

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DEN INDRE
MISSIONS
HISTORIE

INDRE-MISSION.ERERNE, SAMLEDE VED JUBILÆUMSMØDET I HOLBÆK 1911.

BESTYRELSEN FOR KIRKELIG FORENING FOR DEN INDRE MISSION I DANMARK (1912).

DEN INDRE MISSIONS HISTORIE.

ET FESTSKRIFT

I ANLEDNING AF

„KIRKELIG FORENING FOR DEN
INDRE MISSION I DANMARK“s

50 AARS JUBILÆUM

VED

LOUIS BLAUENFELDT,

PRÆST I TAMDRUP.

MED 121 BILLEDER.

KØBENHAVN.

KIRKELIG FORENING FOR DEN INDRE MISSION I DANMARK.

(THOR PONTOPPIDAN, SILOAM, KØBENHAVN V.)

1912.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

I.

FORHISTORIEN.

Kirkelig Forening for den indre Mission.

(1853—1861).

	Side
1. Stiftelsesdagen.....	1—11
2. P. Pedersens Formandstid.....	12—38
3. C. F. Rønnes Formandstid.....	39—61

II.

Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark.

FØRSTE AFDELING.

C. F. Rønnes Formandstid (1861—1881).

- Sennepskornet saas i Jorden* (13. Septbr. 1861) S. 67—70.
Nyt Navn S. 67. — Ny Ordning S. 68. — Delvis ny Bestyrelse S. 69. — Fire Virkemidler S. 69—70.
- Mindre end alt andet Frø paa Jorden* (1861—1863).... S. 71—81.
Kun én Missionær S. 71—74. — Udsendelse af Kolportører S. 74—77. — Missionsmøder S. 77—79. — Den indre Missions Tidende S. 79—80. — Indtægt S. 80—81.
- Sennepskornet vokser op* (1864—1872)..... S. 82—134.
Ny Missionær S. 82—84. — Indre Mission ved Hæren S. 84—90. — V. Beck i Sorø, paa Fyn og Ærø S. 91—92. — Missionen grundlægges i København S. 92—95. — Sommermødet i Uby S. 95—97. — Jyllandsrejsen S. 97—100. — Fra Land til By S. 100—102. — Forbindelsen med Jens Dyrholm hæves S. 102—104. — Den første Rejsepræst (1866—1868) S. 104—108. — Over 40 Kolportører S. 109. — En Forretningsfører S. 109—110. — Nye Bestemmelser S. 110—111. — Fler og fler Præster S. 111. — I. M. T. S. 111. — Første større Møde paa Fyn S. 111—112. — Angreb

paa Missionen S. 112—115. — Fremgang trods Angreb S. 115—116. — Den anden Rejsepræst (1868—1871) S. 116—120. — Vil Vilh. Beck med Glæde begrave den indre Mission? S. 120—121. — Færre Kolportører S. 121—122. — Nye Egne S. 122—123. — Præstemødet i Sorø S. 123—124. — Ikke Fremgang S. 124—126. — Ogsaa en Soldatermission S. 126—128. — Præsters Arbejde S. 128—129. — Krig fra anden Kant S. 129—130. — Fra Tabssiden S. 130—134.

4. *Større end Urterne* (1872—1881)..... S. 135—177.
Nyt fra København S. 135—137. — Jævn Fremgang S. 137—142. — Vilh. Beck syg S. 142—145. — Nye Værksteder S. 145—148. — Indre Vanskeligheder S. 148—152. — Gang fremad S. 152—155. — En ny Slags Møder S. 155—157. — En Slags Jubelfest S. 157—160. — Et stort Tab S. 160—163. — Igen Bryderier S. 163—169. — Gamle og nye Arbejdere S. 169—171. — C. F. Rønne udtræder af Bestyrelsen S. 171—176. — En afsluttende Oversigt S. 176—177.

ANDEN AFDELING.

Vilhelm Becks Formandstid (1881—1901).

5. *Sennepstræet skyder store Grene*..... S. 181—242.
»Den thyske Krig« S. 181—189. — Krigens Følger S. 189—192. — 3. Maj i Ørsløv S. 192—196. — Igen et nyt Skud: Præstemøder S. 196—197. — Genoptagelse af de jydsk Indre-Missionærmøder S. 197—199. — »Bethesda«s Indvielse S. 199—201. Vilh. Becks første Ferierejse til Udlandet S. 201. — Tre nye Virksomheder S. 201—202. — 1. Børnegudstjenestesagen S. 202—205. — 2. Ynglingeforeningssagen S. 205—207. — 3. Missionen blandt de Danske paa New Zealand S. 207—212. — Vilh. Becks 1. Rejse til Karlsbad S. 212. — Den evangeliske Alliance S. 213. — Bedeugen S. 213—215. — Kirkemødet i Odense S. 215—218. — Miraklerne paa Holbæk-Egnen S. 219—220. — Pigeforeninger S. 221—223. — »Fra det politiske Verdenshjørne« S. 223—226. — Bestyrelsen mister et Medlem S. 226—228. — Missionens Love efterses og gives en bestemt Skikkelse S. 228—231. — Jubilæums-aaret S. 231. — Indre-Missionærernes Antal S. 231. — Forholdet til Præsterne S. 231—232. — Forholdet til Kirkeraadet S. 232—233. — Stillingen i Folket S. 233—234. — Missionshuse S. 234. — Indtægt og Udgift S. 234. — Grenene S. 235. — Nye Foranstaltninger S. 236—238. — Jubilæumsdagen S. 238—242.
6. *Himlens Fugle kan bygge Rede* (1887—1893)..... S. 243—310.
Herregaardsmissionen S. 243—244. — Mission blandt de svenske Roepiger S. 244—245. — Det 3. Fællesmøde for Børnene og de Unges Sag S. 245—247. — En særlig Udsending for Arbejdet blandt Børnene og de Unge S. 247—248. — Den indre Missions første Højskole S. 248—251. — Præsters Selvkommunion S. 251—252. — Kamp imod Usædeligheden S. 252—253. — Mændenes Sædelighedsadresse S. 253—254. — Kvindernes Sædelighedsadresse S. 254—255. — Det hvide Kors S. 255—257. — 1887—1888: Gamle og nye Sendebud S. 257—258. — Det 3. Kirkemøde S. 258—260. — Dansk-norsk Forbund i Arbejdet for K. F. U. M. S. 260—264. — Kredsinddelingen i Ungdomsarbejdet S. 264—266. — I. M. og D. M. S. S. 266—268. — Vækkelsen i S. Bjert S. 268—269. — Børkop Højskole S. 269—271. — Fra Bladenes Verden S. 271—273. — Kirkelig Forening for Indre Mission i København 1865—1890 S. 273—275. — Børnegudstjenestesagens Kredsordning S. 275—276. — Pengevanskelighed S. 276—278. — 3 nye Blade S. 278—279. — Udvalget af

1883 deles S. 279—280. — Oplysningsspørgsmaalet og Koldingmødet S. 280—283. — To Højskoler til S. 283—289. — Den 3. Rejsepræst (1892—1896) S. 289—290. — Missionen angribes S. 290—292. — At søge den enkelte (Husbesøg) S. 292—293. — En god Idé S. 293—294. — Vel mødt, I Unge! I Hovedstaden S. 294—296. — Igen en ny Slags Møder S. 297. — Fra New Zealand S. 297—298. — Første større Møde paa Mors S. 298. — Harboøresagen S. 298—310.

7. *I Sennepstræets Skygge* (1894—1901).....S. 311—409.
Den fynske Krig S. 311—318. — Bogsælgere S. 318. — Ny Forretningsfører S. 318—319. — Indre-Missionærers Besøg i København S. 319—321. — »Børnesagen« S. 321—322. — K. F. U. M. (1844—1894) S. 322—323. — »Siloam«s Indvielse S. 323—324. — Missionsuger S. 324—328. — Holstebro og Stockholm S. 328—332. — Indre-Missions Kredse S. 332—334. — Store Vækkelser S. 334—336. — Asschenfeldt-Hansen fratræder S. 336—337. — Den første Rejsesekretær for de Unge S. 337—338. — Første Kursus for Bestyrelsesmedlemmer S. 338—339. — Er Modstanden større nu end før 1893? S. 339. — Udvalg for Danske i Amerika S. 339—340. — »Noget skrækkeligt« S. 340—342. — Eftermøder S. 342—344. — Tre Dødsfald S. 344—346. — Kristeligt Dagblad S. 346—347. — Sømandsmission S. 347—349. — Igen Dødsfald S. 349—353. — Tillidserklæringer S. 353—356. — Kampen mod Bibelkritikken S. 356—358. — Atter et Dødsfald S. 358—359. — Fællesmødet i Herning S. 359—360. — Ny Sekretær for Børnegudstjenestesagen S. 360—361. — En Rejsepræst for de Unges Sag S. 361—362. — Ud paa døde Egne S. 362—364. — Missionen nødes til at gøre Gæld S. 364—367. — En Fare for Samfundslivet S. 367—368. — To Dødsfald S. 368—369. — To Festdage (København-Odense) S. 369—373. — 1875—1900. Børnegudstjenestegerningen i København S. 373—375. — Helliggørelsesmøder S. 375—377. — Vilh. Beck og de uværdige Præster S. 377—379. — Ogsaa en Harboøresag S. 379—382. — Vilh. Becks Dødsaar S. 382—387. — Mission paa Island S. 387—388. — Den femte Højskole S. 388—390. — St. Lukas S. 390—392. — Sjetten nordiske Børnegudstjenestemøder S. 392—393. — I. M.s Lærer- og Lærerindemøder S. 393—394. — I. M.s 40-aarige Jubilæum S. 394. — Vilh. Becks Død S. 394—400. — Begravelsen S. 400—402. — Fru Becks Død og Begravelse S. 402—404. — Et Tilbageblik. Lægmandsvirksomhed S. 404—406. — Præstevirksomhed S. 406. — Missionshuse S. 406—407. — Missionskredse, Bladene, Aarsindtægt S. 407. — Grenene S. 407—408. — Kvistene S. 408—409.

TREDIE AFDELING.

Frederik Zeuthens Formandstid (1901—).

8. *Endnu bærer Sennepstræet Frugt*.....S. 413—529.
Fra det første Bestyrelsesmøde efter Becks Død S. 413—415. — Der dannes Kredsföreninger S. 415—416. — Det første Odensemøde S. 416—418. — Nye Bestyrelses- og Udvalgsmedlemmer S. 419. — Begyndende Uenighed S. 419—422. — Aarsmødet i Randers S. 422—427. — Første Kursus for Indre-Missionærer S. 427—431. — Fællesmødet (for Børnegudstjenestesagen) i Struer S. 431—432. — Striden vedvarer S. 432—434. — Missionsarbejdet svækkes ikke S. 434—436. — Fællesmødet (for de Unge) i Fredericia. En Hovedbegivenhed S. 436—437. — H. F. Poulsen syg S. 437—439. — En kvindelig Sekretær S. 439—440. — 1. Ledermøde for K. F. U. K. S. 440—441. — Fællesmødet (for Børnegudstjenestesagen) i Svendborg S. 441—442. — 1. Kursus for Arbejdere i Børnegudstjenesten S. 442—443. — Som-

mermødet i Esbjerg S. 443. — I. M. T. 1854—1904 S. 443—444. — Ny Instruks S. 444—445. — En Redegørelse fra Bestyrelsen S. 445—446. — Ny Redaktør af De Unges Blad S. 446—447. — 1. Delegeretmøde for de Unge S. 447—448. — Ny Festdag for Børnegudstjenestesagen S. 448. — Indre Mission og Blaa Kors S. 448—452. — En Adresse om N. P. Madsen S. 452. — H. P. Bjarnesen dør S. 452—455. — En skøn Vinter S. 455—456. — Et Forretningsudvalg nedsættes S. 456. — K. F. U. M. og -K. Navneforandring og ny Ordning S. 457. — Børnegudstjenestesagens Aarsmøde i Herning S. 458. — 1. særlige Delegeretmøde for K. F. U. M. S. 458—459. — Den 6. Højskole S. 459—462. — Den 2. thyske Krig S. 462—466. Organisation S. 466—469. — Ungdomsmødet i Aarhus, Valget S. 469—472. — Den 7. Højskole S. 472—474. — Missionens Love i en ny Skikkelse S. 474—477. — »Provsterne« bliver Biskopper S. 477—478. — Udvidet Samfundsordning S. 478—480. — De døde Egne S. 480—483. — Aarsmødet i Kolding S. 483—484. — K. F. U. M. Et ekstraordinært Delegeretmøde S. 484—485. — Børnegudstjenestesagen. Aarsmødet S. 485—486. — 6 Dødsfald S. 486. — 1. Peder Larsen S. 486—487. — 2. Johannes Clausen S. 487—488. — 3. Hans Sørensen S. 489. — 4. Jens Fisker S. 489—490. — 5. Kr. Jakobsen S. 490—491. — 6. Jakob Møller S. 491—492. — Børnegudstjenestesagens Rejsesekretær fratræder S. 492—493. — A. Busch gaar ud af Bestyrelsen S. 493—495. — En 6. Rejsepræst S. 495. — Bestyrelsen: 2 nye Medlemmer, 1 af de gamle gaar ud S. 495—496. — En Sangbog S. 496. — Fra Arbejdsmarken S. 496—497. — Et afbrudt Møde S. 497—498. — 2 Dødsfald S. 498—502. — Ny Næstformand S. 502. — Ny Redaktør af I. M. T. S. 502—503. — Et Angreb paa »Vækkelsesmøderne« og »Blaa Kors« S. 503. — Valgmenigheds-spørgsmaalet S. 503—506. — Bestyrelsen forøges med 1 Lægmand S. 506—507. — Straffelovens § 177 S. 507—509. — Præstemøderne genoptages S. 509. — Indre-Missionærer »ordineres« S. 509—510. — Den nyere Theologi S. 510—513. — De 2 kvindelige Missionærer afskediges S. 513. — En Jubilæumsgave S. 513—514. — Jubelaaret S. 514—516. — Teltnmission S. 516—518. — Festen i Holbæk-Stenlille S. 518—526. — 1861—13. September—1911 S. 526—529.

III.

Tidstavler.

(1853—1911).

	Side
I. Formænd	533
II. Bestyrelsesmedlemmer	533—534
III. Rejsepræster	534
IV. Forretningsførere	535
V. Redaktører	535
VI. Halvaarsmøder	535—538
VII. Missionærer, Kolportører, Indre-Missionærer og Lærere	538—557

I.

FORHISTORIEN.

FORENINGEN FOR DEN INDRE MISSION.

(1853—1861).

LANDSBYEN ORDRUP. 1908.

1. STIFTELSESDAGEN.

17. September 1853.

n skøn Efteraarsdag«, Lørdagen 17. September 1853, da Solen oprinder paa den klare Septemberhimmel som allerede mange foregaaende Dage, saa man næsten har glemt, hvad Regn og ustadigt Vejr vil sige, bliver »Foreningen for den indre Mission« stiftet.

1853

Og dette sker paa et Møde i den lille Landsby Ordrup i Tostrup Sogn, beliggende ikke langt fra det bekendte Haraldsted, 1½ Mil nordvest for Ringsted, lige tæt ved Landevejen til Holbæk; der, hvor man drejer af til Byen, staar 2 høje Popler, der ses i Miles Afstand.

Det er, som om den omgivende Natur hin Dag taler sit mænkende Sprog — just om dette: Dannelsen af en saadan Forening.

En af Mødets Deltagere, »Den indre Missions Tidende«s første Redaktør, Peder Sørensen i Ordrup, skriver i 1855 saa kønt herom: »Det var paa den Tid, der er saa rig paa herlige Vidnesbyrd om Skaberens Godhed mod Menneskenes Børn men ogsaa rig paa alvorlige Minder om det vigtige Menneskelivs nær forestaaende Ende, medens Landmandens og Høstfolkets tilendebragte Høstflid syntes at foregaa Guds Riges faa Arbejdere med et beskæmmende men opmuntrende og lærerigt Eksempel til Flid, medens de afklædte Marker og den falmende Skov syntes at varsle saa saare alvorsfuldt for os om den for os Støvets Børn nær forestaaende Forvandling, — paa denne Tid var det, at Dagen oprandt, som nok kan fortjene at kaldes mindeværdig, og som endnu bør have i Erindring af os, som da var samlede«¹⁾).

Men til Forstaaelse af denne historiske Begivenhed i vort Fædreland, der skulde faa saa herlige Følger for Guds Rige i vort Folk, maa man — selvfølgelig — ikke nøjes med at lytte til den omgivende Naturs Tale men i Særdeleshed agte nøje paa de aandelige Omgivelser.

I de efter 1840 nærmest paafølgende Aar sker der en Opvækelse i Egnen omkring Ordrup baade mod Syd og mod Nord.

I Slutningen af 1842 udbreder det Rygte sig i den nordlige Del af Haraldsted Sogn, »at en Mand fra København vandrer om for at overtale Folk til at give sig ind til de hellige«.

Hvorvel det store Flertal af Beboerne i Sognet selvfølgelig overser dette med Ligegyldighed og Ringeagt, saa vækkes dog manges Opmærksomhed i den Grad, at man anstiller manglehaande Tanker og Betragtninger derover.

»Nogle sagde, at det var et Varsel om Verdens Ende; thi man havde jo lært, at Antikristen forinden skulde komme, og hvad kunde det vel være andet? Andre sagde, at det var Spekulanter og Skælme, der havde sammenrottet sig, og som havde i Sinde, naar de engang var bleven mange nok dertil, at gøre Oprør i Landet og slaa andre skikkelige Folk ihjel for at tilrane sig alt muligt, saa det var Tid at tage sig i Agt for dem,« skriver P. Sørensen.²⁾

Tænk, hvilken Vankundighed i de Tider!

Naa, andre tænker naturligvis ganske anderledes.

»En sagde, at han havde selv talt med den hellige Mand, og den Tale, han førte, var saa dejlig at høre paa, at dersom det ikke var, fordi Folk gjorde saa meget Nar ad de hellige, saa havde han

¹⁾ I. M. T. 1855. S. 65. ²⁾ P. Sørensen: Nød og Hjælp. En Livsskildring indtil hans 42. Aar. S. 49.

villet give sig ind til dem. En anden sagde, at han var tilfreds, baade hvad den ene og den anden sagde, dersom kun hans Kone vilde som han, saa vilde han give sig ind til de hellige, og det hellere i Dag end i Morgen. En tredie sagde, at han vilde blæse af, hvad baade Konen og andre Folk sagde, enten de vilde blive vrede eller milde derover; men han havde hørt, at naar man gav sig ind til de hellige, saa maatte man ikke tage sig saa meget som en Svir eller mere nyde nogen Fornøjelse, og dette kunde han for ingen Del undvære.«¹⁾

Nu, denne hellige Mand, hvis Færd bliver saa højst forskelligt bedømt, er en Udsending fra Baptisten P. Mønster, der i Kompagnistræde Nr. 55 i København har en Forsamlingssal, hvor han samler Folk og prædiker for dem. Denne Baptist-Kolportør, hvis Navn forøvrigt er Chr. Petersen, kommer gentagne Gange til Haraldsted-Allindemagle Sogne, hvor han drager om fra Sted til Sted, taler med Mennesker om deres Sjæls Tilstand og Frelse, og hvor han kommer frem, efterlader han gudelige Smaatraktater, som han beder Folk læse med Alvor og Omtanke, naar han er borte.

I de Tider er Guds Ord dyrt her i Landet, det er ganske sikkert gaaet mangen en som P. Sørensen, der da bor i Allindemagle og tilskyndet dertil af en af Chr. Petersens Traktater paa en Rejse til København gaar hen at høre Hr. Mønster prædike — og dér for første Gang i sit Liv »smager lidt af den ubegribelige Sødheds og Naades Fylde, som Navnet *Jesus Kristus* indbefatter i sig«²⁾. En saadan Prædiken har han aldrig hørt før.

Det er ikke til at undres over, at mange ved Læsningen af disse Smaaskrifter og ved at samtale med Kolportøren om Frelsen i Jesus Kristus vækkes op af deres Vantro og aandelige Død uden i al Fald til at begynde med at ane, at det er en Baptist, der arbejder paa dem. Nok er det, der sker en Opvækkelse, hvis Oprindelse og Retning er baptistisk, og som ogsaa naar til Ordrup.

Men samtidig hermed sker der tillige en Opvækkelse nord paa i Egnen ud ad mod Holbæk, Uggerløse-Egnen, og den er af en anden Beskaffenhed, tager en anden — »den kirkelige Retning.«

Hovedmanden her er Gaardmand P. Pedersen, fra Uggerløse-Nyrup, en Mand, vi senere kommer til at stifte nærmere Bekendtskab med. Under sin Søgen efter Sandheden og Spørgen efter de rette Frelsens Stier raadfører han sig en Del med Præsten I. Ferdinand Fenger i Lyngby ved Sorø, den Gang Formand for det danske Missionsselskab, og det er da ret naturligt, at en Be-

¹⁾ Nød og Hjælp, S. 49. ²⁾ S. St., S. 62.

vægelse, hvis Ophavsmand vælger »præstelige Raadgivere«, faar en mere kirkelig Karakter.

Ogsaa denne Vækkelse naar ind til Ordrup, hvor P. Pedersen efter Anmodning første Gang taler paa Langfredag 1849 for en meget stor Forsamling af opmærksomme Tilhørere.

Nu kan man sige sig selv, at hvor to saa forskellige Strømninger mødes, gaar det ikke af uden Kamp og Strid. Der sker en Spaltning mellem de opvakte i Ordrup, de deler sig i to Flokke: »Baptisterne« og de saakaldte »Kirketroende«, og deres indbyrdes Forhold udarter til en bedrøvelig Tvist og Strid.

Men de »Kirketroende« har langt flere Tilhængere, selv adskillige af dem, som har modtaget Ordet ved Baptisterne, kan dog ikke bekvemme sig til »at gøre det betænkelige Daabsskridt, — om det er, fordi de ikke tør, eller fordi de ikke vil, maa staa hen som uafgjort.«

Saaledes bliver Ordrup »hel berygtet« som Hovedsædet for Omegnens hellige, man samles ofte for at læse i Guds Ord, synge Psalmer og samtale med hverandre om det ene fornødne, ja den vakte Begejstring er saa stor, at man næppe kan bide fra den ene Søndag til den anden men samles endog stundom midt i Ugen.

Og det varer ikke længe, før det spørges til fjerne Steder i Landet, hvilket glædeligt Trosliv der er vakt, og som »har sit Centrum, ja sit Hjærte, i den lille højtliggende By Ordrup, der snart i en dobbelt Forstand kan kaldes Staden paa Bjerget, der ej kan skjules«¹⁾).

Flere troende Brødre kommer langvejs fra dertil for at styrke og befæste det unge Trosliv. I Julen 1849 kommer f. Eks. Jakob Hansen (Fisker) fra Bisserrup og Jens Sørensen Dyrholm fra Forlev, og et Par Aar senere ogsaa i Juletiden faar Samfundet i Ordrup Besøg af selve »Smeden fra Kirkeværløse«, Jens Larsen, om hvem vi senere skal høre, og den fra de gudelige Forsamlinger (sammen med Læreren i Venslev, Rasmus Sørensen) vel kendte Gaardmand Rasmus Ottesen fra Hyllested²⁾).

Og her er nok at gøre for ældre, mere erfarne Brødre; dels er her den sørgelige Strid med Baptisterne, hvor det gælder om at

¹⁾ Nød og Hjælp, S. 89—91. ²⁾ Biskop I. P. Mynster, der som bekendt ikke ynder de gudelige Forsamlinger og paa sine Visitatser glæder sig, naar han ser, at det gaar tilbage med »Konventikelvæsenet«, fortæller, (1836), at de opvakte i Hyllested deles i »Præstekristne« 3: de som søger Præstens Forsamlinger (I. A. L. Holm) i Kirken Søndag Eftermiddag, og de saakaldte »Degnekristne«, som holder sig til Lægprædikanternes Møder og »fordømmer Præsterne«.

(Se: Nogle Blade af I. P. Mynsters Liv og Tid, S. 338. 344).

advare de nytroende imod deres Vildfarelser, men dels er der ogsaa ved at opstaa Vranglærdomme indenfor de »Kirketroendes« Lejr, endda hos selve Føreren. Allerede den Gang begynder han at faa »Samvittigheds Anstød for at nyde Nadveren i Kirken med de mange aabenbare Syndere«, ¹⁾ og hvad der saaledes mere og mere bliver en Alvorssag for ham selv, kan han ikke dølge for andre men taler ved given Lejlighed derom, hvilket ingenlunde bliver uden Virkning. En Tid lang afholder han sig fra at nyde Nadveren i Kirken og fremkommer ligefrem med Forslag om »en Kirke-Udtrædelse med Bibeholdelse af Barnedaab og saadant mere« ²⁾.

Her tiltrænges, som vi let forstaar, Klarhed over Daab og Nadver, her behøves Mænd som Jens Larsen, der fører den »grundtvigske Sakramentlære« med Iver og Varme.

Det er i denne By, »Hovedsædet for Omegnens hellige«, »Centrum for Egnens Trosliv, Hovedsædet for levende Kristendom«, at Mødet holdes hin Septemberdag.

Det er P. Pedersen (i Nyrup), som »berammer« Mødet, et offentligt Møde, hvortil indbydes kristne rundt omkring fra, særlig dem, der ligesom er Formænd, Præster og Lægfolk, hos Bolsmand, Fæster af et nyopbygget Sted, Peder Clausen i Ordrup, ikke alene »en kær kristelig Mand« men tillige »en i verdslig Henseende dannet og oplyst Mand«, der sætter Grundtvig, ogsaa som Politiker, meget højt. Og den nærmeste Anledning til og Hensigt med Mødet er dér at tage Bestemmelser og Forholdsregler med Hensyn til at skaffe Midler tilveje, saa Jens Larsen kan drage ud og fortsætte sin Missionsvirksomhed.

Sagen er, at denne, »en opvakt Landsbysmed fra Helsingøregnen« ³⁾ (han er født 1805 i Jonstrup, Tikjøb Sogn) i en Skrivelse, som ogsaa naar til Ordrup, underretter sine Trosvenner om, at det nu er hans Agt at drage ud som Missionær og ganske opofre sig til den Gerning: »at virke for Brødres Bedste, hvortil han tilkendegiver at have et indre Kald fra Herren« ⁴⁾.

Selv vakt i en gudelig Forsamling, særlig ved at høre nogle unge Piger synge Brorsons Psalmer, føler han længe stor Tilskyndelse til selv at tale i Forsamlinger, hvad han ogsaa lejlighedsvis gør. Men nu føler han Kald til at opgive sin Haandtering og ganske hellige denne Gerning sin Tid og Kraft. Hvilket er meget lettere sagt end gjort. Dels har han sit Værksted at passe og godt med Arbejde, hvoraf han skal leve, og dels er han kommen i Gæld, der skal

¹⁾ Nød og Hjælp, S. 92. ²⁾ S. St., S. 100. ³⁾ L. Mortensen: Den sjællandske Opvækkelse, S. 19. ⁴⁾ Nød og Hjælp, S. 107.

betales. Men det ser ud, som om Herren lægger det til Rette for ham. Gælden klares ved Hjælp af en stor Bestilling paa Arbejde i Helsingør (Harpuner), og en Søn, der er Smedesvend i København, kommer uventet hjem og er ledig. Saa lejer han da Værkstedet ud til Sønnen og prøver nu paa at rejse ud paa egen Haand.

Og ganske tydeligt anvises ham af Gud, hvor han skal gaa hen. En Karl fra Horns-Herred, der tjener i København, og som faar Nys om dette, anmoder ham indstændig om at rejse til Horns-Herred. Samtidig faar han Brev fra P. Sørensen i Ordrup om det samme: P. Pedersen er i Horns-Herred og holder Forsamlinger, Jens Larsen maa endelig komme og hjælpe ham.

Saa rejser han da derind Lørdagen 5. Februar 1853, og i Forbindelse med P. Pedersen holder han, kun afbrudt ved nogle korte Besøg i Hjemmet, en Mængde Forsamlinger baade i Gaarde og Skoler (særlig i Dalby og i Ordrup) indtil midt i Marts, da han maa hjem.

Med hans Rejseliv gaar det imidlertid ikke længe, der viser sig for liden Interesse og broderlig Deltagelse for Sagen, og han kan ikke skaffe, hvad han og hans Familie behøver for at leve, hvortil endnu kommer som det, der slaar Hovedet paa Sømmet: Sønnen bliver syg og dør 19. April 1853, saa han maa selv overtage Værkstedet igen¹⁾.

Saa er det, at han, hvem det allerede i nogle Aar har ligget paa Hjærte, at »en indre Mission kunde blive stiftet«, henvender sig til flere Præster derom i den Tanke, at Sagen maatte udgaa fra »Lærerstanden«, men han faar det Svar, at »de indsaa ikke Nødvendigheden deri«²⁾. Dernæst taler han med adskillige af Brødrene om den store aandelige Død og Nød i Folket, og her gaar han ikke forgæves, disse Lægfolk forstaar, hvad Præsterne ikke forstod.

Og blandt dem, som har den mest levende Interesse for Jens Larsen og hans Missionsarbejde, er P. Pedersen, som jo selv har arbejdet sammen med ham, og som altsaa for at fremme dette Værk, saa det ikke igen skal standse, faar dette Møde i Ordrup i Stand. Jens Larsen selv kommer ikke med den første Dag, han, som ellers er »en sund og stærk Mand«, bliver syg, saa han først kan komme Dagen efter, og han er derfor ikke Deltager i Forhandlingerne. Kl. 12 begynder Mødet med Afsyngelse af en Sang, forfattet til Dagens Højtidelighed af »en bondefødt Bomuldsvever der i Byen, P. Sørensen«, som tidligere har skrevet flere Sange; Sangens Titel er:

¹⁾ Efter: Jens Larsen: Et Par Ord til mine Trosvenner i Danmark, 1853, S. 3—10.

²⁾ I. M. T. 1854, S. 5.

»Sang i Anledning af nogle kristelige Mænds Bestræbelser for sand Kristendoms Udbredelse i Danmark«.

Derefter taler P. Pedersen om den barmhjærtige Samaritan (et »Kobber«, fremstillende denne Lignelse, hænger hjemme i hans Dagligstue), vidner om Guds Barmhjertighed i vor Herre Jesus, i hvis Saar der er Lægedom at finde for os arme Syndere, og klager over, hvor tungt det er at se, at mange Præster og Leviter gaar forbi den slagne og elendige Mand paa Vejen, føler ikke Folkets Nød. Han og andre faar af den Grund mange Opfordringer til at komme, saa her, saa dér, og holde Forsamlinger, mange, mange flere, end de kan opfylde, og derfor er dette Møde bestemt, for at der kan stiftes en Missionsforening, der kan tage sig af denne Sag.

Og nu begynder Forhandlingen.

Jens Cornelius (gammel Fynbo, Gaardbestyrer i Sneselev) vil gerne først vide, om en saadan Mand, der rejser rundt som Missionær, ogsaa skal forvalte Sakramenterne (Nej! Nej!) eller blot minde Folk om at bruge dem (Ja!), thi dersom Foreningen skal drage Folk bort fra Kirken (Nej! Nej!), vil han ikke have med den at gøre. Desuden véd han ikke rigtigt, hvad Missionæren skal bestille de 6 Dage i Ugen, det trætter Folk at holde Forsamling for dem oftere end om Søndagen.

Lars Pedersen Møller (Møllersøn fra Fyn, Gaardmand i Skørpinge ved Slagelse), Jørgen Pedersen (Slagter i Kirkeværløse) og Niels Johansen (Gartner i Kirkeværløse) skifter Ord om dette, at Missionæren maa forlade sit jordiske Kald, Hustru og Børn, samt om hvorvidt han maa tage Løn for sin Gerning. Og Niels Johansen tager Ordet for særlig at betone, at Foreningen bør omfatte hele Norden, saa de 3 nordiske Riger, Danmark, Norge og Sverig slutter sig sammen om denne vigtige Gerning, — hvilket Forslag dog ikke gaar igennem. Man enes om først at begynde i vort eget Land i det smaa og saa se Tiden an, hvorledes Herren vil lede Sagen.

Ogsaa beklager han meget, at »vore Præster« ikke er til Stede, en Præst skriver til ham: »Jeg vilde sandelig gerne være med til Mødet ved Ringsted, men sig mig, hvorfor har De bestemt det til en Lørdag, derved har De jo gjort det umuligt for en Præst, som bor noget langt borte, at komme med«, og en anden Præst har sagt til ham: »Jeg har ikke det mindste derimod, men læs Ap. Gerninger helt igennem, betragt de første kristnes og hele Kirkens Tilstand, saa skal De se, at de kristne har aldrig gaaet paa deres egen Haand uden deres Lærere og Ledere«.

Men baade han og en Murmester Sivert, ogsaa en Fynbo, nu i Sneselev, udtaler, at de ingenlunde vil skille sig fra Præsterne, og det er dem en Glæde, hvis de vil gaa med dem. I hvilken Anledning P. Pedersen oplyser: Pastor Blædel er i Dag paa Egnen og rejser først hjem paa Mandag; han har haft ridende Bud hos ham for at forespørge om dette Møde, men »se, om han kom«¹⁾.

Og alle er enige om, at det er »en stor Nødvendighed«, at der maa gøres alt, hvad der staar i deres Magt for at fremme Sagen, ligesom de ogsaa enstemmigt beslutter at begynde i Jesu Navn, stifte en Forening, om end kun med faa Medlemmer, og saa befale den Gud i Vold — ham, som saa ofte har vist, at han er mægtig til at faa meget ud af lidt.

Foreningens Formand bliver P. Pedersen, Nyrup, og dens Missionær Jens Larsen, Kirkeværløse, som af Brødrene vælges til at rejse ud i vort eget Fædreland med Rigets Evangelium; og om dens Medlemmer, som maa yde et halvaarligt Bidrag, stort eller lille, som de selv vil og kan, hedder det, at de maa »bygge deres Tro paa den hellige Kirkes Grundvold, som er Klippen Kristus«²⁾.

Fremdeles vedtages det, at der 2 Gange om Aaret skal holdes Missionsmøde i Landets forskellige Egne, et om Foraaret, oget om Efteraaret, ligesom det ogsaa bestemmes, at der fra det nye Aars Begyndelse, Januar 1854, skal udgives et Maanedssblad, der skal meddele »den indre Missions Efterretninger«.

Bladets Navn bliver:

»DEN INDRE MISSIONS TIDENDE.

Et religiøst Maanedssblad.

Forlagt af Jens Larsen, Missionær.

Trykt hos Chr. Schou i Ringsted.«

Som Redaktør bliver nævnt Jens Larsen, men han og P. Pedersen enes om at overdrage dette Hverv til fornævnte Peder Sørensen i Ordrup, og Prisen paa Bladet sættes til »24 Sk. Kvar-talet foruden Postgebyret, der vil blive omtrent 19 Sk. om Aaret«³⁾.

Det lille Tempel, som her opføres, har tre Grundpiller.

¹⁾ I en Note tilføjer N. Johansen: »Det er mig kært, at Pastor Blædel senere har undskyldt sig med, at det var ham umuligt at faa Vogn, da Rejsen frem og tilbage var 6 Mil; havde han troet, at P. Pedersen vilde have kørt for ham, var han med Glæde kommen«. (Indbydelsesskrift til en Missions-Forening for hele Norden 1853, S. 9). ²⁾ I. M. T. 1854, S. 3. ³⁾ I. M. T. 1854, S. 2.

Foreningen er:

»1. Grundlagt paa den hellige almindelige Kirkes Daabs-pagt og Trosbekendelse«, har:

»2. til Formaal at vække Liv hos dem, der sover i Synden, modarbejde Partiers Opkomst og, om muligt, at føre de forvildede tilbage til Faderhuset, hvorfra de er udgange«, og vil:

»3. vedblive at virke til dette Formaal især ved at fremhjælpe og understøtte de Brødre, som paa Kirkens Trosgrund med godt Lov i den kristne Menighed og uden Brud paa Kirkens Embede gaar ud for at aflægge Vidnesbyrd om Kristus og kalde Folk til levende Samfund med Herren og hans Kirke«.

Saaledes stiftes »Foreningen for den indre Mission« derovre i den lille uanselige sjællandske Landsby, hvis Tilværelse mange ikke aner, og hvorfra nok efter Sigende Lysestagen forlængst er flyttet. Ingen Præst er til Stede ved Mødet — end ikke Stedets Præst. »Ære den, som Ære bør«, det er Lægfolkets umistelige Fortjeneste og Ære, som ogsaa skal ydes det: at have begyndt den indre Missions Gerning i Danmark.

»Snart vækker det en ikke ringe Opmærksomhed, at en indre Mission er stiftet her i Landet. Man kan læse herom ikke alene i de religiøse, men selv i de politiske Blade«, skriver P. Sørensen¹⁾, men ingen af dens Fædre har sikkert drømt om, at inden Aarhundredets Udgang er dette lille Træ vokset op til et mægtigt Træ, der breder sine Grene ud over hele Danmarks Land²⁾.

¹⁾ Nød og Hjælp, S. 108.

²⁾ Forøvrigt er det ikke første Gang i Danmark (her ved Mødet i Ordrup), at denne Sag (den indre Mission) er paa Tale.

I Vinteren 1852—53 omtales det i »Foreningen for luthersk Oplysnings Fremme« paa dens Møde i Opfostringshusets Kapel, at Jens Larsen agter at rejse ud som Missionær i Danmark. Men Foreningens Bestyrelse afviser Sagen og vil ikke have med den at gøre. Og da man saa taler om i denne Sag at henvende sig til »Det danske Missionsselskab«, svarer Præsten Fr. Hammerich (Medlem af D. M. S.'s Bestyrelse), at hvad han mundtligt har sagt til Jens Larsen, vil han gentage her: det er næppe Guds Vilje, at han eller nogen skal forlade sit Kald for at prædike, og D. M. S. vil vist ikke engang understøtte en ordineret Mand til denne Gerning, endsige Jens Larsen. Flere (deriblandt Præsten Hass) udtaler sig dog til Fordel for Lægprædikanters Virksomhed, og det loves at skaffe et offentligt Svar fra Missionsselskabet. Og helt uden Frugt er denne Forhandling heller ikke, tvende Mænd: en Skomager Winther paa Christianshavn og en Skræder Jørgensen i Vingaardsstræde paatager sig at modtage Bidrag til Jens Larsen og hans Mission.

I D. M. S.'s »Generalmøde« i Opfostringshusets Kapel, Søndagen 9. Januar, bringes Sagen da paa Bane igen; efter at Pastor P. Fenger fra Slotsbjergby ved Slagelse og Formanden: I. F. Fenger, Præst i Lyngby ved Sorø, har haft Ordet, spørger denne de tilstedeværende: »Om nogen har noget at andrage

Nu da Forhandlingen er endt, bliver forlangt en Tale til Opbyggelse, og ud fra Joh. 3, 16 holder Jens Cornelius da »en dyb, hjærtelig Trosprædiken paa c. $\frac{1}{2}$ Time, saa enhver, der hører den, især de nye kristne paa den Egn, udbryder: »Vi har saamæn aldrig hørt nogen Præst saadan tale vor Saligheds Sag«.') Jørgen Pedersen beder Slutningsbønnen, flere af Brorsøns og Grundtvigs Psalmer synges, — og det betydningsfulde Møde er endt.

Nogle af Deltagerne tager nu hjem, mens de øvrige indkvarteres hos Beboerne i Nærheden; P. Pedersen, som har $1\frac{1}{2}$ Mil til sit Hjem, og som har været i København og købt Sengeklæder, tager »2—3 Læs« med sig hjem.

Det er Folk, som ikke tøver med at lægge Haand paa Værket. Den følgende Dag, Søndag Formiddag Kl. 9, er der atter Forsamling hos Peder Clausen i Ordrup, P. Pedersen møder med sine Gæster, og L. P. Møller taler til Forsamlingen, der er langt større end om Lørdagen, da mange ved det daglige Arbejde var forhindret i at give Møde.

for Betyrelsen«. En Snedker Iversen beder da om Ordet og henleder Opmærksomheden paa den indre Mission, som han mener er lige saa vigtig som den i Hedningelandene, og han søger at begrunde som sin Anskuelse, at det vil være en god Anvendelse af »Selskabets Sammenskud«, om man anvendte en Del deraf til den indre Missions Fremme.

Formanden bemærker hertil, at for saa vidt Forslaget gaar ud paa, at D. M. S. skal understøtte den indre Mission, strider det ligefrem imod Lovenes første Paragraf, efter hvilken Selskabets Virksomhed anvises blandt Folkeslag, hvor Evangeliet endnu ikke er forkyndt eller har fundet almindelig Indgang. Imidlertid kan Sagen blive taget under Overvejelse, og findes det hensigtsmæssigt, kan jo stiftes et nyt Selskab med dette bestemte Formaal.

Flere i Forsamlingen deltager nu i Forhandlingen af det rejste Spørgsmaal, og der falder Udtalelser baade for og imod det stillede Forslag. Og før Formanden slutter Mødet, lover han, at han en af Dagene vil samle Bestyrelsen endnu en Gang, for at man i et nyt Møde kan overveje det fremsatte Spørgsmaal.

Onsdagen 12. Januar samles da Bestyrelsen og beslutter: »At da D. M. S.s Virksomhed og Formaal er begrænset ved bestemte Love, der indskrænker begge til Missionen i Hedningeverdenen, og ydermere den antydende Fremgangsmaade til nærmere Forbindelse med og Understøttelse af den indre Mission ingenlunde kan bifaldes, maa det anses som afgjort, at Selskabet intet Skridt kan gøre til at imødekomme de Opfordringer, der i denne Henseende er gjort til det«.

Hermed er Sagen afvist, hvad vel ingen nu vil undre sig over, og dette Afslag gentages end yderligere paa næste Aars »Helligtrekongersmøde«, da Mag. Lindberg atter bringer Sagen om den indre Mission frem paa Generalforsamlingen, og der henvises til, at da der nu er stiftet et Selskab for den indre Mission, maa de der ønsker at støtte denne Sag, slutte sig til dette.

(Efter anf. Skr. af N. Johansen og »Dansk Missionsblad« 1853—1854.)

') Niels Johansen: Anf. Skr., S. 11.

Ved Middagstid skilles vore Venner, idet der om Eftermiddagen er bestemt Forsamling 2 Steder, baade i »et Hus nær ved« og i en anden By i Sognet, Udstrup, et Stykke Vej borte, hvor blandt andre baade Jens Larsen og Jens Dyrholm er med.

Efter at have taget kærlig Afsked med Manden og Konen her, hvor Forsamlingen har været, samles Vennerne fra fjærnere Egne i P. Pedersens velbyggede og især »veludstyrede« Gaard, 12—15 fremmede huser han den Nat, og for at kunne give dem alle Seng at sove i maa Værten selv blive oppe.

Om Morgen holdes Bøn, og efter Frokosten er Afskedstimen for Haanden —, »en Afsked, som ikke her kan skildres«. Man synger Sangen:

»Jeg véd et Land af idel Lys,
hvor Sol gaar aldrig ned«
o. s. v.¹⁾

Og Ordene:

»hvad, aldrig skilles ad?
Nej, aldrig skilles ad«,

som gentages, »blandes med Munds- og Hjærtebønner og søde Taarer mellem hverandre til en salig Kærlighedsforening mellem Sjæle, som Verden aldrig kan forstaa, men som her forstaar hinanden og lover hverandre med Haand og Mund: ved den Grund jeg fast vil blive, saa længe jeg paa Jorden gaar«.²⁾

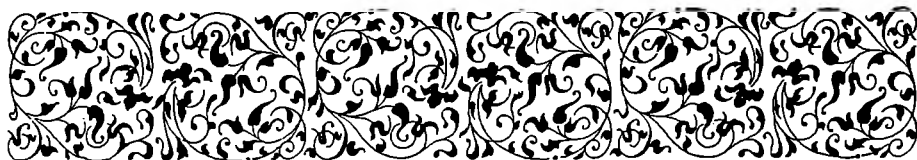
Efter endnu en Sang:

»Jeg var ej Draabe værd,
men før et ganske Hav,
thi priser dig min Sjæl,
ja Støvet i min Grav«,

skilles man »med taarefyldte Øjne, men glædefyldte Hjærter«. To Vogne, den ene fra Krogstrup ved Jægerspris, den anden fra Gandløse ved Slangerup, ruller nu ud af P. Pedersens Gaard, det er hans kære Gæster, som drager bort, og dér i Porten og senere paa Højen i Haven staar han og stirrer efter dem, saa længe han kan øjne Vognene.

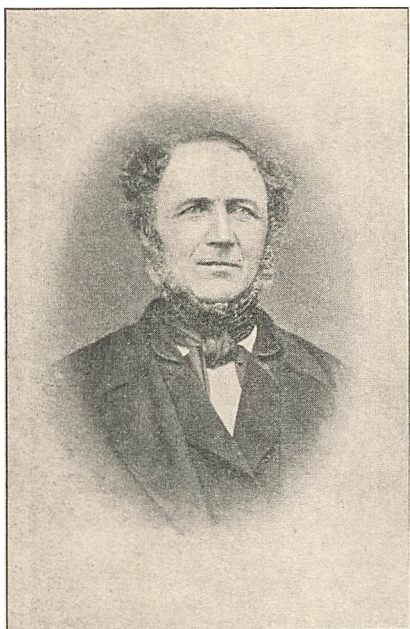
Det er Kærlighedens Blik; se, hvor de elsker hverandre!

¹⁾ En af O. Ahnfeldts Sange, vi har den i »Hjemlandstoner« Nr. 561. ²⁾ N. Johansen: Anf. Skr., S. 16.

2. P. PEDERSENS FORMANDSTID.

(17. Septbr. 1853—17. Septbr. 1858).

P. PEDERSEN, Nyrup.

»Efter at have truffet de fornødne Foranstaltninger i sit Hjem til at kunne forlade dette uden utaaleligt Savn eller Tab for Familien«¹⁾ begynder Jens Larsen sin Missionsvirksomhed i November 1853, idet han i Følge Opfordring fra Brødrene paa den Egn ved en Skrivelse fra Karrebækstorp holder det første Missionsmøde som den indre Missions Missionær hos en ung Gaardmand paa Karrebæk Mark Søndag 13. November for en stor Forsamling.

De kære Brødre dér synes at have været meget ængstelige og betænkelige ved den Tanke: hvad skal dog Missionæren bestille de 6 Dage om Ugen, den 7de skal han jo holde Forsamling? Men det viser sig, at de ganske kan spare deres Bekymringer.

Missionæren opholder sig i de Egne fra 13. November til 14. December, overalt hvor han kommer, er der Modtagelighed for Rigets Evangelium, saa han i den Tid afholder — 31 Forsamlinger og gør Husbesøg i de fleste Byer der i Egnen; — sikkert nok, her er fuldt op af Arbejde til alle Ugens 7 Dage.

¹⁾ I. M. T. 1854, S. 66.

Hvor han kommer frem, besøger han alle Præsterne for at erfare deres Mening om den indre Mission, og han finder ingen Modstand hos nogen af dem, alle ønsker de ham Guds Velsignelse til hans Gerning.

Men det er da ogsaa i præstelig Henseende »en god Egn«, han er paa.

Her paa denne sin første Missionsrejse kommer Jens Larsen i Forbindelse med den Præst, som uimodsigelig er den første Præst i Danmark, der træder i virksom Forbindelse med den indre Mission: C. F. Rønne i Høve og Flakkebjerg.

Han er Søn af den bekendte Præst i Kongens Lyngby: Bone Falck Rønne, Stifteren af »Det danske Missionsselskab«, og født i Tjæreby 2. Oktober 1798.

I lang Tid har han gaaet med det Ønske, at en indre Mission maatte komme frem, da han saa en saa stor Trang dertil i den forfærdelige Sløvhed og Ligegyldighed for Sjælens evige Vel, som har bemægtiget sig Folket.

Men ogsaa han har (ligesom Jens Larsen) den Tanke, at en saadan Bevægelse maatte udgaa fra »Lærerstanden«; og da han nu baade hører og ser, at Gud har brugt Lægfolket til at danne en Forening for den indre Mission, vil han ingeniunde, fordi han er Præst, holde sig tilbage men ønsker selv at deltage i Arbejdet.

Saa bestemmer han da en Forsamling »den indre Mission angaaende« paa Holsteinsminde og sender Bud til Jens Larsen, at han maa være med, og dér, »i en Stue paa 7 Fag, næsten fuld af Folk«¹⁾ staar altsaa Præsten og Lægmanden sammen i Herrens Tjeneste — et skønt Forvarsel om det, der har været den indre Missions Lykke gennem Tiderne: det broderlige Samarbejde mellem »Lærd og Læg«.

I Aarets første Maaned træffer vi den nidkære Missionær igen i Sydsjælland, hvor han holder Møde paa Møde, og saa bekendte Præster som Willemoes i Herfølge, Dr. Rørdam i Hammer og P. Rørdam i Mern overværer Forsamlingen i deres Sogn.

I Slutningen af Maaneden rejser Jens Larsen over til Møen, hvor han afholder henad en halv Snes Forsamlinger rundt omkring paa Øen, og blandt sine Tilhørere har han baade Provster, Præster og en Kandidat.

Med glad Taknemlighed til Herren, som ogsaa her viser, at han er med ham og styrker ham til at udstrø de himmelske Sæde-

1854

¹⁾ I. M. T. 1854, S. 5.

korn, og med Bøn om, at ogsaa dette Arbejde maa blive velsignet af Gud, Sjæle til Frelse, forlader han Møen og drager atter til Sjælland, hvor selv den lille Ø Glænø, ud for Holsteinborg, gæstes og faar sin Forsamling.

I Overensstemmelse med, hvad der blev vedtaget ved Foreningens Stiftelse, afholdes dens første halvaarlige Møde Torsdagen 16. Marts paa Gaarden Holsteinsminde i Førslev Sogn.

Missionsmødet, hvortil indbydes »Lærd og Læg«, og som afholdes i »en rummelig Sal« paa Gaarden, er rigtig godt besøgt, idet 2—300 Mennesker fra Landets forskellige Egne har forsamlet sig, og deriblandt ogsaa »trende Præster«¹⁾

Det, som da stærkt optager Sindene, og som her ved dette Møde første Gang kommer frem til Forhandling, er Spørgsmaalet om Jens Larsens Ordination.

Ret naturligt er det, at det Spørgsmaal kommer op i ham, vi maa huske paa, at i de Tider var det meget vanskeligt at give den Tanke Rum, at andre end ordinerede Mænd kunde træde offentligt frem og forkynde Guds Ord.

Vi hører derfor ogsaa, at Jens Larsen bliver betragtet med skæve Blikke af mange »og af den Grund ønsker Ordination«, han skriver: »Stundom forekommer man mig jo med Spørgsmaal som: »Hvem har sendt dig?« »Er du ordineret?« »Tager Præsterne sig noget af det?« eller: »hvad er Hensigten med et saadant Samfund?« Naar saadant eller lignende Spørgsmaal opstaar, da kunde jeg, naar jeg var ordineret, have et lettere Svar at give, og jeg havde da en større Myndighed og Stadfæstelse i mit Kald«.²⁾

Ganske vist har han det saaledes, at han »med fuld Vished« tør antage, at hans Kald til at prædike er »af Herren«, men det forekommer ham dog langt ønskeligere, at det var som i Apostlenes Dage, »da, naar nogen blev af Menigheden valgt til at tjene i samme, blev han ført til Apostlene eller Menighedens ældste og under Haandspaalæggelse indviet til den Gerning, som han ved Guds Naade var skikket til at udføre«.³⁾

Underligt nok er det en Præst og hans Udtalelser, der bliver Anledningen til, at Jens Larsen kommer offentligt frem med disse Tanker.

Paa den før omtalte Rejse i Sydsjælland kommer han ogsaa ind til P. Rørdam i Mern, der kommer ham i Møde med det Spørgsmaal: om han ikke hos sig selv finder Trang til at have et

¹⁾ I. M. T. 1854, S. 25. ²⁾ I. M. T. 1854, S. 15—16. ³⁾ I. M. T. 1854, S. 15.

udvortes Kald ved Haandspaalæggelse og Indvielse til sin Prædikegerning.

Og samme Præst udtaler som sin Mening, at da det kan siges, at Jens Larsen er »valgt af Menigheden«, er det ikke umuligt, at han kunde blive indviet til sit Kald ved Haandspaalæggelse af Præsterne.

Se, dette Spørgsmaal kommer nu frem ved Mødet paa Holsteinsminde, — og det er den yngste af de »trende Præster«, der bringer det frem: Willemoes' Kapellan: Krag i Herfølge, idet denne tilraader at forandre Navnet »Missionær« til »Evangelist« og hævder, at det indre Kald er ikke tilstrækkeligt overfor en saadan Gerning, man bør andrage »vor kristelige Regering« om Tilladelse til, at Jens Larsen maa ordineres, — hvilken Tilladelse vistnok ikke nægtes.

Nu tales der for og imod, Lars Pedersen Møller fra Skørpinge er imod, medens Bager Knudsen fra Taarnmark er for Ordinationstanken; de to andre Præster er imod, C. F. Rønne, som baade begynder og slutter Mødet, søger at overbevise de tilstedeværende om, at Ordinationen behøves slet ikke og fraraader at indgive Ansøgning derom, og »Magister« Lindberg fra Tingsted paa Falster gør opmærksom paa, at dersom »denne Broder« skal ordineres, er det nødvendigt, at tre Præster udtræder af Folkekirken, og det er ikke tænkeligt, at sligt kan naas endnu; men ihvorvel han er ganske klar over, at Ansøgningen om Ordination ikke vil blive bevilget, mener han dog, at det ikke kan skade at indgive den.

Her ved dette Møde træffer vi blandt Talerne for første Gang »den blinde Evangelist«, Husmand Jens Sørensen Dyrholm fra Forlev Mark, Vemmelev Sogn, ligesom ogsaa en paa Horsens-Egnen ret bekendt Mand her tager Ordet: Rigsdagsmand Jens Jørgensen fra Bjerregaard i Aale Sogn. Han er en Gaardmandssøn, født i Uldum 29. Februar 1806 og død paa Bjerregaard 16. Februar 1876, kendt fra Vækkelsen i Horsens- og Vejle-Egnen, P. Larsen Skræppenborgs gode Ven.

Medens Jens Larsen stadig berejser Sjælland, ligger Missionens andre Fædre heller ikke paa den lade Side.

I Paasken gør P. Sørensen »en Paaskevandring« ind i Horns-Herred — den hornlignende, tilspidsede Halvø, der skyder sig ud mellem Roskilde Fjord og Issefjord.

I 1853 sker en Opvækkelse i Horns-Herred.

Ganske uventet faar P. Pedersen, Nyrup, Brev fra en forhenværende Skolekammerat, nu bosiddende Mand i Dalby, belig-

gende omtrent midt paa Halvøen, med Bøn om at faa »en Bog angaaende den danske Religion«. ¹⁾)

Dette giver Anledning til, at P. Pedersen i Følge med en af sine Trosvenner rejser derind og holder Forsamlinger, saa Evangeliet kommer til at lyde iblandt et Folk, der højlig trænger dertil.

Men dels paa Grund af den lange Afstand fra P. Pedersens Hjem, og dels fordi han opfordres til saa mange andre Forsamlinger, kan han ikke blive ved at tage sig af det vakte Liv.

Saa sendes Bud til Jens Larsen, og han og Slagteren Jørgen Pedersen fra Kirkeværløse i Forbindelse med en 3die Mand drager derover og holder Forsamlinger i forskellige Byer.

Mest Frugt bærer Missionsarbejdet i Dalby og Ordrup (ikke at forveksle med Byen af samme Navn i Tostrup Sogn), og disse 2 Byer bliver derfor Samlingsstedet for de hellige, saavel dem hin Side Issefjorden som dem paa forskellige Steder i Holbæk Amt.

Se nu er det, som sagt, at P. Sørensen i Paasken 1854 foretager en Rejse ind i Horns-Herred, hvor han tilligemed P. Pedersen, Slagteren (Jørgen Pedersen) og Gartneren (Niels Johansen) fra Kirkeværløse, holder Forsamlinger baade Langfredag og første og anden Paaskedag paa forskellige Steder, — ogsaa paa Ourø holdes Forsamling i en Gaard.

Bevægelsen her i Horns-Herred er stor, Møderne godt besøgte, navnlig Forsamlingen Paaskedag paa Ferslev Mark. Det berettes, at det især »er overmaade herligt at erfare den rørende Stemning og det hjertelige Forhold, der finder Sted iblandt de forsamlede Søkende. I flere Timer, efter at Forsamlingen ellers var sluttet, fortsættes Samtalerne næsten uafbrudt om Herrens naadige Førelser med dem«. ²⁾)

I Løbet af Sommeren naar Jens Larsen baade ind i Ods-Herred — Nordvestsjællandss store Odde ud imellem Issefjord og Sejro-Bugt —, hvor han forefinder stor Bevægelse i Anledning af Mormonernes sjæleforvildende Arbejde; alene i Faarevejle Sogn skal nogle og tredive stakkels Mennesker være omdøbte, og flere paa Vej der til, — og ud paa Amager, hvor Herren ogsaa stadfæster Ordet ved medfølgende Tegn og leder Sjæle til Sandhedens Erkendelse, og som siden oftere faar Besøg af Brødre, der har Lyst og Evne til at arbejde i Herrens Vingaard.

En af de første Søndage i September er der stort Møde, — man kunde fristes til at sige: Samfundsmøde, — ovre paa Ourø. »Da ser man paa Ourø Strand det usædvanlige Syn: blandt de

¹⁾ I. M. T. 1854, S. 7. ²⁾ I. M. T. 1854, S. 40.

mange, som paa Herrens Dag befarer Havet dels for timelig Vindings og dels for kødelig Morskabs Skyld, er der ogsaa en Del, som sætter over for at besøge det lille Land i et ganske andet Ærinde. Efter forud tagen Bestemmelse skal en gudelig Forsamling afholdes i en af de ved Stranden nærmest liggende Gaarde.¹⁾

En talrig Forsamling kommer til Stede, en betydelig Del af de troende i Horns-Herred og Eggen indad Holbæk til mødes med Guds Børn paa Ourø og hvem ellers af Øens Beboere, der kommer til Stede.

P. Pedersen og en Broder fra Fyn, Rasmus Knudsen fra Vantinge Mark, taler Ordet til Forsamlingen.

Til Foreningens andet halvårlige Missionsmøde er vi atter paa Holsteinsminde Tirsdagen 26. September; Pastor Rønne aabner Mødet »med en hjertelig og meget omfattende Bøn«, hvorpaa Guds Ord tales af Jens Corneliussen, Jens Larsen, »Stedets Præst«, og Lars Pedersen Møller, der ret strængt bedømmer Præstens Prædiken. Uden at det forlyder, at noget særligt har været paa Bane ved dette Møde, sluttet det af Rønne med »den apostoliske Fredshilsen«.

Endnu staar tilbage for dette Aars Vedkommende at fortælle om Jens Larsens første Besøg paa Bornholm.

Det er i Oktober Maaned og varer 14 Dage, i hvilket Tidsrum han holder 13 Forsamlinger.

Torsdagen 5. Oktober rejser han med Dampskibet »Skirner« fra København til Rønne; Rejsen derover er meget stræng, der er stærk Storm og Strøm, saa han er meget søsyg, da han kommer i Land.

Dagen efter gaar han til »Hans Højærværdighed Hr. Provst With i Rønne« og taler med ham om Missionen; han bifalder, at det er højlig nødvendigt, at Rigets Evangelium ogsaa bringes til Mennesker paa denne Maade, og han anviser ham Byens Skoler til at holde Forsamlinger i.

Jens Larsen vælger saa den største af dem, Mødet bekendtgøres med Skolebørnene, og Folk strømmer til, saa de fleste ikke kan komme ind men maa staa udenfor, ikke en Gang en Trediedel kan rummes derinde.

Næste Dag gør nogle af Byens Borgere Anstalt til at faa Raadhussalen til Forsamling, og der kommer saa mange, at ikke blot Raadhussalen, Retssalen og en Sidesal bliver fulde, men Folk staar

¹⁾ I. M. T. 1854, S. 78.

ogsaa paa Trappegangen lige ned til Gaden, og saa er der endda en Mængde udenfor paa Torvet.

Tre Forsamlinger holder han paa Raadhuset, »bestaaende af imellem 600 à 1000 Mennesker hver Gang, som med en vidunderlig Ærbødighed og Taknemlighed modtog Ordet«.¹⁾

I Landsbyen Arnager, beliggende ude ved Kysten mellem Rønne og Aakirkeby, holder han 2 Forsamlinger, og Tilstrømningen er saa stor, at intet Lokale kan rumme Folkemængden, Missionæren maa staa i en aaben Vogn midt paa Gaden og tale til Folket under aaben Himmel.

Ogsaa til Aakirkeby faar han Bud om at komme, og Mødet bekendtgøres i Avisen til en bestemt Dag.

En af Rønne Borgere skriver til Stedets Præst, om Jens Larsen maa faa overladt Skolen til at holde Forsamlingen i. Præsten spørger Buddet, der bringer ham Brevet: »Hvad er det for en Mand, som saadan rejser omkring?« Buddet svarer: »Jeg kender ham ikke videre end af det, jeg har set og hørt ham; jeg har hørt Folk sige, at han forud har været Smed«. »Ja, saa ved jeg Besked, naar Smedene skal prædike,« svarer Præsten. Og Skolen nægtes.

Da Jens Larsen og hans Ledsagere kommer til Byen, ser de, at Folk kommer kørende, som om det var til et Marked, og Vogne holder rundt om i Gaderne. Her er gode Raad dyre. Omsider er der da en Købmand i Byen, som lukker sit Hus op til Forsamling; tre store Værelser, alle ud til Gaden, stuves fulde af Folk, og endda maa en stor Flok staa ude paa Gaden, men da Vinduerne er aabne, kan de ogsaa høre Ordet.

Blandt Tilhørerne er ogsaa — Præsten og »hans Madame«.²⁾

Ogsaa i Nylarsker og Allinge Skoler holder han Forsamling, sidstnævnte Sted lader han »Trommen slaa paa alle Hjørner«, og mange Mennesker forsamles og hører med Glæde paa Ordet.

Som vi ser, er der allevegne stor Hørelyst, men det er ogsaa paa Tide, at Sandhedens Ord bringes de arme Folk, thi Løgnens og Løgnerens Udsendinge, Mormonerne, husserer slemt derovre: »Efter Sigende skal der paa Øen være over 80 Mormoner, som er dykkede, og næsten 100, som er nær ved«.³⁾

Og naar »Lærerstanden lader fem være lige og røgter hele deres præstelige Embede med $\frac{1}{168}$ Del af Ugens hele Indhold og saa mener, at de har gjort deres Præstegerning«,⁴⁾ saa maa vi love for, at Lægprædikanten træder til.

¹⁾ I. M. T. 1855, S. 20. ²⁾ I. M. T. 1855, S. 20—21. ³⁾ I. M. T. 1855, S. 21. ⁴⁾ S. St.

Naa, Tiden er saa knap for ham, han naar kun til den halve Ø, men, om Gud vil, haaber han at gæste Øens anden Halvdel med det glade Budskab — ad Aare.

Nu rykker Missionen ind i København: Foreningens 3. halvaarlige Møde afholdes dér Fredagen 16. Marts 1855. 1855

Men det er hverken »paa Strøget« eller i en af Hovedstadens gamle ærværdige, — man kunde fristes til at sige: højærværdige — Sognekirker, man tænke sig, eller rettere, man kan aldeles ikke tænke sig en Smed og en sjællandsk Gaardmand føre Ordet f. Eks. i »Vor Frue Kirke«, — nej Mødet holdes i »Pilestræde Nr. 91—92, 3die Sal over Gaarden.«

Det er »ikke meget talrigt« og synes heller ikke at have været rigtig opbyggeligt. Ordinationsspørgsmaalet kommer nemlig her frem igen og optager i den Grad Sindene, at der maa bestemmes et Aftenmøde samme Dag, hvor man forhandler videre om samme Emne.

En af Jens Larsens ligesindede Venner træder frem paa Mødet, holder en Lovtale over hans store og frugtbærende Virksomhed og udtaler sig i stor Begejstring for Ordinationen, idet han mener, at Missionærens Virksomhed som Ordets Forkynder uden Myndighed til ogsaa at forvalte Sakramenterne er altfor mangelfuld og indskrænket. Og Jens Larsen staar frem og erklærer, at han ønsker at blive ordineret, saafremt det er til at opnaa.

Nu »fremstaar en efter anden«, og der falder baade skarpe og bebrejdende Ord fra begge Sider. C. F. Rønne er ikke til Stede ved dette Møde, som afsluttes af Formanden, P. Pedersen, med »en Opbyggelses-Tale af samme Slags, som sædvanligvis holdes i gudelige Forsamlinger.«¹⁾

Men dette Møde faar et ret bedrøveligt Efterspil, hvorved aabenbares, at Ufredens og Splidens onde Aand trænger ind mellem Foreningens ledende Mænd.

Efter moden Overvejelse anser P. Sørensen sig forpligtet til at udtale offentligt i Bladet sin Anskuelse om Jens Larsens Ordination, hvilken gaar ud paa, at den vil være til Skade baade for Missionæren og Foreningen: »Vedblives der med denne Paastand, at Jens Larsen absolut maa ordineres, da er der Udsigt til, at Foreningen opløses, og da er der et Spørgsmaal om, hvor megen Erstatning mod en saadan Skade, der kan ventes af dem, som mere ivrer for den ydre Ordination end for dyrekøbte Sjæles Opvækkelse og Omvendelse«, skriver han.²⁾

Herved kommer han til at støde baade Jens Larsen og P.

¹⁾ I. M. T. 1855, S. 25. ²⁾ I. M. T. 1855. S. 27.

Pedersen saa haardt, »at det virkelig dybt saarede mit eget Sind, og sidstnævnte (som er min kødelige Søsters Mand) skrev et langt og bittert Inserat imod mig, hvilket jeg selv maatte afskrive Ord til andet, inden jeg kunde sende det som Manuskript i Trykken«.¹⁾

Nu bliver Bladet Skuepladsen for en bitter Strid angaaende Jens Larsens Ordination med Indlæg baade for og imod; ogsaa C. F. Rønne udtaler sig og hævder, at »Fornødenheden af en Missionærs Ordination synes ikke at være klart indlysende, ja ikke engang Nytten eller Hensigtsmæssigheden deraf«.²⁾

Men Følgen bliver, at P. Sørensen maa fratræde sin Stilling som Redaktør af »Den indre Missions Tidende«; skønt Bladet i sin anden Aargang har faaet en saa talrig Læsekreds, at Lønnen for hans Arbejde er bleven forhøjet fra 3 til 4 Rdl. pr. Nr., anser han det dog for ikke at kunne forsvares eller bestaa med den Respekt og Agtelse, han iøvrigt skylder Jens Larsen, at blive ved at være Bladets Redaktør. Indeværende Aargang fører han til Afslutning men fratræder da ved Aarets Udgang. Og paa Foden af December-Numret bekendtgør han, at fra Januar 1856 agter han at udgive et religiøst Maanedssblad: »SENDEBUDET« i samme tospaltede Format og til samme Pris som Missionstidenden.

Vor utrættelige Missionær er imidlertid stadig paa Rejse: han, som holder sine 200—250 Møder om Aaret, er aabenbart, som der er skrevet, »Foreningens bærende Kraft«.³⁾ Skumlere mumler om, at han har opgivet sin Haandtering og nu rejser omkring og prædiker blot for at faa et bedre Levebrød; men det passer aldeles ikke.

Foreningens Regnskab udviser, at fra 1. November 1853 til 1. November 1854 er Aarsindtægten 154 Rdl. 1 Mk. 2 Sk., hvilken »Kapital« Jens Larsen har modtaget som Løn. Det er da virkelig, som Formanden, P. Pedersen, skriver, let at indse, »at en Mand, som bestandig rejser omkring i Rigets forskellige Dele for at forkynde Livets og Frelsens Evangelium, maa med stor Sparsommelighed bruge ovenanførte Kapital, naar han dermed skal underholde sig og sine med Livets Fornødenheder«.⁴⁾ Ja, det er endog gaaet saa vidt, at det har været saa knapt for ham, at Formanden, naar han fik Nys om hans trange Kaar, har tilsendt ham af sine egne Penge, naar ingen Beholdning har været i Missionskassen.⁵⁾

Nej, han spandt visselig ikke Silke ved sin besværlige og opslidende Virksomhed.

¹⁾ Nød og Hjælp, S. 112. ²⁾ I. M. T. 1855, S. 58. ³⁾ L. Koch: Fra Grundtvigianismens og den indre Missions Tid, S. 209. ⁴⁾ I. M. T. 1854, S. 87—88. ⁵⁾ S. St.

Efterat Missionæren i Aarets første Maaneder har berejst Nord- og Nordvestsjælland, indfrier han allerede sidst paa Sommeren sit Løfte om igen at gæste Bornholm.

Fra 7. Juli til 24. August opholder han sig derovre og holder i den Tid 37 Forsamlinger.¹⁾

Det er ham en Glæde at mødes med Mennesker, som blev »opvakte« ved hans Besøg ifjor; en Skolelærer i Aakirkeby bekender offentligt: »Jeg har denne Mand (Missionæren) næst Gud at takke for min rette kristelige Tros Oplysning. Han har plantet en Blomst i mit Hjertes Have, som jeg haaber med Guds naadige Hjælp aldrig skal falme«. ²⁾

Og en Møller i Stampen (ude ved Kysten, lidt syd for Rønne) vidner ogsaa, at han ved Guds Naade ifjor »blev greben af Sandhedens Røst.«

Mormonerne har ikke vunden megen Indgang siden ifjor: kun en eneste har de fanget, og flere er gaaet fra dem.

Ogsaa denne Gang finder han Bornholmerne som et Folk, der er meget modtageligt for Guds Ord, og véd, at ogsaa i Aar er hans Arbejde ikke forgæves, en Del er bleven opvakt.

Fra Bornholm gaar Rejsen hjem til Kirkeværløse, og efter at have holdt Forsamlinger paa sin Hjemegn rejser han i Slutningen af September til Jylland.

Der er nogle Brødre derovre, der har anmodet ham om at komme, og det er første Gang, han som Missionær sætter sin Fod paa Jyllands Grund.

Interessant er det at se, at det er den samme Egn, hvor Vilh. Beck og Joh. Clausen 10 Aar senere holder Møder paa deres syv Ugers Jyllandsrejse, og hvor Vilh. Beck faar sit jyske Hjem: Grenaa-Egnen.

Hvem véd, om der ikke her er Traade, som vi ikke kan rede ud!

Paa Grund af »Aarstidens Beskaffenhed« varer Jens Larsens første Missionsrejse i Jylland kun en Maaned men skønnes alligevel at have været til »stor Velsignelse«. Næsten hver Aften har han Forsamling, og Skolerne i de fleste Byer staar aabne for ham; ogsaa holder han Forsamling paa Seminariet i Lyngby, hvorved baade Forstanderen og de andre Lærere er til Stede.

Han finder, at Præsterne der i Egnen er ikke saa bange for at deltage i Forsamlingslivet som paa Sjælland, særlig omtaler han

¹⁾ I. M. T. 1855, S. 76. ²⁾ I. M. T. 1855, S. 76.

la Cour i Aalsø¹⁾ som en Mand, der har Hjærte for Forsamlingslivet; han følger trolig med Missionæren rundt paa Egnen, er til Stede og taler ved 8 Forsamlinger, og hans Hustru samt tvende voksne Døtre følger ham til de fleste.

I det hele mærker Missionæren tydeligt, at Folk i Forsamlingerne er begærlige efter at høre Guds Ord forkynde, og mange beder ham indstændigt om at komme igen til Sommer, — hvad han ogsaa lover.²⁾

Efteraarsmødet holdes denne Gang i Nordsjælland og senere end ellers, nemlig Mandag 26. November hos Gaardmand Ole Jensen paa Gandløse Mark (Gandløse er Anneks til Slagslunde, Ølstykke Herred).

1856

Ved Aarets Begyndelse skifter altsaa »Den indre Missions Tidende« Redaktør, idet Jens Larsen, som hidtil har udgivet Bladet, nu ogsaa selv overtager Redaktionen, bistaaet af theologisk Kandidat, P. Chr. Zahle i København, til hvem alle til Bladet henhørende Artikler sendes.

Tillige faar Bladet en anden Skikkelse, idet det fra tospaltet bliver enspaltet, lidt større Format end den nuværende indre Missions Tidende, ligesom det nu ikke længere trykkes i Ringsted men i København.

Den Sag, som i lange Tider har optaget Sindene og medført megen Strid, Ordinationssagen, faar nu sin Afslutning.

Medens Forhandlingen derom er staaende i Bladet og Mand og Mand imellem, raadfører Jens Larsen sig først med sine Venner og Trosbrødre, derefter med Grundtvig, J. C. Lindberg, Biskop Martensen³⁾ og flere Mænd, som »har Lys i Sagen«, og da særlig Grundtvig og Lindberg, »som hidtil har været de troendes Støtter og Ledere«, samtykker i, at det er rigtigt, at der indgives Ansøgning til »Hs. Maj. Kongen« om Tilladelse til Ordinationen, saa er hans Beslutning tagen.

Ansøgningen skrives og udsendes, inden den indgives, »til Trosbrødre i Landet til Paategning, at det deraf kan erfares, at dette er

¹⁾ Han omtales ogsaa af Vilh. Beck og Joh. Clausen paa deres Jyllandsrejse som den Præst, de opvakte paa den Egn samlede sig om. (Se I. M. T. 1866 S. 146). ²⁾ I. M. T. 1856, S. 13—14. ³⁾ En og anden tænker maaske: det er da en ganske umulig Tanke, at Biskop Martensen skulde ville ordinere Jens Larsen. Jeg tillader mig da at oplyse, at Martensen selv skriver (»Af mit Levned«), at han foruden Bisper og Præster har ordineret »tvende uden Universitetsuddannelse«: Tobias Mørck, Kateket i Grønland, og H. P. Børresen, Santhal-Missionær, og desuden har han ordineret 2 Lægprædikanter, og »disse havde en tilfredsstillende Forberedelse«.

Brødrenes Ønske, af Læg saa vel som adskillige Lærde, at han maatte blive ordineret«. ¹⁾

Og skønt Andragendet paa denne Maade »faar flere Hundrede Underskrifter«, ²⁾ tøver Jens Larsen endnu nogen Tid med at indgive det, — hvilket dog omsider sker.

Men selvfølgelig gaar det, som »Magister« Lindberg sagde allerede ved Foraarsmødet paa Holsteinsminde 1854, at en Ansøgning »desangaaende« vilde som Svar faa »det gamle Ord, som vi er vant til at faa af Regeringen, naar vi har henvendt os til den med vore kristelige Begæringer, som lyder saaledes: »Det ansøgte kan ikke bevilges«. ³⁾

Gennem Københavns Amts nordre Birk modtager Jens Larsen følgende Skrivelse, dateret 10. April 1856:

»I Anledning af et til Ministeriet indkommet Andragende, hvori saakaldet Indenrigsmissionær Jens Larsen af Kirkeværløse har anholdt om, at den præstelige Ordination maa blive ham meddelt af en Biskop i den danske Folkekirke, skulde Ministeriet tjenstligt anmode Hr. Kammerherren om behagelig at ville lade ham tilkendegive, at det ansøgte kan ikke bevilges«. ⁴⁾

Og dermed er den Sag ude af Verden, »nu skal Folkekirken og Gejstligheden ikke kunne sige, at man har forbigaaet dem«. ⁵⁾

Foraarsmødet afholdes i Aar noget senere paa Aaret end ellers og denne Gang nede i Sydsjælland: Tirsdagen 20. Maj hos Gaardmand Lars Nielsen i Tystrup, beliggende i Fakse Sogn, sønden for Fakse By ved Landevejen ind til Byen.

Det ser ikke rigtigt godt ud, at Jens Larsen »paa Foreningens Vegne« bekendtgør Mødet i Stedet for som ellers Formanden, P. Pedersen; derimod ser det bedre ud, at han til Mødet ikke alene indbyder »Missionsforeningens Medlemmer« og »hvem, der iøvrigt maatte interessere sig for den indre Mission«, men »navnlig d'Hrr. af den lærde Stand, som maatte have et Ord til Bedste for Foreningens Anliggender«. ⁶⁾

Det er nemlig en Paastand, som af og til er kommen frem, at de Lægfolk, som stiftede »Foreningen for den indre Mission«, ikke vilde have noget med de troende Præster at gøre; — men, som Ludvig Mortensen skriver, ⁷⁾ »denne Paastand er ikke Sandhed,

¹⁾ I. M. T. 1855, S. 44. ²⁾ I. M. T. 1856, S. 5. ³⁾ I. M. T. 1854, S. 29. ⁴⁾ I. M. T. 1856, S. 81. ⁵⁾ I. M. T. 1856, S. 80. ⁶⁾ I. M. T. 1856, S. 49. ⁷⁾ Ludvig Mortensen: Den sjællandske kirkelige Opvækkelses Historie, S. 22.

thi det blev udtrykkeligt udtalt baade med Mund og Pen i den Tid, at vi ikke vilde skilles fra Præsterne, hvad der fuldstændigt kan bevises den Dag i Dag ved at efterse Foreningens Skrifter fra den Tid.

Nej, det er nok snarere omvendt: Præsterne, der ikke vilde have med de troende Lægprædikanter at gøre.

Naa, Mødet i Tystrup bliver nu ikke af de betydningsfulde, det er »ikke meget besøgt«, Missionsforeningens Formand er »forhindret« i at deltage deri, og ingen af Omegnens Præster giver Møde, saa det kun bliver som »en sædvanlig Forsamling«.¹⁾

Vor flittige og nidkære Missionær arbejder stadigt ufortrøden, og det baade med Pen og Mund.

Som Redaktør skriver han jævnligt i Bladet, endog ret indgaaende Afhandlinger, f. Eks. om: »Det lille Tros Ord«, (hvor han klart hævder sit grundtvigske Standpunkt, idet han vidner: »Jeg indsaa, at det maatte være nødvendigt for enhver kristen at have foruden Skriften et fast Trosord at holde sig til, og som tillige i al Korthed kunde sammenholde hele vor Tros Indhold til Salighed. Dette fandt jeg i vore tre Troens Artikler«.²⁾ »Hvad forstaaes ved det Ord: »Menighed«? »Troen og Daaben« o. s. v.

Med Flid og beundringsværdig Udholdenhed dyrker han sin sjællandske Missionsmark. Snart er han oppe paa sin Hjemegn, inde i København, hvor han taler baade i Pilestræde og Studiestræde, og ude paa Amager, og snart igen er han nede i Syd-sjælland og ude i Roskilde-Egnen.

Og efter Bestemmelse og Løfte forrige Efteraar træffer vi ham i Juni Maaned paa sin anden store 12 Ugers Jyllandsrejse. Denne Gang begynder han i »Jyllands Hovedstad«, idet han 6 Juni holder Forsamling »hos Taarnvægteren i Aarhus«.

Sammenlign hermed: da Præsterne Vilh. Beck og Joh. Clausen 9 Aar senere taler den indre Missions Sag i Aarhus, sker det fra Domkirkens Prædikestol.

Men »Smeden« holder Forsamling hos »Taarnvægteren«. Nuvel, Smeden kom alligevel først, og Præsten bagefter, — og alle Dage, ogsaa i de Dage, er der Forskel paa »Kong Salomon og Jørgen Hattemager«.

Ellers gæster han nu den samme Egn som forrige Gang, og jeg lægger Mærke til, at han taler baade i Ørum, Ramten og Ginnerup Skoler. Og jeg tænker som saa: naar det nye Liv i Ørum-Ginnerup ved Vilh. Becks Virksomhed kom »med ét Slag«, er det maaske bedst ogsaa her at ihukomme de gamle, kendte Ord:

¹⁾ I. M. T. 1856, S. 96. ²⁾ I. M. T. 1856, S. 18.

»En saar, og en anden høster. Jeg har udsendt eder at høste det, som I ikke har arbejdet paa; andre har arbejdet, og I er gaaet ind i deres Arbejde« (Joh. 4, 37—38).

Ogsaa paa Herregaardene kommer han, baade paa Mejlgaard og Katholm holder han Forsamling.

Juli Maaned tilbringer han her paa Grenaa-Egnen, men i August drager han over Skanderborg og Horsens ned i Bjerre-Herred, det frugtbare Land mellem Horsens- og Vejle-Fjord, hvilket han gennemvandrер paa kryds og paa tværs, — selv den lille Ø Hjarnø, Anneks til Glud, ude i Horsens-Fjord, glemmes ikke, den faar endda to Møder; jeg lægger Mærke til, at Missionæren særlig holder Forsamlinger i Raarup, og jeg kommer ihu, at netop dér er det, at Vilh. Beck og Joh. Clausen holder Møde paa deres Jyllands-rejse.

Ogsaa paa den modsatte Side af Fjorden, nord for Horsens, holdes enkelte Forsamlinger: to hos en Gaardmand i Grumstrup, men atter vendes tilbage til Bjerre-Herred, hvor der endnu arbejdes i tre Uger.

Missionæren vidner selv, at alle Forsamlingerne er talrigt besøgte, og jo længere han opholder sig paa en Egn, des flere Folk samles der, klart ser han, at Herrens Velsignelse ledsager Ordet, saa der for Guds Rige ikke blot vindes nogle faa men endog flere Sjæle; ved hans Besøg paa Grenaa-Egnen, hvor han ifjor var en Maanedstid, viser det sig, at Evangeliet ikke forgæves har lydt for dem. »Der var nogle, som kom og mødte mig med Taarer i Øjnene, hilste mig med Broderkysset og bød mig velkommen med et varmt Haandtryk, takkende Gud, fordi han ifjor havde sendt mig til dem med Glædesbudskabet, hvilket de havde annammet og af Guds Aand ladet sig det forklare som en guddommelig Sandhed, saa at Jesus var bleven dem deres dyrebareste Skat«, ¹⁾ skriver han.

Fra Jylland, hvor Jens Larsen altsaa denne Gang opholder sig fra 5. Juni til 15. September og i den Tid holder 74 Forsamlinger, og hvor der for den Sags Skyld er nok at bestille, om han var bleven der hele Vinteren, rejser han lige til dette Aars Efteraarsmøde, som holdes Onsdagen 17. September hos Vognmand Andersen i Ringsted.

Dette Møde, ved hvilket Formanden, Missionæren og Kandidat Zahle taler, er »paa Grund af det slette Vejr ikke meget besøgt« ²⁾; for de næste 3 Aar skal der vælges en Formand, — men

¹⁾ I. M. T. 1856, S. 133. ²⁾ I. M. T. 1856, S. 159.

Resultatet bliver, at »P. Pedersen uden Valg anmodes om at vedblive med Formandsskabet«.¹)

Angaaende Pengesagerne oplyses det, at Bidragene første Aar var 150 Rd., andet Aar 60 Rd. og tredje Aar hidtil kun 69, hvorfor Formanden anbefaler Sagen til fornyet Deltagelse, »da et saadant Bidrag ikke strækker til for én Missionær, end sige til flere«.²)

Egentlig er det Jens Larsens Tanke nu i Efteraaret at rejse til Fyn for at gøre Bekendtskab med den fynske Mission, men hans Hustrus haarde og langvarige Sygdom nøder ham til i længere Tid at blive paa Hjemegnen. Hun naar dog at blive rask inden Aarets Udgang.

1857 Foraarsmødet, det 7. i Rækken af Foreningens halvårlige Møder, afholdes 2. Marts hos Gaardmand Niels Larsen i Dalby, Horns-Herred, — meget passende at samles midt i det opvakte Horns-Herred.

Og dette er et meget betydningsfuldt Møde.

Det er »besøgt af et meget stort Antal Trosfæller, ikke alene fra Landets nære, men ogsaa fra dets fjernere Egne«,³) der er i det hele saa stort et Antal Mennesker forsamlet ved dette Møde som ingsinde tidligere, saa det maa betegnes som det hidtil bedst besøgte Møde, Foreningen endnu har holdt.

Det indledes med en Gudstjeneste i Krogstrup Kirke, hvor Præsten paa Stedet, Melbye i Kyndby, prædiker over et Stykke af Jesu Lidelses Historie samt den foregaaende Søndags Evangelium, — noget ganske nyt og hidtil uhørt: »Kirketjeneste« i Forbindelse med et Møde for den indre Mission.

Og paa dette Møde vedtages af Generalforsamlingen vigtige Bestemmelser angaaende Missionsforeningens Ordning.

Efter Gudstjenesten begiver man sig hen i Niels Larsens Gaard for at høre de Lægfolk, »som ved Herrens Naade har bekommet det indre Kald til det hellige Prædikeembede«,⁴) et lille Sanghefte, indeholdende »nogle kørne, liflige og hjærtægribende Sange, til Brug ved Missionsforeningens Møder forfattede og udgivne af Jens Larsen«,⁵) omdeles, og Mødet tager sin Begyndelse.⁶)

Jeg er meget nysgerrig efter at vide, om Præsten, der præ-

¹) I. M. T. 1856, S. 159. ²) S. St. ³) I. M. T. 1857, S. 113. ⁴) I. M. T. 1857, S. 49. ⁵) S. St. ⁶) Som vor Psalmebog (for Kirke og Hjem) oplyser, er Jens Larsen Forfatter til V. 1—2 af den i indre Missions Kredse meget yndede og brugte Psalme: »Brødre og Søstre, vi skilles nu ad«, mens V. 3—4 er skreven af den københavnske Præst, F. Boye. Hvor betegnende, at denne den indre Missions Yndlingspsalme, der er sunget som Afskedssang utallige Gange, skylder baade en Præst og en Lægmand sin Tilværelse!

dikede i Kirken, overværer Mødet, men desværre kan jeg ikke faa min Nysgerrighed tilfredsstillet, det kan ikke ses af Beretningen, men talt har han i hvert Fald ikke; i det hele ser det ud til, at ingen Præst har været til Stede her ved Forsamlingen i Gaarden, heller ikke C. F. Rønne.

Formanden, P. Pedersen, Missionæren Jens Larsen og gamle Lars Pedersen Møller fra Skørpinge, »der som Lægmand i nogle og tredive Aar har forkyndt Guds Riges Evangelium i gude-
lige Forsamlinger«,¹⁾ fører Ordet, — og disse Folk, som kan se tilbage paa en ihærdig og af Gud velsignet Prædikevirksomhed, kan nok veje op mod et Par Præster eller tre.

Efter at en Slutningssang er afsungen, meddeler Formanden, at der om Aftenen Kl. 7 vil blive afholdt Generalforsamling for Foreningens Medlemmer; og her vedtages følgende, tildels nye Bestemmelser, om »*Missionsforeningens Ordning*«.

»1. *Bestyrelsen for Foreningen bestaar af 4 Medlemmer, valgte paa 3 Aar, nemlig: Gaardmand Peder Pedersen i Nyrup, Formand, Væver A. Andersen og Tjenestekarl Jens Nielsen, begge af Uggerløse, og Gaardmand L. P. Møller, Skørpinge, der har at indestaa for Foreningens Indtægter og Udgifter saavel som for Missionsbladets og andre Smaaskrifters Indhold og Udbredelse, samt bestemme og afholde de offentlige Missionsmøder i Marts og September.*

2. *Foreningens Medlemmer er alle de, som understøtter Sagen med kristelige Raad, samt Forbøn og Kærligheds Gave, i hvilken Anledning vi ønsker, at enhver, som vil understøtte Foreningen og være Medlem af samme, da vil lade sig tegne for en vis Gave halvaarlig, som kan indsendes til Formanden i Maj og November. I denne Henseende anmoder vi Trosvenner i Landets forskellige Egne om at udvælge sig en Mand paa hver Egn til at føre en Liste frem, hvor enhver, som vil understøtte Sagen og virke til Guds Ære og Næstens Vejledning til Jesus i Troen, kan tegne sit Navn, Stilling og Bopæl, samt hvormeget han eller hun af fri Vilje og af Kærlighed til Gud og sine Medmennesker vil give halvaarlig, og efterhaanden som et Antal har tegnet sig, da at tilsende Formanden en Afskrift af Listen — Afskrifter af Listerne —, for at Bestyrelsen ved Oversigten af de samlede Lister kan se, hvad Midler man har til en eller flere Missionærers Understøttelse, og da i hver Maj og November indsamle og indsende det antegnede Beløb*

¹⁾ I. M. T. 1857, S. 51.

til Formanden, der en Gang aarlig har at aflægge offentligt Regnskab for Foreningens Medlemmer.

3. Trosbrødre. som føler og tror sig kaldet af Herren og udrustet med hans Aand og Sandheds Fylde til at vidne om den korsfæstede, døde og opstandne Frelser, bliver efter at være prøvede og ansete dygtiggjorte af Herren til at arbejde i hans Gerning udsendte af Missionsforeningen og understøttet af samme, saa at de uden at være nogen til timelig Byrde kan forkynde Evangeliet for intet, som vi af Gud har annammet det for intet.

Missionæren maa ingen Skrifter føre med sig omkring til Udbredelse, uden at de tilforn er anerkendte af Foreningen, og deres Priser ansatte; Indtægten af samme tilfalder Foreningens Kasse, undtagen for Sangbøgerne.

4. Foreningen vil besørge forskellige smaa Traktater trykt, som kan være af kortfattet kristeligt Indhold, passende til Salg eller gratis Uddeling imellem de forskellige Personligheder, som Missionærerne maatte komme iblandt.¹⁾

5. Missionsforeningen udgiver et Maanedssblad »Den indre Missions Tidende«, som tilforn er udgivet af Jens Larsen, Missionær, hvis Indhold vi vil tilstræbe maa blive opbyggelige, lærerige, kortfattede Artikler, bestaaende af Missionsefterretninger, Omvendelseshistorier, kristelige Betragtninger og andet, som kan tjene Gud til Ære og Næstens Opbyggelse . . . Artikler angaaende kirkelig Strid optages ikke i Bladet. Bestyrelsen er ikke pligtig at optage andet i Bladet, end hvad der er overensstemmende med dens Vedtægt og Øjemed.«

Endvidere bestemmes, at Artikler til Bladet sendes til Formanden inden den 28. i Maaneden, og at Gaver til Missionen offent-

¹⁾ Her er Kolportørtanken udtalt, skønt selve Navnet ikke bruges.

Det saakaldte: »Sjællandske Traktatselskab« (stiftet i Ebberup 8. August 1858 med Gaardmand Ole Nielsen i Fuldby ved Sorø som Formand) har til sit Formaal »at udsende en Kolportør, (Hans Ferdinandsen i Allindemagle) som dels ved mundtlige Samtaler dels ved offentlige Taler har at bestrebe sig for at vække Menneskene op af Syndesøvnen, hvori de er indslumret, samt styrke og nære Troslivet, hvor det findes« (§ 1.), og han skal søge »at udbrede Bibelen, den hellige Skrift samt andre gudelige Smaaskrifter, der kan egne sig til at nære og styrke Troslivet« (§ 2).

Og fra indre Missions Side næres det Haab, at disse kære Trosbrødre i Sorø-egnen, for ikke at splitte de aandelige Kræfter, nok vil slutte sig til den indre Mission, og det udtales, at det maaske var bedre, at Kolportøren som Udsending fra »Den indre Missionsforening« saaledes var en af dens Missionærer. (Efter I. M. T. 1858, S. 179—183).

liggøres i Bladet, ligesom ogsaa det aarlige Regnskab over Foreningens Indtægter og Udgifter.

Se, dette er Lægmands Værk uden præstelig Medvirkning: en i Sandhed baade meget frisindet og fornuftig Ordning.

Især i det sidste Aarstid har Missionen lidt meget derved, at man har opfattet Sagen paa en aldeles forkert Maade, nemlig, »som om det var Missionæren Jens Larsens egen Sag, i Stedet for at det er Vorherres Sag«, ¹⁾ nu ved Valg af en Bestyrelse er der rammet en forsvarlig Pæl gennem det Spøgelse.

Bladet har ogsaa forrige Aar lidt ikke saa lidt derved, at Jens Larsen baade var Udgiver og Redaktør, navnlig er der anket over, at det er saa tørt, og at det ikke har indeholdt Missionsefterretninger nok, — nu overtager Missionsforeningen selv Udgivelsen, — og en ny Redaktør antages: Ludvig Mortensen i Marbjerg, Fløng Sogn (Anneks til Hvedstrup), en Mils Vej nordøst for Roskilde, og han afgiver den gode Erklæring, at »han vil bestræbe sig for at gøre Bladet saa belærende og opbyggeligt, som Tid og Omstændigheder vil tillade det«. ²⁾

Jens Larsen faar af den nye Redaktør følgende Skudsmaal, at han er »vel skikket som Missionær, thi dels taler han et vel flydende og tillige et temmelig korrekt Sprog, der gør hans Tale saa meget mere forstaaeligere for mindre oplyste Tilhørere, og dels besidder han den Egenskab, formedelst sit sjældne Kendskab til Sang, at han kan lede enhversomhelst gudelig Forsamling ganske ene. At hans Virksomhed for Guds Riges Fremme er god og gavnlig, kan man ogsaa for en Del skønne af de mange kristelige Breve, der sendes til hans Hjem fra Trosvenner fra Landets fjernere Egne, der indeholder Glæde over, at de, næst Gud, har Jens Larsen at takke som Redskab til deres Opvækkelse«. ³⁾

Og stadigt arbejder han med fuld Kraft rundt omkring paa Sjælland, hvor der kaldes paa ham fra mange Sider; paa Amager, hvor der i flere Aar har været en Del Trosliv, har Mormonerne i den senere Tid greben en Del om sig, hvorfor det er ønskeligt, at Missionæren kommer for med Sandhedens og Naadens Ord at møde og besejre Løgnens og Kødets Evangelium, og paa Ourø er der nogen Opvækkelse, ikke at tale om inde i Horns-Herred, hvor der siden den første Opvækkelsestid stedse har været stor Begejstring mellem de troende for Guds Riges Udbredelse; ogsaa dette kalder paa Missionæren, de nyvakte skal plejes, og Disciplene styrkes.

¹⁾ I. M. T. 1857, S. 51. ²⁾ I. M. T. 1857, S. 68. ³⁾ I. M. T. 1857, S. 115—116.

Hen paa Sommeren træffer vi vor ivrige Ven med den kraftige Forkyndelse inde i Ods-Herred, hvor den gamle Trosbroder, Skræder Jensen i Faarevejle, har boet i flere Aar, og hvor der for Tiden er stor Opvækkelse, saa stor som intet Sted paa Sjælland.

L. Mortensen skriver, at der paa den Egn er »en sjælden Begejstring imellem Befolkningen for at høre Guds Ord fra en Lægmand. Det skal ikke være vanskeligt, efter hvad der nylig er mig berettet, naar nogen kommer for at holde gudelig Forsamling, at faa et Par Hundrede Mennesker samlet for at høre Evangeliet. Man hører Ytringer fra de nyopvakte Sjæle, naar fremmede Trossøskende kommer for at besøge dem, der undertiden lyder saaledes: »O, Gud velsigne eder for eders Komme til os, jeg tror, vor Herre har sendt jer. Hvilken Glæde er der dog ikke vederfaret os, at vi nu er kommen til Livet og Lyset i Kristus vor Frelser, og hvorfor har dog vore Præster ikke sagt os det før?«¹⁾

Foruden Jens Larsen og Jens Dyrholm, »der, blind paa begge sine Øjne fra Barndommen af, dog kan tale det hellige Evangelium purt og rent til Synderes Frelse og Salighed«, og som flittigt besøger netop Ods-Herred, arbejder ogsaa derinde en ung Mand: Jørgen Rasmussen i Gudmandrup, Højby Sogn; selv »opvakt af sin Syndesøvn ved Jens Larsen« er han nu »et udvalgt Redskab til at prædike Herrens Evangelium«, Folk strømmer sammen til hans Forsamlinger, og han overvældes næsten af Opfordringer til at komme saa her, saa dér, og mange rundt omkring opvækkes ved ham.

Det er i 5 Sogne, Opvækkelsen sker: Faarevejle, Asnæs, Grevinge, Højby og Odden, mest i det store Højby Sogn, et af de største paa Sjælland; »det er, takket være Gud, ikke saa vanskeligt at træffe flere Naboer i en By, der er troende, ligesom der ogsaa findes mangfoldige Udflyttere, hvorom det samme kan siges«²⁾, den ene Nabo vinder den anden for Guds Rige, og Plads til de mange Forsamlinger mangler ikke: »Den ene troende Familie vil hellere have Forsamling end den anden, og dissers Tal er mange«.³⁾

For første Gang hører vi i Aar, at »den stærke Smed« er syg, i August Maaned lider han »meget af Mavesmerte«, saa han har maattet holde noget tilbage med sin Vandring, men nu er han, Gud være lovet, temmelig rask igen, saa han kan tage fat paany.

Og nu gaar Rejsen til Fyn; nu lykkes det for ham, hvad han allerede tænkte stærkt paa ifjor, at komme derhen.

¹⁾ I. M. T. 1857, S. 116. ²⁾ I. M. T. 1857, S. 165. ³⁾ S. St.

Paa Fyn stiftedes 3. Juledag, Onsdagen 27. December 1854, en »Forening for den indre Mission« paa et Møde hos Husmand Rasmus Jørgensen paa Birkum Mark, Fravde Sogn ved Odense.

Foreningen valgte en Formand (Husmand Mads Rasmussen paa Aarslev Mark, død 21. August 1893) og flere »Biformænd«, der hver paa sin Egn skulde tage sig af Sagen, men til at begynde med havde den ingen Missionær.

Senere kom den i Forbindelse med den bekendte Lægprædikant Johan Nielsen fra Skaarupør, Skaarup Sogn. Han er en fattig Husmandssøn, født i Øksendrup paa Glorup Gods 14. Januar 1789, og »Hovedmanden for de gudelige Forsamlinger i Sydfyn og paa Langeland«.¹⁾ Denne erfarne og prøvede Mand, »som flere Gange var bleven tiltalt, mulkeret, udpantet og sat i Fængsel paa Vand og Brød«,²⁾ blev en Tid Foreningens Missionær.

Denne fynske Mission, som efter 1861 fuldt ud sluttede sig til »den kirkelige Forening« paa Sjælland, gik ikke i grundtvigsk Retning, Johan Nielsen har, siden han begyndte sit Missionsarbejde, haft mangan Kamp mod de saakaldte Grundtvigianere, hvilket nu ikke længere kan undgaaes,³⁾ og en af dens Medlemmer, Lars Christensen i Vantinge, erklærer udtrykkeligt: »Vi antager, at Guds Ord, inddelt i Loven og Evangeliet, er ikke ringere end det saakaldte skabende og mundtlige Ord; thi hvoraf har det mundtlige sin Gyldighed uden af det skrevne Guds Bibelord?«⁴⁾

Saa meget kønnere er det, at Jens Larsen, som i sin Vækkelsestid »gaar til Alters i Vartov og søger Kirke enten der eller hos Blædel«,⁵⁾ og om hvem vi har hørt, at han har tilegnet sig Læren om »det lille Trosord«, — og Johan Nielsen godt kan arbejde sammen, — hvad vi nu skal høre.

Forinden deltager Jens Larsen i Efteraarsmødet, som afholdes paa Missionens fireaarige Fødselsdag hos Gaardmand Christen Frederiksen paa Kværkeby Mark (Anneks til Vigersted, 1 Mil nordøst for Ringsted), hvor blandt andre ogsaa optræder Ungkarl Jørgen Rasmussen fra Ods-Herred, fortæller om Arbejdet dér og især glæder sig over, at Jens Larsen, udsendt af den indre Missionsforening, »kom som en frelsende Engel til Ods-Herred med Evangeliets glade Budskab«.⁶⁾ Og derefter drager han, som sagt, i Slutningen af September til Fyn.

¹⁾ Fr. Nygaard: Den fynske Opvækkelse, S. 393. ²⁾ I. M. T. 1855, S. 49.
³⁾ I. M. T. 1855, S. 51. ⁴⁾ I. M. T. 1855, S. 52. ⁵⁾ L. Koch: Fra Grundtvigianismens
og I. M.s Tid, S. 208. ⁶⁾ I. M. T. 1857, S. 148.

Forsamlingerne holdes i det sydøstlige Fyn, han er med til den fynske Forenings halvårlige Møde 29. September, hos Gaardmand Niels Pedersen i Trunderup, rejser saa i Følge med den fynske Missionær, Johan Nielsen, til Langeland, hvor de holder Møder i Rudkøbings nærmeste Omegn, og over Svendborg vender han i Slutningen af Oktober tilbage til Sjælland, hvor han arbejder Resten af Aaret, baade i Vest- og Nordsjælland.

Han glæder sig over at have erfaret, at Troslivetovre paa Fyn gaar »fremad og fremad«, ligesom det var ham kært at lære Johan Nielsen at kende og arbejde sammen med ham baade paa Fyn og paa Langeland, — hvilket, som L. Mortensen skriver, vidner om: »at den fynske Mission og den sjællandske arbejder Haand i Haand med hinanden, hvilket man jo ikke forhen har haft fuldstændigt Bekendtskab om«.¹⁾

1858

Nu er der adskillige Tegn paa, at vi er ude over den første Kærligheds Tid, det er ligesom at den første Friskhed og Varme er ved at tabe sig, Jens Larsen klager over, at han paa sine Rejser træffer sammen med kristne Brødre, der har mange delte Meninger og Anskuelse i Trossager, som ligesom »gør Skilsmisse imellem dem«, — man strides om Læren, et Tegn, der peger i Retning af Tilbagegang, og P. Pedersen sørger over at kunne spore, at Iveren for Næstens Frelse er ved at kølnes, man begynder at give den grimme Tanke Rum: »Hvad kommer det os ved, lad dem selv om det«, — atter et Tegn, der viser i samme Retning.

Imidlertid arbejdes der stadigt paa Kraft, Jens Larsen begynder Aaret med i den første Maaned at holde 31 Forsamlinger i 31 Dage, og det er ikke sjældent, at han holder 2 Møder paa én Dag; i Aar holder han sig udelukkende paa Sjælland, hvor han holder c. 250 Møder.

Det ser ud til, at man søger, saa vidt muligt, at lade de store Møder følge bag efter de store Vækkelser: Foraarsmødet afholdes Mandagen 8. Marts hos Gaardmand Niels Rasmussen i Asnæs i Ods-Herred, hvor vi hørte om den store Vækkelse forrige Aar.

Dagen forud holder P. Pedersen Forsamling i »Bondebyen« Stenstrup i Højby Sogn, helt oppe paa Nordspidsen af Herredet, hvor der møder over 300 Mennesker. Og selve Mødet i Asnæs antages at være besøgt af et lignende Antal. Men vi er jo ogsaa inde i det opvakte Ods-Herred, »hvor man med Bestemthed kan sige,

¹⁾ I. M. T. 1857, S. 178.

at dér er en Begejstring for de gudelige Forsamlinger og Missionsmøder, der ikke finder sin Mage paa Sjælland.«¹⁾

Som sædvanlig leder Formanden Forsamlingen, og han og Missionæren er de eneste, som taler Ordet; i Følge Vedtægten ifjor paa Missionsmødet i Dalby har man faaet skreven to Traktater: »Den indre Mission« og: »Hvad skal jeg gøre?«, af hvilke den første oplæses her ved Mødet for at gøre Forsamlingen bekendt med den indre Missionsforenings Hensigt og Virksomhed.

Efter en halv Times Ophold samles Foreningens Medlemmer til Drøftelse af nogle Spørgsmaal, som skal afgøres ved Stemmegivning.

En af Veteranerne, som var med den allerførste Dag ved Stiftelsesmødet i Ordrup: gamle Lars P. Møller fra Skørpinge, stemmes ud af Bestyrelsen.

Mærkeligt nok, denne gamle troende Mand, som i over en Menneskealder trolig har forkyndt Evangeliet i Forsamlingerne, og som har været i stærk Berøring med den grundtvigske Bevægelse, hvor blandt andet da Barnedaaben sættes højt, skriver offentligt: »som om Barnedaaben, efter hans Mening, gerne kunde have indsneget sig af Satans Apostle«. ²⁾

Og da en saadan Ytring af ham af mange let bliver betragtet, som om den øvrige Bestyrelse, ja hele Foreningen, var af samme Mening, beror det nu paa Medlemmerne, om de ønsker, at han skal blive ved at være Bestyrelsesmedlem eller ikke, og en anden maa i sidste Fald vælges i hans Sted.

Enstemmigt vedtages det da, at Lars P. Møller bør træde ud, og i Stedet for ham vælges, ligeledes enstemmigt, Skrædermester Jensen i Faarevejle.

Af andre Sager, som afgøres paa denne Generalforsamling, kan nævnes, at »Redaktionsbetalingen« forhøjes fra 3 Rd. til 4 Rd. pr. Nummer; Regnskabet, hvorimod ingen af de tilstedeværende »fandt noget at erindre«, fremlægges, og det viser ikke liden Fremgang i Foreningens Indtægt: godt og vel 230 Rd.; til Jens Larsen er udbetalt 93 Rd. 48 Sk. — i Sandhed en »beskeden Løn«.

Bedrøveligt nok er det, at Lars P. Møller saaledes paa Grund af falsk Lære maa udelukkes af den Forening, til hvis Dannelse han selv har medvirket. Men ogsaa hos Jens Larsen aabenbarer sig nu forskellige Misligheder, som ikke varsler godt for Fremtiden. Og det er næppe vanskeligt at se, hvad der er hans Ulykke: de høje Tanker om sig selv og deraf følgende Selvraadighed; ak, hvem véd,

¹⁾ I. M. T. 1858, S. 52. ²⁾ I. M. T. 1858, S. 51.

hvor megen Ros og Forgudelse han har været Genstand for, disse »Selskaber til gensidig Berømmelse« mellem Guds Børn, hvilken ubodelig og næsten uoprettelig Skade gør de dog!

Men uimodsigeligt er det, at hans Selvraadighed rigtignok nu spiller ham et slemt Puds, som drager vidt gribende Følger efter sig baade for ham selv og for Foreningen, hvis Missionær han er.

Han skriver en Artikel, betitlet: »Midleren og Midlerne«, hvis Indhold som en Udtalelse af hans »Troslære« der ikke er noget at sige til, men da det er ham om at gøre at faa den frem hurtigst muligt, og han maaske ogsaa tænker, at den ikke vilde blive optaget, gaar han selv til Bogtrykkeren med den og formaar denne til at lade hans Manuskript trykke uden at lade hverken Bestyrelsen, der udgiver Bladet, eller Redaktøren vide noget derom. Det Manuskript, som Bestyrelsen har antaget til Trykning, lægger Bogtrykkeren til Side, for at Jens Larsens Artikel, der fylder hele Juni-Numret af Bladet, kan komme ind. Redaktøren faar intet at vide derom, førend han kommer ind for at læse Korrektur paa Bladet, og Bestyrelsen aner intet, før Bladet bliver dem tilsendt som færdigt fra Trykkeriet.

Da det nu paa Mødet i Dalby ifjor blev vedtaget, »at hvad der skal indrykkes i Missionsbladet, foreløbig maa være tilsendt Bestyrelsen, der har at indestaa for Bladets Indhold«,¹⁾ maa man jo give P. Pedersen ubetinget Ret, naar han skriver: »Paa den Maade kan vi ikke være ansvarlige for Bladets Indhold.«²⁾

Se, dette er jo allerede en grumme slem Historie — og ikke det værste.

Desuden angriber han nemlig -- endda i ret forblommede Udtryk — Formanden, idet han i sin Artikel omtaler »Trosbrødre, som har vendt os Ryggen, svigtet Pagten og oprettet en ny Salighedsorden, som vi paa ingen Maade kan følge dem i.«³⁾

P. Pedersen tager Anstød af disse Ord, saa meget mere som det almindeligt paa hans Egn antages, at Jens Larsen sigter til ham og Frimenighederne; desuden er han meget imod, at Jens Larsen ikke »taler Sproget rent ud« og nævner, hvad det er for Trosbrødre, han sigter til, Folk kan let dømme fejl, naar de selv skal tænke sig til, hvem der menes.

Skønt P. Pedersen nok véd, at det Stykke, han nu skriver, ikke egner sig for Missionsbladet efter de engang vedtagne Regler, kan han dog i Følge Opfordring ikke andet end offentligt fremlægge sin Bekendelse og maa paa det bestemteste erklære det for Usandhed,

¹⁾ I. M. T. 1858, S. 113. ²⁾ S. St. ³⁾ I. M. T. 1858, S. 89.

at han og hans Trosvenner skulde have svigtet Pagten og oprettet en ny Salighedsorden.

Imidlertid faar denne Strid mellem Formand og Missionær den Følge, at baade P. Pedersen og de to Bestyrelsesmedlemmer fra Uggerløse: Jens Nielsen og Anders Andersen, offentligt erklærer i Bladet, at de ønsker at fratræde ved det forestaaende Efteraarsmøde.

P. Pedersens Erklæring lyder saaledes: »Da jeg nu snart i 5 Aar har været Formand for den indre Missionsforening her paa Sjælland, og mit Helbred tager af Aar for Aar, og jeg af den Grund ikke længere kan have Haab om at kunne indfinde mig ved de halvaarlige Missionsmøder, som afholdes i Landets forskellige Egne, saa erklærer jeg herved for Foreningens Medlemmer, at jeg ikke længere ser mig i Stand til at være Formand, og er det derfor mit Ønske, at Foreningens Medlemmer nøje vil overveje, hvem de vil have til Formand i mit Sted, for at vi med god Forberedelse ved Missionsmødet 17. September førstkommende kan foretage Valg af en ny Formand, da jeg til den Tid ønsker at fratræde denne Post.«

Han lover, »at saa længe den indre Missionsforening beholder Jesus ene som sin Salighedsgrund og hans Ord ene til sin Livsregel (som jeg vil haabe, den vedblivende gør)«,¹⁾ skal han stedse med Glæde staa dem bi med de Goder, Gud af Naade forlener ham, som Medlem af Foreningen, og han slutter med at tilraabe sine Brødre og Søstre i Troen ikke at være lade i Herrens Gerning men brændende i Aanden.

De tvende andres Erklæring gaar ud paa, at da det er vedtaget, baade at Bestyrelsen skal være ansvarlig for Missionsbladets Indhold, og at Jens Larsen ikke maa føre andre Skrifter med sig til Salg end saadanne, som Bestyrelsen har anerkendt, hvilke Bestemmelser han ikke har overholdt, idet han uden deres Samtykke og Vidende har ladet Missionsbladet Nr. 6 trykke, ligesom han ogsaa fører en Del smaa Skrifter med sig til Udbredelse af samme Nummers Indhold uden deres Anerkendelse, saa ønsker de at træde ud af Bestyrelsen.

Dette sker i Juli Maaned.

Ved samme Tid skriver C. F. Rønne, som synes at have holdt sig tilbage i nogen Tid, en Artikel i Missionsbladet: »Om den indre Mission«, hvori han klart bestemmer, hvad den er, og hvad den vil, ligesom han ogsaa belyser dens Forhold til Kirken og Em-

¹⁾ I. M. T. 1858, S. 125—126.

bedet; hans Tanke og Maal er: hjærteligt at anbefale den ikke mindst til Herrens Præster.

Ikke saa underligt, at Tankerne nu begynder at samle sig om ham som Missionsforeningens vordende Formand.

Det er særligt L. Mortensen, der henleder Medlemmernes Opmærksomhed »paa Hr. Pastor Rønne fra Høve, der, som jeg haaber, nok vil være at formaa til at modtage Valg som Formand«. ¹⁾ Og han gør det i den Tanke — rigtig og skøn, som den er —, som han selv skriver, »fordi det er min Overbevisning, at dette Skridt absolut maa føre til, at Præster og Lægfolk fuldelig kan gaa Haand i Haand med Hensyn til den hele Missionsvirksomhed for Guds Riges Sag«. ²⁾

Under disse ret indviklede Forhold bestemmes saa Efteraarsmødet til at skulle afholdes Fredagen 17. September hos Bolsmand Peder Clausen i Ordrup ved Ringsted, det samme Sted og hos den samme Mand, hvor Foreningen dannedes i 1853, og her skal altsaa med Undtagelse af et Medlem, Jensen fra Faarevejle, foretages Valg af en hel ny Bestyrelse.

Saa er vi da atter — paa Missionens 5-aarige Fødselsdag — i den lille Landsby, hvis Navn den Dag i Dag kendes og nævnes med en Følelse af Taknemlighed baade til Gud og Mennesker af den indre Missions Venner Landet over. Men Luften er ikke høj og klar som hin skønne Septemberdag; nej, ret uverjrssvanger hænger den over Byen og Huset, hvor man er forsamlet.

For sidste Gang leder vor Ven Forsamlingen, idet han begynder med »en kortfattet men rørende Tale«, hvori han minder de tilstedeværende om endelig at holde sig til Sagen alene, og forøvrigt formaner »Guds Børn i Kristus Jesus til stedse at udvise Kærlighed til vildfarende Brødre og Søstre og gerne ved Sandhedsordet lede dem tilbage til Samfund med Gud Fader, Søn og Helligaand«. ³⁾

Foruden Jens Larsen, Jørgen Rasmussen fra Ods-Herred o. fl. taler Pastor Rønne og beder de forsamlede om at gøre alt, hvad de formaar, til at den indre Mission, som nu i flere Aar har været til Velsignelse mange Steder, maa blive ved at være det i Fremtiden; ogsaa Jens Dyrholm taler et Ord, og han, som nu i 16 Aar har rejst omkring og prædiket Evangeliet, melder sig her til Antagelse af Missionsforeningen »ikke for at modtage Understøttelse derfra, skønt en saadan ikke er til at kaste Vrag paa, men mere

¹⁾ I. M. T. 1858, S. 128. ²⁾ L. Mortensen: Den sjællandske Opvækkelse, S. 21. ³⁾ I. M. T. 1858, S. 146.

for at erholde et Rejsebevis, der ved enkelte Lejligheder kan tjene ham til nogen Støtte, hvor han kommer frem«.¹⁾

Da ingen flere begærer Ordet, skrider man øjeblikkelig til Valghandlingen; Pastor Rønne vælges til Formand, Gaardmand Ole Nielsen i Fuldbý ved Sorø til Viceformand, og som Medbestyrere af Foreningen vælges Gaardmand Hans Christian Rasmussen af Pedersborg ved Sorø og Bolsmand Peder Clausen i Ordrup, saaledes at Bestyrelsen nu bestaar af 5 Medlemmer.

Skønt er det at læse, hvorledes L. Mortensen, som skriver Beretningen om dette Møde, udtaler en hjertelig Tak til den gamle Bestyrelse, som i 5 Aar har varetaget sine Pligter, saa der ingen Grund er til Klage, og han slutter sin Meddelelse med en lang, varm og inderlig Bøn for den indre Missions Fremtid.

Det kan vel siges, at Jens Larsen »sejrer endnu denne Gang«,²⁾ men ét er sikkert nok: her paa denne Generalforsamling vælges Præsten C. F. Rønne til Bestyrelsesmedlem og Foreningens Formand.

Og P. Pedersen? Ja, han glider nu ud af Sagaen, — jeg mener den indre Missions —, og danner med sine ligesindede Trosøskende »en evangelisk Frimenighed« i Nyrup og Omegn, hvor han søger at virkeliggøre sin Trosungdoms lyse og skønne Drøm: det rene Nadverbord.

Det gaar her, som saa ofte, at det er Kirkens Uforstand og Stædighed, der driver ham ud af Folkekirken.

En Tid gaar det saaledes, at Præsten i Sognet efter Tilladelse af »høje Vedkommende« møder i Forsamlingen og dér betjener dem med den hellige Nadvere, men da han senere paa Grund af Alder og Svagelighed antager sin Svigersøn til Kapellan, vægrer denne sig ved »en saadan, for ham højst modbydelig paalagt Ekstraforretning (!), at uddele Nadveren til saadanne afsondrede«.³⁾ Heldigvis er der da en Kateket i Holbæk, som findes villig til at paatage sig denne Forretning, men ham klager Kapellanen over hos Biskoppen, der saa tildeler Kateketen en saadan Irettesættelse, at han trækker sig tilbage.

Saa træder P. Pedersen og hans Venner ud og slutter sig sammen til en Menighed, hvor Barnedaaben bibeholdes, dog med »Neddypelse« i Stedet for Overøselse, og med Udeladelse af de forudgaaende Spørgsmaal, som Kirken bruger.

Peder Pedersen, den indre Missions første Formand, er født

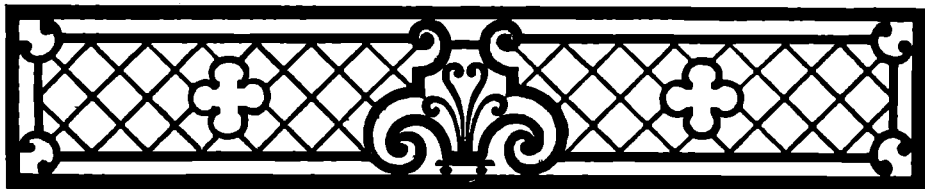
¹⁾ I. M. T. 1858, S. 150. ²⁾ L. Koch: Fra Grundtvigianismens og I. M.s Tid, S. 212. ³⁾ P. Sørensen, Nød og Hjælp, S. 144.

11. Oktober 1818 i Nyrup, Uggerløse Sogn, hvor hans Forældre¹⁾ var Gaardfolk, opvækkes i Fyrreerne og arbejder siden den Tid utrættelig for Guds Rige lige til hans sidste Leveaar, da han hindres af Sygdom; hele sit Liv bor han i Nyrup, og han ender sine Dage 5. Marts 1878 paa Kommunehospitalet i København. Paa Uggerløse Kirkegaard er hans Grav, hvor han hviler ved Siden af sin Hustru, der døde, 78 Aar gammel, i 1902; paa Graven er en pæn Sten.

Og blandt de Venner, som tager imod os i de evige Boliger, naar vi skilles herfra, venter vi ogsaa at træffe ham derhjemme, hvor vi sidder tilbords med Abraham, Isak og Jakob i Himmeriges Rige.

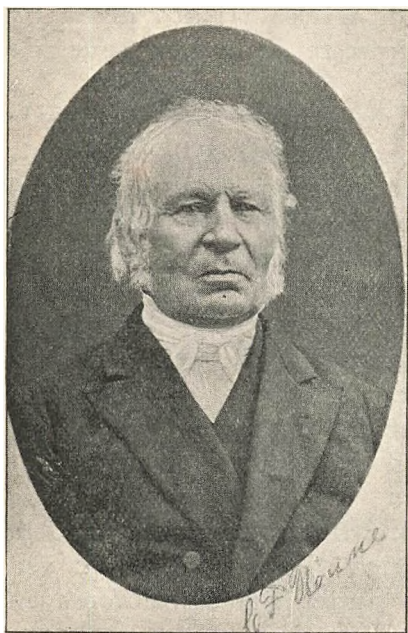
Deroppe er Bordet rent.

¹⁾ Faderen, Peder Hansen, hørte til de »gammeldags kristne«, hver Søndag læser han gerne en Prædiken, og da rinder Taarerne ham ned ad Kinderne. Men da Sønnen opvækkes og begynder at »holde sig til Samfundet«, græder den gamle ogsaa, ja i Førstningen vil han knapt kendes ved ham som sin Søn, fordi han omgaaes saa mange »fattige Folk«. Den Kristendom forstaar han slet ikke, — den gamle Gaardmands-Aristokrat han er.

3. C. F. RØNNES FORMANDSTID.

(17. Septbr. 1858—13. Septbr. 1861.)

C. F. RØNNE, Høve.

Christian Frederik Rønne, Præsten i Høve, er vel kendt af Missionsvennerne, da han bliver Formand.

Allerede, mens han som ung Mand er Huslærer paa Broholm, Fyn (1821—1823), kommer det frem, som senere præger hans Præsteliv: hans, særlig i den Tid, ret enestaaende varme Kærlighed til og Forstaaelse af det troende Lægfolk. Vel bliver han ikke draget videre ind i den saakaldte fynske Lægmandsvækkelse, den er endnu ikke naaet til den Egn, men han hører Spotten over Bevægelsen fra alle Sider og møder den paa Tryk i Hempels Avis i Odense.

»Dette kalder for første Gang paa hans senere stærke Drift til at forsvare troende Lægmand, som føler Trang til at tale Ordet, og han indrykker

under Mærket »Ø, ø« et Forsvar for de fynske Lægmands Ret til at vidne om deres Tro.«¹⁾

1830—1834 er han Sognepræst i Haarslev-Tingjellinge, og i den Tid arbejder han særlig for den ydre Mission; mens Lensgreven paa Holsteinborg er Formand for Dansk Missionsselskab, er Rønne Medlem af Bestyrelsen sammen med Brødrene Fenger,

¹⁾ Karl Rønne: C. F. Rønne, S. 16 og Fr. Nygaard: Den fynske Opvækelse, S. 390.

og en kort Tid redigerer han som Bladets første Redaktør »Dansk Missions-Blad«, som Greven fik sat i Gang.

Det er som Præst i Høve-Flakkebjerg (1834—1876), at han, som før omtalt, lige fra Begyndelsen af kommer i Forbindelse med »Foreningen for den indre Mission«, hvis Formand han nu er og bliver ved at være, ogsaa efter Forandringen i 1861, til 1881, — altsaa i over 20 Aar.

En skøn »broderlig Hilsen« sender han i Missionsbladet »til alle kære medkristne, læge og lærde, som hidtil har understøttet den indre Mission med deres Bønner og Gaver«,¹⁾ han beder dem modtage denne hans Tiltrædelse med Velvilje og bære over med hans Skrøbelighed, og han udtaler, at hans Bestræbelser skal gaa ud paa »at bevare den indre Mission ved den af Herren selv lagte Grund som en Gerning i Guds Kirke til at vække og befæste Troens Liv i Sjælene og knytte dem som levende Lemmer til hans Kirke«.²⁾

»Mikaelisdag« holdes et større Møde i Høve, »et lifligt Møde af mange troende«. Landsbyen er »levende som til et lille Marked«, Præstegaarden fyldes med Vogne og Mennesker, som »hilser hinanden i Herrens Glæde«, og Kirken er overfyldt, saa udenfor de aabne Vinduer maa de lytte, som ikke kan komme ind. Præsten F. Boisen fra Slesvig (før i Skørpinge) forretter Prædiken og Altergang, »en talrig Skare af troende flokkes om Herrens Bord, hvor de ret smager hans egen Nærværelse«. Og om Eftermiddagen er der Forsamling i Skolen, hvor »Stedets Præst« — og »Missionær Jens Larsen« taler, — et skønt Vidnesbyrd om, at den nye Tanke føres ud i Livet: læg og lærd Haand i Haand i Arbejdet for Guds Rige.

1859

I Januar-Numret af Missionsbladet bekendtgør Formanden, at »den blinde Jens Dyrholm af Forlev, Vemmelev Sogn ved Slagelse, har i sin Evangelistgerning sluttet sig til »Foreningen for den indre Mission« paa Sjælland.

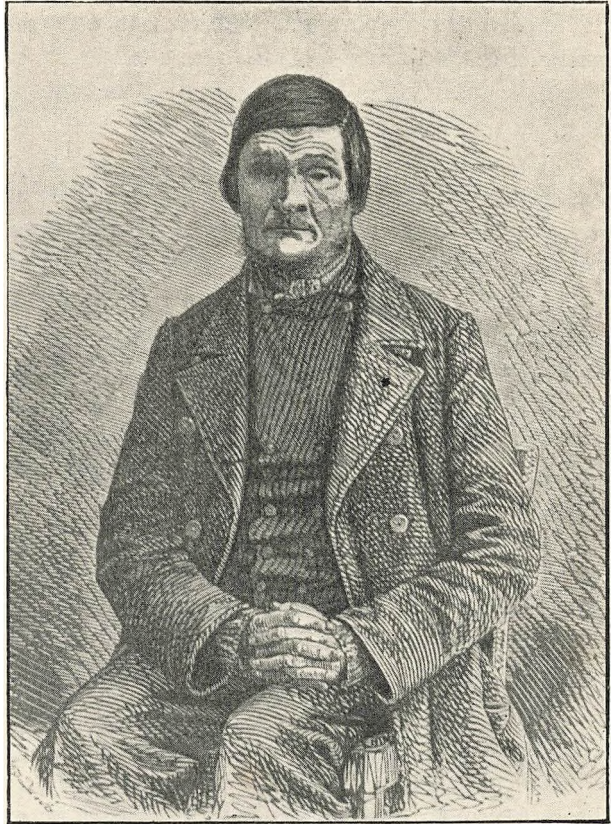
Saa nu har Foreningen altsaa to »Evangelister«, som rejser om med Livets Ord.

Jens Sørensen Dyrholm er født af fattige Forældre i Horsens 5. April 1810 og døbt ottende Dagen efter Fødselen. Indtil sit 7de Aar kan han skimte Ild og Lys, hvilket er ham en stor Glæde. Han snitter smaa Træpinde, som hans yngre Søster tænder Ild i ved Kakkelovnen og svinger frem og tilbage for hans Øjne. En Dag kommer hun for tæt til, saa Øjnene tager Skade, og fra da

¹⁾ I. M. T. 1859, S. 153. ²⁾ S. St.

af er han ganske blind, altid mørk Nat omkring ham. 27 Aar gammel bliver han vakt til Livet i Gud, er en Tid Gendøber, kommer atter ud af denne Vildfarelse og kaldes af Gud til at rejse rundt og prædike Evangeliet i Forsamlingerne. Han kommer vidt omkring, selv ud paa den jyske Hede, og hans særlige Arbejdsmark er paa Jyllands Østkyst: Egnen mellem Horsens og Aarhus.¹⁾

Han, som ingen lunde er ukendt af Missionens Venner, er nu altsaa dens Udsending; og selv om det er sikkert nok, at Jens Larsen — maaske mindst paa Sjælland — mange Steder, som vi har set, har benyttet Skolerne til sine Forsamlinger, saa er det dog Jens Dyrholm, som med den Begrundelse, at det særligt paa Sjælland er vanskeligt at faa passende Lokaler til

JENS SØRENSEN DYRHOLM. Forlev.

Møderne, fremkommer med det Forslag, at Foreningen bør andrage »Almueskolevæsenets højere Autoriteter« om Tilladelse til at afbenytte Skolestuerne udenfor Skoletiden til gudelige Forsamlinger. Og han haaber, at sligt ikke bliver nægtet.²⁾

Meget passende og let forklarligt er det, at Foraarsmødet denne Gang er hos den nye Formand, 17. Marts i Høve: Kirketjeneste om Formiddagen og senere Forsamling i Skolen, hvor foruden Præsten Rønne og de to Jens'er, Missionærerne, en af Fædrene fra 53, Jens Cornelius fra Snæslev, taler.

¹⁾ Efter Jak. Holm: Den blinde Evangelist, J. S. Dyrholm. ²⁾ I. M. T. 1859. S. 78.

En Maanedstid i Forvejen modtager Formanden et Brev fra Samsø; Brevskriveren har paa Rejser hørt, at der paa Sjælland er en Forening for den indre Mission med »en Præst af den danske Folkekirke som Formand«, hvilket ret glæder ham, og saasom der nu i de senere Aar har fundet nogen Opvækkelse Sted paa Øen, beder han om, »at Jens Larsen eller en af de i den indre Missions Tjeneste værende Missionærer«¹⁾ maatte se Lejlighed til at gæste Øen, det vilde være Guds Børn dér meget kært.

Og allerede i Slutningen af April og Begyndelsen af Maj træffer vi vor utrættelige Jens Larsen i fuld Virksomhed paa Samsø, hvor han holder Forsamlinger mange Steder og finder god Jordbund for Ordets Sæd; fra Mødet i den store Landsby Brundby, Tranebjerg Sogn, beretter han, at han »formedelst Folkemængden« maa staa i en Vogn paa en stor Gadeplads og tale til Folket²⁾ – en ret kølig Tur: »Friluftsmøde« 25. April.

I Juli Maaned er han for 3die Gang paa Bornholm og holder en Snes Møder, og i Høstens Tid arbejder han for anden Gang paa Langeland; denne Gang giver han sig Tid, saa han rigtig kommer omkring paa den lange Ø.

Allerede forrige Aar opfordredes han af Pastor F. Boisen til at gøre en Rejse i Sønderjylland, men det blev ikke til noget dengang, Vinteren stundede til, og Rejsen blev besværlig.

Nu lykkes det: fra sidst i September til sidst i Oktober gør han en Vandring paa slesvigsk Grund.

Fra Langeland rejser han til Haderslev, i hvis Omegn han arbejder; »den kære Pastor Helweg« stiller sig meget imødekommende og tilbyder ham at tale i de Forsamlinger, han to Gange om Ugen holder i Skolerne, hvilket bidrager meget til at aabne Døren for Jens Larsen. Der er stor Opmærksomhed til Stede i hver Forsamling, han holder, Præster og Lægfolk knyttes hjærteligt til ham, og de smelter sammen i Aandens Enhed.

I Haderslev møder han den Kvinde, som det følgende Aar bliver hans Hustru: Christine Salling. Hun er Datter af den i sin Tid meget bekendte Præst i Vonsild—Dalby, der da hørte til Sønderjylland, Haderslev Provsti, S. C. Salling, »den Præst, der til en Tid havde det største Navn blandt en Del af de opvakte Fynboer«¹⁾, saa de ikke alene fra Vestfyn men helt henne fra Kjerteminde-Eggen søgte til Kirke hos ham.

Peter Larsen Skræppenborg, som flere Gange rejste til Kirke i Vonsild, siger om ham, at han var den mest begavede

¹⁾ I. M. T. 1859, S. 45—46. ²⁾ I. M. T. 1859, S. 95.

Mand til at røre op i et Menneskes Indre, som han havde kendt.¹⁾

Paa denne Rejse gæster Jens Larsen ogsaa Kolding og Egnen nord for Fjorden, navnlig har han stor Glæde af at være sammen med og samarbejde med Præsten i Paaby, Baggesen, »en hjertelig Guds Mand«.

Over Svendborg, hvor han har den Glæde at finde nogle Trosvenner og bringe Ordet frem for en talrig Forsamling, rejser han tilbage til Sjælland. Efter Opfordring fra Pastor Rønne og flere Venner gør han en Rejse ind i Ods-Herred, hvor der er stor Forvirring, og Troslyset hos mange nær ved at gaa ud; Spørgsmaalet om Udtrædelse af Folkekirken kommer frem og bringer Splid, og den første Begejstring for Forsamlingerne er forbi.

Senere træffer vi ham paa Roskilde-Egnen, hvor han har den Glæde at tale for mange Mennesker i flere Forsamlinger, og ude paa Amager, hvor han til sin store Forbauselse ser, at hans ringe Vidnesbyrd har fremkaldt stor Vækkelse og Længsel i Sjælene, navnlig i Kastrup og Taarnby er der stor Hørelyst og Modtagelighed for Guds Aand. »De var«, — skriver han —, »saa begærlige efter at høre Ordet, at de hentede mig med Heste og Vogn og bragte mig tilbage igen til Hjemmet«.²⁾ Ellers maatte han nok gaa paa sine Ben.

Ogsaa nede i Sydsjælland, hvor Efteraarsmødet holdes Torsdag 15. September hos Gaardmand Jens Olsen i Sjolte, Snesere Sogn, ved Præstø, er der god Hørelyst.

Mødet er rigtig godt besøgt, L. Mortensen, som refererer det, skriver, at med Hensyn til Folkemængden er det et af de største Missionsmøder, han endnu har været med til. Skønt Gaarden har gode og rummelige Stuer, maa dog Forsamlingen af Mangel paa Plads holdes ude i Gaarden, »hvilket begunstiges saa meget mere, som vor Herre den Dag forundte os et saare smukt Vejr«.³⁾

Foruden Formanden, som byder Forsamlingen velkommen og slutter Mødet, og Jens Larsen samt en anden Lægmand optræder ved dette Møde endda tvende Præster: Præsten fra Stavreby (Jungshoved Sogn), Mølstedt, som holder »et meget kraftigt og indtrængende Foredrag om Opvækkelsen og den indre Mission«, forsvarer Jens Larsens Udsendelse som Evangelist, byder ham velkommen, »naar han kommer i den Menighed, som jeg er ansat til Sjælesørger for«.⁴⁾ og glæder sig over, at den indre Mission vinder bestandig

¹⁾ Fr. Nygaard: Den fynske Opvækkelse, S. 350—51. ²⁾ I. M. T. 1860, S. 21.

³⁾ I. M. T. 1859, S. 153. ⁴⁾ I. M. T. 1859, S. 149.

større Fremgang i Landet, og Kapellanen fra Kongsted, Ingerslev, som holder »en Opbyggelsestale«.

Mens det, som vi har set, gaar godt fremad udadtil, — Arbejdskraften er ingenlunde svækket, der pløjes stadigt Nyland, — synes det, som om de indre Forhold er alt andet end rolige.

Det ser ikke ud til, at Jens Larsen har større Respekt for sit nye gejstlige Overhoved end for det »læge«; uden videre lader han bekendtgøre i Bladet, at et »Møde for den indre Mission« afholdes 1. Juni hos en Gaardmand i Sydsjælland. »Og«, — skriver L. Mortensen —, »da dette Møde ikke var bestemt af Bestyrelsen for den indre Missionsforening, saa kunde det i Grunden ikke anses som et indre Missionsmøde, thi i saa Fald maatte Bekendtgørelsen desangaaende være udgaaet fra Bestyrelsens Formand, der da maatte være til Stede, hvilket ikke var Tilfældet«. ¹⁾ Men ikke desto mindre bliver »den indre Mission fremhævet og udviklet paa Mødet af dette Blads Redaktør«, og Jens Larsen taler som sædvanlig ved disse Møder om sin Missionsgerning og »noget om Naademidlerne«; og da han efter Mødets Slutning højlig beklager sig over »at være i Pengetrang«, — den arme Mand faar i 1859 132 Rd. —, udleveres til ham paa selve Stedet, hvad der indkommer ved Mødet: 13 Rd.

Hvilket ogsaa smager noget af Selvraadighed.

Og indenfor Bestyrelsen er der Misfornøjelse med L. Mortensen som Redaktør af Missionsbladet, hvilket ender med, at han faar sin Afsked »paa graat Papir« og maa fratræde ved dette Aars Udgang.

I samme Øjeblik, som han er ved at rejse til København for at faa December-Numret af Bladet trykt, modtager han et Brev fra »Hr. Pastor Rønne i Høve«, hvori han underretter ham om, at han fra Nytaar af »vil overdrage Redaktionen af den indre Missions Tidende til Jens Dyrholm i Forlev og venter, at Bladet saa kan trykkes i Slagelse, og at han dér vil blive understøttet af nogle Trosvenner«. ²⁾

Det er let forstaaeligt og ret undskyldeligt, at L. Mortensen ikke synes om en saadan Behandling, der unægtelig, i al Fald for udenforstaaende, ser højst mærkelig ud.

Han skriver: »Som bekendt er jeg valgt som Redaktør af Missionsforeningens Blad af de samlede Medlemmer ved et Missionsmøde, nu snart 3 Aar siden, og kan saaledes ikke, i Følge Foreningens Vedtægter, rettelig afsættes fra denne Post uden ved et lignende Møde af de samlede Medlemmer. Men kan Hr. Pastor Rønne som

¹⁾ I. M. T. 1859, S. 122—123. ²⁾ I. M. T. 1859, S. 191.

kristelig Præst og Sjælesørger forsvare for Gud, sin Samvittighed og alle Bladets Abonnenter, paa en saa tilsyneladende egenmægtig Maade at afsætte mig fra Redaktørposten og uden nogen virkelig gyldig Grund, og uden at jeg ved et eneste Ord, hverken fra ham selv eller fra andre, før nu i den 11te Time er forberedt derpaa, saa kan jeg ogsaa med Troens Frimodighed og med en rolig Samvittighed træde tilbage for at give Plads for en anden. Den Gud, jeg tjener og tror paa, han er rig nok til at opholde mig, uden at jeg behøver de 4 Rd. maanedlig, som jeg har faaet for Bladets Redaktion «Men glæde skulde det mig nu, om min Afløser i Henseende til Bladets Redaktion og dets Udbredelse maatte have bedre Held, end jeg og de forhenværende Redaktører har haft, og idet jeg derfor nu som Redaktør tager Afsked med Læserne, haaber jeg dog lige fuldt, at det ogsaa i Fremtiden maa blive mig forundt at levere nogle Bidrag til Bladet, og saaledes aftræder jeg med det Ønske og i det Haab, at Gud bestandig vil lægge sin Velsignelse saavel til Bladets Fremgang som i den indre Mission, og at den vedblivende maa lykkes til Guds Ære, Næsten til Frelse og Salighed.»¹⁾

Herpaa svarer Pastor Rønne med følgende »Bemærkning«:

»I Anledning af den fratraadte Redaktørs Ytringer i det sidste Nr. af dette Blad bør jeg vel for Trosbrødres Skyld oplyse, hvad de dog vist ogsaa selv vil have tiltroet mig: at Redaktørskiftet er sket efter Overlæg med mine Medbestyrere²⁾, og Omstændighederne alene har været Skyld i, at jeg ikke kunde meddele den fratrædende dette tidligere end først i December, hvilket var meget imod mit Ønske.»³⁾

Hvorfor Ludvig Mortensen saaledes brat bliver afskediget fra sin Stilling som Bladets Redaktør, hvilken han siden Dalbymødet i 1857 med ubestridelig Flid og Dygtighed har varetaget, — hvad ogsaa Pastor Rønne i bemeldte Brev paa Bestyrelsens Vegne til Slutning bevidner ham Taksigelse for⁴⁾ —, vil næppe nogensinde blive opklaret, der foreligger intet herom, Sagen synes indhyllet i et uigennemtrængeligt Mørke.

Men saaledes som den foreligger, falder den ikke ud til Bestyrelsens Fordel, denne Fremgangsmaade synes at vidne om, at det skorter noget paa demokratisk Handlemaade indenfor den uimodsigelig demokratiske Ordning.⁵⁾

¹⁾ I. M. T. 1859, S. 191—192. ²⁾ Udhævet af Rønne. ³⁾ I. M. T. 1860, S. 15.

⁴⁾ I. M. T. 1859, S. 192.

⁵⁾ R. Volf skriver: »En mindre heldig Medhjælper havde man i den i Hornsherred vakte Politiker Ludvig Mortensen fra Marbjerg, som skrev meget i

1860

»Den indre Missions Tidende« udkommer nu i Slagelse, i hvis Nærhed baade Formanden og Redaktøren bor, og hvor en Boghandler godhedsfuldt paatager sig at sende Bladet til de andre Provinsboghandlere. Bidrag sendes enten til Redaktøren eller til Formanden, Pastor Rønne i Høve —, han har da ogsaa Part i Redaktionen. Den nye Redaktør, Jens Dyrholm, vil bestræbe sig for, at Bladet nogenlunde skal »svare til sit Navn og bære Vidnesbyrd om det kristelige Livsrøre i vort Land«.¹⁾ Han vil ogsaa gerne have Meddelelse herom rundt omkring fra, men han frabeder sig »alt for meget af den overflødige Fyldekalk og det lette Flyvesand, Træ, Hø og Straa«²⁾, derimod vil han gerne modtage »Guld, Sølv og dyrebare Stene«.

Fredag 16. Marts holdes Foraarsmødet paa Hindholm Højskole, hvor en talrig Forsamling giver Møde, henved et Par Hundrede Mennesker, hvorefter endda nogle er kommen 6 Mil borte fra. Der meldes om glædelig Fremgang, hvor Missionen kommer frem: overalt er der aaben Dør for Herrens Ord, og ikke faa Steder viser der sig »kendelige Spor af Herrens ledsagende Velsignelse«. Men ét beklager Jens Dyrholm, der refererer Mødet, at han og flere af hans Venner ved dette Møde maa savne »vore troende Præster«, hvorefter han dog mener, at der findes nogle netop paa den Egn. Han skriver: »Af dem var der ingen til Stede uden ham, der, skønt gammel og svag, dog har paataget sig at være Foreningens Formand, med hvilken Post der er forbunden en Del Arbejde og Ulejlighed. Han vedbliver, som han alt har gjort i mange Aar, at slutte sig i Kærlighed til Lægfolk og deres Virksomhed«.³⁾

Atter et Vidnesbyrd om, at det troende Lægfolk just ønsker troende Præsters Medvirkning i Arbejdet.

Hvorfor vides ikke —, men Jens Larsen ophører nu med at give Beretning om sine Rejser, saa det er ikke muligt at følge ham paa hans Vandringer mere. Han, som nu snart i 7 Aar har rejst i Missionens Tjeneste, klager over, at det er ikke nu som i de første Aar. Da stod alle i den barnlige enfoldige Tro, alt gik i Enighed og Kærlighed, den ene var glad ved den anden, de troende havde ét Sind og ét Hjærte, saa de ret kunde bede med og for hverandre.

Bladet, men tilsidst blev de andre for udskejende, saa at Rønne imod hans Ønske overgav Bladets Redaktion til Dyrholm fra 1860« (I. M., S. 50). — Og med Hensyn til selve Afskedigelsen er det ret og billigt at bemærke, at Bestyrelsen kan have haft Grunde her, som den ikke kunde offentliggøre. Forhandlingsprotokol haves desværre ikke saa langt tilbage.

¹⁾ I. M. T. 1860, S. 4. ²⁾ S. St. ³⁾ I. M. T. 1860, S. 75—76.

Men nu er det ganske anderledes, »Sakramentordet« er mange til Anstød og Forargelse, saa de vender sig bort fra dette Brodersamfund, de har delt fælles Glæde med i den svundne Tid, og det er »en stor Bedrøvelse at se og høre de mange kære vende os Ryggen og ikke alene dette men endog modarbejde Sandheden«.¹)

Men alligevel kan det dog siges med Sandhed, at der lægges nogle til Menigheden, som omvender sig og tror; næsten paa alle Rejser erfarer han dette, at naar han kommer igen Aaret efter, er det yderst sjældent, at han ikke træffer nogle, som af Aanden er bleven overbevist og lagt til Samfundet.

I Foraaret er han 5 Uger paa Rejse i Jylland, hvor der er stor Begærlighed efter Guds Ord, gerne var han bleven der noget længere, men paa Grund af sin Hustrus Sygdom maa han vende hjem ufortøvet Kristi Himmelfartsdag; i det hele trykkes han meget i sin Gerning baade af sin Kones Svaghed og af Fattigdom med trange Kaar, som han stadigt maa kæmpe med.

Ogsaa Jens Dyrholm, som særligt arbejder i Ods-Herred og de tilstødende Sogne, klager over, at der er Splid og Ufordragelighed mellem de troende. Urostifterne er baade Baptisterne, som har stor Udbredelse i de Egne, — eksempelvis kan nævnes, at paa den lille Ø Nekselø i Sejro Bugt er Halvdelen af Beboerne Baptister —, og P. Pedersens Frimenighedsfolk; endog ved selve Forsamlingerne kommer det til ret uhyggelige Sammenstød, Udsendinge fra Baptistsamfundet og Medlemmer af Frimenigheden — endog Kvinder — tager Ordet imod Jens Dyrholm, der maa »bides med« dem, stundom »en Times Tid eller to«.

Onsdag 13. og Torsdag 14. Juni holdes i Nyborg et stort Møde for Hedningemissionen, »det første almindelige Missionsmøde«²), hvilket ogsaa bør omtales her, idet Pastor Rønne³) søger at faa den indre Mission til Forhandling paa det Møde.

Ved at rejse over til Nyborgmødet har han ikke alene det Maal for Øje at faa sin Kærlighed til den ydre Mission styrket og oplivet, hans Tanke er tillige, hvor saa mange af Kirkens levende Lemmer kan tænkes samlet, at faa den indre Mission frem til Overvejelse, saa der kan vækkes større Deltagelse baade for dens Ordning og Fremme i Landet.

I det hele er det en Tanke, som man atter og atter støder paa

¹) I. M. T. 1860, S. 100. ²) Løgstrup: D. M. S.s Historie, S. 40. ³) C. F. Rønne er med blandt de 26 Præster og de 2 Lægmand, som indbyder til Mødet. (Alm. Kirketidende 1860, S. 45.)

hos Rønne, han vil saa gerne have den indre Mission i nærmere Forbindelse med den troende »Lærerstand«.

Allerede i 1858¹⁾, da Rønne er paa Hjemrejse fra et ydre Missionsmøde i Nyborg, møder han første Gang Vilh. Beck og henvender sig til ham med Opfordring om at hjælpe ham i den indre Missions Arbejde og navnlig gøre en Missionsrejse med ham til Ods-Herred. Men Beck vægrer sig, og ved at raadføre sig med andre Præster skildres Rønne for ham som en Mand, han vel skal vogte sig for, da han vil føre de unge ind paa farlige og slemme Veje.²⁾

Og nu paa Rejsen til Nyborg træffer Rønne »en ung troende Præst, der henvender sig til ham og erklærer sig rede til at udgaa i den indre Missions Tjeneste«³⁾, — hvilket er ham en stor Opmuntring og en stor Tilskyndelse til at søge at faa den indre Mission, denne vigtige Sag, under offentlig Overvejelse.⁴⁾

Han opnaar ogsaa at faa Sagen stillet paa Mødets Dagsorden, men de nærmeste Forhandlinger optager den dertil bestemte Tid, saa den indre Mission kommer lige saa lidt paa Bane her som paa det skandinaviske Kirkemøde i Lund.

Det er ellers et stort Møde, dette i Nyborg, 800 Mennesker, komne sammen fra Landets forskellige Egne, er til Stede og deriblandt over 100 Præster, og det er sikkert ogsaa et godt Møde; Jens Larsen, som er med, vidner om, »at det, som gjorde det behageligt og interessant for mig saa vel som for flere kristne Venner, var den milde Kærlighedsluftning, som udbredte sig over Forsamlingen«. ⁵⁾

¹⁾ Maaske foreligger her en Hukommelsesfejl; i I. M. T. 1890, S. 550, skriver V. Beck selv, at det var i 1858, »saa vidt jeg husker«. Men det vides ikke, at der i 1858 holdtes Hedningemissionsmøde i Nyborg, derimod, — som Pastor Løgstrup oplyser i Brev til mig —, holdt D. M. S. Sommermøde i Nyborg 1855, men han antager ikke, at det er det Møde, det drejer sig om her, »da Interessen var saa ringe 1855, at man næppe rejste langvejsfra dertil«. At V. Beck derimod har været til Stede ved Nyborgmødet 1860, er ret sandsynligt. Ligesom C. F. Rønne arbejdede ogsaa han for »ydre Mission«, før han fik noget at gøre med indre Mission. I Sommeren 1859 ordnede Præsten Knudsen i Bregninge en Missionsvirksomhed i Nordvest-sjælland, og dér var V. Beck med; det andet Møde for Arts-Herred holdtes netop i Uby Kirke, 6. Januar 1860. Og hertil kommer, at i Beretningen om Nyborgmødet 1860 staar der, (D. M. Blad 1860, S. 63) »at fra Kalundborg-Eggen kom med en Præst tolv Mænd af forskellige Livsstillinger«. Hvem véd, om det ikke var V. Beck fra Uby?

²⁾ K. Rønne: C. F. Rønne, S. 55 og S. 67. ³⁾ I. M. T. 1860, S. 114. ⁴⁾ Hvem denne unge Præst er, vides ikke. Man kan med Grund gætte paa P. C. Trandberg (Bornholm), som i 1862 er lige ved at blive Rejsepræst for den indre Mission.

⁵⁾ I. M. T. 1860, S. 132.

Første Dags Eftermiddag Kl. 2 er der Forhandlingsmøde i »Eksercerhuset«, hvor Pastor E. Mau fra Skjellerup ved Nyborg, som er den egentlige Ophavsmand til Mødet, indleder det første Spørgsmaal til Overvejelse: »Hvad kan og bør der gøres for at samle de spredte Kræfter i Landet til fælles Virksomhed for Missionssagen, og hvad kan der fremdeles gøres for at vække den store Deltagelse hos danske kristne for Guds Riges Udbredelse iblandt Hedningerne?⁽¹⁾. Efter en lang, livlig og indgaaende Forhandling herom, saa Mødet varer 5—6 Timer, og det lakker mod Aften, enes man om at slutte for idag og bestemme et Møde næste Dags Eftermiddag Kl. 4, hvor de andre Sager paa Programmet, deriblandt ogsaa et Foredrag af Pastor Rønne om den indre Mission, kan komme frem.

Torsdag Formiddag er der Gudstjeneste i Kirken med Missionsprædiken (af Pastor Brandt fra Ollerup), Missionsforedrag og Meddelelse om Resultatet af den foregaaende Dags Forhandlinger (af Dr. Rørdam fra Hammer), og herefter samles over 150 Præster og Lægfolk paa Gæstgivergaarden og nyder et »Brodermaaltid« med hverandre, — saa Eftermiddagsmødet bliver der intet af, en Del tager med Dampskibet hjem, og de andre, som bliver tilbage, kører en Lysttur i Skoven.

Naa, efter at have brugt Munden ret eftertrykkeligt, baade til det ene og det andet, kunde de gode Velærværdigheder sikkert nok trænge højlig til en lille Hvile og Forfriskning i den grønne Skov. Men jeg holder nu alligevel med Jens Dyrholm, naar han skriver: »Hvad der var Aarsag til, at der intet blev af Mødet, véd jeg ikke, men det véd jeg, at flere tilligemed mig ventede derpaa med Længsel, og vi blev ilde tilmode, da vi saa os skuffet.«⁽²⁾

Aarsagen var da vel ikke: man ønskede alligevel ikke den Sag frem, den skulde ties til døde!

Vist og sikkert er det: den indre Mission kom ikke frem den Gang.

Dette Aars Efteraarsmøde var bestemt til Tirsdag 18. September hos Gaardmand Ole Nielsen (Medlem af Bestyrelsen og Formand for »Det sjællandske Traktatselskab«), i Fuldbby ved Sorø.

Men — uvist af hvilken Grund — afholdes det i Fuldbby Skole.

Her ved dette Møde træffer vi for første Gang den Præst, som vi bør ære med Tak til Gud som en af »Kirkelig Forening for den indre Mission«s Præstefædre: Johannes Carl Emil Clausen, da Ka-

¹⁾ S. St. S. 135. ²⁾ L. M. T. 1860, S. 155.

pellan i Stenmagle-Stenlille ved Sorø; fra nu af stiller han i en Aarrække, glødende Opvækkelsesprædikant som han er, sine rige Evner og sin mangesidige Begavelse til den indre Missions Tjeneste. Betegnende er det, at han i sin Tale hin Dag atter og atter anslaa den Tone, at vi maa vogte os for at »fiske i egne Garn« men maa »benytte det gamle Garn, den hellige almindelige Kirke, som hviler paa Kristus som Hovedhjørnestenen«, og saa virke sammen, mens det er Dag, »vinke ad Medbrødre, læge og lærde.«¹⁾

Foruden Formanden og vore to Evangelister er her nok en Præst, der giver sit Ord med i Laget: Kirketerp fra Hyllested, idet han gaar ud fra et Ord, som Luther siger et Sted i sin Mikelsdags Prædiken: »Enhver har sine særegne Djævle, som lister sig efter ham«; skønt han ikke véd, om der findes noget Ord i den hellige Skrift, der ligefrem udtaler dette, mener han dog, at enhver kristen straks maa føle, at det er et sandt Ord.

Medens Jens Dyrholm foruden paa en Rejse i Jylland stadigt arbejder i Ods-Herred og paa Kalundborg-Egnen, synes det efter Mødet i Fuldbby, at Jens Larsen skal faa en god og glædelig Virksomhed i Egnen om Ringsted, men han afbrydes atter i sit Arbejde ved sin Hustrus langvarige, haarde Sygdom, saa han nødes til for længere Tid at vende hjem og pleje hende.

Hele Sommeren er hun af og til syg, og efter Midten af Oktober forværrer Sygdommen sig, saa hun er stadigt sengeliggende i 11 Uger og i den Tid flere Gange saa nær Døden, at det for Menneskeøje ser ud til, at den maa komme.

Hertil kommer endnu Fattigdommens haarde Tryk, der piner vor prøvede Ven, han véd nu ingen anden Udvej, — i Aar er hans Løn af Missionens Kasse kun 104 Rd. —, end at bede Guds Børn hjælpe ham og hans dødssyge Hustru med en Kærlighedsgave, — hvilket anbefales af Rønne, »at der maa komme noget godt ud af denne Trængsel til Herrens Ære.«²⁾

Ja, Herrens Haand hviler tungt paa Jens Larsen — fra Guds Side i allerbedste Hensigt, men det værste er, at det synes ikke, at han rigtig vil ydmyge sig under Guds vældige Haand. Tiden viser det.

1861

Langsomt men sikkert antager »Foreningen for den indre Mission« nu et mere kirkeligt Præg.

Foraarsmødet, som er i Høve ved Skjelskør Torsdagen 21. Marts, indledes ikke alene med Kirketjeneste, — hvad før er sket —, men ved denne Gudstjeneste holdes Nadver, — hvad ikke

¹⁾ I. M. T. 1860, S. 172. ²⁾ I. M. T. 1860, S. 192.

før er sket; Johannes Clausen fra Stenmagle besøger Guds-tjenesten.

Dagen begynder ellers med et alt andet end gunstigt Vejr, Sne, Storm og Regn, hvorved mange langvejs fra hindres i at komme, dog dages det atter, saa der bliver en temmelig talrig Forsamling, men kun fra de nærmeste Steder.

Jens Dyrholm er ved Sygdom forhindret i at være til Stede, saa ved Eftermiddagsmødet i Skolen taler kun Formanden, der i Slutningen af sin Prædiken fortæller lidt om Virksomheden forrige Aar, og Jens Larsen, som i sin Tale udlægger Herrens Navne: »Jesus Kristus» med en passende Anvendelse paa den indre Missions Gerning.

Ved Johannes Clausen som Ordfører for et Konvent i Sorø af Præster og theologiske Kandidater gøres et — sikkert meget vel ment — Forsøg paa at bringe den indre Mission ind under Biskoppernes Myndighed, idet det i en Skrivelse til Bestyrelsen hævdes, at Landets Biskopper ligesom skal autorisere den indre Mission, hvilket særligt af Hensyn til »den kirkelige Orden« skal ske paa den Maade, at de af Missionen udsendte Mænd først skal prøves af Bisperne.

Formanden, C. F. Rønne, kan gaa med til at tilraade, at Missionæren prøves og anbefales af en af Landets Biskopper, som er villig dertil, — men dog at vedkommendes Udsendelse ikke er betinget af denne Prøve, medens derimod de tre »læge« Medlemmer af Bestyrelsen alle som én er imod, at den indre Mission skal lægges under Bispernes Herredømme, og hævder bestemt, at den ikke maa miste noget af sin Frihed.

Ved Bestyrelsesmødet i Høve, som overværes af Pastor Clausen, er blandt andet ogsaa dette Forslag til Behandling, og det vedtages, at man kan ikke tiltræde det som Helhed, da man er bange for, at den indre Mission derved skal lide nogen Indskrænkning.

Forøvrigt erkender Bestyrelsen i Tilslutning til Sorø-Konventet det ønskelige i, »at de ledende Grundsætninger for den indre Mission, som tidligere er offentliggjorte i »Den indre Missions Tidende« og »Dansk Kirketidende« maatte blive mere bekendte, og at en større Tilslutning af de troende Medlemmer baade af Lærer- og Læg-Standen paa det af Bestyrelsen vedtagne Grundlag kunde finde Sted«. ¹⁾

Hvad Rønne ikke opnaaede forrige Aar i Nyborg, det naar han nu, idet han faar den indre Missions Sag ført frem til

¹⁾ I. M. T. 1861, S. 72.

Forhandling paa det danske Missionsselskabs store Sommermøde i Aarhus 19. og 20. Juni.

Det lykkes ham at faa Sagen stillet paa den trykte Dagsorden ved første Dags Møde, men Forhandlingerne om den grønlandske Mission optager imidlertid saa meget af Tiden, at der kun levnes en kortere Frist til dens Behandling.

Mødet er begunstiget af det skønneste Sommervejr og samler en stor Mængde Deltagere, selvfølgelig flest fra Jylland, men ogsaa en Del fra Øerne; i Ridehuset, hvor Forhandlingsmøderne holdes, anslaaes Tallet til flere end 1000, hvoraf over 200 Præster og Lærere, Præster fra alle Landets Stifter, undtagen Lolland-Falster, endog nogle faa fra Sønderjylland.

Vi forstaa, at det just er en saadan Forsamling, Rønne ønsker at forelægge den Sag, der ligger ham saa stærkt paa Hjærte.

Meget passende ved et ydre Missions Møde paaviser han, at ydre og indre Mission er Tvillingsøstre af samme Moder, Guds levende Menighed, saa man næppe kan være ærlig Ven af Missionen blandt de fjerne Hedninger uden ogsaa at elske og virke for Missionen blandt de døbte herhjemme.

Dennes Nødvendighed fremlyser af den Kendsgerning, at Indbydelsen til den store Nadver fattes endnu mange Steder; der gives i vort Land hele store Strækninger, hvor der ikke er Sendebud, som af et troende Hjærtes Fylde udraaber Frelsen til de arme Menesker.

Og dens hvorledes besvares derhen, at Herren maa selv kalde og udruste de Sendebud, som er skikket til at gaa i denne profetiske Gerning; i Stedet for at vejlede Tusind Farere, som forøvrigt følger med enhver stor og betydningsfuld Gerning, er det meget bedre i Ydmyghed at tage Herren med paa Raad og bede ham velsigne den indre Mission, hvad han allerede har gjort.

Taleren slutter med at oplæse følgende Forslag til Stiftelsen af: »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«:

1. *»Foreningen slutter sig hjærteligt til den hellige almindelige Kirke og dens lutherske Afdeling her i Landet, anerkender dennes kirkelige Embede og, langt fra at forrykke sammes Orden, anser den den indre Missions Gerning ene som Evangelistens, (Ef. 4, 11), der bærer det glade Budskab til dem, der indenfor Kirkens Grænser endnu hensidder i Dødens Mørke og Skygge.*

1. *Den indre Missions Opgave er derfor ved Ordets Forkyndelse at arbejde sammen med Kirkens Lærerstand til: Kristi*

Legems Opbyggelse, at det maa vokse til Mands Modenhed, til ham, som er Hovedet, Kristus (Ef. 4).

3. Foreningen søger at fremme dette Maal ved Evangelister eller Missionærer, hvem den Helligaand umiddelbart kalder og udruster med sine Gaver til Ordets Forkyndelse.

4. Bestyrelsen, hvori mindst en af Folkekirkens Præster bør have Sæde, prøver Evangelisterne og forpligter sig til ikke at vedkende sig eller understøtte andre Missionærer end dem, den skønner at have Gave og Kald dertil af Herren, og som, foruden at have godt Lov af den levende Menighed, besidder god Indsigt i Skriften og den lutherske Kirkes Lære, samt agter dennes Ordning.

5. Skulde Mænd med den kirkelige Vielse (Ordination) tilbyde den indre Mission sin Tjeneste, eller theologiske Kandidater kan erholde den kirkelige Vielse til Evangelist-Embedet, anser Foreningen dette for ønskeligt, men maa dog bestemt forbeholde Sakramenternes Forvaltning for det egentlige Hyrde-Embedet, hvorunder samme ene henhører.

6. Den indre Mission vil nærmest have sit Blik henvendt paa de af Landets Egne, hvor aandelig Sløvhed og Ligegyldighed vitterligt hersker, og Trangen mest giver sig tilkende, og dens Bestræbelse derhos være, saavidt saadant lader sig gøre, at samarbejde med den beskikkede Lærerstand.¹⁾

Tiden er fremrykket, og der paafølger nu en kort men gennemgaaende velvillig Forhandling, hvori foruden flere bekendte Præster (Blædel, Dr. Kalkar, Dr. Rørdam) ogsaa en Lægmand (Gaardmand And. Nielsen, Formand for en indre Missionsforening i Tørring ved Viborg,) deltager; det er kendeligt, at der blandt de tilstedeværende er stor Deltagelse for den indre Mission, hvilket giver sig tilkende paa mange Maader, ogsaa bagefter privat overfor Indlederen, men det er ogsaa kendeligt, at nogen fuld Samstemning for det Forslag til Dannelsen af en »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, som nu er fremlagt, kan næppe ventes.

Paa Grund af Aftenen maa Mødet afbrydes, og det Forslag gøres da, at de af Rønne fremsatte 6 Punkter skal trykkes, saaledes at de næste Dag kan faas af enhver, som ønsker det, hvilket sker.

Men, ak, Andendagen optager de andre Forhandlingsemner næsten hele Tiden, saa det viser sig umuligt at genoptage Forhandlingen om den indre Mission, og Rønne maa da indskrænke sig til overfor Forsamlingen at fremsætte følgende to Spørgsmaal til Besvarelse:

¹⁾ I. M. T. 1861, S. 103—104.

»1. *Anerkender Forsamlingen Betydningen af den ved Mødet i Aarhus forebragte Sag om den indre Mission? og*

2. *Vil Forsamlingen tage de derom gjorte Forslag, som nu ved Trykken er bleven den forelagt, under nærmere alvorlig Overvejelse?»¹⁾*

Hvilke tvende Spørgsmaal »bejaes af mange af de tilstedeværende«¹⁾

Under Forhandlingen om den indre Mission her paa Mødet i Aarhus udtaler Rønne blandt andet, »at der med Jens Larsen er indtraadt et noget spændt Forhold«²⁾

Ak, ja, desværre.

Medens Jens Dyrholm stadig er paa Vandring med sin Bogtaske paa Ryggen og det enfoldige Kristi Evangelium paa Læben, — som en af Lægmandsmissionens sidste Frugter maa fremhæves en større Opvækkelse paa Samsø, udført særlig ved hans Arbejde —, er Jens Larsen bestandig meget hindret af sin Hustrus Sygdom, — og Bestyrelsen taber mer og mer Tilliden til ham; allerede ved Mødet i Fuldbby forrige Efteraar og nu ved Mødet i Høve dette Foraar nærer den stor Betænkelighed ved ham som Foreningens Missionær og Repræsentant.

Og der er meget i Vejen med stakkels Jens Larsen, hans »Skyldbog« er baade stor og desværre indholdsrig.

Hans Arbejde synes ofte at lide væsentligt af Mangel paa ret Hjærtelighed og Salvelse, han har ingen alvorlig Bestræbelse efter ved tilknyttet Samtale og Besøg at føre det prædikede Evangelium ind i Tilhørernes Hjærter.

Han har ingen Lyst til at rejse hen til de »formørkede Steder« i Landet, hvor Trangen dog er aabenbar, fordi Mørke og Vantro hersker. Uagtet Døren aabner sig for ham, og Bestyrelsen opfordrer ham dertil, foretrækker han at virke i de Kredse, hvor Livet alt er vakt.

Ingenlunde stræber han hen til at knytte sig selv og det vakte Trosliv til den beskikkede Præstestand og vedbliver selv at være fremmed for en hjærtelig Tilknytning til denne, ligesom det er en bedrøvelig Kendsgerning, at han næsten intet Sted kan smelte sammen med Formændene for Opvækkelsen og de troendes Ledere.

Og mest ængster Bestyrelsen sig for, at han ikke ret ser den store Fare, enhver, som prædiker, er udsat for: at synes godt om sig selv og sit Arbejde.

¹⁾ I. M. T. 1861. S. 104. ²⁾ Alm. Kirketidende 1861, S. 102.

Hertil kommer, at han er kommen ind paa forvirrende Lærdomme og tvivlsomme Spørgsmaal, han ikke magter, ja tilsidst i aabenbar falsk Lære.

Baade ved Forsamlinger og i Samtaler fører han Strid om »det levende og døde Ord« og udtaler sig stærkt imod, at »Skriften er Guds Ord«.

Med Hensyn til Daaben fører han den forvirrende Lære, at den ikke er gyldig, med mindre den udføres af troende, dens Velsignelse betinges af dens Tro, som bærer Barnet til Døbefonten eller udfører den hellige Handling, ligesom han ogsaa paastaar, at den, som en Gang i Daaben er bleven et Guds Barn, vedbliver at være det, ogsaa naar han lever i de største Synder og den værste Ugudelighed, — han er da »et faldent Guds Barn« --, hvilket Rønne stempler som »en mildest talt forvirrende Tale, der ikke maa føres«.¹⁾

Og nu kommer det værste, hvad han i den sidste Tid er kommet ind paa: overfor to af Bestyrelsens Medlemmer (Ole Nielsen og J. Chr. Rasmussen) samt overfor en Mand paa Skovsø Mark udtaler han i Foraaret, at han har faaet nyt Lys over en Sag, han længe har syslet med, men nu har faaet klaret efter en Prædiken af Grundtvig²⁾, nemlig: at vi skal ikke forsage alle Djævelens Gerninger, thi det er os umuligt. Denne aabenbar falske Lære prædiker han flere Steder paa sine Rejser om i Landet, og uagtet Formanden baade mundligt og skriftligt har foreholdt ham, hvilken frygtelig farlig Lære det er, og at dette ene er nok til, at Foreningen maa skille sig fra ham, har han dog ikke paa tilfredsstillende Maade kunnet fralægge sig den. At han senere forsøger at omgaa denne bestemt udtalte Paastand, gør ikke hans Sag bedre, snarere værre.

Alt dette er af Formanden tilskrevet Jens Larsen i et kærligt og alvorligt Brev — men forgæves.

¹⁾ I. M. T. 1861, S. 184.

²⁾ Selvfølgelig er dette en Misforstaaelse af Jens Larsen, dette »nye Lys« har han naturligvis ikke faaet fra Grundtvig men snarere, som Rønne skriver til ham i et Brev: fra Lars P. Møller, som er kommen ganske paa Afveje, og fra Mogens Abraham Sommer, der efter at have virket i Haderslev og den sydlige Halvdel af Østjylland 1858 kommer til København, hvor han stifter en Menighed, der senere ganske sprænges. Han er »Halvbaptist« og udbreder de allergroveste Vildfarelser. Han lærer, at der ingen Arvesynd er, han tilsteder Flerkoneriet, han forkaster Treenigheden (Kristi Guddom) og hævder Syndfrihed: en kristen kan ganske og aldeles blive fri for Synden, saa han er »uden Synde«.

(Efter Alm. Kirketidende 1860, S. 62, 157.)

Vel svarer han herpaa og forsøger at imødegaa Anklagerne, men »ikke paa en for Bestyrelsen fyldestgørende Maade«, Saa Resultatet bliver, at de to, før omtalte, Medlemmer af Bestyrelsen, som ellers »deler Anskuelser med ham i andre Dele«, begærer deres Afsked, men gaar dog ind paa at vente til Generalforsamlingen ved Efteraarsmødet, og Bestyrelsen foreslaar da Jens Larsen den Overenskomst, at paa Grund af de stedfundne Forhold maa han frivilligt

STENLILLE SKOLE OG KIRKE.

og foreløbigt fratræde som Foreningens Missionær, og den indbyder ham til en Samtale — ligeledes ved det forestaaende Efteraarsmøde.

Under disse meget alvorlige Forhold indbydes nu til den bekendte og betydningsfulde

*Generalforsamling og Møde for »Foreningen for den indre Mission«
i Stenlille ved Sorø 13. September.*

Her møder vi for første Gang den Mand, som nu i 40 Aar vier

den indre Mission sin mægtige Arbejdskraft og rige Begavelse, særlig som enestaaende Folkeprædikant og en paa en Gang frisindet og myndig Leder af Bevægelsen, der under hans Haand i Aarenes Løb vokser sig stor og stærk: Johan Vilhelm Beck, da Kapellan i Uby ved Kalundborg.

En talrig Forsamling er til Stede ved Mødet, der aabnes med Gudstjeneste i Kirken, hvor Vilh. Beck, efter Indbydelse baade af C. F. Rønne og sin gode Ven: Johannes Clausen,¹⁾ prædiker ud fra Luk. 5, 1—12 (Fortællingen om »Peters Fiskedræt«) om »at fare ud paa Dybet«.

I denne Prædiken, der er som et Program for den indre Missions Arbejde, søger Beck Grunden til, at »det hidtil er gaaet saa daarligt med den indre Mission herhjemme hos os,« dels deri: »at der blandt Præsterne har været saa mange, som har foragtet dette Lægmandsfiskeri, saa mange, som vil være ene om dette store Haandværk og ikke vil taale, at troende Lægfolk rækker dem en hjælpende Haand«,²⁾ og dels deri, »at der blandt de Lægfolk, der har draget omkring og vidnet om Guds Rige, har været saadanne, som har agtet det egentlige Præsteembede for ringe og har ment, at Lægmandsfiskeriet var nok saa godt som Præstefiskeriet, og at de skriftkloge Præster i Grunden slet ikke er nødvendige«. ³⁾

Nu gælder det, »at de skriftkloge ikke maa lade haant om de ulærde Lægmands Vidnesbyrd, og de troende Lægmand ikke lade haant om de skriftkloge Præsters Prædiken, men at de som »Medbrødre« maa »vinke ad« hverandre og hjælpe hverandre med at »fange Mennesker«. ⁴⁾

Efter Kirketjenesten har Bestyrelsen, som Dagen forud har været samlet i Assentorp i Stenmagle Sogn og taget sine Beslutninger, den før omtalte Samtale med Jens Larsen for at bevæge ham til selv at træde tilbage, da man helst vil undgaa offentligt at fremlægge Grundene til hans Afskedigelse.

Men han erklærer, at det hverken kan eller vil han. Og saa har Bestyrelsen intet andet at gøre end at forelægge Sagen for Generalforsamlingen, der straks efter holdes ved Skolen, og saa tilbyde selv at gaa af, hvis det viser sig, at Generalforsamlingen ønsker at beholde Jens Larsen.

¹⁾ Allerede Aaret forud indbyder C. F. Rønne V. Beck til Mødet i Fuldby. I Brev af 6. Septbr. 1860 skriver han: »Det vilde glæde mig og mange andre, om De kunde faa Sind til at deltage i dette Møde... Se nu, om De og andre troende kunde komme til Fuldby«.

²⁾ I. M. T. 1861, S. 155. ³⁾ I. M. T. 1861, S. 156. ⁴⁾ I. M. T. 1861, S. 158.

Ud fra Joh. 15, 26—27 fremhæver da Formanden den indre Missions Betydning, og hvad der er udrettet ved denne Forening, samt lægger Venerne paa Sinde med forøget Iver at arbejde paa, at Evangeliet kan komme til at lyde »fra troende Læber« rundt om i Landet.

Derefter omtaler han Nødvendigheden af, at de Mænd, som Foreningen skal kunne arbejde sammen med, maa have en vel grundet Tillid hos den troende Menighed, og at der i den Henseende paahviler Bestyrelsen et stort Ansvar. Og netop dette Ansvar nøder den nu her til den tunge Erklæring, »at denne Tillid til Jens Larsen paa mange Maader og paa mange Steder er saa svækket, at den anser det for nødvendigt for Foreningen at ophæve sin Forbindelse med ham«.¹⁾ Og han tilføjer, at dersom Generalforsamlingen ikke billiger dette Skridt, saa er den samlede Bestyrelse villig til at fratræde sin Stilling.

Jens Larsen faar nu Ordet, gennemgaar sit Livs Førelser, indtil han for 8 Aar siden bliver Foreningens Missionær, fortæller dernæst om sin Virksomhed i disse sidste Aar og erklærer, at han endnu mener at have det indre Kald til at blive ved, hvorfor han heller ikke godvillig kan trække sig tilbage.

Som Svar paa en Opfordring fra Forsamlingen til Formanden om at klare Grundene, der har bevæget Bestyrelsen til dette alvorlige Skridt, fremstiller Rønne kort disse, og Sagens Afgørelse henstilles paany til Generalforsamlingen, hvor da kun et Par Stemmer er for at beholde Jens Larsen, medens Flertallet tiltræder Bestyrelsens Mening.

Hermed er denne Sag afgjort, og Generalforsamlingen vedtager nu: 1) »At fortsætte Foreningens Virken under Navnet af: *Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark*« med de paa Aarhus-mødet foreslaaede 6 Punkter som Grundlag for sit Arbejde (og her kan særlig erindres om, at Foreningen nu er stillet paa konfessionel og kirkelig Grund, idet det i Punkt 1 bestemmes, at den slutter sig hjærteligt til den hellige almindelige Kirkes lutherske Afdeling her i Landet, og i Punkt 4, at mindst en af Folkekirkens Præster bør have Sæde i Bestyrelsen), samt: 2) »At denne Forening skal udtræde af Forbindelsen med *Missionær Jens Larsen*«²⁾; Jens Dyrholm, som erklærer, at han vil vedblive at staa i Forbindelse med Foreningen, er altsaa nu dens eneste Missionær.

Med Bestyrelsen sker den Forandring, at af de gamle forbliver

¹⁾ I. M. T. 1861, S. 163. ²⁾ I. M. T. 1861, S. 144.

C. F. Rønne (som Formand) og J. Jensen i Faarevejle, medens O. Nielsen, Fuldbby og H. Chr. Rasmussen, Pedersborg, udgaar, og som nye Medlemmer indræder Præsterne V. Beck, Uby og J. Clausen, Stenmagle samt Husmand Jakob Jensen, Skuerup; den bestaar altsaa nu af 3 Præster og 2 Lægmand.

»Efter et gjort Forslag«, (fremsat af Vilh. Beck, som forinden talte strænge Ord til den splidagtige Forsamling), vedtages tilsidst at indtegne i en Protokol, henlagt i Skolen, de Medlemmers Navne, som vil tiltræde Foreningen, for at den dermed kan vinde mere Fasthed, dog uden at nogen derved forpligter sig til et vist Pengebidrag; en Del lader sig straks indskrive, mellem dem ikke faa af »Lærerstanden«; foruden Beck og Clausen nævnes her ogsaa Anger i Gyrstinge.¹⁾

Kort at fortælle: Templet i Ordrup er nu i Stenlille bleven en Kirke.

Vi tager nu Afsked med Lægmandsmissionen, — dens Dage er omme.

Over denne Bevægelse er der meget af den første Kærligheds Ejendommeligheder, det er oplivende og højst velgørende at se den Friskhed, den Iver, den mageløse Uegennyttighed og den næsten rørende Kærlighed til Sjælene og Omhu for deres Frelse, hvormed disse Lægmand utrætteligt arbejder for Guds Rige, — navnlig da i den første Tid, inden Tvedragtens og Splidens onde Aand faar Indpas.

Det maa vel siges, at C. F. Rønne ikke er i Stand til at indføre roligere Forhold, da han bliver Formand, — men ét er sikkert nok, at vi bør agte denne kære Præstemand højt for hans Gernings Skyld; hvem kan udmaale den Betydning, det har, at der dog er én Præst, der har en klar Forstaaelse af og en dyb Kærlighed til det troende Lægfolk, der vil arbejde for Guds Riges Udbredelse, — ak, Egenskaber, som var og er ret sjældne selv hos troende Præster.

Let er det at se, at det er en Guds Styrelse, at de to unge, højtbegavede Præster, træder til, — Rønne er forlængst ude over sine bedste Aar. »Den danske Kirke skylder Beck og Clausen Tak for at have givet Missionen en kirkelig Retning, da den uden Tvivl var ved at opløse sig i Smaasekter«;²⁾ thi nægtes kan det ikke, at Strømmen, sat i Bevægelse af »Foreningen for den indre Mission«, da stod i Fare for at løbe ud af Folkekirken. Der er

¹⁾ I. M. T. 1861, S. 145—164. ²⁾ L. Koch: Fra Grundtvigianismens og I. M.s Tid, S. 214.

noget vemodigt ved den historiske Kendsgerning, at »kun faa af dem, der havde sat Missionen i Gang, er bleven i Folkekirken«. ¹⁾

P. Sørensen af Ordrup, »Den indre Missions Tidende«s første Redaktør, lader sig omdøbe paa sin 42-aarige Fødselsdag, slutter sig til Baptistsamfundet og skal være død i Amerika som Adventist.

P. Pedersen af Nyrup, Foreningens Formand og nærmeste Ophavsmand, forlader Folkekirken og opretter en Frimenighed, som han selv er Forstander for.

Lars P. Møller af Skørpinge, en af Fædrene paa Stiftelsesmødet i Ordrup, bliver Baptist og kommer ind paa andre slemme Vildfarelser.

Og nu Jens Larsen — utvivlsomt Lægmandsmissionens første Mand baade i Tid og Kraft? Som L. Koch skriver: »Det er beklageligt, at en Mand som J. Larsen, i hvem der utvivlsomt var stor kristelig Kraft, skulde gaa tabt for Kirken«. ²⁾ Et Par Aar efter, at Foreningen har hævet Forbindelsen med ham, bliver han Irvingianer, og da han desuagtet fortsætter sine Rejser og sin Prædiken rundt om i Landet, ser Formanden for den indre Mission, Rønne, sig nødt til offentligt i Missionstidenden at advare Guds troende Menighed imod ham. ³⁾

Endnu i Begyndelsen af 70-erne lever han i København i stor Fattigdom, det gør et baade pinligt og vemodigt Indtryk at komme til Kundskab om, at $\frac{1}{12}$ 1873 søger Fru Christine Larsen (Frederiksberg Allégade 14, 2. Sal over Gaarden), forhenværende Missionær Jens Larsens Hustru, om lidt Hjælp af »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, da Manden er svag og ikke i Stand til af sin lille Skole at skaffe det nødvendige til Livets Ophold. Andragendet, der anbefales af Frederiksberg Præst, Provst Hall, og ledsages af Sygeattest, afslaaes.

Naa, Jens Larsens Tid er ikke lang, det følgende Aar, 9. August 1874, lukker han sine Øjne derude i det fattige Hjem, 69 Aar gammel, og 16. August begraves han paa Frederiksberg Kirkegaard.

Lad os haabe, at han, hvis Ulykke ganske tydeligt var, at han tænkte højere om sig selv, end han burde tænke, gennem Ildprøvens mangehaande haarde Trængsler er bleven ydmyget og af Gud har faaet Naade til at lande i hans evige Rige. At forlade den danske Folkekirke er dog ingenlunde det samme som at forlade Herren og hans Kirke, — og Folkekirken var vel i de Tider ikke saa tiltrækkende, hvad den forøvrigt heller ikke er nu.

¹⁾ R. Volf: Indre Mission, S. 51. ²⁾ Anf. Skr., S. 214. ³⁾ I. M. T. 1862, S. 146.

I 1880 opfordrer Vilh. Beck Missionens Venner, særlig dem, som har kendt Jens Larsen og skønner paa hans Arbejde for Guds Rige, til at komme hans Enke til Hjælp, da hun lider Nød, idet hun saa godt som intet har at leve af og ingen Kræfter til at ernære sig ved noget Arbejde.

Visselig, hendes Ægteskab med Jens Larsen har ikke været nogen Dans paa Roser; naar hun er død, vides ikke.

»Foragter ej de ringe Dage!
Det lykkes skal, som skrevet staar:
Velsignes skal de Hænder svage,
som lagde Grund med bange Kaar,
de sætte skal paa Taget Krans
og folde sig i Lysets Glans«.

Hvorfor nu ikke tænke kærligt paa »Lægmandsmissionen af 1853« og takke Gud for den! Med nogen Ret kan det vel siges, at »den nye Forening«, som i hvert Fald er en Fortsættelse af den gamle, med et nyt Navn og i en ny Skikkelse, »ikke synes ret at ville vedkende sig disse sine Forløbere, men regner 1861 for sit Fødselsaar«.¹⁾ Sikkert nok er den indre Mission i Danmark stiftet paa Ordrupmødet i 1853, men lige saa uimodsigeligt er det ogsaa, at den nuværende »Kirkelige Forening for den indre Mission i Danmark« kom til Verden paa Stenlillemødet i 1861.

Og saa er og bliver det da Historiens Dom: Lægfolkets Hænder svage lagde Grund med bange Kaar, ogsaa her kom Præsterne bag efter.

Godt, ja rigtig godt, at de da kom!

¹⁾ L. Koch: Anf. Skr., S. 215.

II.

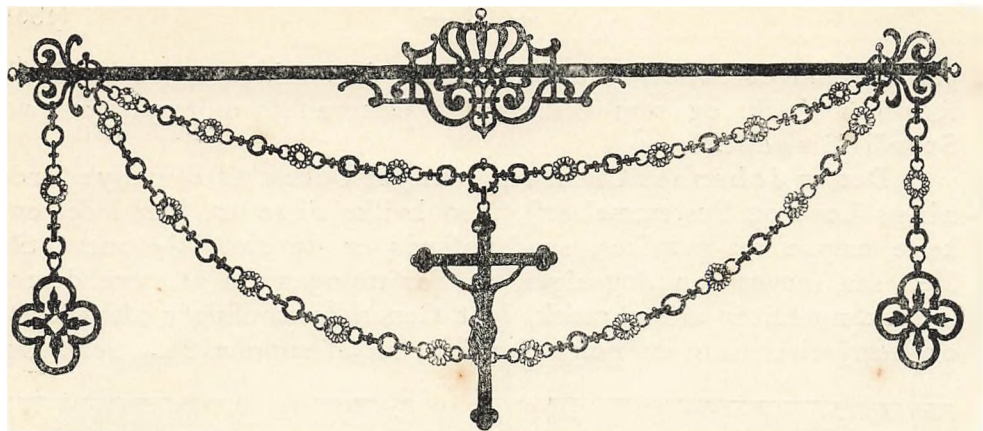
**KIRKELIG FORENING FOR DEN
INDRE MISSION I DANMARK.**

(1861—1911).

FØRSTE AFDELING.

C. F. RØNNES FORMANDSTID.

(1861—1881).

1. SENNEPSKORNET SAAS I JORDEN¹⁾.

(13. September 1861).

Hin Septemberdag i Stenlille Kirkehus og Skolegaard, hvor Mødet begynder saa skønt og glædeligt men snart antager en grim og meget trykkende Karakter ved Forhandlingerne om Jens Larsen, hvilke dog maatte frem og ikke kunde ventes afgjort uden Smerte, er en af de store Mærkedage i Missionens Historie. Den har et Janus-Hoved, der paa en Gang ser tilbage og fremad, med et bedrøvet og noget forskrækket Aasyn tilbage paa Lægmandsmissionen, der unægteligt ender saa sørgeligt, men fremad mod Fremtiden og de kommende Dage med en Ynglings lyse og frejdige Blik.²⁾

Et nyt Navn faar Missionen denne Dag: »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, et Navn den siden har baa-ret og i al Skrøbelighed hidtil har svaret til. Og Grundlaget, hvor-

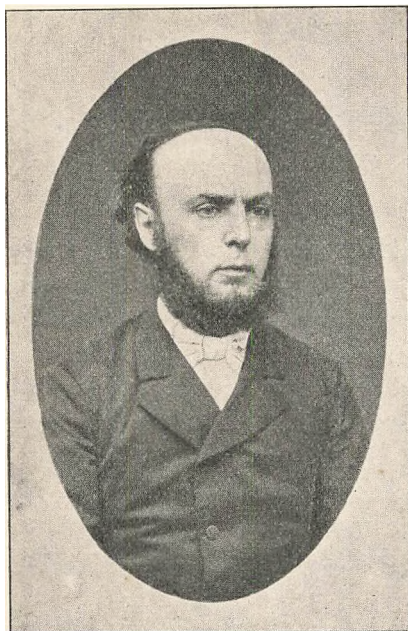
NYT
NAVN.

¹⁾ Naar jeg her gaar ud fra Jesu Lignelse om Sennepskornet (Mk. 4, 30—32), skylder jeg at minde om, at den netop ofte er anvendt paa den indre Mission for dermed at betegne dennes Vækst fra en ringe Begyndelse til en landsomspændende Virksomhed. Saaledes f. Eks. baade af C. F. Rønne og Vilh. Beck ved Sommermødet i Viborg 1878 samt af O. C. Ipsen i hans lille Bog: Et Sennepskorn, et Forsvar for den indre Mission, 1892, o. fl. Tillige kan i denne Sammenhæng gøres opmærksom paa, at lige fra først af og ned til vore Dage har Kristi Kors's Fjender været lige saa kede af den indre Mission som »Kat af Sennep«, mens den paa den anden Side i dans Kirkeliv bl. a. har virket og virker som »Sennep til Mad«.

²⁾ Janus er Navnet paa en romersk Afgud, der fremstilles med to i modsat Retning vendte Ansigter.

paa Foreningen hviler, er de vel kendte 6 Sætninger, som er C. F. Rønnes Værk, og som vedtages af Generalforsamlingen her paa Stenlille mødet.

NY
ORDNING. Det er Johannes Clausen, som gør Udkast til den nye Ord-
nings Love og Bestemmelser¹⁾, men hvilke disse er, kan i det enkelte næppe nu paavises, sandsynligvis er de slet ikke mere til. Men saa meget kan dog siges, at Forfatningen fra at være demokratisk nu bliver aristokratisk, idet Generalforsamlinger afskaffes²⁾, og Bestyrelsen som en Følge deraf fra nu af supplerer sig selv. Og

JOHANNES CLAUSEN.

VILH. BECK.

det ser meget stærkt ud til, at Bestemmelser om Kolportørernes Arbejdsmaade, hvilke først gennemføres en Snes Aar efter, har været med i den oprindelige Ordning.

Saaledes skriver Vilh. Beck, at det fra Begyndelsen var bestemt, »saa vidt muligt, at sætte enhver udsendt Lægmand under en Præsts Tilsyn og Vejledning, som skulde være Mellemmand mellem ham og Bestyrelsen«³⁾, hvilket dog aldrig blev gennemført af den simple og ligefremme Grund, at den Gang havde Missionen saa overmaade faa Venner blandt Præsterne, — og andre kunde man da

¹⁾ V. Beck: Erindringer, S. 202. ²⁾ S. St., S. 63. ³⁾ I. M. T. 1882, S. 82—83.

ikke have til Kolportørernes Tilsynsmænd. Fremdeles var det ogsaa fra først af en Bestemmelse, »at enhver Udsending ved sin Ankomst til et Sogn skulde henvende sig til Sognets Præst for om muligt at arbejde i god Forstaaelse med ham«¹⁾, men heller ikke dette lod sig den Gang udføre paa Grund af de mange Præsters Uvilje, som i Missionens første Dage viste sig imod den hele Sag.

Disse to Bestemmelser er altsaa med i den første Ordning men skrives i Glemmebogen i 20 Aar.

Ogsaa en delvis ny Bestyrelse faar Foreningen ved Navne- *DELVIS NY BESTYRELSE.* forandringen.

C. F. Rønne og Skræder J. Jensen i Faarevejle danner Forbindelsen med Fortiden, og mens Foreningen skiller sig ved den Mand, som trods sine Fejl i mange Aar utrætteligt har arbejdet i Vingaarden og i rigt Maal baaret Dagens Byrde og Hede, Jens Larsen, supplerer dens Bestyrelse sig med 3 nye Medlemmer: 2 unge, nidkære, højtbegavede Præster, Vilh. Beck i Uby og Johannes Clausen i Stenmagle, og den karakterfaste Lægmand Jakob Jensen, Husmand i Skuerup. Nu ses det let, at den indre Mission er en forenet Præste- og Lægmandsmission, hvor Præsterne dog har Overtaget; siden den Dag har de bestandig været i Flertal i Bestyrelsen.

JAKOB JENSEN. Skuerup.

Se, i denne nye Skikkelse tager Foreningen nu fat, hvor den slap, og til dens Tjeneste i det store Arbejde at fange Mennesker til Jesus staar fornemmelig 4 Virkemidler. *FIRE*

Evangelister (Missionærer) ønsker Foreningen at udsende *VIRKEMIDLER.* med det glade Budskab til Syndere.

Hertil behøves ikke nogen særlig Uddannelse, kun maa vedkommende være en opvakt troende Sjæl, som staar i Herrens hellige almindelige Kirke, og som hos sig selv føler, at Herren ved sin Aand kalder ham til den Gerning: dreven af Kristi Kærlighed i Forsamlinger at aflægge Vidnesbyrd om Frelseren. Saadanne vil

¹⁾ I. M. T. 1882, S. 82—83.

Missionsforeningen »fremhjælpe og støtte, naar Bestyrelsen nærmere har prøvet hans Aand og Gaver og gjort sig bekendt med hans Levned og Vandel«.

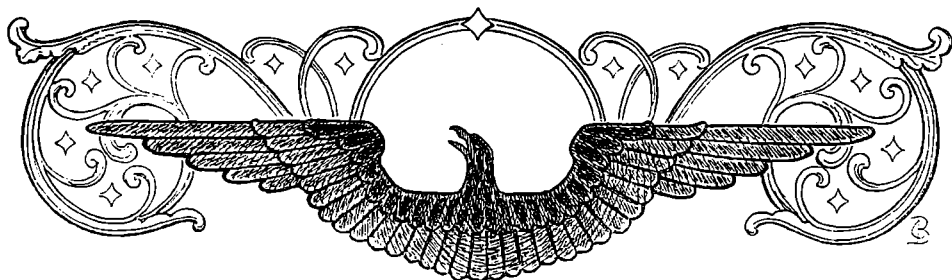
Ved Udsendelse af Kolportører vil Foreningen søge at faa udbredt »den hellige Skrift og andre kristelige Skrifter«, og den, som paa den Maade vil arbejde for Guds Rige, vil Bestyrelsen efter nærmere Prøvelse antage i Tjenesten, skaffe ham Bøger til Udbredelse og sikre ham en vis Fortjeneste.

Ogsaa Bladet: »Den indre Missions Tidende« tænkes at skulle virke i Herrens Tjeneste som en Udsending fra ham, idet det bringer omkring i Landet »opbyggelige Betragtninger, kristelige Fortællinger og Meddelelser om Guds Riges Fremgang i vort Fædreland«, ligesom det ogsaa Tid efter anden vil give Meddelelse om, hvad Foreningen udretter.

Og endelig ønsker Bestyrelsen, foruden de to aarlige Halvaarsmøder paa forskellige Steder i Landet, ved troende Præsters og Lægfolks Hjælp at faa afholdt Missionsmøder rundt omkring i Sognene for paa den Maade at faa arbejdet for Sagen, »dels ved Aflæggelsen af et kristeligt Vidnesbyrd og dels ved Indsamling af frivillige Bidrag til Missionens Fremme«.¹⁾

Vi er mange, der tror fuldt og fast, at den minderige Dag i Stenlille lægger Gud Herren med egen Haand det lille Frø i Jorden. Det er en »Beredelsesdag«, (det var netop en Fredag), Dagen forud for »Sabbatens Dag«: en lykkelig og blomstrende Tid under Guds rige Velsignelse.

¹⁾ Indbydelsesskrift fra Bestyrelsen, S. 4—5.

2. MINDRE END ALT ANDET FRØ PAA JORDEN.

(1861—1863.)

Begyndelsen er saa ringe og uanselig som vel muligt, hvad nok er Loven i Guds store Rige.

Kun én Missionær haves: den 51-aarige blinde *KUN ÉN MISSIONÆR.* Jens Sørensen Dyrholm af Forlev Mark, Vemmelev Sogn, hvor han har et Hus med en Jordlod paa 4 Tdr. Land, — og ham har man endda »arvet« fra Lægmandsmissionen.

Til at begynde med kan det næppe nok siges, at han er Foreningens Udsending, idet han vel hjærteligt slutter sig til denne men ikke modtager nogen Løn af den, men ved Salg af de Bøger, han fører med sig, selv afholder sine Rejseomkostninger.

Efter godt og vel et halvt Aars Forløb træder han dog i nærmere Forbindelse med Foreningen, da han meget ønsker at kunne gøre Ordets Forkyndelse til Hovedsagen paa sine Rejser, lønnes da af Missionens Kasse og anvises af Bestyrelsen, hvilke Egne han helst bør besøge, ligesom denne medgiver ham en anbefalingsskrivelse, der dokumenterer hans Udsendelse og derved skaffer ham Indgang rundt omkring; »saa fra nu af vandrer denne gamle tro og prøvede Broder ud som Foreningens Missionær«¹⁾.

I Efteraaret 1861 rejser han til Langeland, »den Ø, paa hvilken jeg har levet de fleste Naadens Aar, som Gud har forundt mig paa denne Jord«²⁾, som han selv skriver, det Sted i hans Fædreland, der »fra hans 11. Aar er hans Barndomshjem«³⁾, og hvor »han først saa Livets Kilde at springe«, som hans gode Ven blandt Præster, C. F. Rønne, skriver.⁴⁾

¹⁾ I. M. T. 1862, S. 146. ²⁾ I. M. T. 1862, S. 92. ³⁾ Fra 1821 var hans Fader Arrestforvarer i Rudkøbing. ⁴⁾ I. M. T. 1876, S. 114.

Men denne Gang er det ham en stor Skuffelse at komme derover, nærmest en bedrøvelig Rejse. Han finder nemlig, at det Liv, som for 20 Aar siden saa ret saa frodigt og blomstrende ud, nu er sygnet hen, ser vissent og svagt ud. Mellem de troende er der Splid, saa de staar delt i to Partier, der lever i indbyrdes Strid om de delte Meninger »om Lov og Evangelium og om de tre Trosartiklers Værd og Fortrin frem for den hellige Skrift«, og ellers rundt paa Øen ruger allevegne Døden med sin Kulde og fuldstændige Ligeegyldighed overfor Gud og Frelsen i Kristus. Forsamlinger holder han ingen af, dels faar han ingen Opfordring dertil, og dels er der kun én Præst paa hele Øen (Ørsted i Simmerbølle), som er villig til at lade ham benytte Skolestuen til Møde. Han maa nøjes med at tale Guds Ord til den enkelte paa Veje og i Huse, hvor Lejlighed gives, og forhandle sine Skrifter; og stadig har han en Fornemmelse af, at han »vandrer omkring som en unyttig Tjener«.

Efter et kort Ophold i sit Hjem rejser han derpaa til Samsø, hvor han tilbringer Julen, og her bliver han oplivet og forfrisket ved at se, at den Opvækkelse, som skete i Efteraaret 1860, holder sig og breder sig videre og videre om. I 7 Uger er han derovre og holder en Mængde Forsamlinger, næsten hver Aften, de fleste af Øens Skoler er aabne for ham, og der er ingen Mangel paa Tilhørere. Baade Mormoner og et Medlem af Grunnets Menighed arbejder der ogsaa — men uden at kunne vinde Indgang.

Ellers arbejder han særligt paa Sjælland, baade i Ods-Herred (Faarevejle), i Skippinge-Herred (Eskebjerg, Vallekilde), i Arts-Herred (Uby), i Løve-Herred (Gjerslev) og i »det hellige Land« samt paa Egnen om Sorø og Ringsted, og ved Julehøjtiden 1862 træffer vi ham igen paa Samsø, hvor han mødes med Velvilje af Præsterne og har megen Glæde af at komme sammen med sine »kære Samsinger«.

Længe har det været hans Lyst og Agt at gæste Jylland, — nu lykkes det.

En af de sidste Dage i April 1863 rejser han med Dampskibet fra Korsør til Aarhus, og da han anser det for at være ham til Nytte i sin Gerning, særligt overfor Præsterne, at have en Anbefalings-skrivelse med fra deres Biskop, begiver han sig til Bispegaarden for at faa denne i Tale. Men det kan ikke ske; gennem sin Søn sender Biskop Brammer den Hilsen til den blinde Missionær, at han kan henvende sig derom til Stiftsprovsten — et Trin lavere nede paa Stigen. Næste Dag opsøger han denne (Boesen), som straks er villig til at give ham et fordelagtigt Vidnesbyrd, han kan forevise,

hvor i Stiftet han kommer, og han tilføjer, at han som Ven af »den indre Mission« gerne vil gøre alt, hvad der staar i hans Magt, for at fremme denne gode Sag.

Saa begynder da Jens Dyrholm sin Missionsgerning her i et af de Herreder, som støder op til Aarhus: Ning-Herred, hvor han holder Forsamlinger i alle dets 7 Pastorater, baade i Skoler og Gaarde, og næsten overalt finder han god Hørelyst. Der er nemlig Vækkelse. »Indre Missionsforeningen paa Aarhusegnen«¹⁾ har arbejdet der, og denne nyere Opvækkelse, som endnu er i sin Begyndelse, er for en Del fremkaldt ved »fhv. Missionær« Jens Larsen, som for et Aars Tid siden i længere Tid opholdt sig paa denne Egn. Underligt nok træffer det sig saaledes, at han nu gæster nogle af de troende paa denne Egn samtidig med, at Jens Dyrholm opholder sig her. Men hvor beklageligt, han er her nærmest for at vinde Tilhængere af det nye Samfund, han skal ind i. Det er sikkert med et bedrøvet Hjærte, at Jens Dyrholm skriver om sin foruds Medtjener i den indre Mission: »Han fortæller dem noget om det nye Lys, der er opgaaet for ham, om Undergerninger, som sker blandt Irvingianerne, og om, at han selv skal besegles i August Maaned og optages i Menigheden under Bøn og Haandspaalæggelse af en Apostel, der kommer fra England til København«²⁾.

Forøvrigt har Jens Dyrholm stor Glæde af sit Arbejde her; skønt der er Travlhed hele Dagen med at pløje og saa, strømmer Folk dog sammen om Aftenen, Ordet rører mange Hjærter, og efter Forsamlingen fortsættes til henimod Midnat med Guds Ords Betragtning, Psalmesang og Samtale om de Ting, der hører til Guds Rige.

Videre gaar nu Rejsen syd paa ind i Hads-Herred, hvor han vandrer omkring i 4—5 Uger og holder 3—4 Forsamlinger i hvert Sogn, i Skoler, Huse eller under aaben Himmel, efter som Lejligheden byder sig. Særlig Glæde har han af at gæste Odder, hvor la Cour, »denne kære Herrens Tjener« (forhen i Aalsø ved Grenaa)

¹⁾ Samtidig med Dannelsen af »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« havde C. F. Rønne opfordret til at oprette lignende Foreninger rundt omkring og tilbudt at ville yde Vejledning til deres Ordning. Enkelte saadanne stiftes ogsaa, f. Eks. i Terndrup, Viborg Stift, bestaaende mest af Lægfolk og nogle Lærere, og ovennævnte Missionsforening paa Egnen syd for Aarhus. Denne udgiver et Blad: »Budbringeren« og stræber ved Afholdelse af Missionsmøder »at vække og nære det kristelige Liv«. Men den bestaar kun nogle faa Aar, og efter nogen Tids Hensygnen besluttet det, efter Forslag af J. Vahl i Aarhus, 1. Oktober 1864 at lade den »gaa op i den sjællandske og lade de indkomne Gaver tilflyde denne«. (Alm. Kirketidende 1864, S. 178 og I. M. T. 1864, S. 580—581.)

²⁾ I. M. T. 1863, S. 422.

er Præst, nu gammel og svag. Her holdes ogsaa Afskedsforsamlingen Søndag 14. Juni i Præstegaardshaven, hvor der er indrettet Sæder til en stor Mængde Mennesker; Herren giver et smukt og stille Vejr, og der møder 6—700 Mennesker. Foruden Jens Dyrholm taler ogsaa to, unge, nidkære Præster, la Cours Kapellan, A. Kirkeby og den unge Otto Møller i Gylling.

Efter et kort men nødvendigt Besøg i Hjemmet træffer vi vor Missionær atter i Jylland, denne Gang i Voer-Herred ved Horsens, hvor han langt fra »finder det saa livligt med Opvækkelsen« som i Hads-Herred; i Yding Skole har han den mindste Forsamling, han nogensinde har talt Guds Ord til: foruden Læreren og hans Familie kun 4 voksne Personer. Paa denne Tur besøger han ogsaa sin Fødeby, Horsens, hvor han 2 Aftener efter hinanden holder Forsamling i Raadhussalen, der velvilligt overlades ham, men kun 1—200 Mennesker kommer, kun en lille Flok af de 7—8000 Mennesker, som da udgør Byens Befolkning.

Fra Bjerre-Herred trækker man svært i ham, men nu maa han bryde af for denne Gang, dels er den travle Høsttid for Haanden, og dels trænger han selv til en Hviletid i sit Hjem baade for Sjæl og Legem.

Og nu haaber jeg, at vi har faaet et Indtryk af hans Gerning, men, ikke sandt, én Missionær, én eneste til hele Danmarks Land, hvad er det til saa mange Tusinder?

UDSENDELSE
AF KOLPOR-
TØRER.

Mens denne ene Udsending er paa Vandring med Gud Ord i sit Hjærte og paa sine Læber, optager Bestyrelsen en ny Arbejdsmaade: Udsendelse af Kolportører.

Det ser ud til, at Tanken om denne Art Missionsvirksomhed er kommen til os fra Broderlandet Sverig¹⁾, hvor man netop begyndte med at udsende Kolportører, som udbredte en stor Mængde hellige Skrifter, og naar der efterhaanden blandt disse viste sig nogle, som havde større Gaver til at vidne offentligt, udsendte man dem efter længere Tids Prøve som »indre Missionærer«²⁾. »Mon ikke« — spørger Vilh. Beck — »Herren kunde gøre det samme i Danmark, naar vi vil følge det Spor, som han her har vist os i vort Broderland?«³⁾ Paa den Maade bliver Kolportørvirksomheden »en indre Missionsskole«, til Uddannelse af Evangelister, der »med de levende Troens Ord paa deres Tunge« kan fange Mennesker til vor Herre.

Ved Kolportører (forøvrigt et ret uheldigt Navn) forstaas saa-

¹⁾ Dog se »Forhistorien«, S. 28. ²⁾ Saa vidt vides, bruges her (I. M. T. 1862, S. 147) første Gang dette Navn, som dog først efter »den thyske Krig«, 1880—81, bliver en almindelig brugt Benævnelse. ³⁾ I. M. T. 1862, S. 147.

danne Mænd, som gaar rundt med den hellige Skrift og gudelige Smaaskrifter og tilbyder dem til Salg i Husene, hvor de kommer, og samtidigt søger at aflægge et Vidnesbyrd om deres Frelser til Sjælegavn for de Mennesker, de faar i Tale.

De fører med sig et »Bevis« fra Bestyrelsen og en Fortegnelse over de Bøger, de har til Salg, og hver har sin »Stationsforstander«, i Reglen en Præst eller Lærer, som har Oplag af Skrifter og fører Regnskab og Tilsyn med dem.

De faar Løn for deres Arbejde, som kan omfatte hele Aaret (dog i hvert Fald Høstmaanederne undtagen) eller kun nogle Maaneder, ja kun nogle Dage, og denne Løn, som udredes dels af den Rabat, som Traktatselskaber og Boghandlere giver paa Bøgerne, dels af Missionens Kasse, sættes til 3 Mark (1 Kr.) for en ugift Kolportør og 4 Mark (1 Kr. 35 Øre) for en gift om Dagen.

Da det viser sig at være et altfor overlæssende Arbejde for Formanden, C. F. Rønne, som nu er en Mand paa op i Tredserne, at besørge hele den Brevveksling, som følger med Ordningen af Kolportørsagen, fordeles Forretningerne saaledes, at V. Beck og Joh. Clausen paatager sig al Brevveksling, denne Sag vedrørende.

Allerede i December 1861 tilbyder en ung Mand (Tjenestekarl paa Møgelkær ved Horsens) sig som Kolportør, og ved samme Tid tænker Joh. Clausen stærkt paa at begynde med én Mand; men det bliver dog ikke til noget før næste Aar.

Men det er ham, som i Februar Maaned 1862 gør Begyndelsen, idet han udsender to Mænd, som han finder skikket til den Gerning: Indsiddet Kristen Larsen i Stenmagle og Ungkarl Kristen Hansen i Skuerup, som begge ønsker at arbejde som Kolportører.

Først overlægger han Sagen med sin Medbestyrer, Jakob Jensen i Skuerup, og da denne billiger deres Antagelse, gaar Sagen i Orden.

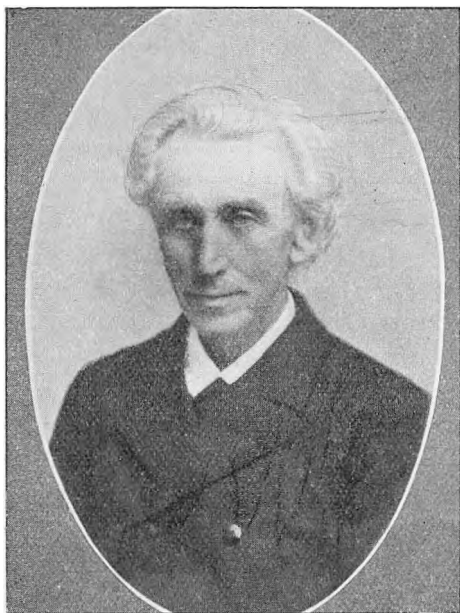
Der gaaes frem efter en bestemt Plan. Tanken er, at Kolportørerne skal arbejde i de Sogne, der ligger i en Kreds omkring Stenmagle Pastorat, og Joh. Clausen skriver da rundt til disse forskellige Præster, i hvis Sogne de to Mænd skal gaa, og beder dem om i Kirkerne og Skolerne at underrette Beboerne om deres Ankomst samt anbefale dem at købe deres Skrifter.

Alle Præsterne, til hvem han henvender sig, imødekommer med stor Beredvillighed og Forekommenhed hans Anmodning, — hvilket formentes at være Kolportørerne til stor Gavn, ogsaa af den Grund,

at saa antages de ikke for Udsendinge fra Mormoner og Baptister, som ogsaa i stor Stil driver paa Bogsalg.

Saa drager de 2 Mænd da ud: »gaar tilsammen i 56 Dage og sælger i 13 Sogne Traktater, større gudelige Skrifter og nye Testamenter til et Beløb af 250 Rd. (500 Kr.), hvori dog ogsaa er regnet Indtægter for nogle af Pastor Clausen selv solgte Skrifter«¹⁾.

Ved samme Tid gør Vennen ovre i Uby, Vilh. Beck, et lignende Forsøg i sin Kreds. Hør, hvad han selv skriver: »I Marts Maaned begyndte jeg i Lighed med Pastor Clausen at udsende Kolportører i Egnen omkring Uby. To Mænd har jeg haft til dette

O. LAWAETZ, Kalundborg Ladegaard.

Arbejde, Husmand Niels Jensen i Kildeklinte og Husmand Jørgen Andersen i Uby, hvoraf den sidste dog kun har gaaet enkelte Dage, som han kunde afse fra sit sædvanlige Arbejde. Niels Jensen har gaaet i 48 Dage, Jørgen Andersen i 8 Dage, og de har solgt baade større og mindre Skrifter samt nye Testamenter«²⁾.

Og han tilføjer, at da der har meldt sig Mænd til Kolportørgerningen ikke blot fra Sjælland, men ogsaa fra Jylland, Fyn og Samsø, vil Bestyrelsen snarest muligt se at faa den Sag ordnet saaledes, at der kan tages fat rundt omkring i Landet i den kommende Vinter.

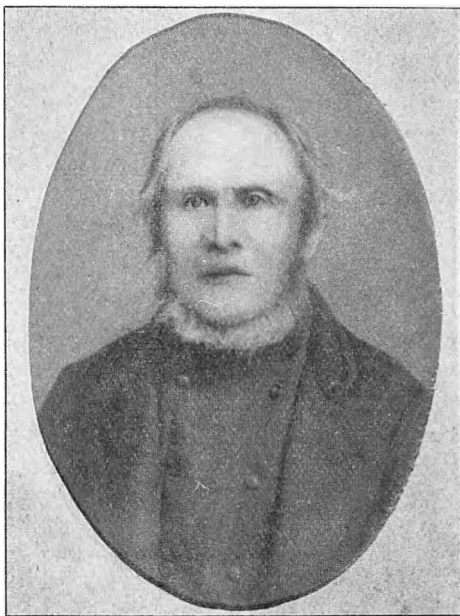
Og da Bestyrelsen, — i hvis Sammensætning der sker den Forandring, at Skræder J. Jensen af Faarevejle paa Grund af »de store Vejlængder« udmelder sig, og i hans Sted indtræder O. Lawaetz af Kalundborg Ladegaard —, Dagen før det første Sommermøde i Havrebjerg Kirke og Skolegaard 16. Juli er samlet i Løve Kro for særlig at overveje Kolportørsagen, er den efter disse to Forsøg i Stenmagle og Uby ikke i Tvivl om, at denne nye Virksomhed bør søges udvidet til saa vidt muligt at omspænde hele Landet.

Og Gud lader det lykkes, som de tror.

¹⁾ Alm. Kirketidende 1862, S. 180. ²⁾ I. M. T. 1862, S. 206.

Allerede ved Efteraarsmødet i Vallekilde samme Aar (14. Oktober) kan Vilh. Beck, som giver Beretning om »den indre Missions Tilstand« ud fra Johannes Døberens Ord: »Et Menneske kan slet intet tage, uden det bliver givet ham af Himlen« (Joh. 3,27) udtale, at det for ham ser ud til, at Kolportørsagen er det, som vi i dette Øjeblik skal tage som noget, der bliver givet en af Himlen, og tillige oplyser han, at der melder sig bestandig Mænd, fra Landets forskellige Egne, som er rede til at paatage sig dette Arbejde.

Og paa næste Halvaarsmøde, 19. Maj 1863 i Hagedsted ved Holbæk, hvor han giver »Meddelelse om Kolportørsagen«, faar vi at vide, at de har for Øjeblikket 13 Kolportører i Gang i Danmarks forskellige Egne. Af disse 13 gaar de 8 paa Sjælland, fordelte paa 6 Stationer, nemlig foruden de 2 gamle: Stenmagle og Uby, Præstø, Storelinde ved Køge (Fynboen Knud Hansen, Husmand i Kærby, Fravde Sogn), Vemmelev ved Slagelse og Hagedsted ved Holbæk. Paa Møen er 1 Station, paa Samsø 1, paa Fyn 1 (i Vejlbj, hvorfra Peder Pedersen, forhenværende Elev paa Missionsskolen i København, bevandrer Middelfartegnen), i Nørre-Jylland 1 (i Lyngby ved Grenaa, den gamle Frants Pallesen, Gaardmand i Fladstrup, som udbreder en stor Mængde Skrifter (bl. a. 400 N. T. og mange Bibler) og »levende og indtrængende, ledet af Guds Aand, taler Guds Ord i hvert Hus, hvori han kommer«¹⁾) og 1 i Sønder-Jylland (Haderslev).

FRANTS PALLESEN, Fladstrup.

Disse Mænd »udstrør det skrevne Ord« i Husene, mens »det levende Ord paa troende Læber« udstrøes ved Missionsmøderne. Men hermed begynder det ogsaa meget smaat.

En lang Tid er der kun 2 Præster, som holder Møder for den indre Mission: Vilh. Beck og Joh. Clausen. Størstedelen af

MISSIONS-
MØDER.

¹⁾ I. M. T. 1863, S. 462.

Præsterne ser med »stor Betænkelighed« paa hele denne Sag og tør ikke slutte sig medvirkende til den.

Men det er ogsaa to Prædikanter, som Gud kan velsigne og bruge, ikke mindst i de Tider, da Guds Ord alligevel er dyrt i Landet, og der er langt større aandelig Hunger hos Mennesker end nu: den ene med sin forunderlig klare, enestaaende kraftige, i Sandhed storslaaede Forkyndelse, der særlig tager Sigte paa Forstand og Vilje, den anden med sit hjærtevarme, dybt alvorlige Vidnesbyrd, der griber Hjærtet, rammer Samvittigheden.

Men hvor er det dog en ringe Begyndelse: kun ganske faa Møder og kun i den nærmeste Omegn!

I 1862 ses det, at Vilh. Beck¹⁾ foruden at prædike ved Sommermødet i Havrebjerg og deltage i Efteraarsmødet i Vallekilde kun har holdt 1 Missionsmøde: i Gyrstinge Kirke (10. September) efter Indbydelse af Præsten (Anger), og Joh. Clausen har foruden at prædike ved Vallekildemødet holdt 3 »mindre Missionsmøder«, i Vandløse Skole (12. Januar), i Sobjerg, Skjellebjerg Sogn, hos en Gaardmand (27. Februar) og i Eskildstrup Kirke (9. Juni).

Næste Aar er der ingen Fremgang. Mens Joh. Clausen prædiker ved Sommermødet i Hagested, og Vilh. Beck ved Efteraarsmødet i Lynge ved Sorø (30. September), er de sammen ved et Missionsmøde i Skjellebjerg Kirke (22. April), og desuden holder Joh. Clausen et Møde til: i Haraldsted store Kirke ved Ringsted (26. Februar), hvor der er over 500 Mennesker samlet, og ud paa Efteraaret foretager han i Forening med Lawætz en Missionsrejse til Jylland (hvorom senere).

Endnu maa her tilføjes, at baade fordi det langt fra altid er let at faa Kirken overladt til Møde for den indre Mission, ja af og til ganske umuligt, — Præsten har jo Kirkenøglen i Lommen og Bispen i Ryggen —, og tillige fordi man paa en smuk Sommerdag i den dejlige Skov kan faa mange flere Mennesker i Tale med Guds Ord, endda saadanne, som ikke sætter deres Fod i en Kirke, opstaar en ny Form af Missionsmøder: Skovmøder.

3. Pintsedag 1863 holder Vilh. Beck i Forbindelse med V. Hoff fra Vallekilde det første af saadanne Møder, som nu er saa almindelige, i den lille Sneveris Skov oppe ved den nu tørlagte Saltbæk Vig paa Sjællands Nordkyst, en Mils Vej fra Kalundborg. Og trods de mange ilde Spaadomme forud og den megen

¹⁾ Jeg minder her om, at det er i Efteraaret 1862, at Vilh. Beck foretager sin første Missionsrejse til Jylland, hvilken omtales senere.

Forargelse bagefter, opmuntrer dette første Forsøg i høj Grad til at gaa videre paa den Vej.

Endnu samme Efteraar, langt hen i September Maaned (23.) finder vi da ogsaa vore to unge Præster holde Møde i Skoven igen, denne Gang ved Konradineslyst, et Par Mil nord for Slagelse. Og skønt det er noget sent paa Aaret, giver Gud efter et meget uroligt Vejrlig med Storm og Regn den Dag det dejligste Vejr, stille og mildt, saa en overordentlig stor Mængde Mennesker af alle Samfundsklasser samles fra fjern og nær. Her er da ogsaa et af de Steder, hvor der i en Aarrække hver Sommer holdes Møde.

Foruden ved Kolportørernes Gang rundt om i Husene bringes ogsaa »det skrevne Ord« paa en anden Maade ud i Folket, nemlig ved Foreningens Blad: »Den indre Missions Tidende«.

I November 1861 bekendtgør Formanden, C. F. Rønne, at fra Begyndelsen af næste Aar vil Bladet blive redigeret af Vilh. Beck i Uby, til hvem Bidrag for Eftertiden sendes. Og dennes Forgænger, Jens Dyrholm, som i 2 Aar har været Redaktør, fratræder da med det hjertelige Ønske, »at Pastor Beck maa faa Held og Velsignelse til sin Gerning, og at I ogsaa i Kærlighed vil støtte og bære ham og fremme den gode Sag, der ligger ham alvorligt paa Hjærte«¹⁾.

*DEN INDRE
MISSIONS
TIDENDE.*

Men hør nu en Gang, hvorledes Bladet er, da Vilh. Beck Nytaar 1862 overtager dets Redaktion. Da er det et Maanedsblad, der udkommer den 15. i hver Maaned, trykkes i 300 Eksemplarer og har godt og vel 140 Abonnenter, (deraf 80 paa Slagelse Posthus), saa, som Rønne skriver til Beck: »Bladets økonomiske Stilling er meget tarvelig«.

Atter her: en i Sandhed beskeden Begyndelse!

Det er ene og alene i Følge indstændig Opfordring, at Vilh. Beck tager fat paa dette Arbejde, og han ønsker nu, at Bladet maa blive en Missionær, der kan lade det skrevne Ord gaa ud til Mennesker i vort kristne Land, hvor der dog endnu er saa meget Hedskab; men han forudser, at skal Bladet virkelig blive til noget i Herrens Tjeneste, maa det for det første udgives oftere, i det mindste hver 14. Dag, og helst blive et Søndagsblad, og han maa have Hjælp af Præster og Lægfolk, som baade kan og vil sende Bidrag. Og »al Strid og Kævleri« maa holdes ude, det afstedkommer kun Forvirring og ikke Opbyggelse. »Vi vil stride mod Verden, men ikke mod de troende«²⁾.

Men der er Spirekraft i det lille Frø.

¹⁾ I. M. T. 1861, S. 195. ²⁾ I. M. T. 1862, S. 3—4.

Allerede i Maj-Numret bekendtgøres, at da Bladet siden Nytaar har vundet et betydeligt Antal nye Abonnenter, udgaar det fra Juli Kvartal 2 Gange om Maaneden, den 1. og den 15. i hver Maaned, uden Forhøjelse af Prisen (29 Sk. (58 Øre) Kvartalet). Og naar der ved Nytaarstid 1863 ses tilbage paa det svundne Aar, og der spørges, hvorledes det er gaaet med Bladets Udbredelse, kan der meldes, at Abonnentantallet er nu omtrent 4 Gange saa stort som for et Aar siden, og at Bladet har Holdere, ganske vist i meget forskelligt Antal, rundt om i Landets forskellige Egne. Størst er Abonnentantallet i Nørre-Jylland, hvor Bladet har vidst at bane sig Vej til de fleste Egne, endog over paa Samsø, (12 Abonnenter), ogsaa ned i Sønder-Jylland har det »gjort et lille Kig« (Kristiansfeldt, Haderslev, Flensborg); næst i Rækken kommer Sjælland, i hvis vestlige Halvdel det har fundet en temmelig betydelig Udbredelse (143 Abonnenter paa Kalundborg Posthus) medens det tildels er ukendt i den nordøstlige og sydøstlige Del; paa Fyn og Lange-land er Bladet kun meget lidt kendt (tilsammen 13 Abonnenter), og sidst i Rækken kommer Lolland-Falster med kun 1 Abonnent (i Stubbekøbing).

Næste Aar, 1863, stiger Abonnentantallet betydeligt, idet det viser sig, at ved Udløbet af Aaret forsendes Bladet i 1189 Eksemplarer, paa Sjælland: 755, paa Lolland-Falster: 5, paa Fyn og Lange-land: 53, i Nørre-Jylland: 192 og i Sønder-Jylland: 9 (hvortil endnu kommer 175, som forsendes gennem Boghandelen). Paa ganske faa Undtagelser nær har det holdt sig, hvor det tidligere har fundet Vej. De fleste Steder er det vokset og har desuden fundet Vej adskillige Steder hen, hvor det ikke før var kendt.

Ogsaa paa anden Maade er der Vækst, siden August Maaned er der udkommet et Ekstranummer den 25 i hver Maaned foruden de 2 andre Numre.

INDTÆGT.

Ogsaa de Pengemidler, hvormed der virkes, er i Begyndelsen baade knappe og faa.

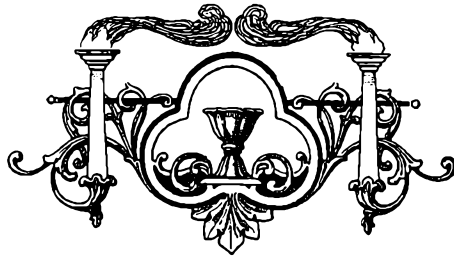
Da »Kirkelig Forening for den indre Mission« overtager Forretningen efter Lægmandsmmissionen, udviser Regnskabet en Aars-indtægt (altsaa i 1861) af ca. 230 Rd. (460 Kr.), deraf i Gaver 75 Rd. (150 Kr.), — hvilken Sum nu med Lethed kan faas ved et større Missionsmøde —, og i Abonnement paa den indre Missions Tidende 132 Rd. (264 Kr.), hvad en enkelt levende Egn nu let kan yde.

Næste og følgende Aar flyder Indtægtskilderne vel betydeligt rigere, men det siger sig selv, at en Virksomhed, der ikke har større

Indtægt end en moderne Karleløn, (endda foruden Kost og Ophold) maa være meget lille og uanselig.

Saa hvad enten vi ser paa det ene eller det andet, er det sikkert nok, at Missionens første Dage er »ringe Dage«, Overskriften over dens første Aar: »Mindre end alt andet Frø paa Jorden« passer.

Men Gud giver Vækst.

3. SENNEPSKORNET VOKSER OP.

(1864—1872).

NY
MISSIONÆR.

ANDERS STUBKJÆR.

Hidtil har Missionen hovedsagelig arbejdet paa Sjælland, dens Fødested og Barndoms-hjem, hvor den tæller sine fleste Venner, og dens Blad har størst Udbredelse, — nu rækker den over mod Jylland, hvor den da for Resten for nylig har faaet et Par »vidnende« Kolportører, A. Wippert og Julius Dahlstrøm.

Og nu faar den her sin anden Missionær: den blandt danske Lægprædikanter mest ejendommelige Skikkelse, den bekendte Anders Stubkjær i Bording ved Silkeborg.

I Efteraaret 1862 foretager Vilh. Beck sin første Missionsrejse til Jylland, efter Opfordring af Bestyrelsesmedlem O. Lawaetz, hvis Broder er Forpagter paa Gaarden Møltrup i Hammerum Herred. Beck holder nogle Møder dér paa Egnen for at »gøre Missionssagen bekendt der« — men det er smaat nok med Besøget. Om Søndagen prædiker han i Tim-

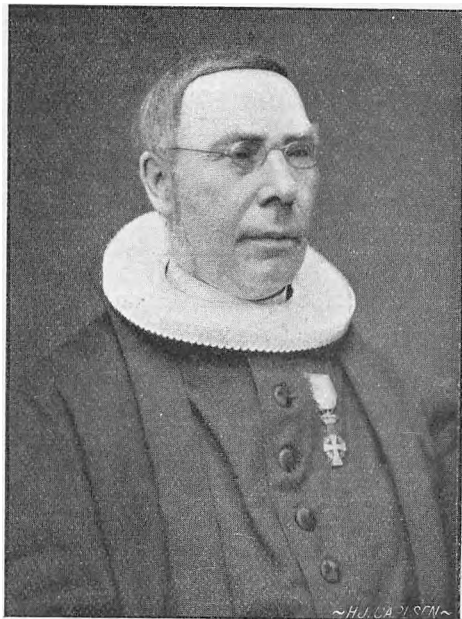
ring Kirke, »der trods sin Lidenhed ingenlunde er fuld af Mennesker«, paa Møltrup, hvor han holder Forsamling i en stor Sal, »sidder der nogle faa Mennesker paa et Par Bænke«¹⁾, og i Grimstrup Mølle kan den mødte Forsamling i al Magelighed rummes i »to smaa Stuer«¹⁾; noget bedre gaar det hos en Gaardmand, hvor der er adskillige flere samlet og deriblandt troende Mennesker. Paa denne Rejse er det, at Vilh. Beck første Gang bliver gjort op-

¹⁾ V. Beck: Erindringer, S. 53.

mærksom paa A. Stubkjær, som allerede længe har holdt Forsamlinger paa den Egn og har mange Venner mellem »de opvakte«.

Et Aarstid efter (Novbr. 1863) er Joh. Clausen i Forening med O. Lawaetz ogsaa paa Missionsrejse derovre med Ophold paa Møltrup. Og nu er Egnen som forvandlet. Paa meget langt fra hinanden liggende Steder holder de Forsamlinger, mindre Møder for den indre Mission, (Møltrup, Barde, Krogstrup, Birk), og overalt hvor de kommer, mærker de stor Hunger efter Guds Ord, de kære Jyder er ikke bange for at rejse til Vogns eller til Fods 3—4 Mil for at komme til Forsamling. Særligt er det dem paa denne Rejse en stor Glæde at lære Præsten i Bording at kende: A. Bülow, som virker til stor Velsignelse, og hvis Menighed staar i Forbindelse med de troende rundt omkring fra. Og her i dette Sogn bor A. Stubkjær, hvem de hører tale og lærer at kende, saa de kommer til den Overbevisning, at han til Velsignelse kan aflægge Vidnesbyrd om Herren. Og da han tillige inderligt anbefales af sin Sognepræst, Bülow, fra hvem en af de jyske Kolportører (Mads Hjort), hvis Styrke det er at tale enfoldigt med den enkelte om vor Frelser, udgaar, bliver Resultatet, at Anders Stubkjær antages (Jan. 1864) som »Foreningens Missionær i Egnen op mod Limfjorden og ud mod Ringkøbing«. Efter eget Ønske opgiver han ikke sin jordiske Stilling, men vil kun »gøre Udvandring paa 8—14 Dage imellem«, naar han føler Aandens Kraft og Kald dertil; en Anbefalingsskrivelse fra Bestyrelsen medgives ham, og det bestemmes, at han skal lønnes »i Forhold til hans Trang under hans Udvandringer«.

Anders Andersen Stubkjær af Bording, der er født 1824, opvækkes 1847—48, Medlem af den indre Missions Bestyrelse fra 1869 (¹⁴/₁₀) til sin Død 1902 (²⁵/₄), og Medlem af D. M. S.s Bestyrelse fra 1883 til 1898, da han træder ud, er en af Missionens store Mænd, »en kendt og kær Skikkelse i vide Kredse«.

ADAM BÜLOW.

P. E. Blume, som netop begynder sin Præstegerning i Bording, bedømmer ham saaledes: »Han var en betydelig Mand, udrustet af Gud med en fortrinlig Forstand, en skarp Tænkeevne og en vidunderlig Gave til at omgaas Mennesker i alle Stænder og Stillinger, slagfærdig i Debatten som faa, dygtig til at finde det rette Synspunkt, hvorfra en tvivlsom Sag skulde ses, god til at give Raad i et vanskeligt Forhold. Han var en Original, . . . en tro Søn af sin Kirke, en saa fuldblods Lutheraner som nogen har været siden gamle Dr. Martins Dage . . . en ligefrem Personliggørelse af: Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«¹⁾.

Straks i Foraaret efter sin Antagelse begynder han som Foreningens Missionær sit Rejseliv, som han fortsætter gennem de mange Aar, og som i Tidens Løb strækker sig over hele Landet. Det er, som Fr. Zeuthen skriver: »Han havde faaet et kraftigt Legeme, der kunde udholde Krigens Besværligheder (Treaarskrigen 1848—50) i hans unge Dage og Rejselivets paa hans gamle Dage«²⁾, saa han kunde blive ved endog i sin høje Alderdom.

I Hinge, nord for Silkeborg, er Myndighederne saa velvillige, at Skolen overlades ham til Forsamling, der er talrigt besøgt. »Der var«, skriver Anders Stubkjær, »rigtig mange for Garnet, men jeg saa ikke, hvor mange der gik i Garnet«³⁾. Og ude paa Vestkysten erfarer han, hvor nyttigt det er, at han er udsendt af »den kirkelige Forening«, det skaffer ham meget lettere Adgang og navnlig en god Modtagelse hos flere Præster; en Præst (Meinert i Fjaltring) tilbyder ham endog Kirken til Forsamling, og Kirken er fuld af Mennesker, og Præsten baade begynder og slutter Mødet med Bøn og Tale.

Næsten allevegne, hvor han kommer, samler han Bidrag til Missionen blandt Soldaterne, og han faar Begæring om Møder, navnlig fra Ringkøbing-Egnen, mange flere end han kan overkomme.

»Missionen blandt Soldaterne« — hvad er det?

Ja, nu skal vi høre.

Krigsaaret 1864! »Det er et af de tungeste, vort gamle Land nogensinde har oplevet, mange Hundreder af dets Ynglinge og Mænd er ved en hastig Død kaldt ud af Verden, Folket er bleven ængstet, og det ene Kors haardere end det andet lagt paa dets udmattede Skuldre, Fjenden har huseret og plaget Befolkningen i det halve Land, og saa kommer endelig det værste, den bedrøvelige Fred, der berøvede os den Del af vort Fædreland, vi i mange Hundrede

INDRE
MISSION
VED HÆREN.

¹⁾ I. M. T. 1902, S. 329 ff. ²⁾ I. M. T. 1902, S. 327. ³⁾ I. M. T. 1864, S. 324.

Aar har kæmpet for, og overgav vore Brødre og Søstre der i deres løgnagtige, hyklerske og mensvorne Fjenders Vold« (J. Vahl¹⁾).

Men her giver Gud netop den indre Mission en velsignet Gerning blandt Soldaterne ikke alene paa selve Kamppladsen men ogsaa paa Fyn og ved den nørrejdyske Hærafdeling.

Anledningen til denne nye Missionsvirksomhed er et Brev fra »en højt stillet Kvinde«, »en fornem Dame«, der ikke ønsker sit Navn nævnet, til Vilh. Beck, som selv længe har tænkt paa det samme, særlig tilskyndet dertil ved at modtage Breve fra Soldaterne, hvori de klager over, at de aldrig hører et Guds Ord.

Ved i Beretningen fra Bibelselskabet i Danmark at læse om, at der under den nordamerikanske Borgerkrig udførtes en meget betydelig Virksomhed med at forsyne Soldaterne med Bibler og Testamenter, og ved at se, at dette Arbejde bærer Frugt til deres Sjælegavn, kommer hun paa den Tanke, der fæster sig dybt i hendes Hjærte, at der ogsaa her i Landet bør gøres noget lignende. Hun skriver: »Der sørges for Strømper og Brystduge, Tæpper, Tobak og Aviser til Soldaterne; er det ikke paa høje Tid, at der ogsaa tænkes lidt paa *det ene fornødne* til dem?²⁾»

Derfor henvender hun sig til Vilh. Beck med en inderlig Anmodning til ham om dog at tage Sagen i sin Haand ved at bringe den frem i »Den indre Missions Tidende«.

Og det gør han uden Tøven. Tildels paa egen Haand, efter kun at have forhandlet derom med en enkelt af sine Medbestyrere, udsender han en kraftig »Opfordring til Guds Børn i Danmark« om rundt omkring at indsamle Penge, saa den indre Mission kan blive i Stand til at udsende Kolportører til Hæren og forsyne dem med nye Testamenter og gudelige Smaaskrifter til Uddeling mellem Soldaterne.

I sit Møde 26. Januar beslutter da Bestyrelsen at begynde et Arbejde blandt Soldaterne, og det bestemmes med alle Midler at understøtte og underholde Johannes Clausen, der har meldt sig som Feltpræst, for saa vidt han ikke ansættes dertil af Regeringen, og man udtager foreløbig 3 af Foreningens Kolportører: Jakob Jensen af Skuerup, J. Dahlstrøm og A. Wippert til at besøge Soldaterne i deres Kvarterer og uddele Skrifter til dem.

19. Februar afrejser Joh. Clausen da til Als og ankommer til Sønderborg, hvor han har et Par Dages Ophold, som er ret interessant, men saa udnævnes han af Regeringen til Feltpræst og anvises af Feltprovsten Høyer Møller til at arbejde i Fredericia, og Jakob

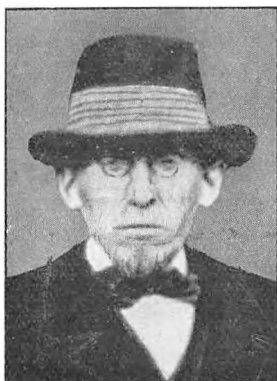
¹⁾ Alm. Kirketidende 1865, S. 1. ²⁾ I. M. T. 1864, S. 67.

Jensen følger med ham som Kolportør. Et velsignet Arbejde paa-begyndes; der prædikes i Kirken 3 Gange om Ugen, Forsamlinger holdes i Skolen, og begge Steder flokkes Soldaterne om Guds Ord. Tillige forsynes de af Kolportøren med nye Testamenter og Traktater.

Men kun kort varer Virksomheden dér, saa faar Joh. Clausen Ordre til at følge med den Del af Hæren, som over Vejle trækker sig nord paa op i Jylland; i Fredericia afløses han af Feltpræst P. Rørdam.

9.—10. Marts afholdes »Udsendelsesmøde« i Uby for de 2 til Als bestemte Kolportører: Dahlstrøm og Wippert.

Onsdag Aften ankommer de til Uby, for at Beck i Forening med Lawaetz kan træffe nærmere Aftale med dem om deres nye Arbejde. Dagen efter gaar de til Herrens Bord i Uby Kirke for at

J. DAHLSTRØM

A. WIPPERT.

styrkes og fornyes i Naadepagten med Herren, og samme Dags Aften samles de med Menigheden og taler et godt Guds Ord, hvorefter til Slutning Herrens rige Naade og Velsignelse nedbedes over dem og deres Arbejde. Fredag Morgen afrejser de for over Korsør at naa Sønderborg om Lørdagen.

Begyndelsen derovre er trang og trist nok, første Nat kan de ikke, og det endda med Besvær, opdrive andet Sovested end et Snedkerværksted, hvor de maa ligge paa det bare Gulv; Sygdom støder til hos dem begge, saa de er nær ved at tabe Modet.

Men »vor Herre véd Raad«, han giver dem snart en god Indgang blandt Soldaterne.

Faa Dage efter deres Ankomst gaar de over til Dybbøl-Stillingen og begynder deres Virksomhed. Daglig holdes smaa Forsam-

linger, hvor de fører Ordet; mangfoldige Samtaler føres med de enkelte om deres Sjæls Tilstand, og det er en stor Glæde for dem at mærke, at der hos Soldaterne er stor Hunger efter Guds Ord, selv om naturligvis nogle spotter; med stor Begærlighed raaber den ene højere end den anden: »Lad mig faa en Bog! Lad mig faa en Bog!« Nye Testamenter og Traktater uddeles.

Særlig under Paaskefesten lykkes deres Gerning saa godt; de vidner selv, at det er en af de glædeligste Paaskefester, de har oplevet. Skærtorsdag holdes 4 Forsamlinger, Langfredag 2; ved Hjælp af nogle Soldater oprejses en Slags Talerstol, bestaaende af et Par Bræder paa nogle Pæle; Møderne bekendtgøres i alle Barakkerne udenfor Byen, og Soldaterne strømmer sammen i store Skarer, ja, ogsaa flere af Officererne er stille og andægtige Tilhørere.

Men det er ogsaa 2 Mænd, Gud kan bruge. Vilh. Beck skriver om Julius Dahlstrøm (født i København 5. Juli 1835): »Han er en vidunderlig begavet Mand, alvorlig, kærlig og barnlig, med stor Dygtighed til at udlægge Skriften; han staar fast paa Daabens Pagt og er irenisk i sit Forhold til Stridsspørgsmaalene i Kirken.« Og Johan August Wippert (Væver i Maarslet ved Aarhus, en indfødt Prøjser men med dansk Sindelag, i 8 Aar Mormonpræst, men »udreven af denne Snare« længe før sin Antagelse som Kolportør) faar det Vidnesbyrd af Johannes Clausen, at han hele Tiden fra den Dag, Hæren kommer til Als fra Dannevirke indtil hin ulykkelige Dag, da Øen falder i Fjendevold, med mageløs Udholdenhed og Kærlighed færdes mellem Soldaterne, baade for at udbrede hellige Skrifter blandt dem og for at aflægge et Vidnesbyrd for dem om Livets og Dødens Herre, at han under Angrebene paa Dybbøl ofte er ude i Skanserne og holder Bøn med Soldaterne mens Kuglerne slaar ned rundt omkring dem, og han er flittig til at besøge de saarede paa Augustenborg Lazaret¹⁾. Ja en af Feltpræsterne, med hvem de begge arbejder i bedste Forstaaelse, Prip, udtaler 5 Aar efter ved Præstemødet i Sorø, at »navnlig Wippert udrettede mere end alle os Feltpræster tilsammen«²⁾.

2. April indtræffer Bombardementet paa Sønderborg, og det er selvfølgelig en meget stor Hindring for Arbejdet og tillige en meget svær Tid for vore to Venner. Hvor nødtigt de end vil, maa de bort fra Byen, ud paa Landet. Det er ikke let for dem at faa Logis, første Nat faar de Lov at ligge i noget Halm hos en Bonde, men da han kommer under Vejrs med, at »de er af de hellige«, vil

¹⁾ I. M. T. 1868, S. 585. ²⁾ Alm. Kirketidende 1869, S. 330.

han hverken eje eller have dem den næste Nat. Sent om Aftenen kommer de hjem i den Formening, at de maa blive Natten over, men det er der ikke Tale om, de jages ubarmhjærtigt paa Porten. »Jeg fulgtes da«, skriver Dahlstrøm, »med min kære Broder Wippert hen ad Vejen; det var mørkt og regnede; jeg bad Gud, at han vilde sørge for os, og det gjorde han; vi kom til en Røgter paa en stor Gaard, og han gav os Lov til at ligge ved Køerne, og det gør jo godt i saadan en Tid.«¹⁾ Et Par Dage efter gør den trofaste Gud det saaledes for dem, at de faar Kvarter hos en troende Mand.

Imidlertid viser det sig, at Trangen til Guds Ord stadig er stor hos Soldaterne, og da der bestandigt strømmer Gaver ind til Arbejdet, beslutter Bestyrelsen at sende to nye Kolportører til Als: Knud Hansen fra Storelinde ved Køge og Ole Nielsen fra Fyn; desuden arbejder endnu en femte dernede: Jens Pedersen fra Faarevejle, der underholdes af nogle Venner i Vallekilde under Pastor V. Hoffs Bestyrelse.

OLE NIELSEN.

Men deres Ophold paa Als varer kun kort, 18. April har vi den tunge Dag, Slaget ved Dybbøl, da Prøjserne med Storm tager Stillingen, og Danskerne drives over paa Als.

Denne sørgelige Begivenhed medfører stor Omvæltning for Arbejdet blandt Soldaterne.

Alle Kolportørerne samles og raadslaar med hverandre om, hvad de nu skal gøre. De er klar over, at det ikke kan naas at forhandle med Bestyrelsen, saa efter at de har raadført sig med

Feltpræst Prip, som raader dem til at skilles og handle efter bedste Skøn paa egen Haand, ordnes det saaledes, at Dahlstrøm og Wippert forbliver paa Als, medens Knud Hansen og Ole Nielsen sendes til Fyn for at arbejde blandt Soldaterne dér, hvis Tal øges betydeligt, da Fredericia rømmes 10 Dage efter Dybbøls Fald; Jens Pedersen følger med til Fyn.

Nu er der altsaa 3 Arbejdsmarker; og for Fuldstændighedens Skyld tilføjes, at i Fredericia, inden den rømmes, arbejder af egen Drift og paa egen Bekostning en Urmager Hansen.

Øvre paa Fyn har vi Knud Hansen og hans to Medarbejdere; men Arbejdet her er langt mere besværligt end paa Als, fordi Soldaterne ligger saa spredt. Paa Als kunde i et Øjeblik samles 3-400

¹⁾ I. M. T. 1864, S. 236.

Mennesker at tale til; her maa der holdes Forsamlinger snart i en By, snart i en anden, i Stue, Lo og Lade, som det bedst kan falde sig. Standkvarteret er i Indslev Kro, derudfra foregaar Arbejdet, Soldaterne maa af de tre Kolportører opsøges enkeltvis, og Lazareterne besøges.

Oppe i Nørre-Jylland arbejder Feltpræst Joh. Clausen og Jakob Jensen. Virksomheden besværliggøres meget ved den idelige Skiften Ophold, Marscheren fra Sted til Sted; Tropperne ligger spredt paa en halv Snes Mil, saa der maa fartes fra den ene Afdeling til den anden, og da kan det godt ske, at den Afdeling, der skal besøges med Guds Ord, er borte, draget andet Steds hen, naar Præsten omsider naar derhen. Helt op i Vendsyssel strækker deres Arbejdsmark sig.

Oppe nede paa Als arbejder stadigt Dahlstrøm og Wippert, men Forholdene er nu ikke saa gode som tidligere. Soldaterne er mere spredt over hele Øen, og Vaabenstilstanden (af 9. Maj) virker demoraliserende paa dem. »Ordet havde bedre Klang i Hjærterne«, skriver Vilh. Beck, »saa længe Kanonerne sang med i de dybe, alvorlige Toner«¹⁾.

Efter Krigens Udbrud igen udsender Vilh. Beck en: »Ny Opfordring til Guds Børn i Danmark.« Ja, hør, hvad han skriver:

»Første Gang udgik Opfordringen til hele Danmark, og Svaret kom ogsaa fra alle Danmarks Egne, endog fra Sønder-Jylland, der var i vore Fjenders Vold; nu er det ikke saaledes; det meste af vort kære gamle Danmark er nu i vore hovmodige Fjenders Hænder, og denne nye Opfordring kan knap naa det halve Land; vi kan ikke vente noget synderligt Svar fra den jydske Halvø«²⁾.

Tre Dage efter Krigens Udbrud paany, 29. Juni, gaar Prøjserne over til Als; overrumpler den danske Hær, der under store Tab slaas paa Flugt; ved samme Tid brister alle Forhaabninger om Hjælp fra de andre Magter. Da synker Modet i det danske Folk; alle raaber nu paa Fred.

Hin forfærdelige Dag opholder Dahlstrøm og Wippert sig hos en troende Mand, Andreas Skovmand paa Kettinge Mark, lidt øst for Augustenborg, ham, der i sin Tid gav dem Husly, og hos hvem de i lang Tid havde haft Ophold. Paa Grund af løgnagtige Rygter om, at Prøjserne var slaaet tilbage, bliver de afskaarne fra Hæren og kommer ikke med de danske, der flygter fra Als. De tages til Fange af Fjenden og beskyldes for at være Spioner, for-

¹⁾ I. M. T. 1864, S. 278. ²⁾ I. M. T. 1864, S. 331.

høres baade i Augustenborg og Sønderborg, udskældes, forhaanes, sultes, ja trues med at skulle føres til Magdeburg og kastes i Fængsel. Tilsidst transporteres de til Graasten og afleveres paa Slottet, hvor de ved Hjælp af en højtstaaende Officer, der viser sig at være et Guds Barn, omsider løslades og faar Lov til at rejse hjem. Nu da deres Gerning er endt, benytter de sig selvfølgelig straks af den givne Frihed; 7. August ankommer de til deres Hjem i Egnen ved Silkeborg og Aarhus.

En ikke ringe Offervillighed havde lagt sig for Dagen over for denne Soldatermission, idet der i frivillige Gaver til Sagens Fremme var indsamlet over 7000 Kr., hvilket saa meget mere maa paaskønnes, som Størsteparten af Beløbet var givet af smaatstillede, ubemidlede Folk.

Ikke saa underligt da, at ved Sommermødet i 1864 omtales og mindes denne Missionsgerning med Tak og Pris til Gud, som ogsaa paa den Maade havde vist, at han kunde bruge den indre Missions Arbejde.

Mødet holdes denne Gang i Høve, 15.—16. Juni, og her i den gamle Lægmandsvens Præstegaard mødes for første Gang Bestyrelsen med Missionens Udsendinge rundt om fra, dels for at Bestyrelsens Medlemmer kan lære disse personligt at kende, og dels for at disse Mænd kan lære hverandre at kende og meddele hverandre af deres Erfaring. Af de 21, som staar i Missionens Tjeneste, er mødt 14, og Mødet er til udelt Glæde for begge Parter.

Ved Kirketjenesten om Formiddagen prædiker R. Frimodt fra København efter »nogle faa hjærtelige Ord« af C. F. Rønne, og ved Eftermiddagsmødet ude i Præstegaardshaven paa et smukt Sted under nogle gamle, store Træer, hvor Talerstolen er rejst, aflægges Beretning om Missionens Tilstand af Vilh. Beck og om Missionen blandt Soldaterne af J. Dahlstrøm, som tillige inderligt beder Tilhørerne om ikke at blive trætte af at understøtte dette Arbejde med Bøn og Gaver.

Og blandt de Tegn paa Herrens Naade imod den indre Mission, som V. Beck nævner den Dag, peger han just ogsaa paa den Mission blandt Soldaterne, som Gud saa øjensynligt havde velsignet.

Som andre Tegn paa Vækst og Fremgang omtaler han, at Herren bestandig sender flere og flere Mænd til Arbejdet i Missionens Tjeneste, for Tiden er der 2 Missionærer og 19 Kolportører, hvoraf flere efter Aftale med Bestyrelsen vidner offentligt i Forsamlingerne, og at »Den indre Missions Tidende« stadigt faar større Udbredelse, idet den nu har 1300 Abonnenter rundt om i

Landet; som »en lille Saamaskine« løber den 3 Gange om Maaneden ud over Landet og udstrør Sæden, som er Guds Ord; ogsaa Aarsindtægten er vokset, den beløber sig nu til stærkt hen imod halv syvende Tusinde Kroner.

Missionen ved Hæren havde givet Vilh. Beck et meget betydeligt Hjemmearbejde, dels med at modtage de mange Gaver, som strømmede ind, ofte i mange smaa Beløb, og føre Regnskab over dem og med Kolportørerne, dels ved at forsende Skrifterne til disse, som idelig skiftede Ophold. Men nu da den Gerning er endt, kan han tænke paa at rejse ud til Missionsmøder.

V. BECK I
SORØ, PAA
FYN OG ÆRØ.

Paa det 5. almindelige, danske Missionsmøde 7.—8. September i Sorø holder han et Foredrag om den indre Mission, da det er hans Ønske at lægge den Sag paa alle Guds Børns Hjærter og da særligt nær til dem, som arbejder for Missionen blandt Hedninger.

Og først i Oktober Maaned foretager han en Rejse til Fyn og Ærø.

Med Undtagelse af Egnen ved Middelfart, hvor Kolportør P. Pedersen i flere Aar har virket, og Joh. Clausen ved Lejlighed har arbejdet paa at gøre Missionen bekendt, og hvor han nu, efter at hans Gerning som Feltpræst er endt, bosætter sig i Vejlbj som sin Faders Medhjælper, er den indre Mission hidtil meget lidt kendt paa Fyn; det er ogsaa kun faa Holdere, »Den indre Missions Tidende« har dér.

P. PEDERSEN, Vejlbj.

Men nu, da Becks gode Ven, H. Lawaetz, faar Ansættelse som Kapellan i Egense ved Svendborg, tilbyder der sig en god Lejlighed for Beck til at komme over paa den Kant af Fyn og slaa et Slag for den indre Mission.

Efter Indbydelse af Lawaetz rejser han da der over, holder i Forening med ham nogle Forsamlinger i Egense og i et Nabosogn og forretter om Søndagen Gudstjeneste i Kirken, hvor ogsaa det egentlige Missionsmøde holdes om Tirsdagen med Kirketjeneste baade Formiddag og Eftermiddag. Alle Møder er talrigt besøgt, ligesom der ogsaa er god Tilslutning fra Præsternes Side; paa den Egn er der nemlig Liv, for flere Aar tilbage fremkaldt ved troende Læg-

mænds Arbejde (Johan Nielsen i Skaarupør) og i nyere Tid ved Præsten i Ollerup, I. S. Brandt.

Om Onsdagen gaar Turen med Lawaetz' Skipper Hans Holm over til Ærø for dér i Følge Aftale med de hellige paa Øen at holde et Missionsmøde i Ærøskøbing Kirke. Paa Grund af forskellige Omstændigheder, — et Brev bliver forsinket, og den Dag er der netop Basar i Byen til Fordel for de saarede og de faldnes efterladte —, bliver der dog kun en mindre Forsamling om Efter-

middagen i en rummelig Skolestue, men derimod et dejligt Aftenmøde i Stokkeby, $\frac{1}{2}$ Mils Vej fra Ærøskøbing, hvor vore to unge Præster rigtigt mærker, at de er imellem deres egne, Mennesker, som inderligt elsker hverandre i Jesu Navn.

Næste Dag gaar det i »en rygende Storm paa den forfærdelig oprørte Sø« tilbage til Fyn¹⁾, hvortil de dog ankommer saa sent, at de ikke kan naa at være med til et Møde i Oure, som Præsten dér havde indbudt dem til.

I nyere Tid kaldes »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« ofte »Landmissionen« til Forskel fra den københavnske indre Mission, for Resten et ret unøjagtigt Navn, — mon det ikke skulde være af københavnsk Oprindelse?

I de første Aar kan man derimod med fuld Ret kalde den indre Mission

Landmissionen, for saa vidt som den kun arbejder paa Landet, hvor ogsaa alle dens større Møder holdes.

Men med Aaret 1865 sker der en Forandring i dette Forhold, da rykker den ind i Købstæderne, til at begynde med ind i selve Hovedstaden: København, hvor den er ganske ukendt, »knap kendt af Navn«²⁾.

Den 15. Januar offentliggør Missionsbestyrelsen, som imidlertid

¹⁾ Det er denne Sejlads, Vilh. Beck mange Aar efter omtaler i sin Prædiken 4. S. e. H. 3 K.: »Kan du taale Stormen?« (Fra Livets Kilde, S. 225—226.) ²⁾ R. Volf, I. M.s Historie, S. 57.

MIS-
SIONEN
GRUND-
LÆGGES I
KØBEN-
HAVN.

Lærer J. CHR. POVELSEN, Stenlille.

har suppleret sig med et nyt Medlem, Lærer J. Povelsen, Stenlille (ved Efteraarsmødet i Gyrstinge ved Ringsted 26. Oktober 1864) et Opraab, dateret Decbr. 1864, til den indre Missions Venner i København.

I længere Tid har Bestyrelsen ønsket, at Foreningen kunde tage et Arbejde op ogsaa i København; dels har den allerede en Del Venner derinde, og dels skønnes det let, at der trænges fuldt saa meget til et saadant Arbejde dér som noget andet Sted i Landet. For Præsterne er Gerningen særlig med Hensyn til at søge de enkelte ganske uoverkommelig, og alle Slags vildfarende Aander har alt fanget mange Sjæle i deres Garn.

Spørgsmaalet er nu først at finde brugbare Kræfter og dernæst at anvende dem paa rette Maade. Grunden til, at man netop nu forsøger at gribe Sagen an, er, at man tænker sig, at der mellem de fordrevne slesvigske Præster findes Mænd, som egner sig til den Gerning, ligesom man haaber, at der er theologiske Kandidater og Studenter, som vil melde sig, og Lægfolk, som kan anvendes som Kolportører.

Som foreløbigt Skridt tænkes afholdt et Møde for den indre Mission i en af Hovedstadens Kirker, og umiddelbart derefter en Forsamling i et andet Lokale, hvor Sagen drøftes, og en Missionsbestyrelse for København vælges.

Til Slutning henvises de Brødre og Søstre, som vil støtte den Sag, til »vor fælles Ven og Broder, Pastor Frimodt⁽¹⁾).

Dette Opraab bærer Frugt — endda baade hurtigt, smukt og godt.

»Den hjælpende Haand« fra Landet mødes i et varmt Haandtryk med »en udrakt Haand« i Hovedstaden.

Omtrent ved samme Tid, som »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« begyndte sin Virksomhed, havde Frimodt taget fat paa sin Præstegerning (Aug. 1861) ved St. Johannes Kirke paa Nørrebro, — hvilken Gerning Gud saa forunderlig rigt velsignede. Og hos denne nidkære Præst, der, siden han som Adjunkt ved Sorø Akademi var kommen i Forbindelse med den indre Mission, havde elsket den, og som desuden var Vilh. Becks gode Ven, samt hos 2 theologiske Kandidater (R. Volf og C. O. Holbek) opstaar og lever den samme store Tanke: at faa den indre Mission til København.

Saa da nu Opraabet kommer, falder det i god Jord.

Præsterne Frimodt og N. G. Blædel ved Garnisons Kirke

¹⁾ I. M. T. 1865, S. 17—19.

tager nu straks Sagen i Haand og holder flere private Møder i Forening med Præster og Lægfolk for at raadslaa om, hvorledes man bedst skal handle. Og baade blandt de fordrevne sønderjydske Præster og blandt theologiske Kandidater melder sig brugbare Kræfter.

Den glædelige Følge af dette er, at allerede Maanedsdagen efter Opraabets Fremkomst kan »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« holde sit første Møde derinde, i Garnisons Kirke 15. Februar. Ved Gudstjenesten Kl. 5 om Eftermiddagen i den oplyste Kirke er en meget talrig Forsamling til Stede ikke blot fra Hovedstaden men ogsaa en Del langvejs fra, især fra Nordsjælland og fra Sorø- og Ringsted-Egnen — ganske naturligt netop fra disse Kanter af Sjælland, hvor P. Pedersens og C. F. Rønnes »Forening for den indre Mission« er født og især har virket.

Blædel og Beck fører Ordet.

En halv Times Tid efter Kirketjenesten er der Møde i en stor Gymnastiksal i Sølvgaden, hvor der ogsaa er fuldt Hus. V. Beck fremstiller her den indre Missions Opkomst og Udvikling, paaviser dens Nødvendighed og paapeger dens Gerning: at handle som den barmhjærtige Samaritan over for de mange halvdøde Sjæle paa Vejen. Og han slutter med en kraftig Henvendelse til Guds Børn i København om at hjælpe med til at fremme denne Sag. Blædel viser hen til den aandelige Nød i Hovedstaden, oplyser blandt andet, »at af Københavns 160,000 Mennesker (hvilken lille By den Gang!) er der kun omtrent 6000 stadige Kirkegængere og kun 20,000 Nadvergæster, saa her er altsaa 154,000, som saa godt som aldrig hører Herrens Ord, og 140,000 Mennesker, som aldrig smager det evige Livs Mad og Drikke»¹⁾, og udtaler sin Glæde over og Tilslutning til den Hjælp, den indre Mission nu tilbyder. Og Mødet sluttes af Frimodt med et alvorligt og indtrængende Ord om at bruge det Pund, Herren har betroet enhver især.

Becks Tanke og Hensigt var at blive inde i København endnu et Par Dage for at være med til at aftale det fornødne med Venerne om Sagens fremtidige Ordning. Men Gud vil det ikke saaledes; umiddelbart efter Mødet kaldes han pr. Telegram hjem for at være Vidne til sin gamle Faders Død. Men Joh. Clausen (da i Vejlbj), som paa Grund af Ishindringer paa Beltet var bleven opholdt paa Sprogø, slipper nu løs og kommer netop til Hovedstaden, lige som Mødet er endt, saa han kan deltage i de følgende Dages Forhandlinger.

¹⁾ I. M. T. 1865, S. 156.

Resultatet af disse, hvilket dog først foreligger i Slutningen af Marts, bliver da, at der dannes en »Kirkelig Forening for den indre Mission i København« med Frimodt som Formand for Bestyrelsen, i hvilken ingen af »Landmissionen«s Bestyrelsesmedlemmer faar Sæde; desuden oprettes en Slags raadgivende Forsamling, en større Kreds af Venner, baade Præster og Lægmænd, med hvem Bestyrelsen af og til samles til Raadslagning.

Og Tanken er nu ved Hjælp af forhenværende sønderjydske Præster, som tilbyder deres Tjeneste, og theologiske Kandidater, som føler Kald til den Gerning, rundt omkring paa forskellige Steder i Byen at faa afholdt Forsamlinger for at faa Folk i Tale med Guds Ord, lige som det ogsaa er Hensigten, saa snart dertil egnede Kræfter tilbyder sig, at udsende Kolportører.

Men vi maa ud paa »Landet« igen, hvor fristende det end kan være at blive lidt længere i Hovedstaden.

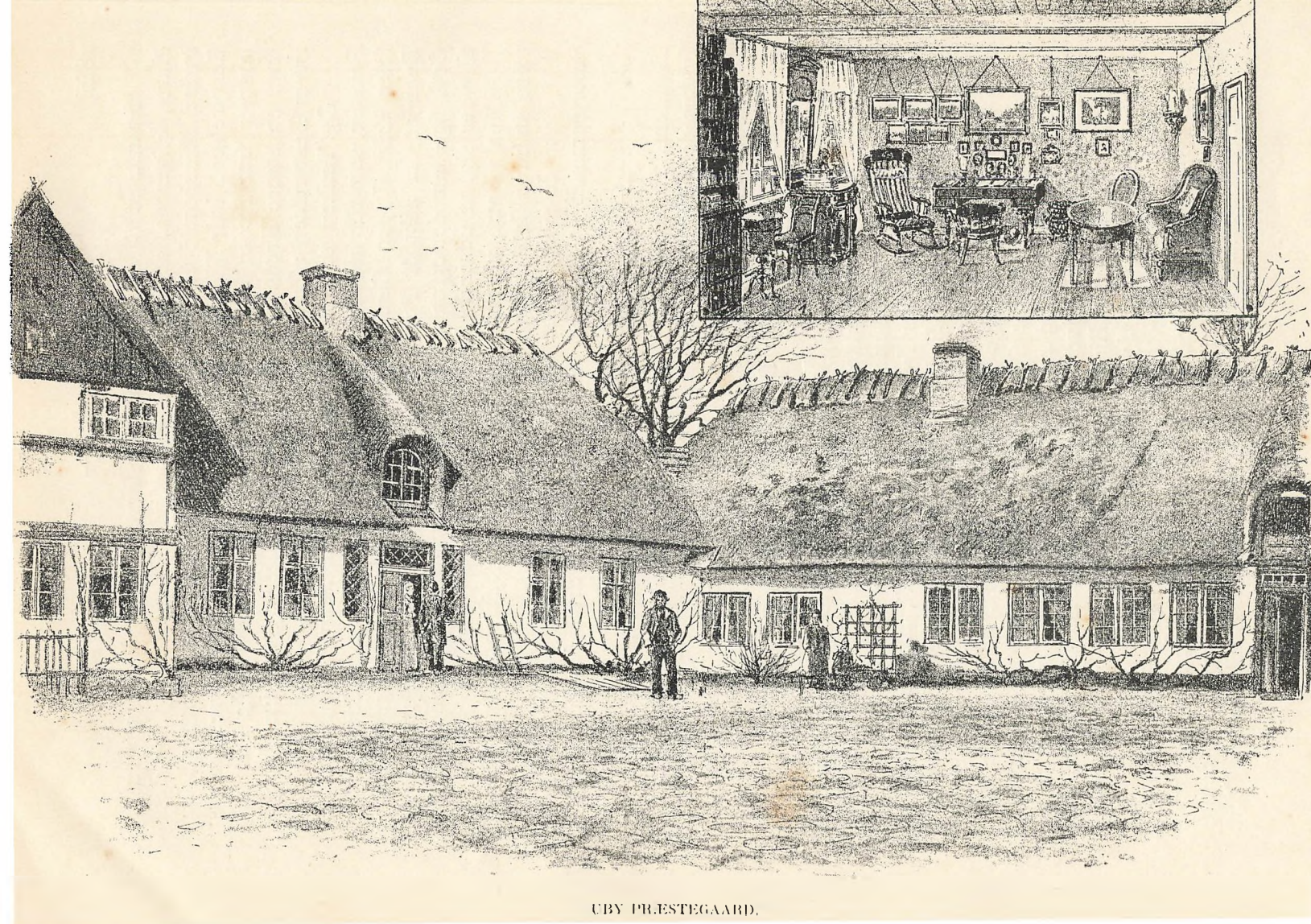
En af de sidste, store Glæder, Herren skænker V. Beck i hans »uforglemmelige Uby«, er dette Aars Sommermøde dér 11.—12. *SOMMER-
MØDET I UBY.* Juli.

Ligesom forrige Aar i Høve samles Missionens Arbejdere til Møde med Bestyrelsens Medlemmer, og skønt med meget kort Varsel lykkes det at faa alle Missionens Udsendinge samlet paa 4 nær. Et Skaar i Glæden er det, at Joh. Clausen, som skulde have prædiket ved Gudstjenesten, maatte sende Afbud; han kan ikke forlade sin Faders Dødsleje. Saa maa Beck selv besørge Kirketjenesten.

Foruden denne er der Møde begge Dage i Præstegaardshaven, hvor der paa en rummelig Plads er rejst en Talerstol og indrettet Sæder til omtrent halvfemte Hundrede Mennesker, medens dog den største Del af de mødte maa nøjes med at staa op eller ligge ned i Græsset. Ordet føres her frem af Formanden, C. F. Rønne, Pastor Schepelern fra Kirke-Helsing, Anders Stubkjær, Dahlstrøm, Wippert, Knud Hansen og Jens Pedersen fra Faarevejle.

Det er skønne og rige Dage i Uby, og dette, at de jyske Kolportører her bliver Vidne til en stor aandelig Bevægelse, som uimodsigeligt er fremkaldt ved en Præst, hvilket bryder noget af deres Mistillid til Præster, bliver igen en af Aarsagerne til en Hovedbegebenhed i Missionens Historie: Vilh. Becks og Joh. Clausens store Missionsrejse i Jylland i Efteraaret 1865.

Begge to er de for Tiden ledige Kapellaner og fælles for dem er et inderligt Ønske om, at den indre Mission ogsaa rigtigt maa udstrække sine Teltpæle til Jydernes Land; saa planlægges da denne 7 Ugers Missionsrejse med Bistand af deres personalhistoriske Ven

UBY PRÆSTEGAARD.

i Aarhus, J. Vahl. Den første Kærligheds Ild brænder i de to unge Præster; før Høst er V. Beck paa en 14 Dages Rejse i Sydsjælland og paa Møen med Møder i Præstø, Snæsere, paa Møens Klint og i Stege, og efter Høst holder han Skovmøder (Skarritsø, Konradineslyst, Høve i Asnæs Sogn paa Vestkysten af Ods-Herred). Og nu drager de ud paa den jydske Rejse.

Den udgaar fra Vejlbj ved Middelfart; her mødes de to JYLLANDS-
REJSEN. Venner, og her holdes Søndagen den 1. Oktober i Kirken det første Møde, der tillige ligesom danner Afslutningen paa Joh. Clausens Virksomhed dér, den, der nu er endt ved Faderens Død. Efter et Møde i Bogense, baade i Kirken og paa Raadhuset, hvor Missions-sagen nærmere belyses ud fra Guds Ord, forlades Fyn, og Rejsen gaar til Jyllands Hovedstad, Aarhus, hvor altsaa den egentlige Jyllandsrejse begynder. Beck prædiker i Domkirken, og Clausen holder Bibellæsning om Aftenen.

Paa Østkysten holdes videre Møder i Raarup i Bjerre-Herred, hvor Stedets Præst, Provst Paludan, som den første ældre Præst lukker sin Kirke op for den indre Mission, og i Odder i Hads-Herred, baade i Kirken og paa Gæstgivergaarden, hvor de »tillige finder et venligt Hjem.«¹⁾ De to unge Præster, vi kender fra Jens Dyrholms Besøg paa denne Egn, A. Kirkeby og Otto Møller, deltagere i Mødet.

Derefter gaar Rejsen vester efter over Skanderborg. Et Ophold gøres i Adslev, Joh. Clausens Fødested og Barndomshjem, som han nu genser efter 20 Aars Forløb. Bestemmelsen var, at hans Fader og han skulde sammen have gæstet dette Sted med de mange Minder, men Gud vilde det ikke saaledes. Nu kan Sønnen kun ved en Forsamling i Kirken bringe Tilhørerne en Hilsen fra sin gamle Fader, »baaren af det glade Haab, at han har naaet Guds Børns Hjem i Himlen«²⁾. Samme Dags Aften naas Galten, hvor der holdes Møde ligesom ogsaa i Dallerup, 1 Mil vestligere; troende Folk paa den Egn udtaler deres store Bedrøvelse over den forfærdelige Død og Vantro, der hersker rundt omkring, men stor Trang og Længsel er her efter Guds Ord, Folk strømmer sammen.

I Hede-Egnene holdes nu Møde i Silkeborg, baade i Kirken og i en stor Sal paa Gæstgivergaarden, begge Steder overordentlig talrigt besøgt. Denne By kan de ikke rejse lige igennem, her slaar de sig til Ro nogle Dage; her har Joh. Clausen som Feltprester levet nogle lykkelige Dage sammen med troende Folk, dem har han nok Lyst til at se igen og sige Tak for sidst, og netop fra Silke-

¹⁾ I. M. T. 1866, S. 52. ²⁾ I. M. T. 1866, S. 53.

borg har de kærlige Indbydelser til at gøre et lille Ophold. Her gør de Bekendtskab med P. E. Blume, som da er Bestyrer af en Privatskole i Byen. Lad os høre ham selv fortælle herom: »Clausen, som havde gaaet i Latinskole med mig, opsøgte mig i min Bolig men traf mig ikke hjemme. Jeg gik da op paa Hotellet, hvor de to unge Præster boede, og blev vist ind i et Værelse, hvor V. Beck stod midt paa Gulvet i Færd med at spise et Æble. Mit første Indtryk var, at jeg maatte være kommen ind i et galt Værelse, thi jeg havde den Gang aldrig set en Præst med Overskæg og iført en kort Jakke. Jeg var derfor forberedt paa at blive let ud, da jeg tøvende spurgte: »Er det Pastor Beck?« — og det var med en Blanding af Lettelse og Forundring, at jeg erfarede, at den lille Mand, som nærmest lignede en Officer, virkelig var den allerede ret bekendte Kapellan Beck⁽¹⁾).

Med Silkeborg som Udgangspunkt holdes efter Indbydelse af Præsterne Møder i to Pastorater, der ligger hver paa sin Side af Byen: Sejling og Them. Og allerede nu erfares her, hvad senere kommer langt mere frem mange andre Steder, »at der er liden eller ingen Forbindelse mellem de troende i Silkeborg og dem ude paa Heden, og ikke det alene, men at de ogsaa gensidigt ser saa skævt til hverandre og taler haarde Ord om hverandre, som var de hinandens Fjender. Tingen er denne: Sjælene i Silkeborg følger den saakaldte kirkelige (grundtvigske) Anskuelse, medens de troende paa Heden nærmest følger den gammellutherske Retning⁽²⁾).

En Søndag Morgen tidlig kører vore Venner bort fra Silkeborg, glade over de Dage, de har tilbragt dér, — ud til Bording Præstegaard. Joh. Clausen besøger Gudstjenesten derude, — Præsten, A. Bülow, er nemlig paa Vakance andet Steds —, og V. Beck holder om Eftermiddagen Forsamling i Skolen. Det egentlige Missionsmøde holdes saa om Tirsdagen i Bording lille og fattige Kirke med Forsamling baade Formiddag og Eftermiddag. Og skønt er det at se oppe fra Kirken, der ligger temmelig højt, saa man derfra har en vid Udsigt i mange Miles Omkreds: Folk flokkes om Ordet, gaaende og kørende kommer de rundt omkring fra til Mødet. Med Bording Kirke og gæstfri Præstegaard er her Midtpunktet for Vækkelsen paa de Egne, Anders Stubkjærs og Julius Dahlstrøms Arbejdsmark.

Fra Bording tager de lige til Ringkøbing, hvor Kirken velvilligt er overladt til Møde, og hvor de har »et gæstfrit og kærligt Hjem« hos den unge Præst, Gudme, som i nogen Tid har støttet Foreningen; ved Mødet om Eftermiddagen i Raadhussalen har de

¹⁾ Det nye Aar, 1909, S. 55. ²⁾ I. M. T. 1866, S. 68.

Lejlighed til at høre Vestkystens daværende Kolportør, Lodberg, som bor i Ringkøbing og berejser Strækningen fra Holstebro til Varde. Efter en lille Udflugt til Vesterhavet og paa Hjemvejen derfra et Besøg hos Præsten paa Holmsland gaar Turen fra Ringkøbing til Snejbjerg, hvis store Kirke ligger bekvemt ved Landevejen og blandt de mange Tilbud om forskellige Kirker paa Heden just af den Grund er valgt til Mødested. Saa gæstes Herregaarden Møltrup, hvor Beck og Clausen begge tidligere for et Par Aar siden holdt Forsamlinger, og hvor de faar en kærlig Modtagelse af deres Ven, Lawaetz.

Herfra gaar Rejsen nord paa til Vejrum ved Holstebro, og her holdes Møde baade Formiddag og Eftermiddag i den anselige Kirke, hvor de har Indtryk af, at der er »mange troende Sjæle« til Stede. Og nu tages Afsked med Vestkysten, over Holstebro kører de fra Vejrum de 7—8 Mil lige til Viborg, hvor de efter mange Møder og den anstrængende Rejse er glade ved at kunne hvile ud nogle Dage.

Tilbage staar endnu at omtale Rejsens Afslutning paa Østkysten, Sønder-Herred og Mols-Herred, Egnen ved Grenaa og Æbeltoft, hvor Missionen fra gammel Tid har Venner.

Møder holdes paa denne Rejse fra Viborg over Randers i Hørning (Anneks til Aarslev), hvor Becks Barndoms Lærer og gode Ven, Gjølbye, i hvis Kirke han for 5 Aar siden har prædiket, nu er Præst, i Lyngby med Seminariet, hvor en af Lærerne, der efter Seminariets Nedlæggelse træder i Missionens Tjeneste: Sigvardus Høyer, første Gang hører Beck, hvem han siden kommer i saa nært Forhold til, og i Æbeltoft, hvor de tilbringer nogle velsignede Dage, der minder om Dagene i Silkeborg. Skønt der kaldes paa dem fra mange Sider, maa de dog forlade denne Egn; »Aanden begynder at svinge og trænge til Ro og Hvile hjemme hos vore kære, som længes efter os, og vi efter dem¹⁾. 16. November rejser de til Aarhus, — og her ender Rejsen, som den begyndte, i den gamle, store, smukke Domkirke 17. November.

Denne Missionsrejse faar stor Betydning for den indre Missions Fremtid i Jylland, disse »7 Uger paa Rejse omtrent halvandet Hundrede Mil i uafbrudt Virksomhed, ofte hver Dag eller hver anden eller tredie Dag Møde, ofte 2 Gange om Dagen«²⁾ er vel anvendte i Herrens Tjeneste.

Lægfolks Modstand imod Præstestanden brydes, — og det er af ikke ringe Betydning. Betegnende i denne Henseende er, hvad An-

¹⁾ I. M. T. 1866, S. 147. ²⁾ S. St. S. 4.

ders Stubkjær skriver om denne Rejse over 30 Aar efter; han omtaler »Dommerpartiet« og den Strid og Splid, de frembragte blandt de troende. Og saa fortsætter han: »Men deres Tilbagevenden til Kirken begyndte først, da den indre Mission var kommen frem iblandt os, og Pastor Beck og Pastor Clausen havde gjort deres Rundrejse i Jylland og imod vor Forventning prædiket saaledes, som om Apostlene var vendt tilbage, og Miskendelse og Forfølgelse fra Verdens Side fulgte deres Spor«¹⁾. Ja, »imod vor Forventning«; de ventede sig ikke meget af Præsterne, hvad nok heller ikke var uden Grund.

Ved denne Rejse, hvor de to unge Præster lægger Haanden paa Ploven, pløjes »Nyland« for Herren, som V. Beck skriver: »Efter den er der stillet en aabnet Dør for den indre Mission i Jylland«²⁾, og da Beck først paa Aaret 1866 flytter til Ørum ved Grenaa, medens hans gode Ven omtrent ved samme Tid drager til Fyn som V. Birkedals Eftermand i Ryslinge, tager Missionen Fart rundt om i Jylland, hvor den i de kommende Aar faar sin største Virksomhed.

FRA LAND
TIL BY.

I Aarets 2. Maaned var, som sagt, den indre Mission i København bleven grundlagt, og i samme Aars (1865) 12. Maaned sker det for første Gang, at et af »Den kirkelige Forenings« Halvaarsmøder holdes i en Købstad, idet Efteraarsmødet det Aar afholdes i Slagelse 15. December; C. F. Rønne og »hans 2 Kapellaner« forkynder Ordet ved Mødet, som bliver velvilligt modtaget og ordnet af St. Mikkel's Kirkens Præst, Dr. Viborg. Og fra nu af holdes Sommer- og Efteraarsmøderne stadigt — paa faa Undtagelser nær — i Købstæderne, skiftevis rundt omkring i Landet. Ogsaa dette er et Tegn paa Vækst, Deltagerne i saadanne Møder kan ikke længere rummes i de mindre Landsbykirker.

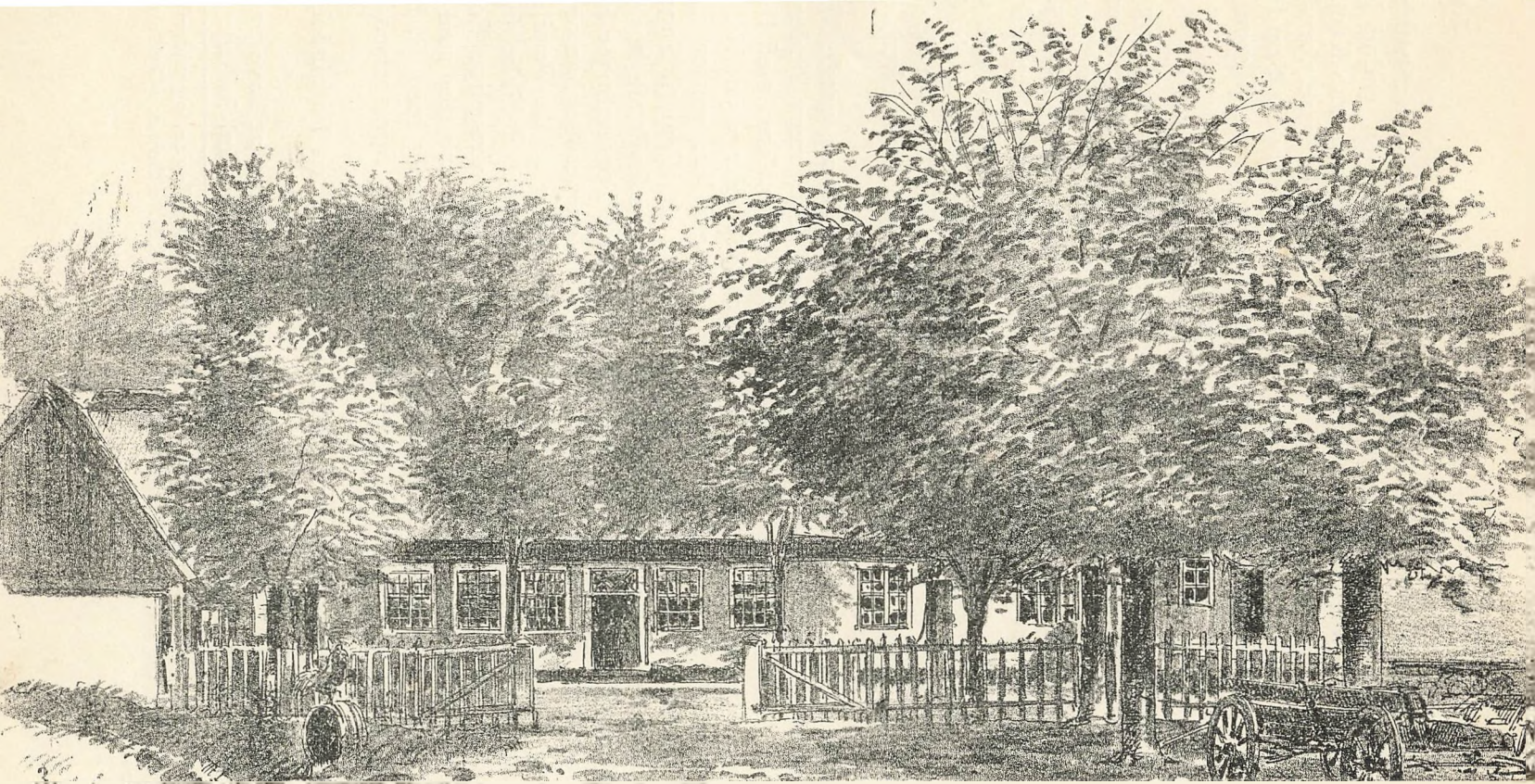
»Hvor mon Sommermødet skal være i Aar?« (1866)

»Aa, nu er Beck jo flyttet til Jylland, og han og Clausen var jo saa glade ved deres Jyllandsrejse, — det bliver nok derovre, kan Du tro.«

»Naa, men her er jo »Missions-Tidenden«, mon der ikke staar noget derom her?« Jo, ganske rigtigt, her læser jeg: »*Bekendtgørelse. — Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark*« afholder — vil Gud — sit Halvaarsmøde i Aarhus, 1. og 2. August d. A.«³⁾

Det er første Gang, at dette Missionens Hovedmøde holdes i

¹⁾ A. Stubkjær: Nogle Oplevelser, S. 93. ²⁾ V. Beck: Erindringer, S. 81. ³⁾ I. M. T. 1866, S. 320.

ØRUM PRÆSTEGAARD.

Jylland og første Gang i en Købstad — endda Landets næststørste. Og det er det mest besøgte Møde, den indre Mission endnu har holdt. Her er samlet Folk fra saa godt som alle Danmarks Kanter, rundt om fra Jylland, endog fra de fjernest liggende Egne, foruden en Del af Missionens gamle Venner fra Øerne; ja, selv fra Sønder-Jylland er der kommen enkelte til Stede, bl. a. en Præst (Hospitalspræst I. Johansen fra Haderslev¹⁾).

Dette varsler godt for Missionens Fremtid i Jylland.

Ved Aabningshøjtideligheden i Domkirken, hvor J. Vahl og V. Beck taler, er denne mægtige Kirke saa fuld af Mennesker, at endogsaa Sidegangene er opfyldt. Og om Eftermiddagen den første Dag og den anden Dags Formiddag er der Møde ude i Ris Skov, hvor flere Præster og Lægfolk taler Ordet til de mange Mennesker, som i det gode Sommervejr er kommen sammen. Andendagen, der begynder med et Morgenmøde, hvor Bestyrelsen samles med Kolportørerne, som, paa en enkelt nær, er mødt fuldtallige fra de forskellige Egne, sluttet med en Gudstjeneste, igen i Domkirken, ved Johannes Clausen.

FORBINDEL-
SEN MED
JENS DYR-
HOLM
HÆVES.

Imidlertid fortsætter Foreningens første Missionær, gamle Jens Dyrholm, sine Vandringer, særlig paa Sjælland; snart finder vi ham paa Sorø- og Ringsted-Eggen, hvor han har Kamp med Baptisterne, hvoraf nogle kalder sig »fuldtroende« eller »syndfri«, og snart er han inde i sit kære Ods-Herred, som han gæster flere Aar i Træk, i Reglen i Julen; de 7—8 Mil fra sit Hjem til Faarevejle gaar han paa sin Fod, og efter at han har udhvilt sig hos sin gode Ven, Skræder Jensen, tager han fat med Forsamlinger hele Julen igennem. Paa denne Rejse i Holbæk-Eggen besøger han ogsaa »sin gamle Ven«, P. Pedersen i Nyrup og flere af de Familier, som har sluttet sig til hans Frimenighed. Og skønt de ikke fuldt kan enes, finder han dog, at det er ærlige og fordragelige Folk; særligt er det ham jo meget imod, at »Pagten ikke oprettes med de smaa i Daaben,« derom kan han slet ikke blive enig med P. Pedersen, der ved Daaben udelader Tilspørgslen af Forsagelsen og Troen.

Men nu i dette Efteraar (1866) hæver Bestyrelsen Forbindelsen med Jens Dyrholm.

Hos nogle af Bestyrelsens Medlemmer synes der at have været en overdreven Ængstelse for, at den indre Mission skal indlade sig

¹⁾ Sammen med sin Hustru er han paa Ferierejse til Mariager, og under Vejs opholder de sig nogle Dage i Aarhus (H. Chr. Beck: I. M. i Sønder-Jylland i Tredserne, S. 16).

for meget med kristne af den grundtvigske Anskuelse. Disse andrager da om, at Bestyrelsen skal indtage et mere »bestemt kirkeligt Standpunkt« i Modsætning til den grundtvigske Retning og navnlig hæve Forbindelsen med Jens Dyrholm, som staar i et andet Forhold til Foreningen end de andre Arbejdere.

Ak ja, som i hin Tid Jens Larsen har ogsaa han et ret anseeligt Synderegister.

Han har aldrig rigtig hjærteligt kunnet bifalde den hele Maade, hvorpaa Missionen ordnes 1861; navnlig er han ikke grundenig med Bestyrelsen i hele Kolportørvirksomheden, men har endog dadlet den.

Hans Handel med Bøger føres for egen Regning og ikke for Foreningens, og (især) foruden gudelige Skrifter sælger han ogsaa Bøger af »uaandeligt Indhold«.

Jak. Holm skriver i sin lille Bog om Jens Dyrholm: »Som oftest var det ganske andre Bøger, han forhandlede, end dem, Bestyrelsen havde forordnet, Bøger og Skrifter af Birkedal og andre, der tilhørte den kirkelige Retning¹⁾, og Vilh. Beck oplyser, at der fandtes mærkelige Ting i hans Bogtaske, f. Eks. Dyr lægebøger.²⁾

Han indsamler ofte ved Forsamlingerne Gaver til sig selv.

Og han er imod, at Bestyrelsen anviser ham en særskilt Virkekreds som sin nærmeste Arbejdsplads.

Bestyrelsen stiller da den Fordring til ham, at dersom han skal kunne vedblive at staa i Forbindelse med Foreningen, maa han gaa ind under de samme Vilkaar som de andre Arbejdere. Og da Jens Dyrholm herpaa svarer, at det kan han ikke gaa ind paa, men maa for sin Samvittigheds Skyld gøre Paastand paa fremdeles at beholde sin Frihed i alle de anførte Punkter, saa er der ikke andet for end, — som Rønne udtrykker det — »at vi maa gensidigt løses fra Baand, som synes at trykke.«

Saa løses da Baandet, der knytter Jens Dyrholm til den indre Missions Arbejde, og han tilbagesender sin Anbefalingsskrivelse, — men dette sker »i broderlig Overenskomst« og har aldeles ikke sin Grund i noget som helst dadelværdigt hos ham som Menneske og kristen. Bestyrelsen slutter sin »Erklæring«, denne Sag angaaende, med følgende Udtalelse: »Jens Dyrholm har altid været os en kær gammel Broder, og vi vil kun ønske, at han, uhindret af de Baand, som han ikke kunde finde sig i inden for vor Missionsforening, maa

¹⁾ S. 34. ²⁾ V. Beck: Erindringer, S. 64.

have Herrens rige Naade til at virke for Guds Riges Komme i Menne-skehjærterne.«¹⁾

Endnu 9 Aar skænker Gud sin gamle Tjener at arbejde i, denne blinde Husmand fra Slagelse-Egnen, der har gennemvandret næsten hele Danmark og vidnet klart og hjærteligt om Kristus og troligt be-kæmpet Baptister og Mormoner, saa der maaske ikke er mange Skoler (af de gamle), hvor han ikke har holdt Forsamling²⁾.

Anden Juledag 1875 nedlægger han sin Vandringsstav, 65 Aar gammel.

Jak. Holm, den unge Præst i Vemmelev, skriver derom: »Det var anden Juledags Formiddag, som vi var samlet til Gudstjeneste i Vemmelev Kirke for at høre om Stefanus, der i sin Dødsstund saa Himlene aabnede, og Menneskens Søn staaende ved Faderens højre Haand, og jeg tænker, at det var et Lysglimt af dette dejlige Syn, der svævede for hans indre Øje, da han gentagne Gange hvi-skede: min Herre og min Gud; dermed sov han hen i Jesu Arme for at vaagne i Livets Land, hvor Solen evigt skinner«³⁾.

Og den sidste Dag i det gamle Aar jordfæstes han paa Vemme-lev Kirkegaard; Jak. Holm taler i Hjemmet og i Kirken Jens Dyr-holms tvende Præsteverner paa Hjemegnen, Dr. Viborg i Slagelse og Wad i Korsør. C. F. Rønne, som vel var den Præst, der kendte Jens Dyrholm bedst i hans Arbejde for Guds Rige, bedøm-mer ham saaledes: »I Anskuelse stod han den grundtvigske Retning nær og sluttede sig til sammes Syn; han var ikke udrustet med fremragende Gaver til at tale i Forsamlingerne, og der gik en vemodig Klang igennem hans Foredrag, en naturlig Følge af hans Blindhed; men han førte en sund og klar Tale, og ikke mange overgik ham, naar det kom til personlig Samtale om de Ting, der hører til Guds Rige.«⁴⁾

DEN FØRSTE
REJSEPRÆST
(1866—1868).

Samme Efteraar, som Foreningen saaledes mister den ene af sine Missionærer, antages den første Præst, som træder i den indre Missions Tjeneste for ganske at ofre sin Tid og Kraft paa Arbejdet som dens Rejsepræst.

At faa en saadan er et gammelt Ønske, som C. F. Rønne har næret, lige siden han i 1858 blev Medlem af Bestyrelsen og For-enings Formand.

Derfor ser vi ogsaa, at blandt de Bestemmelser, der vedtages som Grundlaget, da Foreningen paa Stenlillemødet bliver »kirkelig«, findes ogsaa den, at det anses for ønskeligt, at Mænd med den kirkelige Vielse (Ordination) tilbyder den indre Mission sin Tjeneste.

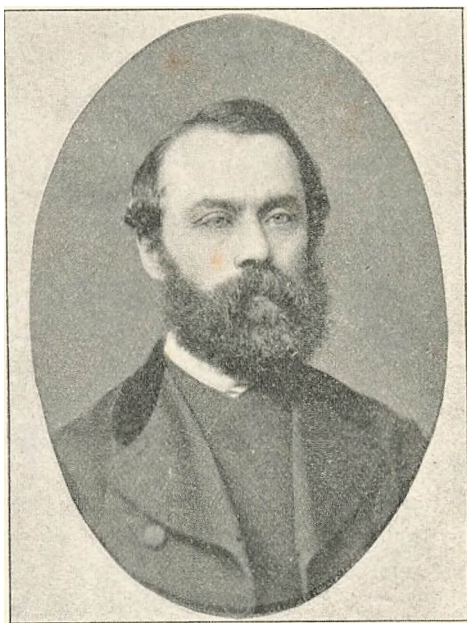
¹⁾ I. M. T. 1866, S. 335. ²⁾ R. Volf, I. M., S. 52. ³⁾ Anf. Skr., S. 56. ⁴⁾ I. M. T. 1876, S. 119-120.

Og flere Gange ser det ud til at skulle lykkes.

Ved sit første Møde i Løve Kro 15. Juli 1862 vedtager saaledes Bestyrelsen at henvende sig til Kapellan P. C. Trandberg paa Bornholm¹⁾ med Anmodning om at virke som Foreningens Rejsepræst. Heldigvis, — kan man vel sige, — svarer han nej, han vil ikke forlade sin Fødeø; thi knap et Aar efter paa et stort Møde i Almindingen St. Hans Dag 1863 træder han ud af Folkekirken og erklærer, at han aldrig mere vil høre dette Samfund til, ikke have Del med det til sin sidste Time. Flere Hundrede Bornholmere følger ham, og i Løbet af kort Tid har hans nye Menighed over 1000 Medlemmer²⁾. Som Grunde til denne sin Udtrædelse angiver han: »1) Den mod Guds Ord stridende Sammenblanding af Guds Rige og Verdens Rige, af Guds Børn og Verdens Børn, som finder Sted i Folkekirken, hvorfor denne maa betragtes som værende under Guds Dom. 2) Kaldsretten, som tilhører Menigheden, er tværtimod Guds Ord bleven den berøvet af den verdslige Magt og er nu hos Kongen, og 3) Kirketugten haandhæves ikke i Statskirken, tværtimod Guds Ord og Præsternes Embedsed«. ³⁾

Tvende Gange er Joh. Clausen paa Tale som Rejsepræst.

Allerede da hans Gerning som Kapellan i Stenmagle-Stenlille er forbi (1863), paatænkes det, og Bestyrelsen forhandler med ham derom, og da han nu, ved Faderens Død i Vejlby (1865), igen er ude af fast Virksomhed, er der en Del Venner paa den Egn med Sognefoged N. Jørgensen i Avlby i Spidsen, der henvender sig til V. Beck med Anmodning om, at han

Pastor BUCHWALDT, Dronninglund.

¹⁾ 1858—1860 arbejder han med megen Nidkærhed som Kapellan i Tjele og Vinge (Viborg Stift), men siden den Tid virker han paa sin Fødeø, Bornholm, dels paa egen Haand som Rejsepræst, dels som midlertidig ansat i 2 Embeder. I Herrens Haand bliver han Redskab til at fremkalde et stort kristeligt Røre paa Øen. ²⁾ L. Koch: Fra Grundtvigianismens og I. M.s Tid, S. 287—88, og I. M. T. 1863, S. 258. ³⁾ Alm. Kirketidende 1863, S. 116.

vil hjælpe til, at Joh. Clausen i alt Fald foreløbigt kan overtage en Gerning som Missionsforeningens Rejsepræst derhen, hvorfra Opfordring sker.

Beck glæder sig inderligt over, at der nu er Udsigt til, at hans gode Ven kan faa en saadan Stilling, »hvortil han synes særdeles skikket saa vel efter sin hele Ejendommelighed, som ogsaa fordi han ved sin Stilling som Feltpræst i sidste Krig har knyttet en Mængde Bekendtskaber rundt om i Landet, der vil være ham til megen Gavn paa hans fremtidige Rejser for den indre Mission«.)

Men dette lyse Haab, som ogsaa deles af den øvrige Bestyrelse, gaar ikke i Opfyldelse. Dels viser det sig paa hans og Becks store Jyllandsrejse samme Efteraar, at et saadant fortsat Rejseliv med de dermed forbundne overordentlige saa vel aandelige som legemlige Anstrængelser langt overstiger hans Kræfter, og dels udnævnes han ikke længe efter til Præst i Ryslinge.

Men selv om Joh. Clausen saaledes ikke selv bliver Rejsepræst — hvad mange havde ventet —, er det dog ved ham, at den Mand, som først kom til at beklæde denne Stilling, faar den første Tilskyn- delse dertil.

Og det er: N. A. Buchwaldt, født i Viborg 23. Marts 1835, da Kapellan i Landets største Sogn, Dronninglund i Vendsyssel, omtrent midt Vejs mellem Aalborg og Sæby.

Under Vaabenstilstanden, i Forsommeren 1864, kommer Joh. Clausen i Egenskab af Feltpræst ved den jyske Hær ogsaa til Dronninglund, hvor der er Lazaret; her træffer han sammen med Buchwaldt, finder i ham en Mand, der har baade Evne og Vilje til at arbejde for Guds Rige, og taler med ham om at tage et særligt Arbejde op i Vendsyssel i den indre Missions Tjeneste.

Efterhaanden modnes Tanken herom, saa meget mere som han i sin nuværende Stilling har mange Hindringer for aandelig Virksomhed, og et Par Aar efter, i September 1866, henvender han sig da til Vilh. Beck og erklærer sig villig til at nedlægge sit Embede og træde i den indre Missions Tjeneste.

Og denne, som imidlertid har lært ham at kende, anbefaler ham til den øvrige Bestyrelse, saa han antages, og fra 1. November begynder han sin Virksomhed; 2. Søndag i Advent holder han Afskedsprædiken: »Hvad jeg har villet?«¹⁾, og med Bopæl i Dronninglund er det Tanken, at han i alt Fald foreløbigt skal berejse Vendsyssel, hvor den indre Mission endnu er saa godt som

¹⁾ I. M. T. 1865, S. 411. ²⁾ I. M. T. 1867, S. 129—136.

ukendt; kun A. Wippert har gjort et Par Rejser deroppe og holdt en Del Forsamlinger, som var rigtig godt besøgt.

Paa sine Rejser, der gerne varer en Maanedstid ad Gangen, ønsker Buchwaldt sig ledsaget af sin gode Ven og Medarbejder ved Forsamlinger: A. S. Nielsen, Skræder og Ejer af et »Sted« paa 18—20 Tdr. Land i Nabsognet, Vor.

Andreas Sixtus Nielsen¹⁾ er født i Aalborg 6. April 1832, tidligt føler han Kald fra Gud til at arbejde for hans Rige, og efter at have raadført sig med Biskop P.C. Kierkegaard i Aalborg giver han omsider efter for de mange Anmodninger fra Naboer og Genboer og begynder at holde Forsamlinger i sit Hjem Søndag Eftermiddag, og i det hele giver han sig nu til, hvor Lejlighed gives, at aflægge et Vidnesbyrd om sin Frelser. I Besiddelse af et vindende Væsen, vel begavet, særlig i Retning af at kunne samtale med Mennesker om, hvad der hører til Guds Rige, og »brændende i Aanden«, som han er, egner han sig særdeles godt til at være »vidnende Kolportør« i den indre Missions Tjeneste. Efter Buchwaldts Forslag og paa hans Anbefaling antages han da af Bestyrelsen som Kolportør, der foruden at virke ved Bogsalg og Husbesøg ogsaa »skal vidne i Forsamlingerne.«

ANDREAS SIXTUS NIELSEN.

Og Vendsyssel anvises dem som deres Virkeplads.

Denne, den nordligste Del af vort Fædreland, er, som V. Beck skriver, »en i aandelig Forstand i høj Grad mishandlet Landsdel«²⁾, dels har den i tidligere Tider gennemgaaende været besat med de usleste Præster, og dels er den gennempløjet af alle Slags Vranglærere; der er vel intet Sted i Landet, hvor Mormonerne har huseret som dér; ogsaa Halvbaptisten Abr. M. Sommer, »der river ned paa alt, ondt og godt, ikke en Gang vor Herres Sakramenter bliver staaende«³⁾, har »gennemrodet« denne Egn. Men netop paa Grund af denne store aandelige Forvirring er der mange Steder stærkt Røre og stor Modtagelighed for Guds Ord.

¹⁾ Se »Kors og Stjerne« 1896, Nr. 8 og 9. ²⁾ I. M. T. 1867, S. 410. ³⁾ I. M. T. 1867, S. 411.

Og det er ingenlunde en lille Arbejdsmark, langt større end maaske de fleste tænker; fra Syd til Nord har Vendsyssel en Udstrækning af omtrent 12 Mil og fra Vest til Øst omtrent 8 Mil, altsaa omtrent samme Størrelse som Fyn, saa her er nok at gøre, hvis der da skal udrettes noget, og det hele ikke indskrænkes til nogle flygtige Besøg.

Op mod Julen 1866 begynder de deres Rejseliv, Præsten søger at faa Tilladelse til at benytte Kirkerne, og Lægmanden taler i Skolerne, hvor det tillades, ellers i private Hjem. Der gaas ikke overfladisk til Værks, som om det kom an paa hurtigst muligt at komme over hele Arbejdsomraadet, nej, i kortere eller længere Tid, alt efter Forholdene, opholder de sig i Sognet og afslutter gerne med en Gudstjeneste i Kirken, ved hvilken Lejlighed der da samles ind til Missionen, hvilket Buchwaldt dog er noget forsigtig med, saa længe Missionen endnu paa de Steder er saa ukendt.

Ganske naturligt i Følge Beliggenheden begyndes der med Sognene i den sydøstlige Del ned mod Hals, og i Begyndelsen af det nye Aar, i hvilken Tid Arbejdet vanskeliggøres meget af hyppige og stærke Snestorme (og Snefogederne er meget stærke i at »viske af«¹⁾ men ikke i at »kaste op«) fortsættes Rejsen i Retning af Limfjorden. Mest Glæde og Udbytte har de af Arbejdet i Sulsted, hvor de holder mange Forsamlinger i Forbindelse med Præsten, Thaning, som med Glæde tager imod deres Hjælp i sin Gerning; dog har de dér en Del »Vrøvleri« med Sommers Tilhængere.

Senere gaar Rejsen nord paa ind i Horns-Herred, op mod Frederikshavn, og særlig gunstige Forhold finder vore to Venner i Flade og Gjerum, hvor Arbejdet lykkes godt.

Der arbejdes ogsaa ovre paa Vestkysten, hvor der ligesom i Sulsted er en Præst, som rigtig er deres Ven: Provst Hansen i Vrensted.

Ved Sommermødet 1867 i Sorø (19.—20. Juni) møder Buchwaldt som Missionens Udsending, og ved Bestyrelsens Sammenkomst med Foreningens Arbejdere aflægger han Beretning om sin og Kolportør Nielsens Virksomhed. Ved Eftermiddagsmødet, der holdes den anden Dag, og som paa Grund af den store Menneskemængde, der umuligt endog blot tilnærmelsesvis kan rummes i Akademiets Ridehus, i det smukke Sommervejr holdes ude paa Pladsen foran Kirken under de store, gamle Træer, taler Buchwaldt ogsaa et Ord sammen med Rønne, Joh. Clausen, som her har den Glæde at mødes med mange af sin gamle Menighed fra Stenmagle-Sten-

¹⁾ Anbringe Halmviske til at vise Vej ind over Markerne.

lille, Knud Hansen og V. Beck, der slutter Mødet, ligesom han aabnede det med Gudstjeneste i Kirken.

Det er for Resten slet ikke saa lille en Hærstyrke, Missionen kan *OVER 40 KOL-*
mønstre her ved dette sit Hovedmøde. Foruden Missionæren Anders *PORTØRER.*
Stubkjær, der stadigt er baade paa kortere og længere Rejser, og
en theologisk Kandidat A. Sparrewohn¹⁾, som fra September 1866
til April 1867 havde opholdt sig i Ryslinge hos Joh. Clausen og
holdt en Del Forsamlinger i de omliggende Sogne, er her nu over
40 Kolportører, fordelte omkring i hele Landet. Nu arbejdes der
ogsaa nede paa Lolland og Falster, hvor Missionen ikke tidligere
har sat sin Fod; to Kolportører virker dér (Knud Hansen og Niels
Rasmussen), og det kan kun glæde alle Missionens Venner at høre,
at dette første Forsøg paa at inddrage ogsaa disse to Øer under den
indre Missions Virksomhed er lykkedes godt.

Blandt de nye Arbejdere, som antages paa dette Sorønmøde,
kan næves Peder Larsen, en af de mest bekendte af de sjællandske
Kolportører, en vel begavet Mand med sit eget, ejendommelige Præg.

Han er født 26. Juli 1834 i Vindstrup i Asminderup Sogn
ved Holbæk, bliver vakt ved at læse V. Becks Skærtorsdagspræ-
diken: »Kender du de to Veje til og fra Herrens Nadverbord?»
(»Judasvejen« og den fortabte Synders Vej) og begynder at tale ved
Forsamlinger sammen med Jakob Jensen (Skuerup) og Lærer
Povelsen (Stenlille), som begge anmoder ham om at træde ind
i den indre Missions Tjeneste. Først bor han i Stedstrup, Sode-
rup Sogn ved Roskilde og har sin Virkekreds i Egnen mellem
Roskilde og Holbæk og i Horns-Herred. 1870 flytter han til
Abildøre og arbejder til sin Død 1908 til stor Velsignelse i Ods-
Herred. Paa Grund af sine »irvingianske« og »grundtvigianske« Til-
bøjeligheder (1885 udkommer hans Bog: »Haabet beskæmmer
ikke«) er han mere end én Gang paa Nippet til at komme ud af
Missionens Tjeneste, men særlig V. Beck holder Haanden over ham.

Ogsaa et Vidnesbyrd om Vækst og Fremgang er, at hele Kol-
portørvirksomheden nu har naaet et saadant Omfang, at Bestyrelsen
anser det for sin Pligt at underkaste den en alvorlig Overvejelse.

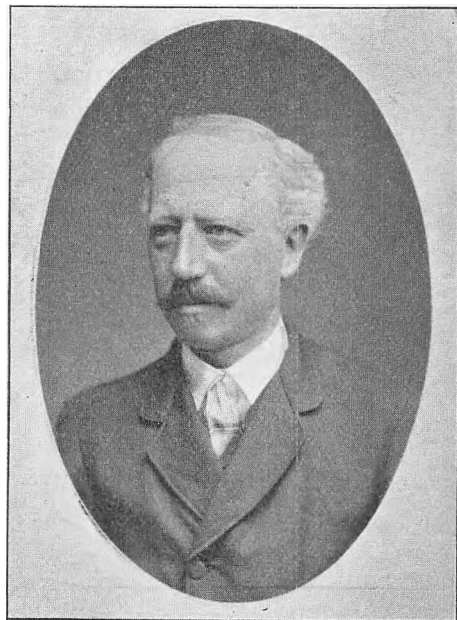
Alt længe havde V. Beck og Joh. Clausen set, at efterhaanden *EN FORRET-*
som hele Virksomheden udviklede sig, blev det ganske uoverkomme-*NINGSFØRER.*
ligt for dem at blive ved at bestride hele Arbejdet med at ordne
det med Foreningen forbundne Bogsalg og Regnskabsvæsen, der nu
omfatter Tusinder. Og af den Grund bliver der da antaget en For-
retningsfører og Kasserer i København, Immanuel Clausen, en

¹⁾ Udtræder af Forbindelse med Foreningen.

Broder til Johannes Clausen. Han modtager det hele Forretningsvæsen, som V. Beck selv skriver -- »i en ingenlunde god Orden fra os andre, som kun havde liden Tid og liden Dygtighed til at styre hele den udvortes Side af Missionen, hvortil der jo kræves særegen Forretningsdygtighed«¹⁾. Og han bringer det hele i en rigtig god Gang, da han er en dygtig Forretningsmand og tillige har et varmt Hjærte for den indre Mission. Men det er kun en kort Tid, han faar Lov at virke, allerede i Juni 1868 dør han og følges af sin Broder og V. Beck til Jorden fra St. Johannes Kirke paa Nørrebro.

IMMANUEL CLAUSEN.

FR. BERTELSEN.

Hans Eftermand bliver Fr. Bertelsen, som fra 1. Oktober 1868 antages til Forretningsfører og er det i mange Aar.

NYE BESTEM-
MELSER.

Og mens »den udvortes Side af Missionen« saaledes er ordnet, vedtages af Bestyrelsen paa dens Møde i Sorø nye Bestemmelser angaaende Kolportørernes Antagelse og hele Arbejdsmaade for dermed at faa den nok saa vigtige indre Side i samme Orden.

For Fremtiden maa en Kolportørs Antagelse kun finde Sted ved de samlede Bestyrelsesmøder to Gange om Aaret, og de antagnes Navne skal offentliggøres i Bladet, ligesom der om alle Foreningens Arbejdere skal ske Offentliggørelse hvert Aar.

¹⁾ I. M. T. 1868, S. 317.

For at kunne faa paalidelig Underretning om, hvorledes Arbejdernes Gerning bliver røgtet paa ethvert Sted, maa det paahvile de enkelte Medlemmer af Bestyrelsen at have Tilsyn med Kolportørerne i deres nærmeste Kreds, og de Mænd, under hvem hver Kolportør har indordnet sig, maa aarligt give Bestyrelsen Oplysning om, hvorledes de anser Virksomheden udført paa de enkelte Steder.

Kolportørerne skal aarligt indsende en kort Dagbog over deres Virken.

Et Forslag af Joh. Clausen om at søge at skaffe Lægprædikanterne større Oplysning og Uddannelse ved Ophold paa en Højskole henvises til »nærmere Overvejelse¹⁾». Ogsaa med Missionsmøder er der Fremgang.

Beck og Clausen holder stadigt saa mange Møder, de kan overkomme; siden sin Ansættelse paa Fyn holder Clausen en stor Mængde Møder dér, og Beck gæster de kendte Steder paa Sjælland, foruden at han, siden han har faaet sit Hjem i Jylland, tager kraftigt fat dér med Møder baade i Kirker og Skove (Voldby ved Grenaa, Skarresø ved Kolind, Hobro, Bjørnsholm ved Løgstør, Floes Skov ved Randers, Kalø Skov). Men hertil kommer det glædelige, at bestandig fler og fler Præster slutter sig hjerteligt til den indre Mission og tager Del i dens Arbejde. Som saadanne kan nævnes, f. Eks. paa Sjælland: Gjellebøl i Præstø, Fr. Zeuthen i Udby ved Vordingborg og G. Schepelern i Kirke-Helsingø ved Slagelse og i Jylland Brødrene A. Bülow i Bording og H. Bülow i Estvad ved Skive, J. Vahl i Aarhus og Gudme i Ringkøbing.

Og »Den indre Missions Tidende«, der ogsaa i Herrens Haand er et Middel til at drive Mission baade ved at udbrede Guds Ord paa Tryk og ved at skaffe en betydelig aarlig Indtægt (i 1867 tæt op imod 13,000 Kr.) er ogsaa i jævn og god Vækst; den har nu mellem 6 og 7000 Abonnenter.

Da nu det ene af Aarets store Møder er holdt i Sorø, er det Tanken, at det andet skal være i Jylland, og Aarhus er denne

*FLER OG
FLER
PRÆSTER.*

I. M. T.

*FØRSTE
STØRRE
MØDE PAA
FYN.*

¹⁾ Samme Efteraar aabnes og indvies (1. Novbr. 1867) Ryslinge Folkehøjskole, og V. Beck giver Joh. Clausen det Vidnesbyrd, at hans Navn er Borgen for, at Herrens Aand har fri Adgang til denne Højskole. Den besøges ogsaa af Kolportører, f. Eks. Chr. Hansen, Tjørntved. Som andre Folkehøjskoler, V. Beck anbefaler og raader Missionens Venner at besøge, kan nævnes K. Kroghs i Egaa ved Aarhus (beg. Novbr. 1868) og Vests i Voldby ved Grenaa (beg. Maj 1868); Vest, Seminarist fra Bornholm, var en Tid I. M.s Kolportør (antag. ved Sommermødet i Sorø 1867).

Gang udset til Mødested; men da der hos Missionens Venner paa Fyn er et stærkt Ønske oppe om at faa det dér, hvor den indre Mission endnu aldrig har holdt noget af sine store Møder, enes man om at holde Møde begge Steder, baade i Aarhus og i Odense — et dobbelt Efteraarsmøde.

Tirsdagen 8. Oktober er Mødet i Aarhus, hvor imidlertid Domkirken er under Reparation og af den Grund ikke kan faas, saa det maa holdes i den meget mindre Frue Kirke, der dog kan rumme dem, som samles; større er Tilslutningen ikke denne Gang, Clausen, Beck og Vahl taler.

Anden Dagen derpaa er saa Mødet i Odense baade i den store, smukke St. Knuds Kirke og i Raadhusets meget rummelige Sal, begge Steder fuldt Hus, mange mødte rundt om fra Fyns Land. Her er ogsaa gamle Rønne med.

ANGREB PAA
MISSIONEN.

Et Vidnesbyrd af en ganske modsat Art end de hidtil nævnte om, at Missionen i Aarenes Løb har vokset sig stor, er, at nu begynder Angrebene paa den. Saa længe den kun var en lille og uanselig Bevægelse, agtedes den ikke en Gang værd at angribe, man trøstede sig med, at den intet betød, men nu, da den breder sig og begynder at blive noget af en Magt i Folket, som man er nødt til at tage Hensyn til, er det en anden Sag. Det er jo først, naar Skibet kommer ud i rum Sø, at Storm og Bølger rigtig mærkes.

Jeg forbigaar Angrebene fra Verden, — den er altid imod ethvert Arbejde, som gaar ud paa at bringe den det Evangelium, som den dog trænger saa haardt til, — derimod maa jeg omtale Modstanden fra Kirkens Side.

I Forhandlingerne om »Kirkeforfatningssagen« i 1867 udtaler Biskop Martensen i et Skrift imod »Frikirkevæsenet« (en meget uheldig Benævnelse, da her ikke er Tale om Frikirker og Frimenigheder, men om Oprettelse af saadanne indenfor Folkekirken) sig ogsaa imod den indre Mission og mener, »at den efter tysk Skik skulde indskrænke sig til kristelige Kærlighedsgerninger, noget, hvortil den kun indskrænker sig i Tyskland, men ikke i England, Amerika, Sverig eller andet Steds og udtaler sig meget skarpt imod Lægmandsprædiken og de Præsters »Lægmandsprædiken«, der virker for den indre Mission«¹⁾.

Men det er dog særligt fra grundtvigsk Side, at Missionen angribes.

I Begyndelsen var det ikke saaledes, da var der intet Modsætningsforhold mellem de to.

¹⁾ Alm. Kirketidende 1868, S. 4 og 6.

C. F. Rønne, som vel selv staar den grundtvigske Retning ret nær dog uden at dele dens særegne Anskuelse, hævder bestandigt, at den indre Mission staar over de kirkelige Anskuelsers Strid, og han har det Haab og den unægtelig skønne Tanke, at den skal og maa være alle Guds Børns. Og Vilh. Beck har lignende Tanker; det er ham aabenbart en Glæde at tænke paa den Tid, da de kunde mødes som Venner i den indre Missions Arbejde, da de kunde staa ved hverandres Side paa Missionsmøder og føje deres Vidnesbyrd sammen som Brødre (f. Eks. V. Hoff, Brandt i Ollerup, P. Rørdam, Lyngby, C. J. Brandt, Rønnebæk o. fl.), og da Kolportørerne blev modtagne i kristelig Broderkærlighed som Venner, hvis Haandsrækning man tog imod. Naa, Jens Dyrholm var jo Grundtvigianer og havde mange gode Venner blandt de grundtvigske Præster og Lægfolk, og A. S. Nielsen, Buchwaldts Medarbejder i Vendsyssel, var, da han blev antaget som Kolportør, fuldt enig med Grundtvig i hans Opfattelse af Trosordet som vor Herres eget Mundsord. Og det gaar i alt Fald en Tid.

Men efterhaanden og navnlig i Aarene efter 1864 kommer Mod-sætningen frem.

I 1865 har vi den interessante Forhandling mellem V. Beck og V. Hoff om Forbøn for de døde og Omvendelse efter Døden, og selv om den føres i en kærlig og broderlig Aand, kommer der dog her saa modsatte Anskuelse og Synsmaader frem, at de ikke kan forliges.

Og i Slutningen af 1867 begynder Pouline Worms¹⁾ heftige Angreb paa Beck og den indre Mission, hvor i alt Fald de samme Toner anslaaes, som fra grundtvigsk Side istemmes imod Missionen: dens foregivne Mangel paa Fædrelandskærlighed og dens pietistiske Præg.

Den 11. December d. A. holder V. Beck et større Missionsmøde i Randers, hvad der havde været paatænkt i længere Tid, og ved den Lejlighed er det, at Modstanden bryder løs; dette Møde har nemlig baade sit »Forspil« og »Efterspil«.

Forspillet begynder med, at Præsten i Randers viser sig uvenlig stemt overfor Mødet, saa Beck ikke har Lyst til at skrive til ham derom men overlader ganske til Folk i Randers, hvad de vil gøre. De bliver saa enige om at indgive en Ansøgning, der underskrives af 100 af Byens Borgere, til Biskoppen, om Tilladelse til at maatte benytte St. Mortens Kirke til et Missionsmøde, — hvilken Tilladelse da gives. Men mens dette staar paa, skriver Pouline Worm i »Ran-

¹⁾ Pouline Worm var en af Kvindesagens første Forkæmpere her i Landet.

ders Avis« og advarer Folk imod at skrive under paa den Ansøgning og i det hele at have med den indre Mission at gøre, den bør man »lukke baade Kirkedør og Hjærtedør for«, da den lærer Folk at »foragte Danmark og det danske Folk«¹⁾. Hvilket imidlertid blandt andet har den Virkning, at det sætter Røre i Folk med Hensyn til Missionen og det paatænkte Møde og tilfører dette adskillig flere Deltagere end ellers. Og ved Aftenmødet i Byens store rummelige Ridehus, hvor Beck efter indstændig Opfordring særlig fra »Landboerne« tager de Beskyldninger frem til Behandling, der er fremført imod Missionen, er det, at han overfor Pouline Worms grove Beskyldninger svarer, »hvad Paulus forud skrev til Timotheus: »Befat dig ikke med Kærlingsladder!« thi den Snak fortjener intet kønnere Navn; thi det er skammeligt at kaste en saadan Beskyldning ud blandt Folket om Mænd, der aldrig har vist sig som andet end ærlige danske Mænd, og som stadigt beder vor Herre om at bevare vort Fædreland og Folk for vore Fjender og give os det tabte Sønder-Jylland tilbage.«²⁾

Og Mødet faar sit »Efterspil« ligesom sit For spil: Pouline Worm fortsætter sine bitre Angreb og usandfærdige Beskyldninger imod den indre Mission, i 1868 skriver hun »en hel stor Bog«³⁾ om Beck, som han imidlertid aldrig har læst.

Nu føres der rigtig en Angrebskrig fra det grundtvigske Parti imod den indre Mission baade med Pen (»Dansk Kirketidende«) og Mund.

Formodentligt har Grundtvigianerne tænkt og haabet i Missionen og dens Ordførere at finde en Forbunds fælle i deres Kamp for kirkelig Frihed (Valgmenighedsloven af 15. Maj 1868), og da dette viser sig saa langt fra at være Tilfældet (af de 3 Præster, som sidder i Bestyrelsen for den indre Mission, er en med blandt dem, som stiller sig i Spidsen for Bevægelsen imod Valgmenighedssagen, en anden er neutral, og kun den 3. udtaler sig for Valgmenigheder) skal Missionen bekriges, ret som om det var den, der drev hele Agitationen imod »Frimenighedsvæsenet«.

Tænkeligt er det ogsaa, at det nu gaar op for det grundtvigske Parti, som jo vil omspænde det hele Land og just i de Aar staar paa sit Højdepunkt, at der i Missionen og dens Arbejde, som ogsaa tager Sigte paa hele Danmark, dukker en Rival op, — den maa saa knuses.

Saa skildres den da som en Lovens Retning, der virker med

¹⁾ I. M. T. 1868, S. 50. ²⁾ I. M. T. 1868, S. 61. ³⁾ V. Beck: Erindringer, S. 97- (Bogen hedder: Den indre Mission under V. Beck).

»Ild« og »Jordskælv« i Stedet for med Evangeliets »sagte, stille Susen«, dens Præster er »Lovprædikanter og Buldrebasser, der kun kan buldre op om Djævelen og Helvede«, dens Kolportører kun nogle simple, uvidende Mennesker, som intet kan udrette, dens Skrifter daarlige Skrifter og dens Venner nogle »Sinker«, som staar langt tilbage, den indre Mission er i det hele en »Ødelæggelse for Danmark«, udansk og ligegyldig for Fædrelandets Ulykker som den er.

Som et Vidnesbyrd om, at Bølgerne gaar højt i de Dage, anfører jeg følgende lille Træk. Paa det grundtvigske Vennemøde i Boltinggaards Skov 1868 (Ringesogn, Ryslinge-Egnen) giver en af Talerne følgende Karakteristik af den indre Mission: »Den Retning, der siger, at Guds Ord findes paa ethvert Blad, som Bogtrykkeren har sat sin Sværte paa, naar det blot handler om noget gudeligt.« »Og« — tilføjer J. Vahl — »hverken nogle af de tilstedeværende eller Udgiveren af »Dansk Kirketidende« har haft noget at føje til denne karakteristiske Opfattelse«¹⁾.

Hele dette Forhold, hvor man med Vemod maa tænke tilbage paa de svundne Dage med deres Fred og Fordragelighed, finder V. Beck meget bedrøveligt »et sørgeligt Syn for alle ærlige Herrens Venner, et afskrækkende Syn for dem, som staar udenfor, kun til Glæde for Djævelen og alle onde Aander«²⁾. Og nu ved han kun ét Raad, det bekendte med Abraham og Loth: »Vi er Brødre, lad der ikke være Kiv imellem os, men lad os hellere skilles og gaa hver til sin Side med vore Hjorde.«

Og dette er ikke en blot og bar Bladkrig, tiltrækkende for alle, »som er syge for Stridigheder og Ordkampe« (1. Tim. 6, 6.) — saa skulde jeg ikke have omtalt den —, men det gaar her som altid, at hvad der skrives og udgives paa Tryk praktiseres bag efter i det virkelige Liv — hvad vel ogsaa er Meningens —, rundt omkring, hvor Grundtvigianerne møder den indre Missions Venner og Arbejde, bliver Missionen angreben. Vil det saa undre nogen at høre, at der af og til indløber Klager til Bestyrelsen over denne eller hin Kolportør, at han »angriber Grundtvigianerne som et Pavedømme, som en Sekt og et Parti og modarbejder Valgmenighedsloven som sigtende til dette Maal«? Og jeg behøver næppe at tilføje, at det i Reglen er Præster, der er Budbringere for saadanne Klager.

Men trods hele denne bitre Angrebskrig gaar Missionen dog stadigt fremad.

1868 har den 52 Lægfolk, som berejser Landet: 30 i Nørre-

FREMGAANG
TRODS
ANGREB.

¹⁾ Alm. Kirketidende 1868, S. 212. ²⁾ I. M. T. 1868, S. 77.

Jylland¹⁾, 14 paa Sjælland, 7 paa Fyn og omliggende Øer og 1 paa Lolland-Falster. Som nye Mænd i Tjenesten kan nævnes: i Randers Ole Christensen (Leth), anbefalet baade af A. Bülow, Beck og Clausen, paa Herning-Egnen Skræder Lars Hansen, Vildbjerg, »en ydmyg, sagtmodig, ærlig og velskikket Troens Mand«, og paa Vestkysten syd og nord for Ringkøbing Gaardmand af Holmsland Jens Nielsen Enggrob, om hvem Formanden udtaler, »at hans Ansøgning vidner om en sjælden Dygtighed og tillige en elskelig Ydmyghed«.

1867 naar Aarsindtægten et Højdepunkt, som ikke overskrides i flere Aar, over 52,000 Kroner — en meget betydelig Stigning fra 1865, da den paa nogle faa Kroner nær kun var 12,000. Ganske vist er der Nedgang i de nærmest følgende Aar, men her maa dels tænkes paa Dyrtiden, særlig den knappe Høst i 1868, og dels paa, netop foranlediget af de daarlige Tider, det ringe Salg af Bøger, hvorved alt-saa en Indtægtskilde flyder sparsommere end ellers.

Og »Den indre Missions Tidende«, som nu udgaar 4 Gange om Maaneden, har i 1868 »et Abonnentantal, hidtil uopnaaet af noget dansk, gudeligt Blad«²⁾ og giver et Overskud af ca. 8000 Kr. om Aaret.

DEN ANDEN
REJSEPRÆST
(1868—1871).

En betydelig Kraft tilføres Missionsarbejdet, idet Bestyrelsen antager Foreningens anden Rejsepræst: Johan Filip Jeansson samme Aar som den første, Buchwaldt, fratræder sin Virksomhed.

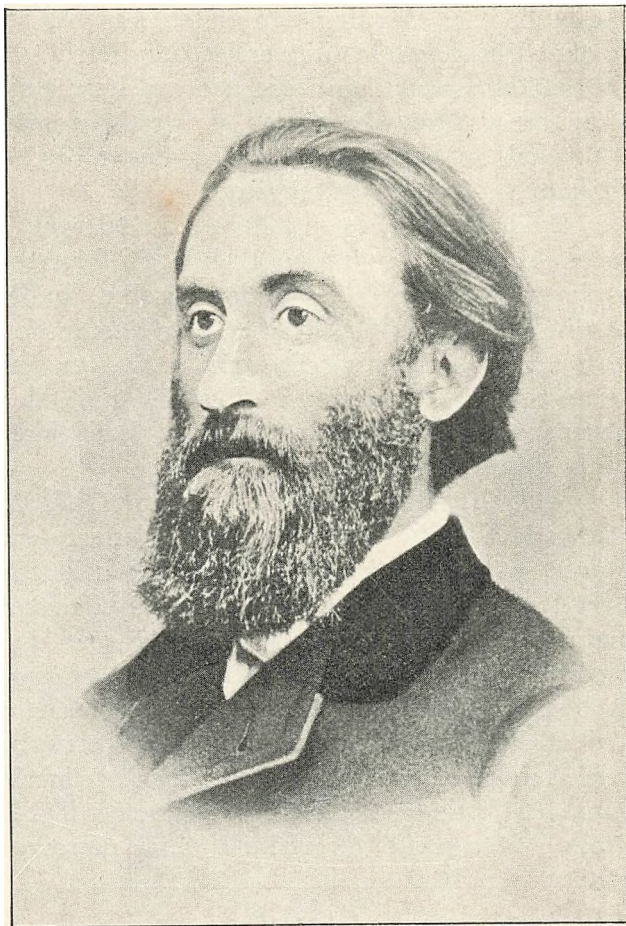
At være Rejsepræst uden noget fast Embede er et meget uroligt Liv og en meget anstrængende og opslidende Gerning; kun faa holder ret længe dertil; ogsaa kan der i Tidens Løb komme forskellige »Synsmaader« paa et og andet frem, maaske paa begge Sider; her

¹⁾ Saa længe Sønder-Jylland hører Danmark til, søger den indre Mission, som vi har set, at udstrække sin Virksomhed ogsaa dér ned. Men efter den sørgelige Krig, da Sønder-Jylland tages fra os og kommer under prøjsisk Regimente, er det meget vanskeligt at udrette noget dér. Og da der nu bliver oprettet en selvstændig Missionsforening i Nordslesvig, som ikke staar under den indre Missions Bestyrelse, overtager denne »selvfølgelig Arbejdet. Torsdagen 20. August 1868 stiftes »Kirkelig Forening til Guds Riges Fremme i Slesvig« paa et Møde i Vojens. Den virker dels ved at udsende Kolportører, dels ved at lade afholde større eller mindre Møder til Sagens Fremme; dens Formand er Grove-Rasmussen, Gram og dens Organ Bladet »Elias«, fra Nytaar 1869 redigeret af Formanden. Bestyrelsen, der vælges paa Stiftelsesmødet, kom til at bestaa af 9 Medlemmer, 6 Lægmænd og 3 Præster (foruden Formanden Lawaetz i Skrydstrup og Johansen i Haderslev, Lærer J. Hansen samme Steds, som før Krigen var »Stationsforstander« for Kolportør Joh. Vilbek, Haderslev, er ogsaa Bestyrelsesmedlem). Efter Opfordring af Grove-Rassen overlades Foreningen en af den indre Missions Kolportører: Jens Javngyde, som før har rejst i Nordslesvig og nu flytter helt derned. (Se herom: H. Chr. Beck: I. M. i Sønder-Jylland i Tredserne, S. 11—15 og I. M. T. 1869, S. 75—76.) ²⁾ Alm. Kirke-tidende 1869, S. 6.

synes at være kommen en Kurre paa Traaden, 30. Marts 1868 melder Buchwaldt til Bestyrelsen, at han tænker at komme dens Ønske i Møde, naar han herved meddeler, at han fra 1. April d. A. fratræder sin hidtilværende Virksomhed i den indre Missions Tjeneste. Hen paa Sommeren rejser han til St. Petersborg og forsøger paa at faa Ansættelse dér som Sømandspræst, men Forholdene derovre egner sig ikke dertil, saa efter 5 Maaneders Forløb vender han hjem og bliver Præst i Folkekirken igen, denne Gang paa Hirtsholmene — vel Danmarks mindste Præstekald. Sidst er han i mange Aar Præst i Sønder-Højrup og Aarslev paa Fyn, hvorfra han i 1904 tager sin Afsked og bor nu i Horsens.

Hans gode Ven og Medarbejder, A. S. Nielsen fortsætter sin Kolportør-Gerning i Vendsyssel endnu i halvandet Aar, saa opgiver ogsaa han efter eget Ønske, — han attraar en friere Virksomhed —, sin Stilling i den indre Mission.

1871 rejser han som den dansk-amerikanske første Udsending til Amerika, hvor han ordineres til Præst og virker som saadan først i Cedar Falls i Jowa og senere i Chikago; i over 30 Aar arbejder han derovre, og som en meget afholdt og højt anset Mand — i en Aarrække er han »den dansk-amerikanske Kirkes Ordinador« — lukker han sine Øjne 26. Marts 1909 i sit Hjem i Withee,

JOHAN FILIP JEANSSON.

Wisconsin og begravet fra den danske Kirke i Withee, hvor han sidst var Præst¹⁾).

Men nu til den nye Rejsepræst: Jeansson.

Han er født 8. Juli 1835 i Roskilde, hvor hans Fader var Inspektør ved Roskilde Amts Syge- og Arbejdshus. Og hans første Præstegerning er som Kapellan i Græsted og Maarum i Nordsjælland, hvor han dog kun er faa Aar. Men her viser det sig straks, hvilken Naadegave Gud særligt har betroet ham; han er en glødende Opvækkelsesprædikant, saa der ved ham vækkes Liv i de døde Sogne, hvor »Jesu Ager« begynder at »grønnes smukt«.

Ved Sognepræstens Død er han ledig, — og da kommer Kaldet til ham fra den indre Mission.

Ved Bestyrelsens Møde i Odense 11. Oktober 1867 vedtages bl. a.: »at inddrage tvende til Præsteembedet indviede Mænd under Omraadet af den indre Mission, hvilken de alt i længere Tid har helliget deres Kræfter, nemlig Pastor Krog²⁾ ved Johanneskirken i København og Pastor Jeansson, for Tiden konstitueret ved Græsted og Maarum i Nordsjælland; den sidste dog først efter nærmere Overenskomst, og naar han ikke længere staar i andet Tjenesteforhold«³⁾).

Følgelig faar Jeansson nu en Opfordring fra Bestyrelsen om at træde i den indre Missions Tjeneste som Rejsepræst, og han svarer, at han er rede, saa snart han kan blive løst fra sin midlertidige Ansættelse. Og for nu at træffe nærmere Aftale med Formanden, C. F. Rønne, og tillige for at denne kan lære ham personlig at kende, rejser han til Høve; to Gange prædiker han i Kirken og holder Møde baade i Førslev og paa Hindholm, og da Rønne ved at høre ham skønner, »at vor Herre har benaadet ham baade med Aand og Naadegaver«, træffer han foreløbig Overenskomst med ham om hans nye Stilling. Rønnes Tanke er, at han skal tage Bolig i Ringsted og virke i dens nærmeste Omegn og tillige af-

¹⁾ Kors og Stjerne 1909, Nr. 4 og 5.

²⁾ Jens Krog er en Alsinger af Fødsel, havde før Krigen sin første Gerning som Præst i Grumtofte i Sønder-Jylland og bliver efter Krigen Hjælpepræst hos sin gode Ven, Frimodt ved Johanneskirken paa Nørrebro, hvor han med Iver tager Del i den indre Mission, der just da nylig er begyndt i København. Han understøttes i denne sin Gerning af »Landmissionen«, som nu altsaa vil have ham i sin Tjeneste. Dette sker dog ikke, idet han i April 1868 udnævnes til Sognepræst i Kjerteminde, hvor han virker til Velsignelse under vanskelige Forhold. Allerede 1877, 7. December, dør denne »trofaste Præst« og »kærlige Ven« (V. Beck), kun 47 Aar gammel. ³⁾ I. M. T. 1867, S. 539.

holde større Møder, hvor der kaldes paa ham, navnlig i København.

Endnu forhales dog den endelige Antagelse.

I December faar han Anmodning fra Præsten i Nibe om at hjælpe ham i nogen Tid under en længere Rejse, og da Bestyrelsen intet har derimod, og han selv ønsker det, rejser han derop først paa Aaret 1868.

Joh. Clausen, hvem Jeansson besøger i Ryslinge og samtaler med om sin nye Virksomhed, foreslaar nu, at han skal bo i Odense, men tillige, foruden at arbejde paa Fyn og i Jylland, ogsaa strække sin Virksomhed til Sjælland, mens Rønne fastholder sit Forslag, da han anser Sjælland for mere trængende til en Rejsepræst end Fyn og Jylland.

Men Enden paa Bestyrelsens Overvejelser i denne Sag bliver, at ved Sommermødet 24.—25. Juni 1868 i Roskilde antages Jeansson »som rejsende Præst i den indre Missions Tjeneste med den Bestemmelse, at han efter at have valgt en dertil passende Bopæl skal dele sin Virken, saa vidt muligt, mellem Sjælland, Fyn og Jylland¹⁾; fast aarlig Løn skal han have af Missionens Kasse, og Rejseomkostningerne erstattet.

Og ved Eftermiddagsmødet den første Dag, St. Hans Dag, ude i Klosterhaven paa et smukt Sted og i et dejligt Sommervejr holder han sin »Tiltrædelsesprædiken«, »et friskt og vækkende Ord« over Hoseas 6, 4: »Hvad skal jeg gøre ved dig, Efraim? hvad skal jeg gøre ved dig, Juda? da eders Kærlighed er som en Sky om Morgenens og som Duggen, der aarle gaar bort.«

Danmark er nu hans Sogn.

Saa begynder han da sit Rejseliv i Kristi Evangeliums Tjeneste, hvortil han er særlig skikkaet ved sit frejdige, uforfærdede Vidnesbyrd og sin brændende Nidkærlighed, men som ganske lægger Beslag paa alle hans baade aandelige og legemlige Kræfter.

Straks i Eftersommeren tager han fat med et Par Missionsrejser i Nordsjælland og højt oppe paa Jyllands Østkyst, og Oktober Flyttedag tager han Bopæl i Odense, »der med Rette kan kaldes Midtpunktet i Danmark, hvorfra der lettest gøres Udflugter til forskellige Sider« (Rønne).

Vinteren over er han paa Fyn, hvor han i Odense har en rig og velsignet Virksomhed med Gudstjeneste Søndag Eftermiddag i St. Hans Kirke, som med Biskoppens og Præstens Samtykke (gamle Pastor Steenbuch) overlades ham, og med Forsamlinger

¹⁾ I, M. T. 1868, S. 316.

baade paa en Fabrik, særlig for Arbejderne, og paa Raadhussalen, ligesom han ogsaa holder mindre Møder for de troende for at samle dem; og ellers berejser han Fyn og holder Missionsmøder i en stor Mængde Kirker rundt om paa Øens forskellige Egne.

Glædeligt er det at høre, at overalt, hvor han kommer, er der stor Begærlighed efter Evangeliet, ligesom ogsaa Ordet bærer Frugt: Mennesker opvækkes til Livet i Gud, og mange begynder for Alvor at spørge efter Isai Rod.

Men sørgeligt nok er det, at det allerede nu viser sig, at Ger-ningen overstiger Jeanssons Kræfter, saa han maa afbryde den i nogen Tid og søge Hvile for sine oprevne Nerver. Navnlig dette uafsladeligt at skulle tale med Mennesker om deres Sjæls Tilstand og dertil at skulle fare fra Møde til Møde uafbrudt har i den Grad angrebet hans Nervesystem, at han i Reglen kun faar Søvn ved søvndyssende Midler. Hans Læge tilraader ham derfor en Rejse, og det er hans Agt at foretage en saadan til Italien sammen med sin Ven Joh. Clausen, hvis Nerver ogsaa paa lignende Maade er svækkede.

Kærlighedsgaver fra Venner sætter dem i Stand dertil, og Tanken er, at Rejsen skal vare til Pintse.

VIL VILH.
BECK MED
GLÆDE BE-
GRAVE DEN
INDRE
MISSION?

I V. Becks Arbejde for den indre Mission er det en fast Regel gennem mange Aar at bruge Tiden efter det aarlige Sommermøde til Høsten til Missionsmøder, særlig Skovmøder, men det er ham ganske umuligt at efterkomme alle de Opfordringer til Møder, han faar.

Efter det før omtalte Sommermøde i Roskilde holder han da Missionsmøder i Jylland; blandt andre Steder taler han ogsaa ved et Møde (15. Juli) i Skoven ved Støvringgaard, nord for Randers Fjord, hvor mange Mennesker fra Omegnen har samlet sig, og hvor han ogsaa giver en Meddelelse om den indre Missions Stilling for Tiden.

Og fra dette Møde kommer det sælsomme Rygte ud paa hele Egnen, at Vilh. Bech dér skal have sagt, at han med Glæde vilde »begrave den indre Mission!«

Efteraarsmødet holdes netop det Aar (1868) i Randers, 21. Oktbr., og ved Mødet om Eftermiddagen ude i Latinskolens Gaard, hvor først Rønne taler og fremstiller den indre Mission som opstaaet af Aandens Drift hos troende Mennesker til at vidne om Frelseren for de mange, som ikke kender ham, udtaler Beck sig da om dette mærkelige Rygte.

Han har virkelig sagt de Ord, som mange har haft saa travlt med, men i en ganske bestemt Forbindelse.

Den indre Mission er i Aarenes Løb vokset godt til, dens Virksomhed er nu saa stor og omfattende, at selv de, som én Gang »sparkede« til den, nu begynder at »tage Hatten af« for den. Men saa er Faren, at »døde Lemmer skal ville hænge paa«, hvilket netop er kommen frem nu under Striden om Valgmenighedsloven, som en Del af Missionens Venner var imod; »da var der ikke faa døde Lemmer, som begyndte at svinge med Hatten og raabe Hurra for den indre Mission«¹⁾. Og dersom Missionen ikke passer paa at »ryste det døde Paahæng af sig«, vil den dø, begaa Selvmord.

Men den indre Mission kan ogsaa dø paa en anden Maade; den Tid kan komme, da vor Herre siger: »Nu har jeg brugt den indre Mission til det, som jeg vilde have den brugt til, nu skal den dø og hvile i Fred; nu vil jeg virke ved andre Kræfter og en anden Virke-maade«²⁾.

Og det var Meningen med hine Ord i Støvringgaard Skov, som lød saa underligt for manges Ører, at naar Herren tydeligt tilkendegiver dette, da vil Beck med Glæde begrave den indre Mission med Tak til vor Herre for den Gerning, som han har ladet lykkes ved den. Det værste af alt er at overleve sig selv.

Da var den indre Mission i Danmark kun 15 Aar gammel, i snævrere Forstand kun 7 Aar, — skulde virkelig allerede dens Dage snart være omme?

Nej, ingenlunde — men hør nu og døm selv.

Som sædvanligt samles ved Sommermødet, denne Gang i *F. ERRE KOL-PORTØRER.* Fredericia (25. og 26. Maj 1869), Missionens Arbejdere fra hele Landet; her er Rejsepræsten Jeansson, som er vendt styrket tilbage fra sin Italiens-Rejse, og de fleste af Kolportørerne, — men unægteligt er deres Tal ikke saa lidt mindre end forrige Gang, vi hørte derom.

Da var der 52, — nu er der 35, en meget betydelig Nedgang (19 i Jylland, 9 paa Sjælland, 6 paa Fyn og tilhørende Øer og 1 paa Lolland-Falster). 4 nye er antagne, men ikke mindre end 21 er udtraadt af Missionens Tjeneste, saa naar man savner mange af de gamle Ansigter, ses ogsaa nye, f. Eks. Niels Bjørn Grønbech fra Allinge paa Bornholm (tidligere Gaardejer), der antages først paa Aaret og har sin Virkekreds i det sydlige og østlige Fyn. Hvorfor er dog alle disse 21 Kolportører udtraadte?

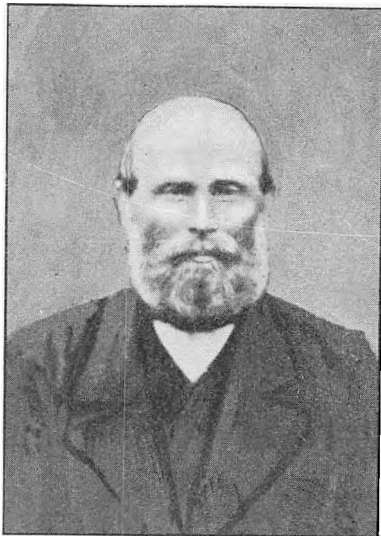
Grunden er meget forskellig for de enkeltes Vedkommende.

Enkelte har tabt Bestyrelsens eller Menighedens Tillid (Lod-

¹⁾ I. M. T. 1868, S. 508. ²⁾ S. St.

berg), andre har ganske frivilligt begæret deres Afsked, fordi de attraaede en anden Virksomhed (A. S. Nielsen i Sølkjær i Vendsyssel), eller fordi de havde arbejdet sig trætte. Men for de flestes Vedkommende er Aarsagen den, at den forhøjede Løn, som i Dyr-tidsaarene var bleven givet Missionens Udsendinge, i Forbindelse med en mindre heldig Ordning af Bogsalget, har taget saaledes paa Missionens Pengemidler, at der maatte ske en Formindskelse af Arbejdernes Tal, hvis ikke Missionen skulde synke ned i en Gæld, som den aldrig kunde komme ud af.

Se, dette ser ud som Tilbagegang men er, ret beset, snarere »en øjeblikkelig Staaen stille for at berede sig til at tage bedre fat og gaa bedre fremad«¹⁾, i hvert Fald kan det kun gavne Missionen at »skille sig af med en Del mindre brugelige Arbejdere«²⁾, og Bestyrelsen lærer heraf, at den maa være mere varsom og paapasselig med at antage Kolportører; der melder sig nok (i 1868 begærer f. Eks. en sjællandsk Tøffelmager at blive Kolportør og senere oplyses, at han har været i Forbedringshuset! Selvfølgelig antages han ikke), Vanskeligheden er at træffe det rette Valg.

NIELS BJØRN GRØNBECH.

Sit Navn tro søger Foreningen imidlertid stadig at tage nye Strækninger ind under Arbejdsmarken, saaledes Egnene ned mod Varde og Ribe og oppe mellem Limfjorden og Mariager Fjord;

Salling, Mors, Thy og Hanherred besøges nu af flere af Missionens Arbejdere, og Missionen begynder at faa Venner dér. Ogsaa paa en hel anden Kant af Landet, hvor der kun er arbejdet et Par Aar og endda kun med 1 Kolportør: Lolland-Falster, tages der bedre fat. Dér holdes Efteraarsmødet (13. Oktober 1869) i Nykøbing, F.

Det mærkes tydeligt, at Missionen ikke er videre kendt her nede. Mødet, ved hvilket V. Beck om Formiddagen prædiker i Kirken og om Eftermiddagen sammen med Jeansson i Industribygningens rummelige Sal, er mindre talrigt besøgt, og modsat andre større Møder, særligt i Jylland, mærker man kun lidt til Sammen-

¹⁾ I. M. T. 1870, S. 535. ²⁾ Alm. Kirketidende 1870, S. 2.

hold og Samfundsliv mellem de troende; de enkelte troende, man taler med, klager ogsaa over, at de gaar saa ene med deres Tro. Naa, det maa jo erindres, at her paa disse Smaa-Øer er Forholdene i det hele mindre end f. Eks. i Jylland.

Fra Nykøbing gaar Rejsen til Maribo, hvor de 2 Rejsefæller holder Møde i den store og smukke Domkirke 15. Oktober, Guds-tjenesten er kun ringe besøgt: omtrent 300 Mennesker sidder som en lille, bitte Flok i den store Kirke.

Over Høve, hvor der ogsaa holdes Møde, og hvor Rønne slutter sig til, gaar Turen til Sorø, til Præstemødet dér.

I de første Aar efter 1861 gaar det saaledes, at Præsterne gennemgaaende holder sig udenfor den indre Mission; de er ikke til Stede ved dens Møder og tager ikke Del i dens Arbejde; Størsteparten ser med »Betænkelse« paa den, og der er dem, som taler ilde om det hele.

PRÆSTE-
MØDET I
SORØ.

Men alt, som Aarene gaar, bedres dette Forhold betydeligt, idet mange af de troende Præster ikke blot ser venligt til Sagen, men slutter sig hjærteligt til den og holder Møder for den.

Det er for at faa saadanne Præster i Tale og om muligt faa tilvejebragt en nøjere Sammenslutning og et bedre ordnet Samarbejde med dem, at Rønne som Bestyrelsens Formand indbyder til dette Præstemøde.

Der indbydes til »broderligt Møde og Samraad med dem af Præsterne, som ikke blot troende og inderligt har sluttet sig til de helliges Samfund i vor Folkekirke, men som ogsaa er hjærteligt enige med os i, at der, under de Mangler, som følger den folkekirkelige Ordning, er Trang og Kald til et saadant Medarbejde, som kirkelig Forening for den indre Mission har stræbt at tilvejebringe«¹⁾.

Torsdagen 21. Oktober 1869 holdes da dette »Den indre Missionsforening«s Præstemøde i Sorø²⁾.

¹⁾ I. M. T. 1869, S. 461. ²⁾ Alt længe har Beck og Clausen set det ønskelige i at mødes med de theologiske Studenter og Kandidater, som forbereder sig til Præstestillingen, og, om muligt, bringe dem i nærmere Forbindelse med den indre Mission, som det menes, til Gavn for begge Parter. Under den jydsk Rejse modnes Tanken til Beslutning, og straks efter Efteraarsmødet i Slagelse tager de ind til København, hvor Mødet i Forening med Frimødt og nogle theologiske Kandidater, som slutter sig til den indre Mission derinde, kommer i Stand paa Borchs Kollegium Søndag 17. December 1865 Kl. 8. V. Beck fremstiller, hvor mangelfuld og forfæjlet med Hensyn til den praktiske Præstegerning den Uddannelse var, han i sin Tid fik, og anbefaler Studenterne efter endt Eksamen at søge Ophold »hos en levende Præst, der sidder i en levende Virksomhed«. I den Henseende kan den indre Mission træde hjælpende til. Og Joh. Clausen fremstiller udførligt den indre Missionsforenings

Og her møder 31 Præster, naturligvis flest fra Sjælland men dog ogsaa nogle fra andre Egne af Landet; jeg nævner nogle kendte Navne, fra Sjælland: Møhl (Ølstykke), Mau (Farum), V. Gøtzsche (Sæby), H. Rørdam (Kornerup) og Fr. Zeuthen (Udby), fra Lolland: Anger (Horslunde), fra Fyn: Krog (Kjerteminde), Joh. Clausen, (Ryslinge) og Prip (Egense) og fra Jylland: Dr. Clausen (Fredericia) og J. Vahl (Aarhus).

Tvende Emner foreligger til Forhandling, det ene om Lægmandsvirksomheden, indledet af den gamle Lægmandsven C. F. Rønne, det andet om: Præsternes Stilling til den indre Mission, indledet af Vilh. Beck. Og Forhandlingen, der særligt drejer sig om Lægprædikanternes kirkelige Berettigelse og deres Stilling til »Lærerstand« og om, hvorvidt en Præst er berettiget til at gaa udenfor sit eget Sogn, hvor der altid er nok og mer end nok at gøre, og (et ret kildent Spørgsmaal) har Lov til at trænge sig ind i et andet Sogn imod dette Sogns Præsts Vilje, er baade livlig og i en fredelig Stemning og viser som sit Resultat, at Missionen har fuldtro Venner blandt Præsterne.

IKKE FREM-
GANG.

1870—1871 viser ikke Fremgang.

Der arbejdes nemlig under et økonomisk Tryk; Aars-Indtægten er nede paa ca. 38,000 Kr., og selv om Boggælden (fremkommen i sin Tid ved Ordningen med de mange Bogstationer rundt om i Landet, hvor Bøgerne henligger uden at blive solgt) er formindsket ret betydeligt, er den dog endnu over 5000 Kr.

Som sædvanligt samles ved Sommermøderne (i 1870 14.—15. Juni i Næstved og i 1871 14.—15. Juni i Odense) Bestyrelsen med Kolportørerne fra hele Landet til gensidig nærmere Bekendtskab; af Sparsommeligheds Hensyn er det besluttet og bekendtgjort, at man i Næstved kun ønsker at samles med Arbejderne fra Sjælland, Lolland, Fyn og de andre Øer, mens saa de jyske Kolportører skal møde ved Efteraarsmødet derovre. Heldigvis kom denne Bekendtgørelse saa sent i I. M. T., at de fleste Jyder kom alligevel, kun nogle faa lod sig holde tilbage. Og her i Næstved har Kolportørerne første Gang deres eget private Møde, uden at Bestyrelsen er til Stede og inden Sammenkomsten med denne; ikke saa underligt, at der er almindelig Glæde herover; ved et saadant Møde kan de tale frit ud med hverandre og saaledes ret lære hverandre at kende; de udtaler da ogsaa, at de har haft det

Virksomhed og »kirkelige Retning«, idet han ønsker, at Studenterne maa komme i en nærmere Forbindelse med den. Mødet var besøgt af c. 200 Studenter og Kandidater samt nogle enkelte Præster.

Kolportører ved „Den indre Mission“ 1870.

Kristen Hansen. O. Olsson. Wippert. Markus Sørensen. Møller. Rasmus Clausen.
 Peter Larsen. Lindholm. Knud Hansen. Ole Kristensen. Hans Olsen. Niels Andresen. Dahlstrøm. Christoffer Hansen. Søren Johansen.
 Kristen Larsen. Jørgen Andersen. Ole Nielsen. Lars Poulsen. Wulff.
 Niels Johansen. Lars Nielsen. Mads Sørensen. Jens N. Enggrob. M. Jensen. Jens Javngyde. A. Laursen. Kristen Sørensen.

saa godt sammen som aldrig før, selv om de ogsaa i et og andet havde forskellige Anskuelser. Dette er saa meget glædeligere, som det ved de første Aars Kolportørmøder med Bestyrelsen saa ud til, at de ikke rigtigt kunde falde sammen, saa disse Møder næsten truede med at splitte Missionens Udsendinge ad i Stedet for at samle dem.

I det hele kunde det ikke andet end i høj Grad glæde Bestyrelsen særlig ved Mødet i Odense (hvor Johannes Clausen for sidste Gang forretter Gudstjenesten ved et af den indre Missions Halvaarsmøder) at se og mærke, hvorledes disse Mænd under deres fleraarige Arbejde har udviklet sig, saa de ved Siden af at have bevaret Nidkærheden for deres Gerning tillige i det hele har faaet et sundere Blik paa hele Virksomheden.

Men nægtes kan det ikke, at Flokken, som her samles, ikke er vokset i Tal siden sidst: kun godt og vel 30 Kolportører til hele Landet! Og heraf er endda 3, J. Dahlstrøm, hvis Helbred er saa opslidt og nedbrudt paa Grund af hans nidkære men hensynsløse Arbejde for Guds Rige, at han i alt Fald for en Tid ganske maa holde op, A. Wippert, hvis Helbred ogsaa er svækket, og den gamle trofaste Frants Pallesen, der paa Grund af Alder og Svagelighed ikke kan rejse synderligt, mer eller mindre uarbejdsdygtige.

Og dog havde man optaget en ny Virksomhed: Mission blandt Soldaterne i Lejren ved Hald.

OGSAA EN
SOLDATER-
MISSION.

I Sommeren 1867 havde V. Beck henvendt sig til den kommanderende General, Wilster, angaaende denne Sag og i den Anledning faaet et Brev fra Præsten G. Schepelern, der da som en Slags Feltpræst opholdt sig i Lejren, og denne bifalder Planen om at sende Kolportører til Lejren, idet han slutter sin Skrivelse med disse Ord: »Send os nu en rigtig flink Mand.«

Saa udsender Bestyrelsen da Aar efter Aar ikke én men to Kolportører ad Gangen til Lejrsamlingen for at arbejde med Guds Ord blandt Soldaterne, som i høj Grad trænger dertil.

Knud Hansen fra Lolland og Chr. Hansen fra Sjælland (Tjørntved) er der f. Eks. et Par Somre, en anden Gang Chr. Hansen og P. Larsen fra Abildøre, en 3die P. Pedersen fra Fyn og Kristoffer Hansen fra Jylland o. s. v.

Men det er ingenlunde nogen let Gerning.

Dels er det navnlig til at begynde med ret vanskeligt at faa Adgang til Lejren, hvor ingen maa komme uden at have Adgangstegn fra Lejrkommandanten. Imidlertid lægger den kommanderende General et godt Ord ind for dem, saa Myndighederne ikke blot

giver dem Tilladelse til at komme i Lejren men ogsaa til at holde Forsamlinger for Soldaterne hver Onsdag paa Lejrpladsens »søndre Torv«; senere holdes ogsaa Møder paa dens »nordlige Torveplads«.

Og dels er Soldater i alt Fald i de Tider just ikke nogen gunstig Arbejdsmark. Det er en almindelig Mening, at dette »at være Soldat og være hellig, det passer ikke sammen«; den aandelige Tilstand i Lejren kan ikke skildres uden stor Bedrøvelse; hør, hvorledes to af vore Venner, Chr. Hansen og P. Pedersen, beskriver den: »Det er en Skueplads for stor Ugudelighed og Ligegyldighed for Guds Ord og Sakramenterne; deres Sjæles Frelse er dem en fremmed Sag, deres Fritid bortødsles i al Slags Kødighed og sanselige Forlystelser; deres Ord og Tale er altid blandet med de skrækkeligste Forbandelser og Raaddenhed, og naar der undertiden rettes et advarende Ord der imod, forsvares det som oftest som noget, der hører Soldaterlivet til«¹⁾.

Den Kendsgerning, at det for mange unge Mænds Vedkommende er saaledes, at alle onde Aander farer i dem, naar de er i »Kongens Klæder«, saa selv ellers pæne og skikkelige unge Mænd i den Tid over Ting i Syndens Tjeneste, som de ellers aldrig vilde falde paa at give sig af med, synes ikke at tale til Gunst for den Tale, der ikke saa sjældent høres, om Soldaterlivets forædlende Indflydelse paa Ynglingen.

Peder Larsen giver os en ret drastisk Beskrivelse af, hvorledes særlig »Københavnerne« opfører sig under Ordets Forkyndelse. Chr. Hansen gaar i sin Tale ud fra Billedet af en Rose, formodentligt laant fra Brorsons dejlige Psalme: »Den yndigste Rose er funden«; midt under Talen er der en af disse lystige Fyre, der kryber ind gennem Flokken, der samler sig om Prædikanten, lægger sig paa Ryggen ved hans Fødder, trækker ham i Buksebenene og siger: »Naa, Fatter, kommer saa Rosen, lad os bare faa den.« Peder Larsen, som fra sine Møder hjemme i sin Virkekreds ikke er ukendt med saadanne og lignende Afbrydelser, kommer sin betrængte Kammerat til Hjælp, »giver et vældigt Brøl fra sig«, idet han raaber: »Din Spottegøg, vil du se, du pakker dig; vi har Kommandantens Tilladelse til at holde vore Møder i Fred.«²⁾

Naa, Guds Ord gør ogsaa i denne Gerning sin Virkning paa Menneskehjærter, det er jo, som Herren siger ved Jeremias: »som en Ild og som en Hammer, der sønderslaar en Klippe.«³⁾

Ganske morsomt er det at se, hvorledes Sjællænderen Chr.

¹⁾ I. M. T. 1872, S. 506. ²⁾ Peder Larsen: Erindringer, S. 55. ³⁾ Jeremias 23, 29.

Hansen og Fynboen Knud Hansen bedømmer Jyderne. I Brev til Vilh. Beck skriver de med Hensyn til den materielle Side af Sagen (der er dyrt at leve der): »Jyden er jo som bekendt meget spekulativ i at tjene Penge ved Lejren, saa enhver fremmed, der kommer der til, bliver betragtet som en Guld fisk; det gælder om at faa gneden saa mange Skæl af som muligt, og naar man nu ikke har ret mange af den Slags Skæl, saa er det slet ikke nogen behagelig Fornemmelse at blive gneden.«

PRÆSTERS
ARBEJDE.

Som sagt, Kolportørernes Antal tager ikke til, endda ikke i flere Aar, dels paa Grund af de noget knappe Pengeforhold og dels paa Grund af Bestyrelsens større Forsigtighed ved Antagelsen; men der er noget andet, som tager til — og det endda baade i Tal og Omfang, — og det er: Missionsmøderne rundt om i Landet.

Og her er det Vilh. Beck, der drager det store Læs, i det hele viser det sig tydeligere og tydeligere, at Gud betror ham Førerstillingen indenfor den indre Mission. Man maa i Sandhed beundre den Kraft og Udholdenhed, han lægger for Dagen ved sine mange Missionsrejser ikke alene i Jylland men ogsaa paa Sjælland og Fyn. Og alle Vegne hvor han kommer, samler han større og større Skarer om det Ord, han har at bringe, hvad enten han staar paa en Prædike stol i en pakfuld Kirke eller paa en Taler stol, rejst under Træernes Kroner. Ikke underligt, at Folk strømmer til, her er noget, der er værd at høre paa, noget, man ikke falder i Søvn over; her staar en Mand, som med hele Selvoplevelsens og den fulde Overbevisnings mægtige Kraft paa en let fattelig, billedrig, livlig Maade i storslaaede Træk maler sine Tilhørere for Øjne Synderes eneste Frelser og bedste Ven: Jesus Kristus, af hvem han selv er hjertegreben. Hans Prædikener er ikke aandfulde eller aandløse Betragtninger over ret ørkesløse Spørgsmaal, nej, Tiden er for kostbar til at spille den med saadant ret unyttigt Aandsarbejde; her gælder det Himmerig eller Helvede, Menneskets evige Frelse eller evige Fortabelse, og her stilles Kravet klart og bestemt uden nogen Gaaen paa Akkord, at Kristendommen maa blive Kød og Blod i det enkelte Menneskes Liv.

Paa mange af sine Missionsrejser i de Aar ledsages Beck af sin Ven, Rejsepræsten Jeansson, som nu ikke alene arbejder paa Fyn men udstrækker sin Virksomhed ogsaa til Sjælland og Jylland, hvorhen han hyppigt gør længere Rejser. Ogsaa andre Præster, hvis Tal stadigt forøges, arbejder ihærdigt, saa vidt de kan strække sig, med at holde Møder for den indre Mission; sammen med de tidligere nævnte maa her omtales P. E. Blume, som i 1868 er bleven

A. Bülow's Eftermand i Bording; sammen med en Del andre Præster (Fr. Zeuthen, V. Gøtzsche, O. C. Ipsen, H. Bülow, R. Volf o. fl.) er han tillige en fast og flittig Medarbejder ved »Den indre Missions Tidende«.

Ser vi nu lidt paa Missionens Stilling udadtil, da staar Sagen saaledes, at den har Fred fra grundtvigsk Side, det lyse Haab, V. Beck en Gang havde, at hele den levende Menighed i Danmark kunde enes om den indre Missions Arbejde, er forlængst bristet, Modsætningerne mellem de forskellige Retninger viser sig at være saa store, at der ikke kan være Tale om Samarbejde, men kun om at høre sammen i den fælles Tro; men medens Angrebene fra Grundtvigianerne saaledes er ophørt, har Missionen nu faaet Krig fra en anden Kant. »Bornholmerne«¹⁾ har svoret den Fjendskab og angriber den med alle de Vaaben, de kan skaffe til Veje²⁾.

KRIG FRA
ANDEN
KANT.

I Stedet for som en Bevægelse, der ogsaa vil drive indre Mission i Landet, at angribe Verden og se at være til Vækkelse og Frelse for vantro Mennesker, trænger de sig ind blandt de opvakte og afstedkommer dér stor Forvirring, ligesom de ogsaa bringer Splittelse mellem de hellige rundt omkring.

Chr. L. Nielsen, Præst i Tikjøb ved Fredensborg, skriver imod »denne saakaldte lutherske Missionsforening«, Peder Larsen har i sin Virksomhed paa Holbæk-Egnen, hvor megen Opvækkelse følger med hans Arbejde, stor Fortræd af »Bornholmerne« Fiskeri i »det rørte Vand«, Julius Dahlstrøm advarer alvorligt sine Brødre og Søstre i Vestjylland mod denne skadelige Surdejg og dette falske Skinvæsen, som nu søges indsmuglet rundt omkring under Navn og Skin af det rette og sande Evangelium, navnlig

¹⁾ Dette Partis Ophavsmand er den bekendte svenske Lægmand C. O. Rosenius (død 1868), en Discipel af den første Methodistmissionær i Sverig, Dr. Scott, og det er den dygtigste af Trandbergs Lægprædikanter, en forhenværende Smed, Hans Christian Møller (født i Neksø 1834), som skaffer denne »ny-evangeliske« Retning Indgang paa Bornholm, hvorfra den udbreder sig til andre Dele af Landet (særlig Nordsjælland, Holbæk-Egnen, Falster, Vestjylland, Randers-Egnen). 1869 stiftes: »Luthersk Missionsforening til Evangeliets Fremme i Danmark«; Lægprædikanter udsendes, og Missionshuse opføres rundt omkring.

»Bornholmerne« eller »Møllerianerne« (efter Chr. Møller) vil ikke være nogen Sekt, de »staar i« Folkekirken og benytter dens Præster til Udførelsen af de kirkelige Handlinger.

Deres Hovedlærdom er Læren om »den frie Naade«, »Naaden uden Vilkaar«. »Den Prædiken, at vi kun paa Betingelse af Forsagelse og Tro har Guds Naade, er af Gud forbandet.«

(L. Koch: Fra Grundtvigianismens og I. M.s Tid, S. 288—290. Fr. Nielsen: Kirkeleksikon for Norden, S. 365—366). ²⁾ I. M. T. 1871, S. 687.

beder han dem indstændigt vogte sig vel for et Par af deres Skrifter, som er meget udbredt i Jylland: »Er Kristus eller er Daabs-pagten Vejen?« og: »Jesu Blod«, og P. E. Blume, Præsten i Bording, offentliggør i Missionstidenden et kraftigt og bibelsk Ord mod disse »Stormfugle«, det gælder at træffe Forberedelser imod, at Skibet kan bevares, »nogle nye Apostle«, som bringer Forvirring ind i Herrens Menighed ved en ny, saakaldt »evangelisk Forkyndelse«¹⁾.

Men trods alle Angreb ogsaa fra denne Side rækker Missionen stadigt sine Arme længere og længere ud for at omspænde hele Landet med sit Arbejde; Haanden griber efter nyt Land. Betegnende i saa Henseende er det, at Efteraarsmødet i 1870 holdes i Aalborg (24. November), omtrent saa nordligt det kan ske; det er første Gang, der holdes Missionsmøde dér, kun enkelt Gange har Kolportører besøgt Byen paa Gennemrejse, saa Sagen er ny og temmelig ukendt deroppe; her staar Vilh. Beck paa Budolfi Kirkes Prædikestol og prædiker om Elias og Baals Præster. Og Efteraarsmødet i 1871 holdes i Ribe (14. November), Jyllands sydligste By, ikke et af de stærkt besøgte Møder, men Stedet er valgt, dels for at udstrække Virksomheden til de Egne, dels ogsaa af Hensyn til »vore fraskilte Landsmænd i Sønder-Jylland«, for at de troende dér kan faa Lejlighed til at deltage i Mødet.

FRA TABS-
SIDEN.

I en saa stor Virksomhed, som den indre Mission nu er bleven, er der selvfølgelig baade Vinding og Tab. Nu skal vi høre noget fra Tabssiden.

I Efteraaret 1871 opgiver Jeansson sin Virksomhed som Missionens Rejsepræst, idet han udnævnes til Sognepræst i Horne og Asdal i Vendsyssel. Dermed opgiver han ikke sit Arbejde for den indre Mission; saa vidt hans nidkære og i høj Grad velsignelsesrige Arbejde i hans to Sogne og Omegn tillader det, vedbliver han efter Tid og Lejlighed at holde Møder, og i flere Aar lige til sin Død er han en stadig Taler ved Sommer- og Efteraarsmøderne om Eftermiddagen. Men Rejsepræst er han ikke mere, baade var han træt af det urolige og omflakkende Rejseliv og længtes efter et hjemligt Arbejde i et fast Embede, og hverken hans Aands- eller Legems Kraft kunde tilsidst længere slaa til.

Dette er et meget stort, ja et uerstatteligt Tab for Missionsarbejdet, thi, som V. Beck skriver: Jeansson var som skabt for denne Virksomhed; han elskede Missionen, hans Ord havde en god Klang i den Del af Menigheden, som underholder Missionen; han

¹⁾ I. M. T. 1871, S. 401.

vandt hurtigt Vennernes Tillid, og han havde Kærlighed og Udholdenhed nok til at tale med de mange, som paa hans Rejser vilde tale med ham om sig selv og Guds Rige.

I Foraaret 1870 er der stærk Tale om og godt Haab om at faa R. Volf, Kapellan i Ballerup ved København, til Rejsepræst med Bopæl paa Frederiksberg og Virkekreds særlig i Nord-sjælland. Men det sker ikke, R. Volf bliver Kapellan i Farum og naar paa den Maade den Arbejdsmark, han ønsker.

En kort Tid har Missionen Formanden for den sønderjydske indre Mission, Grove-Rasmussen fra Gram i Sønder-Jylland, til Rejsepræst med Bolig i København og Virkekreds særlig paa Sjælland og Fyn. Fordi han hverken kan eller vil bede for de præjsiske Vaabens Sejr i den tysk-franske Krig 1870, hvilket de kirkelige Myndigheder forlangte, suspenderes han fra sit Embede og afsættes senere uden Pension — vel ogsaa uden præjsisk Naade —, og da er det, at han rejser til København og derfra arbejder i den indre Missions Tjeneste.

Men det varer kun kort; i Foraaret 1871 faar han Anmodning fra »Udvalget for den dansk-amerikanske Mission« (3 fynske Præster: L. Helweg (Odense), G. Strøm (Marslev) og Joh. Clausen (Ryslinge)) om at rejse til Nordamerika for at skaffe Oplysning om de kirkelige Forhold mellem de udvandrede danske og modtager Opfordringen.

Og efter at han og Jeansson er fratraadte, haves saa ingen Rejsepræst i lange, lange Tider; det er godt nok, at der ofte siges: lad os faa ordinerede Mænd til Rejsepræster, og lad kun Kolportørernes Tal blive indskrænket, — men hvor faas de fra, naar ingen Kandidater eller Præster melder sig?

Ogsaa Bestyrelsen lider følelige Tab.

»Tildels paa Grund af vedvarende legemlig Svaghed« udtræder i Maj 1869 Lærer Povelsen i Stenlille, og en Maaned efter gaar Jakob Jensen, Skuerup, der har været Bestyrelsesmedlem siden Stenlillemødet i 1861, samme Vej; ved sit Møde i Korsør i September s. A. supplerer Bestyrelsen sig med 2 nye Medlemmer i deres Sted: Assessor Bruhn i Randers og Anders Stubkjær.

Og i Efteraaret 1870 viger O. Lawaetz det Sæde i Bestyrelsen, han har haft i 8 Aar. Han synes efterhaanden at være kommen i en noget ensom Stilling overfor de andre Medlemmer ved sit Syn paa Missionens Ledelse, idet han arbejder for, at Lægfolk blandt Missionens Venner bør have Lejlighed til større Deltagelse i Arbejdet og nogen Indflydelse paa Bestyrelsens Forhandlinger. Og

denne Uoverensstemmelse antager overfor V. Beck en saa personlig Karakter, at denne ser sig nødt til at erklære, »at han anser den for at umuliggøre en fortsat velsignet Virken for den indre Missions Sag og i alt Fald gør ham selv det umuligt at vedblive i Bestyrelsen sammen med Lawaetz«. For Fredens Skyld, for ikke at splitte, udmelder han sig da 7. September. »Men« — som der blev skrevet i Anledning af hans 80-aarige Fødselsdag, 16. Oktober 1909 —, »han har lige fuldt været en fuldtro Ven af den indre Mission, ligesom han ogsaa vedblev at være en nær Ven af Vilh. Beck personlig¹⁾).

Et meget smerteligt Tab, der vækker stor Opsigt i vide Kredse, lider Bestyrelsen og Missionen endelig, da en af dens Grundlæggere fra Stenlillemødet, Joh. Clausen, i Foraaret 1872 forlader Bestyrelsen og overlader sin Plads til en anden.

Assessor BRUHN.

Enhver, som har fulgt Missionens Historie gennem de svundne Aar, og som har i alt Fald nogen Forstaaelse af saadanne Forhold, kan sige sig selv, at det Skridt koster ham mange pinlige Overvejelser af forskellig Art og haarde, sjælsoprivende Kampe.

Til Belysning af denne bedrøvelige Historie, hvis egentlige Aarsag vel maa søges i Brydningen mellem det gamle og det nye, mellem dem, der øjner nye Veje og Midler, og dem, som vil blive paa de »gamle

Stier«, giver jeg først Ordet til Johannes Clausen selv.

Han skriver i 1891: »Paa samme Tid som mit Forhold til V. Birkedal og hans Menighed blev lettere og bedre, blev min Stilling samtidigt til mine nærmeste Trosvenner i Indre Mission Landet over vanskelig og pinlig. Mange af disse taalte ikke nogen blot venlig Tilnærmelse til troende af den grundtvigske Retning. En Mand tilskrev mig blandt andet, at jeg ved denne venlige Forstaaelse med Grundtvigianerne »udbredte Ødelæggelsens Vederstyggelighed hele Landet over« — unægteligt en stor Virksomhed! Der kom flere Deputationer til mig fra Indre Missions Kredse, som skulde føle mig

¹⁾ Kr. Dagblad, ¹⁸/₁₀ 1909.

paa Tænderne; de foreholdt mig Missionsvennernes Bedrøvelse over min Stilling og formanede mig til at tage mig i Agt for Grundtvigianismen som Pesten selv. Det var under Trykket af alle disse nærgaaende Indblandinger i mine personlige Forhold og af Uvilje over, at jeg i Indre Missions Kredse ofte var Vidne til bitre, ukærlige, efter min Mening uretfærdige Angreb paa ærligt troende Mennesker, hvis kirkelige Anskuelser jeg vel ikke delte, men til hvem jeg stod i et venligt Forhold, at jeg traadte ud af Indre Missions Bestyrelse⁽¹⁾).

Sagen er, at Joh. Clausen under sin Præstegerning i Ryslinge, der begynder med Strid men ender med Fred med Birkedal og hans Menighed, efterhaanden havde faaet et andet Syn for, »hvorledes Missionen sandt og sundt skal føres«, saa han nu ikke længere, som i Begyndelsen, var i Overensstemmelse med de øvrige Medlemmer af Bestyrelsen.

Ikke blot modtager han da (i Oktober 1871) fra nogle af den indre Missions Venner paa Middelfart- og Fredericia-Egnen (altsaa endogsaa fra Egnen ved Middelfart, hvor Vejlbj, hans gamle Virkeplads, ligger) Opfordring til at træde ud af Bestyrelsen, men to af hans Medbestyrere, hans rigtig gode Venner, A. Stubkjær og V. Beck, fremsætter som »et personligt Raad« det samme for ham, som Stillingen nu er.

Og da han selv indser, »at det er nødvendigt, at der findes fuld Samklang og Overensstemmelse mellem Bestyrelsens enkelte Medlemmer, for at disse kan virke sammen med Glæde og til Sagens Fremme«, saa anser han det ogsaa selv for rigtigst, at han forlader Bestyrelsen.

Hvilket han da gør: Meddelelsen derom i »Missionstidenden« er dateret Paaskedag 1872.

Kønt og kærligt slutter han sin Meddelelse saaledes: »Med Tak til Gud for den Naade, han i saa rigt Maal har bevist mig ogsaa gennem den indre Mission, og med Ønsket om, at mine kære Venner i Bestyrelsen, understøttet af nye Kræfter, maa faa Naade fra Herren til at fortsætte den indre Missions Gerning til Guds Riges Fremme i vort Fædreland,« fratræder jeg Bestyrelsen og bringer samtidigt den indre Missions Venner, blandt hvilke jeg har saa mange kære Brødre og Søstre,²⁾ der gennem en Række af Aar har bevist mig saa megen Tillid og Kærlighed, en hjærtelig Tak herfor og en kærlig og broderlig Hilsen⁽²⁾).

¹⁾ Joh. Clausen: I Anledning af Pastor V. Birkedals personlige Oplevelser. S. 40—41.

²⁾ I. M. T. 1872, S. 254.

Og gennem sin Formand, C. F. Rønne, (som i Brevvekslingen om denne Sag kalder Clausen for sin »kære Ven og Broder« og udtaler, at det er med »inderlig Bedrøvelse« og »dyb Beklagelse«, at han har læst Brevet af 3. Februar 1872, hvori Ønsket om Udtrædelsen meldes ham) erkender Bestyrelsen »med Tak til Herren den Trofasthed og broderlige Kærlighed, hvormed Pastor Clausen i saa mange Aar har samvirket med den i den indre Missions Sag og siger ham hjærtelig Tak derfor« samt »tilønsker ham Herrens bedste Velsignelse til hans fremtidige Virken«¹⁾).

Saaledes mister Bestyrelsen en Mand, der var rig paa nye Tanker og Planer, men hermed afbryder Joh. Clausen ingenlunde al Forbindelse med den indre Mission, som han havde viet sin første Kærligheds Varme og Kraft; baade skriver han fremdeles af og til i »Den indre Missions Tidende« og er ogsaa Deltager i enkelte af Missionens store Møder, f. Eks. Sommermødet i Svendborg 1877, Jubilæet i Stenlille 1886 o. fl., ligesom hans Venskab med Vilh. Beck forbliver ubeskaaret.

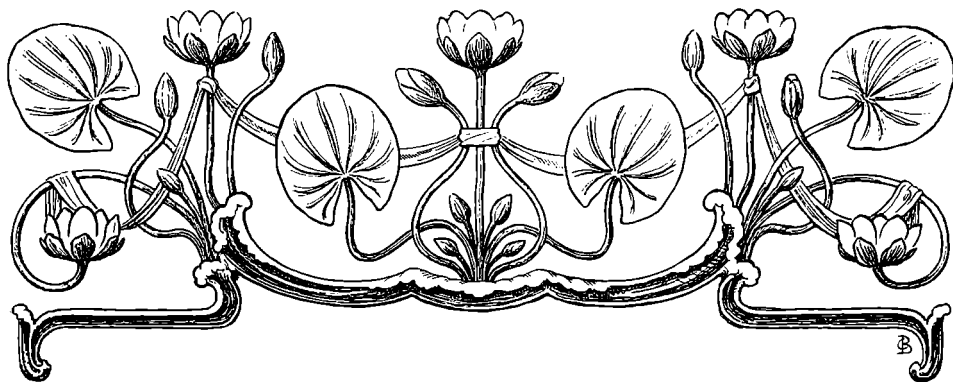
Men siden den Tid gaar hans arbejdsomme Liv med flittig Virken baade med Mund og Pen for Guds Rige og det kære Fædreland, som han elsker saa højt, ad andre Baner; hans urolige Aand gør ham det svært rigtig at finde sin Plads under de givne kirkelige Forhold, saa han bliver noget af en ensom Mand, men altid søger han at være sit Valgsprog tro: »Forfægt Sandheden indtil Døden, saa skal Herren, din Gud, stride for dig« (Sir. 4, 34).

Ja, saaledes er Historiens Gang: Tiderne skifter, Synsmaader skifter, Virkemaader og Redskaber skifter, kun Herren alene er uomskiftelig, evig den samme.

Og han giver fremdeles den indre Mission Vækst, Senneps-træet vokser og bliver større og større.

¹⁾ I. M. T. 1872, S. 255.

4. STØRRE END URTERNE.

(1872—1881).

Den indre Mission i København, »der som bekendt NYT FRA KØBENHAVN. danner en Forening for sig med sin selvstændige Bestyrelse, sit selvstændige Regnskab o. s. v.«¹⁾, — men som dog i lange Tider modtager en aarlig Understøttelse fra Missionen paa Landet²⁾, har det ret trangt de første Aar; ganske vist er Indtægten i 1867 oppe paa 9,600 Kr., men derefter synker den Aar efter Aar og er i 1872 nede paa 2,400 Kr. — endda her iberegnet det i dette Aar kun lille Tilskud fra Missionen paa Landet: næppe 200 Kr. —, og det siger sig selv, at med en saa ringe Indtægt lader der sig saa godt som intet udrette.

Kun 1 Kolportør haves, og han virker stille i Husene; ved Hjælp af nogle faa Præster³⁾ og Kandidater afholdes Forsamlinger forskellige Steder i Byen, gennemsnitlig 4—5 Gange om Ugen, og hvert Foraar holdes Aarsmødet, ved hvilket i en Aarrække Vilh. Beck plejede at prædike, i en af Københavns Sognekirker.

For at kunne tage fat paa et Arbejde blandt unge Mænd, særlig af Haandværkerstanden, aabnes 29. Oktober 1865 en Søndagsskole paa Blaagaards Seminarium, hvor Forstanderen, Tang, giver Lokale

¹⁾ I. M. T. 1870, S. 305. ²⁾ Størrelsen af dette Bidrag varierer noget, navnlig de første Aar: 1867—1868: 1300 Kr., 1869: 800 Kr., 1870: 1000 Kr., 1871: 600 Kr. o. s. v.; i de senere Aar er Summen fast: 1000 Kr. ³⁾ Sørøgeligt betegnende er Københavns Præstekonvents Stilling: saa snart Foreningen har konstitueret sig, sendes Meddelelse herom til Konventet med Bøn om »broderlig Bistand« — men der værdiges den ikke en Gang et Svar. (R. Volf: I. M.s Historie, S. 58).

med Lys og Varme. Samlingstiden er 3 Timer Søndag Eftermiddag: første Time benyttes udelukkende til »kristelig Opbyggelse, Oplysning, Bøn og Psalmesang« (der holdes en kort Bibellæsning eller et kirkehistorisk Foredrag), i den anden Time meddeles »Oplysning om Fædrelandshistorie, Jordbeskrivelse, Naturhistorie og deslige«, og i den sidste Time gives der dem, som ønsker det, Undervisning i Skrivning, Regning og Retskrivning. Paa denne Maade haaber man at kunne vinde unge for Guds Rige og give dem Lyst til »en god og ædel Anvendelse af ledige Timer om Søndagen«, ligesom man ogsaa har den Tanke, at der ud af disse »Søndagssamlinger« kan udvikle sig Trang og Lyst til at oprette »Kristelige Ynglingeforeninger« i Lighed med, hvad der findes i andre protestantiske Lande. Begyndelsen er god og lovende: 60 »Læredrenge« møder, hvilket Antal endda siden bliver noget forøget; men i de følgende Aar synker det, i 1867 er der kun 15—25 Elever, som søger Søndagsskolen, og i 1869 maa Lærer Møller¹⁾ ved Missionsskolen, som med stor Kærlighed har arbejdet i denne Gerning, standse det hele af Mangel paa Tilslutning.

Der paabegyndes ogsaa en Missionsgerning af en anden Art: Arbejde paa at redde faldne Kvinder. Ved en Kolportør, som her virker med stor Udholdenhed, uddeles gudelige Smaaskrifter i de Huse og Gader, hvor disse Kvinder bor, og enkelte af dem, som ønsker det, og som Bestyrelsen skønner mener det oprigtigt, løskøbes af deres forfærdelige Liv ved, at deres Gæld betales (i 1865: 9, i 1867: 33, hvoraf dog 13 vender tilbage til deres gamle Levned o. s. v.); særlig ved en troende Købmands Gævmildhed forsynes de med gode, anstændige Klæder, i Stedet for det lejede eller laante Stads, de først mødte i, og man søger at faa dem anbragt hos troende Venner, for at de kan vænnes til Orden og Arbejde og saa siden blive i Stand til at paatage sig en Tjeneste.

Men det hele er en Gerning, der bringer mange Skuffelser, heller ikke synes den at finde Forstaaelse hos Menigheden; der er kun faa Familier, som vil tage imod disse »Missionens Piger«; ganske vist viser der sig efterhaanden større »Redebonhed«, men i det hele gaar det smaat med denne meget vanskelige og ofte lidet lønnende Gerning.

Bedre gaar det derimod med »Soldatersamfundet«, oprettet 1866 og senere udvidet under Navn af »Brodersamfundet« til at skulle omfatte alle Stænder. Dets Lokale er i Borgergade Nr. 69,

¹⁾ Lærer Møller fra Bagsværd er Andenlærer ved D. M. S.s Missionsskole 1863—1870. (T. Løgstrup: D. M. S.s Historie, S. 445).

2. Sal, ovenover den store Sal, som Missionen benytter til sine offentlige Forsamlinger. Om Vinteren er Lokalet aabent hver Eftermiddag fra Kl. 3 og om Sommeren hele Dagen, og her findes baade en Avis og kirkelige Blade samt en lille Bogsamling, bestaaende af opbyggelige og historiske Bøger. En Aften i Ugen (Mandag) holdes gerne Bibellæsning, og en anden er der Foredrag med Oplysninger fra Guds Riges Historie. Ikke alene Soldater men unge Haandværkere, tilreisende Sømænd o. a. indbydes til at slutte sig til dette Samfund; Medlemsbidraget er sat meget lavt: 35 Øre om Maaneden. Her har vi en Slags Forløber baade for Soldaterhjem, Sømandshjem og K. F. U. M.s Hjem.

Men selv om der saaledes sættes forskellige Arbejder i Gang, gaar det i de første Aar kun meget smaat med Missionen i København, alt lammes af de knappe Pengemidler, man har til Raadighed, »det vil ikke kunne nægtes, at da den har bestaaet i 10 Aar, er den omtrent opløst«¹⁾.

Grundene hertil er vistnok mange. Jeg skal kun pege paa et Par af dem.

Først den, at Formanden, Frimodt, vel har store Gaver som Opvækkelsesprædikant og besidder en mægtig Kraft og glødende Nidkærhed for Sjæles Frelse, men han mangler Organisations-talentet, hvilket netop var i høj Grad nødvendigt for at kunne sætte en Virksomhed som den indre Mission i Gang i København; desuden er han langt fra stærk af Helbred.

Hertil kommer, at Arbejdsmarken derinde i Hovedstaden er ulige vanskeligere at bearbejde end ude paa Landet. Og det er vel her paa sin Plads at minde om, at netop i Efteraaret 1871 begynder G. Brandes sine berømte Forelæsninger om: »Hovedstrømninger i det 19. Aarhundredes Litteratur«, hvor der blæses til Krig baade imod Kristendommens Lære og Moral: Læren er uantagelig for alle Nutidens oplyste Mennesker, og Moralen kun »en sygelig Asketik«, man gør bedst i at sætte sig ud over. Og mens Landbefolkningen i alt Fald i de Aar, her er Tale om, er ganske upaavirket af den Strid, »den frie Tankes Mænd« nu fremkalder, kan dette paa ingen Maade siges at være Tilfældet med Hovedstadens Befolkning. Den Sæd, som her nu udstrøs, bærer desværre rigelig Frugt. Københavnerne i Tusindtal bliver endnu langt mere uimodtagelige for Kristendommen, end de var i Forvejen.

Men vi maa nok ud paa Landet igen. Og mens det er saaledes, *JÆVN FREM-GANG.*

¹⁾ L. Koch: Anf. Skr., S. 224.

at den københavnske Mission i disse Aar, som vi har set, paa Grund af »Tidernes Ugunst« maa friste en ret kummerlig Tilværelse, kan der for »Landmissionens« Vedkommende meldes: jævn Fremgang.

Arbejdsstyrken er i adskillige Aar godt og vel 30 Kolportører, men selvfølgelig er det ikke de samme Mænd hele Tiden, idet baade nye antages, og andre fratræder Tjenesten enten for bestandig eller kun for en Tid.

Eksempelvis kan nævnes, at paa Sommermødet i Sorø 17.—18. Juni 1873 antages Seminarielærer S. Høyer i Lyngby ved Grenaa — en ivrig og energisk men noget ilter Mand, som trofast den lange Arbejdsdag igennem arbejder i den indre Missions Tjeneste baade med Mund og Pen. Det er vel nu en bekendt Sag, at det var ham, der i en lang Aarrække stadigt leverede Bidrag til »Den indre Missions Tidende« under Mærket —r.

Sigvardus Høyer er født 3. Januar 1822 i Lyngby ved Grenaa, hvor hans Fader, P. A. Høyer, der senere blev Præst, da var Lærer ved Seminariet. 1843 bliver han Student fra Sorø Akademi, tager Sommeren efter anden Eksamen (cand. phil.) og begynder saa at studere Theologi, hvilket Studium han dog maa afbryde. Som Huslærer læser han saa til Lærereksamen, hvilken han tager som Privatist ved Lyngby Seminarium i Sommeren 1849, og 4. August samme Aar bliver han Lærer ved Seminariet, hvilken Stilling han beklæder, indtil det nedlægges 1875. 10. November 1865 holder V. Beck og Joh. Clausen paa deres bekendte Jyllandsrejse ogsaa Møde i Lyngby store, rummelige Kirke, — og her faar Høyer det første Stød til sin Vækkelse. Og da Beck kort efter bliver Præst i Ørum og Ginnerup, er han en stadig Tilhører i Ginnerup Kirke, ligesom der ogsaa i den Tid sluttet et trofast Venskab mellem Beck og ham. I flere Aar inden sin Antagelse er han en varm Ven af den indre Mission og virker frit for den ved at holde mange Forsamlinger baade i Lyngby og i den nærmere og fjernere Omegn, saa vidt som hans Tid tillader. 1875 tager han Bolig i Aarhus, hvor han faar bygget Missionshuset »Eben-Ezer«, ved hvilket han virker indtil sin Død, 25. Juni 1902.

Paa Sorømødet antages ogsaa Jesper Nielsen fra Ovtrup ved Varde, med Virkekrede i det sydvestlige Jylland, senere forflyttes han til Thyholm, hvor man i lang Tid havde ønsket at faa en Kolportør, og har i mange Aar en velsignelsesrig Virksomhed i Thy.

A. Wippert i Beder ved Aarhus er paa Grund af sit Helbred nu ganske fratraadt sin Stilling som Kolportør, A. Laursen i Lundby ved Løgstør har af samme Grund efter en fleraarig, nidkær Virk-

somhed ophørt dermed og begyndt en Folkehøjskole'), Chr. Hansen i Tjørntved ved Sorø er ogsaa fratraadt paa Grund af legemlig Svaghed og agter at oprette en Friskole (indtræder dog igen i Tjernensten), og O. Olsson, som en Tid maatte nedlægge sin Kolportørgerning paa Grund af sit Forhold til Methodisterne i Vejle, er igen antaget og bor i Fredericia.

Saa her er baade fraværende at mindes og nye Mænd at hilse paa.

Selvsagt er det, at Bestyrelsen meget ønsker at udvide Virksomheden ved Antagelse af flere Kolportører, blandt andet ogsaa af den Grund, at store Egne af Landet endnu ingen har, skønt der foreligger Begæring derom og er Trang dertil, men belært af tidligere Aars Erfaringer er man meget forsigtig med Antagelser, og Gang paa Gang udtales det, at man advarer ganske unge Mænd, som er nye i Troen, og som endnu kun har liden kristelig Livserfaring, fra at melde sig til en Gerning, hvor man skal være Vejledere for andre, medens man selv endnu trænger saa meget til Vejledning; ogsaa gøres opmærksom paa, at Kolportørgerningen ingenlunde er behagelig

¹⁾ Fra Kapellan i Bjørnsholm og Malle med Ranum Seminarium A. Kirkebys Tid er her nogen Vækkelse, og for at styrke og udvide denne henvender daværende Kapellan i Bjørnsholm og Malle, N. Th. Krarup (sidst Præst i Aastrup paa Falster) sig til Vilh. Beck om at faa en Kolportør. Og efter nogen Tids Forløb sendes da Anders Laursen. Det er første Gang, at der dér paa Eggen høres Lægmandsforkyndelse, og den vækker et stort Røre. En Mængde Forsamlinger afholdes i Bjørnsholm og Malle og omliggende Sogne, ogsaa nogle i Hanherrederne. Folk strømmer sammen, og der sker mange baade Opvækkelser og Omvendelser.

Efter faa Aars Virksomhed kommer imidlertid Anders Laursen under grundtvigsk Paavirkning, der gør ham tvivlende, om hans Virkemaade er den rette. Og han kommer nu paa den Tanke, at han vil oprette en Højskole. Hans mange Venner i indre Mission fraraader ham denne Plan, og de samler Penge ind til at sende ham til Ryslinge Højskole i den Tanke, at Joh. Clausen kunde føre ham ind i Missionsens Spor igen. Dette lykkes dog ikke, da Clausen selv var bleven grundtvigsk paavirket.

Hjemkommen fra Ryslinge opretter And. Laursen da en Højskole i Lundby, men det viser sig snart, at han har alt for faa Kundskaber til at magte denne Gerning. Højskolen holdes vel i Gang i adskillige Aar men altid med et saa ringe Antal Elever, at den ikke kan bære sig.

And. Laursens forandrede Stilling fremkalder et Brud med mange af hans tidligere Venner, især i de vestlige Sogne. I hans Sted kommer andre Kolportører: Anders Iversen, Jens Kristensen Haasum og Jens Pedersen, begge i Tandrup, Strandby Sogn. Og i Tidens Løb gaar det op og ned med Guds Gerning. Men for Tiden er der 5 Missionshuse i Bjørnsholm Sogn, deriblandt 1 i Overlade, hvor der i 1909 blev holdt Helliggørelsesmøde. A. Fibiger havde sin første Præstevirksomhed som Kapellan i Bjørnsholm-Malle.

for Kød og Blod men bringer mange Savn og koster megen baade legemlig og aandelig Anstrængelse.

Men glædeligt er det, at de Arbejdere, som haves, arbejder sig bedre og bedre sammen, — hvad særligt mærkes ved de aarlige Sammenkomster paa Sommermøderne; tillige er det kendeligt, at de dygtiggøres til at kunne behandle og klare endog ret vanskelige Spørgsmaal, som har Betydning for deres Arbejde. Saaledes meldes f. Eks. fra Sommermødet i Aarhus 4.—5. Juni 1872, at Kolportørerne ved deres private Møde bl. a. havde til Forhandlingsemne: »Er Jesus i Bibelen?» — et i de Tider brændende Spørgsmaal, som det unægteligt ikke er saa lige en Sag at besvare; N. B. Grønbech bringer det frem og indleder det.

Siden Jeanssons Fratrædelse har Missionen ingen Rejsepræst, — hvad meget beklages, men ingen melder sig —, men i Vilh. Beck ejer den en rejsende Præst, som ikke ligger paa den lade Side men ihærdigt arbejder med at holde Missionsmøder Landet over, og som altid kan være sikker paa at samle Folk i skarevis om sin mægtige Forkyndelse. Siden Joh. Clausens Udtrædelse er han paa nogle ganske faa Undtagelser nær fast og selvskreven Prædikant ved den Gudstjeneste, hvormed de store Halvaarsmøder, Sommer og Efteraar, altid aabnes: saa samles Folk, selv de største Købstadskirker fyldes, og Tonen er slaaet an klart og tydeligt fra først af. Men foruden disse og de kendte Samlingssteder, som besøges Aar efter Aar, hidkaldes han stadigt til nye Steder rundt omkring, mange flere Opfordringer faar han, end han kan overkomme. For en Del hænger dette sammen med, at han nu har mange kære Venner blandt Præsterne, som hellere end gerne vil have hans Besøg. Saaledes er han i Nordby paa Fanø hos sin Ungdomsven, O. C. Ipsen, i Ø. Snede hos J. Vahl, i Horne hos Jeansson, som efter enstemmigt Forslag af Bestyrelsen i April 1872 er indvalgt som Joh. Clausens Eftermand, og i Everdrup hos Fr. Zeuthen. Og paa denne Sjællandsrejse holder han første Gang Møde i Ørsløv ved Slagelse — hans Fødested (27. Nobr. 1872); med mange underlige Følelser staar han paa sin Faders gamle Prædikestol i den Kirke, hvor han er døbt¹⁾, hvor Frelseren tog ham og lyste Fred over ham som et Guds Barn, og hvor han mindes som Barn at have været med til Reformationens Jubelfest. Det tænkte han dog næppe paa den Dag, at om et Par

¹⁾ At Vilh. Beck er født 30. December 1829 er vel kendt, derimod er der næppe saa mange, som véd, at han er døbt i Ørsløv Kirke 1. Juni 1830. Det siger han selv i sin Langfredagsprædiken i Ørsløv Kirke 1876, (I. M. T. 1876, S. 278), ligesom han ogsaa meddeler det i sine »Erindringer fra mit Liv« (S. 1).

Aar skulde han selv drage ind som Præst i sit Barndomshjem og have sin Præstegerning ved de 2 kendte Kirker i 27 Aar.

Men hvorledes kan han dog passe sine egne Sogne, naar han saaledes stadigt er paa Rejse? Saaledes tænkes og spørges af mange, ikke mindst Præster, vel ogsaa af saadanne, som selv just ikke overanstrenger sig med Arbejde indenfor deres Pastorats Grænser.

I den Anledning oplyser V. Beck, at han saa godt som aldrig er borte fra Ørum og Ginnerup Kirker nogen Søndag, det sker 1, højst 2 Gange, om Aaret, nemlig naar han er paa Sjælland og besøger den Menighed, som dér var ham betroet i 10 Aar (Uby), og hvor der er tydelige Spor af, at han ikke forsømte den for Missionens Skyld. De andre Møder besørgeres i Ugens Løb mellem 2 Søndage, hvilket kan ske ved Jærnbanernes Hjælp, og naar Nætterne tages med.

Desuden meddeler han — for at stille de »ængstede Samvittigheder« i Bero —, at hele Vinteren igennem holder han foruden Søndagsgudstjenesterne med Skriftemaal, vekselvis i Kirkerne hver Lørdag Eftermiddag, regelmæssig Bibellæsning hver Uge i en af Kirkerne og desuden 1 à 2 Forsamlinger hver Uge i private Huse, mest i hans egne 2 Sogne, stundom dog ogsaa i Nabosognene.

For øvrigt synes han, at da de fleste Præster dog i Regelen tager sig nogen Tid til »Vederkvælgelses-Rejser, Fornøjelses-Rejser eller anden Hviletid«, og da Missionsrejserne nu er hans »Vederkvælgelses- og Morskabs-Rejser«, og Missionsmøderne hans Hviletider, saa kan Folk gerne lade ham i Fred for den Sags Skyld og give ham Lov til at søge sin »Vederkvælgelse og Morskab«¹⁾, saaledes som det nu passer bedst for ham.

Saaledes gaar det store Arbejde, ved hvilket V. Beck uimodsigeligt drager det store Læs, sin rolige Gang fremad.

Og stadigt udføres Tanken om ved de store Halvaarsmøder at gøre Missionen kendt paa Egne, hvor hen den endnu ikke er naaet, og hvor der hos mange Mennesker findes ganske forkerte Forestillinger om den. For saaledes at komme i Berøring med den nordlige Del af Sjælland holdes Efteraarsmødet 1872 i Helsingør.

Nordsjælland, hvor i sin Tid Jens Larsen begyndte med at holde Forsamlinger før den indre Missions Oprettelse, var vel nok en af de Egne, som havde været mindst berørt af Missionens Arbejde. I mange Aar var der ingen Kolportør paa hele den Strækning, først i de senere Aar faar Kolportør Lindholm sin Virkekreds mellem København og Helsingør, hvor han arbejder troligt sammen med

¹⁾ I. M. T. 1873, S. 332—333.

Præsten R. Volf i Farum, Missionens gode Ven. For øvrigt fra-træder Lindholm sin Gerning efter eget Ønske 1872, saa paa det Tidspunkt findes ingen af Missionens Arbejdere i hele denne store Landsdel, hvor der hos mange er stærkt Ønske oppe om at faa en Mand i hans Sted.

Mødet i Helsingør hører ikke til de stærkest besøgte, men der haves Vidnesbyrd om, at det blev til Velsignelse for mange, og Jeansson har den Glæde ved Aftenmødet i en stor Sal at tale til en Kreds af gamle Tilhørere og Venner fra Græsted, som derved opfrisker Mindet om gamle gode Dage, da han var iblandt dem.

Som før nævnt, holdes Sommermødet i 1873 i Sorø, hvor Missionsforeningens Formand, C. F. Rønne, minder om, at det netop da var 20 Aar siden, nogle troende Lægfolk just paa den Egn begyndte at arbejde paa en indre Mission her i Landet, og om hvor megen Tak vi skylder Herren for hans Godhed imod den i de svundne Aar, — og hvor vi gør Bekendtskab med en ny Slags Arbejdere: Lærere, som giver den indre Missions Gerning deres Fritid, idet Lærer Jørgensen fra Allerup ved Odense (før i Freltofte) er medvirkende ved Eftermiddagsmødet.

Derimod holdes Efteraarsmødet samme Aar helt oppe i Thisted 19. November.

Først nogle Aar i Forvejen havde Missionen begyndt at faa en Virksomhed deroppe i Thy. Det er Julius Dahlstrøm, der begynder at holde Forsamlinger i Thisted, og efter at han paa Grund af Sygdom har maattet ophøre dermed, gæstes Thy af og til af A. Stubkjær, Jens Enggrob, Peder Madsen, Hinge og enkelte andre af Missionens Udsendinge. Saa Mødet er beredt i Forvejen, og Jordbunden gunstig. Beck og Jeansson har en levende Følelse af, at her er mange Hjærter, som er aabne for Ordet, og de faar mange Tilkendegivelser fra troende Venner om Glæde over Mødet.

VILH. BECK
SYG.

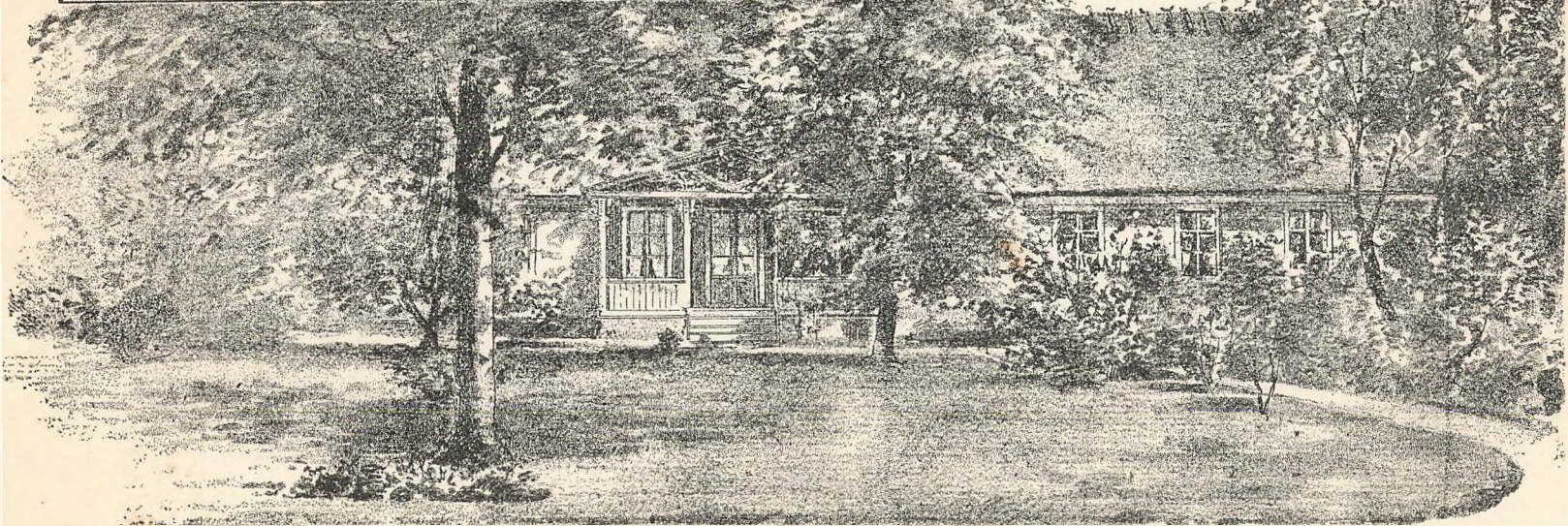
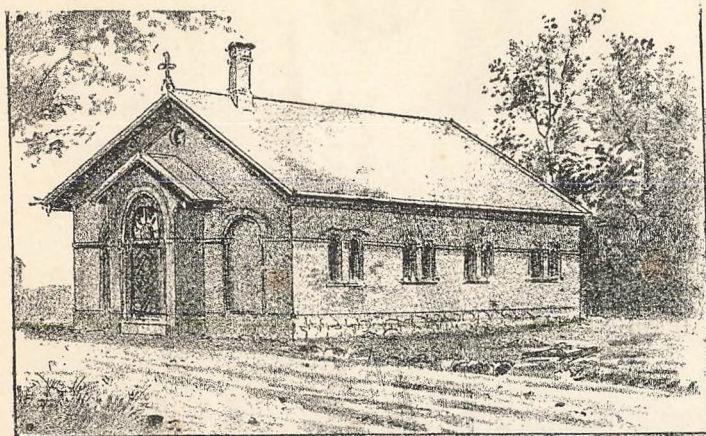
Paa Hjemvejen fra Thisted holder Vilh. Beck sammen med Jeansson et Par meget stærkt besøgte Møder de 2 følgende Dage: i Vestervig anselige, gamle Kirke, tidligere den nordlige Fløj af Klosteret, og i Hvidbjerg Kirke paa Thyholm. Men paa denne Rejse i ondt Vejr og ad besværlige Veje bliver Beck syg; det er Halsen, som angribes, saa han kun med stort Besvær kan tale. Med Undtagelse af et Møde paa Sangstrup Klint paa Kanten af Kattegat nord for Grenaa (17. Septbr. 1872), hvor han ikke kunde komme paa Grund af Sygdom, er han ellers ikke tidligere bleven hindret i at holde et »berammet« Missionsmøde af den Grund. Nu maa han opleve i rigt Maal, hvilken Hindring i Arbejdet for Guds Rige en syg Præstehals er.

Helligtrekongersdag 1874 udnævnes V. Beck som den yngste af 72 Ansøgere til Præst i Ørsløv og Solbjerg, tager Afsked med Vennekredsen i Omegnen af Ørum paa Missionsmøde de 2 kæreste Steder, hvor han saa ofte har ført Ordet for Herrens Sag: i Voldby (27. Febr.) og i Grenaa (18. Marts), holder derpaa Afskedsgudstjeneste i Ørum og Ginnerup Kirker 22. Marts (Marie Bebudelsesdag) og indsættes Søndagen efter, 29. Marts, i Ørsløv og Solbjerg Kirker (Palmesøndag). Men Begyndelsen her er trang, der er noget i Halsen, som stadigt gør ondt og fordærver Stemmen, og Lægen paalægger ham at tale saa lidt som muligt.

I Sommerens Løb kan han ingen Møder holde med Undtagelse af, at han deltager i Sommermødet i Vejle 16.—17. Juni, »et af de talrigst besøgte Møder, som vi har holdt«. Først paa Efteraaret er han dog i Besøg i sit gamle Hjem i Ørum, hvor han holder Møde, og da det ser ud til, at Kræfterne kan slaa til, opfylder han et gammelt Ønske om et Møde i Karlebo ved Hørsholm; Mødet holdes sammen med R. Volf, der da er Præst i København. Men fra nu af nøder Sygdom ham til i lang Tid at afholde sig fra al præstelig Virksomhed. Efteraarsmødet, som skulde have været i Nyborg, bliver slet ikke holdt.

Tunge Tanker og bange Anelser gaar i denne Uvirksomheds Tid gennem hans Sjæl, ikke alene dette, at han kan blive nødt til at nedlægge sit Embede, det han har saa kært, og hvad skal han og Familie saa leve af?, men ogsaa Tanken om den indre Missions Fremtid: hvorledes skal det gaa den, dersom han, som er bundet saa stærkt til den, ikke længere kan arbejde i dens Tjeneste? Intet Steds ser han nogen Mand, som er kaldet af Gud til at være hans Eftermand og i Stand til at beklæde det Embede i den indre Mission, som Herren nu i 13 Aar havde betroet ham. Allerede dette, at han siden Efteraaret 1873 næsten ingen Møder har kunnet holde, koster Missionen mange Penge; det er et Tab for dens Kasse paa omtrent 1000 Kr., — hvilket Beløb han plejer at samle ind ved sine Møder hvert Aar. Sæt, det bliver saaledes ved!

Imidlertid kommer Julen og med den ogsaa den Glæde, at han kan forkynde Julens Evangelium i sine Kirker; det nye Aar kommer med nyt Haab. Paa en Rejse i April til sit gamle Hjem i Jylland i »verdslige Anliggender« kan han holde 3 Møder: i Grenaa, Ørum og Aarhus, og med Sommeren vender Kræfterne tilbage, saa han er inde i det gamle Arbejde igen og kan indfri det Løfte, han udtaler i sit »Farvel til Venner i Jylland« af 6. April 1874, »der-

ØRSLØV PRÆSTEGAARD OG MISSIONSHUS.

som Herren giver mig den gamle Kraft igen, skal jeg nok bruge den igen paa den gamle Maade¹⁾).

Nærmest paa Grund af, at hele Virksomheden med de mange NYE VÆRK-
STEDER. Forsamlinger, som afholdes af Kolportørerne, vokser, og rundt omkring, baade i By og paa Land, bestandig flere Mennesker drages indenfor Arbejdsomraadet, fremkommer et nyt Arbejde, der begynder smaat men siden bliver stort og omfattende: at skaffe Missionen sine egne Huse, hvor den uhindret kan afholde alle sine Møder. Saaledes opkommer efterhaanden rundt omkring de saakaldte »Gudelige Forsamlingshuse«, Indre Missions Forsamlingshuse«, »Forsamlingshuse for den indre Mission«, »Missionshuse«, — hvilket sidste Navn omsider fastslaas som ene brugeligt.

Jens Larsen og Jens Dyrholm holdt Forsamlingerne i Gaarde, Huse, Skoler, paa aaben Gade og i Skove; men det var ikke altid saa let at faa Skolestuerne overladt til gudelige Forsamlinger. Saaledes fortæller Jens Dyrholm, at han paa en Missionsrejse i Vest-sjælland i Novbr.—Decbr. 1862 faar det Svar af en Provst i Kirke-Helsing, at han ikke turde tage sig den Myndighed at overlade Skolerne til Forsamlingslokale, da han ikke var Formand for Sogneforstanderskabet og vidste, at der var nogle af Sogneforstanderne, som ikke vilde bifalde det, og han vilde nødtigt paadrage sig nogen Ubehagelighed²⁾. Men selv om dette Forhold bedrer sig meget i de følgende Aar, — da Skolestuerne meget hyppigt benyttes til Kolportørernes Forsamlinger —, og Sogneraadene i Reglen ikke modsætter sig dette, saa det er ret sjældent, at Præster »leger Skjul bag Sogne-

¹⁾ I. M. T. 1874, S. 236. ²⁾ I den Anledning skriver V. Beck følgende oplysende Ord i rette Tid: »Det er en forunderlig Ængstelighed for Sogneforstanderskaberne, som paakommer flere Præster, hver Gang der bliver Tale om at benytte Skolerne til gudelig Forsamling. Jeg erindrer fra min Barndom, at Præsterne uden Ængstelighed har overladt Skolerne til Afbenyttelse for Taskenspillere og andre omdrivende Gøglere; jeg erindrer fra Krigsaarene, at Præsterne uden Ængstelighed overlod Skolerne til Afbenyttelse ved Soldaterballer; og endnu den Dag i Dag er det en bekendt Sag, at naar en Skolelærer holder »Fadderstads« paa Verdens Vis med Svir og Spil og Dans, saa er man i Reglen slet ikke saa ængstelig ved at indrømme Skolerne til dette Brug. Men saa snart der bliver Spørgsmaal om at bruge Skolerne til at synge vor Herre en Lovsang, til Bøn og Guds Ords Forkyndelse, altsaa til det Brug, som dog vel en Præst maa anse for det bedste, man kan bruge et Hus til, saa bliver man straks ængstelig og er bange for »Ubahageligheder«, og det er bestandig Sogneforstanderskaberne, som man er bange for. Man fristes rigtignok til at spørge: er da Sogneforstanderskaberne saa hedenske eller antikristelige?, og skulde dette virkelig være vedkommende Præsters Mening, er da en kristelig Præst saa bange for at lide nogle »Ubahageligheder« for den Herres Skyld, som led Korsets Død og Pine for os?» (I. M. T. 1863, S. 75.)

raadene« (V. Beck), saa er det dog nu bleven nødvendigt, at Missionen faar sine egne Forsamlingssale og Huse, hvor dens Udsendinge altid kan være sikre paa at kunne holde Møde. Private Huse og Skolestuer er ogsaa i Reglen for smaa til at rumme dem, som kommer til Forsamling, og Kirker kan der som Regel ikke gøres Regning paa, naar Lægfolk skal føre Ordet.

Randers har Æren af at være den første Købstad i Danmark, hvor den indre Mission faar sit eget Missionshus.

I Slutningen af 60-erne holdes de første Møder for den indre Mission hos en privat Mand, Snedker Waldbjørn »paa Randers Mark«.

Men da disse Møder faar større og større Tilslutning, og da Waldbjørn netop har købt Byggegrund og nu skal til at bygge, foreslaar Ole Christensen ham at bygge sit Hus saa stort, at der i den ene Ende kan indrettes en Missionssal (10 Al. bred og 12 Al. lang). I Foraaret 1871 bygges da denne, som Vennerne forsyner med Talerstol og løse Bænke, først paa Sommeren er den færdig og bliver højtidelig indviet af Vilh. Beck. Tilstrømningen den Dag er saa stor, at mange maa staa udenfor de aabentstaaende Vinduer.

Allerede det første Aar viser det sig, at her ogsaa er for lille Plads, og Waldbjørn bygger da, paa Grunden ved Siden af, et fritliggende Missionshus (24 Al. langt og 14 Al. bredt), som sidst paa Sommeren 1872 indvies og lejes af den indre Mission til Møder. Assessor Bruhn og Ole Christensen taler ved Festen.

Og dette er det første egentlige Missionshus i Danmark. 1893 sælges det til Beboelse, 2 Aar efter at det nuværende Missionshus »Saron« var taget i Brug.

Næst i Rækken kommer Aarhus, idet det vedtages paa Bestyrelsens Møde i Vejle 16. Juni 1874 at overtage i Leje et af Vennerne i Aarhus købt Forsamlingshus i Teglgaardsstræde i den nordlige Bydel. Huset havde tidligere tilhørt det danske Missionselskab, som nu udbetaler 600 Kr. mod, at det ogsaa staar aabent for Møder for den ydre Mission. I dette Hus øves nu ved Ordets Forkyndelse, dels af Præster, dels af Missionens Udsendinge, i lang Tid en velsignelsesrig Virksomhed saa vel til Livets Vækkelse og Vækst som til at modarbejde falsk Lære, særlig Mormonerne, som havde Forsamlingssal i den til Teglgaardsstræde stødende Nørregade.

Og det er for at faa en lignende Virksomhed i Gang ogsaa i Byens søndre Del, hvor der siden Jernbanens Anlæggelse er opstaaet et helt stort nyt Kvarter, at Missionshuset »Eben-Ezer« op-

føres. I Januar 1876 opfordrer V. Beck, F. E. Seidelin, Carl Bertelsen, S. Høyer o. fl. i Aarhus Missionens Venner til at yde Bidrag dertil, Etatsraad Bruun skænker Byggegrunden, Aarhus Byraad bidrager 1000 Kr., og 5. September 1877 indvies Huset ved en smuk Højtidelighed, ved hvilken foruden Seidelin, som indvier det til helligt Brug, Jeansson og S. Høyer taler.

EBEN-EZER, AARHUS.

Det er rimeligt og let forklarligt, at Købstæderne her gaar i Spidsen, idet i disse Trangen til saadanne Huse føles mest, men det varer ikke ret længe, før Landet ogsaa kommer med.

8. December 1874 indvies af Pastor Jeansson det første Missionshus paa Landet: »Indre Missions Forsamlingshus paa Fastrup Mark ved Ny-Solbjerg Kro« (Vitved Sogn, Anneks til Fruering, $2\frac{1}{4}$ Mil syd for Aarhus).

Huset er bygget og indrettet til gudelige Forsamlinger af tvende Husmænd, en Skomager Thomas Rasmussen i Svinsager, og en Snedker Niels Nielsen paa Fastrup Mark, og paa Indvielsesdagen

overgives det til Brug udelukkende for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, »saa at kun dennes Udsendinge eller de, hvis Vidnesbyrd om Himmerigsvejen den godkender, maa tale i Forsamlinger der«¹⁾. Og Tanken er, at naar de 2 ovennævnte Mænd, som ikke er formuende, ved indkomne Gaver i og udenfor Salen, har faaet deres ligefremme Udlæg til Husets Opførelse og Indretning dækket, vil de efter givet Udsagn overgive Huset med dets Inventarium til den indre Mission som dennes fuldstændige Ejendom.

Knap et Aar efter har vi Missionshuset i Horne i Vendsyssel, som indvies Onsdag 10. November 1875 og staar endnu, men er udvidet 2 Gange siden. Der er Gudstjeneste i Kirken, hvor P. E. Blume prædiker, og Jeansson indvier selv Huset, hvorefter A. Stubkjær taler.

Næste Aar (1876) indvies endnu et Missionshus i Jylland, ogsaa af Jeansson: i Ringgive ved Vejle, Mandag 24. Juli; men som vi ser, gaar det i Begyndelsen ret smaat, senere skal vi høre, at Bevægelsen tager Fart, ogsaa paa Øerne.

INDRE
VANSKE-
LIGHEDER.

Tidligere har vi hørt om ydre Vanskeligheder, Krig mod Missionen, Angreb paa den ude fra (Grundtvigianerne og Bornholmerne), nu skal vi høre om noget meget værre — ogsaa en Slags Tegn paa, at Missionen i Aarenes Løb er vokset og bleven stor —, indre Vanskeligheder, Forsøg af Sjælefjenden paa at faa den gjort splidagtig med sig selv.

Oppe i Randers, hvor den indre Mission i flere Aar har haft en velsignelsesrig Virksomhed, arbejder Kolportør Ole Christensen — en Mand, om hvem C. F. Rønne skriver, at han er »en begavet og nidkær Opvækkelsesprædikant« men fører »streng Lovprædiken« og er »uvillig til at rette sig efter Bestyrelsens Paalæg«, og hvem V. Beck giver det Vidnesbyrd, at han er »en dygtig Missionær, men i mange Maader en vanskelig Mand«²⁾.

I Foraaret 1875 opstaar der en Uoverensstemmelse mellem ham og Bestyrelsen, Ole Christensen vil ikke finde sig i, at Ledelsen af Forsamlingerne i Randers er i Bestyrelsesmedlem Assessor Bruhns Haand, saaledes som bestemt af Bestyrelsen.

Rønne foreslaar under disse Forhold at forflytte Ole Christensen, hvilket Forslag V. Beck og Jeansson tiltræder, mens A. Stubkjær er betænkelig ved at flytte ham fra Randers og Omegn, da han er afholdt af mange dér og desuden vanskelig kan leve med

¹⁾ I. M. T. 1875, S. 653. ²⁾ V. Beck: Erindringer, S. 163.

Familie andet Steds; han foreslaar »ved en fælles Skrivelse at faa ham til at adlyde Bestyrelsen og i andet Fald at træde tilbage«.

Enden paa Forhandlingerne bliver, at Ole Christensen gør kort Proces, idet han under 1. April melder, at han udtræder af Missionens Tjeneste fra 1. Maj, — og han og hans Venner danner en ny indre Missionsforening paa Randers-Egnen i Modsætning til den »kirkelige« Forening og kalder den »Kirkelig luthersk Missionsforening«¹⁾.

Denne Sag faar ogsaa en anden Følge, idet Assessor Bruhn gaar ud af Bestyrelsen; det er ikke, fordi han ikke længere af Hjærtet tilhører Missionen, men fordi han mener, at hans Udtrædelse under disse Forhold vil være til Gavn for den, og skønt ingen af hans Medbestyrere ønsker hans Udtrædelse, men tværtimod alle beder ham betænke sig vel, inden han tager endelig Bestemmelse herom, fastholder han dog sin Beslutning og træder ud af Bestyrelsen, hvorved han tillige frasiger sig Ledelsen af Forsamlingshusene i Randers og Aalborg.

Under disse ret ildevarslende Forhold, — Missionen er splittet, idet en ny Forening er dannet i Modsætning til den gamle —, samles Kolportørerne som sædvanligt til Sammenkomst med hverandre og med Bestyrelsen ved Sommermødet — denne Gang i Nykøbing, F. 22.—23. Juni 1875, men den trofaste Herre, som ikke tager sin velsignende og beskyttende Haand fra den indre Mission, gør ogsaa her alle Ting vel. Der var Grund til at frygte for, at der skulde hvile Misstemning over dette Møde, men Herren gør det saaledes, at man aldrig har haft en saa velsignet Sammenkomst som denne.

Ole Christensen møder for at tale med Bestyrelsen, og Resultatet af en meget lang Samtale bliver, at han fremkommer med en ærlig aaben Udtalelse, hvorved de opstaaede Misforstaaelser mellem ham og Bestyrelsen hæves, idet han erkender, at det er urigtigt af ham, at han er traadt ud af Foreningen og har dannet en ny Forening, — hvorfor han nu ønsker igen at optages som Missionens Udsending.

Saaledes sker det da, at han igen bliver den indre Missions Kolportør; dog forlader han Randers og flytter til København for at arbejde dér og i Nordsjælland, den indre Mission i København og Missionen paa Landet udreder i Forening hans Løn, hver Halvdelen.

¹⁾ Alm. Kirketidende 1875, S. 175.

Hermed er denne Sag dog ikke ganske ude af Verden, — den har et Efterspil.

Næste Aar (1876) gøres nemlig fra troende Lægmands Side et Forsøg paa at indføre en mere demokratisk Forfatning i den indre Mission, »en Slags gudelig Rigsdag, som skulde staa kontrollerende baade overfor Bestyrelsen og Indre-Missionærerne«, som Vilh. Beck skriver¹⁾.

Anledningen hertil er formentlig nærmest den, at disse Lægfolk undrer sig over, at der siden Assessor Bruhns Udtrædelse nu kun sidder en eneste Lægmand i Bestyrelsen (A. Stubkjær), og, som V. Beck selv skriver²⁾, rimeligvis staar Ole Christensen bag ved det hele.

Nok er det, i Juni indkommer til Bestyrelsens Formand tvende Andragender angaaende denne Sag, et fra Fyn og et fra Jylland.

»Efter manges Ønske« andrager 13 Lægmande fra Fyn (Christian Madsen i Aarslev³⁾, Niels Olsen i Stavreby, Niels Jørgensen i Avlby o. s. v.) og Taulov-Egnen (Jens Hansen Holt, Rasmus Hansen, begge af Taulov o. s. v.) for Bestyrelsen, »at den igen bør suppleres med troende Lægmande i Stedet for de forlængst afgaaede, som tog Del i Bestyrelsen, og for hvem der ingen er kommen i Stedet« og foreslaar, »at ved det forestaaende Møde for den indre Mission i *Aalborg* vælges ved Kolportørmødet 10—12 Lægmande fra alle Egne af Riget til at tiltræde Bestyrelsen for den indre Mission i Danmark«.

Andragerne gaar ud fra, at saaledes som Missionen er begyndt, udgaaet fra den troende Menighed, baade Præster og Lægfolk, saaledes maa den fortsættes; det er dem klart, at naar troende Præster og Lægfolk arbejder i Forening for Guds Riges Sag, er det, som det skal være; det er ikke godt, at Lægfolk staar ene i Arbejdet, men det er ligesaa uheldigt, om Præsterne skulde komme til at staa ene. Og de mener ved dette Forslags Vedtagelse at opnaa baade at borttage den Mistro, der findes hos det troende Lægfolk overfor Præsterne: at de skulde være bange for at faa Lægmande ind i Bestyrelsen, og tillige at sikre Missionen ikke blot Menighedens Pengeunderstøttelse men ogsaa — hvad der er langt mere værd — dens hjertelige Forbøn og Tilslutning. Endelig haabes det ogsaa, at ved denne foreslaaede Ordning modvirkes bedst »Missionens Gang i grundtvigsk Retning« — hvilken man er bange for.

Ved samme Tid fremkommer fra 25 Lægmande i Vamdrup

¹⁾ V. Beck: Erindringer, S. 162. ²⁾ S. St. ³⁾ Om ham se: En lille Julegave, 1908, S. 27. (H. Chr. Beck).

og Hjarup et tildels ligelydende Andragende, hvori udtales det Ønske og Haab: »At Bestyrelsen samtykker i, at der ved Kolportørmødet i *Aalborg* bliver mindst 10 Lægmand valgt fra de forskellige Egne af Landet til Medarbejdere i Bestyrelsen«.

Idet nu Rønne, til hvem begge Andragender sendes, omsender dem til Bestyrelsens Afgørelse, udtaler han som sin Anskuelse, at den foreslaaede nye Ordning næppe vil »fremme den indre Missions Anliggende«, og han tør derfor ikke tilraade »et saa uoverlagt Skridt«, men samtidigt gør han gældende, at man muligt burde »imødekomme et Ønske, der vist deles af flere af vore Venner, ved at optage endnu en Lægmand i Bestyrelsen, naar man var forvisset om, at man havde fundet en Mand med den rette Aand dertil og et klart Syn for, hvad der baader Herrens Menighed«.

I denne Sommer synes der ret at være Røre i Lægfolket, som da ogsaa er den egentlige Bærer af Missionens Sag, og det kan kun anses for glædeligt, at det troende Lægfolk vaagner op til Forstaaelse af, at de er meddelagtige og medansvarlige i den indre Missions Gerning, — selv om ogsaa denne Opvaagnen giver sig Udtryk i Ønsker og Forslag, som Bestyrelsen ikke mener at kunne gaa ind paa. Endnu maa i denne Forbindelse anføres, at ogsaa med Hensyn til Kolportørernes Lønninger og Lønningsmaade gøres af Lægfolket Forsøg paa Ændring, idet »15 Lægmand af Vejlbj og Aarhus under 14. Juni 1876 anker paa, at Missionens Arbejdere bliver ulige og mindre rigtigt lønnede og foreslaar, at Lønningsstørrelsen bliver offentliggjort.«

Ved Sommermødet (21.—22. Juni 1876) i Aalborg, hvor den indre Mission kun én Gang før har holdt et af sine Halvaarsmøder, forelægges saa Sagen (med Bestyrelsens Forøgelse) for de forsamlede Kolportører, som paa et Par nær alle er til Stede. Rønne er ikke med her, fordi han efter en haard Sygdom ikke kan gøre den lange Rejse, hvorfor det er Vilh. Beck, som fører Ordet paa Bestyrelsens Vegne. Og da det staar klart for ham, »at Vedtagelsen af dette Forslag (at Bestyrelsen forøges med 10—12 Lægmand) vil blive den indre Missions Fordærv, idet Døren derved vil blive aabnet for al Slags Sladder og Herskesyge og Ufred«, fremstiller han disse rimelige Følger for Kolportørerne. Og unægteligt ser det ud til, at han betragter Vedtagelsen af Forslaget som en meget alvorlig Sag, idet han erklærer, at dersom det sker, maa Bestyrelsen træde af.

Kolportørerne forelægges nu det Spørgsmaal, om de ønsker en saadan udvidet Bestyrelse, og de opfordres til enkeltvis at udtale sig

derom. Efter at flere af dem hver for sig har udtalt sig derimod, rejser Jens Enggrob sig og siger: »Hvorfor skal vi spille Tiden med det? Vi vil jo dog ikke have det; lad os hellere alle rejse os til Tegn derpaa,« hvorefter alle raskt rejser sig med Undtagelse af Ole Christensen, som kun nølende følger med. Da siger A. Stubkjær med sit gamle gode Humør et af sine bevingede Ord, der virker saa velgørende: »Ja, naar alle Missionærerne rejser sig, saa kan jo Bestyrelsen blive siddende.«¹⁾

Paa Bestyrelsens Møde senere paa Dagen vedtages det at meddele Andragerne dette Sagens Udfald, idet det tilføjes, at dersom Menigheden forlanger en saadan Ordning, kan den nærværende Bestyrelse ikke mere være med.

En blidere Skæbne bliver heller ikke det 3die Andragende til Del (om at offentliggøre alle Kolportørernes Lønningsmaade), i Slutningen af August modtager de 15 Bestyrelsens Svarskrivelse, der er benægtende og henviser dem til, »at man maa have Tillid til, at Bestyrelsen ogsaa her handler samvittighedsfuldt. I andet Fald kan man jo undlade at støtte Sagen.«

GANG
FREMAD.

Nu, disse »Forsøg paa indre Spaltning« gør da ingen kendelig Fortræd, i hvert Fald hindrer de ikke Missionens Gerning, som gaar sin jævne og solide Gang fremad — uhindret ogsaa af den politiske Strid, som begynder at blive stærk og bitter i Folket. Bestyrelsen bestaar af »upolitiske Mennesker«, og det er altid indstændigt bleven paalagt Missionens Udsendinge at holde sig udenfor de politiske Stridigheder. Det er Løsnet, hvorunder der kæmpes: »Vi har kun at samle til de helliges Parti og formane de hellige til at »bevare sig selv ubesmittede af Verden«, ogsaa naar de har med Politik at gøre, hvad enten de hører til det ene eller det andet Parti.«²⁾

»Den indre Missions Tidende«, der paa Regnskabet 1876—1877, som udviser en Aarsindtægt paa c. 45,000 Kr., ses at være den Indtægtskilde, der flyder rigeligst (over 16,000 Kr.), er nu siden

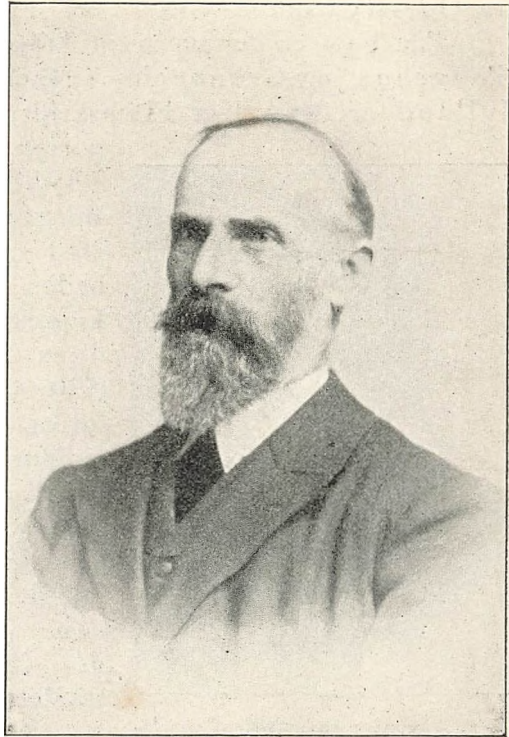
¹⁾ V. Beck: Erindringer S. 162—163.

²⁾ I. M. T. 1877, S. 320.

Til Belysning af Vilh. Becks Standpunkt i denne Sag kan anføres en meget klar Udtalelse af ham i Anmeldelsen af: Den frigørende Sandhed, Prædiken ved Rigsdagens Aabning 4. Oktober 1880 af Chr. Sørensen (da resid. Kap. ved Garnisons Kirke). Beck skriver: »Visselig er vor Herre Jesus hverken politisk Højremand eller Venstremand; det vedrører ikke Kristendommen, om man er det ene eller det andet; men det vedrører sandelig Kristendommen, hvordan man er Højremand, eller hvordan man er Venstremand, om man er det ene eller det andet saaledes og handler i den ene eller anden Retning saaledes, at man gør det i Herrens Tjeneste.« (I. M. T. 1880, S. 702).

1876 et Søndagsblad; Bladet begyndte, som bekendt, som et Maanedssblad (1854—1861), steg hurtigt i Vilh. Becks Tid til at udgaa 2 Gange om Maaneden, udkom en kort Tid (1864—1868) 3 Gange, en længere Tid (1869—1875) 4 Gange om Maaneden, men fra nu af udgaar det hver Søndag, altsaa ikke som før med 48 Numre om Aaret, men med 52, — mens Prisen er uforandret.

Fra Sjælland meldes Fremgang baade i Egnen mellem Kalundborg, Holbæk og Nykøbing og oppe i Nordsjælland. I den nordvestlige Del af Sjælland arbejder 2 nyantagne Mænd: Hans Sørensen i Eskebjerg, Bregninge Sogn, og Frederik Jensen i Asminderup ved Nykøbing. Snedker Frederik Jensen, som i flere Aar har haft Missionens Skrifter til Forhandling, antages paa Sommermødet i Aalborg 1876 til Kolportør, dog efter hans eget Ønske ikke for at holde Forsamlinger, men for at virke ved Husbesøg, navnlig Sygebesøg. Hans Sørensen antages i Tjenesten ved Efteraarsmødet (17. November s. A.), der holdes i Sorø, hvor Missionen som sædvanligt finder Gæstfrihed hos Pastor Glahn, efter at den forgæves har banket paa hos Roskilde

HANS SØRENSEN, Eskebjerg

Domprovst, som ikke ønsker at overlade Domkirken »til et saadant Møde«. Der er noget »fast og urokkeligt« ved Hans Sørensen; mens mange Kolportører af og til forflyttes, bliver han i de mange Aar i sin første Virkekreds, og han fører en klar, dyb og alvorlig Forkyndelse, hvor man saa tydeligt mærker, at der staar en Personlighed bag ved Ordene. Men han er ogsaa »rig i Herrens Gerning«. Gud bruger ham til mange Menneskers Frelse, ligesom han ret er en Samfundsmand, beskikket af Gud som Lærer »til de helliges fuldkomne Beredelse«. For Troslivet paa hele Egnen faar han gennem Aarene meget stor Betydning,

og af sine Medarbejdere i den indre Mission »agtes han højt for sin Gernings Skyld«. Ved hans 25-Aars Jubilæum i 1901 var der Fest i Eskebjerg, da mærkede han ret Vennernes Kærlighed og Agtelse, og der er Sorg og Savn i mange Hjærter, da en stor Skare 7 Aar efter er samlet om hans Baare for at »bringe ham den sidste Tak og hernede det sidste Farvel.«¹⁾

Egnen nord for København har vel ingen fast Kolportør, men berejses af Ole Christensen fra København og Peder Larsen fra Ods-Herred.

Paa Fyn er der nærmest Tilbagegang, P. Pedersen er flyttet til Aarhus, og Grønbechs Virksomhed lammes af Sygdom. Og i Jylland er det vel et Fremskridt, at Thy har faaet en fast Kol-

N. M. LIND, Lærer.

portør (Jesper Nielsen i Lyngs paa Thyholm), men saa vel ved hans Bortflytning som ved Peder Madsens Død er der sket Tilbagegang i Virksomheden i det sydvestlige Jylland. Ligesaa er det en Tilbagegang, at Randers har mistet sin faste Kolportør (Ole Christensen), hvilket Tab dog for en Del afhjælpes ved, at de mange Kolportører i den Del af Jylland skiftes til at aflægge Randers Besøg. Ogsaa i Grenaa-Egnen er der Tilbagegang, siden Jens Jensens²⁾ Død 1875 have her kun gamle Frants Pallelsen, og ligeledes i Vendsyssel, hvor der siden Andr. Kristensens³⁾ Udtrædelse 1876 slet ingen Kolportør er.

Ganske vist er Tallet paa Missionens lønnede Arbejdere stadig kun omtrent det samme (c. 30) — men derimod er endnu et Par Lærere kommet til: i Østjylland Jensen i Hadsten (før i Vejle) mellem Aarhus og Randers, og i Vestjylland N. M. Lind i Hanbjerg ved Holstebro, — og der holdes bestandig flere og flere Missionsmøder af Præster, som slutter sig til den indre Mission, Landet over.

Vilh. Beck er nu igen i sin fulde Kraft og holder alle de Møder, han kan overkomme, mange, især Skovmøderne, er overordentlig stærkt besøgte, et Sted anslaaes Tilhørernes Antal til 3000, et andet til 5000. Og foruden de tidligere nævnte Præster, som heller ikke sparer sig selv, kan som nye Medarbejdere i den indre Mission

¹⁾ En lille Julegave, 1908 S. 67. ²⁾ Antaget 1868. ³⁾ Antaget 1869.

nævnes: E. Nyeberg i Glumsø ved Ringsted, Deichmann i Dallerup ved Skanderborg, Holbek i Serup ved Silkeborg, Jespersen i Ørum, Kastrup i Rind ved Herning o, fl.

EN NY SLAGS
MØDER.

Et af Tegnene paa, at en aandelig Bevægelse er i Opgang, er, at den jævnlgt formaar at frembringe noget nyt, det er altid Bevis paa, at der er Livskraft til Stede; saa snart dette hører op, er Bevægelsen i Virkeligheden dødsdømt, selv om den nogle Aar kan leve paa det gamle.

Et af mange Vidnesbyrd om Missionens Levedygtighed paa nærværende Tidspunkt faar vi nu at se: en ny Slags Møder.

1877 holdes det aarlige Sommermøde i Svendborg (26.—27. Juni), og paa Grund af Regnvejr holdes ogsaa Eftermiddagsmødet i Byens største Kirke, hvor bl. a. Joh. Clausen fra Ryslinge er til Stede og glæder og opbygger mange ved at lade sin kendte Røst lyde — den, som tidligere lød saa ofte ved de store Missionsmøder.

Ved Kolportørmødet næste Dag behandles forskellige Emner.

Her er Tale om at ombytte Kolportørnavnet med Navnet »Missionær« (som i Missionens første Dage), fordi saa mange rejser om under Navnet Kolportør, ofte endda i meget mislige Ærinder, saa de gør dette Navn til et mistænkeligt Navn for mange Mennesker, endog for Politiet. Bestyrelsen mener imidlertid ikke, at der vil opnaas noget ved denne Navneforandring, og af enkelte Kolportører gøres gældende, at man frygter for, at det skal faa Udseende af, som om man vilde være noget mere fornemt ved at hedde Missionær. Saa det sker ikke.

Men her hører vi første Gang Tale om de saakaldte »Feltture«, som senere regelmæssig ordnes, og som fremgaar af Kald og Trang til at »pløje Nyland«, tage et særligt Arbejde op paa de døde Egne. Paa Opfordring af Bestyrelsen paatager enkelte Kolportører sig at berejse saadanne Egne, hvor der ingen fast Kolportør findes, eller hvor den fast ansatte Kolportør ikke kan komme nok omkring paa Grund af Egnens Størrelse. Og som saadanne Steder nævnes: Egnen syd for Aarhus, Egnen nord for Mariager Fjord, det sydvestlige Jylland og Lolland-Falster.

Og fra nogle jydsk Kolportører med Julius Dahlstrøm som Ordfører udtales dernæst Ønske om at kunne mødes oftere end denne ene Gang om Aaret (ved Sommermøderne) »til fælles Bestyrkelse til den fælles Gerning«. Forslaget finder Bifald hos de fleste af de forsamlede Kolportører, og Bestyrelsen giver sin Tilladelse dertil, saa det vedtages at gøre et Forsøg med saadanne Sammenkomster af Kolportørerne i Jylland; naturligvis skal Kolportørerne paa Øerne ogsaa kunne deltage i dem, men det menes,

at den lange og dyre Rejse vil afholde de fleste af dem fra at give Møde. Tanken er at holde 2 saadanne Møder om Aaret: et om Foraaret og et om Efteraaret.

Saaledes opstaar de saakaldte: Kolportørmøder.

Og allerede i August samme Aar udsender Dahlstrøm i I. M. T. en »Indbydelse til alle jyske Kolportører«, han kender nemlig ikke nær alles Adresser, hvorfor han tillader sig »i broderlig Kærlighed« gennem Missionstidenden at indbyde dem alle til Mødet,

KRISTOFFER HANSEN.

som er bestemt til at holdes i Hammerum. Kristoffer Hansen sørger for Logis og Lokale, og »de hellige dersteds spørger længselsfuldt efter vort Komme«. Sluttelig beder han »enhver hjælpe med at nedbede Velsignelse fra vor kære Fader i Himlen.«¹⁾

Mødet, det første i sit Slags, holdes da i *Hammerum* (hvor Kristoffer Hansen bor), Gjellerup Sogn ved Herning 7.—9. Oktober 1877, og i Følge Meddelelse derom til Bestyrelsen fra P. Pedersen i Aarhus »har Kolportørerne haft en rig Velsignelse af dette Møde, som de var saare glade ved og sender Hilsen og Tak til Bestyrelsen derfor.«

Allerede Lørdag Aften (6. Oktbr.) begynder Mødet »med Bøn og Lovsang i Forening med en Mængde kære Venner«, Søndag Morgen Kl. 7

igen Bedemøde, hvorefter alle overværer Gudstjenesten i Gjellerup Kirke, Søndag Eftermiddag almindelig Forsamling i Lund, hvor en stor Mængde Mennesker har indfundet sig, og hvor Guds Ord tales af J. Dahlstrøm, Anders Stubbjær og Lars Birk.

Mandag Morgen begynder den egentlige Sammenkomst for Kolportørerne; Dahlstrøm aabner Mødet og gør Rede for Aarsagen til, at han har givet Stødet til disse Møder, som nu her tager deres Begyndelse. I længere Tid har han følt »kraftig Paamindelse af Guds Aand til selv at blive mere nidkær i Herrens store Gerning og til at formane sine Brødre og Medarbejdere til ogsaa at tage bedre fat.«

¹⁾ I. M. T. 1877, S. 592.

Derpaa fremlægges nogle Forhandlingsemner, som angaar dels »en inderlig Forbindelse mellem Brødrene indbyrdes«, dels »en flersidig Betragtning af Virksomheden udadtil,« og som drøftes livligt og i inderlig Kærlighed til helt ud paa Aftenen. Og ligesom Søndag sluttes Dagen med et Aftenmøde, hvor Ordet er frit, og Stemningen velsignet og fuld af Guds Lov og Pris.

Tirsdag Morgen samles Kolportørerne igen, denne Gang hos Kristoffer Hansen, hvor de har et »vidunderligt dejligt Møde«, hvis Indhold dog ikke egner sig til offentlig Meddelelse.

Kl. 10 holdes Slutningsmøde i Hammerum, en stor Mængde Mennesker er til Stede, flere Kolportører taler, og Stemningen er saa livlig, at Sang og Samtaler veksler med hinanden, indtil de flestes Bortrejse nødvendiggør Adskillelsen.¹⁾

Næste Møde bestemmes til Bøvling ved Lemvig i Foraaret hos J. Dahlstrøm, hvor det da holdes 7.—9. April 1878.

Og Kolportørerne paa Øerne kommer nu ogsaa med.

I 1878 udtaler de Ønske om at samles med hverandre til fælles Opmuntring og Bestyrkelse, ligesom de jydsk Kolportører nu flere Gange har gjort. Og efter Indbydelse af Vilh. Beck holdes det første Møde i hans Hjem i Ørsløv 18.—19. Maj 1879. Lørdag Aften (d. 17.) ankommer Kolportørerne til Ørsløv, hvor de indkvarteres i Præstegaarden og hos Vennerne i Sognene; Søndag Formiddag deltages i Gudstjenesten; om Eftermiddagen er der offentligt Møde i Kirken, og om Mandagen er den egentlige Sammenkomst: privat Forhandlingsemne for Kolportørerne og enkelte gode Venner.

Det andet Kolportørmøde for Øerne holdes i Efteraaret samme Aar i København 22.—23. Oktober og ordnes af Ole Christensen; der er private Møder i den københavnske Missions Lokale, Østergade 38, 1. S. over Gaarden, og offentlige Møder i Arbejderforeningens Lokale i Nørre-Voldgade 92, 2. S. over Gaarden, og ude paa Kristianshavn i Missionssalen dér (Søkvæsthuset).

Om dette Aar (1878), da der, som vi nu har set, baade hos Kolportørerne i Jylland og paa Øerne er Bevægelse oppe i Retning af bedre indbyrdes Sammenslutning og Dygtiggørelse til deres Gerning, kan man ellers med Vilh. Beck sige, at det er »et Jubelaar for Missionen«, idet det er 25-Aaret efter Missionsforeningens Stiftelse paa Ordrupmødet 1853. EN SLAGS
JUBELFEST.

Paa Aarsmødet — denne Gang — for Resten første Gang — i Viborg 25.—26. Juni mindes ogsaa Begivenheden for 25 Aar siden.

¹⁾ Efter I. M. T. 1878, S. 24—27.

Og som man næsten kan tænke sig til, er det C. F. Rønne, som husker Jubilæet. Vel er han ogsaa denne Gang paa Grund af Alder og Svagelighed forhindret i selv at være til Stede, men han sender V. Beck en Skrivelse, som denne oplæser ved Kolportørmødet for de forsamlede Missionsarbejdere, og som meddeles her, da den baade bærer Vidnesbyrd om den usvækkede Kærlighed til den indre Mission, »gamle Rønne« har selv som Olding, og tillige lader os skimte noget af det sjældent smukke Forhold, der er mellem ham, den gamle Formand, og Vilh. Beck, som i Virkeligheden er den, der drager det store Læs.

Skrivelsen lyder saaledes:

»Slagelse 23. Juni 1878.

Kære Pastor Beck!

De vil nu snart være samlet med mange af den indre Missions Venner ved Aarsmødet i Viborg. At jeg inderlig gerne vilde været med, behøver jeg ikke at udtale, men de 80 Aar og en nylig overstaaet Svækkelse minder mig om at holde mig i Ro. Dobbelt kært vilde det været mig at komme til Mødet i Viborg i Aar, hvor jeg véd, at den kirkelige Forening til Guds Riges yderligere Udbredelse i vort Land har mange Venner, ikke blot i Byen, men baade i en nærmere og fjernere Omegn. Og saa er det jo i Aar en Slags Jubelfest for Missionsforeningen; det er i September 25 Aar, siden den blev stiftet: et lille Sennepskorn, som dog ved Guds Naade er vokset op til et større Træ, hvori vi sikkert tør tro, at mange af Himlens Fugle har bygget Rede, Gud alene til Ære! Saa har ogsaa de, der med ydmygt Hjærte deltager i denne af Herren saa rigeligt velsignede Gerning, Grund til at glædes paa denne Jubelfest og love Faderen formedelst Sønnen, *Jesus Kristus*, og nedbede den Helligaand over Gerningens Førelse nu og i de kommende Dage.

Ja, Gud udgyde ogsaa fra Sønnen Aanden over Mødet i Viborg, saa baade de, som fører Ordet dér, maa lade ham beaande deres Vidnesbyrd, og de, som hører Ordet om Faderens store Kærlighed til os i Sønnen, maa gribes deraf, frydes derved og styrkes deri til al god Gerning og et levende Vidnesbyrd for andre.

Idet jeg beder Dem selv med de andre af Foreningens Bestyrere modtage min broderlige, kærlige Hilsen, overdrager jeg Dem at bringe samme til alle Foreningens kære Medarbejdere,

laade af Præsterne og Lægfolket. Herren lade sit Ansigt lyse over dem og velsigne dem og Gerningen i hans Navn.

Guds Fred og kærlig Hilsen fra

Deres gamle Ven

C. F. Rønne.«¹⁾

Hertil knytter Beck saa en længere Tiltale til de forsamlede Missionsarbejdere, baade opfordrer han til ret at juble af Glæde over den Fremgang, den indre Mission har haft i de svundne Aar, og tillige lægger han sine Medtjenere alvorligt paa Hjerte ikke at strides og saaledes fortrædige hverandre til Skade for Gerningen, men troligt arbejde hver med de Evner, Gud har givet ham, og juble over Herren, som arbejder med og stadfæster Ordet ved medfølgende Tegn.

For øvrigt er dette Møde et meget stort Møde, det viser sig, at Viborg er et udmærket Samlingssted. Fra Morgenens af strømmer Folk ind til Byen, saa Gaderne er fulde af Mennesker, og med Togene kommer Deltagere i Massevis langvejs fra, især vest fra, fra Egnen om Holstebro og Struer. Den store Domkirke er aldeles overfyldt af Mennesker (2000), saa Beck kun med Vanskelighed kan bane sig Vej fra Alteret til Prædikestolen, og ved Mødet om Eftermiddagen nede ved Søen ved Borgvold indfinder den samme store Menneskeskare sig. Missionen faar ogsaa denne Gang den største Gave, den hidtil nogensinde har faaet ved et Møde: næsten 500 Kr.

Og den Omstændighed, at Kolportørerne her første Gang møder ved Aarsmødet med »kongelig Bevilling til at forhandle gudelige Skrifter«, kan vel ogsaa bidrage sit til at lægge Feststemning over Mødet. Nu kan de gaa deres Gang beskyttet af Loven og behøver ikke at frygte for »tjenstivrige Sognefogeder« og er ikke længere udsatte for at faa deres Bøger konfiskeret og blive idømt Mulkter, — hvilke Ubehageligheder kunde ramme dem paa Grund af et i 1877 udkommet ministerielt Forbud imod alle Slags Kolportører, som rejser om i Landet.

Bevillingen, som er af 19. Marts 1878, tillader, »at Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« indtil videre maa, uanset de gældende Bestemmelser om Omløben med Varer, ved dertil antagne Kolportører, overalt paa Landet og i Købstæderne i vort Kongerige Danmark, lade ombære og forhandle gudelige Skrifter« — dog paa følgende Vilkaar: at Kolportøren er en uberygtet Person, at han af Bestyrelsen forsynes med en Attest, der lyder paa hans Navn, om at han er antaget

¹⁾ I. M. T. 1878, S. 578—579.

til Kolportør, at Bevillingens Indhold ordlydende optages paa denne Attest, og at han foreviser den for Politimesteren, inden han begynder sin Virksomhed i nogen Jurisdiktion.¹⁾

Som sædvanligt ved Aarsmødet ses nye Ansigter. Vi kan denne Gang f. Eks. hilse paa P. Blomberg, Privatlærer i Dragør paa Amager, og byde ham velkommen blandt Missionens faste Arbejdere, han er her første Gang til Stede ved et Aarsmøde. I nogle Aar forinden havde han i sin Fritid holdt Forsamlinger paa sin Hjemegn, og ved Efteraarsmødet 1877 (i Horsens 23. Oktober) forelaa der Tilbud og Ønske fra ham om, at han maatte staa i samme Forhold til den indre Mission som enkelte andre Lærere, dog uden at faa Løn; han mener nemlig, at det vil støtte hans Virksomhed at virke som Missionens Sendebud, ligesom han har det Haab da at kunne udvide sit Arbejde rundt om paa Amager, maaske ogsaa lidt i Nordsjælland. Hvilket Tilbud Bestyrelsen modtager med Tak. Og nu i Viborg indtræder han ganske i Missionens Tjeneste som lønnet Udsending med Virkekreds paa Amager og i Nordsjælland.

ET STORT
TAB.

Ved Mødet paa Borgvold taler den Eftermiddag blandt andre (S. Høyer, E. Nyeberg og V. Beck) ogsaa Jeansson, — men hverken han eller hans Venner tænker vel for Alvor paa, at det er sidste Gang, han taler Guds Ord ved et af Missionens store Møder. Hans Dage er talte, og hans Hjemgang nær.

Ved sit ihærdige og utrættelige Arbejde i sine 2 Sogne (Horne og Asdal) og ud over hele Vendsyssel og ved sin Virksomhed med ved Siden heraf at holde Møder for den indre Mission, saa vidt han kan naa, — under hvilket Slid for Guds Rige han aldrig tænker paa at skaane sig selv, — nedbrydes efterhaanden hans i Forvejen ikke stærke Helbred. Ogsaa den barske og kolde Egn, nær Vesterhavet, hvor han bor, bidrager sit dertil. Deroppe paadrager han sig en heftig Gigtfeber, som han aldrig siden rigtig forvinder, den bliver ved at tære paa hans Kraft, saa det staar klart for ham, at han maa søge Forflyttelse.

Men da det omsider lykkes for ham at faa et andet Embede, — i Maj 1878 udnævnes han til Sognepræst i Førslev og Sneslev ved Ringsted —, er det for sent, hans Kraft er brudt. »Som en Skygge kommer han til Sjælland, og under Sygdom og Smerte tager han fat paa sin nye Virksomhed.«²⁾ Og den bliver kun kort og ret trang. Beboerne i hans nye Sogne skønner ikke rigtig paa deres nye nidkære Præst, som de sagtens ikke forstaar, — og han sukker ofte efter sit kære Vendsyssel og Vennerne deroppe. Dog

¹⁾ I. M. T. 1878, S. 209—211. ²⁾ I. M. T. 1878, S. 787—788.

har han i den korte Tid, han faar Lov til at arbejde her, stor Glæde af de hellige paa Haslev-Egnen, som rigtig slutter sig til ham og flokkes om hans Forkyndelse.

Underligt nok, at Jeanssons før saa rigt velsignede Præstegerning ender saaledes, — men syg er han, ja nær Døden.

Den sidste Søndag i Oktober (d. 27.) besøger han endnu Guds-tjenesten i begge sine Kirker, siger selv fra Prædikestolen den Dag, at han vist ikke længe skal være iblandt dem, og med Møje slæber han sig hjem fra den sidste Gudstjeneste i Førslev Kirke til Præstegaarden. Og da han om Aftenen maa gaa til Sengs, er det for aldrig mere at rejse sig paa denne Jord. Efter et smertefuldt Sygeleje, under hvilket han trøstes af trofaste Venner, som besøger ham, sover han hen 13. November i fuld Forvisning om at komme hjem til Jesus. Og i I. M. T. for 1. December 1878 bekendtgør hans »bedste Ven paa Jorden«, Vilh. Beck, Dødsfaldet for Missionens Venner med følgende smukke Ord: »Det vil vække dyb Sorg hos mange Guds Børn blandt den indre Missions Venner, naar jeg bringer det Budskab, at Herrens trofaste Tjener, den indre Missions nidkære Arbejder, de helliges fuldtro Ven, min kære uforglemmelige Broder, Pastor *Jeansson*, er hensovet efter et haardt Sygeleje Onsdagen 13. November Eftermiddag Klokken 3 i Førslev Præstegaard«.

Den 21. November, samme Dag som Efteraarsmødet holdes i Præstø, føres Liget til Roskilde: i Roskilde fødes Jeansson, i Roskilde antages han som Missionens Rejsepræst, og i Roskilde begravnes han, — dér vil han ogsaa opstaa. Og Dagen efter foregaar Begravelses-Højtideligheden i den skønne Domkirke, hvor alene hans 2 Præsteventer: Joh. Clausen og Vilh. Beck, taler, — her mødes de 2 gode Venner ved Vennens Kiste. Og det er varme og hjærtelige Ord, der lyder herinde.

Vilh. Beck vidner om, hvor godt Jeansson og han kunde sammen, det kan han sige om denne sin Ven: »Hvor ofte vi rejste og levede sammen, jeg har ikke et eneste bittert Minde om ham, ikke andet end lutter lyse Minder; jeg har aldrig set andet end milde Øjne, naar vi mødtes, aldrig hørt andet end kærlige Ord, naar vi talte sammen; det er meget at takke for.« Og han slutter med følgende Venneord: »Saa lad ham da nu hvile under Herrens Naade og sine Venners Tak! Han trængte til at hvile efter et travlt og virksomt Liv, og han trængte til Hvile efter megen Kamp for at blive Herren tro; thi hans Liv var fuldt af megen Sorg og mange Lidelser paa mange Maader, den største Sorg havde han over sig selv, den største Kamp havde han med sig selv; han sukkede saa ofte: »Jeg

har et grueligt slemt gammelt Menneske«. Nu er den Sorg og alle hans Sorger slukket, nu er den Kamp endt. Han trængte til Hvile, Hvilen hos Jesus. Men hans Navn, hans Minde skal ogsaa hvile i Guds Børns Hjærter som et kært og elsket Navn; i vore Hjærter, som midt i vor Sorg kan sige Herren Tak, fordi han gav os en saadan Præst, en saadan Broder og Ven.«¹⁾

Og Joh. Clausen, som havde færdedes meget med Jeansson, ikke alene »i Guds Natur i og udenfor Fædrelandet«, men ogsaa i Guds Menighed, hvor de havde arbejdet sammen og delt baade Glæder og Sorger med hinanden, bringer ud fra et dybt bevæget Hjærte »sin nære Ven« en »kærlig Afskedshilsen og Tak«, og han tilføjer, henvendt i Aanden til Vennen: »Vi vil glæde os til at mødes med dig dér, hvor alt det syndige og skrøbelige er borttaget, hvor vi skal leve sammen med Jesus i Salighedens Hjem.«¹⁾

Nu bæres Kisten ud af Kirken, — det er Venner fra Horne Menighed, som er draget den lange Vej hid, og som nu viser deres elskede Præst den sidste Vennetjeneste, og hele Vejen til Graabrødre Kirkegaard savnes ikke Hænder, der er rede til at tage fat. Herude sænkes Kisten, der er smykket med de dejligste Kranse i hele Efteraarets Farvepragt, og »af hvilke vist mer end én er bundet og vandet med Taarer«, ned i Graven. Vennen fra Ørsløv udfører Jordpaakastelsen, hvorefter Jeanssons Yndlingssang: »End er der Rum i Kongens Højtidshal« — meget passende for en Rejsepræst, som Gang paa Gang har raabt det ud til Mennesker:

»Rum, Rum, endnu Rum,
o, kom til Kongens Fest« —

lyder hen over Forsamlingen, hvor mangt et Øje dugges, mens Hjærtet fryder sig over de helliges salige Haab og Tro: Kødets Opstandelse.

»Og hermed er hans Historie endt her paa Jord, men Minderne skal leve i de mange Guds Børns Hjærter, som har fundet Livet ved ham, og i de Venners Hjærter, som har elsket ham som en kær, sjælden trofast Ven og Broder.« (Vilh. Beck.)²⁾

Sommeren efter afsløres paa hans Grav en Mindesten, »en henved 3 Alen høj firkantet rødlig Granitsten, alvorlig og solid at se til som Manden, den skal minde om«³⁾ og forsynet med et indhugget, forgyldt Kors foroven og derunder Indskriften. For at Missionens Arbejdere kan deltage i Højtideligheden henlægges denne til Sommermødet, som det Aar (1879) afholdes i Ringsted 19.—20. Juni. Fredag Morgen afrejser de alle til Roskilde, hvor de samles omkring

¹⁾ I. M. T. 1878, S. 789—797. ²⁾ I. M. T. 1878, S. 789. ³⁾ I. M. T. 1879, S. 579.

Graven og holder »en stille, velsignet, fredelig Fest«; Mindeordet over Vennen og Medarbejderen taler Vilh. Beck ud fra 1 Thes. 5, 12—13 og 1 Kor. 11, 1, og desuden tales varme og hjærtelige Ord af S. Høyer og A. Stubkjær.

Det 'er et meget stort Tab, Missionen lider ved denne Mands Død, V. Beck siger, at det kan ikke erstattes, Jeansson var ret en Missionspræst med Liv og Sjæl. Ogsaa Bestyrelsen mister meget ved ikke længere at have ham i sin Midte; men straks tages under Overvejelse at forøge den med »en nidkær og dygtig Præst« (C. F. Rønne), det ligger Bestyrelsens Medlemmer »stærkt paa Hjærte, hvem de skal faa i hans Sted.« (V. Beck.)

Allerede ved Efteraarsmødet i Præstø, — som netop var sat i den Uge, for at Jeansson da kunde være færdig med sin Rejse fra sit gamle til sit nye Hjem, og hvortil han havde glædet sig saa inderligt —, kommer Sagen paa Tale; men man enes om »ikke at haste med at finde hans Eftermand, men at overveje Sagen i alvorlig Betænkning og Bøn i Vinterens Løb.«¹⁾

Valget falder da paa Fr. Zeuthen i Everdrup, som i flere Aar med stor Iver og Dygtighed havde deltaget i Missionens Arbejde, allerede nu kalder V. Beck ham »Missionens mangeaarige, trofaste Ven«²⁾; fra Juni 1879 er han altsaa Medlem af Bestyrelsen, som stadigt kun har 1 Lægmand i sin Midte (A. Stubkjær).

Nu at miste et saa »udvalgt Redskab« som Jeansson synes meget slemt for Missionsarbejdet, — men der er det, som er mange *IGEN BRYDERIER.* Gange værre. Igen kommer der nye Bryderier, og denne Gang er de af en saa alvorlig Art, at der endog er Fare for, at Missionen skal sprænges. Det er nemlig intet mindre end en Strid mellem Bestyrelsen og nogle af dens Udsendinge.

I Efteraaret 1879 holder de jyske Kolportører deres Møde i Skartved ved Kolding (28.—30. September). Det er Lars Birk i Hvinderup ved Kristiansfeldt, som indbyder dertil, og her ved dette Møde finder vi Stridens Aarsag.

FR. ZEUTHEN.

¹⁾ I. M. T. 1878, S. 802. ²⁾ I. M. T. 1879, S. 581.

Julius Dahlstrøm erklærer nemlig, at inden Forhandlingerne kan begynde, er der et Spørgsmaal, som først maa afgøres, og det er: om Sigvardus Høyer i Aarhus maa deltage i Mødet eller ikke, og han udtaler som sin Mening, at han bør udelukkes, med den Begrundelse, at han som »boglærd« (han er nemlig baade cand. fil. og har Lærereksamen) ikke hører hjemme i en Forsamling af Lægfolk som denne. Som rimeligt protesterer Høyer herimod og gør gældende, at han lige saa vel som de andre er antaget af Bestyrelsen som Kolportør og af den Grund maa have fuld Ret til at deltage i Kolportørmødet. Men det nytter ikke. Dahlstrøm sætter Spørgsmaalet under Afstemning, og Udfaldet af denne bliver, at Høyer udstemmes og forhenes Adgang til Mødet, hvilket han da forlader.

Og ikke nok hermed, men Dahlstrøm, som synes at have en mægtig Indflydelse paa de andre jydsk Kolportører, faar fremdeles »en Del« af dem til at underskrive en Erklæring, »hvorefter de nok vil tillade dette (at Høyer er med), men dersom Bestyrelsen vil bruge sin Myndighed til at tiltvinge Høyer Adgang, vil de sige nej«.

Som enhver, der har kendt Høyer, kan sige sig selv, vil han ikke finde sig i en saadan Behandling, men indsender øjeblikkelig Klage derover til Bestyrelsen.

Og denne sender da først paa Aaret 1880 de jydsk Kolportører en Skrivelse, »hvor i det bliver lagt dem alvorligt paa Sinde, at de ved at stemme om, hvorvidt en af Bestyrelsen udsendt Kolportør maa være med til et Kolportørmøde (disse Møder holdes nemlig med Bestyrelsens Tilladelse), har begaaet et Overgreb, som Bestyrelsen ikke vil taale, samt sendes dem en Erklæring til Underskrift, hvori de erkender dette Overgreb og ønsker det usket. Dersom de underskriver dette, kan Kolportørmøderne fortsættes, i modsat Fald maa de ophøre.«

Men — kun 4 af Jyllands 21 Kolportører underskriver Erklæringen.

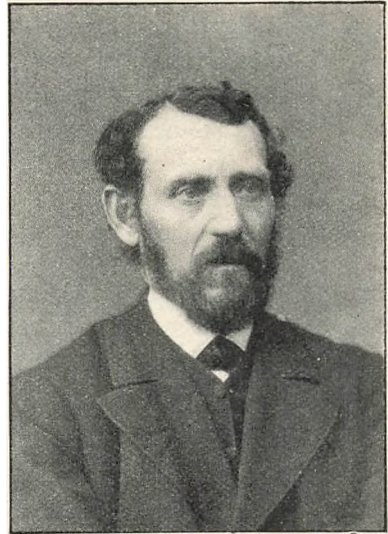
»Dette er,« som V. Beck skriver, »jo ligefrem Oprør, og Stillingen for Bestyrelsen ser meget mislig ud, thi der er kun 2 Ting at vælge imellem: enten Bestyrelsens Afgang, — og hvem skal saa være Bestyrelse, da denne supplerer sig selv? — eller Afskedigelse af alle de jydsk Missionærer paa 4 nær, hvorved der utvivlsomt vil fremkomme en selvstændig Lægmandsmission af disse mange afskedigede Missionærer.«¹⁾

Ikke saa underligt, at dette uhyggelige Optrin i Skartved og

¹⁾ V. Beck: Erindringer af mit Liv, S. 160.

hele den deraf følgende store, for Menneskeøjne at se, næsten uløselige Vanskelighed baade for Bestyrelsen og Kolportørerne, berører Brødrene paa Øerne, de sjællandske, fynske og lolland-falster-ske Kolportører, særdeles pinligt.

I Følge Indbydelse af Kolportør Kristian Hansen i Tjørntved holder disse deres »Kolportørmøde« 11.—12. Maj 1880 i Fuglebjerg ved Slagelse. Selvfølgelig kommer denne Sag, som stærkt optager Sindene, paa Tale her, og straks den første Mødedag vedtages det at rette følgende Henvendelse til Kolportørerne i Jylland:

KR. HANSEN, Tjørntved.

»Til

Brødre og Medarbejdere ved »Indre Mission« i Jylland!

Kære Brødre! Med Bedrøvelse og Ængstelse for, at Guds Riges Udbredelse skal kunne lide et Skaar, har vi erfaret den Uoverensstemmelse imellem nogle af eder og Bestyrelsen for Indre Mission, som Kolportørmødet i Skartved har givet Anledning til.

Vi vil ikke indlade os paa Sagens Enkeltheder, men kun bede eder alvorligt og ærligt at spørge eder selv, om I tror at kunne forsvare for Gud og hans Menighed at rejse en sørgelig Strid, der let afstedkommer Forvirring og megen anden Daarlighed og i al Fald forhindrer en god og tillidsfuld Samarbejden mellem Bestyrelsen og dens Udsendinge. Brødre, vi tror, og kan derfor ikke andet end bede eder betænke dette, at I ser Sagen fra en forkert Side, idet I har skubbet Hovedsagen, eders Virksomhed som Guds Medarbejdere, til Side for at betragte og bedømme en Bisag, hvori de personlige Hensyn og Forhold saa let gør sig gældende og let blænder vort Øje. Dernæst minder vi eder om, at Gud har beskikket al Øvrighed (Rom. 13, 1); men har han beskikket al Øvrighed, saa gælder det ogsaa den Øvrighed, som vi af eget frit Valg besluttede at tjene. Lad os derfor alle med Tak til Jesus for den herlige og store Gerning, han har givet os som sine Arbejdere, se bort fra alle Smaaligheder og al Lyst til forfængelig Ære, men derimod se

hen til, at der rundt omkring findes nok af forvildede Faar, som trænger til at bringes til Flokken, ja lad os bruge den kostbare Tid dertil og ikke til indbyrdes Splid, saa at vort Hus derved skal blive øde.

Brødre, naar Jesus siger: »Derpaa skal det kendes, at I er mine Disciple, at I har indbyrdes Kærlighed,« da lad os løfte dette Banner saa højt, vi formaar, og lad os bede Herren om, at det maa knytte de hellige fastere og fastere sammen, hvad enten de er »Læge eller Lærde«, saa er vi, om end adskilte fra hverandre i Rummet, dog inderligt forenet ved vor fælles Kærlighedssol »Jesus«.

Brødre, vi vil derfor bede eder om, at I overfor Bestyrelsen forinden vort sædvanlige Aarsmøde tilstaar, at I har taget fejl. Guds Fred!

Ved Kolportørmødet i Fuglebjerg 11. Maj 1880.

<i>Jakob Jensen,</i> Skuerup.	<i>Peder Larsen,</i> Abildøre.	<i>Hans Sørensen,</i> Eskebjerg.
<i>Kristen Larsen,</i> Karrebækstorp.	<i>Anders Bendsen,</i> Ammerup.	<i>Ole Christensen,</i> København.
<i>Lars Nielsen,</i> Bakkerup.	<i>Frederik Jensen,</i> Jyderup.	<i>H. F. Nielsen,</i> Odense.
<i>Peter Blomberg,</i> Sundbyvester.	<i>Hans Christensen,</i> København.	<i>Knud Hansen,</i> Nørre-Ørslev.
	<i>Kristen Hansen,</i> Tjørntved.	

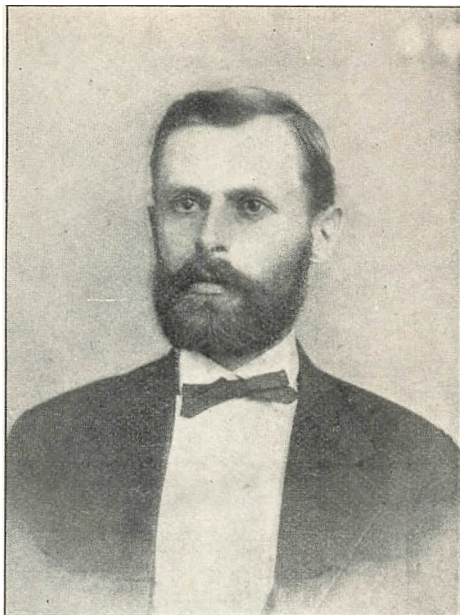
Det fejler ikke, at disse baade kærlige og besindige Ord gør sin Virkning og bidrager sit til denne bedrøvelige Sags gode og lykkelige Udgang.

Og ved samme Tid arbejdes derovre i Jylland ihærdigt mod samme Maal af en Præst, som bliver »brugt af Herren til at redde Missionen ud af denne Fare« (V. Beck). Det er E. Nyeberg, da Præst i Vildbjerg og Timring ved Herning, Missionens gode Ven og Manden med det varme Hjærte.

Først spørger han Vilh. Beck, om Kolportørerne maa holde Møde hos ham i Vildbjerg, men dertil svares nej, Kolportørmøder i Jylland er jo foreløbigt forbudt af Bestyrelsen. Derefter spørger han, om han maa holde et Missionsmøde hos sig og dertil indbyde alle de jydsk Kolportører, — hvad selvfølgelig ingen, heller ikke Bestyrelsen, har det mindste imod.

Lørdag 29. Maj (1880) samles de da i Vildbjerg Præstegaard,

og de møder alle undtagen 2 (den ene: J. Dahlstrøm, »Hovedanføreren for de urolige«, havdenemlig fra 17. Januar udmeldt sig af den indre Missions Tjeneste). Og mens de sidder sammen i Præstens Studereværelse, er der en af dem, der spørger: »Hvor er der Førstetjeneste i Morgen?« »I Timring.« »Er der Altergang?« »Ja!« »Maa jeg komme til Alters?« »Ja!« »Maa jeg ogsaa, maa jeg ogsaa«, lyder det efterhaanden fra dem alle. Og Nyeborg tænker ved sig selv: »Skal vi begynde den Vej, saa bliver det sikkert til Velsignelse.«

E. NYEBORG.

Ogsaa Anders Stubkjær gør en Gerning i Herrens Navn her, idet han gaar omkring imellem sine Medtjenere og »lirker hjærteligt«

ved dem; saa Enden paa Sagen bliver, at de fleste af Kolportørerne underskriver den fra Bestyrelsen tilsendte Erklæring, mens de er i Vildbjerg, Resten, paa én nær, efter at de er rejst derfra.

Mødet hos Nyeborg forløber ellers, som han selv skriver ¹⁾ »med velsignet Samvær om Søndagen i Kirke og Hjem og slutter Mandagen 31. Maj med Møde i Vildbjerg Kirke i Fred og indbyrdes Kærlighed — »og«, føjer han til, »det er fra Herren, som i Naade holdt sin skærmende Haand over den indre Mission som sit eget Værk«.

Saaledes afværges »denne den største af alle Farer, den indre Mission har været stedt i«, som V. Beck kaldte den. ²⁾ Og da Kolportørerne samles ved Sommermødet i Aarhus (29.—30. Juni 1880) er der ganske vist nogen Misstemning til at begynde med, saa hverken Bestyrelsens Medlemmer eller dens Udsendinge gaar til dette Møde med samme Glæde som ellers. Men da det har vist sig, »at dette Overgreb fra Kolportørernes Side ikke havde saa dyb Rod i disse, som man kunde have befrygtet, men i Grunden kun havde sin Rod i en eneste Mand, som nu ikke længere er i Missionens Tjeneste, klarer Sagen sig under gensidige Udtalelser saa underlig velsignet, saa at denne Uoverensstemmelse kun synes at have bi-

¹⁾ Br. til Forf. ²⁾ Erindringer, S. 16.

INDRE MISSIONS KOLPORTØRER MED DERES BESTYRELSE VED AARSMØDET I AARHUS 1880.

Ole Nielsen.
 H. F. Nielsen. T. Christensen. K. Hansen. Jak. Jensen. B. Sørensen.
 Lind. Grønbech. H. C. Beck. H. Sørensen. O. Christensen. H. Christensen. J. Jensen.
 P. Kr. Poulsen. J. Enggrøh. A. Bendtsen. L. Nielsen. Kr. Jacobsen. Lars Hansen. M. Jensen. J. Pedersen.
 A. K. Jensen. L. Mathiasen. F. Jensen. M. Sørensen. P. Larsen. I. Birk. Blomberg. Kristoffer Hansen. Kr. Larsen.
 K. Hansen. Kr. Hansen. Budde-Lund. Larsen. Zeuthen. Vilh. Beck. A. Stubkjær. Høyer. J. Christensen. J. Nielsen. S. Jensen.

draget til, at vi alle, som arbejder for den indre Mission, Bestyrelse og Kolportører, smeltede bedre sammen end før.«¹⁾

Og selv den ene, som ikke har villet underskrive Erklæringen, kommer paa bedre Tanker, saa alt ender i skøn Enighed.

Og mens vi nu er ved dette Møde i Aarhus, hvorfor saa ikke se os lidt omkring i Kredsen af de forsamlede Kolportører.

Og her lægger vi ret straks Mærke til, at en og anden af de gamle er her ikke.

En af Veteranerne, Peder Pedersen, sidst virkende i Aarhus og Omegn, er død Natten mellem 6.—7. December 1879. I mange Aar boede han i Vejlbj by paa Fyn og havde sin Virkekreds i Middelfart-Egnen og den Del af Jylland, der ligger lige overfor, Egnen mellem Kolding og Vejle. Hans Styrke var at gøre Husbesøg og tale med den enkelte om Guds Rige, og han var tillige en meget flittig og dygtig Bogsælger, som har udbredt »en umaadelig stor Mængde af Missionens Skrifter«, men det varer ikke længe, før han maa give efter for de troendes Anmodninger om ogsaa at holde Forsamlinger, og stor Velsignelse følger hans Vidnesbyrd. En lang Tid var han paa Grund af Sygdom fuldstændig hindret i at virke for Missionen; han og hans Hustru oprettede da et lille Børnehjem i deres Hus for dog at have en lille Gerning for Guds Rige. Ved Hustruens Død maatte han opgive denne Gerning og flyttede senere, da hans Helbred blev noget bedre, til Aarhus, hvor han arbejdede troligt i Missionens Forsamlingshuse og stadigt foretog kortere og længere Rejser ud paa Landet. Missionen mister i ham en trofast og nidkær Arbejder, der savnes af mange Venner, og om hvem det med Sandhed kunde siges: »At han har opslidt sit Liv i Missionens Tjeneste.« (V. Beck.)

Som før nævnt er J. Dahlstrøm først paa Aaret 1880 fratraadt sin Stilling som Kolportør.²⁾ En Tid fortsætter han med at rejse om og holde Forsamlinger, men da han kommer til den Erkendelse, at denne Virksomhed ikke er gavnlig for det Sammenhold, der hidtil har forenet Missionens Venner, beslutter han ganske at ophøre dermed. Ganske vist er der »enkelte Venner«, som forlanger, at han

GAMLE OG
NYE
ARBEJDERE.

¹⁾ I. M. T. 1880, S. 642.

²⁾ For at forebygge Misforstaaelse oplyser V. Beck efter Aftale med Dahlstrøm: »At denne Udtrædelse ikke i mindste Maade har sin Grund i den Uenighed, som var fremkommen mellem ham og Bestyrelsen angaaende de jydsk Kolportørmøder, men udelukkende er grundet paa hans egne private Forhold. Missionens Venner vil sikkert tillige med Bestyrelsen beklage, at vi har tabt en nidkær og dygtig Arbejder, som Herren har brugt i saa mange Aar til en velsignet Gerning.« (I. M. T. 1880, S. 78.)

igen skal ind i sin gamle Stilling, men herom kan V. Beck i fuld Overensstemmelse med Dahlstrøm erklære: »At dette hverken kan eller vil han.«¹⁾ Og for nu baade at faa en Stilling, som han og hans Familie kan leve af, og hvor han tillige kan udrette noget for Guds Rige, opretter han i 1882 et kristeligt Herberge for Haandværkssvende i Randers. Men det synes ikke, at denne Gerning i Længden tilfredsstiller ham, hvorfor han i Foraaret 1884 efter Samraad med sine nærmeste Venner beslutter at rejse til Amerika for at arbejde for Guds Rige blandt vore udvandrede Landsmænd. Og i August rejser han sammen med sin Hustru derover, udsendt af Udvalget for »dansk-amerikansk Mission«.

N. B. Grønbech i S. Næraa ved Odense ser vi her for sidste Gang, idet han opgiver sin Kolportørstilling og rejser til Amerika samme Efteraar. Det er nogle Danske i Jowa, som kalder ham derover. I November sender han derovre fra »en hjertelig Tak til Bestyrelsen for den Kærlighed og Velvilje, den udviste imod mig i hele den Tid, jeg var i Missionens Tjeneste,« ligesaa siger han alle sine Medarbejdere Tak for den Tid, de arbejdede sammen: »Jeg mindes eder alle som kære Brødre«, og alle kære Missionsvenner, som han lærte at kende, takker han for al Kærlighed og Gæstfrihed imod ham.²⁾ 19. Juni 1881 ordineres han til Præst af A. S. Nielsen i Chikago, og R. Volf, som meddeler dette, giver ham det Vidnesbyrd: »Han er en trofast Mand, hvis Gerning Jesus nok vil kendes ved.«³⁾

Dog maa vi her i Aarhus ikke alene savne gamle Arbejdere, vi kan ogsaa hilse paa nye.

Her er f. Eks. N. Kr. Riisbjerg i S. Felding ved Herning og Bertel Sørensen i Smidstrup ved Fredericia, begge antaget ved Sommermødet i Ringsted 1879, og H. Chr. Beck i Odense, som man gerne vilde have antaget ved samme Lejlighed, men af Pengehensyn nødes man til at udsætte Afgørelsen til Efteraarsmødet i Ribe 18. November 1879 eller rettere til det Dagen efter hos Pastor H. M. Hoff i Ansager afholdte Bestyrelsesmøde.

Ogsaa kan vi hilse paa et Par Lærere, som for ikke saa længe siden har givet sig i Missionens Tjeneste for at ofre dens Arbejde deres Fritid: N. M. Lind, Hanbjerg (antaget 1874) og Kr. Jakobsen, Herborg ved Herning, den kendte Børneven (antaget 1877).

Endnu en Mand, som ved denne Tid afslutter sin jordiske Løbane, bør nævnes i denne Sammenhæng. Det er Jakob Jensen i Skuerup, »denne den indre Missions gamle trofaste Tjener og Ven« (V. Beck); Torsdag 19. August 1880 sover han hen, 62 Aar gammel.

¹⁾ I. M. T. 1880, S. 352. ²⁾ I. M. T. 1881, S. 75. ³⁾ I. M. T. 1881, S. 624.

Vi har hørt om ham som den nye Lægmand, der ved Stenlille-mødet 1861 vælges ind i Bestyrelsen, og skønt han aldrig var Missionens Udsending i den Forstand, at han blev en af dens lønnede Kolportører, har han dog i sine Dage virket meget for den indre Mission. Som Medlem af Bestyrelsen kom han paa de store aarlige Missionsmøder i Forbindelse med Guds Børn fra mange forskellige Egne af Landet, hvilket førte til, at han udvidede sin Virksomhed ud over den hjemlige Egn. Hans Rejser udenfor Sjælland, hvor han foruden hjemme særligt virkede i Sydsjælland, gik som oftest til Vejlbj-Eggen paa Fyn og til Kolding- og Silkeborg-Eggen i Jylland. Og aldrig var han til at formaa til at tage imod 1 Øre som Hjælp til sine Rejser, skønt Bestyrelsen flere Gange tilbød ham det. Og han var dog kun Husmand og Tømmermand.

Tirsdag 24. August stedes han til Hvile paa Stenlille Kirkegaard, hvor en stor Skare af Venner fra nær og fjern er samlet, og hvor hans Ven og Medarbejder, Lærer J. C. Povelsen, alt har hvilet i sin Grav i over 8 Aar (han døde 12. Januar 1872 og blev jordfæstet 19. Januar). I Hjemmet taler Kristen Hansen, Tjørntved, og Hans Henrik Madsen, Sotorup ved Næstved (Kolportør en kort Tid), der bekender, at Herren har brugt Jakob Jensen til hans Frelse, et Mindeord over ham. Og i Kirken taler foruden Stedets Præst Vilh. Beck, der særdeles passende knytter sin Ligtale til Paulus' Ord: »Bliver faste, ubevægelige, altid frugtbare i Herrens Gerning, idet I véd, at eders Arbejde ikke er forgæves i Herren« (1 Kor. 15, 58). Jakob Jensen »var en fast, ubøjelig Karakter« (V. Beck), mange, som ikke forstod ham, kaldte ham en »haard Mand«.

Men endnu en Gang tilbage til Aarhusmødet. Der forlyder intet om, at Missionens gamle Formand, C. F. Rønne, er med her, saa det maa ganske bestemt antages, at han ikke har været med, — og det vil næppe undre nogen. I de senere Aar har han paa Grund af Alder og Svagelighed ikke kunnet deltage i de aarlige Missionsmøder; han er hverken med i Aalborg 1876, i Svendborg 1877 eller i Viborg 1878.

C. F. RØNNE
UDTRÆDER
AF BESTY-
RELSEN.

I Ringsted 1879 er han til Stede ved Gudstjenesten, men mere tør han ikke deltage i. Efter Kirketjenesten har han de fleste Kolportører samlet et Øjeblik og taler nogle opmuntrende kærlige Ord til dem, hvorefter Bestyrelsesmedlemmer og Kolportører følger ham ud til Banegaarden og siger Farvel til ham.

Dette er nok sidste Gang, den gamle Lægmandsven taler til

Missionens Udsendinge, det er nu mod Aften, og hans Formandstid hælder stærkt.

Tænkeligt er det, at de sidste Aars Vanskeligheder — Sagen med Ole Christensen, Lægmandenes Krav om Forandring i Bestyrelsens Sammensætning og Skartvedsagen — er medvirkende til at bringe den Tanke til Udførelse, han alt i længere Tid har syslet med, at fratræde Bestyrelsen for den indre Mission. Og det er ganske forstaaeligt, at han faar en levende Følelse af, at Ledelsen efterhaanden glider ud af hans Haand — al Ære værd, at han kan se det og handle derefter i den meget høje Alder.

I hvert Fald er det sikkert, at midt i den første Maaned i 1881 tager han Skridtet: »fratræder Bestyrelsen, hvis Formand han har været fra 1858, paa Grund af Alder«.

Hans Skrivelse herom, dateret Slagelse 15. Januar 1881, lyder saaledes:

»Til mine kære Brødre og Medbestyrere af
den indre Mission!

Min høje Alder har alt i længere Tid gjort mig det umuligt at tage nogen virksom Del i den Sags Ledelse, som har haft mit Hjærte i henved et halvt Aarhundrede, men først fik sin betydningsfulde Ordning ved »Foreningen for den indre Mission«. Jeg føler derfor, at skønt jeg har samme Hjærte og Syn for denne Sag, saa vilde det dog være urigtigt af mig længere at indtage en Plads i dens Ledelse, som i Virkeligheden ikke tilkommer mig.

Herren være lovet og priset, som tillod mig i en lang Aarrække at deltage i den indre Mission og deri skænkede mig lige saa megen rig Glæde som kraftig Bestyrkelse af min Tro. Hermed fratræder jeg Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, idet jeg tillige sender mine kære Medbestyrere broderlig Hilsen og hjærtelig Tak for al deres Kærlighed og trofaste Samarbejde og tilønsker dem Naade og Visdom fra Herren til den indre Missions rette Fremme, ham til Ære og Menigheden til Bedste.

Guds Fred med Hilsen til alt hans Folk!

C. F. Rønne.« ¹⁾

Og 1. Marts svarer Vilh. Beck, som Ordfører for Bestyrelsen, med følgende Ord:

¹⁾ I. M. T. 1881, S. 161—162.

»Kære Pastor Rønne!

Det er med megen Vemod, at vi har modtaget Deres Brev om, at De fratræder Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«. Thi vi har aldrig glemt, hvor stor og afgørende Betydning De har haft for denne Sag. Vi mindes med Tak den Selvfornægtelse, hvormed De i sin Tid traadte ind i Bestyrelsen for den indre Mission, da denne udelukkende var i Lægfolks Hænder, som ikke vilde modtage nogen Præst i deres Midte som Præst, men kun som Broder. Ved at have kunnet gøre dette Skridt, som maaske saa underligt ud for mangen Præst, er De bleven brugt af Herren til at føre den indre Mission ind i det velsignede Spor, hvor troende Præster og troende Lægmænd gaar Haand i Haand i denne af Herren saa rigt velsignede Gerning.

Vi mindes, at det var Dem, den gamle Præst, som for 20 Aar siden rakte Haanden ud efter de unge Præster, da mange gamle Præster saa med Frygt eller Uvilje paa den Ungdommelighed, som dog Herren, han den evig gamle og evig unge, har kunnet bruge.

Og vi, som har arbejdet sammen med Dem i Bestyrelsen, mindes de mange velsignede Sammenkomster, vi har haft med Dem; vi mindes den Kærlighed, hvormed De saa ofte mildnede det haarde i os andre, saa at De lærte os at tage med varsom Hånd paa de mange vanskelige Forhold, som vi har haft med at gøre.

Og idet vi samler alle disse kære Minder, sender vi Dem vor kærligste Tak for de mange Aar, De har arbejdet for den indre Mission, og ønsker Dem Guds Fred over Deres gamle stille Dage.

Denne Hilsen beder jeg Dem modtage gennem mig som Ordfører for den nuværende Bestyrelse, og jeg tør godt tilføje som Ordfører ogsaa for dem, som har siddet i Bestyrelsen sammen med Dem, men som er udtraadt af Bestyrelsen, — ja ogsaa for dem, som er hensovede og hjemfarne.

Vilh. Beck.«¹⁾

»7 Gange 10 er Støvets Aar«, men hvad er 8 Gange 10? Som bekendt siger »den Guds Mand Moses«: »Vore Aars Dage er halvfjerdsindstyve Aar, og er der Styrke, firsindstyve Aar« (Ps. 90, 10), og her er endda mere, thi Rønne er over 80 Aar, da

¹⁾ I. M. T. 1881, S. 162—163.

han trækker sig tilbage, og endnu lægger Gud, som »Tiden vender«, en lille halv Snes Aar til hans Dage.

I over 40 Aar var han Præst i Høve og Flakkebjerg ved Skjelskør, og da han i 1876 nedlagde sit Embede og flyttede derfra, — skete dette ikke ganske frivilligt. Hans Kapellan, E. Paludan, med hvem han »lever et kærligt Samliv« (V. Beck), faar nemlig Embede i Idom ved Holstebro, og da nægter Kirkestyrelsen den gamle Præst at faa en ny Kapellan. Og saa var der ikke andet for ham at gøre end at søge sin Afsked. »Underligt nok« — som Vilh. Beck skriver — »at nægte ham, hvad der ikke nægtes de fleste Præster, om de saa har været de jammerligste Præster i deres Embede.«¹⁾

Saa det er med en noget bitter Følelse af at »være gjort Uret«, at han forlader det gamle Hjem og drager til Slagelse, hvor han tilbringer sine sidste Dage »i et lykkeligt og fredeligt Hjem med sin anden Hustru«. Med usvækket Deltagelse og Kærlighed vedbliver han at følge den indre Mission og fryde sig over dens Fremgang, ligesom det er ham en stor Glæde, naar en og anden af de gamle Arbejdere aflægger ham et lille Besøg. Af og til hører man ogsaa fra ham. I August 1881 skriver han saaledes til V. Beck og slaar til Lyd for, at der i Tro paa Herren optages et særligt Arbejde blandt de unge Theologer for at bøde lidt paa den store Præstemangel i den troende Menighed. Og da den i sin Tid velkendte Lægprædikant i Bisserup ved Holsteinborg, Jakob Hansen Fisker, dør 6. Maj 1883, griber den gamle Pennen og fremdrager i Missionstidenden et »lille Minde om ham«, saa skønt slutter han med disse Ord: »Naar et saadant Guds Barn har fuldkommet Løbet hernede, skal vi kristne ikke sørge, men udbryde med Profeten: »Herrens forløste skal vende om og komme til Zion med Frydesang, og evig Glæde være over deres Hoved. De skal have Fryd og Glæde, men Suk og Sorg skal fly fra dem« (Es. 51, 11).²⁾

Ogsaa offentliggør han i de Aar af og til nogle smaa Sange i Missionstidenden, saaledes 1884 »Troens Længsel«, hvori det hedder i første Vers:

»Min Længsel staar til Hjemmet
fra Vandringen paa Jord;
her er jeg dog en fremmed,
skønt trøstet af Guds Ord,«

i 1885 »kristnes Haab«, der slutter saaledes:

¹⁾ I. M. T. 1890, S. 550. ²⁾ I. M. T. 1883, S. 695—698.

»Byg da fast dit Haab paa Krist;
denne Grundvold bærer vist,
den vil aldrig svige,
læg dig tryk i Jesu Favn,
han dig fører trygt i Havn
i sit Himmerige,«

og i 1886 »Kærlighed stærkere end Døden«, hvori forekommer følgende smukke Vers:

»Guds enbaarne! Ingen Tanker
maaler Kærlighedens Bund;
Troen dog hel glad sit Anker
fæster i dens sikre Grund.«

Endnu har han nogle Aar tilbage, inden Frugten er tjenlig, da sender Gud straks Seglen ud, Høsten er for Haanden; det sker Onsdag 13. August (Høstmaaned) 1890, da sover den gamle »Patriark« hen, næsten 92 Aar gammel, »mæt af Dage«, da opfyldes paa ham »kristnes Haab«, »Troen« paa Guds enbaarnes »Kærlighed stærkere end Døden«, »har sin Længsel mødt«.

Og den paafølgende Mandag (18. August) foregaar Bisættelsen fra St. Mikkels Kirke i Slagelse; men unægteligt kendes det her, at naar en Mand bliver saa gammel og forlængst har udtjent, kommer han til at staa meget ene, bliver næsten glemt; Følget, der samles om hans blomstersmykkede Kiste, er ikke stort: en Del Præster og Venner fra Land og By samt hans Hustru, Børn og Børnebørn. Vi yngre Missionsvenner, som overværer denne Højtidelighed, har derfor hin Dag noget vanskeligt ved at fatte, at den gælder den Mand, som Vilh. Beck kalder »Missionens Fader«.

Først taler Sønnen, Præsten fra Sønderup og Nordrup ved Slagelse, P. Rønne, og ud fra Luk. 12, 32: »Frygt ikke, du lille Hjord!« skildrer han »sandt og varmt« sin Fader som »den frygtløse troende Mand«. Derefter »Rønnes 2 Kapellaner«, som nu efter en lille Menneskealders Forløb ikke længere er »grønne«, men snarere »graa«. Joh. Clausen anvender paa sin gamle »Sognepræst« sandt og kærligt det Ord, Paulus skriver til Filemon (V. 7): »Vi har stor Glæde og Trøst af din Kærlighed, efterdi de helliges Hjærter er bleven vederkvæget ved dig, Broder!« og Vilh. Beck, hvis Hjærte driver ham til at tale et Ord her ud fra Joh. Aab. 2, 10: »Vær tro indtil Døden, saa vil jeg give dig Livets Krone«, aflægger et kraftigt Vidnesbyrd om denne sin »anden Faders« Troskab indtil Døden mod Herren, Herrens Venner og Herrens Gerning, den indre Mission. Og han minder om, at Rønne er den, der menneskeligt talt havde ført ham ind i hans Livs kæreste

og største Gerning, da han bad ham prædike ved det berømte Stenlillemøde 1861.

Efter Højtideligheden i Kirken føres Liget paa Ligvognen, fulgt af Følget, som tager Afsked ved Slotsporten, ud gennem Byen for at køres til Høve, hvor Jordfæstelsen foregaar den følgende Dag. Foruden Sønnen, som udfører Jordpaakastelsen, taler her Præsterne J. Schjørring og K. Rønne, og her paa Kirkegaarden, hvor han har færdedes de mange, mange Gange, stedes da »gamle Rønne«, den indre Missions anden Formand, til Hvile ved sin første Hustrus Side til Opstandelsens Morgen.

Kønt og aldeles paa sin Plads vilde det have været, om ogsaa en Lægmand havde taget til Orde ved denne Højtidelighed. Det er dog sandt, hvad Vilh. Beck siger i sin Ligtale: »Det er gamle Rønnes udødelige Fortjeneste, som Guds Folk i Danmark aldrig maa glemme, at han i sin ydmyge Troskab var den, der nedbrød Skillevæggen imellem Præst og Læg i Arbejdet for Guds Rige.«¹⁾

EN AF-
SLUTTENDE
OVERSIGT.

Inden jeg afslutter dette Afsnit, er det formentligt paa sin Plads at give en lille Oversigt over den indre Missions Virksomhed det sidste Aar i C. F. Rønnes Formandstid (1880).

Hvor er Sennepstræet dog vokset i de godt og vel 19 Aar, det er nu »større end Urterne«.

48 Lægmand er i Virksomhed rundt omkring i Landet: 12 paa Sjælland, 7 paa Fyn, 1 paa Lolland-Falster og 28 i Jylland, og heraf er 40 fast antagne, lønnede Kolportører, mens 8, deriblandt 4 Lærere, er frit virkende.

Vilh. Beck, Missionens utrættelige og hidtil uovertrufne Prædikant, holder 51 Missionsmøder i Kirker, Skove og Missionshuse, mange af dem, navnlig de jydsk Skovmøder (i Levring Skov, Dalby Mølleskov, Grejsdalen, Hinnerup Skov o. s. v.), er meget stærkt besøgt; 31. August holder han første Gang Møde i Ulvedalen i Jægersborg Dyrehave ved København, og dette Møde, som fra nu af gentages Aar efter Aar, er første Gang besøgt af en saa overordentlig Mængde Mennesker, som Beck aldrig har set ved noget Møde.

Og 26 andre Præster (7 paa Sjælland, 1 paa Lolland og 18 i Jylland), navngives i Beretningen som holdende Møder for den indre Mission. Eksempelvis kan foruden dem, vi kender fra tidligere Aar, nævnes: P. Krag ved St. Jakobs Kirken og Chr. Sørensen ved Garnisons Kirken i København (11. Januar 1880 holder han Tiltrædelsesprædiken: »Har du søgt og fundet?«), der tillige er flittige

¹⁾ I. M. T. 1890, S. 554.

Medarbejdere ved Missionstidenden, Budde-Lund i Nidløse (Sjælland), Schaumburg i Klovborg (Jylland), H. Bjarnesen i Ring (Jylland), H. Blom i Gjellerup (Jylland) o. fl. Missionen vinder flere og flere Præster for sig.

»Den indre Missions Tidende« med sine 13,000 Abonnenter (2000 flere end i 1879) gør en stor Missionsgerning i Folket ved at udbrede Guds Ord, ligesom ogsaa dens Bekendtgørelser (»Fæstekontoret i Ørsløv«, et af Joh. Clausens »Æg«) er til stor Gavn for troende Mennesker baade med Hensyn til at faa og søge Plads. Bladet er tillige en god fast Indtægt for Missionen, idet det indbringer c. 18,000 Kr.

Aars-Indtægten er nu naaet til c. 54,000 Kr., en Sum, der ikke er saa lidt større end i 1867, da et Højdepunkt naaedes, inden Bruddet med Grundtvigianerne skete. Største Indtægtspost er »Gaver«, c. 20,000 Kr.

Af »Forsamlingshuse for den indre Mission« har Missionen 10, nemlig foruden de tidligere omtalte 5 (i Randers, Aarhus, Fastrup, Horne, Ringgive): Missionshusene i Haslev (det første paa Sjælland) og Bindslev (Vendsyssel), begge indviede i 1879 af Fr. Zeuthen, Missionshuset i Sæby Købstad, indviet i 1879 af P. E. Blume og udvidet senere baade i 1884 og 1894, samt Missionshusene i Esbjerg og Lemvig, begge indviede af Vilh. Beck, henholdsvis 25. Maj og 19. Oktober 1880.

Jo, Væksten siden 1861 er god og meget iøjnefaldende. Her er »store Ting« at prise Gud for.

Og dog er det sandt: »Ingen Roser uden Torne« (undtagen Jesus, »den yndigste Rose« (V. Beck).¹⁾ Just i dette Efteraar (1880), da Rønne for Alvor overvejer det Skridt, han gør først i det nye Aar, trækker atter mørke Skyer op i Horizonten. En i Begyndelsen ret ubetydelig Sag vokser hurtigt op til en stor Begivenhed, der drager indgribende Følger efter sig. Det er vel nok den største Vanskelighed, den indre Mission har haft ude fra.

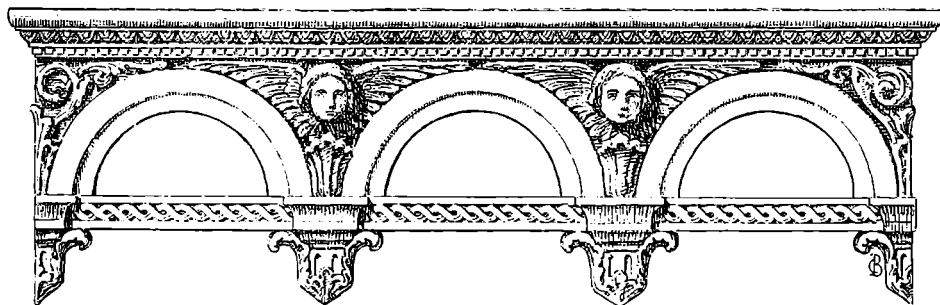
Men herom i næste Afdeling.

¹⁾ Se V. Becks Prædiken: »Roser uden Torne«, ved Efteraarsmødet i Sorø 1876 (I. M. T. 1876, S. 786—796).

ANDEN AFDELING.

VILHELM BECKS FORMANDSTID.

(1881—1901).

5. SENNEPSTRÆET SKYDER STORE GRENE.

(1881—1886).

VILH. BECK.

Hvem der nu skal være den indre Missions Formand i C. F. Rønnes Sted, er givet paa Forhaand: Vilh. Beck er i enhver Henseende ganske selvskreven til den Plads, han i Virkeligheden har indtaget i adskillige Aar.

»DEN
THYSKE
KRIG.«

Dette er i den Grad en Selvfølge, at ved Sommermødet i Odense 1881, hvor Bestyrelsen, — som vi skal se, — forøges med 6 nye Medlemmer (Præster), synes det, at Formandsspørgsmaalet slet ikke kommer paa Tale: som saa mange Gange før fungerer Vilh. Beck som Formand. Og ved Efteraarsmødet i Randers vælges han ved Bestyrelsens Møde 25. Oktober 1881 enstemmigt til Formand, — men det forsømmes at tilføre Protokollen det, hvilket først sker ved Efteraarsmødet i Helsingør 1. December

1882. Her erklæres det, »at Vilh. Beck fra nævnte Dato (25. Oktbr. 1881) har været og fremdeles er Formand«.

Og endog før Rønnes Fratrædelse foreligger nu en baade ubehagelig og vanskelig Sag til Bestyrelsens Afgørelse. Nu skal vi høre.

Efteraarsmødet i 1880 blev afholdt i Næstved 2. November, et særdeles godt besøgt Møde: »Kirken fuldere af Folk end nogensinde

før.« Næste Dag holdt Bestyrelsen, der kun bestod af 3 Medlemmer: 2 Præster (V. Beck og Fr. Zeuthen) og 1 Lægmand (Anders Stubkjær), Møde i Everdrup Præstegaard, hvor Zeuthen da var Præst. Og herude i det sjællandske Præstehjem, hvor der arbejdes »hele Dagen og den halve Nat«, afgøres vigtige Forhandlingssager.

For det første supplerer Bestyrelsen sig med 2 nye Medlemmer: 1 Præst og 1 Lægmand. Siden Becks Forflyttelse til Sjælland og Jeanssons Død har det været et Savn, at Bestyrelsen i hele Jylland kun har haft et eneste Medlem. Man beslutter da at optage 2 jyske Mænd, og Valget falder paa E. Nyeborg, da Præst i Vildbjerg, Hammerum Herred, og N. M. Lind, da Lærer i Hanbjerg ved Struer. Og Bestyrelsen er vis paa, »at disse 2 Mænd har Missionens Venners fulde Tillid, og at de vil være de gamle Bestyrelsesmedlemmers Hjælpere i at fortsætte Missionen i det Spor, den hidtil har gaaet, og som Herren har velsignet saa rigeligt.«¹⁾

Dernæst bliver det her til Alvor med den Navneforandring for Missionens Udsendinge, som før havde været paa Tale. Da der nu fandtes saa mange Slags »Kolportører«, udsendte af Boghandlere og »Sekterere«, og det endog var sket, at nogle af disse var kommen i Konflikt med Loven og var bleven straffet, indses det let, at den indre Missions Udsendinge ikke kunde staa sig ved at løbe Fare for at blive forvekslet med saadanne. De kunde for deres Gernings Skyld ikke længere være tjent med at bære Kolportørnavnet. I Er-

kendelse heraf var den københavnske Missions Kolportører da ogsaa bleven enig med deres Bestyrelse om at forandre Navnet til »Missionærer«, og Landmissionens Bestyrelse beslutter nu her, at dens Udsendinge for Fremtiden skal bære Navnet: »Indre-Missionærer«.

Som Mænd, der altsaa fra først af bærer det nye Navn, antages her i Everdrup Præstegaard 5 nye Udsendinge, deriblandt Jens Holt, Tavlov, der i flere Aar havde arbejdet frit for Guds Rige som Missionens Ven.

Men den vigtigste Sag, som hin Dag ligger til Afgørelse paa Bestyrelsens Bord, er dog tvende Andragender fra Præster i Thy, -- og det er dem, som volder Krigen.

JENS HOLT.

¹⁾ I. M. T. 1881, S. 146.

Oppe i Thy havde den indre Mission 2 Indre-Missionærer: Jesper Nielsen i Lyngs paa Thyholm og P. Kr. Poulsen i Ørum ved Thisted, og mellem dem og Præsterne i Thy var der opstaaet en saa alvorlig Uoverensstemmelse, at disse saa sig foranlediget til at indgive Klage over de to Udsendinge til deres Bestyrelse. Navnligt ankedes der over, at den ene af de 2 Kolportører havde omtalt Præsten i Hundborg ilde og lastet hans Prædiken, ligesom han ogsaa i Nabosognene var optraadt med ringeagtende og nedsættende Ord imod Præsten.

Det ene Klageskrift er dateret Thisted 1. September 1880 og er underskrevet af 11 Præster med Konventets Formand, Provst N. W. Rohde i Thisted, i Spidsen, og det lyder som følger:

»Vi tror, at det vil være i den indre Missions Bestyrelses Interesse at blive sat i Kundskab om, at ved et Møde i Thisted den 1. September d. A., hvor samtlige Præster af Hundborg og Hillerslev Herreder var til Stede med Undtagelse af den nylig kaldede residerende Kapellan i Thisted, blev den indre Missions Lægprædikanters Optræden her paa Egnen i det sidste Aar sat under Diskussion, og efter de Meddelelser, som fra forskellig Side blev fremført, viste det sig, at der var en almindelig Misfornøjelse over, at Kolportørerne, Jesper Nielsen og Poul Poulsen, i Reglen er traadt frem ved gudelig Forsamlings Afholdelse uden i Forvejen at have sat sig i Forbindelse med Præsten desangaaende, saa at det fremgaar saa tydeligt, at de i Stedet for at yde Præsten en Hjælp foretrækker en selvstændig Virksomhed bag Præstens Ryg.

Der synes at kunne være Tvivl om, at særlig Poul Poulsen besidder den fornødne Modenhed til den vigtige Gerning, som er betroet ham af den indre Missions Bestyrelse, idet han har lagt en saadan Mangel paa kristelig Besindighed og Ydmyghed for Dagen, at hans Optræden i et Par Pastorater er mere skikket til at modarbejde Præstens Gerning end til at yde ham en velvillig Haandsrækning, og vi kan ikke tro, at det er den ærede Bestyrelses Mening, at Forholdet skal udvikle sig paa en saadan Maade.

Vi Præster udtaler derfor som et almindeligt Ønske, at vi maa fritages for fremtidigt Besøg af bemeldte to Lægprædikanter i vore Pastorater.«

Den anden Henstilling til Bestyrelsen er fra Hassing-Refs Herreds Konvent 22. Septbr. 1880 og lyder saaledes:

»I Henhold til lignende Erfaringer, som Præsterne i Hundborg og Hillerslev Herreder har gjort med Hensyn til Kolportørernes Virksomhed, tillader vi undertegnede Præster i Hassing-Refs Herre-

der os at henstille til den ærede Bestyrelse for den indre Mission, om den ikke maatte være villig til 1) at paalægge Kolportørerne at sætte sig i personlig Forbindelse med Præsterne i de Menigheder, hvor de optræder, og 2) ikke at modarbejde Sognepræstens Virksomhed.«

Og dette sidste Andragende fra 16 Præster ledsagedes af en længere Skrivelse til »Hr. Sognepræst Beck« fra Formanden for Konventet i Sydthy, Riis-Lowson i Vestervig. Han oplyser heri, »at Andragendet væsentligt er fremkommet efter Opfordring fra Præsterne i Thisted Provsti med Provst Rohde i Spidsen, en Mand, som tidligere af al Magt har støttet Kolportørerne, endog i aaben Opposition mod sin forrige Menighed,« og at det er underskrevet af samtlige tilstedeværende Præster paa Konventet undtagen én. Og han slutter med at udtale: »Jeg tror næppe, nogen Præst i Thy vil overlade Dem eller nogen af Bestyrelsen sin Kirke, — mens vi ganske vist vil tage broderligt imod Dem i vore Huse og Konventer, i Fald De kan ønske at forhandle med os.«

For nu at undersøge denne Sag paa Stedet og om muligt indlede en Forhandling med Præsterne deroppe ønskede Bestyrelsen samme Efteraar at faa afholdt nogle Missionsmøder i Thy. Medlem af Bestyrelsen, Fr. Zeuthen i Everdrup, henvendte sig derfor til Præsterne i Vestervig (Riis-Lowson), i Skjoldborg (Bagger) og i Rær (Nielsen) med Bøn om at maatte faa deres Kirker til Møder for den indre Mission. Men dette nægttes ham af alle tre Præster uden paa den Betingelse, at han paa Forhaand forpligtede sig til at misbillige Kolportørernes Færd, — hvilket han selvfølgelig ikke kunde gaa ind paa, før Sagen var undersøgt. Præsterne gjorde gældende, at man ikke kunde underkaste sig en fremmed Præsts Dom om Forholdene i et ham ukendt Sogn, især naar denne Præst — som Medlem af Bestyrelsen — maatte antages forud at være mest tilbøjelig til at stille sig paa Kolportørernes Side.

Saaledes staar Sagen, da Bestyrelsen er samlet i Everdrup Præstegaard 3. November 1880 og skal tage Stilling til den og give Andragerne Svar.

Og »i en skarp og afvisende Form«, som Vilh. Beck selv skriver¹⁾, kommer det til at lyde saaledes:

»Paa den Skrivelse, som »Bestyrelsen for kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« har modtaget fra samtlige Præster af Hundborg og Hillerslev Herreder og en lignende fra Præsterne i Refs og Hassing Herreder med Klage over Missionens Udsendinge,

¹⁾ Erindringer af mit Liv, S. 167.

hvis Besøg man frabeder sig for Fremtiden, maa vi for det første svare, at den Omstændighed, at samtlige Præster har kunnet blive enige om denne Klage, har for Bestyrelsen berøvet Klagen en betydelig Del af dens Vægt, som den ellers kunde have for os, idet det er vitterligt, at Missionen altid har haft en betydelig Del af Præsterne i Danmark imod sig.

Dernæst maa vi gøre opmærksom paa, at den indre Missions Gerning ingenlunde udelukkende er bestemt til at være en Hjælp for Præsterne, men ligesom dens Opgave er at vække Livet og samle de hellige, saaledes kan den kun være en Hjælp for de Præster, som selv arbejder paa at faa Livet vakt og er de helliges Venner, — hvorimod den overfor Præster af modsat Beskaffenhed maa arbejde uden disse. Det er paalagt Kolportørerne at henvende sig til Præsten første Gang, de kommer i et Sogn, og, dersom Præsten stiller sig venligt til dem, da at vedligeholde Forbindelsen og Samarbejdet med Præsten, hvilket Tilhold i Anledning af den os sendte Klage yderligere er givet de to nævnte Kolportører, hvilket Tilhold, for ikke at sinke Kolportørerne ved gentagne Visitter hos Præsten, dog maa forstaas saaledes, at en skriftlig Henvendelse til Præsten maa være tilstrækkelig; men det er ogsaa sagt Kolportørerne, at naar Præsten stiller sig uvenlig til deres Gerning, maa al Henvendelse til Præsten anses for unyttig i Fremtiden.

Det havde været Bestyrelsens Ønske at faa afholdt nogle Missionsmøder i Thy i Efteraaret. I den Anledning havde medundertegnede Zeuthen tilskrevet Præsterne Riis-Lowson, Bagger og Nielsen og anmodet dem om at faa deres Kirker til Afbenyttelse, Kirkerne blev ham imidlertid nægtet, dersom han ikke forud forpligtede sig til at stille sig paa Præsternes Side imod Kolportørerne. Dette kunde han selvfølgelig ikke indlade sig paa, før Sagen var undersøgt, hvilken Undersøgelse Præsterne derved afskar os, saa at vi nu maa finde en anden Maade at bringe Lys i Sagen paa.

Dernæst maa vi tilføje, hvad der har vist sig saa mange Steder, at hvor troende Præster har sluttet sig hjærteligt til Kolportørernes Virksomhed og det derved vakte Liv, dér har Missionen været til stor Velsignelse for Præsternes Virksomhed; vi formener, at dersom Thy Præster havde gjort det samme, vilde de have gjort samme Erfaring, medens de nu ved at isolere sig fra Bevægelsen har mistet den præstelige Indflydelse paa det vakte Liv.«

Dette Svar, som L. Koch kalder »meget overlegent«¹⁾, og om hvilket Vilh. Beck selv indrømmer, at det »affattet i en sildig Natte-

¹⁾ Fra I. M.s og Grundtvigianismens Tid, S. 229.

time har en mindre heldig Form«, ja »en ubehagelig Form«¹⁾ havde ingen god Virkning. Gennem Biskoppen i Aalborg, Lind, indkommer nu fra 9 Præster i Hundborg og Hillerslev Herreder »en Besværing (af 13. Januar 1881) til Kirkeministeriet over den Maade, paa hvilken flere af de af »Bestyrelsen for kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« udsendte Kolportører er optraadt som Lægprædikanter i bemeldte Herreder«, og de foreslaar tillige en anden Ordning af Lægprædikantvirksomheden med Bispeeksamen, biskoppeligt Duelighedsbevis til Forevisning hos Sognepræsten og Indordning under enhver Præsts Tilsyn og Vejledning, kort sagt, at hele Virksomheden »underordnes Kirkens Kontrol«.

Og hermed tager »denne oprindelig ubetydelige Kolportørsag« en meget alvorlig Vending.

Kirkeministeren er skarpt imod, og straks da Klagen fremkommer, er han tilbøjelig til at foretage et meget energisk Skridt: fratage Missionen paa Landet Retten til Kolportage og forbyde Præsterne at udsende Kolportører.. Og Sjællands berømte Biskop, H. L. Martensen, er ingen Ven af Kolportørerne, hvis Virksomhed som Ordets Forkyndere han frakender egentlig Betydning, og ganske vist bevarer han fra gammel Tid Velvilje overfor Vilh. Beck, men er paa den anden Side træt af de idelige Anker over hans Prædikemaade og haarde, raske Domme over andre Præsters Virksomhed, — hvilket han bliver bekendt med paa sine Visitatser.

Men — H. Stein paavirker Biskoppen, og denne igen Ministeren, idet han hævder: »At aandelige Ting maa behandles aandeligt og ikke brutalt, og vi Præster har en anden Herre over os end Ministeren, og at man ikke kan manøvrere med Præster som med Toldbetjente«²⁾; saa Enden bliver foreløbigt, at Sagen sendes til Missionsbestyrelsens Erklæring (22. April), efter at Vilh. Beck forgæves havde forsøgt at faa Præsterne til at tage deres Andragende tilbage.

Og denne Erklæring, der betegnende nok for hele Stillingen ikke synes at være underskrevet af det læge Medlem af Bestyrelsen (Anders Stubkjær), men kun af de to Præster: V. Beck og Fr. Zeuthen, er efter Biskoppens Ordre meget indgaaende.

Først paapeges Missionens historiske Oprindelse for 28 Aar siden fra de gudelige Forsamlingsfolk som en i Begyndelsen udelukkende Lægmandsvirksomhed, og det betones, hvilken Lykke for Folkekirken det var, at det for 20 Aar siden lykkedes nogle Præster at faa Tag i den, saa den førtes ind i et kirkeligt Spor.

¹⁾ Erindringer fra mit Liv, S. 169. ²⁾ V. Beck: Erindringer, S. 170, og I. M. T. 1894, S. 430.

Dernæst udtaler man sig om Kolportørernes Antagelse, ved hvilken Bestyrelsen anvender den mest mulige Forsigtighed. Ingen antages, uden enten et Bestyrelsesmedlem personlig kender vedkommende, eller der haves paalidelige Vidnesbyrd om hans Liv og Duelighed fra kendte Præster og Lægfolk. Og denne Antagelse gælder foreløbig kun paa Prøve et Aar. Og enhver Kolportør, som fører falsk Lære eller ikke lever et ulasteligt Liv, afskediges uden videre, selv om vedkommende ikke vil erkende dette.

Det indrømmes, at Kontrollen med Kolportørerne er baade det vanskeligste og det svageste og mest angribelige Punkt. Men noget gøres der dog i den Retning. Dels samles Bestyrelsen med Kolportørerne et Par Gange om Aaret, og dels staar den i levende Forbindelse med Missionens Venner, baade Præster og Lægfolk, rundt omkring. Men unægteligt var det ønskeligt, at hver Kolportør havde sin bestemte Præst til Foresatte og Mellemmand mellem sig og Bestyrelsen.

Man beklager, at Sagen er kommen ind i et saa uheldigt Spor, men deri bærer de klagende Præster Hovedskylden ved den afvisende Maade, hvorpaa de har hindret Bestyrelsen i at anstille en stedlig Undersøgelse af Kolportørernes Forhold.

Og Erklæringen slutter med en Anmodning til Biskoppen om at anvende sin Indflydelse hos Ministeren baade til at afværge, at der paabydes den indre Mission en Ordning i Overensstemmelse med de 9 Præsters Forslag, hvad vil have til Følge, at de Præster, der hidtil har ledet Virksomheden, maa fratræde, hvorved den indre Mission med sine Legater, sit Blad (med 13,000 Abonnenter), sine Missionshuse (c. 20) og sin Aarsindtægt (50,000 Kr.) vilde blive en Lægmandsmission, som uden præstelig Hjælp kunde blive til uberegnelig Skade for Folkekirken, — og til ligeledes at afværge, at Kolportageretten fratages den indre Mission.

Biskoppen er i det hele tilfreds med denne Erklæring, men udbeder sig dog endnu Oplysning om den Instruks, der medgives Kolportørerne ved deres Udsendelse saa vel som om den Kontrol, der af Bestyrelsen føres med, at de holder sig de dem givne Forskrifter efterrettelig, ligesom han ogsaa ønsker sig særlig underrettet om, hvilken Stilling og Virksomhed der er overdraget »Lægprædikanterne«.

Imidlertid arbejdes der ihærdigt bag Kulisserne, særligt af H. Stein, der gentagne Gange er hos Biskoppen, hos Departementschefen og tilsidst hos selve Ministeren, hvor han efter »en haard Ventetid« stedes til »Audiens¹⁾ i Ordets egentligste Forstand«. Mi-

¹⁾ Ordet kommer af det latinske: audio, der betyder: jeg »hører«.

nisteren tager godt imod ham, hører opmærksom paa, hvad han har at sige, men udtaler sig meget lidt. Ogsaa Provst Rohde og Prof. P. Madsen er hos Biskoppen, og V. Beck baade hos ham og hos Departementschefen.

Ogsaa lykkes det nu at faa en Forhandling i Stand med de klagende Præster, Fr. Zeuthens Svoger, V. Bagger i Skjoldborg i Thy, faar nemlig den gode Tanke at indbyde baade denne og V. Beck til et Konvent hos sig 9. Juni 1881, hvor de kunde faa Lejlighed til personligt at mødes med Præsterne og mundtligt lægge den omstridte Sag frem. Først afholdes Missionsmøde i Kirken, — men her giver kun én af Præsterne Møde: Begyndelsen er just ikke lovende, det ser alt andet end fredeligt ud. Men ved selve Konventforhandlingerne lykkes det imidlertid Beck at fremstille Sagen saaledes, at Udfaldet bliver godt. Han indrømmer og beklager den uheldige Form, Missionsbestyrelsens Skrivelse var affattet i, og giver Præsterne Underretning om de Forhandlinger, som i Anledning af Klagen til Ministeriet er i Gang mellem Bestyrelsen og Biskop Martensen, og om den nye Ordning, som rimeligvis bliver Følgen deraf, og som navnlig vil gaa ud paa dette: »At Indre-Missionæren skal være pligtig til at møde hos Sognets Præst og forsøge at aftale sin Virksomhed i Sognet med ham, og at hver Indre-Missionær skal have en tilsynshavende Præst«.¹⁾ Guds gode Aand er til Stede ved Mødet, saa Vredens Bølger lægger sig, og Striden med Præsterne bilægges.

Til Forstaaelse af hele denne Sag maa det erindres, at de folkekirkelige Forhold var ganske anderledes den Gang, — nu falder næppe nogen Præst for Alvor paa at betragte sig som den eneste, der egentlig har Lov til at arbejde for Guds Rige indenfor det Sogns Grænser, der er ham betroet.

Dog er det sikkert nok, at den indre Mission den Gang var i Fare, og at der hos dens Venner Landet over var ikke liden Ængstelse og Bekymring for dens Fremtid. Men naar en Indsender i »Annekset« udtaler, at Grunden til, at Bestyrelsen mente at burde give efter, som den gjorde, var, at dens Præster ellers blev truet med Afsættelse fra deres Embede, maa hertil bemærkes, at Vilh. Beck udtrykkelig tilføjer, at dette sidste dog aldrig er bleven dem meddelt af den kirkelige Øvrighed.²⁾

Og som Bevis paa, at der var Uro indenfor den indre Missions Lejr med Hensyn til Missionens Kaar i de kommende Dage, kan ogsaa anføres, at en Del ansete Præster, Venner af den indre Mis-

¹⁾ V. Beck: Erindringer fra mit Liv, S. 169. ²⁾ Annokset 1894, S. 97.

sion, samlede Underskrifter paa en Adresse til Ministeriet for at gøre deres til at forebygge, »at hint Forslag af de omtalte Præster nyder Fremme, eller at Ministeriet endog skulde forbyde Folkekirkens Præster at vedblive som hidtil at staa i Spidsen for den indre Mission.«

Dette Andragendes Indbydere er: J. Vahl (da i Karrebæk v. Næstved), P. Krag (København), Chr. Sørensen (København), P. E. Blume (da i Vistoft), E. Jespersen (da i Magleby), O. C. Ipsen (da i Øster-Snede), F. Nielsen (da paa Holmsland) og H. Bjarnesen (da i Ring ved Horsens). Og med Styrke udtales i denne paatænkte Henvendelse til Ministeriet, at »der behøves ikke megen Forudseenhed eller Kendskab til vore kirkelige og folkelige Forhold til at sige, at en saadan Ordning (som foreslaaet af Præsterne i Thy) vilde ganske slaa hele den nuværende indre Missions Virksomhed ihjel«.

Og hvad saa? Ja, hør videre, hvad der staar i denne Adresse:

»Saaledes som Forholdene nu en Gang er i vort Land og vor Kirke, tør det næppe ventes, hverken at de Lægmænd, der vil arbejde i Ordets Forkyndelse, vilde finde sig i en saadan meget indskrænket eller begrænset Virksomhed, eller at de troende Lægfolk, der ved deres Gaver støtter og bærer Sagen oppe, vilde vedblive dermed, hvis Sagen blev saaledes ordnet. Da det nu er aldeles umuligt at hindre Folkekirkens Lægmænd i at benytte den Frihed, som de har, og som alle Sekterere i fuldeste Maal bruger, og da det næppe kunde forsvares, at der ved Siden af hin foreslaaede Indre-Missionsvirksomhed dannede sig en ny, atter ledet af Folkekirkens Præster, vilde Følgen blive, at der snart ved Siden af hin foreslaaede Indre-Missionsvirksomhed dannede sig en anden, ganske uafhængig af Folkekirkens Præster og styret af Lægmænd, og hvad Følgen heraf vilde blive, er let at forudse, ikke alene en høj Grad af Fortrædigelse af Folkekirkens Præster i deres Gerning men ogsaa en Bevægelse i mere og mere sekterisk og kirkesplittende Retning.«

Naa, denne Adresse blev nu aldrig indgivet, formodentligt fordi Faren drev over, saa det ikke ansaas for nødvendigt at fremkomme med den.

Hvem véd, om den dog ikke har haft sin Betydning alligevel!

Nu vel, Krigen er endt, — men den drager vidtrækkende Følger efter sig.

*KRIGENS
FØLGER.*

Som før nævnt har den indre Mission i 1881 sit store aarlige Sommermøde i Odense 16.—17. Juni, og det er Mærkedage i Missionens Historie, thi hvad her forhandles og bestemmes, faar meget stor og indgribende Betydning i de kommende Dage.

For det første forøges Bestyrelsen — som ogsaa før omtalt — med 6 nye Medlemmer, alle 6 Præster, en saa stor Forøgelse som aldrig hverken før eller siden. Hidtil har det været anset for mest praktisk, at Bestyrelsen havde faa Medlemmer, en Lettelse baade ved de to aarlige Bestyrelsesmøder og ved den skriftlige Afgørelse af Sager, som i Mellemtiden maatte afgøres. Men da det nu under »den thyske Krig« bl. a. blev fremført af Modstandere, at der kun var 1 (i Parentes: 2) Præster, som udsendte Indre-Missionærerne og stod for hele denne Sag, og da det viste sig nødvendigt end mere end tilforn at yde Garanti for Missionens Kirkelighed, ansaa man det for det bedste Middel i den Henseende at optage 6 Præster til i Bestyrelsen.

Og her vælges da følgende, af Missionens Venner vel kendte og vel agtede Mænd: J. Vahl i Karrebæk v. Næstved, J. Møller i Sandby v. Nakskov, O. F. Moe i Ærøskøbing, O. C. Ipsen i Øster-Snede, P. E. Blume i Vistoft v. Æbeltoft og P. Chr. Larsen i Tversted v. Hjørring.

Dernæst sker her i Odense intet mindre, end at Missionen i Virkeligheden faar en ny Ordning, idet et Par Bestemmelser i den oprindelige Ordning, som ikke før var bleven gennemført, nu føres ud i Praxis; med andre Ord: det vedtages »at anmode forskellige Præster i Missionærernes Distrikt at overtage det Hverv at være deres nærmeste Foresatte og Mellemmænd mellem dem og Bestyrelsen,« og »der udfærdiges en ny Instruks for Indre-Missionærerne«.

Saa udgaar der da Henvendelse til Præster Landet over med Anmodning om at paatage sig den Bestilling at være »Provster«, — som det senere kaldes —, for Indre-Missionærerne. Og paa faa Undertagelser nær erklærer alle de Præster, til hvem man henvender sig, at de er villige til at overtage det dem tilbudte Hverv. Paa denne Maade udnævnes da ikke mindre end 52 »Provster«¹⁾ paa én Gang, saaledes at hver Missionær faar en eller flere »Tilsynsmænd«, ja 1 faar 4 og 2 endog 5 hver — tænk en Gang 5 Provster til en eneste Indremissionær, og det endda 2 saadanne, som ingenlunde var ansete for at være særlig balstyrige.

Sjælland har 13 »Provster«, Lolland-Falster 4, Fyn og Langeland 7 og Jylland Resten, 28.

Jo, man maa nok give Vilh. Beck fuldstændig Ret, naar han

¹⁾ Uvilkaarligt lægger man Mærke til, at Provst Rohde i Thisted er tilsynshavende Præst baade for Jesper Nielsen i Lyngs og for Jens Kristensen Haasum i Tandrup.

herom bemærker: »Denne talrige Bestyrelse i Forening med de 52 Præster, som Landet rundt har overtaget det Hverv at være Mellem-mænd mellem Bestyrelsen og vore Udsendinge, maa vel være tilstrækkelig Garanti for, at den indre Mission er en kirkelig Forening.«¹⁾

Præster maa jo da være kirkelige.

Og Indre-Missionærene faar en ny Instruks, underskreven af samtlige Bestyrelsens Medlemmer (9 Præster og 2 Lægmænd). Lad os høre, hvorledes den lyder.

*»INSTRUKS
for Indre-Missionærer.*

Indre-Missionær N. N. i N. N. er udsendt af »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« for at virke for Guds Riges Fremme indenfor den danske Folkekirke i Overensstemmelse med Folkekirkens Lære og lovlige Orden.

Han skal medføre af de Skrifter, som Foreningen har antaget til Udbredelse, hvorover han skal medbringe en Liste med vedføjede Priser. Disse Bøger skal han udbyde til Salg i Husene og benytte Lejligheden til at indlede en Samtale med Husets Beboere om Guds Riges Anliggender, mens det fornemmelig skal være ham magtpaaliggende at opsøge saadanne Huse, hvor der henligger syge og gamle eller anfægtede Mennesker.

Samtidigt er han udsendt for at vidne om vor Frelser i Forsamlinger, om dertil maatte gives ham Lejlighed.

Han er pligtig ved Ankomsten til et Sogn at henvende sig personlig til Præsten for at gaa i Raad med denne om sin Gerning i Sognet og for i det hele, om muligt, at arbejde i Samfund med ham, — og, dersom han faar en velvillig Modtagelse hos Præsten, søge at vedligeholde et godt Forhold mellem ham og sig, navnlig aftale sine Forsamlinger med Præsten og søge saa vidt muligt at have denne med sig til disse.

Efter Aftale med Bestyrelsen har Pastor N. N. paataget sig i hele hans Virksomhed at være hans Raadgiver og Vejleder, som han derfor skal betragte som sin nærmeste Foresatte og Mellemmand mellem sig og Bestyrelsen, og med hvem han jævnlig skal raadføre sig og træffe Aftale om sin Virksomhed.«

Nægtes kan det ikke, at her er givet Sognets Præst en betydelig Magt; vel kan han ikke ligefrem forbyde Indre-Missionæren at komme i sit Sogn, gøre Husbesøg, sælge Bøger og holde private

¹⁾ I. M. T. 1882, S. 86.

Forsamlinger, hvor man vil lukke op for ham, men da Missionæren ikke maa afholde nogen offentlig bekendtgjort Forsamling uden efter Aftale med Præsten, staar det altsaa i dennes Magt at hindre dette. Det kan han ikke gøre overfor falske Profeter, som bryder ind i hans Sogn.

Og lige saa uimodsigeligt er det ogsaa, at ved denne nye Instruks er der lagt en tung Byrde paa Indre-Missionæren, idet det nu er en ufravigelig Pligt for ham hver Gang at fremstille sig personligt for Præsten, inden han begynder sin Virksomhed i Sognet.

Enhver kan sige sig selv, at dette mange Gange kan være ganske overordentlig besværligt og tidsspildende for ham i hans i Forvejen brydsomme Gerning.

Saa meget mere maa det da paaskønnes, at da Bestyrelsen her i Odense ved sit Møde med Indre-Missionærerne forelægger dem denne nye Ordning og lægger det paa deres Samvittighed, om de kan og vil gaa ind under disse Bestemmelser eller i modsat Fald træde ud af Missionens Tjeneste, tager de alle beredvilligt imod de Pligter og Byrder, som lægges paa dem. Arbejdet for Guds Rige og Sjæles Frelse er for dem saaledes i Forgrunden, at al Tanke om egen Bekvemmelighed maa vige til Side.

Endnu en Følge — ikke af de glædelige — af denne uhyggelige Strid med Thylands Præster er, at mens ved dette Sommermøde ingen nye Indre-Missionærer antages, afskediges den ene af de 2 Mænd, der havde været den ydre Anledning til Krigen: Poul Kristian Poulsen i Ørum. Ved sine Undersøgelser var Bestyrelsen nemlig kommen til det Resultat, at Præsternes Klage over ham var berettiget, og at der i det hele desværre forelaa gyldig Grund til, at han ikke kunde forblive i Missionens Tjeneste.

3. MAJ I
ØRSLØV.

Ser vi nu tilbage paa denne Strid og dens Følger, kan vel den Tanke melde sig hos en eller anden: det var i Grunden en ret trang Begyndelse for Vilh. Beck paa hans Formandstid; hele denne Sag kunde jo ikke andet end volde ham mange Bryderier og har vel endog af og til ført mørke Tanker med sig.¹⁾ Men til Gengæld giver Herren ham midt i Kampens Hede at opleve en stor Højtidsdag i Hjemmet i Ørsløv, 3. Maj 1881: 25-Aarsdagen for hans Indtrædelse i Præsteembedet.

¹⁾ Et Brev af 2. Maj (altsaa Dagen før Festdagen) til Provst Rohde i Thisted slutter Beck med følgende Ord:

»Det er et beskt Bæger, som Thy Præster har skænket for mig paa mit Jubilæum, da saa megen Kærlighed skænker sød Vin for mig. Men jeg har vel ogsaa godt deraf.«

ØRSLEV KIRKE

Egentlig skulde Festen have været holdt 1. Maj, thi det var 1. Maj 1856, at Beck af sin Fader blev indsat i Uby Kirke til at være hans Kapellan, men da det traf sig saaledes, at den Dag i 1881 var en Søndag, blev den navnligt af Hensyn til de tilrejsende Præster først holdt den paafølgende Tirsdag.

Saa smaat begyndte den dog allerede om Søndagen, baade ved Ørsløv og Solbjerg Kirker var der rejst Æreporte, og begge Kirker var festligt smykket med Grønt og Blomster.

Om Mandagen begynder Gæsterne at samles, og her viser det sig ret, hvilken Plads Vilh. Becks og hans dygtige Hustrus meget gæstfri Præstegaard i Aarenes Løb har faaet hos den indre Missions Venner. Ikke blot fra Omegnen men fra alle Dele af Landet strømmer de sammen, saa Tirsdag Middag, da den egentlige Fest skal begynde, er der samlet en saa talrig Skare, at det er ganske umuligt, at den ikke store Landsbykirke kan rumme den. Desværre er det øsende Regnvejr, saa man nødes til alligevel at ty ind i Kirken, der faar tage saa mange, som paa nogen Maade kan stoppes ind i den.

Her taler først P. E. Blume, idet han til Tekst har Simon Peters Ord til Jesus: »Herre! til hvem skal vi gaa hen? Du har det evige Livs Ord,«¹⁾ og stærkt fremhæver han, at i Dag skal vi gaa til Jesus med Lov og Pris for, hvad der er udrettet ved Vilh. Beck i de svundne 25 Aar, og hjælpe denne med at takke Herren og give ham Æren. Derefter taler Jubilaren selv, og ud fra en af sine Yndlingspsalmer i Davids Psalmebog, Nr. 126, mindes han med Tak til Gud de store Ting, Herren har gjort imod ham saa vel i de 3 Embeder, han har haft, i Uby, Ørum og Ørsløv, som i den indre Missions Tjeneste. Paa denne Festdag staar han »som drømmende« overfor al denne Kærlighed baade fra Gud og Mennesker.

Nu er Regnen imidlertid holdt op, og efter et længere Ophold, hvori der bliver holdt Maaltid baade i Præstegaarden og i en Nabo-gaard, fortsættes Festen i Gaardsrummet til Præstegaarden, hvor der bliver talt fra Stuehusets Stentrappe.

Her oplæser og overrækker P. Krag fra København en Adresse fra Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i København«. Adressen, der er underskrevet af samtlige Bestyrelses-medlemmer med Formanden, H. Stein, i Spidsen, lyder saaledes:

»Kære Pastor Beck!

Paa Femogtyveaarsdagen efter Deres Præstevieelse i den danske Folkekirke har ogsaa vi følt det som en Trang at bringe Dem vor

¹⁾ Joh. 6, 68.

Lykønskning. — De 25 Aar er hengaaet for Dem under anstrængt Arbejde og i utrættelig Nidkærhed for Guds Riges Sag. Og Herren har i høj Maade velsignet Deres Arbejde, saa at Deres Prædiken har lydt over hele Danmark som en vækkende og virksom Røst. Naar vi i vore Dage takker Gud for, at det kristelige Liv rører sig kraftigt i vort Fædreland, da vil det ikke glemmes af nogen, hvor stor en Del Deres Forkyndelse har deri. Vi mindes ogsaa med Taknemlighed, at »Foreningen for indre Mission i København« oprindelig er stiftet under Deres Medvirkning; og siden, da denne Virksomhed, saaledes som Hovedstadens Forhold fører det med sig, har antaget sin ejendommelige Skikkelse, er De ikke desto mindre vedbleven at tale vor Sag og følge den med virksom Deltagelse. — Idet vi saaledes forener os med Dem i Taknemlighed for Fortiden, knytter vi dertil vor Bøn for Deres Fremtid. Gud holde sin Haand over Dem og fylde Dem mer og mer med »Kraftens og Kærlighedens og Sindighedens Aand«, saaledes som Apostelen tegner os Billedet af en Evangeliets Tjener. Han give Dem fremdeles at se sunde Frugter af Deres Gerning, saa at Deres Arbejde bestandig maa i Sandhed tjene til den danske Menigheds Opvækkelse og Opbyggelse!«¹⁾

Hertil knytter Krag nogle hjærtelige Ord ud fra Vilh. Becks Valgsprog, som lige fra først af staar under hans Billede: »Af Guds Naade er jeg det, jeg er, og hans Naade imod mig har ikke været forgæves« (1 Kor. 15, 10). Og som man kan tænke sig, er det en stor Glæde for Beck at modtage denne kærlige Hilsen fra den københavnske Mission. Den har for ikke længe siden mistet 2 af sine Stiftere: R. Frimodt, der døde 21. Marts 1879, og N. G. Blædel, »Fader til den indre Mission i København«, der hjemkaldtes Tirsdag 15. Juli 1879.²⁾ Men navnlig siden 1875 er dens Arbejde gaaet mægtigt fremad. Hvilket kun kan glæde den ældre Broder ude paa Landet.

Endnu taler paa Indre-Missionærernes Vegne Anders Stubkjær og S. Høyer, og paa Præsternes O. C. Ipsen, ligesom der bringes Hilsen baade fra Uby og Ørum ved Skomager Kristian Vilhelm fra Kildeklinte og Pastor Jespersen fra Ørum (Becks Eftermand begge Steder), hvorefter E. Nyeborg slutter den hele Højtid.

Det er en Selvfølge, at Vilh. Beck i Dagens Anledning modtager mange smukke Gaver rundt omkring fra. Her skal nævnes, at

¹⁾ I. M. T. 1881, S. 339—340. ²⁾ W. Hjort: N. G. Blædel S. 115, 186.

han fra »Den indre Missions Udsendinge« modtager en sølvbeslagen Bibel, paa hvis Spænde Uby og Ørsløv Kirker er indgraveret, og har følgende Paaskrift:

»Til

Vilhelm Beck,

Præst i Ørsløv og Solbjerg!

Med Tak til Jesus for hans Naade imod Dig, hvem han gjorde til sit Ords djærve, nidkære og trofaste Forkynder, og i hvem han gav os en kyndig Vejleder og kærlig Ven, giver vi Dig paa Din Højtidsdag denne Bibel som et Bevis paa vor Taknemlighed.«

Ogsaa hele den indre Missions Menighed — saa at sige — frembærer sin Gave: Vilh. Becks nye Postille »Fra Livets Kilde« —, en Gave, den unægteligt ogsaa selv har megen Gavn og Glæde af. Paa Venners Foranstaltning er en Aargang af V. Becks Prædikener bleven stenograferet, og nu paa Jubilæumsdagen skænkes Bogen ham som hans Ejendom i 10,000 Eksemplarer.

Jubilæumsdagen faar egentlig først sin Afslutning ved et improviseret Præstemøde, der afholdes den paafølgende Nat i Becks Studereværelse. Til Stede er bl. a. J. Vahl, P. E. Blume, O. C. Ipsen, E. Nyeborg og Chr. Sørensen.

Beck oplæser et Udkast til Bestyrelsens før omtalte Svarskrivelse til Biskoppen i Anledning af de thyske Præsters Klage og beder de forsamlede Venner udtale deres Mening herom. Nogle mener, at de gjorde Indrømmelser er for store, og at de let kunde føre Missionen ind i en betænkelig Afhængighed af ikke venligt sindede Præster. Men Beck hævder Nødvendigheden af at gøre Indrømmelser, og at de ikke kunde være mindre, om de skulde nytte noget, ligesom han stærkt betoner, at det for Sagens Skyld er klogt at gøre dem.

Og det gaar her som saa ofte, Samtalen ender med, at Becks Mening finder almindelig Tilslutning hos de tilstedeværende, og Sagens videre Udvikling viser, at han havde set rigtigt.

IGEN ET
NYT SKUD:
PRÆSTE-
MØDER.

Vi har set, at der paa én Gang valgtes ikke mindre end 6 Præster ind i Bestyrelsen, og vi har hørt om de 52 Provster Landet over, det ser unægteligt ud, som der i denne Tid ret tages Sigte paa Præsterne og deres Stilling til Missionen. Og nu gøres et Forsøg paa at samle de Præster, som er dens Venner.

I 1870, efter at det første Præstemøde var holdt i Sorø Aaret forud, skrev Vilh. Beck: »Da dér naturligvis ikke kunde være mange Præster fra Jylland, er det paatænkt at holde et lignende

Møde ved Lejlighed paa et bekvemt Sted i en af Jyllands større Byer.«¹⁾)

Men Aarene gaar, og der forlyder intet om et saadant Møde, »Lejligheden« kommer først nu godt og vel 11 Aar efter ved Efteraarsmødet i Randers 25.—26. Oktober 1881.

Privat Indbydelse udsendes til hver enkelt Præst, som formodes at være velvillig stemt overfor Missionen og dens Arbejde, Forsøget lykkes godt, omtrent 100 Præster møder, flest naturligvis fra Jylland, hvor Missionen jo ogsaa har sine fleste Venner blandt Præsterne. Mødet holdes i Missionshuset, hvor Vilh. Beck holder Foredrag om den indre Mission, hvorefter følger en længere Forhandling om Sager, der vedrører denne Gerning, og kun gode og velvillige Ord høres.

I en Aarrække holdes nu saadanne Præstemøder i Forbindelse med de store aarlige Missionsmøder Sommer og Efteraar, og i Reglen samles Deltagerne bagefter til et tarveligt Fællesmaaltid, hvor de rigtigt kan lære hverandre personligt at kende. Der er ingen Tvivl om, at disse Møder og Sammenkomster har bidraget meget til at knytte Præsterne fastere og inderligere til den indre Mission og har vel ogsaa skaffet denne nye Venner indenfor Præstestanden. Lad mig anføre et Vidnesbyrd om dem fra et af Bestyrelsens Medlemmer.

J. Vahl skriver: »De Præstemøder, den indre Mission har sat i Gang til at bringe dens Venner iblandt Præsterne hverandre nærmere og til kærlig Forhandling om vigtige Emner, har fundet varm Tilslutning og været i høj Grad vellykkede.«²⁾)

Men naar vi nu har beskæftiget os en Del med Missionens Præster, er det sikkert paa sin Plads at høre noget fra den anden Side, om dens Lægfolk.

Her ved Bestyrelsesmødet i Randers 26. Oktober foreligger bl. a. til Afgørelse ogsaa et Andragende med forskellige Ønsker, hvis Indhold vi ret straks skal lære at kende, fra samtlige Missionærer, som er Medlemmer af »Pensionskassen«.

Denne³⁾ var bleven stiftet under Navn af »Kolportørernes Pensionskasse« paa Sommermødet i Ringsted 1879, og det var Ole Christensen, som kom frem med denne rigtig gode Tanke, at Indre-Missionærerne burde danne en Pensionsforening, saa at baade udtjente Missionærer og deres Enker ikke skulde komme i Nød.

Det³⁾ siger sig selv, at Indre-Missionæren kan umuligt »samle sammen paa timelig Ejendom« og saaledes sikre sig og Familien en blot nogenlunde betrygget Alderdom, og Bestyrelsen kan ikke pen-

GENOP-
TAGELSE AF
DE JYDSKE
INDRE-
MISSIONÆR-
MØDER.

¹⁾ I. M. T. 1870, S. 73. ²⁾ Alm. Kirketidende 1883, S. 4.

sionere hverken Arbejderen eller hans Enke; da er det en god og fremkommelig Vej, at Missionærerne selv opretter en saadan Understøttelseskasse.

Forslaget fandt Bifald, saa der indtegnedes straks 26 Medlemmer, og en Bestyrelse valgtes bestaaende af: S. Høyer, Formand, Regnskabsfører og Kasserer, Ole Christensen og Anders Stubbkjær. Pensionskassens Midler skulde tilvejebringes ved Missionærernes maanedlige Indskud (2 Kr. af hver), Pengene anbringes dels i jydsk Kreditobligationer, dels i Aarhus Privatbank, og Pensionen, der beregnes efter Tjenestetid, udbetales af Renterne efter hvert Fjerdingaars Forløb.

Men da Erfaringen snart viste, at Kapitalen, der fremkom ved Medlemmernes maanedlige Bidrag, var for lille til at afgive de fornødne Renter, fremkommer nu samtlige Medlemmer med følgende tredobbelte Anmodning til Bestyrelsen:

»1) At det maa paalægges de Arbejdere, som herefter antages og lønnes, pligtmæssig at skulle være Medlemmer af Pensionsforeningen,

2) at det maa tillades paa de 2 Missionærmøder, der holdes aarlig paa Øerne, at gøre Indsamling til Pensionskassen, samt at, saafremt Missionærmøderne i Jylland genoptages, Indsamling til Pensionskassen da ogsaa maa ske ved disse, og

3) at det maa tillades Missionærerne herefter at komme saa tidligt til det aarlige Missionsmøde, at de kan have hele den forudgaaende Dag førend Missionsmødet til Sammenkomster og Diskussion.»

Og »det vedtages at bevilge disse 3 Punkter«, hvorved Pensionsforeningen er ude over økonomiske Vanskeligheder.

Men hvad der her i dette Andragende henstilles som en Mulighed og sikkert ogsaa som et Ønske i Fremtiden: Genoptagelse af Missionærmøderne i Jylland, — det sker nu.

Da samtlige jydsk Indre-Missionærer ønsker, at Forbudet, der kom som en Følge af Skartvedsagen, maa blive hævet, gaar Bestyrelsen ind paa, at alle Indre-Missionærer, ogsaa de jydsk, maa holde aarlige Missionsmøder, 2 for Øerne og 2 for Jylland, dog paa det Vilkaar, at ved hvert Møde skal enten Formanden, eller hvis han ikke kan, en anden af Bestyrelsens Præster være til Stede.

Saa afholdes da, efter Indbydelse af S. Høyer, de jydsk Missionærers Foraarsmøde i »Eben-Ezer« i Aarhus 24. og 25. Maj 1882, og Vilh. Beck indleder og slutter Mødet samt leder Forhandlingen. Og Efteraarsmødet holdes 24. og 25. Oktober i Herning, hvor 2 andre af Bestyrelsens Præster, P. E. Blume og E. Nyeborg, er til

Stede og medvirker. (Beck er, som vi senere skal høre, da paa Rejse i Udlandet.)

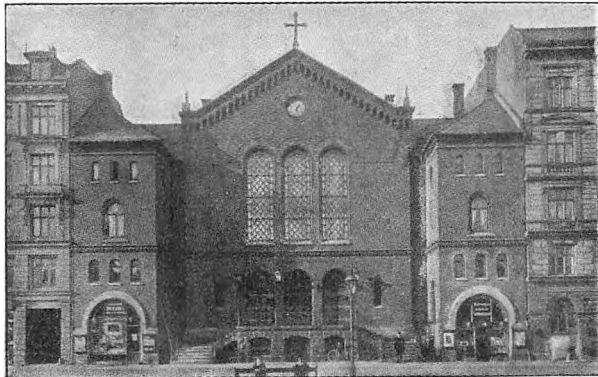
Og fra nu af holdes disse Møder regelmæssig paa forskellige Steder baade i Jylland og paa Øerne til stor Velsignelse for Missionærene selv og til Vækst for Guds Rige i de paagældende Egne af Landet; dog er det en fast Regel, at Øernes Missionærmøde om Efteraaret holdes i København, i »Bethesda« og senere i »Siloam«.

I »Bethesda« holdes da Indre-Missionærmødet første Gang 6. og 7. November 1882, — det er nemlig den store Begivenhed i den indre Missions Historie, at i det Efteraar fuldføres og indvies den københavnske Missions store og smukke Missionshus »Bethesda« i Rømersgade.

»BETHES-
DA«S IND-
VIELSE.

Allerede i Frimodts sidste Leveaar havde det været paatænkt at faa et saadant Hus rejst, og i Efteraaret 1879, efter hans Død om Foraaret, købes Byggegrunden af nogle Venner, som overlader Missionen den til Indkøbspris (60,550 Kr.).

Nu nedsættes et Byggeudvalg og saavel Vennerne i København som paa Landet indsamler Penge til Husets Opførelse.

BETHESDA.

1881, 6. April, er man saa vidt, at Grundstenen kan nedlægges, Bestyrelsens Formand, H. Stein, taler og holder Bøn, og paa sin afdøde Mands Vegne lægger Fru Frimodt den første Sten.

22. November s. A. hejses Kransen, og 26. og 27. September 1882 foregaar den meget højtidelige Indvielse af Huset.¹⁾

Kl. 3 den første Dag samles de budne i Festsalen, der den Dag kun er aaben for dem, som har faaet særlig Indbydelse. »Man saa der Hs. Majestæt Kongen og flere Medlemmer af Danmarks Kongehus, Sjællands Biskop, Dr. theol. Martensen, og mange højtstillede Mænd, men ogsaa mange Smaafolk, idet alle, som var knyttet til indre Mission som Arbejdere i dens Virksomhed eller som Medlemmer af dens Foreninger, hørte til de indbudne. Ikke faa af Præsterne fra Landet, deriblandt Formanden for Landmissionen, Vilh. Beck,

¹⁾ Efter J. Th. Sadolin: Bethesda i 25 Aar, S. 9—12.

havde givet Møde og sad Side om Side med den talrigt forsamlede københavnske Præstestand. Saa vidt Pladsen tillod det, havde man ogsaa indbudt dem, der ved Gaver eller Arbejde havde virket med til at rejse Huset og smykke den skønne Sal, hvori Festen foregik.«¹⁾

J. Paulli havde skrevet to Sange til Festen, og H. Stein holder Indvielsestalen, selvfølgelig over Evangeliets Beretning om Jesu Gerning med det stakkels syge Menneske ved Bethesda Dam, og udtaler bl. a., »at hvert Rum i dette Hus skal vorde en Buegang, hvor stakkels Syndere skal lægges foran Herrens Fødder.«²⁾

Den anden Dag staar Adgangen aaben for alle, og Højtidelighederne fortsættes med 3 Møder i Festsalen, Formiddag, Eftermiddag og Aften, og alle 3 Gange er det lutter Præster, som fører Ordet. Kl. 10 taler R. Volf og Dr. Skat Rørdam, Kl. 2 V. Schousboe og Vilh. Beck, der til Barnets mange Navne: »Naadens Hus«, »Barmhøjertighedens Hus«, »Naadebo«, føjer et nyt, idet han kalder det et »Vaabenhus« og ønsker, at det ogsaa maa svare til det Navn, og Kl. 6 J. Paulli og G. Schepelern (i P. Krag's Sted, han var syg).

»Guds Fred og Guds Kraft være over dette Hus!«³⁾ (Vilh. Beck).

Mens Aaret 1882 altsaa for den københavnske Missions Vedkommende er et Festaar, et Mærkeaar, er det for den indre Mission udenfor København »et Fredsaar«: ingen indre Vanskeligheder, ingen store Sorger, ingen Dødsfald mellem Missionens Arbejdere, ingen Uenighed mellem dem og heller ingen ydre Vanskeligheder, uforstyrret gaar Arbejdet: at føre Mennesker til Frelseren, sin vante Gang.

Sommermødet holdes i Kolding (27.—29. Juni), og ved det sædvanlige aarlige Møde med Missionens Udsendinge og Bestyrelsen, drejer, — som man kan tænke —, Forhandlingen sig væsentlig om de Erfaringer, som er gjort i det sidste Aar med Hensyn til den nye fastere og mere lovbundne Ordning af Indre-Missionærernes Virksomhed. Og vel har nogle af disse haft nogen Vanskelighed og følt noget Besvær ved at skulle gaa ind under denne nye uvante Ordning. Men tillige har de gjort den Erfaring, at Præsterne gennemgaaende har stillet sig velvilligt, saa de fleste af dem har frafaldet Forlangendet om, at Missionæren skal møde personligt i Præstegaarden og ladet det være tilstrækkeligt, at han i Forvejen skrev Præsten til og meldte, hvilke Møder han agtede at holde i Sognet.

Efteraarsmødet holdes i Helsingør (28. Novbr.—1. Dec.), og her holdes for første Gang paa Øerne Præstemøde i Forbindelse med et Halvaarsmøde.

¹⁾ J. Th. Sadolin: Anf. Skr., S. 13—14. ²⁾ J. Th. Sadolin: Anf. Skr., S. 14.

³⁾ I. M. T. 1882, S. 708.

Og skønt Helsingør har en afsides Beliggenhed, og det er sent paa Aaret, møder dog over 50 Præster, flest fra Sjælland, men dog ogsaa fra andre Dele af Landet, endog fra Bornholm. I Følge Indbydelse til svenske Præster om at være med møder 2: Colliander fra Svalløf og Dahlin fra Bildeberger, begge tager Del i Diskussionen og udtaler Ønske om ogsaa fremtidigt at maatte deltage i saadanne Møder.

J. Vahl indleder Forhandlingen med det af ham fremsatte Emne: »Hvorledes det vakte Liv bedst kan fremmes og bevares?« og viser hen til den sørgelige Kendsgerning, at det ofte gaar saaledes, at det Liv, som paa en Egn en Gang saa blomstrende og friskt ud, nogle Aar efter forsvinder eller sygner hen.

Grunden til, at dette Møde holdes saa sent, næsten en Maaned *VILH. BECKS* senere end ellers, er, at Vilh. Beck i dette Efteraar havde foretaget *FØRSTE* sin første Ferierejse til Udlandet. *FERIEREJSE*

Det er hans gode Ven, Grosserer V. Lund i København, som indbyder Beck til at gøre ham Følge paa en af hans aarlige Forretningsrejser til Udlandet. Hans Tanke er, at Beck vilde faa stort Udbytte af en saadan Rejse i fremmede Lande. Fra 5. Oktober til 15. November følges da de to ad rundt i Tyskland, Frankrig, Schweiz og Norditalien.

*TIL UD-
LANDET.*

Det er første Gang i de 26 Aar, Vilh. Beck har været Præst, at han tager sig en Ferie — unægteligt ikke for tidligt. Og ved at læse »Becks Dagbog« fra denne Rejse, som V. Lund udgiver og forsyner med udfyldende Bemærkninger Aaret efter Becks Død¹⁾, faar man et stærkt og levende Indtryk af, hvorledes Becks livlige Aand optager og bearbejder alt det nye, han her ser for første Gang i sit Liv.

Som sagt, Aaret 1882 indeholder ikke særlige Mærkedage i Landmissionens Historie, — dette gælder derimod i høj Grad det følgende Aar 1883, idet der det Aar optages ikke mindre end 3 nye Virksomheder i Missionens Arbejde.

*TRE NYE
VIRKSOM-
HEDER.*

Det er just ikke noget nyt, som den indre Mission her sætter i Gang, men det er Arbejder for Guds Rige, der har bestaaet i længere eller kortere Tid, som nu indoptages som Led i den hele Virksomhed, Grene, som podes ind i Træet.

Og dette sker under Sommermødet i Sorø, »det stærkest besøgte Møde, som Indre Mission har holdt paa Sjælland«,²⁾ hvilket afholdes i Dagene 17., 18. og 19. Juli; Bestyrelsen vedtager her efter

¹⁾ Bogen hedder: Vilhelm Beck paa Rejse, og den indeholder tillige »Erindringer fra hans anden Udenlandsrejse«. ²⁾ I. M. T. 1883, S. 529—530.

Menighedens Ønske at optage 1) Arbejdet for Børnegudstjenestesagen, 2) for Ynglingeforeningssagen og 3) for Guds Rige blandt de Danske paa New Zealand.

Det er nødvendigt her at give en kortfattet Oversigt over disse 3 Missionsgerninger i den Tid, der er forløben, inden de indlemmes i den indre Missions Forening.

1. BØRNE-
GUDS-
TJENESTEN.

Og jeg begynder med den ældste af dem: Missionen i Børneverdenen.

Fra England synes Bevægelsen at være naaet til Danmark omkring ved Aaret 1830. I hvert Fald oplyser H. Ussing, at der i Aarene 1830—1840 var en Søndagsskole i Helsingør. Under Medvirkning af en ældre Lærer, Thorstrup, begyndte en engelsk Konsuls Døtre dér en Søndagsskole, der samlede over 50 Børn.¹⁾

Omtrent ved samme Tid, vel faa Aar senere, finder vi Søndagsskoler i Gang i Lyngby Sogn ved København. Fra 1802 til sin Død 1833 var D. M. S.s bekendte Stifter, B. F. Rønne, Præst her, og det skulde være underligt, om han, der var saa ivrig efter at indføre Udlandets Foranstaltninger for indre Mission her i Landet, ikke ogsaa har arbejdet paa at faa Søndagsskolen herind. Men sikkert vides det vel ikke. Derimod vides det, at i 1835 begyndte Lærer N. H. Skjoldager en Søndagsskolegerning i Taarbæk Skole. Det var en rig Englænder, Mr. Brown, der var ansat ved den engelske Legation og boede i Taarbæk, som tilskyndede Læreren dertil, ligesom han ogsaa ydede ham Løn for hans Arbejde (100 Kr. om Aaret).

Fra Taarbæk bredte Gerningen sig over det øvrige Lyngby Sogn og bestod indtil i Fyrrerne, og den væsentligste Grund til, at Søndagsskolerne da lukkedes, var vistnok, at Legationssekretær Brown forflyttedes, og de aarlige Honorarer af den Grund inddroges.

10 Aar senere (1845) oprettes i København den første Søndagsskole dér af Grundtvigs Svigersøn og Kapellan (ved Vartov) P. O. Boisen (død 21. August 1862). Den holdtes i Enkedronningens Asyl i St. Kongensgade, bestod i 3 Aar (til 1848) og var til stor Velsignelse for de Børn, der søgte den.

I nogle Aar efter denne første københavnske Søndagsskoles Ophør er der ingen, som tager Sagen op.

Dog kan der i denne Forbindelse mindes om, at i 1855 holdt N. P. Grunnet (Stifteren af Grunnets Frimenighed i København), som agtede at rejse ud som D. M. S.s Udsending, havde været paa Missionsskolen i Basel og var uddannet videre herhjemme, »Børne-

¹⁾ H. Ussing: Søndagsskolen, S. 66. Anm.

mission« i en Sal i Bredgade Nr. 175 i København, hvor han underviste Børn i den kristne Religion og tillige hver Søndag Eftermiddag eller Aften holdt gudelig Forsamling, der besøgte af mange.¹⁾

Fra 1861 er Methodisterne, der her i Landet ligesom i andre Lande, hvor de kom frem, straks oprettede Søndagsskoler, i nogle Aar ene om Søndagsskolearbejdet i København, og ved at se den Fremgang, de gør, aabnes Folkekirken Øjne.

Fra Novbr. 1868 har vi Fru Louise Brunskovs og Pastor O. Hohlenbergs Søndagsskole i den københavnske Missions Lokale, hvilken dog betegnes som »ikke udelukkende religiøs«,²⁾ og det samme kan vel gælde 2 Søndagsskoler, som Præster paa Kristianshavn opretter et Aarstid senere.

Men den Mand, der er et udvalgt Redskab i Herrens Haand til at fremme denne Sag baade i København og rundt om i Landet, er Aksel V. Jakobsen, Skolebestyrer i København.

Som 8-aars Dreng modtog han i P. O. Boisens Søndagsskole saa dybe, uudslettelige Indtryk og saa stor Paavirkning, at han senere selv oprettede en Søndagsskole paa Falster, hvor han genkaldte de Erindringer, han havde modtaget som Barn.

Og da han kom til København, aabnede han 17. Januar 1869 sin første Søndagsskole derinde; den begyndte smaat: med kun 7 Børn; i 4 Aar var han ene om Arbejdet, men allerede 5 Aar efter var den stegen til at have 800 Børn med 35 Lærere og Lærerinder, og den havde 3 Afdelinger: 1 i det egentlige København og 2 paa Nørrebro.

Tilskyndet af Aksel V. Jakobsens Arbejde, der stadig voksede, var det, at den indre Mission i København 10. Oktober 1875 begyndte sin første Søndagsskole i de Classenske Boliger (Fru Th. Keyper, som paa en Rejse i England var bleven bekendt med praktisk Søndagsskolearbejde).³⁾

Ser vi os dernæst lidt om ude i »Provinserne«, er det glædeligt at opdage, at ogsaa dér begynder Sagen at faa Udbredelse ikke mindst ved Rejser af Aksel V. Jakobsen, som ikke faa Steder hidkaldtes for at give de fornødne Oplysninger og sætte Sagen i Gang.

Og her ser det ud til, at først maa nævnes Børnegudstjenesten i Sellerupskov ved Børkop, oprettet 1870, dernæst Søndagsskolen i Dragør paa Amager. Det er den bekendte Indre-Missionær og Søndagsskolemand P. Blomberg, som 5. December 1875 begyndte her. Opmuntret dertil af R. Frimodt begyndte han allerede, mens han var i København, en lille Gerning blandt Børnene, idet han

¹⁾ I. M. T. 1855, S. 78. ²⁾ H. Steffensen: Søndagsskolen, 3 Foredrag, 1878 S. 14. ³⁾ Se H. Hoffmeyer: 25 Aars Søndagsskolearbejde. København 1900.

Søndag 25. Februar 1874 første Gang holdt Søndagsskole for Børn i sin Stue i Dagmarsgade Nr. 3 paa Nørrebro; her var 29 Børn til Stede og nogle ældre, og Pladsen var saa indskrænket, at nogle af Børnene maatte sidde paa Sengekanten for at faa Plads. Ude i Dragør, hvor han, som sagt, dernæst tog fat, og hvor der første Gang mødte 176 Børn og 4 Voksne, benyttedes et Danselokale, og da Skolerne nægtedes ham, blev de i Dansesalen, indtil den var faldefærdig i 1898, men da var ogsaa det nye Missionshus i Dragør rejst.

De ældste af de jydsk Søndagsskoler i Købstæderne er i Vejle (1875), Fredericia (14. Febr. 1875), Aarhus (1875), Randers (1875), Horsens (1876) og Kolding (1876?).

Aaret 1881 er et Mærkeaar. Ved Samvirken af Stefansforeningen¹⁾ og nogle Venner af Søndagsskolerne fra Landets forskellige Egne indbydes til et Møde for Sagen i Aarhus 20.—21. September 1881, hvor ogsaa Aksel V. Jakobsen var til Stede og talte for Sagen. Og her nedsattes et »Udvalg for Børnegudstjeneste«, der kom til at bestaa af følgende 10 Mænd: Pastor Seidelin i Aarhus (Formand), Pastor C. Moe paa Harboøre, Lærer Lind i Hانبjerg, Assessor Bruhn i Randers, Indre-Missionær Jakob Jensen i Tavlov, Lærer Jørgensen i Allerup, Skolebestyrer Aksel Jakobsen i København, Pastor Johansen i Odense, Kobbersmed Spies i Helsingør og Proprietær Clausen, Louisehøj v. Nysted — d. e. Indbyderne til Mødet. Og det vedtoges, at det skulde bekendtgøres, at disse Udvalgets Medlemmer var rede til hver efter sin Evne at yde dem, der maatte ønske det, deres personlige Bistand til Børnegudstjenestens Fremme, imod at deres Rejseudgifter dækkedes.

Dette Udvalgs Virksomhed, navnlig ved Afholdelse af større Møder for Sagen (i Vejle 30. August 1882, i Odense 28.—29. August 1883), i Forbindelse med den internationale Hundredeaarsfest i London 1880, hvor H. Ussing repræsenterede de københavnske Søndagsskoler, og som ogsaa fejredes i København, samt Aksel V. Jakobsens Rejser rundt i Landet, giver hele dette Arbejde et betydeligt Opsving, saa den ene Børnegudstjeneste paabegyndes efter den anden, baade i By og paa Land.

Allerede i Foraaret 1875 skrev Aksel V. Jakobsen i »Den

¹⁾ St. Stefansforeningen, til Minde om Diakonen Stefanus og til Fremme af kristelige Kærlighedsgjerninger i Menigheden, blev oprettet paa et kirkeligt Møde i Aarhus 6. og 7. September 1876. Dens første Bestyrelse var: Købmand Bertelsen i Aarhus (Kasserer), Pastor Dr. Clausen i Horsens, Pastor V. Göttsche i Fredericia, Pastor Hansen (Formand) og Pastor Seidelin, begge i Aarhus, samt Provst J. Vahl i Ø. Snede, og dens Organ foreløbigt »Almindelig Kirke-tidende«.

indre Missions Tidende« om sit Arbejde i Søndagsskolen for Børn, og Vilh. Beck gav i sin Efterskrift »denne Gerning en Velkomsthilsen fra den indre Mission, som ikke kan andet end med Glæde modtage denne Haand, som vil være med til at virke for den indre Mission paa en ny Maade«.¹⁾

Men dog gaar endnu 8 samfulde Aar hen, inden den indre Mission tager fat og bruger denne »nye Maade« at virke paa; og den umiddelbare Anledning hertil er »et Andragende fra en Del Venner i Struer-Egnen«, som ligger til Behandling og Bestemmelse hin Dag i Sorø.

Vender vi os dernæst til den næste af de 3 paagældende Virksomheder: Arbejdet for Ynglingeforeningssagen, er det sikkert ogsaa her kærkomment at faa en Oversigt over den Tid, der gaar forud for det Tidspunkt, da den indre Mission optager dette Arbejde.

2. YNGLINGE-
FORENINGS-
SAGEN.

Godt og vel 30 Aar efter, at Arbejdet var begyndt i England, kom denne Bevægelse til Danmark, og her er det Landets Hovedstad, København, der gaar i Spidsen. 16. September 1878 stiftedes paa et Møde i Missionens daværende Sal paa Østergade »Kristelig Forening for unge Mænd i København« i nær Tilslutning til den københavnske indre Missions Forening, hvis Formand, R. Frimodt, indledede Mødet. Den begyndte med 31 Medlemmer, lededes af en Bestyrelse paa 7 Medlemmer, hvoraf 1 valgtes af Missionsbestyrelsen i København, og dens første Formand var V. Schousboe, da Præst i København.

Kun et Par Aars Tid gaar hen, efter at denne første danske K. F. U. M. var stiftet, før ogsaa Landet kommer med; Jylland er her først.

1880, 22. Februar, ser den første Ynglingeforening i Provinserne Dagens Lys: »Ynglingeforeningen for Folding, Holsted med fl. Sogne«. Foreningen omfattede unge ugifte Mænd indtil 35 Aars Alderen, men den optog kun »troende og søgende Sjæle« som Medlemmer, mens enhver sædelig ung Mand havde fri Adgang til dens Møder. Formaålet var og skulde bestandigt være: »Herrens Ære og Sjæles Frelse«. Bestyrelsen, der valgtes for et Aar ad Gangen, bestod af en Formand og en Kasserer, og da Foreningen betragtede sig som »Led af den indre Mission«, valgtes en af den indre Missions Udsendinge som overordentligt Medlem af Bestyrelsen. Den første Søndag i hver Maaned Kl. 3 om Eftermiddagen holdt Foreningen sit »ordentlige« Møde, ved hvilket Medlemsbidraget (20 Øre pr. Medlem), der anvendtes efter bedste Skøn, blev betalt.

¹⁾ I. M. T. 1875, S. 234.

Foreningen, der begyndte med 13 Medlemmer, som havde lært Foreningslivet at kende syd for Grænsen, havde et lejet Lokale i Folding.

C. 5 Fjerdingaar efter har vi den næste Ynglingeforening i Rækken ogsaa i det sydlige Jylland: 12. Juni 1881 er Stiftelsesdagen for Foreningen i Ovtrup ved Varde.

Den er stiftet af Ole Nielsen Poulsen (siden 1894 Indre-Missionær i Esbjerg), og havde lignende Vedtægter som Foreningen i Holsted, med hvilken den ogsaa havde Forbindelse fra først af. 1. og 3. Søndag i hver Maaned holdt den sin Sammenkomst, og en Privatmand, Gaardmand Joh. Jensen Malle (senere Indre-Missionær), ydede den frit Lokale i sin Storstue. Det var ogsaa kun en lille Forening med 14—15 Medlemmer.

I Slutningen af samme Aar (1881), 4. December, stiftes den første K. F. U. M. i en Købstad udenfor København, i *Aarhus*. Dens Vedtægter lignede i det væsentlige den københavnske Forenings Love; begge Foreningers Formaal var at være »et Midtpunkt for unge troende Mænds Samvirken til deres egen Fremgang og Vækst i kristeligt Liv og for deres Stræben efter at drage andre fremad paa den samme Vej«.¹)

Det følgende Aar (1882) bringer 1 Landforening til: Ynglingeforeningen paa Harboøre af 20. Januar.

Den er ikke fremkommen ved Paavirkning fra Folding og Ovtrup, man kendte ikke en Gang de 2 Foreningers Tilværelse, men den var forberedt ved en Række Møder, som Præsten, den bekendte C. Moe, holdt for Sognets unge Mænd; den begyndte med 25 Medlemmer, og dens Lokale var en lille lejet Stue i en Bagers Hus; dens første Formand var C. Moe.

Endnu maa nævnes en Forening, der kommer til i Begyndelsen af Aaret 1883, nemlig: »Kristelig Forening for unge Mænd i Vejle og Omegn, stiftet 19. Februar.

Det er Pastor G. Mønster, som, efter Tilskyndelse af cand. pharm. Fr. Moe (senere Indre-Missionær), indbød nogle faa Venner, Vejle Søndagsskoles Lærere, til en privat Sammenkomst i sit Hjem, hvor Ynglingesagen efter Bøn til Herren lagdes frem til Samtale og Drøftelse. Og Resultatet heraf mellem disse Venner, der havde lært Arbejdet at kende i Hovedstaden, blev da, at Foreningen dannedes med 9 Medlemmer. Love forfattedes, og en Bestyrelse valgtes med Pastor Mønster til Formand og Fr. Moe til Næstformand.

Disse 6 Ynglingeforeninger: 3 Købstadforeninger og 3 Land-

¹) Alm. Kirketidende 1883, S. 376.

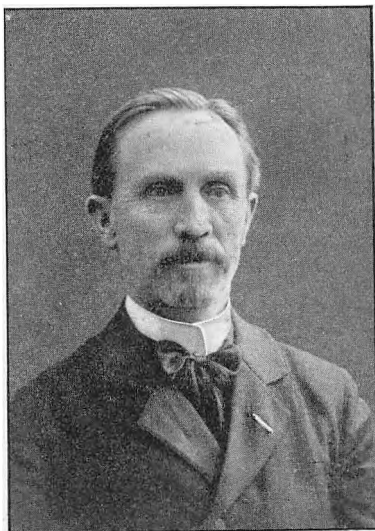
foreninger var i Gang, inden den indre Missions Udvalg dannes og begynder sin Virksomhed.

Men dette var ogsaa alt, og om Pigeforeninger var der i den første Tid endnu slet ikke Tale, — underligt nok for Resten, da Ungdommen dog alle Vegne paa Jordens vide Kreds uimodsigeligt ogsaa rummer i sig en kvindelig Part, der ikke er mindre og nok saa religiøst anlagt som den mandlige.

Men det Navn, der skal nævnes, naar Talen er om denne Gerning, som i Aarens Løb vokser mægtigt og er til uberegnelig Velsignelse for Danmarks Ungdom, er: H. F. Poulsen, da Kapellan i Ø. Egesborg ved Vordingborg, senere Præst i Nr. Ørslev paa Falster, i Tjustrup ved Sorø og sidst i Dalum ved Odense.

I Vinteren 1880—1881 opholdt han sig i længere Tid i Schweiz og lærte Ungdomsarbejdet dér at kende.

Hjemkommen herfra og fuld af brændende Iver for at faa denne Sag rigtig frem ogsaa her i Landet, begyndte han paa Opfordring af J. Vahl at slaa til Lyd for det kristne Ungdomsarbejde i det af denne udgivne Blad: »Almindelig Kirketidende«. J. Vahl anmodede ham om 4 Gange om Aaret at levere Meddelelser om denne Gren af Hjemme-arbejdet for Guds Rige, hvilket han gjorde i 3 Numre (1. April, 1. Juli og

H. F. POULSEN.

1. Oktober 1883), der under Navn af »Ynglingeforenings Tidende« udkom som Særtryk af »Almindelig Kirketidende«.

Og fra 15. Januar 1884 udgiver den indre Missions Udvalg for Børnegudstjenester og Ynglingeforeninger med H. F. Poulsen som Redaktør: »Ynglingeforenings Tidende, et kristeligt Maanedssblad for Unge«, der allerede fra 1885 udkommer 2 Gange om Maanedens, hurtigt faar mange Abonnenter og stedse giver et godt Overskud til Arbejdet.

Endnu staar tilbage at omtale den 3. af de nye Virksomheder, den indre Mission optager i 1883: Missionsarbejdet blandt de Danske paa New Zealand.

Meget naturligt er det fra Arbejdet blandt vore Landsmænd

3. MISSIONEN
BLANDT DE
DANSKE PAA
NEW ZEA-
LAND.

herhjemme i vort Fædreland at henvende Tanken paa de Danske i fremmede Lande, - og dér først Amerika.

Saa vidt vides, er det J. Vahl, der rejste Spørgsmaalet om at gøre noget for vore udvandrede Landsmænds Sjæles Frelse i Amerika.¹⁾

Først paa Aaret 1867 udsendte »Monitor« (d. e. Lærer N. M. Hansen i Hallenslev paa Sjælland; 1875 rejste han selv til Kanada for der at virke som Præst i den danske Koloni Hellerup) i Missionstidenden et Forslag herom til »Den indre Missionsforening«. Og Vilh. Beck indrømmede, at det var en Sag, som vedkom »den indre Mission i Danmark« og ønskede, at den kunde strække sig saa vidt.

Sagen drøftedes nu i »Missionstidenden«, og i Efteraaret 1868 kom en ny Opfordring til at tage dette Arbejde op — denne Gang fra en norsk Præst i Racine, Wisconsin, Nordamerika, J. Müller Eggen.

Hvilket førte til, at Bestyrelsen tog Sagen under fornyet Overvejelse og besluttede: »At lade udgaa en Opfordring dels til danske Mænd, som maatte have Evne og Kald til at rejse til Amerika for at øve præstelig Virksomhed iblandt vore Landsmænd, om at melde sig, — dels til den levende Menighed i Danmark om at understøtte denne Sag med Gaver«.²⁾

Dette bragte Røre i Sagen, og saa smaat begyndte der at indkomme Gaver fra Missionens Venner.

Samme Efteraar (i Oktober 1868) vedtoges paa et Hedningemissionsmøde hos Joh. Clausen i Ryslinge af nogle tilstedeværende Præster at stifte »En kirkelig Forening for Fyns Stift« med det Formaal at vække større Interesse for Hedningemissionen ved at afholde 2 større Missionsmøder om Aaret og i Forbindelse med dem Præstemøder; og paa et 3. aarligt Møde skulde Præster og Lægfolk i Forening drøfte kristelige og kirkelige Anliggender og særligt om Samarbejde i kristelige Kærlighedsgerninger.

Et praktisk Resultat af et saadant kirkeligt Møde, som denne fynske Forening lod afholde i Odense 7. og 8. Oktober 1869, var, at her nedsattes et Udvalg paa 5 Mænd (4 Præster: Joh. Clausen, L. Helweg, Joh. Møller og G. Strøm og 1 Lægmand: Godsforvalter Plesner) til at drage Omsorg for de Danske i Amerika.³⁾

Men herved gled den Sag væsentlig over i Grundtvigianernes Hænder, den indre Mission trak sig tilbage og overlod Arbejdet til dette Udvalg.

¹⁾ I. M. T. 1885, S. 155. ²⁾ I. M. T. 1869, S. 47. ³⁾ Alm. Kirketidende 1870, S. 57—58.

Bedre gaar det derimod den indre Mission, da Opmærksomheden henledes paa vore Landsmænd i en anden Verdensdel: danske Mænd og Kvinder paa New Zealand.

I 1877 fik Vilh. Beck en skøn Dag Brev fra en ham fuldstændig ukendt Mand: Georg E. Sass i Brisbane, Queensland.

Han fortalte, at han som 19-aarig Yngling, fattig og ene, var rejst til Australien. Paa Skibet angrebes han af Tyfus og laa Ansigt til Ansigt med Døden. Men denne Prøvelse blev Midlet til hans Vækkelse, og straks begyndte han at prædike Guds Ord paa Skibet og tale med de syge om Bord.

Efter mange Slags Trængsler, som Udvandrere ofte maa gennemgaa, kom han til Brisbane, hvor han havde hørt, at der var 300 Skandinaver uden aandelig Vejledning. Folk flokkedes om det Ord, Gud gav ham at tale, saa det var hans Agt at faa bygget en Kirke dér og begynde en Præstegerning blandt de derboende Danske og Norske.

Og nu henvendte han sig til Vilh. Beck som »en af Formændene for den indre Mission«, om han kunde finde unge og raske, aandskræftige og nidkære Mænd, passende til Herrens Gerning derovre.

1878 forlod Sass Brisbane og rejste til New Zealand for at optage en Præstegerning blandt de derboende mange danske og norske Udvandrere. Og først paa Aaret 1883 kom han til Danmark og holdt Møder for Sagen for at paakalde Menighedens Interesse for den, — og dette er den nærmeste Anledning til, at ogsaa denne Sag kommer for ved Bestyrelsens Møde i Sorø 19.—20. Juli 1883.

Og hvad sker saa her med Hensyn til disse 3 Missionsvirksomheder, vi nu har faaet lidt Besked om?

Her nedsættes et særegent »Udvalg for Børnegudstjenester og Ynglingeforeninger«, bestaaende af 3 af Bestyrelsens Medlemmer: Vilh. Beck, Lærer N. M. Lind i Hanbjerg ved Struer og Anders Stubkjær, og 3 udenfor Bestyrelsen: Præsterne C. Moe

BRANSHOLM.

paa Harboøre ved Lemvig og H. F. Poulsen i Ø. Egesborg ved Vordingborg, samt Lærer Bransholm i Asp ved Struer.

Op dette Udvalg træffer senere med Hensyn til sit Arbejde følgende Bestemmelse: Vilh. Beck bliver Udvalgets Formand, Lærer Bransholm Sekretær for Børnegudstjenestesagen og H. F. Poulsen Sekretær for Ynglingeforeningssagen; ligesom der ogsaa vedtages Love for de Ynglingeforeninger, som slutter sig til den indre Mission (senere, i 1886, gives ogsaa Love for Indre Missions Børnegudstjenester).

Disse klare og simple Bestemmelser lyder, som følger:

»1. Ynglingeforeningernes Formaal er Guds Riges Fremme blandt de Unge, og deres Opgave er derfor en dobbelt, baade at drage de Unge til Herren og at befæste Troslivet, hvor saadant alt findes.

2. Dette Formaal søger Foreningerne at opnaa ved Benyttelse af Guds Ord, Bønnen og Samfundslivet mellem de troende Unge, samt ved alt, hvad der kan tjene til at fremme dette.

3. Foreningerne bør holde ugentlige eller regelmæssige Sammenkomster, og ved hvert Møde skal Guds Ord tages frem.

4. Hver Forening bør af sin Midte vælge en Bestyrelse, i alt Fald en Formand, til at lede Møderne og varetage Forbindelsen med Udvalget og andre Foreninger.

5. Berettiget til at optages som Medlem er enhver alvorlig ung Mand, men enhver saadan bør det ogsaa tilstedes at deltage i Møderne som Gæst, 3: uden at indmelde sig som Medlem. Det er ligeledes ønskeligt, at der jævnlgt gives Ældre Adgang til at overvære Møderne.

6. Med »Unge« menes ugifte Mænd fra Konfirmationsalderen til det 40. Aar.

7. Medlemmer, hvis Liv staar i aabenbar Strid med Foreningernes Formaal, skal advares af vedkommende Bestyrelse og udelukkes, saafremt Advarslen ikke frugter. Saadanne kan kun genoptages, naar deres Liv giver tilstrækkeligt Vidnesbyrd om Sindets Fornyelse.«¹⁾

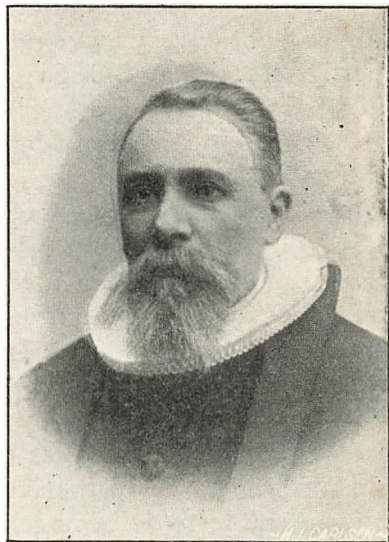
Endvidere beslutter Bestyrelsen i de Dage i Sorø, at »Arbejdet for Guds Rige blandt de Danske paa New Zealand«, som forestaaes af Pastor Sass, skal optages under den indre Mission, og der »udstedes Dokument til Pastor Sass for, at saalænge denne Virksomhed saaledes som nu har vor Tillid, understøttes den med et aarligt Bidrag af 1800 Kr., fra 1. Maj 1883 at regne.«

¹⁾ Ynglingeforenings Tidende 1884, S. 4—5. Senere beslutter Udvalget at paalægge de enkelte Foreninger at lade hvert Medlem gennem Foreningens Kasserer indbetale 25 Øre fjerdingaarlig eller 1 Kr. aarlig til en Fælleskasse, hvorefter de med denne Gerning forbundne Udgifter udredes.

Men det er først ved Efteraarsmødet i Odense i 1884, at der dannes et særskilt Udvalg, som skal varetage denne Sag og sørge for Tilvejebringelsen af det aarlige Bidrag dertil. Efter Anmodning fra Bestyrelsen indtræder følgende 5 Mænd i dette Udvalg: Præsterne H. Budde-Lund i Nidløse ved Sorø (Formand), P. Chr. Larsen i Høve ved Skjelskør, A. Busch i Horne ved Hjørring samt Gaardejer Niels Jørgensen¹⁾ i Avlby ved Middelfart og Anders Stubbjær.

Det siger sig selv, at for saadanne begyndende Virksomheder maatte det være den første og nærmeste Opgave, der laa for, at gøre Sagen bekendt overalt, hvor det skønnedes, at dette kunde faa Betydning for dens Trivsel. Vi ser da ogsaa, at H. F. Poulsen straks under Efteraarsmødet samme Aar i *Varde* 13.—15. November bringer Ynglingesagen frem, idet han efter Anmodning fra Vilh. Beck ved Præstemødet indleder en Forhandling om det Spørgsmaal: »Hvad kan der gøres for de Unge?«

Selvfølgelig »tilraader han stærkt Oprettelsen af Ynglingeforeninger, idet saadanne Unge, som var grebne af Kristus, var bedst skikket til at paavirke andre Unge, og en saadan Forening af opvakte Unge, som samles til regelmæssige Møder om Guds Ord, Bøn, Sang og Samtale, var et aandeligt Salt, der medførte uberegnelig Velsignelse og havde en dragende Magt«. ²⁾

BUDDE-LUND.

Herefter følger en livlig Samtale, under hvilken der, naturligvis særligt fra Præster, kom »adskillige Betæneligheder« til Orde, — det kunde interessere at vide hvilke —, men de fleste Talere er dog enige om at ønske, at den Sag, som havde saa stor Udbredelse i

¹⁾ 1895, 21. Juni, kaldes han bort. Og V. Beck giver ham det Vidnesbyrd, at »han var Missionens Ven fra dens Begyndelse af og dens trofaste Ven til det sidste. Og det var han i Gerning og Sandhed. Hans Hjem var et Hjem for alt, hvad der hørte Indre Mission til, og han har ofret mange Penge til den Sag ligesom i det hele til Guds Rige, hvorom ogsaa hans Testamente i sin Tid vil aflægge Vidnesbyrd.«

Ved hans Jordefærd 27. Juni viste det sig ret, hvor elsket og anset han var: ikke mindre end 7 — Præster og Lægmand — talte i hans Hjem. (I. M. T. 1895, S. 492.)

²⁾ I. M. T. 1883. S. 818 og: De Unges Blad 1906, S. 105.

mange andre Lande, ogsaa maatte vinde Indgang hos os, mere end hidtil.

VILH. BECKS
1. REJSE TIL
KARLSBAD.

Her ved dette Møde i Varde — saa vel som ved Indvielsen af Missionshuset i Kolding 12. Novbr. 1883 (O. C. Ipsen prædiker) — er Vilh. Beck forhindret i at komme til Stede, saa Fr. Zeuthen prædiker i hans Sted, og P. E. Blume giver Meddelelse om Mødet i Missionstidenden. Og Aarsagen til Becks Udeblivelse — vel baade første og sidste Gang ved et Halvaarsmøde — er hans Hustrus meget alvorlige Sygdom.

Hertil kommer endnu en Prøvelse. Først i det nye Aar (1884) bliver han selv syg og tildels uarbejdsdygtig, idet han faar et meget heftigt Anfald af den Sygdom, der fra nu af forfølger ham Resten af hans Liv (Nyresten).

Gennem Missionstidenden meddeler han midt i Marts dette og tillige, at hans Læge har raadet ham til at rejse til et Bad i Bøhmen (Karlsbad) for at søge Lægedom. Saa Vennerne maa ikke stille store Fordringer til ham om Missionsmøder paa denne Side Høst.

5. Maj rejser han med sin Hustru af Sted (O. F. Moe er ogsaa med), — med et Suk drager han bort, fordi han véd, at netop de Maaneder, han er borte, er den bedste Tid til Skovmøder, som han altsaa ikke vil kunne holde, til Tab baade for Guds Rige og for Missionens Kasse.

Imidlertid gør Badet og Hvilen, borte fra alt Arbejdet hjemme, sin Virkning. Beck skriver selv, at baade han og hans Hustru er bleven saa lette og bevægelige, som de ikke har været i mange Aar.¹⁾ Og styrket baade paa Aand og Legeme vender de hjem først i Juli Maaned.

Her er ogsaa Arbejde nok.

15.—17. Juli har vi Aarsmødet i Viborg, og ved Præstemødet her, ved hvilket c. 70 Præster er til Stede, forhandles bl. a. det Spørgsmaal, om man skal indbyde til et Kirkemøde i Efteraaret, saa den indre Missions Venner kunde faa Lejlighed til at udtale sig om de kirkelige Frihedskrav, som var fremkommen gennem de saakaldte »Askovadresser«.²⁾ Og 56 Præster bifalder Afholdelsen af et saadant Møde.

¹⁾ I. M. T. 1884, S. 378.

²⁾ I Dagen 2.—4. August 1881 var der paa Askov bleven afholdt et privat Vennemøde indenfor den grundtvigske Kreds; Mødets Deltagere angaves til 700. Og her vedtoges et Andragende til Rigsdagen, som underskrevs af 199 Præster og Læg-mænd, hvorimod et andet (mindre Andragende), der ikke var nær saa vidtgaende, fik 43 Underskrifter, næsten alle Præster. Disse saakaldte »Askovadresser« gik ud paa

Men forinden dette Møde kommer i Stand, afholdes i København sidst paa Sommeren et andet stort Møde, hvortil V. Beck var Medindbyder, og hvori han deltager¹⁾, og som ikke blev uden Betydning for den indre Mission i de kommende Aar.

Det er »Den evangeliske Alliances«²⁾ Møde i København 30. August—7. September 1884.

Egentlig skulde dette internationale Møde have været holdt i Stockholm, hvorfor Alliancens Sekretær, Mr. Arnold, i Efteraaret 1882 foretog en Rejse derop for at ordne det fornødne. Og det er paa Tilbagevejen herfra hjem til England, at han sammen med Dr. Kalkar og J. Vahl, der tillige oversatte Foredraget paa Dansk, i København i Bethesdas mindre Sal 13. Oktober holdt Møde for Sagen i den Hensigt at skaffe Alliancen Indgang ogsaa hos os.

Og dette lykkes navnlig med et af dens Formaal: Bedeugen, *BEDEUGEN.* hvilket vil sige, at Guds Børn over hele Jorden samles for at hellige den første Uge i Aaret til fælles Bøn over samme Emner, som i Forvejen er fastslaaet.

Allerede mens J. Vahl var Kapellan i Jetsmark, havde han i 1862, som den første her i Landet, holdt Bedeugen efter Alliancens Program, og Møderne havde været stærkt besøgt og velsignelsesrige.

Men først nu er det, at Tanken om saaledes at indvie Aaret ved i dets første Uge at samles til Bøn, slaar igennem. 7.—14.

følgende: Præstefrihed (Forandring af Præsteløftet og Ret for Præst og Menighed til at antage den Psalmebog og Alterbog, de kan enes om), Præstevalg (Sogne-menigheden vælger selv sin Præst), Konfirmation og Altergang for Børn under 14 Aar, Adgang for Mænd over 30 Aar, som ikke har theologisk Uddannelse, til Ordination, borgerlig Form for Ægteskabet og udvidet Brug af Sognekirken (for Valgmenigheder og Sognebaandsløserne).

¹⁾ Ganske vist erklærer han 9 Aar senere, at der er ingen af hans kirkelige Fejltrin, han har fortrudt mere end det. Det var en god Ven, som bad om hans Navn, en Ven, som han altid har haft meget svært ved at sige Nej til; han sagde da Ja paa Vilkaar: ingen Sekterere med til Mødet. Men han gik som en vaad Hund under hele Mødet med en saaret Samvittighed i Følelsen af: dette er for mit Vedkommende Usandhed. Sektererne var jo med, om end de ikke kom til Orde. (I. M. T. 1893, S. 302). — Men da han efter Mødet skriver om »Den evangeliske Alliance«, slutter han saaledes: »Det var godt, at den kom til os, thi der er Velsignelse i den.« (I. M. T. 1884, S. 601.)

²⁾ »Den evangeliske Alliance« er en Sammenslutning af forskellige evangeliske Kirkesamfund (fra først af 60), stiftet i London 1846. Dens Formaal er at vække Følelsen af Broderskab og helligt Samfund mellem de evangeliske Kirkesamfund. Hvert Kirkesamfund beholder iøvrigt sine Særmeninger. Alliancen er ogsaa bestemt til at være et Værn mod Papismens Vildfarelser. — Dette er dens 8. Møde, første Gang i et rent luthersk Land, de tidligere er holdt i London (1851), Paris (1855), Berlin (1857), Genf (1861), Amsterdam (1867), New York (1873) og Basel.

Januar 1883 holdes Bedeugen for første Gang ret almindeligt rundt omkring i Landet.

Baade ved Indre-Missionærernes Møde i København 10. og 11. Oktober 1883 og ved det før omtalte Præstemøde (i Forbindelse med Efteraarsmødet) i Varde 14. November s. A. drog Pastor F. Nielsen paa Holmsland Sagen frem og aflagde Beretning om de glædelige Erfaringer, han havde gjort ved at holde Bedeuge i sit Pastorat i Begyndelsen af dette Aar.

Og fra nu af bliver disse Bedemøder efter den evangeliske Alliances Program mer og mer almindelige rundt omkring i Landet og holdes stadigt Aar efter Aar. Og det er saa godt som udelukkende den indre Missions Venner, som indenfor den danske Folkekirke har taget imod denne gode Gave fra Gud. Det er uberegneligt, hvor megen Velsignelse, der er tilflydt Guds Børn ved saaledes Aar efter Aar at være med i denne skønne Bønnekæde Jorden rundt, og det vides fra flere end ét Sted, at Bedeugen har været et Middel i Herrens Haand til at fremkalde Vækkelse paa Egnen.

Naa, Mødet blev nu ikke alligevel i Stockholm, »det mærkelige og hidtil enestaaende skete, at man, eller rettere sagt, en Del højtstaaende Gejstlige i Sverig frabad sig Alliancens Møde«,¹⁾ hvorfor Mr. Arnold saa henvender sig til Danmark (Dr. Kalkar, Konsul O. Hansen og J. Vahl), og efter nogle Forhandlinger og selvfølgelig »adskillig Betænkelighed« bestemmes Mødet da til København 1884.

Og som en nærliggende Følge af dette Møde kan nævnes, at i Følge Forslag fra J. Vahl stiftes 14. Januar 1885 »En dansk Afdeling af den evangeliske Alliance« med Dr. Kalkar til Formand, J. Vahl til Næstformand og Konsul O. Hansen til Sekretær og Kasserer; fra den indre Missions Side er ogsaa Chr. Sørensen — dog kun for en kortere Tid — Medlem af Bestyrelsen.

Det er for Resten ikke første Gang, at en saadan Forening stiftes her i Landet. Allerede paa et Møde i Hjørring 1. Oktober 1878 var der bleven dannet »en Gren af den evangeliske Alliance«. Formand var Missionær O. Olsson, svensk af Fødsel, oprindelig Haandværker, en Tid Medlem af Grunnets Menighed, 1866—1870 Kolportør i den indre Missions Tjeneste, af hvilken han maatte udtræde paa Grund af Forbindelse med Methodisterne; han antoges dog senere igen. Men J. Vahl, som allerede i 1855 bragte den evangeliske Alliance og Ønskeligheden af en dansk Gren af den til Forhandling paa et jydsk Præstekonvent, og som i en Aarrække var Korrespondent for dens franske, engelske og tyske Organer, kan

¹⁾ Alm. Kirketidende 1884, S. 134.

alligevel ikke hilse dette Foretagende i Hjørring med Glæde. Han finder Foreningens Bestemmelser »mangelfulde« og nogle af dem »højest mærkværdige«.¹⁾

Som før omtalt, var det altsaa paa Præstemødet i Viborg *KIRKEMØDET* bleven vedtaget at indbyde troende Præster og Lægfolk, — V. Beck *I ODENSE.* gør udtrykkelig opmærksom paa, at »Adgangen staar lige aaben for Lægfolk og Præster«²⁾ —, som er enige om at protestere imod den saakaldte Præstefrihed, til et Møde, hvor de kirkelige Frihedskrav, som var fremkommen fra grundtvigsk Side, skulde forhandles.

BETHANIA I ODENSE.

Det overdrages V. Gøtzsche (da i Fredericia), Joh. Clausen (da i Nørre-Lyndelse) og Vilh. Beck at ordne det fornødne; disse 3 Mænd er altsaa Indbydere til Mødet, som holdes i Odense i Forbindelse med den indre Missions Efteraarsmøde (Præstemødet bortfalder) Onsdag og Torsdag 15. og 16. Oktober 1884 i Missionshuset »Bethania«.

Forinden havde imidlertid ledende Mænd indenfor den indre Mission udtalt sig om disse forskellige kirkelige Spørgsmaal, som var rejst ved Askovadresserne. I 1881 skriver J. Vahl i sit Blad »Almindelig Kirketidende«: »Om Beslutningerne paa Askovmødet«

¹⁾ Alm. Kirketidende 1879, S. 17—26. ²⁾ I. M. T. 1884, S. 624.

grundigt og indgaaende, i 1882 kommer Joh. Clausen i »Den indre Missions Tidende«s sidste Nummer med en længere Artikel: »Om Askovmødet og om Præstefrihed«, og i 1883 udtaler Vilh. Beck sig: »Om de saakaldte kirkelige Frihedskrav«, som for hans Betragtning samler sig om det ene Krav om Præstefrihed.

Selvfølgelig er disse 3 kendte og ansete Mænd ikke paa Forhaand og uden videre imod alle kirkelige Frihedskrav, og selvfølgelig ser de ikke ens paa hvert enkelt af de mere underordnede af disse, men ét er de ganske enige om: med al Kraft at gaa imod Kravet om: »At det nuværende Præsteløfte afløses af et nyt, hvorved Præsterne forpligtes til efter deres bedste Overbevisning at lære overensstemmende med den hellige Skrift og at forvalte Sakramenterne sømmelig efter Herrens Indstiftelse.«

J. Vahl hævder saaledes, at dette Punkt »vil ganske og aldeles forandre den danske Folkekirkes Væsen og Karakter«, og at »denne foreslaaede Præstefrihed er en Vederstyggelighed for enhver, som ikke anser Ordet Folkekirke for ensbetydende med Folkeoplysningsanstalt, eller jeg ved ikke hvad.«¹⁾

Og baade for Joh. Clausen og Vilh. Beck staar det ganske klart, at denne Præstefrihed vil »medføre Folkekirkens Sprængning«²⁾, ja »en fuldstændig Ophævelse, en fuldstændig Tilintetgørelse af den lutherske Kirke i Danmark«.³⁾

Saa dette Spørgsmaal skal slet ikke forhandles paa Kirkemødet i Odense; enhver, som har taget imod Indbydelsen til dette, har dermed givet tilkende, at han misbilliger Præstefriheden. Den Retning i den danske Kirke, som billiger denne, har udtalt sig, nu kommer en anden Retning af modsat Anskuelse paa det Punkt til Orde.

Og her møder da c. 500 Deltagere (hvoraf c. 200 er Præster) til Forhandling (2 Gange daglig, hver Gang 3 Timer), ledet af V. Gøtzsche, om følgende Emner:

»1. Om en Ændring i Præsteløftet, som i sin nuværende Form sætter Symbolerne⁴⁾ paa lige Trin med den hellige Skrift.

2. Om lettere Adgang for ældre Lægsfolk til Præstestillingen i Folkekirken.

3. Om Præsters Selvkommunion.

4. Om Konfirmation (og Børnekommunion).

5. Om Forbindelsen mellem Skriftemaalet og Nadveren.

6. Om Fraskiltes Vielse.

7. Om Præsternes Indflydelse paa Bispevalget.«⁵⁾

¹⁾ Alm. Kirketidende 1881, S. 306 og 308. ²⁾ I. M. T. 1882, S. 847. ³⁾ I. M. T. 1885, S. 53. ⁴⁾ Symbolerne er Folkekirkens Bekendelsesskrifter: Luthers lille Katekismus og den augsburgske Lærebekendelse. ⁵⁾ I. M. T. 1884, S. 554.

Og Mødet, over hvilket Guds gode Aand hviler, saa der fra Deltagernes Side høres en almindelig Udtalelse af Tilfredshed dermed, faar ogsaa et praktisk Udbytte, en enstemmig Udtalelse fra den Del af Menigheden, som her er repræsenteret.

Følgende 8 Resolutioner vedtages og indsendes efter den paa Mødet tagne Beslutning gennem Fyns Biskop til Kirkeministeriet med Anmodning om, at de maa blive Genstand for Kirkestyrelsens Overvejelse.

»I. Mødet udtaler Ønskeligheden af en Ændring i Præsteløftet saaledes, at i Stedet for det nuværende Løfte, at lære Guds Ord rent og purt, som det findes i Skriften og de symbolske Bøger, dette Punkt kommer til at lyde: »At jeg vil beflitte mig paa at forkynde Guds Ord rent og purt, som det findes i den hellige Skrift og i Overensstemmelse med den danske evangelisk-lutherske Kirkes symbolske Skrifter.«

II. Mødet udtaler Ønskeligheden af, at det — som en Undtagelse — tillades Mænd, som i en ældre Alder føler Kald til Præstegerningen, og som har godt Vidnesbyrd i Menigheden, at underkaste sig en theologisk Eksamen uden først at have taget Eksamen artium¹⁾ og filosofisk Eksamen.

III. Saa vel af Hensyn til, at det for mange Præster er vanskeligt at kunne nyde Nadveren, saa ofte de føler Trang dertil, som fordi det i sig selv maa anses for rigtigt, at Præsten, som forvalter Sakramentet, kan deltage i dets Nydelse sammen med Menigheden, udtaler Mødet Ønskeligheden af, at Præsterne faar deres gamle Ret til Selvkommunion tilbage.

IV. Mødet udtaler Ønskeligheden af følgende Bestemmelser med Hensyn til Konfirmation og Børns Altergang:

a. Det tillades, at Overhøringen af Konfirmanderne henlægges til en tidligere Dag end selve Konfirmationshandlingen.

b. I dette Tilfælde kan Konfirmanderne stedes til Nadver umiddelbart efter Konfirmationen og uden foregaaende særligt Skriftemaal og Absolution.

c. 14-Aars Alderen fastholdes som den almindelige Minimumsalder for Konfirmation; men for at imødekomme den Trang til Nadveren, som kan findes hos et aandeligt udviklet Barn i en tidligere Alder, skal Biskopperne være bemyndiget til, naar et Barn og dets Forældre ønsker det, og Præsten anbefaler det, at tillade Barnets Konfirmation, efter sædvanlig Forberedelse hos Præsten, i en tidligere Alder.

¹⁾ D. e.: Studentereksamen.

d. Det tillades Præsten at meddele Nadveren til et ukonfirmeret Barn, naar det er livsfarligt sygt, og han skønner, at det er modent dertil.

e. Den nu bestaaende Forbindelse mellem Udskrivning af Skolen og Konfirmationen ophæves, medens de paagældende Bestemmelser om den skolepligtige Alder opretholdes ogsaa for de Børn, som er konfirmeret.

V. Overensstemmende med den augsburgske Konfession bør Forbindelsen mellem Skriftemaalet og Nadveren bibeholdes som Regel i vor Kirke. Dog maa det være Præsten tilladt som Undtagelse at tilstede Adgang til Nadveren uden foregaaende Skriftemaal og Absolution, naar nogen under Indtrykket af Guds-tjenesten føler Trang til Nadveren, og Præsten finder en Admodning derom hegrundet. Skulde derimod nogen af principielle Grunde ønske sig fritaget for overhovedet at modtage Absolution, maa et saadant Ønske overlades til Biskoppens Prøvelse og Afgørelse.

VI. Mødet udtaler Ønskeligheden af, at Aften-Altergang tillades.

VII. Mødet udtaler Ønsket om en lempelig Revision af vort Ritual og vor Alterbog og navnlig om Optagelsen af en Synds-bekendelse og Trosbekendelsen som Led af Søndagsgudstjenesten.

VIII. a. Mødet udtaler som et berettiget Krav saa vel fra Præsternes som fra hele Menighedens Side, at ingen Præst forpligtes til at vie Fraskilte.

b. Mødet henvender sig til Regeringen med Bøn om, at Skilsmisse kun maa ske ved Domstolene, ikke ved Bevilling.

Desuden vedtoges en Resolution om Genindførelsen af Lørdags-skriftemaalet (som jo endnu er lovbealet i Folkekirken, men for største Delen gaaet af Brug), men da denne Resolution ikke fik $\frac{2}{3}$ Majoritet, blev den ikke indsendt.¹⁾

Her ved dette Møde i Odense af Præster og Lægfolk med paa-følgende Henvendelse til Kirkestyrelsen er det vel første Gang, at den indre Mission offentligt træder op som »en Retning« indenfor den danske Folkekirke, i hvert Fald er dette Kirkemøde et stærkt Vidnesbyrd om, at den indre Mission i Tidens Løb er vokset op til at være »en Magt« i Folkekirken, der maa regnes med.

Op hermed forlader vi dette Aar (1884) — »et Fredsaar« for Missionens Arbejde — endda midt i den bitre politiske Strid mellem »Højre« og »Venstre«, der raser i Folket og sønderdeler det i tvende Parter, som bekæmper hinanden med alle politiske Kampmidler.

¹⁾ I. M. T. 1885, S. 54—56.

Det følgende Aar (1885) har en anden Karakter, kan næppe komme ind under Betegnelsen fredeligt, men det gaar godt med Arbejdet paa Menneskers Frelse.

»MIRAK-
LERNE PAA
HOLBÆK-
EGNEN.«

Først paa Aaret har vi at omtale Sværmeriet paa Holbæk-Egnen.

Ganske vist faar det ikke nogen stor Indflydelse og har kun forbigaaende Betydning, men desværre hidfører det ikke liden Splid og Forvirring mellem Guds Børn paa den Egn, hvor det optræder. Og i hvert Fald er det et sørgeligt Vidnesbyrd om, hvor let Guds Børn manges Gang lader sig rive med og forføres, og en Mindelse om at vaage og være paa Post overfor saadanne aandelige Fremtoninger.

Det er en Svensker ved Navn Fransson, der optræder baade som Prædikant og som den, der har Gave til at helbrede syge Mennesker ved Bøn og Haandspaalæggelse, som her er Ophavsmanden.

Hvilket Kirkesamfund han hørte til, er uoplyst, Methodisterne vilde ikke kendes ved ham; før han kom her til Landet, havde han virket baade i Sverig og Norge. »Lutherstiftelsen« i Norge havde advaret stærkt imod ham som en Mand, der gik imod Landskirken og vilde oprette »frie evangeliske Menigheder«, og et Missionshus i Bergen var bleven nægtet ham. I København gik det ham ikke bedre, den indre Missions Bestyrelse nægtede ham at benytte »Bethesda« til sine Møder, hvorefter han lejede »Brødremenigheden«s Forsamlingssal, hvad dennes Præst dog bittert fortrød, da han blev Vidne til Franssons Færd ved sine Forsamlinger.

Rygtet om hans Arbejde inde i København og navnlig om hans mirakuløse Helbredelser af syge, hvor han hævdede at handle efter Guds Ord: »Er nogen iblandt eder syg, han kalde Menighedens Ældste til sig, og de skal bede over ham og salve ham med Olie i Herrens Navn. Og Troens Bøn skal frelse den syge, og Herren skal oprejse ham, og har han gjort Synder, skal de forlades ham« (Jak. 5, 14—15), naar nu ud til troende Mennesker paa Holbæk-Egnen. Syge rejser ind til ham, og efter nogle formentlige Helbredelser hentes han derud og begynder sin Virksomhed, navnlig i Egnen ved Mørkøv Station. Tvede Missionshus nægtes ham, hvorfor han maa holde sine Prædikener og øve sine saakaldte Undergerninger i Gaarde, der lukkes op for ham.

Vilh. Beck, der er paa sin Post overfor alt, som kunde skade Troslivet hos Missionens Venner, anstiller de nøjagtigste Undersøgelser ved Hjælp af fuldt paalidelige og forstandige troende Mennesker, og han kommer til det Resultat, »at naar Talen er om

virkelig uhelbredelige Sygdomme, har *Fransson* ingen kunnet helbrede, men hans Forsøg er stadigt fuldstændig mislykket,¹⁾ og at de, som erklærer, at de er bleven helbredet af ham, er »Mennesker, der har saadanne Svagheder, som man mer eller mindre kan beherske selv ved at tage sig sammen og bruge sin Vilje, eller saadanne Svagheder, som kommer og gaar til forskellige Tider«. ²⁾)

Imidlertid er det trist nok, »at det eneste Mirakel, som *Fransson* har kunnet gøre, er dette: at han har kunnet faa endog troende Mennesker til at løbe efter sig²⁾); Forvirring og Splid mellem Guds Børn er en Følge af hans Virksomhed, saa der bygges et nyt saakaldet Missionshus i Nærheden af Tvede Missionshus, idet den Mand, som egentlig bærer Skylden for, at *Fransson* kom, ikke kan finde sig i, at dette er lukket for ham, hvorfor han opfører et nyt Hus, der skulde staa aabent for alle Slags Prædikanter. Peder Larsen kalder det »et Alliancehus«. ³⁾)

Efter at have huseret en Tid her paa denne Egn, forsøger *Fransson* at forlægge sin Virksomhed til Jylland. Han har allerede bekendtgjort Forsamling i Aarhus, da han faar Forfald af en ret ubehagelig Art, idet han bliver arresteret i Lejre, fordi han under sine Forsøg paa Helbredelse har mishandlet en Kvinde, der var Krøbling. Senere bliver han udvist af Landet.

Hans senere Virksomhed for Hedningemission viser dog, at han var mere end en Sværmer. Maaske led han nogen Uret i Danmark.

Men naar *Fransson* saaledes ikke selv til Jylland, lykkes det bedre for nogle af hans Hjælpere. En Frk. Juul og en Mand ved Navn Johansen rejser om i Thy og optræder paa lignende Maade som *Fransson*, hvilket ogsaa dér volder Uro og Splittelse mellem de troende.

Tilslidst afslører »dette Sværmerparti« sig som Gendøbere baade i København og i Thy, hvor 6 navngivne Personer (5 i Thisted og 1 i Vildsund) lod sig omdøbe. Dette maatte da aabne Øjnene paa Missionens Venner, saa de klart saa, hvem de havde for sig.

En kedelig Følge af hele dette Uvæsen er ogsaa den, at en af Missionens Arbejdere, som havde sluttet sig til *Fransson*, maa afskediges. Det er Bogsælger Chr. Fuglsang, Bager i København, der, efter først at have været Methodist i 12 Aar, 2 Aar efter paa Sommermødet i Viborg 1884 var bleven taget i Missionens Tjeneste. Nu maa han altsaa saa kort efter forlade den igen.

¹⁾ I. M. T. 1885, S. 147. ²⁾ I. M. T. 1885, S. 148. ³⁾ Peder Larsen: Erindringer S. 32.

Unægteligt er det ulige fornøjeligere at gaa et Par Maaneder frem i Tiden. Saa kan vi være med til det første Fællesmøde for Børnegudstjenester og Ynglingeforeninger, som afholdes i Odense i Pintseugen (27. og 28. Maj) 1885.

PIGEFOR-
ENINGER.

At afholde et saadant aarligt Fællesmøde, i Lighed med Indre Missions Aarsmøder, var bleven bestemt paa Fællesudvalgets Møde i Ørsløv Præstegaard 29. August 1884.

Her vedtoges nemlig, at saafremt mindst 50 Ynglingeforeninger var i Gang inden næste Forsommer, agtede Udvalget at indbyde til et Møde for Udsendinge, baade Mænd og Kvinder, fra alle de Børnegudstjenester, Ynglinge- og Pigeforeninger, som havde sluttet sig til den indre Mission. Hvis Pengemidlerne slog til, vilde man tilbyde saadanne Udsendinge, som ikke selv havde Raad til at bekoste Rejsen, en Understøttelse dertil.

Odensemødet finder Sted under meget stor Deltagelse, langt større end man havde tænkt eller turdet haabe; fra saa godt som alle Ynglingeforeninger (45) og Børnegudstjenester (63) møder Udsendinge. C. 250 tilrejsende nyder godt af den Gæstfrihed, som tilbydes, og Forhandlingsmøderne, der holdes i »Bethania«s store Sal, overværes af 5—600 Deltagere, og det skønt Adgangen af Hensyn til Lokalets Størrelse kun var aaben for dem, som havde med de paagældende Missionsgerninger at gøre, samt Gæsternes Værter.

Aabningsgudstjenesten i St. Hans Kirke besørger Udvalgets Formand, Vilh. Beck, Ynglingeforeningssagen med de derunder hørende Forhandlingsemner bringes frem af Læge Krohn, Præsterne H. Steffensen, V. Schousboe og G. Mønster samt Indre-Missionær Fr. Moe, og Børnegudstjenesten har som sine Talsmænd H. Ussing, Anders Stubkjær og P. Blomberg.

Her paa dette Møde er det da, at C. Moe bringer Pigeforeningssagen frem, — hvis Sekretær i Udvalget han har været siden 1884 —, idet han fortæller om Pigeforeningen paa Harboøre og indtrængende anbefaler denne Sag til Menighedens Støtte. Og han støttes af Pastor Johansen i Odense, som i nogle korte Udtalelser slutter sig hertil.

Hele denne Sag er endnu i sin første Begyndelse, men ret hurtigt arbejder den sig frem, saa den hel godt kan taale at jævnstilles med Ynglingeforeningerne, — af hvilke Pigeforeninger endnu i 1886 betegnes som »en særlig Afdeling«!')

Saa vidt vides, fandtes før Fællesudvalgets Oprettelse i 1883 ingen Pigeforeninger her i Landet, — en anden Sag er det med Pige-

1) I. M. T. 1886, S. 577.

møder, hvis Tilværelse allerede paa den Tid vist nok kan paavises enkelte Steder.

Og det ser næsten ud til, at der er 2 Pigeforeninger, som kappes om at være de første: Foreningen i Asp og Foreningen i Vejle.

Pigeforeningen i Asp og Favsing ved Struer er stiftet i November 1883 med Lærer Bransholm i Asp som Leder. Om denne Forenings

C. MOE.

Virksomhed meddeles følgende: hveranden eller tredie Søndag Eftermiddag holder Foreningen Møde for sine Medlemmer (40) paa forskellige Steder i Kredsen i troende Folks Hjem; Mødet, ved hvilket Lederen taler over en frit valgt Tekst af Guds Ord, begyndes og slutes med Bøn og Sang, hvorefter Medlemmerne traktes med Kaffe og Hvedebrød. Unge Piger, som ikke er Medlemmer, saa vel som gifte Kvinder har Adgang til Møderne. Siden November 1884 er man begyndt i Forening med Ynglingeforeningen at faa en Bogsamling. Der svares intet Medlemsbidrag, og endnu i 1885 er der ikke valgt nogen Bestyrelse.¹⁾

Den 28. November 1883 samledes nogle unge Piger i

Vejle for i Lighed med, hvad der for 2 Aar siden var sket med unge Mænd, at danne en Forening med det Maal at samle troende unge Kvinder til indbyrdes Bestyrkelse og til et missionerende Arbejde udadtil. Foreningen kaldte sig: »Pigeforening«²⁾ — et Navn, der nu i lange Tider bruges om alle lignende Foreninger. Og den anmelder straks sin Tilslutning til Indre Missions Fællesudvalg.³⁾

¹⁾ Efter Ynglingeforenings Tidende 1885, Tillæg til Nr. 6, S. 13.

²⁾ Oprindeligt var det Tanken (opkommen hos Fr. Moe) at kalde den »Maria-Foreningen« efter Maria i Bethania, der sad ved Jesu Fødder og hørte paa hans Tale. ³⁾ Efter »De Unges Blad« 1908, S. 219.

I 1884 kommer endnu 5 Pigeforeninger til, som slutter sig til den indre Mission, nemlig Foreningerne i Hanbjerg ved Struer, stiftet i Januar 1884 (Medlemsantal: 22, Leder Lærer N. M. Lind), i Stenderup ved Horsens, stiftet 2. Februar 1884 (Medlemsantal: 16, Leder Johanne Larsen), paa Harbøre, stiftet 24. Oktober 1884 (Medlemsantal: 24, Leder C. Moe), paa Holmsland ved Ringkøbing, stiftet 7. December 1884 (Medlemsantal: 21, Formand Pastor F. Nielsen) og i Tavlov ved Fredericia, stiftet 28. December 1884 (Medlemsantal: 26, Leder Enke Nielsine Sørensen i Børup).

Heraf fremgaar, at inden Fællesmødet i Odense havde den indre Mission 7 Pigeforeninger, maaske endda 3 til, om hvilke det ikke tydeligt kan paavises, at de allerede da havde anmeldt Tilslutning til Udvalget, nemlig 2 sjællandske Foreninger: Uggerløse, stiftet 13. Januar 1884 (Medlemsantal: 8, Leder Sypige Bodil Chr. Sørensen) og i Daastrup, stiftet 16. November 1884 (Medlemsantal: 14, Leder Elise Schrøder, Daastrup) og 1 jydsk: i Vamdrup, stiftet 18. Januar 1885 (Medlemsantal: 14, Leder Catrine Lund).

Hvor mange af disse, lad os sige 10, Pigeforeninger, der sender Repræsentanter til Mødet i Odense, forlyder der intet om. Men dér bliver altsaa Sagen bragt frem ved Fællesmødet, ligesom ogsaa H. F. Poulsen i Sommerens Løb faar den til Forhandling paa de af Udvalget foranstaltede Møder i Struer (7. Juli), i Lemvig (8. Juli) og i Ovtrup (10. Juli), saa fra nu af kommer der Fart ogsaa i det Arbejde.

Men vi maa videre, — og det vil sige: foreløbig nogle Maaneder tilbage i Tiden.

I Vinterens Løb har der nemlig rejst sig en ny Uvejrssky, som truer med at bringe Ødelæggelse over den indre Mission: Faren for at indblande sig i og rives med af den politiske Strid, som hærger Landet. Vilh. Beck havde længe forudset, at den vilde komme og Gang paa Gang advaret Missionens Venner, idet det stod klart for ham, at »Politiken vilde blive et mægtigt Middel i Djævelens Haand til at lamslaa eller knuse det af ham forhadte Trosliv, som Herren ved den indre Mission har fremkaldt i Danmark.«¹⁾

Derfor var al Kraft bleven sat ind paa at holde den indre Mission udenfor den politiske Strid og, — som L. Koch, der ellers ikke er nogen Beundrer af Missionen, skriver: »Det maa beundres, at den virkelig undgik at indblandes i de politiske Stridigheder, hvis Bølger gik saa højt i Landbefolkningen.«²⁾

Bestyrelsens Standpunkt overfor Missionens Udsendinge havde

»FRA DET
POLITISKE
VERDENS-
HJØRNE.

¹⁾ I. M. T. 1886, S. 579. ²⁾ L. Koch: Anf. Skr. S. 231.

hele Tiden været dette: den spørger ikke om, hvilken politisk Mening de har, det betragter den som sig uvedkommende, men den paalægger dem indstændigt atter og atter at holde sig udenfor den politiske Strid; der var et andet »Højre« og »Venstre«, de skulde arbejde for, end det »Højre« og »Venstre«, som Politikerne stredes om.

Og nu skrider baade Bestyrelsen og Indre-Missionæerne til Handling i samme Spor overfor Missionens Venner. Dette sker paa Sommermødet i Slagelse 2.—4. Juni 1885.

Ved Præstemødet den anden Dag, som for Resten ikke var godt besøgt (c. 40), holder Johannes Clausen, som nu var Præst i Slagelse, et Foredrag om den hellige Nadver, som i høj Grad tiltaler Forsamlingen og giver Anledning til et livligt Ordskifte.

Derefter oplæses en Skrivelse fra Th. Elmqvist (da i Gudum v. Aalborg), der gaar ud paa at opfordre til »almindelig Fællesbøn af de hellige for Danmarks Frelse under dets nuværende farefulde og ulykkelige Tilstand paa en ugentlig bestemt Dag i Kirkerne«. ¹⁾ Og Resultatet af Forhandlingen herom bliver, at man vel ikke kunde anse det for praktisk gennemførligt at indføre en bestemt ugentlig Bededag for Fædrelandet, men man følte sig derimod meget tiltalt af den Tanke at opfordre Guds Børn til Forbøn for denne meget vigtige og alvorlige Sag.

Den følgende Dag, da Bestyrelsen samles med Indre-Missionæerne, er det navnlig 2 Ting fra det forløbne Aar, Vilh. Beck lægger frem for sine Brødre i Arbejdet: Sværmeriet (Fransson) — og Politiken med dens sørgelige Søndersplittelse af Folket i to for Alvor fjendtlige Lejre, som bekæmpede hinanden med næsten større Had og Forbitrelse, end om Kampen havde staaet med en fremmed Magt, som vilde erobre Landet.

Og efter en livlig Samtale, som bar Vidne om, at alle følte den dybe Alvor i hele denne voldsomme politiske Bevægelse, enes man om »at udsende en Opfordring til Guds Børn i Danmark om at vaage over sig selv og bede for vort Folk«. ²⁾

Denne »Opfordring til Guds Børn i Danmark«, som altsaa er fremkaldt af Frygt for, at det dyrebare Fædreland skal falde under Herrens Dom: »Hvert Rige, som er splidagtigt med sig selv, bliver øde« (Luk. 11, 17), og Herren samtidigt blive nødt til at »flytte sin Lysestage« (Joh. Aab, 2, 5) fra os, og som selv midt i de overordentlig vanskelige politiske Forhold fremholder Guds klare Ord om Guds Folks Underdanighed overfor »den foresatte Øvrig-

¹⁾ I. M. T. 1885, S. 450. ²⁾ I. M. T. 1885, S. 452.

hed«, sendes til alle Landets Aviser med Anmodning om godhedsfuld Optagelse.

Den er underskrevet af Bestyrelsens Medlemmer (med Undtagelse af P. Chr. Larsen i Høve, som ikke var til Stede), af 47 Indre-Missionærer (af 54), nogle faa (4) tilstedeværende Lægsmænd samt Johannes Clausen.

Og den gaar ud paa at opfordre Brødre og Søstre i Herren, hvad kirkelig Retning og politisk Parti de end maatte tilhøre, saa vel i Kirkerne som i de helliges Forsamlinger og i Lønkamret flittigt og vedholdende:

»At bede Gud Fader i Jesu Navn om at bevare vort Fædreland fra Undergang;

at bede ham om, at han vil udgyde Fredens Aand over vort Folk;

at bede ham om, at den Kærlighedens Aand, som taler gennem hans Ord til os, maa faa Raaderum i de troendes Hjærter, saa vi kan faa Kraft til i os selv og i andre at bekæmpe Synden, som er vort Folks Fordærvelse, og selv blive bevaret ubesmittet af Verden.«¹⁾

Et Par Maaneder efter fremlægger Vilh. Beck i Missions-tidenden offentligt sit Standpunkt i hele denne Sag. Han havde mærket, at hans eget Forhold til Herren, hans eget Trosliv, tog Skade af hans Forhold til Politiken, og det stod ligesaa klart for ham, at hans Forhold til Menigheden, hans Arbejde for Guds Rige, vilde fordærvs derved: hans Ord i Menighedens Forsamling vilde tabe sin Vægt overfor politiske Modstandere, og hans Samfund med Herrens Venner vilde forstyrres ved hans Forhold til politiske Meningsfæller. Derfor havde han taget sin Afsked fra Politiken.

Og nu er hans Standpunkt dette, at han aldrig befatter sig med Politik, ikke en Gang afgiver sin Stemme ved politiske Valg; han læser de politiske Blade fra begge Sider, visselig ikke af Lyst, endnu mindre med Glæde, men for at vide, hvad der foregaar, for at se, hvad det er for en Kost, som daglig bydes de Mennesker, han skal prædike for.

Og ikke blot er dette hans personlige Stilling i dette Forhold, men det følger af sig selv, at han maa raade troende Venner til at stille sig paa samme Maade. Det er hans Raad til alle Guds Børn, men ogsaa kun et Raad, at »tage deres Afsked fra al Politik.«²⁾

Og da Fr. Zeuthen, som siden 1884 har været Næstformand i Bestyrelsen, samme Efteraar holder Afskedsprædiken i Everdrup

¹⁾ I. M. T. 1885, S. 436. ²⁾ I. M. T. 1885, S. 610, 611, 614.

Kirke, peger han just paa disse samme to Farer, som blev omtalt paa Sommermødet: Sværmeriet og Politiken; overfor den Menighed, hvis Præst han havde været i 13½ Aar, hævder han: »Vi bør visselig elske vort Fædreland og adlyde og bede for dets Konge og Øvrighed. Men dette er ét, at gøre sin Politik til Nr. 1 og sin Kristendom til Nr. 2 eller Nr. 3 eller et endnu lavere Nummer er noget andet.«¹⁾

Men at dette Skridt, som blev taget i Slagelse, og hele dette Syn paa Kristendom og Politik, som saaledes gøres gældende af Missionens Ordførere, skulde blive billiget af alle, vilde være for meget baade at vente og forlange.

Der er vist ingen, som undrer sig over, at Misfornøjelsen kommer frem i nogle Aviser og det endda »i mindre elskværdig Skrivemaade«; mere undrer man sig vel over, at der »høres en Knurren fra adskillige Missionsvenner«, som har »forelsket sig i og forlovet sig med Politiken«: »Der maa slet intet siges om deres Kæreste, hun skal gaa og gælde for en Skønhed, om hun er nok saa grim eller beskidt.« Men mest underligt finder mange det vel, at der forfægtes et helt andet Standpunkt i Spørgsmaalet om Kristendom og Politik, saa Missionen angribes, »fordi den ikke vil have noget med Politiken at gøre og advarer Guds Børn for de politiske Synder«.²⁾ Og det endda af en Mand, hvem H. Chr. Beck giver det Vidnesbyrd, at han fra den Tid af, da han lærte den indre Mission at kende, lige til sin Død var »en varm Ven af Indre Mission«.³⁾ Manden er den tidligere nævnte Gaardmand Chr. Madsen i Aarslev paa Sydfyn, som skriver en Avisartikel, han faar optaget i en Del Aviser rundt om i Landet, imod Indre Missions Stilling til Politiken. Og hvorfor ikke tænke her, at Chr. Madsen, ved hvis Jordefærd 5. September 1898 alle, der talte, var enige om, at de i ham havde mistet »en god og trofast Ven, der ved alle Lejligheder havde været sin Overbevisning tro«⁴⁾, — ogsaa har været det ved denne Lejlighed!

Blandt Underskriverne paa Opfordringen fra Slagelsemødet manglede, som sagt, et Navn: P. Chr. Larsen, Medlem af Bestyrelsen. Hør nu hvorfor.

P. Chr. Larsen begyndte sin Præstegerning som Kateket i Lemvig, og her modtog han den første Paavirkning af Livet, saaledes som det leves og former sig i Indre Missions Kredse. Men det er dog først, da han derefter bliver Præst i Vendsyssel, i Tversted, Bindselev og Uggerby, hvor han først er Nabo til og siden aandelig Arv-

¹⁾ I. M. T. 1885, S. 824. ²⁾ I. M. T. 1886, S. 579—580. ³⁾ En lille Julegave 1908, S. 29. ⁴⁾ En lille Julegave 1908, S. 31.

tager efter Jeansson, at han helt drages over til Indre Missions Samfund og Arbejde.

Her faar han en rig og god Virksomhed; hans bedste Venner og Medarbejdere er Præsterne Budde-Lund (da i Harridslev og Rakkeby) og A. Busch (da i Horne).

Men hans Helbred kan ikke holde til den besværlige og anstrengende Gerning oppe i den nordligste Del af Landet med det blæsende og kolde Vejr, en hel Vinter ligger han syg, og Lægen erklærer, at han maa bort fra Tversted til mildere Egne.

Han søger da — og faar — Høve og Flakkebjerg paa Sjælland, det fra den indre Missions første Tid saa minderige Sted, dér hvor gamle Rønne boede og virkede de mange Aar.

Men det gaar ham, som det i sin Tid gik Jeansson, det mildere sjællandske Klima og de mindre besværlige Arbejdsforhold kan ikke oprette det Knæk, han havde faaet i Vendsyssel.

Forgæves søger han efter Lægens Anvisning Helbredelse ved et Ophold Vinteren og Forsommeren 1885 paa Korsika i den milde sydlandske Luft, -- hvortil han hjælpes ved Venners Gaver.

Vel har han det bedre, straks han kommer hjem, — men hans Vandringsstav er skaaren, om føje Stund tager han den i Haand for at vandre herfra og være hjemme hos Herren.

Paa Konfirmationsdagen, 4. Oktober, forretter han for sidste Gang Gudstjenesten i Høve Kirke, 10 Dage efter tager Vilh. Beck Afsked med ham, idet han holder Missionsmøde i hans Kirke 14. Oktober, — hvilket P. Chr. Larsen saa inderligt havde ønsket. Men selv kan han ikke være med; mens den ikke store, ret højtliggende Landsbykirke, er pakfuld af Mennesker, — jeg husker, hvilket Indtryk det gjorde paa mig, da Vilh. Beck bad for den syge Præst og efter Gudstjenestens Afslutning, staaende ved Alteret, istemte den kendte Slutningspsalme: »Brødre og Søstre, vi skilles nu ad« —, og mens den rummelige Gaardsplads er fuld af Vogne, ligger Præsten selv derinde paa det Leje, hvorfra han ikke skulde rejse sig mere.

Den sidste Dag i Oktober Maaned er hans 3. Fødselsdag, da

P. CHR. LARSEN.

han træder ind i den salige Verden paa den anden Side Forhænget, kun 48 Aar gammel dør han »fuld af Troens Glæde« — og det uagtet han havde en elsket Hustru og en kær lille Pige at forlade.

Og Fredag 6. November begravnes han, som i 4 Aar var Medlem af Indre Missions Bestyrelse, paa den Kirkegaard, som ogsaa gemmer Støvet af den Præst, som først rakte Haand til den indre Mission og først blandt Præster sad paa dens Formandsplads.

I Hjemmet taler Nabopræsten, E. Lendrop, og S. Høyer, og i Kirken den ene af Præstevennerne fra Vendsyssel: H. Budde-Lund.

MISSIONENS
LOVE EFTER-
SES OG GIVES
EN BESTEM-
TERE FORM.

Imidlertid gaar Missionens Arbejde sin sikre Gang, og skønt der arbejdes under ret vanskelige Forhold, idet de politiske Stridigheder i de Tider optager Folk ganske overordentligt, udvides Virksomheden dog stadigt.

Et Vidnesbyrd herom er bl. a., at det bliver nødvendigt at gennemse Missionens Love, som blev fastsat for 24 Aar siden, og give dem en bestemt Form; navnlig de mange Missionshuse, som Missionen nu ejer, og de dermed forbundne juridiske Sagers Afgørelse nødvendiggør et saadant Arbejde.

Og dette sker da paa Efteraarsmødet i 1885, som denne Gang og første Gang afholdes i Horsens 22. og 23. Oktober.

Det er et godt Møde med mange Mennesker, gode Ord fra Gud og stor Velvilje fra Sognepræsten, Provst C. Skou, og fra Byens Beboere. Navnlig er der ved Præstemødet, skønt det ikke er saa godt besøgt (c. 40 Præster), maaske den friskeste og livligste Forhandling, som endnu har været ført paa noget af disse Møder. Det faldt i 2 Afdelinger, først lægger Fr. Zeuthen frem til Forhandling Spørgsmaalet: »Hvad giver en Prædiken Værd?« og ved et Aftenmøde holder Vilh. Beck Foredrag med efterfølgende Diskussion om: »Den hellige almindelige Kirke og de helliges Samfund.«

Efter endt Præstemøde fortsættes Bestyrelsesmødet, og her (23. Oktober) vedtages følgende Love for: *»Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«*.

»§ 1. *»Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«* er en Forening af troende Præster og Lægfolk indenfor den danske Folkekirke med det Formaal, paa evangelisk-luthersk Grund, saa vidt muligt i Forening med Folkekirkens Præster, at virke til Troslivets Vækkelse og til de troendes Sammenslutten i de helliges Samfund.

§ 2. Dette Maal tilstræbes dels ved offentlige Missionsmøder, som afholdes af de af Folkekirkens Præster, der er Missionens

Venner, dels ved Udsendelse af Indre-Missionærer, som antages af den samlede Bestyrelse efter nøje Undersøgelse af vedkommendes Skikkethed dertil, dels igennem personlig Prøvelse, dels igennem troende Præsters og Lægfolks Vidnesbyrd om dem.

§ 3. *Der holdes 2 faste aarlige Missionsmøder, Sommer og Efteraar, ved det første samles alle Indre-Missionærer med Bestyrelsen. De 2 faste Bestyrelsesmøder holdes sammen med disse 2 Missionsmøder. 1 Reglen er hermed tillige forenet 2 Præstemøder af særlig dertil indbudte Præster.*

§ 4. *Indre-Missionærer er 2 Slags:*

1) *Rejsepræster og vidnende Lægfolk, som foruden at virke ved Husbesøg og Bogsalg omkring i Husene tillige vidner i offentlige Forsamlinger om Frelsens Vej.*

2) *Bogsælgere, som udelukkende virker ved Husbesøg og Bog-salg. Til Bogsalget har Foreningen erhvervet kongelig Bevilling af 19. Marts 1878.*

§ 5. *Indre-Missionærerne maa ikke udbrede andre Skrifter end de af Bestyrelsen antagne, hvorover de skal medføre en Liste med vedføjede Priser. De maa ikke forsyne sig uden igennem Missionens Forretningsfører.*

§ 6. *Enhver Indre-Missionær skal have én eller flere af Folkekirkens Præster i den ham anviste Virkekreds til nærmeste Foresat og Raadgiver, som er Mellemmand mellem Bestyrelsen og Indre-Missionæren, samt som Regel en Regnskabsfører, der er Mellemmand mellem ham og Forretningsføreren.*

§ 7. *Indre-Missionæren skal ved Ankomsten til et Sogn først melde sig til Sognets Præst og, saa vidt muligt, aftale sin Virksomhed i Sognet med denne, navnlig maa han ikke holde offentlig bekendtgjort Forsamling uden efter Aftale med Præsten.*

§ 8. *Endelig virker Foreningen ved Udgivelsen af sit Søndagsblad: »Den indre Missions Tidende«.*

§ 9. *Foreningens Indtægter bestaar dels af frivillige Gaver fra Missionens Venner, dels af Udbyttet af »Den indre Missions Tidende« og af Bogsalget.*

§ 10. *Som faste Ejendomme har Foreningen de af Missionens Venner skænkede Missionshuse rundt om i Landet.*

§ 11. *Som Medlem af Foreningen betragtes enhver, der er Abonnent paa »Den indre Missions Tidende«. Disse har dog ingen anden Fordring paa Stemmeret end den, som Bestyrelsen vil give dem.*

§ 12. *Bestyrelsen, som bestaar af mindst 7 Medlemmer, varetager og afgør alle Foreningens Anliggender og betragter sig som*

fuldt berettiget til at disponere over alle Foreningens rørlige og faste Ejendomme uden nogens Mellemkomst. I Tilfælde af Afgang af et Bestyrelsesmedlem supplerer Bestyrelsen sig selv.

Bestyrelsens Beslutninger vedtages ved simpel Stemme flerhed, undtagen ved Lovforandringer, Optagelse af nye Medlemmer i Bestyrelsen eller Foreningens Ophævelse, i hvilke Tilfælde der udkræves $\frac{2}{3}$ af de afgivne Stemmer.

Formanden varetager den daglige Virksomhed udadtil og underskriver de i den Anledning nødvendige Ekspeditioner. Ved Køb og Salg af faste Ejendomme, Optagelse af Laan eller Udstedelse af Obligationer med eller uden Pant, er Formanden ligeledes bemyndiget til at underskrive alene paa Bestyrelsens Vegne.

§ 13. Foreningen forsyner sine Arbejdere gennem sin egen dertil bestemte Boghandel, hvorfra tillige »Den indre Missions Tidende« ekspederes. Til at bestyre denne saa vel som til at føre Kasseregnskabet har Bestyrelsen ansat en fast lønnet Forretningsfører med Lokale i Missionshuset »Bethesda« i København, der har Fuldmagt til at modtage og kvittere for alle indkommende Bidrag. Forretningsføreren er ikke Medlem af Bestyrelsen, men staar denne til Ansvar for Ledelsen af alle Forretningsanliggender og giver Raad ved Bestyrelsesmøder.

§ 14. Forretningsføreren aflægger Regnskab med Statusoversigt én Gang om Aaret. Naar Regnskabet er færdigt, revideres det af en af Bestyrelsen valgt Revisor og forelægges derefter Formanden tilligemed et andet af Bestyrelsens Medlemmer, som dertil er udvalgt af den samlede Bestyrelse, til Decision. Derefter offentliggøres det summariske Regnskab i »Den indre Missions Tidende«. Regnskabsaaret gaar fra 1. Maj til 30. April.

§ 15. Bestyrelsen vælger af sin Midte en Sekretær, som fører Forhandlingsprotokollen ved Møderne i Bestyrelsen. Forhandlingsprotokollen tilføres de Forandringer, der maatte indtræde i Bestyrelsens Sammensætning.

§ 16. Forandringer i disse Love kan foretages af den til enhver Tid værende Bestyrelse.

§ 17. I Tilfælde af Foreningens Ophævelse er Bestyrelsen bemyndiget til at træffe Bestemmelse om Anvendelse af Foreningens Midler i den nærmest mulige Overensstemmelse med Foreningens oprindelige Formaal.»

Disse Love blev altsaa vedtaget i Horsens, og de danner i en lang Aarrække Grundlaget for Missionsforeningens Virksomhed.

Saa gaar vi nu lige ind i »Jubilæumsaaret«. Aaret 1886 er 25-Aaret efter den kirkelige indre Missions Forenings Dannelse.

Og her er Grund til at »jubilere«, ikke alene fordi de 25 Aar *JUBILÆUMS-* er gaaet, — det vilde ikke have været tilstrækkelig Grund —, men *AARET.* fordi den indre Mission i de 25 Aar ved Guds Velsignelse virkelig er bleven til noget.

Lad os se lidt paa dens Stilling i dette Jubilæumsaar.

Aaret 1886 har den indre Mission det største Antal Indre-Missionærer, som den endnu har haft: 72 (63 fast ansatte med Virksomhed paa bestemte Egne og 9 fritvirkende, d. e. Anders Stubkjær og 8 Lærere), »og det,« som Vilh. Beck skriver, »en Flok Arbejdere, som Missionen kan være bekendt, nogle anerkendte som fremragende dygtige Mænd, alle ærlige, alvorlige, troende Mænd«. *INDRE-MISSIONÆRERNES ANTAL.*

Jeg nævner som »nye Mænd« kendte Navne som: Hans Christensen, Maribo, Olander, Strelluf (antagne 1881), P. Andersen, Næstved, Poul Jensen, Viborg, Jens Fisker, Tvede, Johan Bang, Nimtofte, Ville Sørensen, Køge (antagne i 1882), Niels Andersen, Havdrup, Jørgen Nielsen, Rye, Niels Rasmussen, Rønde, P. Skydsgaard, Kolding, Fr. Moe, Vejle, Chr. Henriksen, Odense (antagne 1884), Hans Nielsen, Næstved, Lauritzen, Rerslev, Chr. Hansen, Sjolte (antagne 1885), A. C. Nissen, København, Martin Rasmussen, Svendborg, Frants Nielsen, Vistoft, P. Grummesgaard, Harboøre, Niels Eriksen, Rom (antagne 1886).

Og hvilken Missionsven kender ikke i hvert Fald da af Navn: Lærer Bransholm i Asp og Lærer L. P. Pedersen, Have (antagne i 1885).

Altsaa i 1861: 1 Udsending, det kunde da ikke være mindre, i 1886: 72. Hvilken Vækst!

Aaret 1886 udviser et godt Forhold mellem den indre Mission *FORHOLDET* og Præsterne. Den nye Ordning af 1881 med de mange Præster *TIL* som Mellemmænd mellem Bestyrelsen og Indre-Missionærerne og *PRÆSTERNE.* disses nye Instruks, som unægtelig ogsaa giver Præsterne en ret betydelig Magt, bringer i Aarenes Løb et godt og venligt Forhold i Stand mellem Missionens Udsendinge og saa godt som hele Landets Præstestand. I Reglen viser Præsterne Missionens Sendebud stor Velvilje, lægger dem ikke blot ingen Hindringer i Vejen, men aabner endog ofte deres Kirker for dem til Forsamlinger og taler ikke sjældent et anbefalende Ord ved disse. Naturligvis er der Undtagelser,

¹⁾ I. M. T. 1887, S. 354.

»men det er jo netop til at jubilere over, at det kun er Undtagelser, og saa springer vi dem over«.¹)

Hertil kommer, hvad ingenlunde maa forglemmes, at der bestandig kommer flere og flere Præster til, som med stor Nidkærhed, ganske frit og ulønnet, arbejder for Missionen ved at holde Missionsmøder for den enten alene eller sammen med Indre-Missionærerne. Og hvorfor ikke ogsaa her nævne kendte Navne paa »nye Mænd«: John Hansen, Viby, Heiberg, Vejlbj, C. Moe, Skanderup, Jessen, Grønbæk, Wilhjelm, Rimsø, Asschenfeldt-Hansen, Sæby, Busch, Horne o. fl.

FORHOLDET
TIL KIRKE-
RAADET.

I 1886 kommer Missionen ogsaa i et nærmere Forhold til dem højere oppe paa Stigen, Kirkens øverste Tilsynsmænd: Biskopperne, uden at miste noget af sin frie Stilling.

Ved kongelig Anordning af 8. Oktober 1883 oprettedes det kirkelige Raad. »Det bestaar af Rigets 7 Biskopper og et Medlem af det theologiske og et af det juridiske Fakultet, der en Gang om Aaret skal træde sammen i København, dels for selv at gøre Forslag til kirkelige Forholdsregler, der kan fremme Menighedslivet og Kirkens Vel, dels for at afgive Betænkning og Raad til Ministrene over, hvad disse maatte forelægge det«.²)

Raadets Formand er Sjællands Biskop, og det er oprettet for at afhjælpe Savnet af et kirkeligt Organ, da alle Forsøg paa at tilvejebringe en Kirkeforfatning er strandet.

Og mens i 1861 næppe nogen af Rigets Biskopper værdigede den indre Mission et Blik, er den nu i Aarenes Løb bleven saa stor og mægtig, at selve det kirkelige Raad værdiger den adskillige Tanker, vist endda i 1885 et Forslag i Retning af »at faa fat paa Missionen som statskirkelig Institution«.

Der plejes nu Underhandlinger mellem Medlem af Kirkeraadet, Prof. P. Madsen, og Vilh. Beck, og Resultatet heraf bliver, at Kirkeraadet i sin Samling i Efteraaret 1886 vedtager at rette følgende Anmodninger og Opfordringer til Missionens Bestyrelse, — uden at Raadet iøvrigt vil indblande sig i Missionens Styrelse³):

»1) At det vedtages, at over Halvdelen af Bestyrelsens Medlemmer og deriblandt Formanden altid skal være Gejstlige i Folkekirken;

2) at der meddeles Biskopperne hver for sit Stifts Vedkommende, hvilke Indre-Missionærer der virker i deres Stift, og hvilke

¹) I. M. T. 1887, S. 354. ²) L. Koch: Anf. Skr. S. 265. ³) Skrivelsen er dateret København 29. September 1886.

Præster der af Bestyrelsen er antaget som Tilsynshavende med hver af disse;

3) at der meddeles Biskopperne den Instruks, som Indre-Missionærerne erholder af Bestyrelsen, og at der i denne indeholdes følgende Bestemmelser:

a) Indre-Missionærerne maa ikke afholde Forsamlinger efter offentlig Indbydelse i noget Pastorat uden Sognepræstens Tilladelse.

b) Indre-Missionærerne maa ikke ytre sig polemisk og nedsettende om Folkekirken Præster og saaledes skade dem i deres Virksomhed;

4) at der aarlig tilsendes Kirkeraadets Medlemmer en Beretning om Missionens Virksomhed.«

Og Skrivelsen slutter med at udtale som Biskoppernes Overbevisning, »at det vil være til Held for Folkekirken i Almindelighed og Indre Mission i Særdeleshed, om ovenstaaende Anmodninger og Opfordringer tages til Følge«.

Ved Efteraarsmødet i Næstved 1886 (9.—11. Novbr.) foreligger bl. a. ogsaa denne Sag til Afgørelse ved Bestyrelsens Møde, og det vedtages at svare paa Kirkeraadets Henvendelse: »At vi med Beredvillighed gaar ind paa de deri indeholdte Anmodninger, som alle skal blive opfyldt«.

Kun maa, da der skal udfærdiges nye Instrukser, denne Foranstaltning opsættes til Sommermødet 1887, fordi Bestyrelsen, naar den da samles med Indre-Missionærerne, ønsker at overlevere Instrukserne til disse med en mundtlig Forklaring af Anledningen til Forandringen.

Tillige bemærkes, at ved Meddelelsen om, hvilke Indre-Missionærer der findes i hvert Stift, henholder Bestyrelsen sig til vedkommendes Hjemsted, mens han maaske har en Del af sin Virksomhed i et andet Stift.

Og Skrivelsen, som er dateret 11. Novbr. 1886, slutter med at udtale det Haab: »At det nærmere Forhold mellem Danmarks Biskopper og Indre Mission maa blive til Fremme og Beskyttelse for denne og til Velsignelse for den danske Folkekirke«.

Med dette gode Forhold til Kirken forbinder sig en ikke mindre god Stilling i Folket. I det troende Lægfolk i Danmark har den indre Mission i 1886 sine Rødder dybere end nogensinde før, det er hovedsageligt Lægfolket, som bærer Missionen, lønner dens Arbejdere og skænker den Missionshusene i stedse stigende Antal. Og i det hele ser det danske Folk med Tillid paa den indre Missions

STILLINGEN
I FOLKET.

Arbejde, saa Mennesker rundt omkring flokkes om Ordet ved dens Møder.

Særligt værd at »jubilere« over her er, at Missionen har kunnet ride den politiske Storm af, saa den i sit Jubilæumsaar staar som en fuldstændig upolitisk Virksomhed, mens næsten enhver anden Sag mer eller mindre er bleven hvirvlet ind i den politiske Malstrøm.

Selvfølgelig har Missionen ogsaa Fjender, bitre Modstandere, som ikke vil den vel, men den tør nok her skyde sig ind under Herrens Forjættelse til sin Menighed: »Dødsrigets Porte skal ikke faa Overhaand over den« (Matth. 16, 18).

MISSIONS-
HUSE.

Og tænker vi nu paa Missionens Værksteder, hvor en Del af de mange Møder holdes, da har Indre Mission i 1886: 46 Missionshuse, alle bygget i Løbet af de 15 Aar, der er forløbet, siden den første Missionssal blev indrettet i Randers, og langt de fleste af dem (36) kommer til i Vilh. Becks Formandstid.

Ikke faa af de større Købstæder, — dér trænges selvfølgelig mest —, har nu deres Missionshus, hvori der øves en mangeartet og forgrenet Virksomhed, saaledes: (foruden de før nævnte: Randers, Aarhus, Esbjerg), Silkeborg (indviet 12. Oktober 1882), Odense (indv. 26. Juni 1883), Kolding (indv. 12. November 1883), Vejle (indv. 10. Debember 1885) og Næstved (indv. 28. September 1886); i andre Købstæder har Missionen lejede Lokaler til sine Møder, saaledes f. Eks. i Horsens: Stefanshjemmet (indv. 21. Februar 1885). Ogsaa i mindre Byer haves Missionshuse, saaledes (foruden de før nævnte Sæby og Lemvig) i Skagen (1884), i Ringkøbing (1884) og Rønne (1886).

Ude paa Landet er det selvfølgelig hovedsagelig dér, hvor de større Samfund findes, at der bygges Missionshuse, eksempelvis kan nævnes (foruden de tidligere omtalte Huse i Fastrup, Horne, Ringgive, Haslev og Bindslev) Tavlov (1882), Vejlby (1883), Herning (1883), Nidløse (1883), Bøvling (1884), Harboøre (1884), Esbjerg (1885) o. fl.

INDTÆGT OG
UDGIFT.

En Selvfølge er det, at en saa stor Virksomhed, som den indre Mission er bleven til i disse 25 Aar, kræver store Indtægter for at kunne holdes gaaende. I Regnskabsaaaret 1886—1887 er Indtægten ogsaa godt og vel 100,000 Kr. (deraf Gaver c. 40,000 Kr), — hvilket vil sige saa meget som 200 Gange mere end for 25 Aar siden.

Men Udgiften har rigtignok ogsaa i 1886 naaet sit hidtil højeste Punkt, hvilket ikke er saa underligt, idet Bestyrelsen har opfyldt Menighedens højlydt udtalte Ønske om flere Arbejdere og i de sidste 3 Aar har antaget ikke mindre end 23 (1884: 10, 1885: 4 og 1886: 9).

Og som det kan siges om Sennepstræet i sin Helhed, at det er vokset mægtigt, saaledes gælder noget lignende om Grenene; vel at mærke, naar det tages i Betragtning, at de kun har siddet paa Træet i 3 Aar. GRENENE.

I 1886 er ialt indmeldt til Samarbejde med den indre Mission 101 Kredse med Børnegudstjenester, 10 i Købstæder, 66 paa Landet i Jylland, 23 paa Landet paa Sjælland, 1 paa Fyn og 1 paa Falster. Børneantallet er c. 7350, og Antallet af Arbejdere c. 320: Præster, Lærere, Indre-Missionærer, Fruer, »Madam'er«, Frøkener, Jomfruer, Gaardmænd, Husmænd, Haandværkere, Fiskere o. s. v.

Antallet af Ynglingeforeninger er i 1886 62, hvoraf flere i Købstæderne. I adskillige Egne er afholdt saakaldte »Kredsmøder« (de første vel i Asp ved Struer 18. Juni 1884 og i Haslev (paa Sjælland) 19. Juni 1884), som samler Egnens forskellige Ynglingeforeninger og et betydeligt Antal unge. Kun forholdsvis meget faa Foreninger har maattet opløses af Mangel paa Tilslutning.

Med Pigeforeninger gaar det endnu kun smaat, dog nogen Fremgang. Ved Aarets Udgang er der 28 indmeldte Foreninger (20 i Jylland, 6 paa Sjælland og 2 paa Fyn) med c. 700 Medlemmer.¹⁾

Fællesmødet for disse 3 her nævnte Virksomheder holdes i 1886 i Vejle 22. og 23. Juni. Og det finder Sted under stor Tilslutning fra alle Landets Egne, Udsendinge fra næsten alle Foreninger deltager; de fremmedes Antal anslaaes til 500, og fra Byen og dens Omegn er stor Tilstrømning, saa Møderne er saa stærkt besøgt, som Kirken og Missionshuset paa nogen Maade tillader det.

Ogsaa her ved dette 2. Fællesmøde fører C. Moe Pigeforenings-sagen frem, idet han ved Eftermiddagsmødet den første Dag i Skoven, hvor først Pastor Johansen, Odense, holder Foredrag om Børnegudstjenestesagen, indleder en Forhandling om Arbejdet for Pigeforeninger.

Han begynder med at udtale, at denne Sag blev ifjor ved Aarsmødet i Odense draget alt for lidt frem, hvoraf Følgen er bleven, at Arbejdet paa at faa flere Pigeforeninger oprettet næsten har været intet, og han hævder, at der er lige saa stor Nødvendighed for disse Foreninger som for Ynglingeforeninger. I den Henseende er der ingen Forskel paa Mænd og Kvinder.

Og Vilh. Beck gaar i sit Indlæg ved Diskussionen endda videre, idet han erklærer, at Pigeforeninger er vigtigere end Ynglingeforeninger, fordi Kvinden har en større Indflydelse i Guds Rige end Manden, hun har den stille men den store Magt.²⁾

¹⁾ I. M. T. 1887, S. 375—377. ²⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1886, S. 108—110.

Et Vidnesbyrd om, at Ledelsen har Øje for den politiske Fare ogsaa for Ungdomsarbejdet, møder os her i Vejle, idet der paa den anden Mødedags Eftermiddag forhandles følgende Spørgsmaal: »Vore Ynglingeforeningers Stilling til de politiske Ungdomsforeninger«.

Holbek, Snoldelev, der er Indleder, begynder med den Bemærkning, at han godt véd, at der skal nogen til det værste, og at det er farligt at stikke Haanden i en Hvepsere, og hans Foredrag resulterer i, at han indstændigt anbefaler de unge »Faste og Bøn«, »Passivitet«: mere Afholdenhed overfor det politiske og »Aktivitet«: ivrig Bøn for Fædrelandet; ved den kan vi »sende Ilbud til Gud, der nu har skærmet Danmark i over 1000 Aar«.¹⁾

Tilbage staar endnu at bemærke om Missionen paa New Zealand, at Pastor Sass foruden 2 tyske Medhjælpere nu ogsaa har faaet en dansk: Mads Kristensen, som er rejst derover for at virke som Præst.

NYE FOR-
ANSTALT-
NINGER.

Men ikke alene er det saaledes, — som vi nu har set —, at der for de Virksomheders Vedkommende, som har bestaaet i en længere eller kortere Aarrække, kan meldes om Fremgang og Vækst; men ogsaa nye Foranstaltninger til Virksomhedens Udvidelse, hvorved Guds Velsignelse i rigere Maal kan udøses over den, paabegyndes i Jubilæumsaaret.

Missionsarbejdets Maal er et dobbelt: vantro Menneskers Opvækkelse og Omvendelse og de helliges fuldkomne Beredelse og Dygtiggørelse til en hellig Vandel i indbyrdes Kærlighedssamfund med hverandre.

Og i begge disse Retninger foretages der noget nyt paa Sommermødet i Randers 6.--9. Juli 1886.

Væsentlig tilskyndet dertil af troende Præster paa døde Egne træffer Bestyrelsen, efter Forhandling derom med Indre-Missionærerne, en Bestemmelse, som allerede tidligere (i 1877) saa smaat var bleven forsøgt, men som nu indføres som en fast Ordning: at udvælge enkelte Egne til at tages under regelmæssig Behandling. Det er de saakaldte »Feltture«, som bestaar i, at bestemte Indre-Missionærer paatager sig i Vintermaanederne, den ene afløsende den anden, at berejse saadanne Egne, hvor det skønnes, at der er særlig Grund til et Vækkelsesarbejde.

Og som saadanne Egne, der i den tilstundende Vinter skal besøges, bestemmes 3 i Jylland (Himmerland, Han-Herred og Egnen

¹⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1886, S. 125.

mellem Aarhus og Randers), 2 paa Sjælland (Eggen mellem Korsør og Slagelse og mellem Ringsted og Roskilde) og Lolland-Falster.

Og ligesom der her foretages en Ordning, som i de kommende Tider, saa vidt Menneskeøjne kan se, bliver Aarsag til mange Menneskers Opvækkelse, saaledes sker der ved dette Møde noget andet, som i de kommende Aar bringer rig Velsignelse fra Gud til Missionens Arbejdere, Præster og Lægfolk, og til mange Missionsvenner Landet rundt. Her ved Sommermødet i Randers holdes nemlig for første Gang Fællesaltergang for Præster og Indre-Missionærer og alle andre Guds Børn, som har Lyst til at være med.

Det sker efter et oftere udtalt Ønske, og Altergangen holdes den anden Dags Formiddag. Vilh. Beck holder Skriftetalen og besørger Tjenesten ved Herrens Bord, ved hvilken han bliver hjulpen af J. Vahl; c. 250 Mennesker er Nadvergæster denne første Gang, »og« — som Beck skriver — »det var en velsignet Følelse for saa mange hellige Søkende, som ellers bor saa langt fra hverandre, at mødes og samles om Frelserens Bord«. ¹⁾

Ved Præstemødet derefter, som var besøgt af c. 80 Præster fra alle Egne af Landet, er det, at Vilh. Beck holder sit bekendte Foredrag ²⁾ om Tilstanden mellem Døden og Opstandelsen, hvori han fremsætter sin Tanke om de afdøde troendes »Sjælesøvn«, — som han senere maatte høre saa ilde for, men hvori han sikkert, — naar der ikke tages alt for massivt paa det —, har udtalt en Sandhed, som mange Guds Børn siden har været glade ved at finde Hvile i.

Naturligvis gaar det dette Aar som de foregaaende: der kommer snart en lille Standsning i Arbejdet — i Høstens Tid.

»Kolportørerne« i den første Tid maatte slet ikke »gaa« om Sommeren, deres Arbejdstid var fra 30. September til 1. Maj; og ved Sommermødet i Sorø 1867 havde Bestyrelsen vedtaget en 3 Maaneders Sommerferie for dem, fra St. Hans Dag at regne, dog kunde enkelte faa Tilladelse til at arbejde i Juli og September, — hvilken Tilladelse ofte blev givet.

Men August, Høstmaaneden, skulde altsaa være fri.

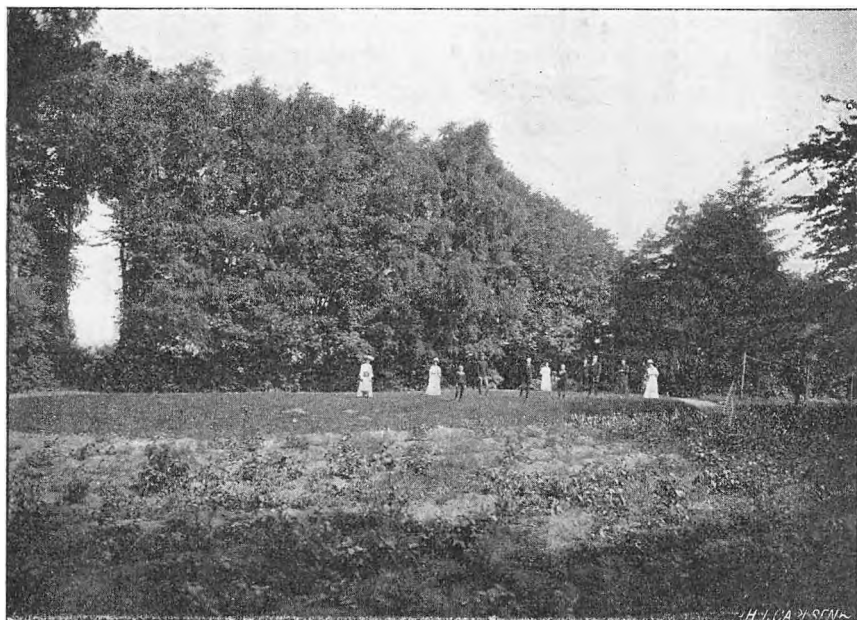
Naa, det kan ogsaa være godt for omflakkende Missionærer og rejsende Præster at faa en saadan Hviletid i Høstens Tid, — hvilket for Resten giver sig af sig selv, idet Folk paa Landet da har andet at bestille end at komme til Møde. Baade Tanker og ikke mindst Nerver trænger til at komme i Ro. Maaske har Indre-Missionæren

¹⁾ I. M. T. 1886, S. 538. ²⁾ Foredraget staar at læse i I. M. T. 1886, S. 633—645.

en Ejendom, større eller mindre, at passe, saa meget desto bedre; maaske har han velstaaende Familie, hos hvem han kan tage Ophold, en ganske enkelt har maaske Raad til at koste noget paa et Ferieophold; en og anden, særlig udslidt, sættes i Stand dertil ved Venners Hjælp. Og Præsten — ja han har jo sin Præstegaard, det er helt velgørende for ham, forhaabentlig ogsaa for hans Familie, at være hjemme en Tid.

**JUBILÆUMS-
DAGEN.**

Efter Høst tages der saa fat igen, — og nu oprinder selve Jubilæumsdagen Mandag 13. September 1886.

STENMAGLE PRÆSTEGAARDSHAVE.

Mandag — det var da en uheldig Dag. Ja, jeg har en Gang læst et Steds, jeg husker ikke hvør, at denne Frygt for Mandagen skulde stamme fra en Tanke, kommen fra de gamle Jøder, at Mandagen er den eneste Dag i Skabelsesugen, hvorom der ikke er skrevet: »Og Gud saa, at det var godt.«

Naa, vi faar vel trøste os med, at vi er ikke Jøder men den nye Pagts Børn, i hvert Fald er jeg vis paa, at naar Gud fra sin Himmel saa ned paa dette Jubilæumsmøde, kunde der nok bagefter skrives: »Og Gud saa, at det var godt.«

For det første var det nu »det skønneste Sommervejr« — og endda var det hen imod Midten af September! Det var megen Tak

værd, den høje September-Himmel og det klare Solskin stemmer saadan en Dag ganske anderledes Sindet til Fryd og Andagt end skyfuld Himmel og drivende Regn. Og her ved denne Lejlighed var det nu saa ganske vidunderligt, at Gud havde givet saadant Vejr, da Mødet maa holdes ude under aaben Himmel i den Stenmagle Præsts (E. Nyeborg) store Have. De c. 2000 Mennesker, som strømmer sammen, kan ikke være i den lille Stenlille Kirke, hvor man var samlet for 25 Aar siden; den indre Mission er nu bleven saa stor, at der næppe er nogen Landsbykirke, som kan rumme den til dens Jubelfest.

Og her mødes da de 2 Præster, som ogsaa var med for 25 Aar siden, »da de greb denne Sag paa dens Fødselsfest«¹⁾: Joh. Clausen og Vilh. Beck, — nu er de ikke længer »grønne Kapellaner«, men graa Sognepræster; den 3. Præst fra hin Dag, Missionens daværende, mangeaarige Formand: C. F. Rønne, lever vel endnu og bor i Slagelse, men i sin høje Alder tør han ikke være med, selvfølgelig sender han Missionen »sin kærlige Hilsen«.

Joh. Clausen lægger for. Det er i sin gode Orden. Han siger selv i sin Tale, der handler om: »De dødes Levendegørelse« og er bygget over »Dalen med de døde Ben«, det storslaaede Syn hos Ezekiel (37, 1—14): »Jeg glemmer ikke, at det er Vilh. Beck, som Herren har brugt frem for nogen anden i den indre Missions Tjeneste; men jeg var dog med fra Begyndelsen af de nu henrundne 25 Aar. Ja, en lille historisk Berettigelse kan jeg have til at tale først, for saa vidt jeg før Vilh. Beck kom i Forbindelse med den indre Mission«.²⁾

Nu kunde han ikke huske, hvorledes det i det ydre gik til, at han kom til et Møde i Fuldbby (18. Septbr. 1860), hvor han første Gang hørte Ordet: Indre Mission, hvorledes han kom i Forbindelse med Frimodt, i Forening med hvem Grundlaget for Indre Mission blev affattet, og hvorledes Mødet i Stenlille 13. Septbr. 1861 kom i Stand. Men det véd han, at det var Herrens Haand, som greb ham og fik ham med.³⁾

Og hertil kommer, at her staar han paa et minderigt Sted, Stenmagle og Stenlille Sogne var jo hans første Arbejdsmark, den ofrede han sin første varme Kærlighed.

Ret en Tekst til at belyse den indre Missions Gerning med havde Joh. Clausen faaet Naade til at vælge her: »Dalen fuld af Ben«, »Herrens Haand«, der griber sine Redskaber til Livets Vækkelse, det alvorlige Spørgsmaal: »Mon disse Ben kan blive

¹⁾ I. M. T. 1886, S. 715. ²⁾ I. M. T. 1886, S. 716. ³⁾ S. St. S. 718.

levende?» Svaret til Herren: »Herre, Gud, du véd det,« Herre, sig os det, og Herre, gør det, og den dobbelte Anvisning: »Tal Guds Ord« og bed: »Kom Aand fra de 4 Vejr« —, det er jo i store Træk den indre Missions Gerning.

Og han slutter sin Tale med det Ønske, at Herren vil velsigne den indre Mission i Fremtiden, som han har gjort det i Fortiden, og velsigne hans kære Ven, som Herren særlig har brugt i denne Sag, med Aandens Kraft, med Ydmyghed.

Derefter kommer Vilh. Beck. Ud fra Davids 1. Psalme svarer han paa Spørgsmaalet: »Hvorfor den indre Mission lykkes?»

Først og fremmest maa herpaa svares: »Ikke os, Herre! ikke os, men dit Navn ske Ære«. Men dernæst peger han med Psalmens Ord som Grundlag paa 3 Aarsager. 1) Fordi den indre Mission altid har sat en skarp og tydelig Grænse mellem Guds Rige og Verdens Rige, mellem Guds Folk og Verdens Folk (netop et Særkende for Indre Mission),

2) fordi den har holdt fast ved Herrens Lov, har holdt fast paa, at Herrens Lov er Guds Folks Lov, og

3) fordi den har været som Træet plantet ved Bækken: den fulde Naades Strøm, den fulde Syndsforladelses Strøm, derfor »staar den nu paa sin 25. Fødselsdag saa livskraftig som nogensinde, som en 25-aarig Mand, fuld af Ungdommens Lyst og Kraft til at arbejde, medens saa mange andre Foreninger er sygnet hen«. ¹⁾

Efter et Ophold, som Folk benytter til at spise i og til at forny gammelt Venskab og stifte nyt, taler endnu P. Blomberg og E. Nye-borg, hvilken sidste i varme Ord mindes R. Frimodt og de 2 henvovede Bestyrelsesmedlemmer, som sover i deres Sovekammer paa Stenlille Kirkegaard: Lærer Povelsen og Jakob Jensen.

Tilslidst slutter Vilh. Beck Mødet paa sædvanlig Vis med Trosbekendelsen og Fadervor og opfordrer Vennerne til at lægge »en Jubilæumsgave« til Missionen, og der indkommer ogsaa »en smuk Gave«.

Aa ja — efter sjællandske Forhold; der lægges nemlig, — mon det skulde være paa det bekendte »graa Slag« ²⁾ — 325 Kr. 88 Øre, men Ugen efter indsamler V. Beck ved et Missionsmøde i Holstenbro (22. Septbr.) 558 Kr. 68 Øre, — det ligner da mere en Jubilæumsgave, og hvem véd, om det ikke ogsaa har været det!

¹⁾ I. M. T. 1886, S. 731. ²⁾ Det rejste V. Beck med i adskillige Aar, naar han fik det paa, saa var han »slagfærdig«, og ved Møder under aaben Himmel bredte han det ud ved Talerstolen og indsamlede Gaverne derpaa.

Tvende kærkomne Hilsener indløber til Jubilaren, den ene fra Frøken Th. Esche, Magdalenehjemmets¹⁾ Forstanderinde, og den anden fra St. Stefans Menighedsmøde ved Missionens gode, gamle Ven, R. Volf.

Derimod undrer man sig over, at der ikke forlyder noget om, at den yngre Helbroder derinde i København har ladet høre fra sig ved denne Lejlighed.

Frøken TH. ESCHE.

Her sætter vi nu en Mærkesten ved Vejen og standser lidt. Jeg tror, vi falder i Tanker, som omtrent former sig saaledes: hvor er det Træ da vokset mægtigt i de Aar, og saa disse grønne, livskraftige Grene, de spaa godt for Fremtiden! Den indre Mission med sine 7423 Møder i 1886, holdte af Indre-Missionærer og Præster, og med sit særlige Arbejde baade i Børnenes og de Unges Verden Landet over er bleven en stor Virksomhed. Her er meget at takke for og endnu mere at bede om.

Og Tankerne gaar til den nye Slags Møder, som i den aller-seneste Tid er begyndt: Fællesmøder for Indre Missions Venner fra en større Kreds. Saaledes kan nævnes Mødet i Skoven ved Tommerup Station paa Fyn, en lang Tid det stærkest besøgte Møde i Landet, 1. Gang 2. September 1885, foranstaltet for Missionens Venner paa Fyn af H. Chr. Beck i Odense, som havde faaet Tanken herom fra Asschenfeldt-Hansen, der viste hen til lignende Møder i Vendsyssel, og Fællesmødet for Indre Missions Venner paa Lolland og Falster, 1. Gang i Missionshuset »Salem« ved

¹⁾ 24. Oktober 1876, da H. Stein i Trinitatis Kirke aflagde Beretning om Indre Missions Virksomhed i København, fremkom han ogsaa med Forslag til Oprettelsen af »en Magdaleneanstalt«. »Gud har sendt en Kvinde (Frk. Esche) til at forestaa en saadan, der mangler blot Penge.« — Først i Novbr. 1877 er »Magdalenehjemmet«, Lille Jagtvej 203, færdigt og aabent for besøgende, som ønsker at se det. 15. November 1877 indviedes det af R. Frimodt.

Senere (1896) er, som bekendt, bygget et meget større Hjem ved Kongens Lyngby.

Avnede St. 9. September 1886; J. Møller og H. F. Poulsen var Indbydere.

Og Tankerne er der igen: hvem kan udmaale den Velsignelse fra Gud, der i de 25 (eller rettere 33) Aar er tilflydt det danske Folk ved den indre Missions Arbejde til Menneskers Frelse!

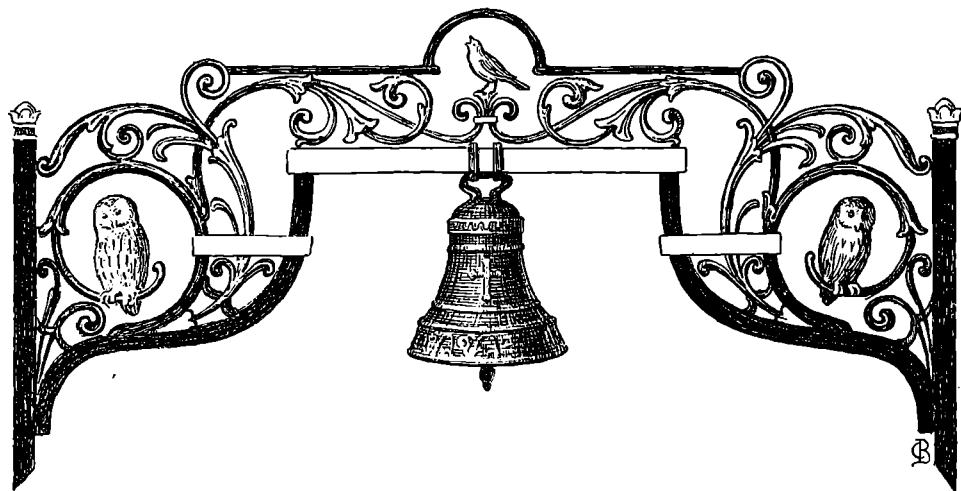
Hvem kan!

Det er lige saa umuligt som »at maale Vandene i sin Haand, udmaale Himlen med et Spand og samle Jordens Støv i Maal, veje Bjerge paa Bismar og Høje paa Vægt«. ¹⁾

Kun Gud kan.

¹⁾ Es. 40, 12, efter Lindbergs Oversættelse.

6. HIMLENS FUGLE KAN BYGGE REDE.

(1887—1893.)

tadigt vokser Træet, og nye Skud bryder frem.

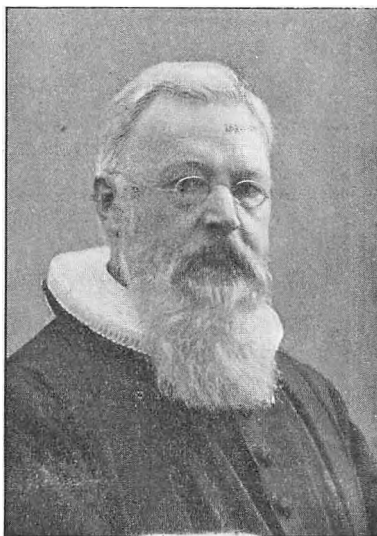
Lad mig nævne et saadant Sideskud: Mission paa Herregaarde.

Ikke saa underligt, at det er en fynsk Præst, som rejser denne Sag: Fyn har mange Herregaarde.

I Efteraaret 1886 offentliggør John Hansen (da i Viby ved Kjerteminde) en Artikel, som gaar ud paa at vise, hvor nødvendigt det er at optage en særlig Mission blandt Tjenestefolkene paa de mange Herregaarde rundt i Landet, ikke mindst paa Øerne.

Hvorledes er Livet dér mellem de mange Unge af begge Køn? Han svarer: »Den, der har haft Lejlighed til paa nogenlunde nært Hold at anstille lagttagelser i saa Henseende, maa svare: gennemgaaende meget daarligt. Banden, Drukkenskab og Utugt gaar i Svang, mange af Herregaardsfolkene besøger aldrig Kirken, de lever som fremmedgjorte for Gud og hans Rige. Om Sommeraftenerne driver Karle og Piger i Flokke omkring, holder Griņ, fører usømmelig og raa Tale, tilbringer hele

*HERRE-
GAARDS-
MISSION.*

JOHN HANSEN.

Natten sammen i Usædelighed. Unge Mennesker, som kommer paa Herregaardene, forholdsvis rene og ubesmittede, er der sjældent ret længe, før de kommer til at tage Del i det Liv, som føres omkring dem. Svenske Piger, af hvilke nu mange kommer herover paa Herregaardene, bliver ødelagt herovre¹⁾

Hvem skal missionere her?

Præsterne er vel nærmest dertil, og noget kan de selvfølgelig ogsaa gøre, f. Eks. se at holde Møde i Borgstuen én Gang om Ugen, men det maa sikkert indrømmes, at troende Lægmænd med Gaver dertil har ganske anderledes gode Betingelser for at kunne udrette noget.

Saa henstiller han da Sagen til Præster og Lægfolk, til Herremænd og Forpagtere, til Indre Missions Bestyrelse, ja til alle troende Mennesker i Danmark — i det Haab og den Tillid til Gud, som leder Menneskenes Hjærter som Vandbække, at der nok skal komme noget godt ud deraf.

Først paa Aaret 1887 anbefaler John Hansen paany Sagen, fra adskillige har han faaet Breve med og uden Navns Underskrift, hvori udtales Tak, fordi han har givet denne gode Tanke Ord; til lige kan han meddele, at en ung Mand paa Fyn, en Haandværker Christensen, paa hans Opfordring siden Efteraaret er begyndt at drive Mission paa fynske Herregaarde. En Søndag- eller Søndedags Aften samler han Folkene, selvfølgelig med Husbondens Tilladelse, som de allerfleste Steder beredvilligt gives, taler Guds Ord til dem, samtaler med dem og uddeler gudelige Smaaskrifter og Blade blandt dem.

Det varer ikke længe, før der ogsaa flere Steder paa Sjælland og i Jylland drives Mission paa Herregaarde, ligesom der ogsaa kommer en anden Virksomhed frem i lignende Retning: de svenske Bibelkvinders Arbejde paa Lolland og Falster blandt de mange svenske Kvinder, som dér har taget Arbejde ved Sukkerroedyrkningen.

MISSION
BLANDT DE
SVENSK
ROEPIGER.

Siden denne er bleven almindelig paa disse Øer, ses hvert Aar om Foraaret en stor Indvandring af svenske Piger, som da efter endt Arbejde om Efteraaret vender tilbage til deres Hjemland. Pigerne fordeles omkring paa de Gaarde, hvortil de er fæstet; og hvor der findes mange af dem, — der kan være indtil 80—90 paa en Gaard —, anbringes de paa sine Steder i formelige Kaserne, hvor de bor ganske alene, og hvor der som oftest er fri Adgang for

¹⁾ I. M. T. 1886, S. 702—703.

alle og enhver. Det siger sig selv, hvad dette fører til: mange, mange af de stakkels Piger bliver ødelagt.

Det er Stiftsdame, Frøken Barner, der har taget Del i saa mange humane Foranstaltninger, der tager Initiativet til et Arbejde for Guds Rige blandt disse svenske Roepiger.

Hun henvender sig til Kronprinsessen (den nuværende Dronning), og paa hendes Anmodning beslutter de danske Sukkerfabrikker at lønne en svensk Bibelkvinde til at arbejde blandt de svenske Piger. Og den første, der sendes, er Søster Margreta Jonsson, uddannet paa den bekendte Anstalt paa »Hvita Berget« i Stockholm, stiftet og bestyret af Frk. Elsa Borg. 1886 begynder hun sin besværlige Gerning: at opsøge de svenske Piger paa de forskellige Gaarde, tale med dem, bede med dem og se at bevare dem fra det onde, som lurar paa dem. Ikke sjældent gaar hendes Gang ogsaa til Sygehuse og Fængsler, hvor nogle af de stakkels Piger er havnet.

Imidlertid varer det ikke længe, før Arbejdet bliver uoverkommeligt for Søster Marg. Jonsson alene, saa meget mere som hun ikke kan indskrænke sig til at arbejde blandt de danske Sukkerfabrikkers Piger men tager sig af svenske Kvinder, hvor de findes.

Der sker da Henvendelse til den indre Mission om Hjælp, og i dens Bestyrelse er navnlig J. Vahl Sagens ihærdige Talsmand. Paa Bestyrelsens Møde i Kalundborg 1890 overdrages det ham at »antage en 2. svensk Bibelkvinde til Arbejde for Missionen blandt de svenske Roepiger om Sommeren«, hvilket ved skriftlig Afstemning blandt Bestyrelsens Medlemmer gentages 1891.

Siden da arbejder stadigt 2, i 1894 3 svenske Søstre fra »Hvita Berget« dernede.

I 1895 har der i Lolland-Falsters Stift været arbejdet paa 58 Gaarde og blandt 787 svenske Kvinder. Og at man har Øje for, at her øves en velsignelsesrig Gerning, viser sig blandt andet derved, at i 1894 indbydes Bibelkvinderne til at komme til Møen og Langeland, og sidst nævnte Sted tilbyder Pigerne endda selv at betale Rejsen. Og i 1895 er Søstrene, ligeledes efter Indbydelse, en Tur paa Fyn, hvor de besøger 16 Gaarde med 88 Piger.¹⁾

Men vi maa bort fra dette mere specielle og tilbage til de Virksomheder, som i egentlig Forstand sorterer under den indre Mission.

Det første større Møde, vi træffer paa i 1887, er Fællesmødet, det 3. i Rækken, for Arbejdere i Børnegudstjenester og Medlemmer af Ynglinge- og Pigeforeninger i Esbjerg 21. og 22. Juni.

Dette Møde overgaar sine 2 Forgængere, idet det samler et

DET 3.
FÆLLES-
MØDE FOR
BØRNENES
OG DE UNGES
SAG.

¹⁾ Efter Alm. Kirketidende 1895, S. 385—386.

ikke saa lidt større Antal Deltagere. Ad Banen ankommer c. 1500, og med Tilslutningen fra Omegnen kan det samlede Antal uden Overdrivelse anslaaes til c. 2500. En stor Vanskelighed ved saa stort et Møde er Indkvarteringen af de mange Gæster, og den føles ogsaa her. Der er anmeldt c. 1000 Deltagere, som begærer Logis (c. 800 fra Jylland, 120 fra Sjælland, 60 fra Fyn og c. 20 fra Øerne og Sønder-Jylland), og Esbjerg samt Nordby paa Fanø kan ikke tage flere end 600, saa de 400 maa indkvarteres i Omegnen og i Varde. Alle Steder udvises en meget stor Gæstfrihed, — uden hvilken saadanne store Møder slet ikke kunde afholdes —, enkelte Huse er begge Dage helt fulde af fremmede, og man hører om Familier, som bespiser indtil 60 Mennesker hver Dag, hovedsagelig unge.

En anden Vanskelighed frembyder Overfarten til Fanø, dels fordi Transportmidlerne ikke forslaar til saa mange rejsende paa én Gang, og dels fordi Vindforhold og Ebbe i Forening frembringer Lavvande i den Grad, at Landstigningen paa Fanø maa foregaa fra Dampbaaden ved Hjælp af Baade og Vogne, — hvilket baade er ret besværligt og tager megen Tid. Men hvad? Unge Mennesker finder kun sligt morsomt og fornøjeligt.

Endnu en 3. Vanskelighed viser sig: at skaffe Lokale, der kan rumme alle de mange Mennesker baade ved Aabningsmødet og Forhandlingsmøderne, Jerne Kirke er alt for lille til Gudstjenesten, og Missionshuset lige saa til de andre Møder. Under disse vanskelige Forhold maa det da i høj Grad paaskønnes, at »Det forenede Dampskibsselskab« med stor Beredvillighed overlader til Møderne en stor Kreaturstald, som kan rumme flere Tusinde Mennesker, og som, udvendig smykket med Vimpler og Grønt og indvendig forsynet med Talerstol og Siddepladser, giver Rum til Mødets mange Deltagere.

Her holdes da Aabningshøjtideligheden, ved hvilken Vilh. Beck prædiker, og alle Forhandlingsmøderne, kort sagt alle Møder med Undtagelse af den anden Dags Formiddag, da C. Moe holder Guds-tjeneste i Nordby Kirke.

I en grundig og righoldig Forhandling, indledet af John Hansen, Viby, og afsluttet af Gaardmissionær Clausen, behandles Spørgsmaalet om, hvad der kan gøres for at fremme Interessen for Ynglingeforeningssagen; blandt andet kommer det ret vanskelige men meget naturlige Spørgsmaal frem om de nykonfirmeredes, »de 14-aariges« Stilling til Ynglingeforeningen, og hvad der mulig kan gøres særligt for dem.

Ogsaa Børnegudstjenestesagen drøftes indgaaende ved dette Fællesmøde. P. Blomberg holder Foredrag om: »Nogle Krav til

Medarbejderne ved Børnegudstjenester«, og Kornerup-Bang (da Præst i Idom) fremdrager det meget vanskelige Spørgsmaal om »Børns Omvendelse« og hævder »en forberedende Omvendelse, der gaar forud for det fulde Gennembrud«.¹) En god Ven havde sagt til ham Dagen før: »Du kan sige, hvad du vil, om Omvendelse for Børn, saa faar du Prygl.« Og det kan ikke nægtes, at den paafølgende Forhandling herom viser, at dette Ord ikke var saa ganske usandt. Saa vidt det kan ses af Referatet, er der kun 2 af dem, der tager Ordet, som holder med ham, alle de andre er mer eller mindre imod. Vilh. Beck udtaler rent ud, at »der kan ikke være Tale om Omvendelse hos Børn«.²)

Derimod maa Pigeforeningssagen, der indledes af Anders Stubkjær, paa Grund af den fremrykkede Tid nøjes med nogle faa Udtalelser, — hvilket beklages af F. Nielsen (da i Lemvig). Glædeligt er det at høre, hvad Sekretæren, C. Moe, meddeler, at denne Sag har haft en saadan Fremgang, at mens der ved Mødet ifjor kun kunde meldes om 12 Pigeforeninger i hele Landet, er der nu 40, og Medlemsantallet i disse menes at være lige saa stort som i Ynglinge-foreningerne.

Og interessant er det at se, at Spørgsmaalet om Forstaaelsen og Anvendelsen af Paulus's Ord i 1 Kor. 14, 34—35 (Kvinderne skal tie i Forsamlingerne) allerede dukker op her, idet en Fanøkvinde udbeder sig Oplysning om, hvorledes Kvinderne skal stille sig til det Ord. Vilh. Beck svarer, »at det nævnte Ord sikkerlig kun gælder om Prædiken i Menigheden«.³)

Ved dette Møde i Esbjerg faar hele denne tredobbelte Gerning et godt Stød fremad ikke mindst derved, at der paa Udvalgsmødet 20. Juni antages en særlig Udsending, som især »skal have sin Virksomhed paa Ægne, hvor der er Liv men endnu intet Arbejde for Sagen, ligesom ogsaa hos de Foreninger og Kredse, der ønsker hans Medvirken«.⁴)

EN SÆRLIG
UDSENDING
FOR ARBEJ-
DET BLANDT
BØRNENE OG
DE UNGE.

Den, der blev antaget, var Mads Lind fra Struer (en Brodersøn af Bestyrelsesmedlem N. M. Lind i Hanbjerg), som tidligere en Tid lang havde arbejdet i Børnegudstjenester i København og senere haft Lejlighed til at sætte sig godt ind i Arbejdet med Ynglinge- og Pigeforeninger, saa han møder vel uddannet til sin Gerning.

En Maanedstid efter antages han paa Sommermødet i Odense tillige som Indre-Missionær.

Og med Bopæl i Odense og siden 1894 i Aarhus udfolder

¹) Ynglingeforenings-Tidende 1887, Tillæg til Nr. 16, S. 7. ²) S. St. S. 9. ³) S. St. S. 11. ⁴) Ynglingeforenings-Tidende 1887, S. 125.

MADS LIND.

*DEN INDRE
MISSIONS
FØRSTE
HØJSKOLE.*

I det hele maa det vist siges, at Arbejdet for »de Unges Sag« er ved at komme stærkt i Forgrunden, — hvad næppe er til at undre sig over —, og dette gælder ikke alene det direkte Arbejde paa at vinde de Unge for Kristus men ogsaa, naar Talen dernæst bliver om at dygtiggøre dem til Livet her paa Jorden.

I 1887 sker det betydningsfulde, at Indre Missions første Højskole begynder sin Virksomhed.

I Efteraaret 1868 skrev Vilh. Beck i Anledning af Oprettelsen af Folkehøjskolen i Egaa: »Skønt det ikke ligger indenfor de Grænser, som den indre Missions-Forening har sat for sin Virksomhed, at oprette Folkehøjskoler, saa kan vi dog umuligt andet end stille os i et velvilligt og tilskyndende Forhold til denne Stræben, naar de Skoler, der oprettes, virkelig tilstræber et Maal, som kan tilstræbes i Samklang med den hel- lige, alvorlige Stræben efter det store Maal: at tjene vor Herre og naa hjem til ham.«¹⁾

han i 10 Aar en meget betydelig Virksomhed over hele Landet.

En anden vigtig Bestemmelse tages ved dette Udvalgmøde: det aarlige Fællesmøde ansættes for Fremtiden til Pintseugen. Og endnu kan tilføjes, at Udvalget supplerer sig med 2 nye Medlemmer: E. Nyeborg og H. Steffensen (da i Nidløse), der som Kandidat i Maj 1876 havde oprettet den 2. af Indre Missions Søndagsskoler i København med Lokale paa Diakonissestiftelsen og var Grundlægger af Nr. 3, paa Nørrebro (beg. 11. Febr. 1877). Fra Nytaar 1888 indtræder H. Steffensen tillige som Medredaktør (sm. m. H. Ussing) af »Indre Missions Børneblad«.

H. STEFFENSEN.

¹⁾ I. M. T. 1868, S. 459.

Hidtil havde den indre Missions Venner maattet indskrænke sig til at sende deres Unge, som ønskede en videre Uddannelse i »menneskelig og folkelig Retning« paa kristen Grund, til saadanne Højskoler, hvor de skønnede, at de bedste aandelige Betingelser var til Stede, saa de Unge kunde befinde sig vel og ikke tage Skade. Eksempelvis kan her nævnes Hindholm Højskole paa Sjælland (Forstander Chr. Nielsen).

Men nu er Tiden kommen, da den indre Mission udvider sine Grænser og tager Højskolearbejdet ind under sin Virksomhed.

Ved Sommermødet i Randers 1886 foreligger til Bestyrelsens Afgørelse mellem andre Sager ogsaa »et Forslag fra Bransholm om at oprette en Højskole«, — men det »henlægges til Efteraaret«. Og ved Efteraarsmødet i Næstved 1886 forlyder intet om, at Sagen tages op igen. Det blev ikke til noget.

Det er ikke Bransholm, som opretter den første Højskole i Indre Missions Retning, han havde Tanken, endda formet i et Forslag, men videre naar han ikke.

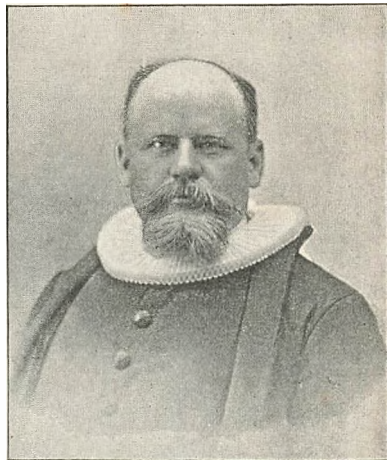
Den Mand, som derimod bringer Tanken til Udførelse, er Præsten i N. Nisum ved Lemvig, Ad. L. Hansen.

Han ser klart, at naar der nu er oprettet Børnegudstjenester i stort Antal, og mange Ynglinge- og Pigeforeninger er stiftet rundt omkring, saa mangler der i hele dette Arbejde et Led: en Skole,

hvor de Unge, der ønsker en videre Uddannelse, end de har faaet i Almueskolen, kan tage hen. Og efter at han i et Par Aar har beskæftiget sig med det Spørgsmaal, hvorledes en Indre Missions Højskole skal indrettes, forelægger han nu Bestyrelsen sin Plan, idet han ønsker Missionens Anbefaling til denne Gerning.

Og ved Sommermødet 1887 i Odense, 19.—22. Juli, opfylder Bestyrelsen »med Glæde« dette hans Forlangende.

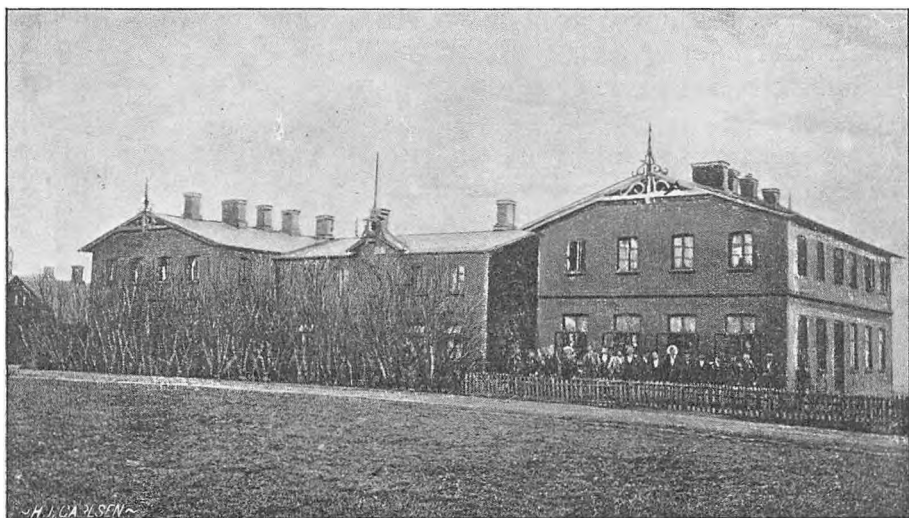
Novbr. d. A. begynder Ad. L. Hansen da Højskolearbejdet i N. Nisum, og Skolens Maal betegnes saaledes: »At vække og at nære et alvorligt Kristenliv hos de Unge og meddele dem nyttige Kundskaber, saa de kan blive troende, dygtige og oplyste Mænd i deres Stand, og dette Maal søges naaet dels ved Samtale, dels ved

AD. L. HANSEN.

Foredrag og dels ved at lære dem at kende Selvarbejdets Nytte og Glæde.«¹⁾

Men her begyndes smaat, og det hele ser ret uanseligt ud: Skolestuen er den gamle Præstegaards Havestue, Gymnastiksalen er i den nordlige Ende af en gammel c. 12 Al. bred Lade, — og »Træhesten« — ja den er endda levende, den dannes af 2 Elever.²⁾ Der begyndes den første Vinter med 17 Elever, som indkvarteres rundt om i Sognet, og Lærerpersonalet er foruden Forstanderen, der tillige er Sognets Præst, Seminarist P. C. Davidsen og ueksamineret Lærer H. L. Henriksen; de to bor i et Gæsteværelse i Præstegaarden.

N. NISSUM HØJSKOLE.

Opbyggelige Møder paa Skolen holdes af tilrejsende Præster og Indre-Missionærer fra Omegnen (Poulsen i Tørring, Jürgens i Resen, Niels Eriksen og And. Chr. Jensen) ligesom der ogsaa holdes enkelte offentlige Foredrag paa Skolen (A. Schack i Gudum).

Men begyndes der end smaat, saa velsigner Gud Gerningen, i Aarenes Løb foregaar en langsom men sikker Vækst.

I 1888 optages Skolen blandt de af Ministeriet anerkendte Højskoler, saa der kan søges Understøttelse til den som til andre Højskoler, og Maj d. A. begynder Pigeskolen i 3 Maaneder til 1. August. Ogsaa den begynder med 17 Elever fra alle Egne af Landet:

¹⁾ I. M. T. 1888, S. 248. ²⁾ Efter Kr. Dagblad 7. Oktbr. 1909.

»Fra Sjælland, Fyn, Østjylland, dog fra Ringkøbing Amt 8 og deraf 3 fra Sognet.«¹⁾)

1889 faar Skolen sin egen Bygning. Ved Ministeriets Velvilje faas en Byggeplads lige ved Præstegaarden, og her rejser sig i Sommerens Løb Højskolebygningen i N. Nissum, som indvies 23. November 1889 ved en smuk Højtidelighed. Om Formiddagen holder Vilh. Beck Gudstjeneste i Kirken, og han udtaler bl. a. i sin Prædiken, at han er vis paa, at hans kære Broder, Pastor Hansen, er fuldt enig med ham i, at det ogsaa paa Højskolen først og fremmest gælder om at faa af det levende Vand, som kan overrisle Højskolelivet, ellers gaar det her, som det er gaaet med adskillige Unge, der har haft Fornøjelsen at »lugte til Kundskabens Daase«: de kommer hjem, struttende af Vigtighed og Hovmod, og fulde af høje, luftige Idéer.²⁾ Og om Eftermiddagen samles man i Missionshuset, hvor And. Stubkjær, V. Beck og Forstanderen selv taler. Denne sidste retter en Tak til alle, som har hjulpet ham saa vidt, ogsaa til dem, der velvilligt har aabnet deres Huse for helt ukendte Unge, og træffende betegner han Højskolelivet som »et stort, langt Ynglinge- og Pigemøde, man vil gaa videre med Skole- og Konfirmationsundervisningen«.³⁾)

Til Højskolen knyttes ogsaa en Haandværkerafdeling, ved hvilken der tilbydes Undervisning »i geometrisk og stereometrisk Tegning, Frihaandstegning, Modellering samt særlig for Bygningshaandværkerne Fagtegning og Vejledning til at gøre Overslag«.⁴⁾)

Og fra 1892 forbereder Realfolkehøjskolen gennem et 2-aarigt Kursus til Præliminæreksamen, ligesom Seminariet samme Sommer begynder sin Virksomhed med 11 Elever fra alle Landets Egne, der altsaa her kan faa en omhyggelig Undervisning i alle de Fag, der forlanges til Lærereksamen. Hertil opføres en Bygning med Skolestue, Lærerværelse og Elevværelser, som tages i Brug i September.

Men vi vender tilbage til Sommermødet i Odense 1887.

Ved Præstemødet i »Bethania«, hvor der er c. 50 Præster til Stede, og hvor det Spørgsmaal er fremme, om der skal gives Lægefolk Adgang til Præstemøderne (hvilket endnu ikke gaar igennem), vedtages og affattes et Andragende til »Det høje Kirkeraad« om, at den i 1886 givne Tilladelse til undtagelsesvis »Selvkommunion«⁵⁾) for Præster maa blive forandret til en almindelig Tilladelse, idet »den Form, hvorunder Tilladelsen er givet, har forhindret mange Præster

PRÆSTERS
SELV-
KOMMUNION.

¹⁾ I. M. T. 1888, S. 567. ²⁾ I. M. T. 1890, S. 347. ³⁾ I. M. T. 1890, S. 348. ⁴⁾ I. M. T. 1892, S. 253. ⁵⁾ D. e.: at Præsten ved Nadveren rækker sig selv de hellige Gaver (se Ap. Gern. 20, 11, hvoraf fremgaar, at Paulus tog sig selv til Alters).

fra at bruge den, skønt de gerne vilde, og har været følt som et indskrænkende Baand af mange andre, som har Trang til at nyde Sakramentet i Forening med deres Menighed«.¹⁾

Andragendet underskrives af samtlige Bestyrelsens 7 Præster og af 20 kendte Missionspræster rundt om i Landet, og det udsendes til Underskrift af alle Præster, som enten selv ønsker denne uvidede Tilladelse eller dog vil medvirke til, at den kan opnaas.

KAMP IMOD
USÆDELIG-
HEDEN.

Her ved dette Præstemøde, hvor Frøken Esche giver Stødet til, at der oprettes Kredse rundt omkring for Magdalenehjemmet og særlig dets Arbejde for at skaffe de Piger, som udgaar derfra, Pladser, fremkommer Vilh. Beck med et Forslag om at rejse en Bevægelse mod den overhaandtagende Usædelighed.

Det, man vil til Livs, er »den skamløse Institution, som kaldes den offentlige Prostitution: at Utugten gøres til et lovbeskyttet, af det offentlige kontrolleret Erhverv, ordnet med fast ansatte Skøger, enten samlet i Utugtshuse eller enkeltboende rundt om i Gaderne«.²⁾ og den utugtige Litteratur, som baade i Bøger og Blade undergraver Sædeligheden, navnlig i den opvoksende Slægt.

Ingenlunde glemmes Midnatsmissionens³⁾ nidkære Arbejde i København paa at redde de enkelte paa deres Vej til Utugtshusene, men her er der Tale om noget ganske andet, nemlig at rejse en Folkebevægelse imod hele dette Uvæsen, for at det, om muligt, kan fjernes ad Lovgivningens Vej.⁴⁾

Og Tanken var, at man skulde forhandle videre herom paa Efteraarsmødet (i Silkeborg 8.—10. November) samme Aar, saa hele denne vigtige Sag om Udsendelse af en Sædelighedsadresse kunde udgaa fra dette Møde.

Men saaledes gik det ikke.

I Mellemtiden mellem Sommermødet og Efteraarsmødet holdes nemlig »Det 2. Kirkemøde i København« 13.—15. September,

¹⁾ I. M. T. 1887, S. 518. ²⁾ I. M. T. 1887, S. 662.

³⁾ I 1880 og 1881 var Assistent V. Wright begyndt at uddele Skriftord om Aftenen i en af Københavns mest berygtede Gader (Holmensgade), hvilken Gerning blev fortsat af Gaardmissionen og i Efteraaret 1885 udvidet til, at man holdt Vagt i enkelte Gader nogle Gange om Ugen. 5. Februar 1886 samledes nogle Venner af og Medarbejdere ved »Midnatsmissionen« til et Møde i »Bethesda« for at organisere Arbejdet. 25. Maj d. A. indviedes Missionslokalet i Gaasegade, og Gerningen voksede nu saaledes, at man fandt det nødvendigt at give den en særlig Bestyrelse, i nær Tilknytning til den indre Missionsforening i København, dog med egen Kasse og eget Ansvar. Bestyrelsen kom til at bestaa af Præsterne Lic. Fenger og Jul. Steen samt Gaardmissionærerne V. Wright og R. Clausen og som Formand Greve A. Moltke. ⁴⁾ Som bekendt sker dette først ved Lov af 30. Marts 1906.

og her foranlediger Vilh. Beck Sagen forebragt for de mandlige Deltagere i Mødet, en Adresse til Regering og Rigsdag fremlægges, og denne bliver undertegnet af 260 Mænd som Indbydere til alle Mænd i Landet over 18 Aar om at underskrive den.

Denne »Mændenes Sædelighedsadresse«, der er dateret København den 15. September 1887 og har Vilh. Beck, Th. Rørdam, J. Vahl og H. Westergaard som Hovedindbydere, henvender sig til »Regeringen og Rigsdagen« med følgende indtrængende Begæring:

MÆNDENES
SÆDELIG-
HEDS-
ADRESSE.

»1) At den af Loven ordnede offentlige Prostitution skal afskaffes;

2) at, indtil dette kan ske, de bestaaende Anordninger strængt maa overholdes, og

3) at, hvis det skulde vise sig, at den bestaaende Lovgivning ikke er tilstrækkelig til at forebygge usædelige Skrifter og Billeders Udgivelse og Udbredelse, den stedfindende Mangel da maatte blive afhjulpen«.¹⁾

Denne Adresse tilstilles nu alle Landets Præster og Formændene for Ynglingeforeningerne med Anmodning om at virke for at samle saa mange Underskrifter paa den som muligt.

Og med fuld Ret skriver H. F. Poulsen, idet han lægger den frem for de unge Mænd: »Medlemmerne af vore kristelige Ynglingeforeninger vil ikke holde sig tilbage eller være ligegyldige, naar det gælder Kampen mod Utugtens Skændsel, imod den aabne Giftbrønd, frem for alt derinde i vor Hovedstad, som er saa mange Mænd, baade ældre og yngre, til Fordærvelse paa Sjæl og Legeme«.²⁾

Ganske vist klager Vilh. Beck over, at »mange Mænd, navnlig mange Præster, har vist en forbavsende Uvilje eller Ladhed overfor denne Mændenes Adresse«³⁾, men til Trods herfor samler den, saa vidt vides, saa mange Underskrifter, som ingen Adresse her i Landet hidtil (i 1888) har formaaet. Den opnaar nemlig 149,000 Underskrifter af Mænd over 18 Aar i alle Livsstillinger, d. e. $\frac{1}{4}$ af hele den mandlige Befolkning i bemeldte Alder,⁴⁾ hver 4. voksen Mand i Landet har skrevet under.

At der mellem disse mange Tusinde Underskrifter findes 3400 Lærere (deraf c. 2800 paa Landet, hvilket vil sige den aldeles overvejende Del af Lærerstanden) maa sikkert betegnes som et meget smukt Resultat. Derimod er det mindre smigrende for Præstestanden, at kun 900 Præster i Embede har sat deres Navn under den

¹⁾ I. M. T. 1887, S. 664—666. ²⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1887, S. 172. ³⁾ I. M. T. 1887, S. 794. ⁴⁾ Efter Alm. Kirketidende 1888, S. 46—47.

Adresse, hvis Gang rundt i Folket væsentligt er bygget paa Præsternes Medvirkning. »Over 100 erklærer intet at ville have med Sagen at gøre, nogle med vidunderlig grinagtige, middelalderlige eller naive Motiveringer.«¹⁾ Herover maa dog ikke glemmes, at de Præster kan tælles i Hundredevis, som her har gjort et ihærdigt og besværligt Arbejde. Og nogen Trøst overfor den bedrøvelige Kendsgerning kan mulig søges i, — hvad her har meget stor Interesse —, at 50 praktiserende Læger (10 i København, 18 i Provinsbyerne og 22 paa Landet) har underskrevet. Her vejer en Læge adskilligt mere end en Præst.

1888, 20. Januar, overrækker de 3 af Adressens Hovedmænd (den 4. er forhindret i at være med) den til Justitsministeren, som tager meget venligt imod dem, er enig med dem i, at man maa gøre noget imod den usædelige Presse, men angaaende den lovbeskyttede Prostitution udtaler han, at man først maa høre de sagkyndiges Mening. Og omtrent samtidig indgives Adressen i Landstinget og Folketinget igennem disses Formænd til Omdeling blandt alle Rigsdagsmænd. Ogsaa paa anden Maade virker Vilh. Beck for denne Sag. Saaledes holdt han efter Opfordring af »Foreningen mod den lovbeskyttede Usædelighed« et Foredrag for Mænd i Koncertsalen i København. Det var ved denne Lejlighed, han under Forsamlingens Munterhed foreslog at henlægge Prostitutionsvæsenet fra Justitsministeriet til Kultusministeriet og sluttede med at sige de bevingede Ord: »Den offentlige Prostitution er en Prostitution for det danske Folk«.

KVINDERNES
SÆDELIG-
HEDS-
ADRESSE.

Som rimeligt er, navnlig i en Sag som denne, varer det ikke længe, inden ogsaa Kvinderne lader høre fra sig.

I November 1887 kommer de ogsaa frem med en Adresse. Denne »Kvindernes Sædelighedsadresse«, der udsendes af 421 Kvinder i forskellige Stænder og er stilet til »Den høje Regering og Rigsdag«, indeholder en Bøn om, »at en Kommission maa blive nedsat for at udarbejde en Lov, i Følge hvilken Loven af 10. April 1874 om den offentlige Prostitution ophæves, og Utugt som Erhverv forfølges og straffes.«

Og den henvender sig til enhver gift Kvinde og enhver ugift Kvinde, der er fyldt 25 Aar, med Anmodning om at medunderskrive den.

Ogsaa her gøres der et nidkært Arbejde, og Resultatet bliver, at denne Adresse, som ogsaa indgives til Justitsminister og Rigsdag, undertegnes af 114,148 Kvinder rundt omkring i hele Landet.

¹⁾ I. M. T. 1888. S. 154—155.

Hvilket maa siges at være et meget betydeligt Antal, baade naar der ses hen til, at Aldersgrænsen for ugifte Kvinder er sat temmelig højt i Sammenligning med Mændenes, og naar det erindres, — hvad J. Vahl gør opmærksom paa¹⁾, at ikke faa Kvinder, navnlig paa Landet, ikke vilde underskrive, fordi de slet ikke forstod, hvad det drejede sig om, af den simple Grund, at de ikke kendte til den lovlige Prostitutions Tilværelse.

I denne Sammenhæng kan ogsaa omtales en Sædelighedsforening *DET HVIDE KORS.* for Mænd: »Det hvide Kors«.

Denne Forening, der ligesom Foreningerne i Udlandet af samme Navn, staar paa et kristeligt Grundlag, har til Formaal at fremme Kyskhed og skyldig Agtelse for Kvinden samt at virke for en renere Tone i Omgangslivet. Adgangen til Foreningen staar aaben for enhver Mand over 16 Aar, som ved sin Underskrift slutter sig til Foreningens Formaal og indmeldes af et Medlem. Foreningen virker dels ved Afholdelse af Møder, dels ved Udbredelse af Smaaskrifter, og dens Anliggender styres af et Raad paa 9 Medlemmer, der supplerer sig selv. Ved Indtrædelse i Foreningen kræves ikke et Løfte men en Erklæring, der lyder saaledes:

»Jeg undertegnede, der erkender det for at være min Kristenpligt:

- 1) at være kysk,
- 2) at omgaas Kvinder med skyldig Agtelse og, naar Lejligheden byder det, at værne dem mod Fald og Nedværdigelse,
- 3) at søge at standse uhøvisk Tale og letfærdig Skæmt,
- 4) at hævde, at Kyskhed i lige Grad bør kræves af Mand og af Kvinde,

5) at arbejde for Udbredelsen af disse Grundsætninger i min Kreds og at hjælpe mine Brødre til at leve efter dem, ønsker Optagelse i Foreningen»Det hvide Kors«.²⁾

Dens Formand var Prof. H. G. Zeuthen i København.

Og paa det store Fællesmøde for Børnegudstjenester og Medlemmer af Ynglinge- og Pigeforeninger i Slagelse i Pintseugen, 23. og 24. Maj 1888, kommer denne Forening og dens Arbejde for unge Mænd paa Tale.

Dette er det 4. — og sidste — af saadanne Fællesmøder, der omfatter alle 3 Gerninger.

Ved Udvalgets Møde Dagen forud i Ørsløv Præstegaard vedtages nemlig bl. a., at da det store Antal Deltagere ved disse Fællesmøder har gjort Forberedelserne til dem, og navnlig Indkvarteringen, overmaade vanskelig, og da desuden Forhandlingen paa Grund af

¹⁾ Alm. Kirketidende 1888, S. 194. ²⁾ I. M. T. 1888, S. 630—631.

den knappe Tid bringer alt for lidt Udbytte, naar alle 3 Gerninger skal forhandles, skal der for Fremtiden holdes afvekslende Fællesmøder, det ene Aar for Ynglinge- og Pigeforenings-sagen, det andet for Børnegudstjenestesagen.¹⁾

Ved dette Fællesmødes Forhandlinger, som alle paa Grund af Deltagernes store Antal (c. 2000) maa holdes ude i Slagelse Lystskov, tæt ved Byen, er det Pigeforeningssagen, der først kommer for. Den skulde endog have været behandlet i 2 Emner. Men kun det ene Emne: »Pigeforeningernes Ledelse og Formaal«, indledet af E. Nyeberg, kommer til Forhandling. Det andet: »Om det indre Liv i Pigeforeningerne, særligt om Bønnen« bortfalder, fordi Indlederen, Fr. Moe i Vejle, var bleven syg, og Tiden er »meget fremrykket«, nærmest paa Grund af Forandringen af Mødestedet fra Ridehuset til Skoven.

Mødets anden Dag begynder med en Børnegudstjeneste i St. Mikkel's Kirke, hvorefter Formiddagstimerne optages af en meget livlig og frugtbringende Diskussion om Børnegudstjenestens Formaal og om, hvorledes man bedst vækker og vedligeholder Børnenes Opmærksomhed (H. Steffensen og P. Blomberg).

Og saa er det, at Sædelighedssagen kommer frem som det andet Forhandlingsemne om Eftermiddagen (det første handler om: »Den indbyrdes Kærlighed i Ynglingeforeninger«, indledet af Kordegn Aksel Nielsen, Odense), idet Pastor Th. Elmqvist (da i Gudum) indleder en Forhandling om Arbejdet for Sædelighedssagen ved de Unge.

Ud fra Bibelens Fortælling om, at Abraham i Kampen mod Kedorlaomer delte sin lille Hær i forskellige Afdelinger og paa den Maade bragte Sejren hjem, anbefaler han en lignende Fremgangsmaade i aandelig Henseende i Kampen mod Synden. Og efter at han indtrængende har omtalt Usædelighedens store Fremgang og sørgelige Udbredelse i »vor Tid«, slutter han med stærkt at slaa til Lyd for Oprettelsen af »Hvide Kors« Foreninger med det særlige Formaal at bekæmpe denne Synd. Og heri støttes han meget varmt af cand. theol. Larsen fra København.

Fra Udvalgets Side mødes dette derimod med Protest, idet man gør gældende, at en kristelig Ynglingeforening som saadan er en Sædelighedsforening, der selvfølgelig har til Opgave at virke for Sædeligheden i sin Kreds. Og Vilh. Beck erklærer, at saalænge »Hvide Kors« Foreningerne ikke staar paa Folkekirkens Grund, men kan optage i sig alle Slags Sekterere, kan der for den indre Mission

¹⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1888, S. 95.

ikke være Tale om noget Samarbejde eller nogen Sammenslutning. Det fremhæves ogsaa, at det kan være betænkeligt at faa for mange Slags Foreninger.¹⁾

Senere, da Bestyrelsen for »Det hvide Kors« foretager den Forandring, at Foreningen hviler paa ren luthersk folkekirkelig Grund, skriver Vilh. Beck i Missionstidenden, at der nu ingen Anledning er til at stille sig afvisende overfor den af Hensyn til Ynglingeforeningerne, nu kan deres Medlemmer uden Fare træde ind i »Det hvide Kors«.²⁾

Hidtil har vi i dette Afsnit beskæftiget os med mere specielle Opgaver for Missionsarbejdet. Lad os nu kaste et Blik paa den indre Missions Virksomhed i Almindelighed i 1887—1888.

1887—1888:
GAMLE OG
NYE SENDE-
BUD.

Og her skønnes det let, at det er en stor og omfangsrig Ger-ning, der gøres Landet over, men det ses ogsaa, at her er ingen særlige Begivenheder at pege paa. Missionsarbejdet gaar sin sikre, vante Gang.

Missionshuse bygges stadigt baade i By og paa Land.

Gamle Arbejdere udgaar af Tjenesten.

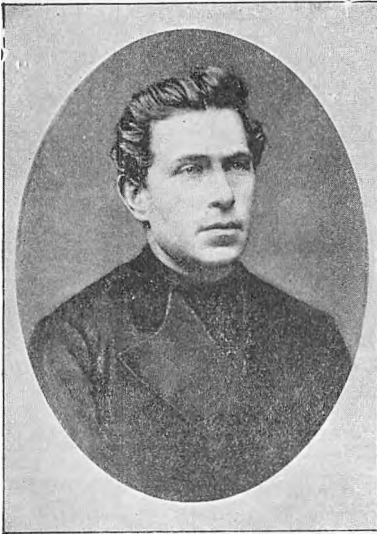
Saaledes kan nævnes i 1887: Anders Bendsen i Lillemark ved Præstø og Kr. Larsen i Karrebækstorp ved Næstved, som begge efter eget Ønske udtræder paa Grund af Alderdom, Lars Birk i Hvinderup ved Kristiansfeldt, som indtræder i den sønderjydske indre Missionsforenings³⁾ Tjeneste, og Knud Kristian Hansen i

¹⁾ Efter Ynglingeforenings-Tidende 1888, S. 102 og I. M. T. 1888, S. 632. ²⁾ I. M. T. s. St.

³⁾ Den tidligere omtalte Indre Missions Forening i Sønder-Jylland var sygnet hen. Man havde været uheldig i Valget af Missionærer, saa Sagen blev til Skam i Stedet for til Guds Ære og hans Riges Fremme, og dette gjorde flere alvorlige Præster betænkelige ved at have med den Sag at gøre, saa at den faldt hen for længere Tid. — I Foraaret 1887 stiftes da en ny Forening for den indre Mission i den danske Del af Sønder-Jylland, i Lighed med den danske en Forening af Præster og Lægfolk til Arbejde for Guds Rige. Bestyrelsen kom til at bestaa af følgende Præster: Nielsen i Højrup (Formand), Lawaetz i Ulkebøl paa Als, Oliyarius i Hammelev, Bahnsen i Bylderup og Tonnesen i Aabenraa samt Lægmanden Baron v. Ørtzen i Hamborg, en erfaren Mand i Indre Missions Gerning, da han selv forestod en saadan i Lauenburg, Holsten og den tysktalende Del af Sønder-Jylland, hvor han virkede med 12 Lægprædikanter. — Foruden Lars Birk, som før sin Indtrædelse i Foreningen jo i Forvejen boede i Sønder-Jylland, antog den desuden som Kolportør Peter Iver Petersen fra Foldingbro. — 26. Juli 1887 holdes det første store Missionsmøde i Aabenraa, et meget stærkt besøgt Møde, som samler Folk fra hele Nordslesvig; efter Indbydelse deltager Vilh. Beck deri, idet han holder Gudstjeneste i Aabenraa Kirke. — I Begyndelsen mødte Foreningen Modstand hos Præsterne. Nogle Præster udsteder endog et Opraab til deres Embedsbrødre om at forbyde Foreningens Udsendinge at arbejde i deres Sogne. Det er den sædvanlige Misforstaaelse af Art. 14 i den augsb. Lærebekendelse, der ligger til Grund herfor. (Efter I. M. T. 1887, S. 601—602 og Alm. Kirketidende 1888, S. 26.)

Hjørring, som afskediges paa Grund af sørgeligt, sædeligt Fald, endda i Aarevis, hvorved Vendsyssel bliver uden Missionær; og i 1888: Lauritz Mathiassen i Randers, som rejser til Amerika, og Rasmus Hansen i Haastrup ved Fredericia (Jens Holts Broder), som afgaar ved en tidlig Død, 26. Oktober. Med glad Forventning om en rig Forøgelse af Missionens Arbejdskraft indskreves han blandt dens Arbejders Tal; saa meget større var Sorgen og Savnet, da hans Arbejdstid kun blev saa kort. Under stor Deltagelse fandt hans Jordefærd Sted 2. November; paa Smidstrup Kirkegaard fortræde hans forhenværende Præst, H. Steffensen, Jordpaakastelsen.

Og nye Sendebud antages.

RASMUS HANSEN.

Der kan saaledes nævnes: Johannes Pedersen, efter de derværende Missionsvenners indstændige Ønske med Bøllig i Vejlbj og Virkekreds i det vestlige Fyn (Sommermødet i Odense 1887), og Lars Hansen Aage i Horreby paa Falster (Efteraarsmødet i Silkeborg 1887); Peder Skjødt fra Harbøre med Virkekreds paa Mors og i Salling, Laust Brun fra Harbøre, antaget til Husbesøg og Bogsalg, C. Ravens med Virkekreds i Frederiksberg og Omegn samt Lærer H. M. Nielsen i Oddense ved Skive (Sommermødet i Aalborg 12.—15. Juni 1888, et meget stærkt besøgt Møde: 20—30 Jærnbanevogne fra Vendsyssel og 1 Dampskib fra Thy)

og C. B. Kjær, fhv. Gaardmand i Sønder-Jylland, paa Frederiksberg, C. Hamre, knyttet til Virksomheden paa Missionshotellet i Løngangsstræde og lønnet af A. C. Nissen, A. M. Nielsen i København (som i 1892 rejser til Amerika), Hans Hansen, Levetofte ved Haslev, Ulrik Henriksen, Rode ved Haslev og Peder Pedersen (Johannes Pedersens Broder) i Kustrup ved Middelfart (Efteraarsmødet i Nykøbing, F. 23.—26. Oktober 1888, hvor første Gang en Biskop er til Stede ved Præstemødet (V. Sthyr).

DET 3.
KIRKEMØDE.

Maaske en og anden i sit stille Sind tænker: det var noget magert om de 2 Aar. Saa faar vi trøste os med, at det følgende Aar 1889 har et adskilligt rigere Indhold, ja er for Ungdomsarbejdets Vedkommende »et Mærkeaar«.

I sit »Tilbageblik paa 1889« skriver J. Vahl bl. a.: »Den indre

Mission er for Tiden aabenbart den største Aandsmagt indenfor vor Kirke og har den største Del af troende Lægfolk med sig, for saa vidt det ellers er muligt at have nogen Mening om sligt.«¹⁾

Her et Vidnesbyrd om, at det forholder sig saaledes.

Ved det 3. Kirkemøde, i Aarhus 21.—23. Maj 1889, kommer ikke alene et saa stort Stridsemne som den indre Mission til Forhandling, men de, som har Ordet, udtaler sig gennemgaaende med stor Imødekommenhed og gensidig Fordragelighed.

Allerede om Aaret 1887 havde Vilh. Beck skrevet: »Missionen kan glæde sig ved det venlige Forhold, hvori en Del grundtvigske Præster har stillet sig til vort Arbejde. . . . Præsterne Thomas Rørdam og Thorvald Elmqvist har i dette Stykke slaaet Tonen skønt an i deres »Kirkeblad« og rakt Indre Mission en kærlig Broderhaand, og ikke saa faa grundtvigske Præster har modtaget Missionens Udsendinge med stor Velvilje.«²⁾

Og det er, som om denne Enighed og Fordragelighed naar sit Højdepunkt ved dette 3. »Bethesdamøde«.

Det er den sidste Dag om Formiddagen, at den indre Mission kommer for, idet Mødets fjerde og sidste Forhandlingsemne, der indledes af Vilh. Beck og Th. Elmqvist, lyder saaledes: »Lægprædikanternes Gerning og dens kirkelige Berettigelse.«

Vilh. Beck, der »behandler Sagen i omvendt Orden«, paaviser som 1. Indleder Lægprædikanternes kirkelige Berettigelse, først historisk — Noa, »Retfærdighedens Prædikant«, den gamle Pagts Profeter, Johannes Døberen, »alle Lægprædikanters store Forbillede«, Apostelkirkens Diakoner og Evangelister, Middelalderens Tiggermunke og i den protestantiske Kirke Herrnhuterne — dernæst som fremgaaet af Nødvendigheden, baade paa Grund af Døden og Livet i Kirken, og endelig søger han Begrundelsen i det Gavn, som Lægprædikanterne har gjort og endnu gør i Kirken.

Han berører den berømte § 14 i den augsburgske Bekendelse, som synes at tage al kirkelig Berettigelse fra Lægprædikanternes Gerning, idet der staar: »At ingen maa lære offentlig uden at være rettelig kaldet.« Men han gør opmærksom paa, at hvor højt man end sætter den augsburgske Bekendelse, »inspireret, ufejlbar Sandhed« er den dog ikke.

Og Lægprædikanternes Gerning: Forsamlinger og Husbesøg, bestemmer han som »en hjælpende Gerning ved Siden af det

¹⁾ Alm. Kirketidende 1890, S. 2. ²⁾ I. M. T. 1888, S. 360—361.

præstelige Embede; til rigtig fuld Velsignelse kan den kun blive, naar Lægprædikanten virker Haand i Haand med den troende Præst.«

Han slutter sit Foredrag med følgende varme og djærve Ord: »Jeg beder om, at hvad jeg her har talt, ikke maa betragtes som en Udfordring, men som en Mands Ord, der kan sige: denne Sag er bleven en uadskillelig Del af mit Liv og mit Arbejde for Guds Rige.«¹⁾

Den anden Indleder, Th. Elmqvist, der opfatter det særligt som sin Opgave »at være Talsmand for Kritiken overfor Lægprædikanternes Gerning«, hævder »det frivillige Lægmandsvidnesbyrd indenfor Menigheden«, er imod, at man gør dette til »en Institution, et Embede i Kirken«, men vil dog ingenlunde bryde Staven over den indre Missions Lægprædikant-Institution, »Nød bryder alle Love.«

Som Anker imod vore danske Lægprædikanter fremfører han, at de arbejder alt for lidt paa de døde og forsømte Egne, — de glemmer, at de er »Missionærer«, d. e. »Evangelister«, og ikke »Hyrder« — og at de har alt for ringe kristelig Oplysning og Udvikling.

Men han anbefaler »at bruge disse Mænds Hjælp, hvor vi i nogen Maade kan bruge den. Hellere rette den end forskyde den.«²⁾

I den paafølgende Forhandling, som paa Grund af Tidens Knap-
hed maa begrænses meget, har Prof. Dr. Fr. Nielsen og Provst Dr. Skat Rørdam en Del Indvendinger at gøre imod den historiske Begrundelse i V. Becks Foredrag; flere af de 10 Talere, som har Ordet, udtaler deres Glæde over den kærlige og fordragelige Tone og Aand, som præger dette Møde. Det er saa langt fra at være »et Rabaldermøde«, som adskillige havde frygtet, snarere »et Kærlighedens Aandebad over Indre Mission«. Vilh. Beck har i sine Slutningsbemærkninger egentlig kun Trang til at udtale ét: »Glæde over Maaden, hvorpaa denne Sag er bleven modtaget her i Dag. Hvis der ikke var mere at udsætte paa den, end sket er i Dag, saa var det en gylden Sag.«³⁾

DANSK-
NORSK FOR-
BUND I AR-
BEJDET FOR
K. F. U. M.

Faa Uger efter dette Kirkemøde har vi et andet meget stort Møde ogsaa i Jylland, nemlig Fællesmødet for Ynglinge- og Pigeforeninger i Danmark i Pintseugen Onsdag og Torsdag d. 12. og 13. Juni 1889 i Randers (det første store Fællesmøde for Ungdomssagen alene).

Og her taler for første Gang i Danmark en Mand, som i en

¹⁾ Beretning om det 3. kirkelige Møde i Aarhus, S. 100—106. ²⁾ Beretning om det 3. kirkelige Møde, S. 106—110. ³⁾ Anf. Skr. S. 122.

Aarrække udfører et stort og godt Arbejde for det kristne Ungdomsarbejde: Stiftsprovst Hall fra Norge.

I sin Aarsoversigt skriver H. F. Poulsen om Aaret 1889, at det i flere Henseender har været »et Mærkeaar for os«, og i denne Henseende nævner han først, at Stiftsprovst Hall er bleven Generalsekretær for de norske og danske Foreninger, og der har fundet en nøje Sammenslutning Sted mellem disse.¹⁾

Lad os høre, hvorledes dette gaar til.

1888, 14.—19. August, holder Verdensforeningen for K. F. U. M. i alle protestantiske Lande Møde i Stockholm, og i Følge Indbydelse til alle Lande, hvor der findes Ynglingeforeninger, om at sende Delegerede til Mødet, møder Vilh. Beck, H. F. Poulsen, Fr. Moe og Mads Lind som Udsendinge her fra Danmark foruden nogle andre Venner af Sagen.

Og her kommer de danske Ynglingeforeningers Forhold til Verdensforbundet til Forhandling i et Komité-møde.

Paa den første Verdenskonference 1855 i Paris var det bleven vedtaget at oprette et verdensomfattende Forbund af de kristelige Foreninger for unge Mænd, og dette skulde hvile paa den saakaldte »Pariserbasis«, der skulde gælde for alle Foreninger, som tiltraadte Forbundet. Denne Pariserbasis er bred

og rummelig, idet den fastslaaer som Foreningernes Formaal: »At disse vil samle alle unge Mænd, som betragter Jesus Kristus som deres Frelser og deres Gud, og som i Overensstemmelse med den hellige Skrift i Tro og Liv vil være hans Disciple og virke for hans Riges Udbredelse blandt unge Mænd«.²⁾

Indenfor Verdensforbundet gør sig en strængere og en mildere Opfattelse gældende. Den strængere staar fast paa, at Foreningerne skal være bekendelsesløse, saa unge Mænd af alle Kirkesamfund uden Forskel optages, blot de anerkender den omtalte Basis. Medens den anden, mildere Opfattelse gaar ud paa at lade Foreningerne bevare Præget af den Folkekirke, hvorefter de er udgaaet, og hvortil Flertallet af deres Medlemmer hører.

Stiftsprovst HALL.

¹⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1890, S. 3. ²⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1888, S. 134.

Fra Verdensforbundets Side forlanges nu her i Stockholm, at de danske Ynglingeforeninger for at være Medlemmer af Verdensforbundet skal antage Pariserbasis i den strængere Opfattelse. Hvad ingen af de danske Udsendinge kan gaa ind paa. Og da Verdensforbundet heller ikke vil nøjes med de Indrømmelser, der gøres fra dansk Side, bliver Følgen, »at vi indtil videre ikke betragtes som umiddelbart hørende med til Verdensforbundet, men med Bevarelsen af vor Frihed til at indrette os, som vi vil, indtager en sideordnet Stilling til samme«.¹⁾

Men her paa dette Møde gøres der saa til Gengæld forberedende Skridt til en god Sag, nemlig Dannelsen af en svensk-norsk-dansk Sammenslutning for Ynglingeforeninger med fælles skandinaviske Møder for Sagen, skiftevis i de tre Lande. Dette sker paa et Forhandlingsmøde 18. August, idet der af de forsamlede Delegerede nedsættes et Udvalg paa 7 Medlemmer (3 svenske, 2 norske og 2 danske), som skal tage sig af den nærmere Ordning.

1889, 2.—5. Juli, holdes det 3. nordiske Missionsmøde (for Hedningemissionen) i Kristiania (det første i Malmø 1863, det andet i Gøteborg 1885), hvortil herfra Danmark kommer 105 Deltagere, deriblandt vor berømte Landsmand H. P. Børresen, Missionær i Santhalistan.

Og herfra gaar Turen op til Trondhjem til de norske Ynglingeforeningers Møde 12.—14. Juli (umiddelbart derefter holdes tillige samme Steds et Møde for de norske Søndagsskoler, hvori ogsaa Danske deltager). Og her i Trondhjem er det, at Forbundet mellem norske og danske Ynglingeforeninger stiftes.

Det ser alt andet end lovende ud med Hensyn til at naa et godt Resultat; de svenske Medlemmer af det før omtalte Udvalg udebliver, fordi de ansaa det hele for uudførligt; den ene af de danske er forhindret paa Grund af Sygdom, og tilbage staar kun de 2 norske Medlemmer og Vilh. Beck. Men dog opnaas at faa en Sammenslutning i Stand (13. Juli) med følgende Bestemmelser:

- »1) Hvert Forbund beholder sin særegne Ordning og Styrelse.
- 2) Foreningsmedlemmer i det ene af Landene modtages som Medlemmer i Broderlandets Foreninger.
- 3) Til begge Landes Fællesmøder udsendes gensidige Indbydelser gennem vedkommende Forbunds Styrelse.
- 4) Hr. Stiftsprovst Hall kaldes til som Generalsekretær at arbejde for Ynglingeforeningssagens Fremme i begge Lande.
- 5) Det overdrages til Herrerne, Sognepræst Beck og Stifts-

¹⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1888, S. 135.

provst Hall i Forbindelse med Hr. Pastor Lundén fra Sverig, at søge udgivet en skandinavisk Sangbog for Ynglingeforeninger.

6) *Begge Landes Foreningsblade udbyttes i lige Antal; for øvrigt tilstræbes at faa et fælles Organ for begge Landes Foreninger.*

7) *I Fællesskab søges udgivet Traktater vedrørende Ynglingeforeningssagen.⁽¹⁾*

Trondhjemmødet betegnes af Deltagerne som meget indholdsrigt og frugtbringende, men nægtes kan det ikke, at Forhandlingerne aabenbarer en betydelig Forskel mellem den norske og den danske Opfattelse af Ynglingeforeningers Oprettelse og fortsatte Bestaaen.

Men Piger og Pigeforeninger? Dem er der saa godt som slet ikke Tale om, det kunde næsten se ud som en i Forvejen fastslaaet Sprogbrug, at ved Ungdom forstaas kun unge Mænd. »Kun én Fugl synger lidt om de unge Piger.«⁽²⁾

Paa sin spøgefulde men godt rammende Maade udtaler da ogsaa Vilh. Beck: »Man har begaaet en Sprogfejl, der kan blive til en Tankefejl og tilsidst en Handlefejl. Man taler om de Unge men nævner kun Ynglingerne. I Danmark har vi 2 Køn, — har man kun ét i Norge? »De Unge maa ikke forgaa«, har man sagt, men maa da de unge Piger forgaa? Naar de unge Mænd gifter sig med de unge Piger, og disse forgaar, da vil ogsaa de unge Mænd forgaa. Derfor bør der være Pigeforeninger for de unge Piger, som der er Ynglingeforeninger for de unge Mænd.«⁽³⁾

Hele Mødet sluttes med en overmaade fornøjelig Afskedsfest i Byens Cirkus, hvori c. 800 Mænd og Kvinder deltager, og ved hvilken mangt et godt Ord lyder fra baade svenske, norske og danske Talere.

Under stor Munterhed afsynges en livlig Sang, forfattet af Pastor Skavlan, hvoraf her hidsættes 3 Vers:

»Du svenske Farbror, vel mødt igen
med mandom, mod och med morska*) män.
Vi kan ej glemme
ifjor derhjemme
ved Mälaren.

Du danske Morbror med Vahl og Beck,
— i Grunden har jeg for dig lidt Skræk,
saa skrap i Munden,
men Guld paa Bunden —,
den Frygt er væk.

¹⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1889, S. 113—114. ²⁾ Alm. Kirketidende 1889, S. 264.

³⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1889, S. 133. *) »Morska« betyder »kæk«.

Du voksne Bror min af samme Mor,
du norske Yngling fra Fjeld og Fjord,
vi slutter Kæden,
og højt paa Slæden
en Professor!⁽¹⁾

Som sagt, paa Mødet i Trondhjem i Juli 1889 modtager Stiftsprovst Hall i Tromsø Kaldet til at være Generalsekretær for Foreningerne i Norge og Danmark.

Allerede da han var ung Præst, Kapellan hos sin Fader, vilde Peter Hærem, Stifteren af den første norske Ynglingeforening, Foreningen i Kristiania af 1869, at han helt skulde ofre sig for Ynglingeforeningssagen, — men endnu turde han ikke indlade sig derpaa.

Paa Verdenskonferencen i Berlin 1884 kommer Tanken til ham igen, og paa en Rejse, han 3 Aar senere foretager i sit Hjemland, dels for at faa nye Ynglingeforeninger oprettet, dels for at tilse de alt bestaaende, satte det sig yderligere fast hos ham at give sig helt hen til Ungdomsarbejdet i Norden.

Og samme Aar, som Mødet holdes i Trondhjem, tager han endelig Beslutningen derom paa en Rejse, nærmest af Helbredshensyn, til Udlandet, hvor han besøger det hellige Land, Italien, Schweiz, Tyskland og England og her har rig Lejlighed til at lære Sagens Udvikling at kende.

For øvrigt havde ogsaa det norske Fællesforbund af 1880, hvis Oprettelse ikke mindst skyldtes Halls Bestræbelser, gentagne Gange opfordret ham til helt at hellige sig Ungdomsarbejdet.

Saa forlader han da sin kære Menighed oppe i Tromsø og drager til Kristiania, hvor han det følgende Aar (1890) begynder sin Rejsevirkksomhed for de Unges Sag, saa vidt hans Stilling som Hofpræst tillader det, baade i Norge og i Danmark.

I Reglen kommer han herved 2 Gange om Aaret, før og efter Høst, og holder i den Tid en Mængde Møder rundt omkring i Landet, ved hvilke han paa en livlig og fængslende Maade forkynder Guds Ord og lægger Ungdomssagen frem for sine mange Tilhørere, ligesom han tillige holder mange interessante og opbyggelige Foredrag fra sin Rejse i det hellige Land.

*KREDSIND-
DELINGEN I* Men vi maa tilbage til Fællesmødet i Randers — et Møde med saa stor Tilslutning som intet af de tidligere (c. 4000 Deltagere).

*UNGDOMS-
ARBEJDET.* Herfra stammer nemlig en ny Ordning af Arbejdet blandt de Unge, som viser sig at være en meget heldig og frugtbringende Foranstaltning.

¹⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1889, S. 135.

Det er Kredsinddelingen.

Den er foreslaaet af Udvalget og godkendes nu i Randers af de samlede Bestyrelser, og den bestaar i, at Landet inddeles i Kredse, hver med sin Kredsformand, Præst eller Lægmand, hvem det paa-hviler efter Forhandling med de enkelte Foreningers Bestyrelser at ordne et aarligt Kredsmøde for Kredsens Foreninger. Og Udvalget forpligter sig til at deltage i disse Møder ved et af sine Medlemmer efter nærmere Aftale med Kredsformanden.

13 Kredse begynder man med: 3 paa Sjælland (Nordsjælland, Midt- og Nordvestsjælland og Sydsjælland), 1 paa Lolland-Falster, 1 paa Fyn og 8 i Jylland (Vejle, Østjylland, Himmerland, Thyholm-Thy, Vestjylland (fra Limfjorden til Skjernaa), Vestjylland (fra Skjernaa til Kongeaa), Heden og Kolding), og alle Kredse rummer selvfølgelig baade Ynglinge- og Pigeforeninger.

Man kan da ikke undgaa at lægge Mærke til, at Vendsyssel, som ellers regnes for at være en af Indre Missions faste Borge, er ikke med her — af den simple og ligefremme Grund, at her findes ingen Foreninger.

Grunden er, som Vilh. Beck udtaler ved Randersmødet, idet han minder om, at her vist er Udsendinge fra hele Landet med Undtagelse af den nordlige Del af Vendsyssel, »hvor der dog er et mægtigt Liv«, at Vennerne der oppe siger, naar Talen er om at danne Ynglinge- og Pigeforeninger: »Nej, vi vil ikke have det hellige Samfund splittet ad, saa vi faar et ungt og et gammelt, vi vil være ét Samfund.«¹⁾ Og som et Eksempel paa, med hvilken Ængstelse man dér saa paa Ungdomssagen, kan anføres, at paa Sommermødet i Slagelse 1885 udtalte en Missionær fra Vendsyssel, at den eneste Ynglingeforening, som Bibelen omtalte, var Rhoboams unge daarlige Raadgivere.²⁾

Det er en Selvfølge, at hvor en saadan Betragtning, som ganske vist vidner om dyb Alvor i Samfundslivet men tillige røber en beklagelig Mangel paa Forstaaelse af hele Ungdomsarbejdet, gøres gældende af Samfundets Piller, — dér er Døren saa at sige lukket.

Men Vendsyssel lukker op.

I 1891 modtages fra Venner deroppe den glædelige Efterretning, at der i den sidste Tid er vaagnet Interesse for de Unges Sag paa flere af de mest levende Egne. Man er i Færd med at samle de Unge og tænker stærkt paa at danne Ynglinge- og Pigeforeninger.

Og endnu samme Aar læser man³⁾ om 2 Pigeforeninger, — dér

¹⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1889, S. 119. ²⁾ De Unges Blad 1891, S. 188—189.

ser det ud til, at man er begyndt med Pigerne —, som har anmeldt Tilslutning til Udvalget: Skagen (med 29 Medlemmer) og Sæby (med 69 Medlemmer), hvor ogsaa det første store Fællesmøde for Ungdomssagen i Vendsyssel har været holdt.

Og det følgende Aar (1892) underrettes man om¹⁾, at Kredsinddelingen er bleven forøget med en 14. Kreds: Vendsyssel, som ganske vist kun er lille: 3 Ynglingeforeninger og dobbelt saa mange Pigeforeninger, — Pigerne de fremmeligste!

Allerede 1890 var der forøvrigt i et Par Kredse sket en anden Udvidelse, vedrørende Kredsinddelingen, idet den fynske Kreds (Kredsformand Aksel Nielsen i Odense) havde begyndt at samle For-

eningernes Bestyrelser til et Forhandlingsmøde, medens den sydsjællandske Kreds (Kredsformand Hans Nielsen, Næstved) var gaaet endnu et Skridt videre og havde dannet et Kredsforbund med en Bestyrelse paa 7 Medlemmer (5 Mænd og 2 Kvinder).

Disse tvende Hovedbegivenheder i 1889: Dannelsen af det dansk-norske Forbund, hvorved Stiftsprovst Hall bliver Generalsekretær for Norge og Danmark, — og Kredsinddelingen kendemærker altsaa Arbejdet i de Unges Verden.

Men ogsaa i en anden Henseende er Aaret 1889 noget af et Mærkeaar, nemlig med Hensyn til den indre Missions Venners Deltagelse i D. M. S.'s Hedningemission.

Nogle vil udtrykke det saaledes, at i det Aar erobrer den indre Mission Ledelsen af det danske Missionsselskab²⁾.

Allerede 1882 var Vilh. Beck bleven valgt ind i Bestyrelsen »med rigtigt Blik for, at det gjaldt om at sikre Bestyrelsen Tilgang fra det nye Liv, som vaagnede rundt omkring.«³⁾

Nu bliver J. Vahl, som tillige er Medlem af den indre Missions Bestyrelse, Selskabets Formand, og ved samme Tid rykker den indre Missions Venner mandsstærke ind for at være med.

I Anledning af det Røre, der opstaar i Sommeren 1889, navnlig

¹⁾ De Unges Blad 1892, S. 95. ²⁾ L. Koch: Fra Grundtvigianismens og I. M. S. Tid, S. 233. ³⁾ T. Løgstrup: D. M. S.'s Historie, S. 67.

HANS NIELSEN.

foranlediget ved en Missionærs Forhold, Hjemkomst og Afskedigelse, sammenkaldes et ekstraordinært Forhandlingsmøde i Fredericia 9.—10. Oktober 1889, hvortil indbydes Repræsentanter for D. M. S.'s Kreds- og Kvindeforeninger samt en større Kreds af Missionsvenner fra hele Landet.

Og blandt meget andet vedtages her følgende af 19 Medlemmer stillet Forslag: »Alle de hidtilværende Kredsforeninger betragtes som ophævet, og Bestyrelsen anmodes om at udvikle en Kredsforenings-Repræsentation i Retning af de paa Fredericiamødet givne Antydninger samt at fremsætte Forslag til Dannelsen af et Repræsentantskab som Mellemed mellem Kredsforeningerne og Bestyrelsen. De nye af Bestyrelsen givne Bestemmelser om Kredsforenings-Institutionen vil være at forelægge til Revision ved Halvaarsmødet i Juni 1890 tilligemed det nye Forslag om Repræsentantskabs-Institutionen.«¹⁾

Herved sker intet mindre, end at D. M. S. faar en hel ny Ordning, hvilket V. Beck udtrykker saaledes, »at medens det danske Missionsselskab hidtil har hvilet paa folkekirkelig Grund, søger man nu at faa det til at hvile paa den levende Menigheds Grund.«²⁾

Nu kan der dannes Kredse over hele Landet, og til hver Kreds udkræves kun et Antal af 25 navngivne Personer, som er Medlemmer af den danske Folkekirke (Mænd og Kvinder, her er Mænd og Kvinder altsaa ganske ligestillet), og som aarlig indsender 50 Kr. til D. M. S.'s Kasse.

I Begyndelsen af det nye Aar (1890) opfordrer Vilh. Beck da i Missionstidenden Indre Missions Venner kraftigt til at danne Kredsforeninger under D. M. S., nu gælder det om, »at ved alle levende troende Menneskers Medhjælp Hedningemissionen i Danmark en Gang skal blive en Menighedssag med al den Livskraft i sig, som den danske levende Menighed indeholder.«³⁾

At begynde med gaar det smaat nok, kun faa Kredsforeninger dannes, men alt som man nærmer sig til den fastsatte Tidsgrænse, 1. Marts, inden hvilken Dag de Kredsforeninger, som vil have Stemmeret ved det forestaaende Halvaarsmøde (i Aarhus 3.—4. Juni), skal være indmeldt, gaar det med rivende Fart. Ialt oprettes 427 Kredsforeninger.

Og interessant er det at se, at skønt selvfølgelig ingen vil paa-staa, at alle troende Missionsvenner er med i disse Kredsforeninger, og heller ikke, at alle Medlemmer af Kredsforeningerne er troende

¹⁾ Alm. Kirketidende 1889, S. 390—391. ²⁾ I. M. T. 1890, S. 20. ³⁾ S. St., S. 21—22

Mennesker, saa svarer Kredsforeningernes Fordeling saa nogenlunde til det aandelige Livs Fordeling i Landet.

Det er nok almindelig indrømmet, at Troslivet rører sig kraftigst i Jylland og da navnlig i Ribe Stift og det nordlige Vendsyssel, og svarende hertil lægger vi Mærke til, at Ribe Stift møder med 158 Kredsforeninger, altsaa over $\frac{1}{3}$ af hele Antallet, — medens Viborg Stift kun har 1, og Hjørring Amt har 52, medens Københavns Amt kun har 3 (København selv 24).

Ja, ét Sogn i Ribe Stift, S. Bjert ved Kolding, kommer med 10 Kredsforeninger, altsaa mindst 250 Medlemmer og 500 Kr. i aarligt Bidrag.¹⁾

Men dette har ogsaa sin paaviselige Aarsag, idet der nemlig her i Vinteren 1888—1889 er sket en stor og kraftig Vækkelse, som har strakt sig vidt om.

VÆKKELSEN
I S. BJERT.

Hvorfor ikke høre lidt om den?

Jordbunden var her beredt i Forvejen dels ved den nære Forbindelse med Kristiansfeldt og Herrnhutermenigheden dér og dels ved et trofast Arbejde af den indre Mission i en Aarrække.

En Del af Ungdommen har man brugt at sende i Skole i Kristiansfeldt — vel nærmest for at lære Tysk, og af og til var der kommen Missionærer fra Brødremenigheden derop og havde holdt Møde; nogle ganske faa troende blandt de gamle var paavirket af Livet i Kristiansfeldt.

Blandt den indre Missions Udsendinge, som plejede at komme til Sognet, maa navnlig nævnes Jens Holt, Martin Rasmussen og H. Chr. Beck, hvis første Hustru var fra Binderup. Deres Møder siges at have været godt besøgt, men nogen egentlig Livsbevægelse var der ikke fremkaldt ved dem, saa Sognet i det hele og store maa betegnes som aandelig dødt, da Carl Wied i 1888 bliver Præst der.

Da bryder Livet pludselig frem, navnlig ved en Prædiken, han holder 4. Søndag e. H. 3 K. 1889 over Evangeliet: »Stormen paa Søen«, og Bevægelsen bliver meget stærk og breder sig videre og videre ud, saa det ser ud, som om hele Sognet skal blive draget med. Og det er her ikke blot de smaa og fattige, som opvækkes, men ogsaa mange af de rige og velstaaende Gaardmænd vaagner op og bliver levende i Troen.

Det er en meget travl og anstrængende Tid for Præsten baade med Møder i Præstegaardens Havesal og med at gaa rundt i Sognet for at opsøge de enkelte, tale med dem og bede med og for dem. Hvad enten det gælder Herskabet eller Tyendet, »indfinder den

¹⁾ Efter Alm. Kirketidende 1890, S. 102—103.

nidkære Sjælesørger sig snart. I Lade og Lo saa vel som i Dagligstue eller Sal knæler han Side om Side med søgende Sjæle og hjælper dem med Kærlighedens Forstaaelse til at finde, hvad de søgte. Hans stilfærdige Væsen indgyder dem Tillid, saa de lukker Hjærterne op og betror sig til ham.«¹⁾

Saadanne voldsomme Bevægelser varer vel i Reglen ikke længe, efter nogen Tids Forløb sagtnes ogsaa her Røret, de stærke Bølger lægger sig, og Livet flyder hen i en roligere Strøm. Nogle falder tilbage igen i Dødens Svælg, men mange bevares. En Frugt af Vækkelsen er det store og smukke Missionshus i S. Bjert, der indvies af Vilh. Beck 15. September 1891.

BØRKOP HØJSKOLE.

Carl Wied, hvis Navn er uadskillelig knyttet til Vækkelsen i S. Bjert, maa senere opleve, at det gaar tilbage med Livet, og Forholdet mellem ham og Menigheden bliver saaledes, at han ikke befinder sig vel og søger derfra 1901 — til Humble paa Langeland.

Dér har han sin sidste Gerning i Vingaarden; og dér lukker han sine Øjne, men det er talt ud fra mange Hjærter i S. Bjert, naar Ordføreren fra Menigheden dér ved deres gamle Præsts Baare i Humble Kirke udtaler: »Vi priser Gud for ham.« (Gal. 1, 24).²⁾

Men vi maa have fat paa Traaden igen.

Fra Fredericia, hvor, som omtalt, dette meget betydningsfulde **BØRKOP HØJSKOLE.** D. M. S.-Møde blev afholdt, kan vi let tage nord paa til den anden Station, og her kan vi saa overvære den Højtidelighed, der er for-

¹⁾ En lille Julegave 1909, S. 63. ²⁾ Kr. Dagblad ¹⁰/₁₂ 1909.

bunden med, at Indre Missions anden Højskole begynder sin Virksomhed.

Det er Børkop Højskole, som indvies Lørdag 2. November 1889, ved hvilken Lejlighed der holdes Møde i Missionshuset »Emmaus« med Taler af L. C. Petersen (da Præst i Bredstrup) og Lærer Kaae fra Flensted ved Laven St.

Ved at høre om Gerningen paa N. Nisum Højskole, og da der just i de sidste Aar er sket Vækkelse paa Kolding-Fredericia-Vejle-Egnen, saa mange har vendt Verden Ryggen for helt at give Herren deres Hjærter, opstaar Tanken om at faa en Højskole i Indre Missions Retning ogsaa i det sydlige Jylland. Og det er Lærer N. Kristiansen, som efter Samraad med Herren og mange af hans Venner begynder Gerningen, Karleskolen Novbr. 1889 og Pigeskolen Sommeren 1890.

Højskolens Beliggenhed maa siges at være særdeles god, midt imellem Vejle og Fredericia lige ved Børkop Station i en meget smuk og befolket Egn, hvor der er mange Guds Børn. Og fra Omegnen haves Mænd, som baade kan og vil være Forstanderen behjælpelig ved Undervisningen, saaledes L. C. Petersen i Bredstrup, der en Gang om Ugen søger at vejlede Eleverne i Religion ved en udvidet Konfirmationsforberedelse, og Læge Hartvigsen i Haastrup, der holder ugentlige Foredrag om Sundhedspleje.

Men smaat begyndes der: 16 unge Mænd første Gang og 22 Piger ved første Sommerkursus, og Undervisningen foregaar i et dertil lejet Lokale; men det varer ikke længe, før Trangen føles stærkt til at faa egen Bygning.

I Foraaret 1890 købes Byggegrund, et Areal paa 7 Skp. Land. 10. Juli lægges Grundstenen af Pastor O. Olesen (da i Gaarslev), og ved Hjælp af Aktier, tegnet af Venner rundt om i Landet, opføres en Bygning 30 Alen lang, 16 Alen bred og 2 Etager høj med 2 Skolestuer, som let kan sættes i Forbindelse med hinanden, og med Værelser til 56 Elever foruden Bolig til Forstanderen og 3 Lærere og 1 Lærerinde.

Tirsdag 4. Novbr. 1890 foregaar Indvielsen af denne nye Højskolebygning ved en smuk Fest. Vilh. Beck holder Gudstjeneste i Gaverslund Kirke, og ved selve Indvielsen, der paa Grund af den store Tilstømning af Mennesker maa henlægges til det rummelige Missionshus, holder han Festtalen over Frelserens Ord til sine Disciple: »Uden mig kan I slet intet gøre« (Joh. 15, 5), hvorefter Fr. Moe taler et Ord om at takke Gud, og T. Løgstrup slutter Højtideligheden.

Kun et Par Aarstid er Lærer N. Kristiansen Skolens Forstander; i 1891 faar han Embede i Hede, Ikast Sogn, og ved Sommermødet 1892 i Hjørring indtræder han tillige i Missionens Tjeneste.

Hans Eftermand som Forstander er Pastor O. Olesen, Gaarslev, indtil Maj 1895, da han, der til stor Skade for sin Højskolegering maa bo c. $\frac{1}{2}$ Mil fra Skolen, afløses af den nuværende Forstander Fr. Thomsen.

Denne, der nedlægger sit Embede som Lærer i Gislev hos John Hansen, som ogsaa en Tid tænkte paa og forhandlede med Venner om Oprettelsen af en Højskole i Gislev, kan altsaa bo paa Skolen, og under hans dygtige Ledelse gaar den godt fremad.

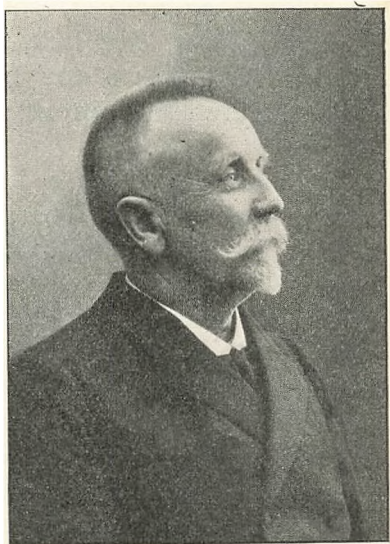
Og her sætter vi saa Punktum for 1889.

Det nye Aar (1890) møder med 2 nye Blade, »Den indre Missions Tidende« i en ny Klædning og med et nyt Navn til et af de gamle.

Paa Efteraarsmødet i Kolding 19.—21. November 1889 beslutter Bestyrelsen fra Nytaar at udgive et nyt Blad under Navnet »Annekset til den indre Missions Tidende«, af samme Størrelse som denne, foreløbig som et Maanedsblad (25 Øre Kvartalet) og væsentlig med oplysende Indhold samt Meddelelser om kirkelige Begivenheder.

Og i en Henvendelse i »Missions-tidenden«¹⁾ til »Indre Missions Venner« i Slutningen af Aaret gør Vilh. Beck, der selvfølgelig skal redigere ogsaa dette nye Blad, Rede for Hensigten dermed.

Det er ingenlunde Meningen, at »Den indre Missions Tidende«, som nu har været til i 36 Aar og fra et Maanedsblad med faa Abonnenter efterhaanden er vokset til at være et Søndagsblad med mange Tusinde Abonnenter, skal afløses af et nyt Blad. Men Sagen er, at Guds Folk trænger ikke blot til Opbyggelse, — I. M. T. er væsentligt et Opbyggelsesblad —, men ogsaa til Oplysning om Guds Riges Anliggender, til at blive vejledet i kristelige og kirkelige Spørgsmaal, som er oppe i Tiden, og til at faa Kundskab om, hvad der foregaar i Guds Rige paa Jorden, altsammen Ting, som Guds Riges

FR. THOMSEN.

FRA BLA-
DENES
VERDEN.

¹⁾ Tillæg til I. M. T. Nr. 50 1889, S. 86—87.

Folk ikke maa være uvidende om. Et saadant Oplysningsblad vil »Annekset« være.

Men det vil ikke være et Stridsblad som saa mange andre kirkelige Blade og heller ikke et Forhandlingsblad i den Forstand, at alle mulige Præster kan komme til Orde dér, men det vil se at svare til sit Navn, være »Den indre Missions Tidende«'s »Anneks«, »tilknyttet« til »Hovedsognet« med Arbejde i samme Spor og med samme Syn, hvori der er arbejdet i Missionstidenden de mange Aar.

Ligesaa besluttet ved Bestyrelsens Møde i Kolding 21. November 1889, at der fra Nytaar skal følge et Omslag med hvert Nummer af »Den indre Missions Tidende« til Bekendtgørelser, og enhver, som vil have en Bekendtgørelse af privat Natur i Bladet, skal lade medfølge mindst 2 Kr., som lettest sendes i Frimærker. Dette sker for at skaffe mere Plads i selve Bladet, da Bekendtgørelserne efternaanden er bleven saa mange, at de fylder for meget.

Endnu et 3. Blad redigerer Vilh. Beck fra Nytaar 1890, nemlig: »Illustreret Familieblad«, som trykkes i Norge og udgaar baade paa Norsk, Svensk og Dansk. Og han forklarer selv, hvorfor han er bleven Redaktør af et saadant Blad, nemlig fordi han mener, at vi hidtil har manglet et fuldt ud kristeligt Billedblad. Om de andre illustrerede Blade maa siges, at de er verdslige, har intet med Kristendom at gøre. Men »Illustreret Familieblad« er af rent kristeligt Indhold og bærer Kristendommen frem i større eller mindre Fortællinger, »en Form, som baade kan være til Glæde for afgjort troende Mennesker, og som kan føre Kristendommen ind i Huse, hvor man ikke er kommen til nogen Afgørelse overfor Kristendommen, og hvor Døren er lukket for vore andre gudelige Blade«.¹⁾

Det fejler ikke, at Flertallet af Indre Missions Venner med Undren ser paa dette, som de knap kan fatte, at Vilh. Beck optræder som Redaktør af et saadant Blad, det synes dem at falde ikke saa lidt udenfor Rammen af hans hidtidige Virksomhed. Joh. Clausen anmelder straks Bladet i Missionstidenden, ogsaa han undrer sig først men glæder sig tillige og udtaler som sin Overbevisning, at et saadant Blad kan blive til Gavn og Glæde for troende Mennesker, naar det lykkes i Fremtiden at give det et sundt og godt Indhold. Andre forfærdes ligefrem over et saadant Foretagende af Vilh. Beck, »som om der nu skulde slaas af paa den alvorlige Kristendom.«²⁾ I hvilken Henseende Vilh. Beck ganske kan berolige disse ængstelige Venner.

¹⁾ I. M. T. 1890, S. 832. ²⁾ S. St., S. 63.

Men til Trods for, at han Gang paa Gang anbefaler Bladet til Missionens Venner og i det hele gør meget for at faa dem til at holde det, lykkes det ham aldrig at skaffe det nogen større Udbredelse. En af Ankerne imod Bladet er, at det er »norsk«, og for at slaa den ned og lade Bladet fremtræde som et fuldstændig dansk Blad udgives det fra Oktober 1894 af »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, er altsaa et af den indre Missions Blade. Ethvert Bidrag fra Norge skal Vilh. Beck da først undersøge og afgøre, om det maa blive optaget eller ikke.

Efter Vilh. Becks Død fortsættes »Illustreret Familieblad« vel med den hidtidige Medredaktør (Jerne) som Redaktør under Tilsyn af Fru Nina Beck, men paa Sommermødet i Randers 1902 bestemmer Bestyrelsen, at det »paa Grund af det store Underskud« gaar ind til Oktober.

Saa falder det Blad af Træet.

»Nyt og gammelt« med denne Overskrift over det første Stykke af Bladet begynder »vor egen gode gamle Ynglingeforenings-Tidende« sin 8. Aargang, og heri meddeler Redaktøren, H. F. Poulsen, at dette ingenlunde maa forstaas, som om det var et nyt Blad, nej, det er det gamle, som »blot har faaet i Sinde at skifte Ham for i en ny og om muligt mere tiltalende Skikkelse at bejle til alle vore Unges Hjærter.«¹⁾ Det kommer nemlig i større Format og med et nyt Navn: »De Unges Blad«, og samtidigt overtager Mads Lind i Odense Ekspeditionen af Bladet.

Man kan ikke andet end lykønske Bladet med dette nye Navn, det er langt mere passende og tidssvarende end det gamle, saa vist som Bladet ikke alene er Organ for Ynglingeforeningerne men lige saa fuldt for Pigeforeningerne, hvis Antal i 1889 er vokset fra 60 til 82.²⁾

Men vi maa videre frem i det nye Aar, efter at vi nu har taget disse Blade lidt i Øjesyn.

Aarets 2. Maaned bringer Festdage for den københavnske Indre Mission, idet dens 25 Aars Jubilæum fejres i Dagene 18.—20. Februar.

Den 18. Februar afholdes Gudstjeneste i Frue Kirke ved ingen mindre end Sjællands Biskop, Dr. Fog, som i sin Tid ved Foreningens andet Aarsmøde 1866 prædikede i Holmens Kirke og »med vægtige Ord anbefalede Sagen for den store Kreds i Hovedstaden, som det var givet ham at tale til.«³⁾ Derefter taler Formanden, Dr. R. Volf, om Foreningens Grundsætninger og Arbejde; han har

KIRKELIG
FORENING
FOR INDRE
MISSION I
KØBENHAVN
1865—1890.

¹⁾ De Unges Blad 1890, S. 1. ²⁾ I. M. T. 1890, S. 328. ³⁾ S. St., S. 260.

været Formand i 4 Aar, siden H. Steirrs Udnævnelse til Biskop paa Fyn.

Om Aftenen er en Del af Missionens ældre Venner samlet til en mere privat Sammenkomst. Her er Vilh. Beck, som var med til det Møde af Præster og Lægfolk, der var sammen i N. G. Blædels Hus, hvor den indre Mission i København blev stiftet, og som prædikede ved dens første grundlæggende Møde i Garnisons Kirke 15. Februar 1865. Og her er Chr. Holbek, Medlem af den første Bestyrelse, hvor han allerede i 1866, da han bliver Præst paa Landet, afløses af P. Krag, og blandt de tilstedeværende kan endnu nævnes Foreningens mangeaarige Kasserer, Bogholder Bartsch, Frimodts Familie o. fl. Biskop Fog er til Stede hele Aftenen, medens derimod H. Stein, der selvfølgelig var indbudt, er hindret i at kunne rejse i de Dage men sender ved Telegram følgende Hilsen til Formanden: »Hjærtelig Hilsen til Dig og alle kære Medarbejdere og Venner. Vi mødes i Tak til Gud og i Haabet om, at Indre Mission altid maa bevares i Ydmyghed og trofast Tilslutning til den danske Folkekirke.«¹⁾ Ogsaa V. Schousboe, Stifteren af K. F. U. M. i København, nu Biskop i Aalborg, er udebleven paa Grund af den lange Rejse.

Næste Dags Aften samles alle Missionens aktive Arbejdere i Bethesda til et stort Forhandlingsmøde, som ledes af Professor, Dr. P. Madsen, og hvor Formanden indleder en Forhandling om følgende 3 Punkter:

»1) Hvorvidt bør den indre Mission benytte andre Midler for at trænge ind i de store Folkemasser end Ordets Forkyndelse og Psalmesang?

2) Skal den indre Mission alene gaa ud paa at opvække, eller skal den tillige antage sig de vakte? Hvorledes skal den her paa den bedste Maade føre Mennesker tilbage til Kirken?

3) Hvorledes skal man drage Grænserne mellem Indre Mission og Sognemission?²⁾

Efter en god Forhandling, i hvilken mange, baade Præster og Lægmænd, tager Del, holder Vilh. Beck, efter Anmodning af Bestyrelsen, et Slutningsforedrag, hvori han ud fra Joh. Aab. 2, 1—7 paa-viser, hvor nødvendigt det er for den indre Mission baade i By og paa Land ikke at forlade den første Kærlighed, for at Herren ikke skal flytte Lysestagen fra dens Sted. Til Slutning udtaler han med Styrke et »Gud velsigne den indre Mission i København.«

Tredie og sidste Dag samles i Bethesdas Festsal c. 500 ind-

¹⁾ I. M. T. 1890, S. 263. ²⁾ S. St., S. 264.

budne, Mænd og Kvinder; som i Aarenes Løb har vist den indre Mission Kærlighed ved at bidrage til den eller paa anden Maade støtte den, og til de øvrige ledige Pladser er udstedt Billetter, saa Huset er fuldt. J. Paulli, P. Krag og Professor H. Westergaard taler.

Med et endnu friskt og levende Indtryk af, at den københavnske indre Mission øver en vidt forgrenet Virksomhed for Guds Riges Komme og Fremme inde i vor Hovedstad, begiver vi os til Fyns Hovedstad, Odense, hvor det første Fællesmøde for Landets Indre Missions Børnegudstjenester alene, uden at være knyttet til Ungdomsarbejdet, afholdes i Pintseugen 28.—29. Maj 1890.

BØRNEGUDS-
TJENESTE-
SAGENS
KREDSORD-
NING.

Mødets Program ser saaledes ud:

- Onsdag den 28. Kl. 2: Gudstjeneste. C. Moe prædiker over 1. Joh. 3, 1—3.
Kl. 5½—8: Forhandling, Kr. Jakobsen (da i Nøvling) indleder om: »Hvorledes bør vi ved Børnegudstjenesten arbejde hen til at give Børnene Bibelkundskab?»
Torsdag den 29. Kl. 7: Udbetaling af Rejsegodtgørelse og Rejsehjælp.
Kl. 8½—9½, Morgenandagt af Provst Heiberg.
Kl. 9½—12: Forhandling, E. With indleder over 2. Tim. 3, 5: »som har Gudfrygtigheds Skin men har fornægtet dens Kraft.»
Kl. 2—4: Møde om Kredsinddeling, Brønsholm indleder.
Kl. 4—5: Børnegudstjeneste af Gaardmissionær Clausen og P. Blomberg.
Kl. 6—8: Slutningsmøde, ved hvilket Stiftsprovst Hall og Provst Heiberg taler.¹⁾

Ligesom Ungdomsarbejdet saaledes faar ogsaa Børnegudstjenestesagen nu sin Kredsordning, som stammer fra dette Møde men først træder i Kraft næste Aar.

Landet udenfor København inddeles i 12 Kredse, hver med sin Kredsformand, som efter Anmodning skal være behjælpelig, hvor nye Børnegudstjenester ønskes oprettet, eller Møder afholdt for Sagen i hans Kreds, navnlig skal han søge at samle alle Arbejderne i Kredsen til et aarligt større Møde til fælles Opbyggelse og Bestyrkelse i Gerningen og med Forhandling.²⁾

I det hele er det glædeligt at se, at denne Gren af Missionsarbejdet vokser godt til, et Vidnesbyrd herom er bl. a., at Arbejdet for Sagen rundt om i Landet, som hidtil har været besørget af én Udsending, Mads Lind, som tillige arbejder for Ungdomssagen, nu bliver uoverkommeligt for ham, saa han maa have Medhjælpere.

Paa Efteraarsmødet i Kalundborg 1890 besluttes da, at P. Blomberg, Frederiksborg, Mynzberg i Kongens Lyngby og

¹⁾ Efter I. M. T. 1890, S. 272 og Brev fra Vibe-Petersen af 23/10 1909. ²⁾ Raadgiveren 1891, S. 96.

Kr. Jakobsen i Nøvling skal deltage i Arbejdet for Børnegudstjenesagen i enkelte Maaneder af Aaret, de 2 første paa Sjælland og Lolland-Falster, den sidste i Vestjylland, saa Mads Linds fremtidige Arbejdsmark væsentlig bliver Fyn og Østjylland.

PENGEVAN-
SKELIGHED.

For øvrigt, — naar vi tænker paa Arbejdet i Almindelighed —, hører vi i Aar for første Gang, at Missionen arbejder under et økonomisk Tryk, idet den er i Pengetrang. Og det er en meget alvorlig Sag, der angaar hele dens Fremtid, »om den skal gaa frem i Kraft eller begynde at gaa tilbage i Svaghed.«¹⁾

Dens Kasse har aldrig været saa tom som nu, efter sidste Aars Regnskab (1889—1890) har den en Gæld paa 8000 Kr., og hvis dette fortsættes, vil Gælden ganske simpelt fordobles paa et Aar til, hvilket atter vil føre til, at Missionen om faa Aar gaar fallit, og saa er det ude med den.

Ved Sommermødet i Viborg 22.—25. Juli 1890, hvor nu Fr. Zeuthen er Sognepræst ved Domkirken og Stiftsprovst, ligger paa Bestyrelsens Bord 13 Missionærtilbud, — men af Pengehensyn kan ikke antages nogen, som forvolder Missionen forøget Udgift, saa man maa indskrænke sig til at antage 3 nye Missionærer, som Missionen ingen Udgift vil have af (Ole Hansen, Eltang, Hans Jensen, Daldover, og S. H. Dalsgaard, København).

Og ved Efteraarsmødet samme Aar i Kalundborg (11.—13. November) er der endnu ingen Forbedring i Pengesagerne, ogsaa dér kan Bestyrelsen af den Grund ikke forsvare at antage andre end saadanne, som ingen væsentlig Udgift er for Missionen. Her antages ogsaa 3 (J. K. Pedersen, Hundskjær, A. K. Kristensen, Asp, og Vilh. Andersen, Herslev).

Mens vi er her ved dette Møde i Kalundborg, bør vi ikke undlade at medtage 2 Ting, som behandles ved Bestyrelsesmødet.

Det ene er et Forslag fra Joh. Clausen om en nøjere Organisation af Missionærernes Virksomhed, saaledes at den kan blive mere frugtbringende, og Kræfterne ikke spildes. Bestyrelsen overvejer foreløbig dette Forslag, hvorefter det lægges frem ved de kort efter afholdte Efteraarsmøder for Indre-Missionærerne, henholdsvis i København for Øerne (17.—18. November) og i Silkeborg for de jyske Missionærer (25.—26. November), for saa at tages under endelig Behandling ved næste Aars Sommermøde.

Det andet er Bestyrelsens Forøgelse med et nyt Medlem: H. P. Bjarnesen, da Præst i Ryde ved Struer. Det er i Erkendelse af, at de Præster, som sidder i Bestyrelsen, begynder at blive

¹⁾ I. M. T. 1891, S. 1.

gamle, saa der trænges til nye unge Kræfter, som kan leve sig ind i Gerningen og fortsætte den, naar de gamle er borte, at Bestyrelsen gør dette Skridt. For øvrigt var der for 3 Aar siden Tale om at supplere Bestyrelsen i Stedet for afdøde Pastor P. Chr. Larsen — og den Gang med en Lægmand. Ved Bestyrelsesmødet i Silkeborg 10. November 1887 vedtoges det »at sende en Anmodning til Gros-serer V. Lund i København om at indtræde«. Men formodentligt har han ikke villet.

Men tilbage til Pengekassen igen.

Hvorledes er dog den Gæld fremkommen?

Ja, det er ikke saa underligt, at Kassen er bleven tom.

For det første kan der henvises til, at i 1880 havde Missionen kun 40 Udsendinge, nu 10 Aar efter har den 86, Tallet er altsaa mer end fordoblet, saa Sagen er simpelt hen, at Indtægterne har ikke holdt Skridt med Udgifterne.

Dernæst kan der erindres om Vilh. Becks Udenlandsrejse for sit Helbreds Skyld, herved tabtes c. 3000 Kr., fordi Missionen gik Glip af hans sædvanlige mange Sommermøder.

Og endelig kan der peges paa Overtagelsen af de mange Missionshuse, hvilket ogsaa er en betydelig Udgiftspost; i 1890 kommer 13 nye til.

Men Hovedaarsagen til Pengevanskeligheden maa dog søges i den Omstændighed, at der efterhaanden er fremkommen saa mange andre Virksomheder for Guds Rige, som Missionens Venner yder betydelige Pengesummer til, — og her maa nævnes ikke mindst *D. M. S.* med alle dets mange Kredsforeninger.

Hvorledes skal da Vennerne bære sig ad med at skaffe den indre Mission flere Penge?

J. Vahl peger paa 2 Midler¹⁾, som Jesus selv i en anden Sammenhæng har anbefalet sine Disciple: Bøn og Faste — ganske uimodsigeligt ypperlige Midler til ved Herrens Kraft at sejre ogsaa over denne Vanskelighed.

Og Vilh. Beck giver forskellige praktiske Raad.

Han anbefaler at holde og udbrede Missionens Blade for derved at skaffe den en større fast Indtægt.

Han haaber, at Kærligheden vil vise sig opfindsom med Hensyn til de almindelige Gaver, saa Vennerne bedre kan lære at give.

Han anbefaler Missionsæsker som et nemt og fortræffeligt Middel til at indsamle Gaver. Mange Bække smaa kan her blive til en stor Aa.

¹⁾ I. M. T. 1890, S. 795—796.

Men [fremfor alt raader han Vennerne til at danne Missionskredse med et frivilligt aarligt Bidrag til den indre Mission. Ved Efteraarsmødet i Kolding 1889 vedtog Bestyrelsen] »at opfordre de mange smaa Kredse af Missionsvenner rundt i Landet til at vælge hver en Mand af sin Midte [til at modtage og indsende Gaver til Missionen.« Og nu foreslaar Vilh. Beck, at de Kredsforeninger under D. M. S., som Indre Missions Venner har dannet, beslutter at yde et lignende Bidrag til den indre Mission (50 Kr.).

Naa, det gaar her i denne Sag som altid, de gode Ord finder et godt Sted. Idet Vilh. Beck ser tilbage paa Aaret 1890, kan han blandt andet skrive, hvor skønt det har været at se, at Kærlighedskilden er strømmet rigeligere, saa der Postdag efter Postdag er strømmet store og smaa Bidrag ind fra alle Landets Egne til at dække Missionens Gæld.¹⁾

Jo, Vennerne vil ikke, at Missionen skal sulte ihjel, saa Senepstræet gaar ud af Mangel paa Næring.

2 NYE
BLADE.

Nej, se en Gang: dér sidder jo tværtimod 2 nye, friske Blade paa Træet.

Det ene er et Slags Traktat-Blad, meget billigt (1 Øre pr. Eksp. og billigere, naar der tages 100 og derover), og Meningen med det er, at [troende Mennesker skal bruge det til Uddeling saaledes, at det hver Søndag bringes ind i Husene og paa den Maade øver en Mission i hans Navn, som er kommen for at søge og frelse det fortabte. Bladet hedder »Søndags-Missionæren«, og det udgives af C. B. Kjær, Indre-Missionær paa Frederiksberg, som i Slutningen af 1890 bebuder, at han vil udgive et saadant Blad. Vilh. Beck anbefaler Foretagendet varmt i Missionstidenden, og fra Nyt-aar 1891 begynder det lille Blad sin Mission rundt i Landet og naar ogsaa udenfor Landets Grænse, ja helt over til Amerika.

Men [mens dette Uddelingsblad selvfølgelig er »beregnet til Menneskers Opvækkelse og Omvendelse«, kommer den indre Missions Arbejde i Børnenes Verden med et Blad af en ganske anden Art, nemlig til Dygtiggørelse af Børnegudstjenestens Arbejdere.

Bladet er en af Frugterne af det 3. nordiske Søndagsskolemøde i København 9.—11. August 1890, hvilket H. Ussing betegner som »et velsignet Møde, hvor saare mange Deltagere har høstet Frugt for sig selv og deres Gerning.«²⁾

Ikke mindst bærer dette Møde Frugt i Retning af et Fællesarbejde for Sagen ud over de skandinaviske Lande, idet der her udvælges 4 korresponderende Sekretærer, for Danmarks Vedkom-

¹⁾ I. M. T. 1891, S. 326—327. ²⁾ Raadgiveren 1891, S. 8.

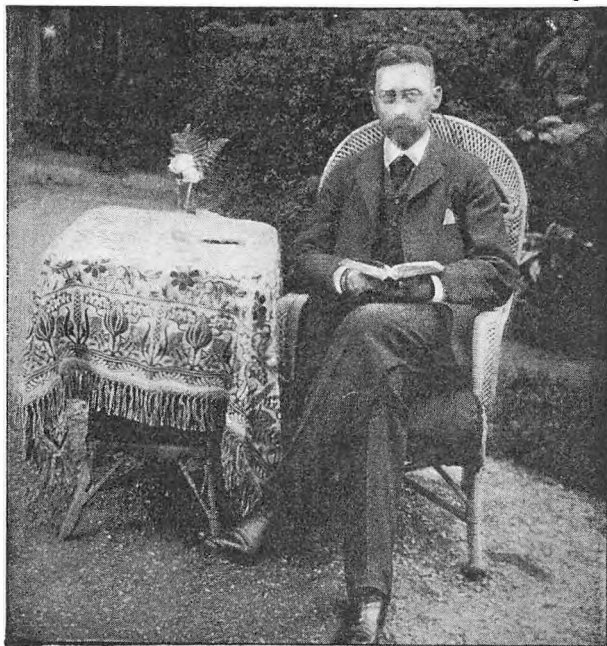
mende H. Ussing. Og det første Udslag af dette Fællesarbejde er en fælles Opfordring til Deltagelse i de almindelige Bededage for Søndagsskolen, 19. og 20. Oktober. Det næste er dette Blad, hvis Navn er »Raadgiveren¹⁾ for Arbejdere i Søndagsskolen og Børnegudstjenesten«.

Det er paa Udflugten til Skodsborg, at den første grundlæggende Aftale træffes mellem H. Ussing, E. With og Bransholm, og fra Januar 1891 begynder Bladet at udkomme, den 1. og 15. i hver Maaned, til en Pris af 50 Øre halvaarlig. Som et nordisk Blad, udgivet i Danmark, har det 3 Redaktører: 2 danske: H. Ussing (da i Vejlbj) og E. With (da i Løsning), begge af Børnegudstjenestearbejdet højt fortjente Mænd, og 1 norsk: Præsten J. Walnum (i Lekanger), og foruden Efterretninger om Arbejdet baade hjemme og ude bringer det Tekstforklaringer til de af Udvalget udarbejdede Tekstrækker samt oplysende og vejledende Artikler denne Gerning vedrørende.

Der er ingen Tvivl om, at der ved dette Blad afhjælpes et Savn og tilføres Arbejdet en fortræffelig Hjælp; i det hele er det meget glædeligt at se, at Arbejdet for Børnegudstjenestensagen saa vel som hele Ungdomsarbejdet nu er bleven saa omfattende, at Udvalget af 1883 maa deles.

Dette sker paa Udvalgsmødet i Ørsløv Præstegaard 28.—30. April 1891.

Det deler sig i et Forretningsudvalg for Børnegudstjenestensagen, bestaaende af Bransholm, Lind og With, og et andet for Ynglinge- og Pigeforeningssagen med Krohn, Moe og Poulsen til

E. WITH.

UDVALGET
AF 1883
DELES.

¹⁾ Efter hvad E. With oplyser (Raadgiveren 1905, S. 129), er det Jul. Friis Hansen, som først bringer Navnet »Raadgiveren« i Forslag.

Medlemmer. Disse Forretningsudvalg besørger de løbende Forretninger, og Formanden (Vilh. Beck) er fælles for begge. Mindst én Gang om Aaret samles hele Udvalget.¹⁾

Blandt de Sager, som forhandles og behandles paa dette Udvalgsmøde, maa ogsaa nævnes noget andet, som faar stor Betydning for Ungdomsarbejdet i de kommende Aar.

Efter længere Forhandling erklærer Udvalget det nemlig for nødvendigt, at Arbejdet i Købstæderne efterhaanden udvides, saa at flere Unge kan drages ind i Foreningerne. Særligt anser Udvalget det for aldeles nødvendigt, at Foreningerne søger at faa deres eget Lokale, der staar aabent hver Aften, og hvor et Bestyrelsesmedlem maa være til Stede. Udvalget anser det for ønskeligt, om der af og til holdes Foredrag om almennyttige Emner af troende Mennesker, og hvis saadanne ikke findes, en Oplæsning.¹⁾

OPLYSNINGS-
SPØRGSMÅA-
LET OG KOL-
DINGMØDET.

I Januar 1889 rejste »Ynglingeforeningstidende« Oplysnings-spørgsmaalet i Ungdomsarbejdet i en Artikel, betitlet: »Den kristelige Ynglingeforening og Oplysningen.«²⁾

Her gøres man bekendt med, at i Udlandet, navnlig i Amerika og England, stiller de kristelige Ynglingeforeninger sig ogsaa til Op-gave at meddele de Unge Oplysning i dette Ords almindelige Betydning, idet de søger at give dem Adgang til at faa deres Kundskaber udvidet paa alle Omraader, hvor saadanne kan komme dem til Gode i deres forskellige Livsstillinger.

Her til Lands er der sket en Begyndelse til det samme baade i København og i Odense, men fraregnet, at dette Spørgsmaal er bleven berørt nu og da ved Forhandlingerne paa de større Møder, har det ellers hidtil ligget hen.

Nu tages det frem til Behandling. Og af tvende Grunde hævdes det, at dette Oplysningsarbejde nødvendigvis maa tages op, hvor de fornødne aandelige og materielle Kræfter er til Stede.

Baade er en saadan videre Uddannelse et stort Gode for de Unge selv, og tillige er den et virksomt Middel til at drage andre ind i Foreningerne.

Denne Artikel af Redaktøren fremkalder nu nogle Indlæg i Spørgsmaalet, bl. a. et fra København og et fra Odense, som begge er for at tage fat paa et Oplysningsarbejde i K. F. U. M., men ganske vist har de ogsaa saa godt som udelukkende Købstadforeninger for Øje.

Men det er en Selvfølge, noget, som ikke kan undgaas, at der er dem, som er imod; særlig fra deres Side, som arbejder i Land-

¹⁾ De Unges Blad 1891, S. 108—109. ²⁾ Ynglingeforenings-Tidende 1889, S. 12—13.

foreningerne, gøres en modsat Betragtning gældende, lydende paa, at Oplysningssagen maa ikke slippes ind i Foreningerne, vi skal holde os alene til det, som dog er det første og sidste, det direkte Arbejde paa Sjælenes Frelse.

Og paa dette Aars store Fællesmøde for de Unge i Pintseugen (20.—21. Maj) tørner de 2 Opfattelser af dette Spørgsmaal ret kraftigt sammen, saa Mødet truer med at ende i Misstemning.

Dette Møde, der holdes i Kolding, er, som det var at vente, stærkere besøgt end noget af de tidligere Fællesmøder; fra Foreningerne er anmeldt c. 2000 Deltagere, som alle med stor Gæstfrihed indkvarteres i Byen og nærmeste Omegn, og fra denne og Kolding selv deltager omtrent dobbelt saa mange, saa det samlede Antal kan anslaaes til c. 6000.

Her er ogsaa baade norske og svenske Gæster til Stede: Stiftsprovst Hall, Professor Waage fra Kristiania og Pastor Lundén fra Gøteborg, som glæder og opliver Forsamlingen med sin stærke, herlige Stemme.

Kirken og Missionshuset kan ikke rumme dem, som strømmer sammen for at deltage i »Aabningsgudstjenesten«, saa der maa afholdes et tredje Møde i Ridehuset, og alle Forhandlingsmøderne samt Slutningsmødet holdes i Kolding berømte Slotsruin. Det er et imponerende Skue, der fryder Øje og Hjærte, at se denne Skare af Unge fra hele Landet drage op fra Byen og med Undtagelse af et lille Rum nede ved Porten fylde hele den indre Slotsgaard. Set fra Talerstolen er hele den store Gaardsplads forvandlet til et Hav af Hoveder, — og det er ikke Skaldepander og Graaskæg, men hovedsagelig unge Mennesker af begge Køn i deres fejreste Vaar.

Efter at Lundén og Prof. Waage har bragt Hilsener fra de svenske og norske Foreninger, er det, at Chr. Gad (da Præst i Horsens) indleder Forhandling om: »Den kristelige Ynglingeforening og Hjemmet« — et, skulde man synes, meget fredeligt Emne.

Og dog slynges her en Bombe ud, som eksploderer.

Indlederen hævder nemlig: »Vi maa have noget af det menneskelige med ind ved Siden af. For det første, fordi vi ellers ikke faar Byernes Ungdom med, for det andet, fordi Foreningerne skal være et Hjem for den hjemløse Ungdom, og i et Hjem sidder man ikke altid og læser i Bibelen eller synger Psalmer.« Kort sagt: »Det menneskelige skal tages op ved Siden af det kristelige.«¹⁾

Det er nu ikke alene dette, Indlederen vil i sit Foredrag, hvis

¹⁾ De Unges Blad 1891, S. 86.

Indhold han samler i følgende 4 Ønsker for Foreningerne, at de maa faa Naade til:

- »1) At indskærpe de Unge deres Pligter overfor Hjemmet,
- 2) at være til Velsignelse for Hjemmene, baade de vantro og de troende Hjem,
- 3) at være et Hjem for de hjemløse Unge og
- 4) at berede de Unges eget fremtidige Hjem.«¹⁾

Men Forhandlingen, som er meget livlig og tydelig bærer Vidnesbyrd om, at her er rørt ved et »brændende« Spørgsmaal, og som trækker ud lige til Kl. 6, saa Aftenmøderne maa forrykkes en Time, kommer unægteligt mest til at dreje sig om Forholdet mellem »det menneskelige« og »det kristelige« i Foreningerne.

Maaske er E. Nyeberg ikke uden Skyld heri, idet han straks fra Forsamlingen retter det Spørgsmaal til Indlederen, hvad han mener med »det menneskelige«.

Og nægtes kan det ikke, at der lægger sig en Misstemning over Mødet, som truer med at gøre det mindre hyggeligt.

Men, som saa ofte, er det Vilh. Beck, som redder Situationen.

Som det er hans Skik, lader han ganske roligt alle de andre udtale sig, som de vil og maa efter deres Syn og Overbevisning, og til allersidst kommer han saa med sine Bemærkninger.

Først erklærer han, at hele Misstemningen kommer af, at ved at bruge fremmede Ord kan man saa let blive misforstaaet. Og her er bragt et fremmed Ord ind, et saadant, som ikke findes i den indre Missions Ordbog, nemlig »det menneskelige«.

Og med Hensyn til de 2 forskellige Meninger, som her er fremsat, er det hans Betragtning: »Vil Foreningerne have saadant noget med, saa skal det være, fordi de troende i Foreningerne har Lyst dertil, men det skal aldrig være for at bruge Limpinde, hvorpaa vi vil fange løse Fugle. Vi skal ikke være som Fanden, der rækker en lille Finger ud for at tage hele Haanden, vil vil ikke fange Folk til Guds Rige uden ved Ordet alene.«²⁾

Og han faar Humøret op igen, ikke mindst hos de Unge, ved at fortælle en lille Historie om en Gæst, han en Gang havde i sin Præstegaard, som unægtelig bar sig noget anmassende ad. Først anvises ham 1 Gæstekammer med 2 Senge og 2 Sæt Vasketøj, — og han afbenytter begge Senge og begge Sæt Vasketøj. Efter 3 Dages Forløb lægger han Beslag paa 2 Gæsteværelser, da der er gaaet 4 Dage, breder han sig i 3, og inden 14 Dage benytter han dem alle 8. En saadan Gæst er der kun ét at gøre ved — »helde ham ud.«

¹⁾ De Unges Blad 1891, S. 87. ²⁾ S. St., S. 91.

Vilh. Becks Raad er derfor dette: »Tag kun op af de Ting, som ikke er ugudelige Ting, men tag dem kun som Gæst, og mærker I, at denne Gæst begynder at brede sig, saa held ham ud.«¹⁾

Saa er Misstemningen væk, bortvejret som Avner for Vinden, og hvad der endnu maatte være tilbage, jager Lundén paa Flugt med sin prægtige Sang.

Nu er det ikke saaledes at forstaa, at Indre Missions Venner paa Landet gennemgaaende er imod Oplysningsarbejdet. Nej, at Oplysningstanken alt har slaaet dybe Rødder i Missionens Verden og er almindelig anerkendt, viser bl. a. den Omstændighed, at i dette Efteraar aabnes 2 nye Indre Missions Højskoler. TO HØJ-
SKOLER TIL.

Men lad os først se lidt paa Sommeren og dens Missionsarbejde.

Sommertiden er ingenlunde den bedste Arbejdstid, men den er de store Møders Tid. Der er f. Eks. de mange Skovmøder. Og glædeligt er det at se, at paa bestandig flere Egne af Landet holdes de store Fællesmøder for Indre Missions Venner fra en vid Omegn; det er faste, aarligt tilbagevendende Møder, som samler Skarer af Mennesker.

Her er ikke blot — som før omtalt — Tommerupmødet paa Fyn og Fællesmødet paa Lolland-Falster i Holmeskoven ved Sakskøbing. Men baade Midtsjælland (i Skoven ved Sorø), Sydsjælland (i Skoven ved Lou St.) og Nordsjælland (i Frederiksborg) har sine Fællesmøder, — og selvfølgelig Jylland lige-saa: paa Sjørring Volde for Thy, i Slotved Skov for Vendsyssel, i Spang Skov ved Fredericia for den sydøstlige Del af Jylland, i Nørholm Skov ved Varde for den sydvestlige Del og i Toftum Bjerge for den nordvestlige Del.

I denne Sommer (1891) er Vilh. Beck for første Gang paa Bornholm, hvor han holder 7 Missionsmøder: i Rønne, Ny Kirke, 2 i Almindingen (det ene forstyrres ved et stærkt Tordenvejr), i Rø, paa Hammerhus og i Olsker. Men det lader til, at Bornholmerne ikke ret skønner paa ham som Prædikant, maaske er hans Forkyndelse dem for sakramental, — vi er jo her paa Trandbergs og Chr. Møllers Ø —, maaske er den for livlig for dette noget stive og alvorsfulde Folkefærd; noget gør det vel ogsaa, at han ved det første Møde derovre (i Rønne) taler stærkt imod Afholdsbevægelsen, som har mange Tilhængere dér. Saa vidt vides, er det da baade første og sidste Gang, Vilh. Beck er derovre. Derimod stiftes ders senere i Tilslutning til Indre Mission en særlig Missionsforening for Bornholm, der hver Sommer lader afholde et overordentlig

¹⁾ De Unges Blad 1891, S. 91.

stærkt besøgt Fællesmøde i Almindingen. Andre Steder, navnlig i Jylland, er hans Møder som sædvanligt meget stærkt besøgt, saaledes f. Eks. i Lemvig (31. Juli), hvor Kirken ikke kan rumme Menneskemængden, saa Beck maa tale fra Raadhustrappen paa Torvet, og i Skjern (2. August), hvor Mødet holdes udenfor Kirken, da det er umuligt, at Forsamlingen kan rummes indeni den.

Og, som sagt, i Efteraaret har Vilh. Beck den Glæde at indvi 2 nye Højskoler: i Horne i Vendsyssel og i Haslev paa Sjælland.

Allerede i en Aarrække har Tanken om at faa en Højskole i Vendsyssel, hvor der kunde gives de Unge gode og nyttige Kund-

HORNE HØJSKOLE.

skaber, og som vilde arbejde Haand i Haand med Troslivet deroppe, ligget adskillige paa Hjærte. Tanken herom er ikke ligefrem opkommen ved at høre om Højskolearbejdet paa N. Nissum og Børkop Højskoler, men den næres selvfølgelig ved, at man faar at vide, hvilket herligt Udbytte Eleverne medbringer herfra.

Ved et Fællesmøde for D. M. S.'s Kredsforeninger i Skagen 23. og 24. September 1890 lægges Sagen da offentlig frem, og det viser sig, at Tanken om en Højskole finder aabne Hjærter hos alle de forskellige Venner, komne sammen fra hele Vendsyssel. Og netop, som Sagen skal lægges frem, indløber Brev fra Vilh. Beck,

— hvem det er meddelt, at en Højskole tænkes oprettet, — og det lyder paa, at hans Stilling til Sagen er, hvad han derom har sagt til Herren: »Kære Jesus, lad det lykkes.«¹⁾ Hvilket »finder dyb Genklang i Hjærterne.«¹⁾

Fremdeles er hele Forsamlingen enig om, hvor den paatænkte Højskole skal ligge, nemlig i Horne; ganske vist er det et noget afsides Sted, men Horne er Udgangspunktet for Livet i Vendsyssel, og dér er et Samfund af Herrens Venner, som skønnes at ville være til Velsignelse for de kommende Elever paa Skolen.

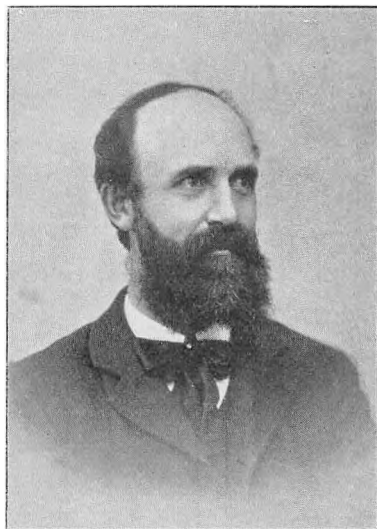
Og nu tages fat paa Arbejdet, en Bestyrelse paa 9 Medlemmer (5 fra Horne og 4 fra det øvrige Vendsyssel) dannes, og Jord til Byggegrund (omtrent midt imellem Horne Kirke og Missionshus) købes — en tiltalende Plads med vid Udsigt.

Først er det Tanken at bygge Højskolen paa Aktier ligesom de 2 andre Indre Missions Højskoler, men Stemningen rundt om i Samfundene viser sig at være for at rejse den ved frivillige Gaver. I Løbet af kort Tid tegnes over 7000 Kr., og Resten, et lignende Beløb, tænkes tilvejebragt, dels ved Laan hos Venner, og dels ved Gaver fra Venner rundt omkring i Landet.

Torsdag 15. Oktober er en Festdag deroppe, — da foregaar Indvielsen af den nye Højskole.

Efter flere Dages Regn og Blæst klarer Vejret op, og den Dag opvarmer den skønne Oktobersol Luften og hilser smilende paa de mange unge og ældre, som stævner sammen baade langvejsfra og fra de omliggende Samfund.

Kl. 9 om Formiddagen samles man i Kirken, som ikke en Gang kan afgive Staaplads nok, og her prædiker Vilh. Beck om »Skatten i Ageren og den meget kostelige Perle.« Fra Kirken gaar Strømmen til Højskolen, 5 Minutters Gang øster paa, og snart er alle Lokaler fyldt med Mennesker, som tager Skolen og dens Omgivelser i Øjesyn. Kl. 2 foregaar Indvielsen, — Mødet maa holdes ude i Gaarden —, med en Tale af Vilh. Beck, som derefter indvier Højskolen i den treenige Guds Navn. Efter ham taler endnu C. Asschenfeldt-Han-

N. M. TOPHØJ, Horne.

¹⁾ I. M. T. 1891, S. 269.

sen (da i Sæby), Stedets Præst N. C. Hansen og Skolens Forstander N. M. Tophøj.

Nu spredes Forsamlingen om i Sognet, hvor Vennerne gæstfrit tager dem til Huse, og Kl. 7 samles man igen — denne Gang i Missionshuset, hvor Guds Ord føres frem af Præsterne Tørsleff (da i Ugilt), Madsen (Harridslev) og A. Busch (da i Feldballe), hvorefter Sognets Præst slutter Højtideligheden.

Saa begynder Skolen sin Virksomhed, 1. Novbr. 1891 »Karleskolen« og 1. Maj 1892 »Pigeskolen«, men i Begyndelsen er Besøget ringe nok, de 2 første Vintre mellem 20 og 30 Elever, senere bliver det bedre; i 1893 er der 25 indmeldte Piger.

P. C. DAVIDSEN.

3-Ugers Dagen efter denne Fest i Horne indvies i Haslev ved Næstved Indre Missions 4. Højskole.

I Februar 1891 udsendes gennem Missionstidenden en Indbydelse til Mænd og Kvinder, der interesserer sig for Sagen, til at tegne Aktier, hver paa 100 Kr., i dette Foretagende. Det er Vilh. Beck sammen med 10 Lægmænd paa Sjælland (derimellem Prof. Westergaard i København), som retter denne Henvendelse, naturligvis særlig til Indre Missions Venner paa Sjælland og Fyn, og det er Følelsen af Savnet af en Folkehøjskole paa Øerne, som driver dem dertil.

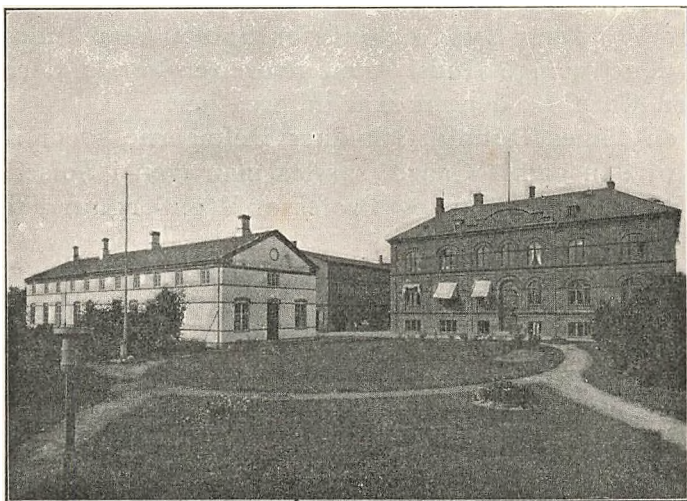
Skolen tænkes bygget ved Haslev Station, hvor en Bondegård eller en anden Ejendom af passende Størrelse kan købes til rimelig Pris, saaledes at der kan blive Avling i Forbindelse med Skolen. I Haslev kommer den ogsaa til at ligge paa et Sted, hvor et af de ældste større Indre Missions Samfund findes.

Bestyrelsen af Skolen skal bestaa af 17 Mænd, hvoraf 9 (den større Halvdel) vælges af Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, og de 8 (den mindre Halvdel) af Aktionærerne.

Efter et Missionsmøde i Haslev 23. Marts samles Indbyderne for at tage Beslutning om Skolens Oprettelse. Og her viser det sig, at der er tegnet Aktier for godt Halvdelen af Summen (70,000 Kr.) næsten udelukkende af Venner paa Sjælland, men trods dette, at

der altsaa mangler meget i den fulde Aktietegning, beslutter Indlejerne ikke at oppebie denne og saaledes udsætte Sagen et helt Aar men at tage fat straks, saa Skolen kan begynde i dette Efteraar. Gaarden købes med et Tilliggende af 56 Tdr. Land, og her skal Skolen altsaa ligge ved Siden af Missionshuset. Et Byggeudvalg nedsættes, og Maalet er hurtigst muligt at begynde paa Bygningens Opførelse.

Paa Sommermødet 1891 i Svendborg (26.—29. Maj) vælger Indre Missions Bestyrelse de 9 Medlemmer til Bestyrelsen for Haslev Højskole, nemlig 6 Præster (3 af I. M.s Bestyrelse og 3 udenfor) og 3 Lægmænd (alle udenfor I. M.s Bestyrelse); desuden vælges 2 Lægmænd til Suppleanter.

HASLEV HØJSKOLE.

Og paa Generalforsamlingen i Haslev Missionshus 11. Juni, hvor c. 150 Aktionærer giver Møde, vedtages Lovene, og de 8 andre Bestyrelsesmedlemmer vælges, nemlig 7 Lægmænd og 1 Præst samt til Suppleanter 2 Lægmænd. Byggearbejdet skrider nu godt fremad, Bestemmelsen er, at Bygningen skal staa færdig i Oktober, saa den kan modtage de første Elever til November.

I Juli lykkes det at faa P. C. Davidsen, Lærer paa N. Nisum Højskole til Forstander; »han har«, — som Vilh. Beck skriver —, »et særdeles godt Navn fra sin tidligere Stilling, hvor de Unge elskede ham.«¹⁾

¹⁾ I. M. T. 1891, S. 512.

Og Torsdagen 5. November oprinder Festdagen, da Skolen indvies og tages i Brug.

Fra Taget af den smukke og anselige Højskolebygning, som ligger højt og frit i Udkanten af Haslev By med vid Udsigt ud over Egnen, vajer et stort Dannebrogssflag — en Foræring — og hilser de mange velkommen, der strømmer sammen til Højtideligheden. Bygningen har 2 eller, om man vil, 3 Etager, idet der ogsaa er en stor og rummelig Kælderlejlighed. Foruden Lejlighed til Økonomen og Forstanderen samt 4 store Skolestuer er der Plads til 50 Elever, men der kan med Lethed skaffes Plads til dobbelt saa mange.

Kl. 2 er den store Spisesal fyldt til Trængsel, ja, mange kan slet ikke komme ind men maa nøjes med at staa udenfor de aabne Vinduer. Vilh. Beck holder Festtalen over Jesu Ord til sine Disciple: »I er Verdens Lys« og indvier Skolen som Indre Missions Højskole i den treenige Guds Navn, hvorefter Forstanderen taler et Ord om den Gerning, der nu skal udføres her.

Efter en Times Ophold, i hvilket Deltagerne søger til de dækkede Borde i den gamle Gaard, samles man igen i Spisesalen, hvor Provst H. Blom fra Dalby og Professor Westergaard taler, hvorpaa Vilh. Beck slutter Festen.

Dagen efter begynder Arbejdet paa Skolen med 22 mødte Elever — og gaar en lys og lykkelig Fremtid i Møde under Guds rige Velsegnelse.

Fra Sommermødet i Svendborg er at bemærke, at i Henhold til det tidligere omtalte Forslag af Joh. Clausen fra Efteraarsmødet forrige Aar i Kalundborg om en nøjere Organisation af Missionæernes Virksomhed indskærper Bestyrelsen her i Svendborg Indre-Missionæerne, at de, hvis Virkekredse er paa samme Kant af Landet, samles nogle Gange om Aaret for at ordne deres Rejser¹⁾, for at de ikke skal overfylde enkelte Steder med Møder og forsømme andre Egne. Ligesaa foreholdes det dem, saa vidt muligt, at indrette deres Rejser saaledes, at de kan opholde sig nogle Dage i hvert Sogn og at anvende den til Forsamlinger mindre gunstige Sommertid til Husbesøg.

Saa kommer vi til Efteraarsmødet i Varde 27.—29. Oktober 1891.

¹⁾ Formentlig sigtes her til de saakaldte Missionærkonventer. Saa vidt vides, er Missionæerne paa Fyn nogle af de første, som begyndte paa saadanne Møder. Efterhaanden som Missionæernes Antal voksede, blev baade Aarsmøderne og Indre-Missionæernes Foraars- og Efteraarsmøder saa store, at de følte Trang til at faa mindre Sammenkomster, hvor de kunde drøfte baade indre og ydre Anliggender.

Mens der ved Sommermødet i Svendborg kun antages 2 nye Indre-Missionærer: Hans Rasmussen Andersen i Stavrby ved Middelfart og Bager Fenneberg i Vejle, forøges Arbejdsstyrken her i Varde med 4 nye Mænd, som tages paa Prøve et Aar: S. H. Beck (en Broder til H. Chr. Beck) i Maderup ved Bogense, Peter Frandsen Jørgensen i Vejlbj, And. Mathiasen i Viborg og Lars L. Ulrik i Østerbølle.

Tilgangen af Indre-Missionærer, — hvorved bl. a. Missionens Fremgang er betinget —, maa i det hele siges at være upaaklagelig, og det er en næsten enstemmig Udtalelse fra Missionens Udsendinge, at de modtages med Velvilje af Præsterne — ganske vist i forskelligt Maal —, ikke at tale om, at mange, baade ældre og yngre Præster, arbejder flittigt med Landet over i Indre Missions Gerning.

Derimod har det længe været følt som et Savn, at siden Jeansson i 1871 meldte sig fra, har Missionen ikke haft nogen Rejsepræst, som ganske ofrer sig for den Gerning.

Nu, efter over 20 Aars Forløb, lykkes det at faa en saadan — i 1892.

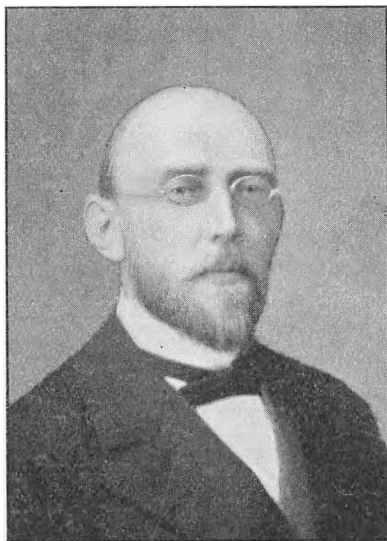
Allerede i 1883 havde der ved Bestyrelsesmødet i Varde 15. November været Tale om 2 Præsters »Optagelse i Missionen« — den ene af dem i alt Fald som Rejsepræst, hvorom Formanden skulde forhandle med vedkommende, — uden at der kom noget ud deraf.

Men nu melder en af Indre Missions kendte Præster, hvis Præstevirksomhed og øvrige flittige Arbejde for Guds Rige Gud hidtil rigeligt havde velsignet, sig til Tjenesten: C. Asschenfeldt-Hansen i Sæby i Vendsyssel.

Og i den Anledning holder Bestyrelsen et ekstraordinært Møde i Fredericia 6. April 1892, hvor han bliver antaget.

Tilbudet gaar ud paa, at Asschenfeldt-Hansen vil nedlægge sit Embede, dersom den indre Mission vil tage ham i sin Tjeneste, — hvilket Tilbud enstemmigt modtages (2 Medlemmer var fraværende: P. E. Blume og O. F. Moe, men havde sendt deres Samtykke skriftligt).

Han skal have Bolig paa Frederiksberg og arbejde dér den

C. ASSCHENFELDT-HANSEN.

DEN 3.
REJSE-
PRÆST
(1892-1896).

halve Del af Aaret, i den anden Halvdel skal han virke i Sjællands og Lolland-Falsters Stifter, — hvilken Ordning af Arbejdet Bestyrelsen dog til enhver Tid kan forandre¹⁾. Af Missionens Kasse ydes der ham en fast aarlig Løn (med Huslejhjælp, hvoraf Foreningen imod den lovbeskyttede Prostitution udreder Størsteparten), og hans Rejseudgifter godtgøres ham.

Endvidere medgives ham en Instruks saalydende:

»I. Rejsepræsten udsendes for i »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«s Tjeneste at arbejde for Guds Rige i Danmark.

II. Hvor han vil holde Møde, skal han sætte sig i Forbindelse med Sognepræsten og, saa vidt muligt, arbejde i Forening med denne.

III. Rejsepræsten skal i den ham anviste Kreds arbejde efter nærmere Aftale med Bestyrelsen.«

Allerede i en Aarrække havde den indre Mission med store Pengeofre optaget Arbejde paa Frederiksberg med flere Missionærer, og der havdes »et Missionshjem« i Lykkesholms Allé 4, B, indviet 15. Marts 1892 af Chr. Sørensen.

I det første Aar virker Asschenfeldt-Hansen under trange Vilkaar, Frederiksberg Kirke nægtes ham, »ubegribeligt af hvilken Grund«²⁾, mens f. Eks. Jesuskirken, Emmauskirken, de Classenske Boligers Kirke er aaben for ham.

Senere loves ham Brugen af Frederiksberg Kirke »lejlighedsvis«³⁾, ligesom ogsaa Udvalget for Kirkesagens Fremme overlader ham Bedesalen paa Chr. Winthers Vej hver Tirsdag Aften.

MISSIONEN
ANGRIBES.

I det hele mærkes der nu ikke liden Modstand imod Missionen, ikke alene fra Verdens Side, — hvad ikke kan være anderledes, men ogsaa fra Kirkens Side, — hvad ikke burde finde Sted.

Den gode Forstaaelse, der saa smukt kom til Orde paa Kirke-mødet i Aarhus i 1889, var ikke af holdbar Beskaffenhed. Langt snarere ser det ud til, »at den Anerkendelse, der blev Indre Mission til Del, opirrede en Del af dens Modstandere, i det mindste er der fremkommet i Pressen en Del Angreb paa den, ligesom ogsaa en Del af de mere venligtsindede har ment at burde udtale sig imod, hvad de ikke syntes om hos den.«⁴⁾

¹⁾ Den indre Mission omfatter saa vel By som Land, — man erindre dens Navn »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« —, alene det egentlige København (ikke Frederiksberg) er efter velvillig Overenskomst med den indre Missionsforening i København denne sidste overdraget. (Efter Alm. Kirketidende 1889, S. 2). ²⁾ I. M. T. 1893, S. 784, 332. ³⁾ I. M. T. 1893, S. 814. ⁴⁾ Alm. Kirketidende 1891, S. 1.

Fra den indre Missions Side fremkommer vel et Forslag, udgaaet fra Bestyrelsen, i Retning af et fredeligt Samarbejde mellem de forskellige Retninger i Folkekirken: »Menighedskonventet af 1891« — men, som vi skal se, Striden undgaas ikke.

Tanken om et saadant Konvent, »sammensat af levende Præster og Lægfolk, lige mange af hver Slags, ligelig fordelte mellem de 3 Grupper i Folkekirken, til fredelig Forhandling om praktiske kirkelige Anliggender«¹⁾, udgaar fra J. Vahl.

Op efter at Tanken har været drøftet i en mindre Vennekreds i Ørsløv Præstegaard i Sommeren 1890, bringes Forslaget frem til Forhandling paa det 4. Kirkemøde i København 14.—16. Oktober samme Aar.

Forhandlingsemnet her om: »Et almindeligt Konvent for den danske Folkekirke« indledes af J. Vahl og Dr. J. Nørregaard, og den derpaa følgende Forhandling er gennemgaaende velvillig; kun én Lægmand ses at have taget Ordet i denne Sag: O. Lawaetz, der ønsker Lægmandselementet fyldigere repræsenteret end foreslaaet.

Op hvad Dr. Nørregaard udtalte i Slutningen af sit Foredrag, »Haab om, at der maatte komme noget ud af nærværende Forhandling«²⁾, — det sker. Den 17. og 18. Juni 1891 holder Menighedskonventet sit første Møde i København, hvortil efter privat Indbydelse møder c. 90 Præster og Lægmænd fra Landets forskellige Egne. Her forhandles et Par Forslag »om en ny Psalmebog« og »om Indvielse og Opløsning af Ægteskab«, og til Slutning vedtages Love.

Menighedskonventet bestaar af 90 Medlemmer, halvt Præster, halvt Lægmænd, hvortil kommer 45 Suppleanter i ligeligt Forhold fra de forskellige Landsdele og de forskellige kirkelige Retninger; de ledige Pladser supplerer sig selv. Konventet samles hvert Aar, og dets første Bestyrelse bestaar af: J. Vahl, Dr. Nørregaard og G. Heiberg (Præst i Kirke-Helsingør)³⁾.

Men trods disse fredelige Bestræbelser undgaas Striden ikke, paa det 5. Kirkemøde i Odense, 17.—19. Maj 1892, slaar Fjendskabet imod den indre Mission ud i lys Lue.

Emnet fra Aarhusmødet tages her op igen, — mærkværdigt nok, at et saadant Stridsemne kommer frem igen paa et »Bethesdamøde« efter saa kort Tids Forløb —, det gives kun en anden Ordlyd: »Lægmandsvirksomheden i Menigheden i Forhold til Præsteembedet.«

¹⁾ Annekset 1891, S. 13—14. ²⁾ Alm. Kirketidende 1890, S. 331. ³⁾ S. St. 1891, S. 214—215.

Og mens den første Indleder, Provst Hjort i Nyborg, der kun vil høre Tale om Lægfolk som Ordets Forkyndere »under Nødtilstande« og slaar fast: »Der er kun ét Præsteembede, og vi skal ikke oprette to«, »ikke holder sig fri for at saare ved Vittigheder«, taler den anden Indleder, P. Blomberg, »saa smukt og mildt, at det vækker almindelig Anerkendelse.«¹⁾

Forhandlingen, som fortsættes ved Eftermiddagsmødet, og som saa godt som udelukkende drejer sig om Slutningen af Provst Hjorts Foredrag (om »Lægmandsvirksomheden i Ordmissionens Tjeneste«), er fra mange Taleres Side et Angreb paa den indre Mission, den er »overflødig«, den er »ukirkelig«, den er »dømmesyg«, den gjorde bedst i snart at holde op o. s. v.²⁾

Vilh. Beck er ikke til Stede ved dette Møde; efter at have tilbragt en Vinter med megen Sygelighed er han rejst til Karlsbad for at søge nye Kræfter til Arbejdet, men den indre Mission har dygtige Forsvarere paa Mødet, saaledes: Læg mændene Anders Stubkjær og H. Chr. Beck og Præsterne H. Ussing og O. C. Ipsen.

Dog maa det ogsaa siges, at enkelte af dem, som kom med de mange »gode« Raad, anerkendte baade det gode og nødvendige ved den indre Mission, — som ingen dog vist vil undvære i den danske Folkekirke.

Den indre Mission med sine 10,000 Missionsmøder om Aaret, afholdte af Læg mænd og Præster Landet over (i 1892 er Tallet paa faste Indre-Missionærer og Lærere, som i deres Fritid arbejder for Missionen, overskredet 100), med sine c. 4000 Børnegudstjenester, Ynglinge- og Pigemøder samt Samtalemøder og med sine Blade, der i Tusinder af Eksemplarer spredes ud over Landet, (som bestemt paa Efteraarsmødet i Varde 1891 har Missionen siden Nytaar 1892 haft sit eget Trykkeri (J. Fischmann), hvor »I. M. T.«, »Annekset« og »Raadgiveren« trykkes) er en stor, landsomfattende Virksomhed til Menneskers Frelse, — det kan alle se, som vil se.

Men det er sandt, hvad en Taler sagde paa Kirkemødet i Odense: den indre Mission er ikke færdig.³⁾ Langt fra.

AT SØGE DEN ENKELTE. (HUSBESØG) Let skønnes det, at Missionen er ude over den første Kærligheds Tid, fra forskellige Sider klages der over, at Møderne er meget daarligere besøgt end for flere Aar tilbage, og af den Grund er der Anledning til at minde Indre-Missionærerne om at gaa noget mere omkring i Husene for at faa Folk i Tale¹⁾.

Denne Udtalelse kommer fra »en Kreds af troende Lægfolk«,

¹⁾ Alm. Kirketidende 1892, S. 184. ²⁾ S. St., S. 186. ³⁾ Annekset 1892, S. 106.

⁴⁾ Annekset 1891, S. 175—176.

der udtaler en Tak til Joh. Clausen, som just i »Annekset« har gjort sig til Talsmand for denne Sag. Han og Vilh. Beck har her en Forhandling om Missionens Virksomhed, der gaar ud paa det Spørgsmaal, om der ikke mere skal lægges Vind paa »at søge den enkelte.« Meget stærkt betoner Joh. Clausen dette, og han anser det for en Sag af stor Betydning for Missionens fremtidige Stilling i Folket. Og Vilh. Beck takker ham, fordi han har peget saa klart paa dette: ikke at glemme de enkelte midt i Arbejdet med de store Skarer ved Møderne, — men han fastholder som den bedste Ordning af Missionærernes Arbejde, at Forsamlingerne maa være det første.

Denne Forhandling sætter Frugt ved Sommermødet i Hjørring 26.—29. Juli 1892, hvor der maa holdes 2 samtidige Guds-tjenester baade i St. Kathrine Kirke (Vilh. Beck) og i St. Hans Kirke (P. E. Blume), — og endda kan Folk ikke faa Plads.

Ved Bestyrelsens Møde med Indre-Missionærerne forhandles her bl. a. ogsaa om Husbesøg som en væsentlig Side af Arbejdet, der lige saa lidt maa forsømmes som de offentlige Møder. Og man enes om, at Missionærerne skal føre Dagbog over deres Husbesøg og aarligt gøre Indberetning derom, saa disses Antal kan meddeles i den aarlige Beretning i Missionstidenden om Missionens Virksomhed.

Foruden dette at være nødt til at søge den enkelte kan nævnes et andet Vidnesbyrd om, at Missionen har mange Aar bag sig, — den er jo over Datidens Betegnelse af en Menneskealder —, nemlig: at man »tænker paa de fordums Dage, paa de længst hennrundne Aar« (Ps. 77, 6). Saa længe man er ung, tænker man fremad; det er altid Tegn paa en mere »sat« Alder, naar Tanken løber tilbage.

Men heraf kommer ogsaa et Gode for Missionen, en rigtig god Tanke kommer paa den Maade til Verden oppe i Vendsyssel.

En af Vennerne paa Sæby-Egnen, Gaardmand Christen Mathiassen, en stilfærdig og trofast Mand, en af de første paa den Egn, som fandt Livet i Herren, faar Tanken, som han meddeler Asschenfeldt-Hansen, for at han kan lægge den frem for Herrens Venner, hvilket han ogsaa gør i Missionstidenden.

Forslaget gaar ud paa, »om det ikke kunde være skønt, at alle vi, der takker Gud for, hvad han har brugt den kirkelige indre Mission til her i Danmark, en Gang om Aaret paa en bestemt Dag kunde samles rundt om i Landet, hver paa sit Sted, for særligt at bringe Gud Tak derfor og nedbede hans Velsignelse over denne Virksomhed, at den fremdeles maatte gaa fremad i et Gud velbe-

EN GOD
IDÉ.

hageligt, sundt Spor, ligesom der samtidigt kunde ske en Indsamling for denne Sag blandt alle dens Venner.«¹⁾ Med andre Ord, Meningen er at give den indre Mission en aarlig tilbagevendende Festdag i Lighed med, hvad Hedningemissionen har i Helligtrekongersdag.

Vilh. Beck griber denne Tanke, udsprungen af Kærlighed til den indre Mission, med Tak til Herren, som har ladet den opkomme i et Menneskes Hjærte. Og da han af Asschenfeldt-Hansen er opfordret til at finde en Dag, egnet til at være en saadan aarlig fælles Mindedag for den indre Mission, foreslaar han Indre Missions Venner at samles Søndagen efter Stiftelsesdagen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, 13. September. »Lad os« — skriver han — »altsaa holde en stor Indre-Missionsfest i hele Danmark Søndag Aften den 18. September, hver i sin Kreds, med Indsamling til Missionen.«²⁾

Saaledes er det nu gaaet siden Aar efter Aar, en meget stor Pengesum er paa den Maade samlet ind til Missionen paa denne dens aarlige Offerdag, og rig Velsignelse fra Gud er nedbedt over dens Gerning paa denne aarlige Bededag.

Jo, det var en god Idé, paa den Maade har den troende Mand faaet Naade til at gøre en god Gerning imod den indre Mission. Derfor maa vi ogsaa ihukomme ham.

Særlig højtidelig er Dagen, naar den indtræffer 17. September — »Foreningen for den indre Mission«s Stiftelsesdag.

Men Tidens Hjul ruller ustandseligt videre, — og vi maa med, ind i det følgende Aar: 1893.

VEL MØDT,
I UNGE! I
HOVED-
STADEN.

Her anfører vi straks som Aarets Hovedbegivenhed i Ungdomsarbejdet: det store og uforglemmelige Fællesmøde i København.

Paa Københavns K. F. U. M.s overordentlige Generalforsamling 23. Juni 1891 forelaa bl. a. følgende Forslag fra Bestyrelsen: »Foreningen samvirker med Ynglingeforeningerne i Landet og tiltræder i den Anledning det af »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« nedsatte Udvalg med 2 Medlemmer af sin Bestyrelse.«³⁾

Dette Forslag vedtages, og hermed er da knyttet en nærmere Forbindelse mellem K. F. U. M. i København og Landmissionens Arbejde blandt unge Mænd.

De 2 Mænd, som faar Sæde i Udvalget og saaledes danner Bindeledet, er: Fuldmægtig Bangert og Bogbindermester Baden, begge i København.

¹⁾ I. M. T. 1892, S. 541. ²⁾ S. St., S. 543. ³⁾ De Unges Blad 1891, S. 110—111.

Naar dette erindres, vil det tages som en Selvfølge, at det er efter Indbydelse fra de københavnske Venner, at dette 7. Fællesmøde for Ynglinge- og Pigeforeninger afholdes i København i Pintseugen 24. og 25. Maj 1893.

Som man kunde vente, er det et meget stærkt besøgt Møde, hvorfor skulde mange Unge ikke med det samme benytte Lejligheden til her maaske for første Gang at se Hovedstaden med hele dens myldrende Liv? Det er ikke muligt nøjagtigt at opgive Deltagernes Antal, men der begaas næppe nogen stor Fejl ved at anslaa det til c. 6000, hvoraf igen Halvdelen er fra Foreninger udenfor København.

Nogle af disse huses selvfølgelig hos Slægt og Venner derinde, men mange finder ogsaa Modtagelse i københavnske Hjem, som gæstfrit aabner sig for dem; Resten indkvarteres paa Søkvæsthuset, i Bethesda, paa Marthahjemmet o. fl. St.

Venner fra Sverig og Norge deltager i dette Møde i større Antal end tidligere. Her er foruden Stiftsprovst Hall, som nu næsten regnes for Dansk, Dr. Karl Fries fra Stockholm, Præsterne Lundén fra Gøteborg og Lindhagen fra Malmø, Professor Waage og Kandidat Stub fra Kristiania, Pastor Hermanrud (Norge) o. fl.

Mødet aabnes med 3 samtidige Gudstjenester: i Frue Kirke (Biskop V. Schousboe), i Holmens Kirke (Stiftsprovst Hall) og i Garnisons Kirke (Vilh. Beck), og alle 3 Steder er der fuldt Hus. Forhandlingsmøderne holdes i Kristiansborg Slots store Ridehus, hvor der paa den ene Langvæg er rejst en Tribune, pyntet med Flag og Laurbærtræer, hvorfra Talerne holdes.

Den første Dags Forhandlingsemne: »Foreningernes Betydning for Samfundet og dettes Stilling til Foreningerne« indledes af Dr. K. Fries og Fuldmægtig Bangert, men Forhandlingen har et temmelig mat Præg, hvilket vistnok kommer af, at Forsamlingen er træt ved at høre Dr. Fries' temmelig lange svenske Foredrag, hvilket ingenlunde alle har lige let ved at forstaa, til med da Lydforholdene i det store Rum kunde være adskilligt bedre. Det gaar her som saa ofte, Indlederne tager Tiden, og naar Forhandlingen saa omsider er kommen godt i Gang, er »Tiden saa fremrykket«, at Mødet maa hæves.

Den næste Dag gaar det meget bedre, med Liv og Friskhed over det hele fra først til sidst. Emnet: »Hvor er de Unges Fjender og Venner?«, der indledes med Foredrag af Professor Waage og Distriktslæge Krohn, afføder straks en livlig Forhandling, hvori baade danske, svenske og norske Talere deltager.

Og med en vellykket Udflugt slutter Mødet.

Oprindelig var den bestemt til Skodsborg, men paa Grund af Ministeriets Forbud mod at holde Møde i Skoven dér, — efter Forlydende fordi man havde nægtet »Frelsens Hær« at samles der! — maatte det forlægges til Ulvedalene — det navnlig fra Vilh. Becks Møder velkendte Samlingssted.

Ved Tretiden afsejler fra Havnegade 3 flagsmykkede Dampskibe: »Gefion«, »Gjedser« og »Gylfe«, fuldt belastede med Deltagere — vel c. 3000. Ude i Skoven støder nok et Par Tusinde til, som er taget derud med Jærnbane eller med Vogn, — Cyklerne var endnu ikke optraadt paa Skuepladsen —, saa det er en meget anselig Skare, mest af unge Mennesker, som lejrer sig paa Skraaningerne under det unge friske Løvtag.

Her taler først Præsterne J. Steen og Asschenfeldt-Hansen, hvorefter man spreder sig i Grupper for at nyde de Forfriskninger, som Festkomitéen har sørget for.

Endnu en Gang samles alle før Afmarschen for at høre de sidste korte Afskedshilsener, som bæres frem af C. B. Kjær, Hall, den unge svenske Præst, Lindhagen og Vilh. Beck, der slutter med det hjertelige Ønske til alle de Unge: »Gud velsigne jer og bliv en Velsignelse.«¹⁾

Saa gaar Turen Kl. 8 tilbage til Skibene, som paa Hjemvejen først sejler nord paa op forbi Skodsborg, — vi kom der alligevel —, og saa ind til København. Vejret er mørkt, og det støvregner, men hvad bryder Ungdommen sig om det? Fra Skibene flyver Raketter op mod Himlen, og Blaalys afbrændes, — det lyser op i Mørket. Stemningen er udmærket, den ene Sang afløser den anden, og Musikkens Toner lyder, — indtil vi atter lægger til ved Havnegade, hvor de mange Tusinde skilles og »drager deres Vej med Glæde«, rige paa gode Ord og skønne Minder.

En stor Skuffelse for Sangbogskomitéen var det, at den nye Udgave af »De Unges Sangbog« ikke blev færdig til Pintsemødet. Men Savnet afhjælpes dels ved at udgive Tillæg til 1. Udgave af Sangbogen og dels ved at lade trykke et lille Sanghefte, til Brug ved Mødet.

Endnu næste Dag er der »en lille Efterklang af Mødet«, idet Formændene for Ynglinge- og Pigeforeninger samles til Forhandling i Bethesda. Og her forhandles og vedtages bl. a., at det Mærke, som er baaret under Festen, en Medaille i Bronze eller Sølv, fremdeles skal være Fællesmærke for det dansk-norske Forbunds Medlemmer.

¹⁾ De Unges Blad 1893, S. 104.

En Maaned efter har vi det aarlige Sommermøde i Sorø *IGEN EN NY
SLAGS
MØDER.*
27.—30. Juni 1893, og her bryder et nyt Skud frem paa Træet.

Ved Efteraarsmødet forrige Aar i Helsingør 22.—24. November, som i det hele var en Del mindre besøgt, end de Møder plejede at være (kun 60 Nadvergæster og 16 Præster ved Præstemødet), besluttedes det, »at indbyde vore Venner blandt Præsterne ved Sommermødet til et Møde sammen med Indre-Missionæerne for at bringe dem og Præsterne i nærmere Berøring med hinanden.«¹⁾

Grunden hertil var dels den, at Indre-Missionæerne i flere Aar havde ønsket ved Aarsmødet at samles med Venner og Medarbejdere blandt Præsterne, dels den, at der nu var saa mange Møder, hvor særligt Præster var med, Kirkemøder, Menighedskonventet o. lign., saa at mange Præster ligefrem hverken havde Raad eller Tid til at rejse til alle saadanne Møder.

I Forbindelse med Sommermødet i Sorø holdes da 28. Juni i Raadhussalen for første Gang et forenet Præste- og Indre-Missionærmøde, hvori 37 Præster og Størstedelen af Missionens Udsendinge deltager. Vilh. Beck indleder Forhandlingen, som er livlig og varer i 4 Timer, med et Foredrag om: Mellemtning²⁾. Og glædeligt er det at se, hvor godt og ugenert Præster og Lægmænd deltager i Ordsiftet.

I en Aarrække holdes nu saadanne Møder ved hvert Aars Sommermøde, mens Præsterne foreløbig i flere Aar beholder deres Møde *FRA NEW
ZEALAND.*
for sig selv ved Efteraarsmøderne.

Nu, da vi er ved Sorø-mødet, kan vi med det samme høre nyt fra New Zealands Missionen.

Efter Ønske af Udvalget for denne Mission vedtages det, at G. Sass bliver hjemme for at virke for Arbejdet derovre som Rejsepræst i den indre Missions Tjeneste. De Gaver, han indsamler ved sine Møder, gaar til den New Zealandske Mission, og Overskuddet tilfalder Indre Mission. Han tager Bolig i Skanderborg og modtager ingen Løn af Indre Mission, de 2 første Aar ydes den ham af en Privatmand. Og der tilstilles ham en Instruks af væsentlig samme Indhold som Asschenfeldt-Hansens; dog indskærper den tillige, at Pastor Sass ikke maa afholde Møder efter offentlig Indbydelse i Pastoratet uden Sognepræstens Tilladelse, og han maa ikke lade

¹⁾ I. M. T. 1893, S. 3.

²⁾ Dette Emne var ikke valgt af Hensyn til, at dette Møde skulde være en »Mellemtning« mellem et Præste- og et Missionærmøde. Foredraget, som ikke handlede om, hvad man i Almindelighed forstaar ved »Mellemtning«: Dans, Kortspil o. lign., findes trykt i »Annekset« 1893, S. 113—127.

Personer, som ikke er antaget af den indre Mission, følge med sig paa sine Rejser og optræde paa sine Møder.

For øvrigt kan meddeles om denne Mission, at der hidtil har virket 4 Præster derovre: G. Sass i Palmerstone paa Vestkysten, Ries i Norsewood, M. Christensen i Mauriceville og den sidst ankomne, Legarth, i Makaretu paa Østkysten.

FØRSTE
STØRRE
MØDE PAA
MORS.

Sorø synes at være et yndet Mødested, det er i 1893 5. Gang (siden 1867), Missionen holder et af sine Halvaarsmøder dér.

Derimod er det 1. Gang, i 1893, at Missionen holder et af sine større Møder oppe paa Mors, idet Efteraarsmødet afholdes i Nykøbing, M. 21.—23. November.

Det er med uvisse Forventninger, at dette Møde imødeses, da Mors jo »hidtil har været anset for et »Gosen« for Grundtvigianismen.«¹⁾ Men det viser sig, at Indre Missions Arbejde paa Mors ved Præster og Lægfolk ikke har været forgæves, baade Kirken og Haandværkerforeningens store Sal er overfyldt af Tilhørere. Derimod er Præstemødet det mindste, der hidtil har været holdt, kun 15 møder, -- men hvor mange Præster kan rejse til Mors?

HARBOØRE-
SAGEN.

Natten før dette Møde i Nykøbing, M., Natten mellem den 20. og 21. November 1893, er indskrevet med uudslettelig Skrift i mange Hjærter, — det er Stormnatten paa Harboøre, da de mange Fiskere fandt Døden i Vesterhavets sydende Brænding.

Og det er i Anledning af disse Fiskeres Jordefærd og de ved den Lejlighed holdte 2 Ligtaler, at der bryder et Uvejr løs over den indre Mission, hvis Mage hidtil i Mands Minde ikke havde været kendt. Længe har det trukket sammen, men her er Anledningen, nu bryder Hadet ud med en hidtil ukendt Styrke, det er, som Helvedes onde Aander var sluppet løs.

Den indre Missions Historie faar derved et Afsnit med Overskriften: Harboøresagen.

At en aandelig Bevægelse som den indre Mission møder Modstand og bliver Genstand for Forfølgelse, er en Selvfølge, — man tør vel her anvende Apostelens Ord: »Undrer eder ikke, mine Brødre! om Verden hader eder« (1. Joh. 3, 13) — og det i desto højere Grad, jo mere den vokser op til at blive en Magt i Folket, en Faktor, man er nødt til at regne med.

Den indre Mission med sit skarpe Skel mellem Tro og Vantro, Liv og Død, Lys og Mørke, Jesus og Satan, Gud og Verden, Himmerig og Helvede — med sin afgjorte Kristusprædiken om den hele, fulde Naade og Syndsforladelse i Blodet, der renser fra al

¹⁾ I. M. T. 1893, S. 787.

Synd, om Retfærdiggørelsen af uforskyldt Naade ved den Forløsning, som er i Kristus Jesus, ved Troen paa hans Blod — og med sit bestemte Krav om en hel og fuld Omvendelse en Gang for alle, saa det gamle bliver forbigangent, og alt bliver nyt, saa Mennesker bliver det omvendte af, hvad de var før, den maa selvfølgelig paa-regne Verdens stadige Modstand og Uvilje.

Intet er Verden saa meget imod som det afgjorte Standpunkt.

Og den indre Mission med sit bestemte Krav til de hellige om at følge Jesus efter i en hellig Omgængelse, ikke paa noget Punkt forsøge at tjene 2 Herrer eller skikke sig lige med Verden men føre sin Kristendom ud i alle, selv de mindste og ubetydeligste dagligdags Forhold — den er af samme Grund selvsagt undergivet Verdens Modstand.

Den verdslige, overfladiske Kristendom vil just bære Kappen paa begge Skuldre, halte til begge Sider.

Men baade paa Grund af sin stærke Fremhæven af den levende Menighed, Samfundslivets Velsignelse og Kraft og sit meget tydelige sakramentale Præg kommer den indre Mission tillige i Modsætningsforhold til adskillige Fænomener baade udenfor og indenfor Kirken.

Af den første Grund er den f. Eks. imod Totalafholdsbevægelsen — i hvert Fald dens ledende Mænd.

For Joh. Clausen staar Sagen saaledes: »Den troende Menighed for sit eget Vedkommende trænger ikke til nogen Afholdsforening; thi indenfor Menigheden findes ingen Drukkenskab, en Dranker er som saadan udenfor denne. Indenfor Menigheden har man kun stadig Brug for Herrens Formaning: »Vogter eder for Fraadseri og Drukkenskab«; thi denne Fristelse ligger ogsaa for troende Mennesker.«¹⁾

Og for Vilh. Beck er Totalafholdssagen med dens taabelige Løfter en Uting, som han ikke kan begribe, at troende Mennesker kan have med at gøre, et Kvaksalveri af den vantro Verden, som ikke vil bruge den store Læge, der helbreder for alle Sygdomme;²⁾ det vilde være Vilh. Beck umuligt at gaa ind i en Totalafholdsforening, og derfor raader han alle hellige fra at gøre det. At gøre det staar for ham som en Kristusfornægtelse.³⁾

Og af den anden Grund bekæmpes Sakramentløsheden, hvor den findes.

Derfor er Vilh. Beck imod Frelsens Hær, »den ligefrem fornægter Sakramenterne som unødvendige til Salighed, og dermed

¹⁾ Annekset 1890, S. 2. ²⁾ I. M. T. 1888, S. 660. ³⁾ Annekset 1890, S. 26—27.

fornægter den med det samme den hellige Skrift, hvori der staar om Daaben: »Uden nogen bliver født paany af Vand og Aand, kan han ikke komme ind i Guds Rige« (Joh. 3, 5), »Daaben frelser os« (1. Pet. 3, 21), og »Jesus frelste os ved Igenfødelsens Bad« (Tit. 3, 5) — samt om Nadveren: »Dersom I ikke æder Menneskens Søns Kød og drikker hans Blod, har I ikke Livet i eder« (Joh. 6, 53).¹⁾

Derfor bedømmer han »Baptisten« C. H. Spurgeon meget haardt, for ham er han en fremmed Svend, han intet Samfund kan have med²⁾, hvem han ikke kan række Broderhaand³⁾, — derfor gør han Indsigelse imod Hundredaars-Jubilæet for evangelisk Hedingemission paa Skamlingsbanken 31. Maj 1892, — den er begyndt af »Baptisterne«⁴⁾ — ja, ser ikke rettere, end at der ligger et Frø til en rigtig solid Baptisme endog midt i Grundtvigianismen⁵⁾, og gaar selv, — som vi alt har set — »som en vaad Hund med en saaret Samvittighed« ved den evangeliske Alliances Møde i København.

I Sommeren 1891 er P. C. Trandberg med sin Hustru paa Besøg i Danmark fra Amerika, og efter at han er kommen tilbage, giver han den indre Mission dens »Skudsmaal«. Bl. a. skriver han følgende unægteligt haarde Ord: »Aldrig har jeg paa min Vandring under denne Sol truffet et mere snæverhjærtet Parti end denne Flok »Indre Missions Venner« — ufordragelige og ondsindede, som de er imod alle andre Guds Børn paa Jorden, dømmesyg og haardhjærtede i deres Sindelag og i deres Adfærd mod Jesu Venner i andre kristelige Retninger

Dette protestantiske Pavedømme, dette uhyggelige Partisind har som en ødelæggende Plageaand, som en knugende Mare lagt sig tungt paa en Del Guds Børn i mit Fædrelands evangeliske Kirke.«¹⁾

Naa, her er nok smurt lovlig tykt paa, men paa den anden Side skriver han ogsaa: »Lovet være Herrens Navn! Denne Flok udgør dog, saa vidt jeg kan skønne, kun et forsvindende Mindretal. Der findes kristne i Tusindtal af den indre Missions Retning (ikke alene Guds Børn i Almindelighed men ogsaa en Del Præster og Lægprædikanter), som væsentligt er renset og befriet fra dette Uvæsen. De er frigjorte og frisdendte, venlige og milde, ydmyge og uegennyttige, fordragelige og lærvillige. De ønsker ikke at blive staaende ved det Maal af Aand og Lys, Kraft og Naade, hvortil de er kommen. De sigter efter »at vokse i vor Herres Jesu Kristi

¹⁾ I. M. T. 1890, S. 686. ²⁾ S. St., S. 172. ³⁾ S. St., S. 206. ⁴⁾ Annekset 1892, S. 129. ⁵⁾ S. St., S. 139.

Naade og Kundskab« (2, Pet. 3, 18). De er kærlige og gode mod Jesu Venner af andre kristelige Retninger end den, hvortil de selv hører. Kan de ikke for deres Overbevisnings Skyld virke sammen med dem, saa forfølger og fortrædiger de dem dog ikke. Nej, de har et Kærlighedens Smil og en Kærlighedens Broderhaand til alle Herrens Venner, hvilket Navn de end bærer, og hvilken Retning de end tilhører.«¹⁾

Af hele dette her anførte vil det formentlig være indlysende og forstaaeligt, at der Gang paa Gang høres om Modstand og Fjendskab imod Missionen og det ikke alene fra Verdens Side men ogsaa i kirkelige Blade.

I sin Beretning om Virksomheden i 1889 skriver Vilh. Beck, at Missionen er bleven skældt usædvanlig meget ud i det forløbne Aar, navnlig har Aviserne haft travlt i denne Retning, saa vel fra højre som fra venstre Side har man pryglet løs paa den. Blandt Skældsordene er det især yndet at kalde den et Parti eller endog en Sekt. Og saa har man nu fundet paa noget nyt for at gøre sig selv bange for Missionen nemlig ved at udsprede den Fabel, at der er Splid i Missionen, saa der er begyndt at danne sig en yderlig-gaaende Retning indenfor den, som man behager at kalde »Indre Missions yderste Venstre«. Og som Mænd for denne nye Retning nævnes Asschenfeldt-Hansen, Brødrene Moe og nogle flere, mens »vi gamle« danner en konservativ Retning i Modsætning til hin.²⁾

I Foraaret 1890 skrev Vilh. Beck en Artikel om »Missionshuse eller Luftballoner«, og senere oplyser han, at den egentlige Grund til, at denne Artikel fremkom, var følgende: »Det er jo nemlig ingen Hemmelighed, at der har rejst sig en stor Modstand, ja ligefremt Fjendskab imod den indre Mission; og at dette Fjendskab har begyndt at ytre sig i et aabenbart Forsøg paa at modarbejde, at Missionshusene bliver Indre Missions Ejendom, et vistnok temmelig ørkestløst Forsøg; men for at naa dette Maal søger man at faa »Menighedshuse«³⁾ bygget og derved forhindre Missionshusenes Opførelse.«⁴⁾

Om Aaret 1891 skriver J. Vahl om den indre Mission. »Den kan ikke glæde sig ved megen Yndest hos den politiske Presse, hovedsagelig formodentlig fordi den er aldeles (og virkelig) neutral i Politik, og hvor der digtes en eller anden Røverhistorie om den eller dens Arbejdere, finder en saadan frodig Jordbund i Bladene, hvor den da i Almindelighed vandrer om fra det ene til det andet,

¹⁾ I. M. T. 1892, S. 62—63. ²⁾ I. M. T. 1890, S. 324—325 og 1893, S. 220. ³⁾ Det er dem, Beck kaldte »Luftballoner«. ⁴⁾ I. M. T. 1890, S. 255.

og det kunde blive en temmelig kostbar Historie for adskillige Blade, hvis den indre Mission vilde lægge Sag an mod dem for Bagvaskelse eller Angreb paa Privatlivets Fred.

Den er heller ikke saa yndet af dem, der mener, at officiel Kristendom er god Kristendom eller ikke kan synes om dens skarpe Betoning af et Enten-Eller, at enhver maa enten give sig helt hen til Herren, eller han hører ikke Herren til, eller som misbilliger dens Advarsel mod de saakaldte uskyldige Glæder.

Ligeledes kan de, der ikke kan komme bort fra Forholdene før 1849, da Sognepræsterne var Sognepaver og havde Eneret paa at forkynde Ordet i deres Sogn, ikke forlige sig med Indre Missions Virksomhed, og mens det ikke lader til, at de har noget mod Foredragsholdere, selv naar disse holder »kristelige Foredrag«, kan adskillige af dem ikke taale den indre Missions Virksomhed. Og for saa at modarbejde den kommer man fra forskellige Sider med allehaande Angreb, med aldeles ubevislige Beskyldninger, hentet andet Steds fra, med uberettigede Slutninger fra, hvad der gaar for sig udenlands, med Urigtigheder o. s. v. At en Del af den indre Missions Arbejdere, der jo ikke, lige saa lidt som andre troende Mennesker, er fuldkomne, undertiden ved hasarderede og ubetænksomme Ytringer kan give nogen Anledning hertil, kan ikke nægtes, men man plejer dog ikke at gøre nogen hel Retning ansvarlig for de enkelte, navnlig naar denne indeholder Mænd, der langt fra er enige i alle dogmatiske eller kirkelige Spørgsmaal.«¹⁾

Ogsaa i 1892 faar den indre Mission ved Lejlighed et lille Spark i kirkelige Blade, hvad den ikke regner for noget, det er den nu saa vant til. Og at Verdens Blade en Gang imellem opløfter et Hyl om Missionen, regner den for mindre end intet.²⁾

Men alt dette, hele denne Modstand imod Missionen, som gennem Aar paa forskellig Maade kommer til Orde, er kun Forløbere for, hvad der sker i Slutningen af 1893 og Begyndelsen af 1894, — da opløstes et Hyl, der høres fra den ene Ende af Landet til den anden, da naas et Højdepunkt af Spektakel og Ondskab imod Missionen, der er ganske uden Sidestykke i dens Historie. Havde man ikke vidst før, at den indre Mission var forhadet, faar man det nu særdeles eftertrykkeligt at vide og føle.

Hvem kender ikke Navnet Harbøøre siden 1893!

1877—1885 var C. Moe Præst her, og han faar Naade og Lykke fra Gud til at fremkalde en saa stærk Vækkelse deroppe, saa hele Harbøorelandets aandelige Skikkelse forandres derved.

¹⁾ Alm. Kirketidende 1892, S. 2—3. ²⁾ I. M. T. 1893, S. 341.

»Der var en Tid, da Harboøre laa hen i aandeligt Mørke, Synder og Laster gik i Svang efter en stor Maalestok, Strandtyveri var meget almindeligt og blev ikke anset for nogen Synd, vi drak og sloges som de værste Hedninger og var ilde berygtet for vor Raahed.«¹⁾

Saaledes skildrer Harboøreboere selv Tilstanden, som den var, da C. Moe blev deres Præst.

»Han blev os en stor Velsignelse fra Gud. Med Kraft og Varme forkyndte han os Evangeliet, mange til Forargelse. Men Sandheden i hans Forkyndelse og den Trofasthed og Kærlighed, hvormed han trods Had og Fjendskab anholdt om vore Sjæle, bad for os og med os, besøgte de syge og sorgfulde, overvandt tilsidst Hadet hos de retsindige og smeltede de mange Hjærter, saa denne Præst er i uforglemmelig Erindring.«¹⁾

Saaledes vidner Mennesker deroppe ud af egen Erfaring og Oplevelse om det Omslag, der skete ved C. Moes nidkære Arbejde for Sjæles Frelse.

Særlig en Prædiken: »Brændevinsprædiken« over Teksten: »Jesus drev en Djævel ud«, til 3. Søndag i Fasten, blev Indledningen til en stærk Vækkelse, som strakte sig over det meste af Harboøre. Folk deles i 2 Flokke, som staar meget skarpt overfor hinanden, den ene besjælet af indbyrdes Kærlighed, Offervillighed og Iver for Sjæles Frelse, den anden fuld af Fjendskab, Haan og Spot.

Og ikke blot sker det her, hvor Døden før rugede, og Synden huserede, at der fremstaar en stor Menighed med en betydelig aandelig Kraft, men Gudslivet faar her som alle Vegne, hvor det bryder frem i Kraft, stor Indflydelse i sædelig Henseende paa hele Livet paa Harboøre. Strandtyveriet holder efterhaanden op, Drikkeriet svinder ind, Slagsmaalet forsvinder, og Usædeligheden tager betydeligt af.

Se heroppe, hvor der vel findes ikke faa Jordbrugere, men Størsteparten af Beboerne ernærer sig ved Fiskeri, et paa det urolige Vesterhav meget farefuldt Arbejde, her er det, at den store Ulykke finder Sted Natten mellem 20. og 21. November 1893, idet 26 Fiskere sætter Livet til paa det oprørte Hav under Forsøg paa at naa Land.

Ved Telefoners, Telegrafens og Avisernes Hjælp farer Budskabet herom hurtigt ud over hele Landet, Harboøre, de druknede Fiskere og deres Paarørende er paa en én Gang det staaende Samtaleemne

¹⁾ C. Davidsen: Harboøre, S. 10—11.

rundt omkring i By og paa Land. Alles Øjne rettes op mod Ulykkestedet, skønt mangen en knap rigtigt véd, hvor det ligger, og med stor Medfølelse tænker man paa al den Sorg og Smerte, Ulykken har voldet rundt i de mange Hjem, hvor nu Mand, Fader og Broder, bittert savnede, ligger Lig.

Mandag 27. November oprinder Begravelsesdagen, som sikkert aldrig vil glemmes af dem, der overværede denne gribende Jordefærd. I Tusindtal strømmer Folk sammen rundt omkring fra lige fra de højest stillede til den fattigste Enke, man regner, at c.

HARBOØRE KIRKE (den gamle).

2000 Mennesker (deriblandt en halv Snes Referenter) giver Møde og samles om den store Fællesgrav med de 26 Kister derude paa Harboøre Kirkegaard.

De hellige Harboøreboeres uforglemmelige Præst, hvem deres Hjærter er bundet til med uopløselige, uforgængelige Baand, C. Moe, og daværende Præst paa Harboøre, hvem de agter og ærer som en tro Herrens Tjener, C. Madsen, holder Ligtalerne.

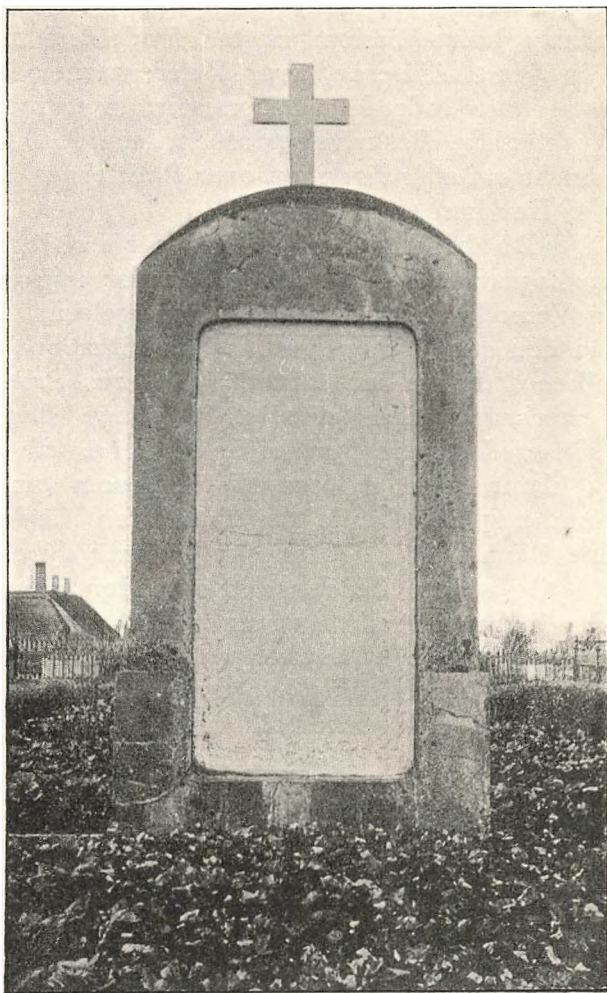
Moes Tekst er hentet fra Sørgehuset i Bethania: Marthas Ord til sin Søster Maria, som sidder hjemme og begræder Tabet af

Broderen Lazarus: »Mesteren er her og kalder ad dig« (Joh. 11, 28). Og med alle Stormnattens Rædsler som den naturlige Baggrund maler han paa sin stilfærdige men saa forunderlig indtrængende Maade Jesus Kristus for Forsamlingen som Mesteren i at kalde ad Mennesker for at frelse dem. Han kalder ad sine Venner for at føre dem til fastere Tro, saa Forjættelsen om at se Guds Herlighed kan opfyldes paa dem, og de kan modtage Trøsten fra Gud i Sorgen og Savnet, og han kalder atter og atter — ogsaa gennem denne Begivenhed — ad vantro Mennesker, for at de dog maa komme til Omvendelse, saa de ikke skal gaa fortabt.

Og ud fra Neh. 8, 8—10 maner C. Madsen sine Tilhørere til overfor denne store Dag, der er »hellig for Herren«, at være stille for Herren. Hans Glæde være eders Styrke!

Harboøreboerne har næppe fundet noget usædvanligt og skrækeligt ved disse Taler; »paa Menighedens Vegne« erklærer 8 af de hellige paa Harboøre: »Vi glædede os over at se og høre ham (Moe)

ved Begravelsen. Med stor Sorg har vi set Bladene angribe hans Person for den Prædiken, han holdt, en Prædiken fuld af Trøst for alle iblandt os, som havde Brug for Trøsten fra Gud. At det verdslige Sind forargedes, undrer os ikke, det maatte og skulde være saa; thi om han havde takkedes Mennesker, havde han ikke

FELLESGRAVEN.

staaet som Kristi Tjener (Gal. 1, 10). Men som en Kristi Tjener stod han den Dag, saaledes som han altid har staaet, saa længe vi har kendt ham.«¹⁾

Og Harboøre Sogneraads 9 Medlemmer erklærer: »Hvad de to Præster Moes og Madsens Taler ved de forulykkede Fiskeres Jordefærd angaar, da skal vi blot bemærke, at vi, som er vant til at høre Indre-Missionspræster, fandt dem milde.«²⁾

Men i Aviserne, hvor Referenterne, der sikkert ikke var vant til at høre Indre-Missionspræster, giver mer eller mindre højstemte og drastiske Beskrivelser af Jordefærden, rejser sig en uhørt, voldsom Storm af Indignation over Præsternes, særlig C. Moes, Ligtaler.

Her kun et Par Prøver.

»Dagbladet« skriver Dagen efter Begravelsen: »Dagen i Gaar, da Begravelsen fandt Sted, blev for mig og mine ligesindede ikke en Vemodens Dag men en Forargelsens Dag. De Ord, der taltes ved den store Fællesgrav, indeholdt næppe noget nyt for Harboøre-folkene, der vel er vant til, at deres Præster tordner omkap med Vesterhavet; men for alle de mange, der som jeg kom fra mere civiliserede, mere humaniserede Egne, var det, som om noget koldt og klamt lagde sig om Hjærtet, som om der fra disse Præsters Mund udgik en Aande, der kvalte den Kærlighedens og Medfølelsens fine Blomst, hvert Menneske gemmer dybest i sin Sjæl.«

Og videre hedder det om »den Uforbeholdenhed«, hvormed »den forhenværende Harboørepræst« talte ved Graven i alle de fremmedes Paahør: »Den har aabnet os andre et lille Indblik i den religiøse Despotisme, hvorunder Livet leves i Harboøre, i den umaadelige Selvgothed, hvormed de »hellige« Præster taler om sig selv og de andre »hellige«, i den oprørende Hjærteløshed og Grumhed, hvormed de erklærer anderledes tænkende for Satans Børn og dømmer dem ned i Helvedes svareste Pine. Paa deres egen Side er Velsignelsen, Livet i Gud, den evige Fred; paa den anden Side er Forbandelsen, Djævelens Tanker og Gerninger, den evige Fortabelses Baal og Brand.«³⁾

Og »Social-Demokraten« skriver i et Referat fra et Protestmøde, holdt i Anledning af Ulykken:

»Mest Indignation vakte det dog at læse Referatet af D'Hrr. Præsters Taler i Harboøre. Disse Folk har mishandlet de stakkels Fiskeres efterladte. Den danske Befolkning vil ikke glemme den lille Piges Svar. Da man spurgte, hvor hendes Fader var, svarede hun:

¹⁾ C. Davidsen: Harboøre, S. 11. ²⁾ S. St., S. 14. ³⁾ St St., S. 85—86—87.

»I Helvede.«¹⁾ Pastor Moe kaldte Ulykken paa Jyllands Vestkyst for en Herrens Straf. I Svendborg kaldte han en Gang Socialisterne for Fandens Hjælpetropper, og da han kom til Skanderup, erklærede han, at hans gamle So i Harbøre havde mere Guds frygt end hans nye Menighed.²⁾ En saadan Tænkemaade, som giver sig Udslag i de to Præsters Taler, er saa middelalderlig, at vi ikke stærkt nok kan protestere derimod.«³⁾

Og Præsterne Moe og Madsen overdænges med anonyme Skrivelser fra forskellige Egne af Landet, endog fra Udlandet (Chicago), fra Personer i de forskelligste Livsstillinger — men alle i større eller mindre Grad aandende det bitreste Had og den dybeste Foragt, lutter Gift og Galde.

Jeg griber ned i Dyngen og tager i Flæng et Par.

En Mand skriver følgende:

»Modtag min og mange rettænkende Menneskers dybe Indignation over Deres raa og uforskammede Tale ved de døde Fiskeres Grav i Harbøre. Over hele Landet vil man føle en Væmmelse ved at tænke sig, at en saadan Slubbet som Dem er indsat som Sjælesørger for de bedste af Landets Børn. Her i København haaber vi alle, at Ministeriet vil tage sig af Sagen.«

Og hvad siger man til følgende unægtelig ret fyndige Udtalelse?

»Deres Velærværdighed!

De er en stor Slyngel! Gid De maa komme derhen, hvor De har ønsket Deres Medmennesker!

En af Deres utallige Fjender.«⁴⁾

Mange Penne sættes nu i Bevægelse, baade gejstlige og læge, — Blækket flyder i stride Strømme, — godt at det da ikke er Blodet.

Selvfølgelig kan Vilh. Beck ikke tie stille til dette, det er jo ikke blot et Angreb paa de 2 Præster men paa hele den indre Mission, og desuden faar han sin Part af Skyllen ogsaa, — han er jo den ene af »Landets to Kultusministre« (»Social-Demokraten«), saa han kan umuligt gaa Ram forbi.

»Jeg faar,« skriver han, »min rigelige Andel af Pryglene, som om jeg havde siddet som Sufflør, uset i et Hul under Tribunen, eller i hvert Fald konciperet Manuskripterne til Talerne.«⁵⁾

I Missionstidenden skriver han da navnlig 2 Artikler: »Vore

¹⁾ C. Davidsen bemærker herom: »Historien om den lille Pige er fuldstændig usand for ikke at sige: Løgn«. ²⁾ C. Davidsen: »Det har Pastor Moe aldrig sagt« (Anf. Skr., S. 93). ³⁾ C. Davidsen: Harbøre, S. 92—93. ⁴⁾ S. St., S. 97 og 100.

⁵⁾ I. M. T. 1893, S. 829.

nyeste Komikere« og: »Herodes og Pilatus« -- begge særdeles fyndige.

Saaledes som Sagerne staar, er der nu kun ét for de to Præster at gøre, nemlig at udgive i Trykken deres Ligtaler, for at enhver, som vil, med egne Øjne kan læse, hvad de har sagt og ikke sagt.

Men — beklageligt nok — da Moe nedskriver sin Tale, — hvilket er overordentlig vanskeligt, naar det gælder en ordret Gengivelse (Moe ansaa det selv for umuligt), faar han ikke 2 Afsnit i Ligtalen med.

Det ene er, at han efter at have fortalt en Historie om en Grubearbejder, der i Dødsfaren lovede Gud, at han vilde omvende sig, hvis Gud friede ham af hans Nød (han var faret vild i Minegangene) men paa sit Dødsleje sagde til Præsten, der vilde trøste ham med Guds Ord: »Jeg er fortabt, jeg skal til Helvede; thi jeg har givet Gud et Løfte men ikke holdt det« — henvender følgende Ord til de Fiskere, som i Havsnøden gjorde Herren det Løfte, at de vilde omvende sig, dersom Herren førte dem i Land: »Saaledes vil det ogsaa gaa eder, dersom I bryder eders Løfte, thi dersom I nu ikke omvender eder, kan I aldrig frelses.«¹⁾

Og det andet Afsnit, som slet ikke kom med i den første Gengivelse af Talen, hvilket Moe selv siger, skyldtes »en slet og ret Forglemmelse« i selve Øjeblikket, da han nedskrev Referatet, lyder saaledes: »Jeg roser ikke de døde for at trøste de efterladte. Og hvad nytter det at nægte, at en Del af dem, som ligger her i disse Kister, ikke havde noget Liv i Jesus.«¹⁾

Men med Rette gør Vilh. Beck opmærksom paa, at selv uden disse 2 Sætninger er der dog et lovligt langt Spring til at sige, at det er en anden Tale end den, Moe holdt ved Graven;²⁾ og han kan ikke forstaa, at troende Mennesker kan have noget væsentligt at indvende mod disse 2 Sætninger, naar der ses ganske ædrueligt paa dem.³⁾

Men nu tager Biskoppen over Ribe Stift, den 89-aarige C. F. Balslev, Affære.

Han sender C. Moe en Skrivelse (dateret Ribe Bispegaard 28. Januar 1894), hvori han bebrejder ham at have brugt de omtalte 2 Udtalelser, som er »aldeles uforsvarlige og ikke stemmer med Kristi Evangelium«, bemærker desuden, at Talen »maatte støde ved sin Haardhed og Kulde og ved sin Mangel paa Udtryk af hjertelig Medfølelse med de ulykkelige og sørgende«, og udtaler til Slutning,

¹⁾ C. Davidsen: Harboøre, S. 81—82. ²⁾ I. M. T. 1893, S. 841. ³⁾ I. M. T. 1894, S. 110.

at Moe synes bevidst at have udeladt, hvad han havde set, at der mest havde voldt Anstød. »Men dette er ikke sømmeligt for en alvorlig og sandhedskærlig Mand.«¹⁾

Til dette Brev tier Moe, saa længe det kun fremkommer som en privat Skrivelse, men da det i April 1894 paa Ministeriets Foranstaltning offentliggøres²⁾, ser han sig nødsaget til offentligt at forsvare sig.

Vilh. Beck skriver: »Jeg er overbevist om, at ligesom det aldrig har været Biskoppens Mening, at denne Skrivelse skulde offentliggøres, — i hvilket Fald den sikkert vilde have faaet en hel anden Karakter —, saa er vistnok Offentliggørelsen ogsaa sket imod hans personlige Ønske og vel paa en Maade afnødt ham.«³⁾

Og at dette forholder sig rigtigt, fremgaar tydeligt af følgende private Brev, som Biskop Balslev 20. April tilstillede Moe:

»Jeg ser i Dag i »Berlingske Tidende«, at Ministeriet dér har offentliggjort min Skrivelse til Dem af 28. Januar. Jeg skriver nu til Dem, fordi jeg vil, at De skal vide, at det ingenlunde er efter mit Ønske, at dette er sket. Naar jeg tidligere fra flere Sider er bleven anmodet om at offentliggøre min Skrivelse, har jeg sagt Nej. Men Ministeriet ønskede Offentliggørelsen.

Jeg vil nu bede Dem, kære Pastor Moe, at De ikke lader Dem for meget afficere af, hvad De maaske nu efter Offentliggørelsen faar at høre, — ligesom jeg ikke vil lade mig afficere af, hvad jeg vist ogsaa faar at høre —, men at De uforstyrret gør Deres Gerning under Bøn til Gud paa bedste Maade efter den Naade, Gud giver.«

I »Berlingske-Tidende« offentliggør Moe da »En Redegørelse«, hvori han fralægger sig, at det noget Øjeblik har været hans Hensigt ved bevidst Underfundighed at ville unddrage sig Ansvar for sine Udtalelser, og han kan derfor ikke tage imod Biskoppens Sigtelse for bevidst Omgaaelse af Sandheden, for at have handlet med bevidst Underfundighed af Frygt for Følgerne.

Men én Ting indrømmer han fuldt ud, at han ved Gengivelsen af sin Tale ikke har handlet med den tilbørlige Betænkksomhed. Og hvad der i den Henseende bebrejdes ham, skal han villig tage imod.

Hvad han ved denne Redegørelse har villet og maattet, saa vel af Hensyn til sin kristelige Ære som til sin Stilling i Menigheden, har kun været dette: paa det bestemtteste at fralægge sig, at han

¹⁾ I. M. T. 1894, S. 363—364. ²⁾ L. Koch udtaler som Aarsagen hertil: »vistnok for at forhindre, at der skulde gøres alvorligere Skridt imod ham« (Anf. Skr., S. 246). — Maaske, — andre er dog af en ganske anden Mening. ³⁾ I. M. T. 1894, S. 427.

skulde have gjort sig skyldig i noget, som ikke er sømmeligt for en alvorlig og sandhedskærlig Præst.¹⁾

Hermed maa Sagen betragtes som afsluttet.

Dog bør endnu tilføjes, at i September 1894 fremkommer i Missionstidenden et offentligt Brev fra Lægfolk (2336 Underskrifter) i Ribe Stift til Pastor C. Moe i Skanderup, hvori udtales, at han har deres fulde Tillid og Kærlighed, og at han ikke staar ene i Kampen. Og hertil kan føjes, at ogsaa af den indre Missions Præster gøres et Forsøg i samme Retning, idet der arbejdes paa at samle dem til en Fællesudtalelse imod Offentliggørelsen af den biskoppelige Irettesættelse. Da dette ikke lykkes, er det, at Vilh. Beck i Missionstidenden skriver en Artikel: »Hvad vil Følgen blive?«, hvori han gør Indsigelse imod den ved Offentliggørelsen af Biskoppens fortrolige Skrivelse skete Krænkelse af den Frihed, Folkekirkens Præster hidtil har nydt, en Krænkelse af det ømmeste Punkt: »Ordets Frihed under Evangeliets Forkyndelse indenfor det af os Præster aflagte Præsteløfte²⁾«. Tillige peger han paa adskillige slemme Farer for troendes Præsters Stilling i Folkekirken, som en saadan Adfærd af den kirkelige Øvrighed kan faa. Det kan ende med, at samvittighedsfulde Præster skræmmes bort fra en Præstestilling i Folkekirken, Livet skræmmes bort, »saa at der ikke bliver andet tilbage end de døde til at begrave de døde.«³⁾

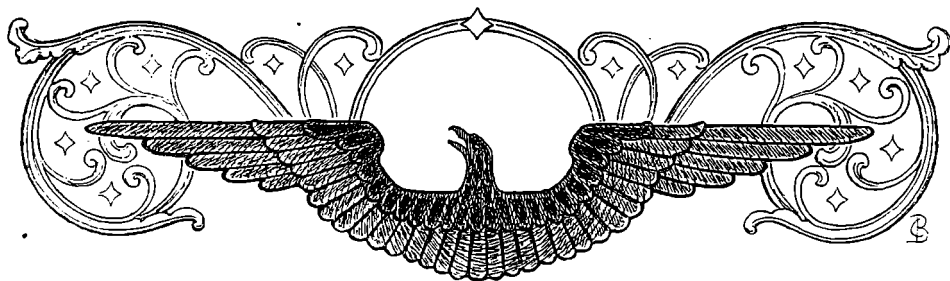
I sin Skrivelse til Moe skriver Biskop Balslev bl. a., »at hele Harbøresagen har gjort megen Skade ved at fremkalde Uvilje mod den indre Mission.«

Ja, det er sandt, sagt med et meget mildt Udtryk. Og naar man nu adskillige Aar efter gennemlæser de paagældende Taler, Skrivelser og Skriverier, falder det en noget vanskeligt at forstaa, at der kunde komme en saa vældig Storm ud af det. Mon der er anden Forklaring, end at Begivenheden paa Harbøre var Draaben, der bragte Bægeret til at flyde over, Gnisten, der fængede i Krudttønden, saa Eksplosionen kom?

Et andet Spørgsmaal er, om denne »Uvilje« er til Skade for den indre Mission.

Forhaabentligt vil næste Afsnit give Bidrag til Svar herpaa.

¹⁾ I. M. T. 1894, S. 365—367. ²⁾ S. St., S. 428. ³⁾ S. St., S. 430.

7. I SENNEPSTRÆETS SKYGGE.

(1894—1901).

Siden »den thyske Krig« og de Foranstaltningers Ikraft-*DEN FYNSKE*
træden, som var dens mere eller mindre paaviselige *KRIG.*
Følge, havde Præsternes Forhold til Missionen været
godt.

Det er en gennemgaaende Regel, at Vilh. Beck i Beretningen om Missionens Virksomhed i de Aar udtaler sin Glæde og Taknemlighed over den velvillige Modtagelse, Indre-Missionæerne faar rundt omkring hos Præsterne. Stillingen er saaledes, at der er mange Præster, som er Missionens gode Venner og arbejder trofast med i dens Gerning, og andre, som er Missionens Modstandere og ikke vil den vel, og endelig er der dem, som indtager et Mellemandspunkt, men ser paa den indre Mission som en »kirkelig« Virksomhed med »kirkelige« Mænd som Udsendinge, der ingenlunde vil fortrædige Præsterne i deres Gerning men helst arbejde Haand i Haand med dem.

Selvfølgeligt kan der finde Uregelmæssigheder Sted i dette Forhold, begaaet af enkelte Missionærer, men det er Bestyrelsens stadige Stræben at arbejde hen til at undgaa dette, selv hvor der arbejdes under vanskelige Forhold.

Den gennemgaaende velvillige Stilling, som Præsterne saaledes indtager til Missionen i dens Arbejde, gælder ogsaa i al Almindelighed Aaret 1893.

Vilh. Beck skriver herom: »Forholdet til Præsterne har været godt, om end naturligvis meget forskelligt efter disses forskellige Stade, men i det hele og store kan vi kun udtale vor Taknemlighed

til Danmarks Præster for den Velvilje, hvormed vore Udsendinge er bleven modtaget.» Men saa tilføjer han: »Kun ganske enkelte har vist dem bestemt Uvilje, saaledes en Præst paa Fyn, som har opbudt alle sine Evner for at fordrive dem fra sit Sogn«.¹)

Hermed sigtes til Præsten M. Bryndum i Sønder-Broby paa Fyn, — en Mand, om hvem baade hans Provst, L. N. Balslev (nu Biskop over Fyns Stift) og hans Biskop, H. Stein, udtaler, at han er af et meget »kolerisk« Temperament.

Denne Præst føler sig besværet over 6 fynske Indre-Missionærers Arbejde i hans Pastorat. Det staar for ham, at de i den Grad modarbejder hans Embedsgerning, at han ser sig nødt til at henvende sig med Beklagelse derover til Medlem af Bestyrelsen paa Fyn, O. C. Ipsen i Assens, idet han tillige forlanger intet mindre, end at Ipsen inden 14 Dage skal skaffe ham den samlede Bestyrelses Tilsegn til at standse Indre-Missionærernes Virksomhed i Sønder-Broby, — i modsat Fald vil han indgaa med en Klage til Biskoppen.

Selvfølgeligt tillader han ikke Missionærerne at holde offentligt bekendtgjorte Møder i sit Sogn, — hvilket han, som bekendt, har Ret til, men han gaar endog saa vidt, at han slet og ret forbyder dem at komme til Sognet, — hvad han ikke har Ret til.

Og han har den tarvelige Tilfredsstillelse, at Ipsen i Skrivelse af 5. Februar 1892 udtaler for ham, at for saa vidt Missionens Udsendinge optræder som af ham betegnet og bevist, da »handler de paa Trods og fortjener en skarp Dadel.«

Imidlertid kan det tænkes, at Præsten ved senere i Ro at tænke over Sagen er kommen til at se anderledes paa den, — i hvert Fald hengaar der over 1½ Aar, inden Truslen udføres.

Først i Efteraaret 1893 gør han Alvor af at paakalde Autoriteternes Bistand ved at indsende Klage til sin Biskop over de paagældende 6 Missionærers Virksomhed i hans Sogn; særligt vender Præstens Uvilje sig imod H. Chr. Beck i Odense, som navngives i Klagen.

Biskop Stein, der, som Vilh. Beck skriver, »ikke synes at ville have med Bestyrelsen at gøre«²), affordreder nu Pastor Ipsen i Anledning af dette Klageskrift »tjenstlig Erklæring«, som denne afgiver i en meget indgaaende og overordentlig dygtigt affattet Skrivelse af 11. Oktober 1893, hvor han belyser og imødegaar de mange Klager.

Hør nu blot!

Med Hensyn til dette, at Missionærerne ved deres Møder indsamler Pengebidrag, antager han, at det ikke kan være Pastor

¹) I. M. T. 1894, S. 294—295. ²) S. St., S. 488.

Bryndum ubekendt, »at den indre Mission i de 30 Aar, den har bestaaet, altid har gjort dette, og at den overhovedet kun har kunnet eksistere ved saadanne Gaver, med Hensyn til hvilke det tilsidst bliver enhvers Sag, om han vil yde noget, og da hvor meget.« Og naar det i Præstens Klage hedder, at Missionæerne har forstaaet at benytte sig af Befolkningens Offervillighed i *Sønder-Broby*, vil Ipsen dog værne dem mod den Insinuation, som kunde synes at ligge i disse Ord, nemlig at de væsentlig kom til *Sønder-Broby* af den Grund, at dér var Penge at faa. Og næst at bemærke, at Missionæerne ingen som helst Fordel har af, om der indkommer meget eller lidt ved deres Møder, tør han efter sit Kendskab til dem hævde, at de ikke har søgt til *Sønder-Broby* for Pengenes Skyld, men dels fordi der derfra udgik Kald til dem om at komme, og dels fordi de erfarede, at der var stor Modtagelighed for deres Vidnesbyrd, hvad de skete Opvækkelser ogsaa har godtgjort.

At Missionæerne med Flid skulde have holdt deres Møder til de Tider, da der holdtes andre Møder i Sognet, har H. Chr. Beck, med hvem Ipsen har forhandlet denne Sag allerede for 1½ Aar siden, udtrykkelig benægtet. Sagen er, at der i *Sønder-Broby* ses at være flere forskellige Foreninger, lukkede Foreninger med bestemte Medlemmer, som holder hyppige, maaske ugentlige Møder, og i saa Fald er det ikke saa urimeligt, at der har kunnet indtræde stadige Sammenstød, saa meget mere som Missionæerne paa Grund af Præstens Stilling ikke har kunnet aftale noget med ham. »Men« — skriver Pastor Ipsen — »dersom Præsten i *Sønder-Broby* vil meddele mig, hvilke Dage og Tider i Maaneden disse Møder holdes, vil jeg være villig til at virke hen til, at der paa disse Tider ikke holdes Møder af Indre-Missionærer, forudsat at de tiloversblivende Dage ikke bliver et uforholdsmæssigt lidet Antal at vælge imellem.«

Med Hensyn til Klagen over Mødernes overdrevne Hyppighed, — i Skrivelse af 25. August 1897 til Indre Missions Bestyrelse oplyser Pastor Bryndum selv, at Missionæerne »i Løbet af 2 Aar havde holdt 22 Møder her i Sognet med fuldstændig eller dog delvis Forbigaaelse af alle Nabosognene« —, gør Ipsen med Rette opmærksom paa, dels, at hvad der i denne Henseende kan kaldes Overdrivelse beror paa, med hvilket Øje man ser paa, og med hvilket Hjærtelag man omfatter en Sag, og dels, at det er en bekendt Sag, at der hos nyvakte Mennesker findes en stor Trang og Begærlighed efter at høre Guds Ord.

Og hvad angaar Mødernes Bekendtgørelse, ogsaa et af An-

klagepunkterne, hævder han, »at ved offentlig Indbydelse har hidtil altid været forstaaet Bekendtgørelse ved Læreren i Skolen eller i de offentlige Blade.« Og han kan ikke se, at den Maade, hvorpaa Missionæernes private Møder, efter at Præsten har stillet sig, som han har, nu bekendtgøres, nemlig til Kirkegængerne udenfor Kirken eller ved Børnene paa Skolevejen, skulde stride imod Instruksen.

Endnu kan tilføjes, at Præsten i sin Klage vel ikke ligefrem udtaler sig om det Vidnesbyrd, som Missionæerne aflægger, men kun fremsætter det som en Mulighed, »at de ikke forkynder den Herre Kristus men Præsternes Lyder og deres egne Dyder,« ligesom han søger at paavise de onde Frugter af Indre-Missionæernes Virksomhed, og der bl. a. fremhæver, at flere har meldt sig ud af, eller er udebleven fra de derværende Foreninger.

Af det foregaaende er det forstaaeligt, at Præsten i Sønder-Broby ikke lader det blive ved at indsende denne Klage.

Nu tager »en Del Mænd af Sognet«, d. e. Præstens Venner, Affære, idet de, som Præsten udtrykker det, »kræver Missionæerne til Regnskab for deres Færd« — ganske sikkert dog fra deres Side med det Maal for Øje at faa Forlig og Samarbejde i Stand.

26. Januar 1894 afholdes derfor et Møde i Sønder-Broby Præstegaard, hvor 15 af Præstens Venner er til Stede, og hvor de 6 fynske Indre-Missionærer indfinder sig.

I Følge indtrængende Opfordringer fra Missionens Venner i Sognet, som fortalte, at Mødet var foranlediget ved et Tryk paa Præsten fra hans Venners Side, giver Missionæerne Møde, skønt selve Indbydelsen, — som Pastor Ipsen skriver —, »unægtelig ikke lød som en Indbydelse til Forsøg paa Forlig og Fred, men snarere som en Stævning.«

Dér paa Bænken foran Præsten sidder da de 6 Syndere og skal aflægge Regnskab for deres Færd. De gør det ene Forsøg efter det andet paa at komme til Forstaaelse, de strækker sig saa vidt i Indrømmelser, som de med en god Samvittighed kan, — men alt er forgæves, fra Præstens Side er der kun Tale om »Forhør og Domfældelse.« »Det skal her bemærkes,« skriver Ipsen, »at enhver Henvendelse under Mødet fra Missionæernes Side, om de ikke havde gjort alvorlig imødekommende Skridt til Forlig, blev besvaret bekræftende, medens Pastor Bryndums Henvendelse til sine Venner om deres Bifald blev besvaret med Tavshed.«

Præsten begyndte Mødet med at udtale, at de ikke ved denne Lejlighed var kommen sammen til Guds Ords opbyggelige Betragtning —, men ikke desto mindre slutter han ikke Mødet »uden at

læse Indre-Missionærene Teksten af Thessalonikerbrevene« (Ipsen), idet han især understreger 2. Thes. 3, 6, 11 og 12 og giver dem Forklaring og Anvendelse af disse Ord. »Jeg tror nu forvist,« skriver Ipsen, »at dersom Apostelen Paulus havde været til Stede og hørt denne Anvendelse af sine Ord, vilde han have trøstet de af Pastor Bryndum saaledes krænkede Mænd med, at adskillige af hans Medapostle heller ikke kunde frikendes for helt eller delvis at have forladt deres jordiske Haandtering for at forkynde Guds Ord, og med Hensyn til Beskyldningen for at være Aarsag til Splittelse i Menigheden, vilde han nok være kommen i Tanker om, at netop i Thessalonika rettede Jøderne mod ham selv og hans Medarbejdere den samme Beskyldning: »Disse, som oprører den hele Verden, er og kommen hid« (Ap. Gern. 17, 6).

Ikke underligt, at efter den Behandling erklærer H. Chr. Beck, at om han vil, saa kan han holde Møde i Sønder-Broby Sogn 365 Gange om Aaret, — det behøver han ikke at spørge Præsten om, hvorefter Missionærene i den Overbevisning, at videre Forhandling her er ganske overflødig, paa sømmelig Maade byder Præsten og Forsamlingen Farvel.

En Beretning om Mødet med fornyede Klager over Missionærene, særlig H. Chr. Beck, Joh. Pedersen og P. Pedersen, indsendes nu af Præsten til Biskoppen. Og værd at bemærke er, at denne Beretning kun er undertegnet af 9 af Pastor Bryndums tilstedeværende Venner, »og dette«, som Ipsen skriver, »vitterligt af den Grund, at de øvrige ikke ved at underskrive vilde give det Udseende af, at de billigede Præstens Fremfærd, og har haft moralsk Mod til at give dette til Kende for ham.«

Atter afæsker Fyns Biskop Pastor Ipsen Erklæring i denne Anledning, idet Biskoppen retter det bestemte Spørgsmaal til Ipsen, om han billiger Indre-Missionærernes Optræden, — hvilket denne i Skrivelse af 29. Marts 1894 besvarer lige saa bestemt saaledes: »Jo mere jeg kommer ind i Sagens virkelige Sammenhæng, desto mere forbyder min Billighedsfølelse mig at misbillige den. Jeg kan ikke kalde Indre-Missionærernes Optræden udfordrende, men jeg synes snarere, at Pastor Bryndums Optræden er det.«

Og privat opfordrer han først H. Chr. Beck og siden de andre fynske Indre-Missionærer til foreløbig ikke at holde noget Møde i Sønder-Broby, dels fordi han anser det for godt, at der indtræder en lille Vaabenstilstand, og dels fordi det maa være den samlede Bestyrelse, der træffer en endelig Beslutning om denne Sag.

Selvfølgeligt undersøger Bestyrelsen nøje hele Sagen og kommer

til det Resultat, at den ikke kan opdage noget at dadle Missionærerne for, de har handlet korrekt efter deres Instruks undtagen i et eneste Tilfælde. En Missionær skulde holde et privat Møde hos en Gaardmand i Sognet, — hvilket Præsten ikke kan forbyde —; da han kommer til Mødet, faar han at vide, at Gaardmanden paa egen Haand har bekendtgjort det i Avisen. Efter sin Instruks skulde han nu have undladt at holde Mødet, — men det gør han ikke, da han synes, at det dog er for galt, at alle de Mennesker skal være gaaet forgæves for at høre Guds Ord.

Men desuagtet forlanger Biskoppen, der føler sig fornærmet over de Stiklerier og Angreb paa Biskopperne, som af og til findes i Missionstidenden og Annekset, at Bestyrelsen skal forbyde Missionærerne at virke i Sønder-Broby Sogn.

Saaledes staar Sagen, da den foreligger til Behandling og Beslutning ved Bestyrelsens Møde paa Sommermødet i Aarhus, 17.—20. Juli 1894.

Og her besluttet det at sende Biskoppen følgende Skrivelse:

»I Skrivelse af 10. Marts d. A. til Baag-Herreds Provst, under 12. Marts meddelt Sognepræst Ipsen i Assens, og af denne meddelt Bestyrelsen for: »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, har Deres Højærværdighed ytret følgende:

»Jeg udbeder mig Deres bestemte Erklæring om følgende Punkter: om han (Ipsen) som Indre-Missionæernes Tilsynsmand kan billige den af de nævnte Udsendinge viste Adfærd, og om han — i benægtende Fald — ikke vil foranledige, at Bestyrelsen for Indre Mission i Danmark, hvorefter han er Medlem, straks skridter ind imod den af nævnte Missionærer paabegyndte udfordrende Optræden i Sønder-Broby Pastorat.«

I den Anledning har bemeldte Bestyrelse den Ære at erklære, at uagtet den ikke kan give Pastor Bryndum Ret i de Klager, han har ført over de paagældende Indre-Missionærer, undtagen med Hensyn til et Par mindre væsentlige Uregelmæssigheder lige overfor deres Instruks, og uagtet den maa i Henhold til den Aftale, den har truffet med Kirkeraadet under 11. November 1886, anse sig berettiget til at fortsætte den indre Missions Virksomhed i Sønder-Broby Sogn, saa har den dog for at undgaa Forargelse givet sine Missionærer Paalæg om indtil videre ikke at arbejde i Sønder-Broby Pastorat.⁽¹⁾

Og Vilh. Beck, som meddeler dette i Missionstidenden, føjer til, at det er en Selvfølge, at der maa lægges stærk Vægt paa Ordene

¹⁾ I. M. T. 1894, S. 489.

»indtil videre.« Thi opgive Missionens Virksomhed i et Sogn, hver Gang en Præst bliver vred og klager til Biskoppen, det kan og vil Bestyrelsen ikke.

Sønder-Broby Sogn er altsaa nu »belagt med Interdikt«, — det eneste Sogn i hele Danmarks Land, hvor det er forbudt Indre-Missionæerne at komme —, og det endda af deres egen Bestyrelse.

Og dette: »indtil videre« trækkes endda, som vi skal se, ikke saa lidt ud.

Let forstaaeligt er det, at Missionens Venner i Sognet føler sig meget brøstholdne ved den Ordning, tilmed da Præsten betragter dem som sine bitreste Fjender, »de er saa hæslige i hans Øjne, at han advarer Folk mod at komme i Berøring med dem, og han undlader ikke meget ofte om Søndagen fra Prædikestolen at erklære dem for forvildede.«¹⁾

Ved Sommermødet i Næstved 1895 vedtager Bestyrelsen, og det føres til Protokols: »Interdiktet hæves ved Efteraarsmødet, eller om muligt før, ved Formandens Forhandling med Præsten.«

Men Efteraaret kommer, og Interdiktet hviler lige tungt paa dem af Sognets Beboere, som ønsker at høre Indre-Missionærers Forkyndelse.

Ved Forhandling med Præsten opnaas dog noget, idet han efter Forslag af Vilh. Beck selv udpeger nogle Indre-Missionærer, han vil lukke Pastoratet op for. Han foreslaar da 2, nemlig Chr. Henriksen i Odense (den eneste af de fynske Missionærer, som ikke tidligere havde været der) — og Jens Enggrob i Aalborg, — hvilken sidste rigtignok bor lovlig langt fra Fyn til, at han kan have Virkekreds i Sønder-Broby Sogn. Chr. Henriksen kommer der da nogle Gange om Aaret og holder Møde sammen med Præsten, men dels sker det ikke ret ofte (i 1896 kun 2 Gange), og dels vil Vennerne, som rimeligt er, ikke nøjes hermed.

Baade i Efteraaret 1896 og i Sommeren 1897 anmoder de indstændigt Bestyrelsen om at gøre Ende paa dette Forhold, hvorved det er kendeligt, at der sker Tilbagegang i aandelig Henseende i Sognet. Ikke mindst af den Grund ønsker de meget at blive »løst ud af dette babyloniske Fangenskab.«

Ved Sommermødet i Roskilde 1897 vedtages da og føres til Protokols: »Efter forgæves Forhandlinger med Pastor Bryndum om at tillade Missionæerne igen at arbejde i sit Sogn og efter indstændige Anmodninger af de troende i Sognet om igen at faa Missionærer

¹⁾ I. M. T. 1894, S. 638.

gives der herved vore Missionærer Tilladelse til igen at arbejde dér overensstemmende med deres Instruks.«

Imidlertid forsøges endnu en Gang ved Forhandling med Sognepræsten at faa Arbejdet optaget ved venlig Overenskomst med ham. Men forgæves, han er ubevægelig, staar stift fast paa dette: kun Chr. Henriksen maa med hans Tilladelse arbejde i Sognet.

Men da denne selvfølgelig ikke ønsker at have en saadan Tilladelse i Modsætning til sine Medarbejdere, hvortil kommer, at han paatager sig særligt at arbejde for de Unges Sag, slipper omsider efter 3½ Aars Forløb Bestyrelsens næsten uopslidelige Taalmodighed op. Ved Efteraarsmødet i Herning 1897 hæves Interdiktet, Sønder-Broby Sogn aabnes igen for Missionærerne. Og 1. Juli det følgende Aar indvies der af Fr. Zeuthen et Missionshus i Sognet efter »et Møde i fri Luft«, — Kirken er selvfølgelig lukket.

Men tilbage til Sommermødet i Aarhus 1894.

BOG-SÆLGERE. Paa Forslag af daværende Rejsepræst Asschenfeldt-Hansen besluttes her at søge at finde rundt om i Landet troende Mænd, som uden at forlade deres jordiske Stilling i deres Fritid kan være Bogsælgere for Indre Mission i en 3 à 4 bestemte Sogne for Ra-batten alene uden Løn og uden Tilladelse til at holde Forsamlinger. Og Asschenfeldt-Hansen paatager sig paa sine Rejser i Samraad med troende Præster og Missionærerne samt Vennerne paa Stedet at finde saadanne Mænd og indstille dem til Bestyrelsen til Antagelse. Hvilket Hverv han udfører indtil Efteraarsmødet i Ribe 1901, da Bestyrelsen selv overtager den Gerning og overdrager den til E. Nye-borg.

Hermed er ikke, som L. Koch skriver, »oprettet et nyt Embede¹⁾», — Vilh. Beck kender kun ét Embede, Præsteembedet (Ef. 4, 12: »Embedets Forvaltning«) —, men hermed er fremkommen en ny Slags Arbejdere i den indre Missions Tjeneste. Nu kan Missionens Boghandel udvides, og daarlige Skrifers Udbredelse modarbejdes, og disse Bogsælgere kan ogsaa ved deres Husbesøg udrette noget for Guds Rige ved at samtale med Mennesker om det ene fornødne.

Men det følger af sig selv, at denne nye Virksomhed, som nu paabegyndes, giver ikke saa lidt mere Arbejde for den nye Forretningsfører, der omtrent ved samme Tid antages.

NY FORRETNINGSFØRER. 20. Marts 1894 meddeler Fr. Bertelsen Bestyrelsen, at han i dette Aar ønsker at trække sig tilbage som Missionens Forretningsfører efter 25 Aars Tjeneste. Og han foreslaar Kaptajn Thor Pontoppidan til sin Eftermand, hvem han anser for fuldt skikket til

¹⁾ Anf. Skr., S. 249.

Gerningen, som han tidligere har deltaget i; tillige er han Missionens fuldtro Ven.

Bestyrelsen beklager meget Bertelsens Fratræden men gaar ind paa hans Forslag om at antage Pontoppidan til Forretningsfører. I Oktober samme Aar flyttes Forretningslokalet fra Bethesda til Frederiksberg Missionshus, hvor det er endnu.

Men vi kom lidt bort fra disse Bogsælgere; det viser sig, at denne nye Gerning hurtigt naar et ikke ringe Omfang.

I 1895 er der 53 saadanne (11 paa Sjælland, 4 paa Lolland-Falster, 3 paa Fyn og 35 i Jylland), i 1896: 61, 1897: 67, 1898: 79 og inden Aarhundredets Udgang lige tæt op til 100 (97).

Ogsaa med Hensyn til en anden ny Virksomhed tages Bestemmelse paa dette Sommermøde i Aarhus.

I Oktober 1893 havde Gaardmissionær R. B. Clausen i København tilskrevet Vilh. Beck angaaende en Plan, han havde, — som han udtrykker sig —, »for at faa Satans Befæstninger revet ned herinde«, — og den samme Tanke gentager han i en Skrivelse til Bestyrelsen faa Dage før Sommermødet i Aarhus.

Planen er denne, at han ønsker nogle (først 50, senere 25) af de mest ihærdige Indre-Missionærer i 14 Dage i Slutningen af August Maaned ind til København for dér at virke for Guds Rige. Vennerne derinde vilde i den Tid yde dem frit Ophold, og Tanken var hver Morgen at begynde Dagen med Fællesbøn i Bethesda — og »saa at gaa ud ved Dag og ved Nat i Herrens Tjeneste.« »Vor Herre giver os en prægtig Sal i Gaarde, Torve, de offentlige Pladser, og vi kan holde adskillige Møder i Festsalen,« skriver han. Og der skulde lægges en bestemt Plan i Forvejen for Arbejdet, saa hver Mand var paa sin Plads.

Et saadant »Stormløb imod Djævelen« mener han, København ikke kunde staa for.

Bestyrelsen beslutter at gaa ind paa denne Plan om at ville bruge Indre-Missionærer til et saadant Arbejde i København — dog paa den Betingelse, at det sker uden Udgift for Missionen, saa

THOR PONTOPPIDAN.

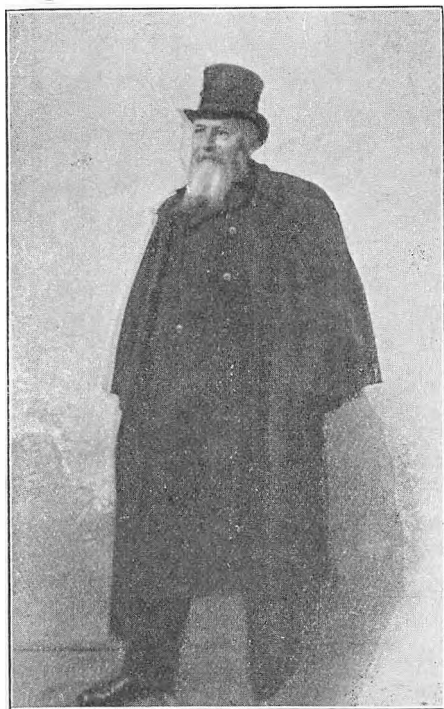
INDRE-
MISSIONÆ-
RERS
BESØG I
KØBEN-
HAVN.

der ydes de Missionærer, som rejser derind, baade fri Rejse og frit Ophold.

Og den udpeger 21 Mænd, (9 fra Sjælland, 8 fra Jylland, 2 fra Fyn, 1 fra Bornholm og 1 fra Falster), som den skønner egnede til dette Arbejde, og som er villige til at paatage sig det.

Lad os høre Gaardmissionær Clausen selv beskrive denne Gerning derinde i »den store, fordærvede Hovedstad«.

»Hver Dag, undtagen Søndagen, da vi var i Kirken, samledes vi i »Bethesda« om Guds hellige Ord og til Fællesbøn. Det var en

Gaardmissionær R. B. CLAUSEN.

velsignet Time, hvor vi mærkede, at Herren var midt iblandt os. Derpaa gik vi ud til Arbejdet, iførte Guds fulde Rustning, til de forskellige Dele af Byen. Rundt omkring i Gaarde blev Ordet talt, mangen Gang under stor Modstand, men altid fandtes der villige Ører, som modtog det glade Budskab. Om Aftenen blev der holdt større Møder paa offentlige Pladser, Fælleden, i Kirkerne, blandt Soldaterne og i »Bethesda«. Flere og flere Mennesker samledes om Ordet. Guds Aand gjorde sin Gerning. Ligeledes er der virket ved Husbesøg og ved Besøg i Værtshusene. Der er holdt 70 større Møder foruden nogle Hundrede i Gaarde. Ved Nattetid har Brødrene ogsaa deltaget i Arbejdet og set al den Elendighed, som den offentlige Prostitution og Natbeværtningen bringer . . .

Og hvad der var en stor Velsignelse for os, var det kærlige Samliv. Gensidigt styrkede og opmuntrede vi hverandre. Det var klart, at vi tonede det samme Flag, én Herre, én Tro, én Daab. Ingen Mislyd hørtes, vi var enige om at holde Troens Fane højt og føre Mennesker til Jesus.«¹⁾

Saaledes skriver han, den nidkære Mand, og han slutter med at sige »til de kære Brødre i Herren: kom igen.« Hvilket i alt Fald sker det følgende Aar, idet der paa Sommermødet i Næstved

¹⁾ I. M. T. 1894, S. 587.

1895 efter Ønske af den københavnske indre Missions Sekretær, som var til Stede, udvælges c. 20 Missionærer til at gæste København og medvirke i Missionsarbejdet derinde, denne Gang i 2 Hold, 1. Hold sidst i August, 2. senere.

Men endnu en Gang maa vi tilbage til Sommermødet i Aarhus 1894.

Her bestemmes nemlig ogsaa, at P. Blomberg i Frederiksborg for Fremtiden skal virke de 3 Fjerdedele af Aaret for Børnegudstjenestesagen, — foruden ham arbejdede ogsaa Mads Lind i Odense, Kr. Jakobsen i Varde og A. Lind i Humlum i den Gerning.

»BØRNE-
SAGEN«.

Og betegnende for dette Arbejdes Stilling i den indre Mission er det, at P. Blomberg, denne »Børnesagens« ihærdige og fremragende Talsmand, paa Aarsmødet i Næstved, 23.—24. Maj 1894, indleder Forhandling om følgende Emne: »Aarsagen til, at troende Venner og Forældre omfatter Børnegudstjenestesagen med saa liden Interesse.«

Han minder om, at han for 20 Aar siden begyndte paa Børnegudstjenestegerningen inde i København og samtidig arbejdede ude paa Landet. 1883 optog den indre Mission ogsaa denne Gerning, og ved det første Fællesmøde i Odense i 1885 lægger Vilh. Beck med sin brændende Nidkærhed Sagen ind i de helliges Samfund, ligesom den ogsaa paa de følgende Aarsmøder i Vejle (1886) og i Esbjerg (1887) ret kommer i Forgrunden. Men siden hen, — udtaler han —, bliver Børnegudstjenestesagen »stillet i Skygge af de Unges Sag«¹⁾, ligesom den ogsaa er den eneste af Missionens forskellige Virksomheder, der arbejder med Underskud; i 1894: 3000 Kr.

Og nægtes kan det vel ikke, at han har nogen Ret i sin Klage over, at det er saa uhyre svært rigtig at faa de hellige til at være med i denne Gerning, som dog har den store Betydning for Guds Rige.

Men paa den anden Side er det ikke vanskeligt ogsaa her at pege paa Lyspunkter — endda af en betydelig Lysstyrke.

Der skal kun nævnes nogle faa Eksempler, som alle viser en stor og glædelig Tilslutning til Børnegudstjenesterne.

I 1892 kommer i Esbjerg (da en By med kun 6000 Indbyggere) 7—800 Børn til Børnegudstjeneste, og 35 Lærere og Lærerinder med Sognepræsten i Spidsen har ondt ved at besørge Arbejdet, saa der tænkes stærkt paa en Deling i flere Søndagsskoler.

¹⁾ Raadgiveren 1894, S. 91.

I 1894 er Børneantallet i Vejle 600, i Odense over 500, fordelt paa 3 Børnegudstjenester, i Randers over 450, og i Marstal over 400.

Skagens Søndagsskole indtager dog mellem Danmarks Købstæder en enestaaende Plads. Der er vel ialt kun 450 skolepligtige Børn i Byen, men der gaar over 500 til Børnegudstjeneste, hvor de ofte møder allerede ved 5 Aars Alderen. Og ved et Møde for Sagen i Novbr. 1894 er hele Kirkens Gulv optaget af Børn, medens de voksne har Plads paa Pulpiturerne.¹⁾

K. F. U. M. Mens Aarets Hovedbegivenhed for denne Sag er Aarsmødet i (1844—1894). Næstved, har Ungdomsarbejdet sin i Fællesjubilæet i London, i hvilken Fest mange Danske deltager.

Efter Indbydelse af George Williams paa de engelske Forningers Vegne holdes den 13. Verdenskonference i London, 1.—5. Juni 1894, — og det er i Forbindelse med dette Møde, at K. F. U. M.s 50. Aarsfest fejres.

Fra Danmark møder 64 Deltagere til dette Festmøde (38 Delegerede og 26 Gæster, hvoriblandt flere Kvinder), en saa talrig Repræsentation som næppe før ved noget udenlandsk Møde; her er Præster, Studenter, Indre-Missionærer, Kontorister, Købmænd o. s. v., langt de fleste fra København, men slet ikke saa faa ogsaa fra Landet.

Mødet begynder med en Gudstjeneste i den berømte Westminster Domkirke, hvor selve Biskoppen af London, Dr. Temple, prædiker særligt for de Unge ud fra 1. Joh. 2, 14: »Jeg har skrevet til eder, I Unge! fordi I er stærke, og Guds Ord bliver i eder, og I har overvundet den onde.« Og denne Londons næststørste Kirke er propfuld af Mennesker, alene Mødets Deltagere tæller mellem 2 og 3000, komne sammen »fra hele Jordkloden« — en forunderlig opløftende og dejlig Tanke!

Mødet afsluttes med en Udflugt til Windsor, hvorhen 4 store Ekstratog befordre Deltagerne de c. 6 Mil (danske) fra London. Her beses det gamle prægtige Slot med dets Malerisamlinger, Gravkapeller, den store Park o. s. v. Og efter Middagen, som gives af George Williams og indtages i et stort Telt i Parken, holdes Slutningsmøde umiddelbart foran den store Slotsport.

Blandt de mange Dages Møder bør særlig fremhæves selve Jubilæumsdagen: Onsdagen 6. Juni. Mødet i Exeter Hall begynder med et Bedemøde, ved hvilket der paa forskellige Sprog frembæres Taksigelser til Gud for den mægtige Velsignelse, han har ladet komme over K. F. U. M.s Arbejde Verden over lige fra den Dag, da den første lille Forening dannedes i London, og til denne Festdag,

¹⁾ Raadgiveren 1895, S. 8.

50 Aar efter, da K. F. U. M. tæller næsten $\frac{1}{2}$ Million Medlemmer, spredt ud over alle kristne Lande, ja endog enkelte ude i Hedningelandene. Og om Aftenen er der en stor Fest i Albert Hall, en mægtig Koncertsal med Siddepladser til 10,000 Mennesker, hvor der bydes paa et meget afvekslende og righoldigt Program, lige fra Orgelspil, Gymnastikopvisning, Solosang, Korsang, Lysbilleder o. s. v. — til »opbyggelige Taler og Bøn af 2 Præster«.

Vi Danske er repræsenteret af Grev J. [Moltke, som paa Jubilæumsdagen frembærer Hilsen herfra, og som engelsktalende er det den københavnske indre Missions første Sekretær, F. W. Steinthal, som aflægger Beretning om Ungdomsarbejdet i Danmark.

Naa, ogsaa herhjemme kan vi »feste« i dette Aar (1894).

Efter at C. Asschenfeldt-Hansen som Missionens Rejsepræst har bosat sig paa Frederiksberg for dels at arbejde dér og dels at foretage Rejser ud i Landet, viser det sig i høj Grad nødvendigt, at den indre Mission maa have et større Lokale til sit Arbejde end det lille, lejede, der hidtil har været benyttet.

I Vinteren 1893 træder da først en Del af den indre Missions trofaste og formaaende Venner paa Frederiksberg sammen, beslutter Opførelsen af et Missionshus dér og køber en meget gunstigt beliggende Grund mellem Gl. Kongevej og Grundtvigsvej.

Derefter udsender saa i Forsommeren samme Aar C. Asschenfeldt-Hansen sammen med de 3 Indre-Missionærer, som arbejder derude (C. Ravens, C. B. Kjær og S. Dalsgaard) i Missionstidenden

SILOAM.

„SILOAM“S
IND-
VIELSE.

et Opraab »til Herrens Venner« om at yde Bidrag til Missionshusets Opførelse; Udgiften til selve Huset (uden Grund) anslaaes til c. 40,000 Kr. Dels til Dækning af disse store Udgifter ved Opførelsen af dette Missionshus og dels til Opførelsen af Brorsons Kirken er det, at Asschenfeldt-Hansen iværksætter den bekendte 2 Øres Indsamling over hele Landet (2 Øre hver Søndag), hvilken Indsamling indbringer en køn Sum.

I Foraaret 1894 paabegyndes Opførelsen af Huset, og 23. Oktober samme Aar foregaar den højtidelige Indvielse ved Vilh. Beck og Asschenfeldt-Hansen efter forudgaaet Gudstjeneste i Frederiksberg Kirke. Og paa en Maade bliver det en Indvielse i hele 6 Dage, idet Indre-Missionærerne for Øerne holder deres Efteraarsmøde dér de næste 2 Dage, og Vennerne derinde fortsætter Indvielsen med Møder de derefter følgende 3 Aftener.

Efter Joh. 9. Kap. faar Huset Navnet: »Siloam«, hvilket er udlagt: »Udsendt«, »et godt Navn for et Missionshus, hvor de af Indre Mission udsendte vil forkynde ham, som er udsendt til Frelse for alle Mennesker. »Siloam« var en Kilde i Jerusalem, som udsprang paa Tempelbjerget, hvorfra den udsendte sit Vand til Dalen nedenfor, et godt Billede paa den indre Mission, som jo er udsprungen fra den levende Menighed, der bygger og bor paa det gamle Tempelbjerg, og udsender gennem Indre Mission de levende Vandstrømme til dem, som lever udenfor i Verdensdalen.«¹⁾

»Siloam«, et af de 10 nye Missionshuse, som kommer til i 1894, og Missionens største Hus, er »en Centralstation« for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«s Arbejde; foruden 2 Sale til Møder, en mindre i nederste Etage og en større, meget smuk og hyggelig Forsamlingssal, 45 Alen lang, 18 Alen bred og 10 Alen høj, i øverste Etage, er der i nederste Etage indrettet særdeles bekvemme Lokaler for Missionens Boghandel, Forretningskontorer og Lagerrum.

MISSIONS-
UGER.

Nu har Missionen altsaa naaet at have sit Hovedkontor i egen Bygning, Foden under eget Bord, og det endda inde ved selve Landets Hovedstad. Og selv om den i 1895 arbejder med en ikke ringe Gæld, saa der mangler adskillige Tusinder i Indtægten, — hvorfor Vilh. Beck opfordrer Vennerne til »at lukke Hjærte og Pung højt op« til den Gave, de vil give paa Missionens Fødselsdag²⁾ —, er det dog ingenlunde saaledes, at den mangler noget i Retning af, at Gud bruger den til Menneskers Frelse. Tvært imod.

I de Bemærkninger, hvormed Vilh. Beck ledsager den tørre

¹⁾ I. M. T. 1894, S. 713. ²⁾ I. M. T. 1895, S. 560.

Oversigt over den indre Missions Virken i 1895, udtaler han bl. a., at der »har været en særegen Naade over Indre Missions Arbejde i det forløbne Aar.«¹⁾

I Vinteren 1894—1895 »gaar et særegent kendeligt Aandens Pust hen over mange af Danmarks Egne, navnlig paa Sjælland og i Jylland, som har kaldt nye iøjnefaldende Vækkelser frem, større eller mindre, nogle Steder meget store, som for manges Vedkommende har ført til Omvendelse og Fred med Gud, mens der er en kendelig Uro og Spørgen i mange flere.«¹⁾

Saaledes skriver f. Eks. Bransholm om Bedeugen i 1895: »Sognene Ølby, Asp og Fovsing samt Vejrum udgør i Bedeugen én Kreds. I denne Kreds har der været holdt omtrent en Snes Bedemøder, altsaa 3 Steder hver Aften, mest i private Hjem. Provst Møller (Ølby), Indre-Missionærerne Anders Kristensen af Asp, Ville Sørensen af Gimsing og jeg har ledet de fleste af Møderne, der har været besøgt gennemsnitlig af 100 Mennesker. En stor Velsignelse følger disse Møder og følger efter disse Møder. Flere Mennesker er bleven »vakte« i Bedeugen i nævnte Kreds. Her er i det sidste Aarstid sket en større Vækkelse i vore Sogne, særlig blandt de Unge, hvoraf vel en Snes er bleven omvendt.«²⁾

Og mens det her altsaa er Bedeugen, Gud bruger som Middel til at fremkalde Vækkelsen, er det øjensynligt, at andre Steder er det den nye Virkemaade, som navnlig i 1895 er brugt af Indre Mission, nemlig Missionsuger, som Herren velsigner til Menneskers Frelse.

Ved Missionsuger forstaas jo, som Vilh. Beck skriver, »at flere Præster og Missionærer i Forening paa samme Sted holder Møder Aften efter Aften Ugen igennem.«³⁾

Og, saa vidt vides, maa Missionsugernes Udspring søges i *Vejle*, hvor den første holdes i Ugen efter den 3die Søndag i Januar 1886. Saa denne Arbejdsmaade er i 1895 ikke hel ny.

En Nat, da Fenneberg arbejder alene i Bageriet og overvejer med sig selv, hvad der kan gøres for at faa Mennesker frelst, kommer den Tanke til ham at se at samle Folk sammen Aften efter Aften i en hel Uge og prædike for dem.

Om Morgenens, saa snart det gryr ad Dag, sender han Bud til Sygehusforvalter Ebbesen og forelægger ham Sagen. Denne synes godt herom og raader til straks at sætte Planen i Værk. Og paa Fennebergs Spørgsmaal, »hvor faar vi Talere fra?«, svarer han resolut: »Kan vi ikke faa andre, besørger vi det selv.«

¹⁾ I. M. T. 1896, S. 284. ²⁾ Alm. Kirketidende 1895, S. 98. ³⁾ I. M. T. 1896, S. 285.

Derefter henvender de sig til Boghandler A. Kousgaard, Fr. Moe, Smed H. N. P. Jakobsen og Pastor G. Mønster, som alle gaar med. Fr. Moe er kommen paa lignende Tanker som Fenneberg ved at se Methodisterne i Vejle holde Møde hver Aften hele Januar Maaned, og det kan de mange nyvakte Mennesker ikke staa for.

Som sagt saa gjort, »Missionsugen« holdes, som Talere ved Møderne er foruden disse nævnte 6, som taler to hver Aften efter Lodtrækning, ogsaa Jens Holt, som melder sig selv og siden stadigt har været med, i Reglen til at slutte Ugen. Og her sker store Ting. Folk strømmer sammen Aften efter Aften, og selv vantro Mennesker gaar af egen Drift hen og indbyder Folk til Møderne. »Der forefaldt,« skriver Fenneberg, »her undertiden pudsige Ting. En Vaskerkone, der var til Møde hver Aften, indbød sin Kollega, en anden Vaskerkone, til at komme til Møde; hun svarede, mens hun gned væk paa Tøjet: »Nej, saa dybt er jeg da heller ikke falden, at jeg skulde gaa hen og høre paa nogen, der ikke kan mere, end jeg selv kan.«

I Begyndelsen, de første 4 Aar, kaldtes disse Møder, som er fortsat siden med fremmede Talere (C. Moe har været der over 20 Gange) »Vækkelsesmøder«, formodentlig efter Methodisternes. Senere kaldes de »Missionsuge«¹⁾, hvilket Navn, Fr. Moe siger, ogsaa er opkommen i Vejle.

Vinteren efter, 1887, holdes lignende Vækkelsesmøder i Nærheden af Vejle.

Uden nogen paaviselig Forbindelse hermed holdes et Aarstid senere paa en hel anden Kant Missionsuge ogsaa ude paa Landet, idet daværende Kapellan hos J. Vahl, Louis Blauenfeldt og Indre-Missionær Lars Aage (da i Nørre-Ørslev paa Falster) fra 9. til 15. December 1888 holder Forsamling hver Aften i Nørre-Vedby Skole paa Nordfalster. Den rummelige Skolestue er propfuld hver Aften — paa denne aandelige døde Egn. Og den store Landsby, Nørre-Vedby, støder endda op til det Sogn, som Biskop V. Sthyr i sin Tid kaldte »det ugudeligste Sogn i Danmark.«

Sidst i Novbr. 1891 holdes den første Missionsuge i Vendsyssel, i Asaa (Dronninglund Sogn).

Det er daværende resid. Kapellan H. Matthiesen, nu Redaktør af »Kristeligt Dagblad«, som ordner denne, der vinder meget stor

¹⁾ Som bekendt bruges dette Navn i Arbejdet for Guds Rige ogsaa om noget ganske andet, nemlig om en Uges Møder (i Forbindelse med Udsalg) med Foredrag om de forskellige »Missioner« indenfor den danske Menigheds Missionsarbejde i Hedningelande.

Tilslutning og, fortsat i mange Aar, bringer store Vækkelser over Egnen.

Derfra breder Missionsugerne sig lidt efter lidt rundt om i Vendsyssel. I nogle af de ældre Samfund er man længe betænkelig ved denne nye Virkemaade med dens »Hastværksomvendelser«; men efterhaanden vinder de dog Indgang overalt og er til stor Velsignelse, selv om nogle af de tilsyneladende Frugter viser sig at være »Sæden paa Stengrund«, der spirer dejligt frem men ikke har Rod og derfor visner.

Om Missionsuger skriver Vilh. Beck: »Det er aabenbart en ny Maade, som Herren har valgt eller knæsat til at indsamle til sit Folk, hvorover vi hellere skal love og prise Herren end paa gammel daarlig dansk Maade stille os kritiske og surmulende.«¹⁾

Ja, saaledes gaar det vel med alt nyt, ogsaa i Guds Riges Arbejde, hvorledes skulde saa Missionsugerne undgaa at falde i Krikernes og Surmulernes Kløer?

Men hvorom al Ting er, saa er vi alligevel i Slutningen af 1894 naaet saa vidt, at der endog fra grundtvigsk Side offentligt kan fremkomme ikke blot en velvillig Bedømmelse af men ligefrem en Ros over en Missionsuge.

Om en saadan i Holsted skriver nemlig en navngiven Indsender i »Kolding Avis«:

»Det er noget, som sjældent falder i min Lod, at sige noget anerkendende om Indre Missions Virksomhed; maa jeg derfor ikke nok faa Lov til det nu, Hr. Redaktør, da jeg har Trang til det? Her har i Holsted været Missionsuge fra 25. November til 2. December. Der blev i disse Aftener holdt Taler, foruden af vor egen Præst, af 6 tilrejsende Missionspræster. Jeg hørte nu kun de 5 af dem, men for hvad jeg hørte, bringer jeg herved Missionsfolkene her i Holsted, som har arrangeret disse Møder, og D'Hrr. Præster en rigtig hjertelig Tak. Det er længe siden, at jeg Dage i Træk har modtaget en saadan Hjælp til mit kristelige Livs Bestyrkelse og Vækst i Tro, Haab og Kærlighed, som jeg modtog ved disse Møder. Dette er nu noget, som jeg ikke tror, at et eneste troende Menneske af dem, som var til Stede, vil modsige, og de, som ikke var der, vil af gode Grunde ikke kunne sige noget, de faar tro mig paa Ordet.«²⁾

Det skal ikke her paavises, kan næppe heller, hvorledes denne nye Arbejdsmaade, som Gud saa tydeligt viste, at han vedkendte sig, efterhaanden trængte igennem til at blive almindelig baade i By og paa Land, — hvilket den i hvert Fald var i 1895.

¹⁾ I. M. T. 1896, S. 285. ²⁾ Alm. Kirketidende 1895, S. 81.

Ogsaa i København fandt den Indgang og endda i en af de store Kirker, idet der i Ugen før Fastelavn 1898 blev afholdt en Missionsuge i Garnisons Kirke, hvor der 6 Aftener i Træk under umaadeligt Tilløb blev talt baade af Præster og Lægmænd. Til at overfylde den store Kirke bidrog ikke blot det nye, man her stod overfor, men ogsaa de vantro Blades Rasen og Skælden, — »Helvedhundene«, hed det, »er løs i Garnisons Kirke!« — Ogsaa det den Gang uvante Syn af Lægmænd paa Talerstolen i en stor Hovedstadskirke har vel bidraget sit dertil. I tre paa hinanden følgende Aar holdtes denne Missionsuge, indtil den saa gik over i »Adventsugen«.

Aar efter Aar holdes altsaa i Vintertiden Missionsuger ikke blot i de store Samfund men ogsaa i de smaa, — i de maanelyse Uger Vinteren igennem sværmer Missionspræster og Indre-Missionærer om fra den ene til den anden. Det er ret en kær Tanke hos de hellige denne aarligt tilbagevendende Missionsuge — ikke faa Steder samme Uge Aar efter Aar —, som samler saa mange Mennesker om Guds Ord, og ofte lægges da Mennesker til Menigheden, som lader sig frelse, og Guds Børn paa Stedet helliges og faar ny Kraft og nyt Mod til at arbejde for Guds Riges Fremme. »Kært Barn har mange Navne«, maa jeg efter dette kendte Ord præsentere Læseren en Buket, der illustrerer ved sin Farvepragt og Duft det ogsaa kendte Ord: »Kærlighed gør opfindsom«: Vækkelsesuge, Adventsuge, Fasteuge, Kirkeuge, Festuge, kirkelig Festuge, opbyggelig Festuge og Mødeuge.

En Vanskelighed ved disse mange Missionsuger er den økonomiske Side af Sagen, idet Missionærernes Hjælp mange Steder paa kaldes og ydes, men Missionen modtager ikke Gaver ved deres Møder; Pengeindsamlingen angaar da Udgifterne ved Afholdelsen af Missionsugen, og Overskuddet tilfalder vel den indre Mission, men er i mange Tilfælde kun lille.

For at raade Bod paa denne Mislighed vedtager Bestyrelsen paa Sommermødet i Næstved, 23.—26. Juli 1895, »at for saa vidt man vil have Missionærerne medvirkende ved Missionsuger, skal der ved hvert Møde ske en Indsamling til Indre Mission.«¹⁾

HOLSTEBRO
OG
STOCKHOLM.

Det véd alle, som blot kender det mindste til den indre Missions Virksomhed, at Vintertiden er den egentlige Arbejdstid.

Da holdes Broderparten af Indre-Missionærernes og Missionspræsternes mange Tusinde Møder i Missionshuse, Kirker og Skoler (i 1895: 13,372), da gøres af Missionærerne de mange, mange Tusinde Husbesøg (i 1895 er anmeldt 22,142, og saa mangler der endda Med-

¹⁾ I. M. T. 1895, S. 516.

delelse fra 50 Missionærer), og da sælges Skrifter for Tusinder af Kroner (i 1895 har samtlige Missionærer solgt Bøger for 40,382 Kr. 39 Øre, og heri er endda ikke medregnet, hvad de egentlige Bog-sælgere har solgt for).

Da samles de c. 10,000 Unge rundt omkring til Foreningernes regelmæssige Møder, og da læses vel nok Missionens Blade flittigst, — 1895 har »Den indre Missions Tidende« 15,100 Abonnenter, »Annekset« 3,500, »Illustreret Familieblad« 4,600, »De Unges Blad«, som fra Nytaar 1895 fremtræder i større Format for at kunne give Plads til mere Stof, 6000, »Indre Missions Børneblad« 15,500 og »Raadgiveren« 1150.¹⁾

Derimod er Sommertiden de store Møders Tid, Festtiden, Fællesmødernes Tid.

Som sædvanligt hvert Aar har Ungdomsarbejdet sit store Fællesmøde for hele Landet i Pintseugen — denne Gang (i 1895) i Holstebro, 5., 6. og 7. Juni.

Og det er ligesom Fællesmøderne de nærmest foregaaende Aar et baade stort og rigt velsignet Møde. I Holstebro og Omegn er ved Beboernes store Gæstfrihed indkvarteret c. 2800 Mennesker, og fra Omegnen er der meget stor Tilslutning til Mødet, hvis Deltagere herefter maa anslaaes til c. 7000 i Antal. Ingen Kirke, ingen Sal kan rumme en saadan Forsamling, saa alle Møderne maa derfor holdes under aaben Himmel paa en Mark, tæt ved Byen, velvilligst stillet til Afbenyttelse af en privat Mand. En anelig Tribune med Talerstol er her rejst, pyntet med en Mængde Flag og Vimpler.

Sekretæren, H. F. Poulsen, aflægger Beretning om Virksomheden og indleder derpaa det ene af Forhandlingsemnerne: »Hvad vi vil«, — vi vil: de Unges Frelse, det er Maalet for alt Arbejdet —, mens Mads Lind den anden Dag indleder det andet: »Hvad vi kan«, d. e. om de Midler, der maa anvendes for at naa det store Maal.

Forhandlingen, der den ene Dag ledes af Biskop V. Gøtzsche, Ribe, og den anden af Fr. Zeuthen, Viborg, er baade livlig, indgaaende og alsidig, — men den kan dog kun nogenlunde følges og høres af den store Forsamling. Den første Dag generer Blæsten ikke saa lidt. Set i Afstand staar en hel Støvsky, hvirvlet op fra Markens sandede Jord, hen over Forsamlingen.

Efter de 2 egentlige Mødedage afsluttes med en Udflugt til Bovbjerg paa Jyllands Vestkyst, hvor de fleste af de Unge for første Gang i deres Liv ser det imponerende Vesterhav — hin Dag ganske vist i sin allerblideste Skikkelse som »en blank Flade«.

¹⁾ I. M. T. 1896, S. 278, 281.

Torsdag Aften (6. Juni) befordres 650 Deltagere i Turen pr. Ekstratog til Bækmarksbro og Faare Stationer og indkvarteres om Natten i Bøvling (hvor A. Busch da var Præst) og de omliggende Sogne, takket være Beboernes store Gæstfrihed.

Og næste Morgen drager de i straalende Solskinsvejr pr. Vogne, over 100, stillet til Raadighed af Beboerne, til »Bjerget«.

Her har de omboende Venner gjort det hel festligt. En Æreport med et stort »Velkommen« hilser de mange besøgende, Flagene vajer, og en Talerstol, pyntet med Grønt, er rejst. »Stedets Præst«, V. Blauenfeldt (da i Vandborg og Ferring), byder velkommen ud fra Ps. 84, 7: »Naar de gaar igennem Morbærdalen, gør de den til Kildevæld, ja, og en Regn med Velsignelser skal bedække dem.« Han ønsker, at der maa blive en Velsignelse tilbage efter dette Besøg, og at en Regn med Velsignelser maa falde over dem, som drager bort.

Saa taler Poulsen ud fra 2. Kor. 3, 17, idet han minder om, at de Unge holder Aarsfest i Pintseugen, Anders Stubbkjær, der »kun vil give en Anvisning til en Prædiken, nemlig Ps. 16, 1—3«¹⁾, og A. Busch slutter Mødet.

Langs Havet og de høje Skrænter ud mod Havet søger man nu hen til Vognene, der skal bringe Deltagerne til Faare St. Men Vogntoget er forsinket, — Prædikanterne har naturligvis talt for længe. Bransholm maa køre forbi de mange Vogne ud til de forreste for at skynde paa dem. Jeg hører endnu saa tydelig hans Røst, idet han passerer forbi Vognene: »Vi naar det ikke, vi naar det ikke.«

Men vi naaede det dog, og i Vemb siger vi Farvel og Tak og rejser hjem.

Et Par Maaneder efter har Børnegudstjenestearbejdet sit store Festmøde, langt udenfor Danmarks Grænser, i det 4. nordiske Søndagsskolemøde i Stockholm, 9.—11. August.

Det er ogsaa et meget stort Møde, tæller ikke mindre end 2,141 Deltagere (1254 fra Sverig, 372 fra Norge, 129 fra Finland og 386 fra Danmark), hvorved dog maa bemærkes, at det ligesom de foregaaende nordiske Børnegudstjenestemøder holdes i Forbindelse med de 5-aarige nordiske Skolemøder. For Resten sker dette her for sidste Gang, idet det i Stockholm vedtages, at disse 2 store Møder herefter skal holdes hvert for sig.

Vilh. Beck besørger om Søndagen Gudstjenesten i Immanuels Kirken (underligt nok for ham i en »Sektererkirke«), holder Afskeds-

¹⁾ De Unges Blad 1895, S. 122.

tale Søndag Aften i Blasieholm Kirke og tager med Liv og Lyst Del i Forhandlingerne.

H. Ussing er en af Indledderne ved disse, idet han holder Foredrag om Børnegudstjenestens Berettigelse og Betydning med paafølgende Diskussion.

Og E. With aflægger for Danmarks Vedkommende Beretning om Sagen, man er samlet om.

Om Søndagen er der Børnegudstjeneste i ikke mindre end 5 Kirker, saa Mødet nøjes ikke med theoretiske Forhandlinger men fremstiller ogsaa Gerningen i Praksis, ligesom der finder en skøn Udflugt Sted til det kongelige Slot, Drottningholm i Mälaren, hvilket beses.

Men — — — »Mødet naar i Stemning ikke sine Forgængere«^{*)}, som det hedder.¹⁾

Vilh. Beck skriver: »Naar jeg skal gøre Rede for, hvad Indtryk jeg har hjem med fra dette Møde i Stockholm, saa nødes jeg til at sige, at det væsentligt var mat. En Del af Foredragene var meget matte, og Diskussionen uden væsentlig befrugtende Virkning. Man kan ikke undgaa den Følelse, at vi Danske staar ikke saa lidt fremmede overfor vore svenske og tildels vore norske Brødre i Opfattelsen af Arbejdet for levende Kristendom. Der var saa meget formelt i deres Behandling af de Ting, som forhandlede, i Modsætning til det lysere og friere Blik og Tagen paa Tingen, som vi er vant til, ligesom ogsaa det var en Ytring, der oftere kom frem fra svensk Side, at »vore danske Brødre satte saa skarpt et Skel mellem Guds Rige og Verden.« En norsk Præst holdt et vel udarbejdet Foredrag om Forberedelsen til Arbejdet i Børnegudstjenesten, som han mente skulde begynde om Mandagen og fortsættes Ugen igennem med en saadan Masse Læsen og Selvbehandling, at der da i det mindste maatte være 14 Dage i Ugen for at blive færdig, uden at tale om, at alt andet Arbejde maatte forsømmes. Jeg for mit Vedkommende kan ikke sige, at jeg rejste beriget hjem fra dette Møde, om end det var kært at træffe sammen med saa mange kære, troende Mennesker.«²⁾

Hvem véd, om ikke H. Steffensen havde Ret i en Bemærkning, han gjorde ved et af Møderne, at Forhandlingen tydede paa, at Søndagsskolen var ved at blive gammel.

Ak ja, Prædikerens vemodige Ord gælder vel enhver aandelig

^{*)} ¹⁾ Stockholm 8.—9. Aug. 1880 (c. 800 Deltagere). ²⁾ Kristiania 8.—10. Aug. 1885 (c. 900 Deltagere), ³⁾ København 9.—11. August 1890 (med 1089 Deltagere).

¹⁾ Raadgiveren 1895, S. 146. ²⁾ Annæket 1895, S. 179.

Livsbevægelse: »Tænk paa din Skaber i din Ungdoms Dage, førend de onde Dage kommer, og de Aar nærmer sig, om hvilke du skal sige: jeg har ikke Lyst til dem« (Præd. 12, 1).

INDRE-
MISSIONS
KREDSE.

Men naar det kan hedde saaledes om en af Grenene, som er forholdsvis ung, — hvad da om Stammen, der er betydelig ældre?

Nu vel, det maa indrømmes, af Aar er den indre Mission ikke længere ung, — og dens Fædre endnu mindre. Vilh. Beck er nu 66 Aar, — siden 1889 har han holdt Kapellan for mere uhindret at kunne arbejde i Missionens Tjeneste (først Louis Blauenfeldt og efter hans Forflyttelse i 1896 sin Søn Filip Beck) —, og hans Helbred har været vaklende i adskillige Aar.

Han skriver selv herom: »Nu da jeg er begyndt at blive til Aars, og Tiden jo bestandig nærmer sig mere til den Stund, da jeg maa nedlægge Arbejdet, paaatrænger sig bestandig mere Nødvendigheden af at sikre Missionen ved min Fratræden for et Tab af Gaver, som den ikke kan taale. Der indkommer ved mine Missionsmøder vel aarligt en Sum af noget som 20,000 Kr. i Gaver til Missionen, og ved min hele Stilling til Missionens Venner indkommer der vel en halv Gang saa meget til. Et saadant Tab ved min pludselige Fratræden, — og den kan jo godt ske pludseligt —, kan Missionen ikke taale.«¹⁾)

Med denne Tanke for Øje og Hjærte har han allerede for flere Aar siden henstillet til Missionens Venner at danne Kredse for den indre Mission alle Vegne, hvor der findes et Samfund, stort eller lille; hver Kreds skulde saa vælge en Formand, som paatager sig at modtage og indsende de Gaver, som Vennerne i Aarets Løb yder.

Denne Henstilling bærer selvfølgelig nogen Frugt: enkelte Steder dannes saadanne Kredse, som stadig indsender Bidrag, endog betydelige Summer aarligt.

Men almindeligt er det ingenlunde bleven.

Ved Bestyrelsesmødet under Aarsmødet i Næstved 1895 forhandles ogsaa denne Sag, og det vedtages at udstede en almindelig Opfordring i Missionstidenden til Vennerne om rundt i Landet at oprette Missionskredse, ligesom det tillige paalægges Missionens Udsendinge at virke derfor, — hvad for øvrigt allerede tidligere var sket ved Sommermødet i Svendborg 1891.

Og med Hensyn til saadanne Missionskredse beslutter Bestyrelsen her til Bekendtgørelse i Missionstidenden, at »hver Kreds skal have en Formand til at modtage og indsende Bidrag til Missionskassen, hvilke Bidrags Størrelse overlades til hver enkelte Kredses

¹⁾ I. M. T. 1896, S. 60.

Bestemmelse, ligesom ogsaa Maaden, hvorpaa man vil indsamle disse Bidrag, ved Tegning af faste maanedlige Bidrag eller ved Indsamlingsbøger eller paa anden Maade. Kredsene skal indmeldes til Missionens Formand af Kredsen Formand. Gaverne ønskes indsendt kvartalsvis eller halvaarsvis.«

Ved denne Kredsdannelse tilsigtes baade at skaffe den indre Mission en forøget fast aarlig Indtægt og at bringe dens Venner til at føle deres Ansvar for Missionens Arbejdskraft og Bestaaen ved saaledes selv at have Del i et Arbejde derfor.

Ja, Vilh. Beck erklærer udtrykkeligt:

»Jeg er gammel nok til at vide, at ingen kan leve af bare Udgifter, og dersom Meningen var, at disse Kredse kun skulde leve af at skaffe Penge, er det klart for mig, at de vilde være dødfødte. Men Meningen var og er noget langt større. Meningen var: at samle alle Missionens Venner over hele Landet gennem disse Kredse til bevidst Ansvar og Virksomhed for den indre Mission.

Man spørger saa ofte: hvem bestaar den indre Mission af? Og om man end kan svare: den bestaar af den levende Menighed, saa kommer dog Spørgsmaalet igen: ja, men hvilke Personer? Og da bliver det vanskeligt at nævne andre Navne end Bestyrelsens Navne. Og det er dog egentlig et underligt Svar: Missionen bestaar af en Bestyrelse for en Forening af en navnløs Skare. Paa den Maade kunde den indre Mission let komme til at kaldes »de unævnelige«, hvorved vi dog plejer at forstaa noget helt andet. Naar alle Missionens Venner samlede sig i talrige Kredse med en benævnt Kredsformand og Medlemmer, saa er det Svar paa Spørgsmaalet: disse Kredse, deraf bestaar den indre Mission.«¹⁾

Imidlertid, — i Begyndelsen gaar det slet ikke med Dannelsen af disse Kredse. Vilh. Beck venter forgæves paa at faa Meddelelse om Oprettelse af saadanne. Og ikke uden en vis Bitterhed spørger han: »Har Missionærerne forsømt deres Pligt i denne Sag? Eller er Vennerne uvillige dertil? Jeg véd det ikke; begge Dele vilde gøre mig meget ondt.«²⁾

Hvem véd, om ikke den Tanke er fremme hos nogle af Vennerne: hvorfor ikke danne Indre Missions Kredse i Lighed med D. M. S.s, saa vi kunde føle os medansvarlige og medarbejdende ogsaa i den indre Missions Gerning, og at dette er medvirkende Grund til den Tilbageholdenhed, der viser sig overfor Dannelsen af Kredse, hvor Opgaven nærmest er at indsamle Penge.

¹⁾ I. M. T. 1896, S. 363—364 (Udhævelserne er af Vilh. Beck). ²⁾ I. M. T. 1896, S. 61.

I 1890 andrager i alt Fald nogle Kredsforeninger i Sydsjælland (i Lundby og Snesere) Bestyrelsen om »at danne Kredsforeninger for Indre Mission i Lighed med Kredsforeningerne for ydre Mission.«

Men Bestyrelsen svarer, at »den tør ikke gaa ind paa det Forslag af Frygt for, at Verden vil benytte Lejligheden til at faa Medlemmer valgt ind i Bestyrelsen, som vilde gøre denne uensartet og berøve Missionen dens Kraft.«

Og i Foraaret 1896 indkommer fra en hel anden Kant af Landet (Gjelballe ved Lunderskov) et ganske lignende Forslag — endda med hele 3 Paragraffer. Forslaget gaar ud paa, at der overalt, hvor der er et Samfund, som ønsker at have Forbindelse med Indre Missions Bestyrelse, skal oprettes Kredsforeninger (hvor der er Missionshus mindst 1) — ganske i Lighed med D. M. S.s Missionskredse; og Tanken hermed er at sikre Forbindelsen og et varigt Samarbejde mellem Bestyrelsen og Indre Missions Venner.

Men der svares, at man kan ikke tage Hensyn dertil.

Som sagt, først paa Aaret (1896) ser det ud, som om ingen Kredse vil danne sig, — men allerede i Juni melder Vilh. Beck, at der nu er oprettet 49 Kredse: 32 i Jylland, 12 paa Sjælland og 5 paa Fyn, saa der ved Aarets Udgang er ialt: 94 (55 i Jylland, 26 paa Sjælland, 8 paa Fyn og 5 paa Lolland-Falster).

Og i de følgende Aar er der en ganske lille Fremgang: 1897 og 1898: 98, 1899: 100 og i 1900: 108, saaledes at den indre Mission ved Vilh. Becks Død staar med godt og vel 100 indmeldte Missionskredse — forholdsvis dog kun et meget lille Tal.

STORE
VÆKKELSER. Men mens det saaledes gaar |smaat nok paa dette Punkt, er ellers Missionens Virksomhed Landet over stadigt under Guds rige Velsignelse, og Arbejdet sætter Frugt netop paa den Maade, et Missionsarbejde allermest tilstræber: i meget store Vækkelser.

Om Aaret 1896 skriver Vilh. Beck: »Herren har forundt os at se megen Frugt, langt ud over, hvad vi kunde haabe eller bede om. Den aandelige Bevægelse, som allerede i forrige Vinter havde begyndt at vise sig paa forskellige Egne som en Frugt af Indre Mission, er nemlig saa langt fra at være taget af, at den er vokset i en forunderlig Grad og Udstrækning, saa vi vist tør sige med Tak til Herren for hans Aands Kraft, at aldrig har der før i vort Land vist sig en saadan Vækkelse, som i det sidste Aar. Fra Skagen til Danmarks Grænse meldes der om den ene store Vækkelse efter den anden paa mangfoldige Egne. Det samme har vist sig rundt om paa Sjælland; og Fyn, som i Begyndelsen syntes at blive uberørt, har begyndt at mærke den samme velsignede Besøgelse. Særegent for

den nye Vækkelse er det, at navnlig de Unge gribes af den i Massevis, hvilket lover godt for Guds Riges Fremtid i Danmark Ogsaa særegent for denne Vækkelse er det, at den kommer frem paany paa saadanne Egne, hvor der allerede for nogle Aar siden var sket en stor Vækkelse.«¹⁾

Ja, i Foraaret 1896 er der stor Vækkelse paa Skagen. Min Hjemmelsmand (Carl Johansen) tror ikke, at der kan paavises nogen Forbindelse med Bede- eller Missionsuger. Men saa vidt han véd, stammede Bevægelsen fra, at en Del Venner, særlig unge, i Paasken havde gæstet Vennerne i Tversted-Uggerby, hvorfra de saa bragte Ild med hjem til Skagen.

Og den tænder og blusser højt.

Hør, hvad der skrives deroppe fra i de Dage:

»Siden Paaske er der gaaet en vældig Vækkelse hen over Folket i vor By, saa en Mængde Mennesker fra de ganske unge til 80-Aars Alderen, Mænd og Kvinder, ansete og oversete, er gaaet ind i Guds Rige, Spottere og Guds Folks bitreste Modstandere er fra rivende Ulve bleven som Lam . . . Daglig har Herren lagt Sjæle til Menigheden, enkelte Dage indtil 30—40 Stykker. Store Ting har Herren tidligere gjort her, stærk Vækkelse har her været før, men aldrig har vi set Mage til denne. Og endnu (i Juni) virker Herren kraftigt ved sin Aand, endnu drager han øjensynligt frem sejrende og til Sejr.«²⁾

En Følge af denne store Tilvækst til Menigheden er, at Missionshuset, der 2 Gange før var udvidet, maa bygges større. Tværs for den tilbageblevne Del af det gamle Hus bygges et nyt, 36 Al. langt, 9 Alen højt og 16 Alen bredt (c. 10,000 Kr.). 4. November 1896 indvies det af O. Boeck, Lønborg (tidligere Præst paa Skagen).

Ogsaa nede fra den modsatte Ende af Jylland meldes der om stærkt aandeligt Røre.

I Esbjerg, Varde og Nordby paa Fanø opstaar der en kraftig Vækkelse blandt de Unge, »som næst Aandens Susen nærmest maa tilskrives det Arbejde, Herren har gjort ved troende Lærere og Lærerinder i Børnegudstjenesten.«³⁾ Men her er ogsaa store Børnegudstjenester, i Varde besøges den af c. 200 Børn, i Esbjerg af c. 1000 (den største Børnegudstjeneste paa Landet er Harboøre med 380 Børn).

Hvilken Glæde for Børnesagens Venner at høre om en saa herlig Frugt af Gerningen blandt Børnene! Dette maa opveje den

¹⁾ I. M. T. 1897, S. 301. ²⁾ Br. til Vilh. Beck fra Lærer C. Johansen, Skagen, 27. Juni 1896. ³⁾ Raadgiveren 1897, S. 79.

noget nedslaaende Kendsgerning, at denne Sag langt fra rigtig er bleven Genstand for Forstaaelse og Kærlighed fra den levende Menigheds Side.

Som noget ganske enestaaende kan i denne Forbindelse anføres, at paa Endelave i Kattegat ud for Horsens Fjord, hvor der er sket en betydelig Vækkelse, fremkaldt ved Præsten B. Willers nidkære Arbejde, og der er megen Modstand, gaar dog alle Øens Børn i Søndagsskole, der ledes af Præstens Hustru, og i alle Hjem, hvor der er ukonfirmerede Børn, holdes Indre Missions Børneblad. Øen har c. 700 Mennesker.¹⁾

Ogsaa Fynboerne, om hvem man ellers gerne vil sige, at de er mere anlagt for det grundtvigske, kommer med.

I Vinteren 1896—1897 har de i Odense, hvor H. Chr. Beck har arbejdet i mange Aar, en ret betydelig Vækkelse, fremkaldt ved en Missionsuge i »Bethania« med forskellige Talere, Præster og Lægmand. Efter Møderne tales der med de enkelte, som er ramt af Ordet og ønsker Vejledning i deres Salighedssag, og en Del Sange synges. Og Gud velsigner Ordet, Vækkelsen bryder frem. Og det er ikke blot »svage« Kvinder, som maa til at græde over deres Synd, ogsaa »stærke« Mænd maa segne og finde Fred ved Korsets Fod hos Jesus.

Naar man nævner Fyn og den indre Mission, tænker man ellers uvilkaarligt paa et bestemt Landsogn: Vejlbj ved Middelfart, Missionens gamle faste Borg paa Fyn. Flere Gange efter den store Vækkelse i 1882, hvorved saa mange Mennesker kom med, sker der her ret betydelige Vækkelser.

Selvfølgelig ytrer selv i vort lille Land saadanne Vækkelser sig noget forskelligt i de forskellige Egne, hvilket sikkert hænger noget sammen med de forskellige Folkekarakterer. Paa Fyn er det gaaet saaledes, at der i Aarenes Løb mange Steder jævnligt er lagt Mennesker til Menigheden, saa der findes gode Kredse af troende Mennesker, men i Reglen er det sket mere enkeltvis end i Flok, — hvilket ganske vist ikke vækker saa megen Opsigt men i Længden viser sig at være nok saa solidt Arbejde. De store, voldsomme Vækkelser, som river de mange med sig, efterfølges ofte af en Sigtelsestid, hvor Avnerne og Ukrudtsfrøet sigtes fra, og de gode, fulde Kærner bliver tilbage.

Først i dette Aar mister forøvrigt Indre Mission sin Rejsepræst.

Efter 3½ Aars Virksomhed opgiver Asschenfeldt-Hansen sin

Stilling som saadan, idet han tiltræder sit nye Embede som Sogne-

¹⁾ Raadgiveren 1896, S. 16.

præst i Slemminge og Fjelde ved Sakskøbing, hvor han ind-sættes Palmesøndag, 29. Marts 1896.

Det gaar ham som hans Forgængere; Stillingen som Rejsepræst er i Længden uholdbar, baade er den i høj Grad aandelig og legemlig opslidende, ikke mindst naar man som han bor i Hovedstaden, der i høj Grad lægger Beslag paa ens Tid, — og tillige utilfredsstillende, Præsten længes tilbage til sin Kirke, hvor han har sin regelmæssige Gerning ved Døbefont, Prædikestol og Alterbord.

»Siloam« og »Brorsons Kirken« staar som synlige Minder om Asschenfeldt-Hansens Virksomhed i Hovedstaden, ved disse 2 Foretagender har han, som han selv udtrykker det, »faaet Lov til at være Haandlanger«, hvorfor han er Herren taknemlig¹⁾; og ude paa Landet, mest paa Sjælland, har han i disse Aar holdt mange Møder (i 1894: 70, 1895: 65); fremdeles kan mindes om, at han i disse 3½ Aar er bleven ført ind i en betydelig skriftlig Virksomhed for Guds Rige.

Men omtrent samtidigt med, at Indre Mission saaledes ophører med at have en fast, lønnet Rejsepræst, antager Udvalget for Ynglinge- og Pigeforeninger en theologisk Kandidat til at rejse for Ungdomsarbejdet Landet over.

*DEN FØRSTE
REJSE-
SEKRETÆR
FOR
DE UNGE.*

Dette sker paa Udvalgets Møde i Horsens 20. Oktober 1895, — det holdes under Indre Missions Efteraarsmøde dersteds 19.—21. November.

Daværende Sekretær, siden Novbr. 1894, i K. F. U. M. i København, — som 31. Oktober 1894 havde faaet sit nye Lokale indviet i Vendersgade 26, 1. — theologisk Kandidat N. P. Pedersen (nu Præst i Lundum og Hansted ved Horsens) antages nemlig her paa Prøve et Aar som Rejsesekretær for de Unge.

Og med Bopæl i Odense begynder han i Juni 1896 sin Virksomhed, der varer i »2 Somre og 1 Vinter«.

I den Tid søger han, saa godt han kan, at være en Hjælp for de Unge rundt omkring i Landet. Aldrig mangler han Opfordringer til at komme, Tiden vil aldrig slaa til. Men for sin egen Skyld tør han i Længden ikke binde sig til den Gerning, hvor kær den end er ham.

I Efteraaret 1897 udnævnes han til residerende Kapellan i Nykøbing paa Mors og fratræder sin Stilling som de Unges Rejsesekretær fra Midten af Oktober. Og H. F. Poulsen giver ham det Vidnesbyrd, at »han har virket med stor Iver for vor Sag, og idet vi ønsker ham til Lykke med den nye Stilling, haaber vi, at han

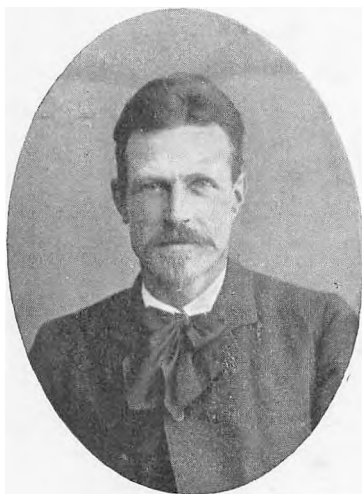
¹⁾ I. M. T. 1896, S. 173.

vedblivende vil være vore Foreningers gode Ven og tage Haand med i Arbejdet, naar og hvor Lejlighed kræver det«.¹)

**FØRSTE
KURSUS FOR
BESTYREL-
SESMEDLEM-
MER.**

I hans Virksomheds Tid begyndes en ny Slags Møder, som siden gentages Aar efter Aar, nemlig: Kursus til Dygtiggørelse af Bestyrelsesmedlemmer for Ynglinge- og Pigeforeninger.

Forbilleder i saa Henseende haves i de saakaldte Bibelkursus for Formænd og Bestyrelsesmedlemmer i K. F. U. M., særlig i Schweiz og Tyskland. Gennem oplysende Foredrag og dertil knyttet Samtale søger man at bibringe Deltagerne en Række Oplysninger, dels vedrørende Læsningen af den hellige Skrift, dels Arbejdet i Foreningen, baade for at dygtiggøre til Ger-ningen og for at vække ny Lyst og Kærlighed til den.

FR. MOE.

I Udlandet er der kun én Mening om saadanne Kursus, at de er en meget nyttig og gavnlig Foranstaltning. Og Trangen til saadanne Møder ogsaa hos os synes indlysende. Det er utvivlsomt, at mange af dem, som er Arbejdere for de Unges Sag, ofte har følt, at de staar langt tilbage i Kundskab og Oplysning — og desværre uden at kunne øjne Udvej til at faa denne Mangel afhjulpen.

Ved Udvalgets Møde i »Siloam« 20. April 1896 med de Indre-Missionærer, som arbejder for de Unges Sag, og Kredsformændene kommer da ogsaa denne Sag paa Tale. Sekretæren lægger

den frem, og skønt der ikke hos disse Venner, der dog har en frem-skudt Plads i Arbejdet for de Unge, er megen Begejstring for Tanken om saadanne Kursus, enes man dog om til Efteraaret at gøre et Forsøg et eller to Steder i Landet. Og der nedsættes et Udvalg til at forberede Sagen, bestaaende af: H. F. Poulsen, Mads Lind og Fr. Moe.

Forsøget falder særdeles godt ud.

Det første Kursus for Bestyrelsesmedlemmer, nærmest for Sjælland med omliggende Øer, holdes 22. og 23. Oktober 1896 paa Haslev Højskole med Bibelforklaring, Foredrag og Forhandling — og det andet, nærmest for Fyn og Jylland, paa Børkop Højskole 27. og 28. Oktober med ganske lignende Program.

¹) De Unges Blad 1897, S. 163.

Og mod Forventning er der begge Steder rigtig god Tilslutning: i Haslev c. 40, i Børkop c. 50 Deltagere. Foredragene følges med Opmærksomhed, og Samtalerne er livlige og indholdsrige. Deltagerne rejser berigede hjem. N. P. Pedersen, som i »De unges Blad« giver Meddelelse om disse to Kursus, slutter med følgende Udtalelse: »Der var kun én Mening om dem: de bør gentages. Tvivlerne fik altsaa ej Ret, naar de troede, at dette var en »fremmed Plantning.« Vi trænger til Hjælp i denne Henseende, og vi véd, at vore Kursus peger i den rigtige Retning.«¹⁾

Hvorledes gaar det ellers med Missionen og dens Arbejde? Er den nu efter Harbøoresagen ikke Genstand for heftigere Modstand fra Verdens Side end før?, hører jeg en og anden spørge.

Aa nej, det synes ikke saa. Snarere ser det ud til, at der efter den voldsomme Udladelse i Slutningen af 1893 og Begyndelsen af 94 er indtraadt en Slaphedstilstand.

Om 1894 skriver Vilh. Beck: »Aaret har været et Fredsaar uden videre Vanskeligheder med Missionens Modstandere, og vi vil jo helst arbejde i Fred, saa hele Kraften kan vende sig mod Kirkens og alle troende Menneskers fælles Fjende og bruges til at frelse og samle om Jesus, hvad der kan og vil frelses.«²⁾

Om 1895 skriver han: »Iøvrigt har Indre Mission haft gode Dage i det forløbne Aar. Med Undtagelse af det sædvanlige Avis-skraal, som nu snart er saa forslidt, at det ikke er værd at ofre en Tanke, har ingen gjort Missionen noget ondt. Jeg husker det i alt Fald ikke.«³⁾

Og om 1896: »Mens dette (de store Vækkelser) fylder Guds Folk med stor Glæde, kan det jo umuligt være anderledes, end at det fylder den vantro Verden med et tilsvarende Fjendskab, som er kommet til Orde i Tale og Skrift, ikke mindst i de offentlige Blade. Det skal vi nu ikke beklage os over, thi det kan ikke være anderledes, og der sker jo ikke Missionen nogen nævneværdig Overlast derved.«⁴⁾

Missionen gaar sin vante Gang, stadigt forøges Arbejdernes Antal og ligesaa Missionshusenes: i 1896 overskrides her Tallet 200, idet der kommer ikke mindre end 47 nye Huse til (ialt nu 240). Og den gamle Kærlighed ogsaa til vore mange Landsmænd i Amerika er ikke sluppen op.

Efter Indbydelse derovre fra gæster i 1895 H. Matthiesen (da i Asaa) og C. B. Kjær Menighederne i Nordamerika, i Foraaret 1896 rejser H. Chr. Beck og A. Busch derover i samme Ærinde.

ER MOD-
STANDEN
STØRRE NU
END FØR
1893?

UDVALG FOR
DANSKE I
AMERIKA.

¹⁾ De Unges Blad 1896, S. 180. ²⁾ I. M. T. 1895, S. 345. ³⁾ I. M. T. 1896, S. 285.
⁴⁾ I. M. T. 1897, S. 301.

Ved Efteraarsmødet i Assens 3.—5. November 1896 foreligger til Bestyrelsens Afgørelse et Andragende fra Formanden (C. Christiansen) for »Den forenede danske evangelisk-lutherske Kirke i Amerika« om Oprettelsen af et Udvalg som Mellemed mellem den og Moderkirken herhjemme. Hertil vælges Vilh. Beck og H. Chr. Beck med Fuldmagt til at supplere sig med andre Medlemmer, hvilket sker senere, idet, — ja vi kan næsten gætte, hvem det er, — Præsterne H. Matthiesen og A. Busch samt Indre-Missionær C. B. Kjær indtræder i Udvalget.

»NOGET
SKRÆKKE-
LIGT«?

Men vi kom lidt bort fra dette med Missionens Stilling i Folket paa dette Tidspunkt. Fjendskab ude fra, fra Verden, kan og maa den ikke være fri for; den eneste virkelige Ulykke, denne idelige Skriven imod Missionen baade i Blade og Bøger kan afstedkomme, er at bibringe Mennesker en Uvilje paa Forhaand imod Missionen og dens Prædikanter, saa de ikke vil høre dem og endnu mindre handle efter deres Ord.

Og mon der ikke er mere af dette efter 1893 end før?

Dette er slemt, meget slemt for en Virksomhed, som netop ønsker at faa »Masserne« i Tale med Guds Ord, — men kan nu en Gang ikke være anderledes, og der er noget, som er værre, langt værre.

Og det er, hvad man kalder »indre Skrøbeligheder«, Vanskeligheder indenfor Missionens eget Omraade f. Eks. i Form af falske Lærdomme, som sniger sig ind og bringer Forvirring.

I 1893 udkommer en Bog: »Et lykkeligt Liv«, af H. V. S., fra Engelsk ved V. L., og da den hører til de Skrifter, som udbredes af den indre Mission, vinder den Indgang i mange Hjem rundt omkring.

I 1894 angribes den af en anonym Indsender i Missionstidenden (Nr. 16), og i sin Efterskrift indrømmer Vilh. Beck, at »denne Bog med sin stærke Fremhæven af Hvilen i Naaden kan misforstaas, saa at den kan tage Arbejdet og Kampen bort fra Sjæle, som er tilbøjelige til aandelig Dovenskab. Men hvad kan ikke misforstaas?«

Saa vidt vides, er det første Gang, at disse Tanker, indførte fra Udlandet, om et »højere kristeligt Liv«, en fuldkommen Lykke med hel og fuld Hvile i Gud, der naas ved helt at overgive sig til Jesus, — hvad Vilh. Beck senere spøgende kalder »den overgivne Kristendom« — bringes ind blandt Missionens Venner.

Men de finder Jordbund og gror.

I Foraaret 1897 skriver Vilh. Beck i et Stykke kaldet: »Sandhed contra Sladder«. »Alt i længere Tid har Luften været fuld af

alle Slags Rygter om noget »skrækkeligt«, der skulde være ved at komme frem i den indre Mission, medens Missionshotellet¹⁾ i København skulde være Centrum, hvorfra det skrækkelige udgik. Det svirrede en om Ørene med »Bornholmeri«, »Methodisme«, »Ufejlbarhed«, »Syndfrihed« o. s. v. o. s. v. i det uendelige. En af vore Missionærer skulde endog have erklæret, at han havde været syndfri i to Maaneder.«²⁾

For at komme til Bunds i Sagen og finde Sandheden midt i al »denne anden og tredie Haands Sladder« anstiller Vilh. Beck nu en grundig Undersøgelse.

Imidlertid har ogsaa andre Syn for, at her foreligger en Fare for den indre Mission, som man maa se at afværge.

En Del Præster af Indre Mission indsender til Bestyrelsen en Adresse, hvori de udtaler, at denne Lære (den saakaldte »Fuldkommenhedslære«) føres af en Del af Missionærerne; en af disse fortæller, at han nu har været fuldkommen i 4 Maaneder; de beder Bestyrelsen tage sig af Sagen, ligesom de udtaler deres Betænklichkeiten ved Eftermøderne.³⁾

Men denne Adresse — »denne dumme Adresse«, som Vilh. Beck kalder den⁴⁾ — faar rigtignok en alt andet end blid Medfart. Vilh. Beck skriver: »Denne Adresse vil nu slet ingen Betydning have overfor Sagen selv. Den er gaaet al Kødets Gang. Bestyrelsen maa virkelig forbeholde sig at styre sine Sager selv uden Indblanding af ukaldede Hjælpere; saaledes har vi baaret os ad overfor ukaldet Indblanding fra Lægfolks Side, saaledes maa vi ogsaa bære os ad overfor Præster.«⁵⁾

Unægteligt, en noget egenmægtig Handling af Bestyrelsens Formand!

Og han nægter at optage i Missionstidenden et Gensvar fra Adressens Ophavsmand, fordi dette er af den Beskaffenhed, at han maa skrive derimod, og han tvivler om, at en fortsat Strid om denne Sag vil være til synderlig Opbyggelse for Bladets Læsere.⁶⁾

Imidlertid kan Resultatet af Bestyrelsens omhyggelige Undersøgelse paa første Haand nu forelægges.

¹⁾ I Lighed med de kristelige Hoteller, som i Tyskland og Schweiz findes i en Del Byer, aabnede Grosserer og Indre-Missionær A. C. Nissen i 1888 et »Missionshotel« i København (Løngangsstræde 27). Daglig holdes her Husandagt, og der er en stor Forsamlingssal med 400 Siddepladser, hvor der holdes Forsamling 2 Gange om Ugen. — Senere oprettes Missionshoteller i Frederiksberg, Odense, Vejle, Kolding, Randers, Silkeborg, Herning, o. s. v. ²⁾ I. M. T. 1897, S. 217, ³⁾ L. Koch: Fra Grundtvigianismens og I. M.s Tid., S. 255—256. ⁴⁾ I. M. T. 1897, S. 236. ⁵⁾ I. M. T. 1897, S. 218. ⁶⁾ I. M. T. 1897, S. 272.

Og Sandheden er da, »at der i Tiden før Pastor Myginds og hans Ledsageres Bortrejse til Syrien var noget Sværmeri oppe i København, og at dette kom til Orde i Missionshotellet, hvor Pastor Mygind holdt Møder. Og det kan heller ikke være skjult, at dette Sværmeri har sat Spor i adskillige Mennesker, som før var Indre Missions Venner, men nu er kommen saa højt op i Aandelighed, at de er løben langt forud for deres gamle Venner. Men dette vedkommer da ikke den indre Mission, uden for saa vidt som dette kom til Orde ved Pastor Myginds Møder i Missionshotellet«. . . . »Dernæst er Sandheden, at en Amerikaner, som havde indlogeret sig paa Missionshotellet uden egentlig at holde Møder dér, færdedes imellem de Mennesker, som samles i Hotellets Forsamlingslokaler, og arrangerede nogle saakaldte »Ventemøder«, hvor man paa Kvækervis sad og og ventede paa Aandens Komme. Og naar endelig den formentlige Aand kom, antog det hele en temmelig uhyggelig Skikkelse, som endog udartede til et »Lattermøde«, hvor alle Deltagerne sad i en ustandselig Latter. Saasnart Nissen fik Kundskab om dette Uvæsen, kom han og udtalte sin bestemte Misbilligelse af dette Sværmeri og forlangte, at Amerikaneren skulde forlade Hotellet.«

Derimod er det »Sladder«, at nogen af Indre Mission lærer Ufejlbarhed eller Syndfrihed, og »den rene skære Løgn«, at en navngiven Indre-Missionær har udgivet sig for ikke at have syndet i 2 Maaneder.¹⁾

EFTER-
MØDER.

I den før nævnte Adresse omtales ogsaa Misligheder ved de saakaldte »Eftermøder« — igen en ny Form for Arbejdet med Guds Ord paa Menneskehjærter.

Det ser ud til, at Vilh. Beck selv har været med til at indføre disse Møder fra Udlandet, skønt han, som han selv siger, »er meget lidt modtagelig for udenlandske Sager.«²⁾

Paa sin første større Udenlandsrejse i Efteraaret 1882 sammen med V. Lund er han i Paris til en Forsamling i en Kirke, hvor Moody taler, og Sankey synger, og her er han Vidne til, at Moody holder »Eftermøde«, idet denne anmoder dem, som maatte trænge til Vejledning i deres Salighedssag om at blive tilbage i Kirken, for at han og hans Hjælpere kunde komme hen, efter at Forsamlingen var opløst, og tale med dem hver især.

Da siger Beck til sig selv: her er noget, som vi mangler ved vore Møder hjemme. Og denne Tanke tager han med sig hjem og udtaler den ved forskellige Lejligheder bl. a. ved Præstemødet under

¹⁾ I. M. T. 1897, S. 219—220. ²⁾ I. M. T. 1897, S. 236.

Sommermødet i Frederiksborg i 1889, ligesom han ogsaa udtaler sig om Sagen blandt Indre-Missionærerne, saaledes f. Eks. ved Missionæernes Efteraarsmøde i Nvbr. 1890 i Bethesda. Meningerne er her delte, nogle er for (A. C. Nissen og Hans Sørensen i Eskebjerg, som har prøvet at holde Eftermøder i Kalundborg), andre imod (P. Blomberg og Chr. Hansen, Tjørntved, som hævder, at det passer ikke med hans Natur at holde saadanne Møder). Vilh. Beck forsvare dem.

Og Følgen er, at denne nye Arbejdsform, vel omtrent samtidig med Missionsugerne og ofte just i Forbindelse med disse, vinder Indgang. Atter et Vidnesbyrd om, at den indre Mission »ikke vil forstene i gamle Former og blive ufrugtbar, men bestandig indtage nye Former i Virkemaaden, saa Aanden kan faa Frihed til at røre sig og finde nye Veje til Menneskehjærtet.«¹⁾

Selvfølgelig er der dem, som er imod disse Eftermøder, dels paa Grund af en stærk konservativ Fastholdelse ved de én Gang brugte Former for Arbejdet, og dels fordi de lytter til Bagtalelse og ondt Rygte om, hvor frygteligt det gaar til ved disse nye Møder.

Naa, naturligvis maa det indrømmes, at der hefter sig Fejlgreb og Misligheder ved Eftermøderne som ved enhver ny Virkemaade. Saadanne Misgreb som f. Eks., at nysgerrige stimler sammen om Præsten eller Missionæren for at høre, hvad han taler med den enkelte om, eller at man glat væk udsteder »Omvendelses-Attest« til et Menneske, man har haft under Behandling, — paataaler Vilh. Beck og raader indstændigt Venner til at vogte sig vel derfor.

Men at hele dette Spørgsmaal for Tiden er brændende og paa Dagsordenen, fremgaar af, at det bringes frem ved Aarsmødet i Roskilde, 20.—23. Juli 1897. Ved Præste- og Missionærmødet holder Vilh. Beck Foredrag²⁾ om Eftermøder, hvorpaa følger en meget lang, (6½ Time) livlig og skøn Forhandling.

Her i Roskilde Domkirke ser og hører vi første Gang P. E. Blume besøge Nadvertjenesten, — hvad han efter Becks Død stadigt gør —, formentlig er Vilh. Beck ikke ret i sin Kraft. Han er fornylig kommen tilbage fra sin Karlsbaderrejse, — men denne Gang var Opholdet i Karlsbad »en streng og stille Tid«, fordi Sygdommen var meget værre end i tidligere Aar. Men det var ham en stor Glæde og Opmuntring at faa en kærlig Hilsen baade fra Fællesmødet for de Unge i Odense 10. og 11. Juni 1897 og senere fra D. M. S.'s Repræsentantmøde i Kolding 8. og 9. Juli.

Ved første Dags Forhandlingsmøde i Odense bringer Filip

¹⁾ I. M. T. 1897, S. 237. ²⁾ Findes trykt i Annekset 1897, S. 113—121.

Beck en Hilsen fra sin Fader, og det vedtages da at sende ham følgende telegrafiske Hilsen:

»Tre Tusinde Unge, der glæder sig ved gode Tidender fra Karlsbad, samles i Ønsket: Gud velsigne Vilhelm Beck! 2. Kor. 13, 13.

Udvalget.«¹⁾

Og ved Bestyrelsesmødet den sidste Dag i Kolding vedtages som Punkt 1: »I Følge Repræsentantmødets Ønske sendes en telegrafisk Hilsen til Pastor Vilh. Beck.«²⁾

Men tilbage til Roskilde! Den tredie Dag ved Bestyrelsens private Møde her med Indre-Missionærerne mærkes det ogsaa, at der tages Hensyn til Eftermøderne. I sin indledende Tale tager nemlig Vilh. Beck navnlig Sigte paa 2 Ting, som maa findes hos Missionens Arbejdere, dersom Gerningen skal beholde Guds Velsignelse: det rette Frisind overfor hverandre, saa de lader hverandre have Frihed til at virke hver efter sin Evne og Maade, og den indbyrdes Kærlighed, saa de aldrig gaar og taler ilde om hverandre og derved lægger Hindringer i Vejen for hverandre i Arbejdet.

Og her ved dette Møde mindes de store Tab, Missionen har lidt ved Dødsfald siden sidst.

TRE
DØDS-
FALD.

JESPER NIELSEN.

26. Maj 1896 bortriver Døden Hans Kristensen Søndergaard i Nebel i Vorbasse Sogn efter kun en kortvarig Arbejdstid i Missionens Tjeneste, idet han Aaret forud af Udvalget var antaget til at virke for de Unges Sag. Han efterlader et velsignet Minde og har ogsaa i sin Sygdom og ved sin Død i Troen paa Jesus baaret Vidnesbyrd om Guds Naades herlige Kraft.

3 Dage efter, 29. Maj 1896, mister den indre Mission en af sine dygtigste og mest trofaste Arbejdere, idet Jesper Nielsen i Hvidbjerg paa Thyholm efter et aarelangt Sygeleje gaar bort. 6. Juni jordfæstes han under stor Deltagelse.

¹⁾ De Unges Blad 1897, S. 107. ²⁾ Dansk Missionsblad 1897, S. 382.

Og nu først paa dette Aar (1897) lider Bestyrelsen et meget stort Tab ved O. C. Ipsens pludselige uventede Død.

Søndagen før sin Bortgang, den sidste Søndag i Januar Maaned, prædiker han i Assens Kirke over Evangeliet om Jesus, der stiller Stormen paa Søen, og anvender det paa de mange forskellige Storme, der kan komme over et Menneskeliv. Og gentagne Gange taler han om »den retfærdiges Søvn« med Henblik paa vor Frelser, der laa i Bagstavnen og sov saa trygt, mens Bølgerne bruste omkring ham.

Hvem tænkte da paa, at han faa Dage efter selv skulde sove »den retfærdiges Søvn« »ikke den ved sig selv retfærdiges, men den af Naade, for Jesu Blods og Døds Skyld, retfærdiges Søvn«, som Chr. Sørensen siger i sin Tale over ham¹⁾.

Som Medlem af D. M. S.s Bestyrelse (siden 1884) rejser han Mandag 1. Februar ind til København, til Bestyrelsesmødet 3. Februar. Men paa Færgen over Store Bælt rammes han af et apoplektisk Tilfælde, der bliver Aarsagen til hans Død. Faa Dage efter, Torsdagen 4. Februar, udaander han sin Svigersøns Hjem i København.

Og noget af det sidste, han siger, Dagen før sin Død, er, at han véd, at den Bøn: »Gud vær mig Synder naadig«, er sikker paa Bønhørelse, hvor den kommer fra Hjertet.²⁾

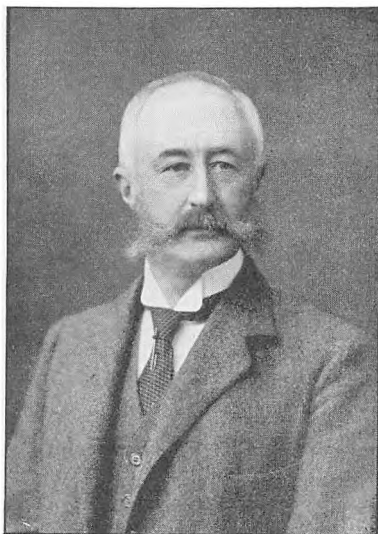
Onsdag 10. Februar foregaar Jordefærden fra Garnisons Kirken i København, hvor Chr. Sørensen og Vilh. Beck taler kærlige og sande Mindeord over deres kære Ven og Medarbejder, og hvor til Slutning Ipsens Medhjælper i Embedet i Assens, Chr. Knudsen, bringer en hjertelig Hilsen fra Vennerne dér, for hvem det er et stort Savn ikke at have Sørgefesten for deres kære Præst i deres Midte. Som en Slags Erstatning for dette Tab holdes samme Dag en Mindefest i Assens Missionshus, hvor Pastor Møller fra Kjærum og Amtsforvalter Holst i Assens taler.

O. C. IPSEN.

¹⁾ I. M. T. 1897, S. 151. ²⁾ S. St.

O. C. Ipsens Død betyder et stort og føleligt Tab for den indre Mission. Ved sin klare, jævne, bibelske og overbevisende Forkyndelse var han i mange Aar en meget søgt Prædikant ved Missionsmøder, ligesom han i en lang Aarrække var en flittig Medarbejder ved »Den indre Missions Tidende«; hertil kommer, at man vel i Grunden kan sige, at han var den indre Missions »Theolog«, Dogmatiker. Ved sin betydelige skriftlige Virksomhed har han utvivlsomt været til Opbyggelse og stor Hjælp for mange Guds Børn. Af hans mange Skrifter kan eksempelvis nævnes: »De helliges Taalmodighed og Tro, opbyggelig Vejledning gennem St. Johannes Aabenbaring« (1884), »Fadervor med Luthers Forklaringer«, »Daabens og Alterens Sakramente«, »De 10 Guds Bud«, »De tre Troens Artikler«, ligeledes alle med Luthers Forklaringer o. s. v.

Grev HOLSTEIN.

Ogsaa Bestyrelsen, hvoraf Ipsen var Medlem i 16 Aar, taber meget ved ikke længere at have ham i sin Midte. Vilh. Beck vidner herom, idet han skriver, at »han altid gjorde godt ved sit rolige, milde Sind og sit uopslidelige Humør, naar Meningerne stundom kunde staa lidt skarpt overfor hinanden«.¹⁾ Hans Eftermand her bliver Lensgreve Holstein-Holsteinborg, der fra 1. April 1897 indtræder som Medlem af Bestyrelsen, enstemmigt

valgt ved skriftlig Afstemning.

KRISTELIGT
DAGBLAD.

Vi vender nu tilbage til Sommermødet i Roskilde og skal høre lidt fra Bestyrelsesmødet, 4. Dag.

Bl. a. bestemmes det her, at »Kristeligt Dagblad« fra 1. Oktober bringes i fastere Forbindelse med Missionen, idet der foreløbig vedtages følgende:

»Der udbydes til Aktietegning à 10 Kr. Aktionærerne skal have 5 % af Overskuddet. Yderligere Overskud tilfalder Missionen. Muligt Underskud indestaar udelukkende Aktionærerne for og er Missionen uvedkommende. Der udnævnes et Udvalg af Mænd fra de forskellige Egne af Landet til at forestaa Bladets Drift. Af dette Udvalg vælges igen et særligt Forretningsudvalg«.

¹⁾ I. M. T. 1897, S. 124.

At faa en kristelig Avis er i den danske Menighed en gammel Tanke.

I 1890 oplyser Joh. Clausen, at for omtrent en Snes Aar siden var det paa Tale at virkeliggøre et saadant Foretagende. Han skriver: »Da overvejede vi i en Kreds af kristne Venner, om det ikke var muligt at faa et Dagblad, ledet i kristelig Aand, i Gang, et Blad, hvis Grundpræg skulde være Sandhed, sande Meddelelser om, hvad der foregik i Fædrelandet, om hvad der blev udtalt saa vel fra den ene som fra den anden Side, for at sætte sandhedskærlige Mennesker i Stand til at danne sig en selvstændig fri Mening om, hvad der angik Fædrelandet, dets Ve og Vel i alle Retninger. Desværre blev den Tanke ikke virkeliggjort den Gang». ¹⁾

Godt og vel en halv Snes Aar efter dukker Planen op igen. Ved Indre Missions Efteraarsmøde i Varde 1883 ligger blandt andre Sager til Bestyrelsens Afgørelse ogsaa et Forslag fra theologisk Kandidat Ad. L. Hansen i København om »at stifte et kristeligt Dagblad«.

Denne Kandidat — den senere velkendte Præst og Højskolemand i N. Nisum — var i 1883 i Indre Missions Tjeneste i København og indgiver til Bestyrelsen for den københavnske indre Mission et Forslag til Udgivelsen af et kristeligt Dagblad, men faar det Svar, at man mener ikke at kunne tage et saadant Foretagende op, da man nylig har begyndt at udgive et andet Blad (»Fra Bethesda«).

Saa henvender han sig altsaa til Landmissionens Bestyrelse men med samme negative Resultat; skønt hans Forslag særlig støttes af J. Vahl, gaar det ikke igennem, der svares, at »Missionen kan ikke gaa ind derpaa«.

Endnu gaar næsten 13 Aar hen — et Vidnesbyrd om Betænkelighedernes vældige Magt —, saa omsider kommer Manden, der sætter Foretagendet i Gang: C. B. Kjær. Resolut, paa egen Regning og med stor Risiko, begynder han 1. Oktober 1896 Udgivelsen af »Kristeligt Dagblad«.

Og her i Roskilde sker altsaa dette, at Bladet, der det første Aar var Indre-Missionær Kjærs private Ejendom, fra 1. Oktober 1897 træder i et nøjere Forhold til »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«.

Ved dette Bestyrelsesmøde i Roskilde 23. Juli foreligger ikke mindre end 22 Missionærtillbud, hvoraf de 12 modtages, og ved Efteraarsmødet samme Aar i Herning 2.—4. November

SØMANDS-
MISSION.

¹⁾ I. M. T. 1890, S. 62.

antages af 14 Ansøgere 8, saa i 1897 bliver det ialt en Forøgelse af Missionærernes Antal med 20 nye (deraf 1 Lærer).

Lad mig nævne følgende: Johan Madsen, Vettterslev (Sjælland); I. P. Laursen Bak, Helsingør; Aksel Nielsen, Skjern; Joh. Nielsen Kragh, Randers; Aage Krohn, Frederiksborg; Hans Larsen, Herrestrup (Sjælland); Kornerup-Bang, Hjerm (Jylland); Karl Kristensen, Tørring (Jylland) og Ole Poulsen, Kejlstrup (Jylland), hvilke kendte Navne lige løber mig i Pennen.

Blandt dem, som antages i Roskilde, har jeg ingenlunde glemt at nævne Vilhelm Rasch, Navigationslærer i Aalborg, men jeg nævner ham for sig, ikke blot fordi han antages til at virke for de Unges Sag, men særlig fordi han optager en Missionsgerning, som den indre Mission ikke før har øvet, nemlig Sømandsmission, Arbejde blandt Sømændene i Landets Søkøbstæder¹⁾.

¹⁾ Maa jeg i denne Forbindelse omtale en Missionsvirksomhed ved den sønderjydske Grænse, som ogsaa er et indre Missions Arbejde, skønt den ingen direkte Forbindelse har med den indre Mission: Grænsemissionen.

Den er et Forsøg paa »med Guds Naades Hjælp at yde vore fraskilte Landsmænd kristelig og kirkelig Hjælp ved Evangeliets Forkyndelse paa Modersmaalet af Mænd, som har Hjærte for deres baade kirkelige og folkelige Nød under Fremmedherredømmet« (I. M. T. 1897, S. 173).

Og Forsøget gøres af Indre Missions gamle, vel kendte Ven: Joh. Clausen.

For Resten har det længe været den indre Missions Ønske at kunne være lidt til Gavn i kristelig Henseende for de danske Sønderjyder uden selvfølgelig paa nogen som helst Maade at ville gaa den indre Mission i Nordslesvig i Vejen.

I 1895 opfordrer Vilh. Beck unge Sønderjyder til at besøge Indre Missions Højskoler og saaledes ogsaa komme i Forbindelse med hele Ungdomsarbejdet gennem Ynglinge- og Pigeforeningerne. Den nordslesvigske indre Mission havde nemlig da hverken Højskoler eller K. F. U. M.'er og -K.'er.

Og Børkop Højskole tilbyder at oprette en »Efterskole« for unge Sønderjyder, — hvad dog først sker langt senere (1909).

Samme Aar (1895) bliver Joh. Clausen Præst i Vonsild ved Kolding, Sønderjydernes Nød drager ham derved, og det varer ikke længe, før han faar et Arbejde sat i Gang.

Paa 2 Møder, 15. April 1896 i Vonsild Præstegaard, hvor Præster i de nærmest Grænsen liggende Sogne er til Stede, og 31. Maj i Frederikshøj, Taps Sogn, hvor tillige Lægfolk, Mænd og Kvinder, nord og syd for Grænsen, møder i et Antal af ca. 180, bestemmes det at begynde en Missionsvirksomhed langs Sønder-Jyllands Nordgrænse mod Øst i Hejls, Vejstrup, Taps, Ødis og Vamdrup Kirker (I. M. T. 1897, S. 173).

Fra 21. Juni (1. Møde i Taps) til 6. December (sidste Møde i Hejls) udføres da denne Missionsgerning, og der er kun Aarsag til at prise Gud for disse Møder. Ikke blot besøges de af fler og fler, men Sønderjyder anmoder indtrængende om ikke alene at faa Møderne fortsat næste Aar men Virksomheden udvidet til ogsaa at omfatte Vestgrænsen.

Ved Sommermødet i Randers 1896 tages det paa Foranledning af Pastor Sønder paa Manø, som selv havde været Sømand, under Overvejelse af Bestyrelsen at faa drevet Mission blandt Søfolkene i de danske Havne.

Og ved Udvalgsmødet i Fredericia 26.—27. April 1897 antages V. Rasch til Arbejde for de Unges Sag og tillige til at tage et indre Missions Arbejde op for Sømændene i vore Søkøbstæder — selvfølgelig under Forudsætning af, at Missionsbestyrelsen godkender dette.

Hvad den altsaa gør paa Aarsmødet i Roskilde.

Og med Bopæl i Aarhus, senere (fra Oktober 1900) i Odense, arbejder han i de fleste af Landets Søkøbstæder. Særlig er Havnene i Aarhus, Aalborg, Helsingør, Frederikshavn, Kolding, Odense, Esbjerg og Svendborg egnet til en saadan Virksomhed med Skibsbesøg og Skibsmøder. I Vintertiden holdes desuden Møder og Husbesøg paa de Egne, hvor Sømænd særlig er hjemmehørende.

Senere knyttes til denne Gerning endnu et Par Missionærer: Kr. Kristensen, Præstø, og S. M. Hodneland i Esbjerg.

At der stadigt saaledes af og til viser sig nye Skud paa Senepstræet, er uimodsigelige Tegn paa Levedygtighed og Livskraft, ligesom ogsaa dette: »at Vækkelsen til nyt Liv fortsættes (i 1898) paa mange Egne⁽¹⁾. Det er, som O. C. Ipsen allerede havde udtalt i et Foredrag: »Nyt Land«, holdt i Assens 17. September 1893: »Naar vi taler om den indre Missions Arbejde i vort Land, saa er det uimodsigeligt, at der endnu bestandigt som en Frugt af dette Arbejde sker Opvækkelser i større eller mindre Grad paa forhen døde Egne, og saalænge dette sker, er det et Vidnesbyrd om, at Herren endnu bruger den, og at dens Tid endnu ikke er omme«⁽²⁾).

Og dette er sandt.

Saa meget forunderligere er det da, at der selv fra meget kyn-dige Mænd kan komme Ytringer, der gaar i modsat Retning, som om Missionens Dage snart var talte.

Saaledes giver Provst L. Koch i Glostrup »Retningen«, den indre Mission, (i »Fra Bethesda«) det Raad, at den nu (i 1897) bør

Dette sker da ogsaa, idet der i 1897 afholdes Møde hver Maaned paa 5 Steder: Taps, Vamdrup, Skibelund, Foldingbro og Obbekjær.

Tillige arbejdes der paa at faa Husandagt indført i sønderjydske Hjem, hvorfor Joh. Clausen opfordrer kristne her i Kongeriget til at skænke Bøger til Brug ved Husandagt og Prædikensamlinger af danske Præster til ubemidlede Sønderjyder.

¹⁾ I. M. T. 1899, S. 342. ²⁾ Annekset 1893, S. 150.

berede sig paa en snarlig og god Død, og I. H. Monrad udtaler i 1898 (i »Dansk Kirketidende«), »at Vinden«, der var rejst af den indre Mission, »nok vil løje af igen«.

Et Par Spaadomme, som heldigvis endnu ikke er gaaet i Opfyldelse.

En anden Ting er, at man Aar efter Aar mindes om, at Missionen nu er en »gammel« Bevægelse, der forlængst har traadt sine Børnesko (en saadan Bevægelses Levetid regnes jo ikke med samme Aaremaal som et Menneskeliv). Bl. a. sker dette derved, at saa for

J. VAHL.

en og saa for en anden af dens kendte Mænd med den lange Arbejdsdag bag sig kommer Aftenen, da de kaldes hjem.

Denne Gang er det »ydre og indre Missions gamle trofaste Ven«, mangeaarigt Bestyrelsesmedlem i begge Missioner: J. Vahl, som gaar bort.

Fredag 17. September 1897 ser han sig paa Grund af indre Rivninger mellem Formand og Sekretær nødsaget til at vige Pladsen som Formand i D. M. S., og samtidig udtræder han af Bestyrelsen, hvilket bl. a. fører til, at Vilh. Beck ogsaa udtræder (i 1898) og udsender sin Redegørelse desangaaende; ogsaa Anders Stubkjær gaar samme Vej.

Ved dette Skridt, som var vel overvejet og besluttet for Guds Ansigt, forlader J. Vahl det Selskab, han har staaet i Forbindelse med siden 1856, i hvis Bestyrelse han har siddet siden 1870, hvis Næstformand han har været siden 1882, og hvis Formandsplads han har beklædt siden 1889.

Men dette Slag forvinder den gamle arbejdsstrætte Mand aldrig, fra den Dag er hans Dage talte, og godt og vel $\frac{1}{2}$ Aars Tid efter gør et Hjerteslag brat Ende paa hans Jordeliv Fredag 1. April 1898 Kl. 3 $\frac{1}{2}$ Morgen.

Den paafølgende Onsdag, 6. April, foregaar Begravelsen under stor Deltagelse fra Nørre-Alslev Kirke, hvor hans Svigersøn og forhenværende Kapellan Louis Blauenfeldt, Jak. Møller (da i Radsted), som Repræsentant for den indre Mission, og C. Asschenfeldt-Hansen (da i Slemminge), som D. M. S.s Repræsentant, taler Mindeord over ham. For Vilh. Beck er det en Sorg, at han lige

efter en haard Sygdom ikke tør være med. »Jeg vilde« — skriver han —, »dog saa gerne have sagt det højt og lydt, hvor højt jeg skattede hans Arbejde, og hvor kær en Ven han var mig. Nu har jeg maattet nøjes med at gøre det her med Pennen«. ¹⁾

I Indre Missions Bestyrelse, hvor J. Vahl har haft Sæde siden 1881, og hvor, — som Vilh. Beck skriver — »ingen tænkte paa at skille sig af med ham« ²⁾ efterfølges han af A. Bülow (da i Vesterbølle), der indvælges paa Aarsmødet i Vejle 26.—29. Juli 1898. Idet Vilh. Beck meddeler dette, tilføjer han: »Det var skønt at høre de smukke, hjertelige Udtalelser, som paa Missionæernes Møde den tredje Dag faldt fra disse om vor hjemkaldte Ven«. ³⁾

I Traktatselskabet: »Foreningen til gudelige Smaaskrifters Udbredelse af 1858«, stiftet af J. Vahl (da i Farum), efterfølges han af N. Meier, Præst i Kjerteminde, som Formand og Redaktør af Traktaterne, og i den ved Stiftsprovst Rothes Udtræden ledigblevne Plads som Bestyrelsesmedlem indvælges Pastor Bachevold i Rubbelykke paa Lolland. Dette Selskab har

Aarenes Løb udgivet over 400 Smaaskrifter (fra 1—50 Øre), af hvilke mange stadigt optrykkes paany, og siden 1892

— Sagen forhandlede paa Bestyrelsesmøderne i Fredericia 6. April, i Hjørring 28.—29. Juli (Sommermødet) og i Helsingør 24. November (Efteraarsmødet) — er det overdraget til »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« men som en selvstændig Forening med egen Bestyrelse og egen Kasse.

Sommermødet i Vejle (1898) indledes med en sjælden og smuk Højtidelighed, som ogsaa vidner om, at Døden tynder ud i Missionsarbejdernes Rækker. Mødet begynder nemlig med en Sørgehøjtid, idet gamle Bertel Sørensen (Indre-Missionær i Smidstrup, sidst boende i Vejle) følges til sit sidste Hvilested, ledsaget af sine Medarbejdere i Missionens Tjeneste.

Kl. 11 den første Mødedag samles alle disse om hans Kiste i Vejle Kirke, hvor Vilh. Beck taler et Mindeord over ham og be-

A. BÜLOW.

¹⁾ I. M. T. 1898, S. 261. ²⁾ I. M. T. 1898, S. 256. ³⁾ I. M. T. 1898, S. 532.

vidner Missionens Taknemlighed overfor den tro og gode Tjener, som nu er indgaaet til sin Herres Glæde, hvorefter Pastor C. Thomsen, Vejle, ogsaa siger et Ord: han har lært at elske og værdsætte den gamle Missionær. Fra Kirken følger alle i et talrigt Følge ud paa Kirkegaarden, hvor Vilh. Beck forretter Jordpaakastelsen.

At faa Lov til at deltage i saadanne store Aarsmøder er for Missionens Arbejdere, baade Lægfolk og Præster, en aandelig Væderkvægelse, her hentes ny Kraft og nyt Mod, — men Opholdet paa Tabors Høje er altid kort, saa ned fra Bjerget, ud i Dalen igen, ud til Arbejdet med Dagens Byrde og Hede.

Vi kan et Øjeblik tænke paa Aarsmødet for Børnegudstjenestesagen i Esbjerg, 7.—8. Juni 1898 — et velsignet Møde. 400 Mennesker fra de forskellige Egne af Landet stævner her sammen, og der skiftes Ord om Gerningen — »men ikke en Mislyd under hele Mødet«¹⁾. Her er ogsaa Grund til Glæde og Tak, der meldes Fremgang over hele Linien. Paa Grund af Arbejdets Vækst (i 5 Aar har dets Omfang fordoblet sig) træder fra 1. Januar 1898 en ny Kredsinddeling i Kraft. Saa nu er der 22 Kredse, hvis Grænser med Undtagelse af det udstrakte Ribe Stift falder sammen med Amtsgrænserne: 5 paa Sjælland, 1 paa Bornholm, 1 paa Lolland-Falster, 2 paa Fyn og 13 i Jylland.

Og vi kan tænke paa dette Aarsmøde i Vejle, som det lader til at være helt vanskeligt at blive færdigt med. Vilh. Beck slutter sin Beretning om Mødet saaledes: »Det var gode Dage, vi havde i Vejle, Dage uden Mislyd«²⁾. Ja, ja, der var maaske dog nær ved at komme en lille bitte Mislyd.

Ved Præste- og Missionærmødet holder Vilh. Beck et Foredrag om »Omvendelse«, hvori han til Slutning stærkt advarer imod »den nye Maade« at betegne de to Slags Mennesker paa ved at skelne mellem »omvendte« og »ikke omvendte«. For det første er det »umaadelig vanskeligt«, ja »saa godt som umuligt« at sige om noget Menneske, om det er omvendt eller ikke. Og for det andet kan man være troende uden at være omvendt; »der er«, som Beck siger, »Mennesker, som »ikke har Omvendelse behov«, fordi de altid har været troende Mennesker«, og »Omvendelse, der bestaar i en »fuld Selvopgivelse og en fuld Selvhengivelse«, betegner kun en Begivenhed i et Menneskes Trosliv, men ikke selve Troslivet«³⁾. Disse Udtalelser kalder P. E. Blume op paa Talerstolen, og bl. a. siger han: »Vi har i Dag hørt Toner af Vilh. Beck, nye Toner, vi aldrig før har hørt«. Anders Stubkjær kommer nu sin betrængte

¹⁾ Raadgiveren 1898, S. 97. ²⁾ I. M. T. 1898, S. 532. ³⁾ Annekset 1898, S. 138—139.

gamle, kære Ven til Hjælp, idet han udtaler noget om, at Vilh. Beck har sagt os saa meget godt saa mange, mange Gange, — saa maa han ogsaa have Lov til en Gang at sige noget, der er mindre godt. »Det maa du ogsaa, Anders«, siger Vilh. Beck nede fra sin Plads.

Ved saadanne store Møder er man ligesom indenfor Missionens egne 4 Vægge, — og der er godt at være; udenfor er Kampens Bulder, i det danske Folk staar den indre Mission stadigt som et Modsigelsens Tegn, og det ser ud til, at Modsigelsen fra Verdens Side bliver bitrere og bitrere.

I sin Oversigt over Aaret 1898 skriver Vilh. Beck: »Fjendskabet fra Verden er vokset i en voldsom Grad, og Smudsbladene — stundom ogsaa Blade, som nødtigt vil høre til denne Race — har i det forløbne Aar formeligt skummet af Raseri mod den indre Mission, mens Digtere har øvet deres Kunst paa den genialeste Maade for at male Billeder af den indre Missions Arbejdere og Venner, som formeligt stinker af det Fantasisvovl, som de selv medbringer¹⁾. Og »endog Landets Rigsdag genlyder af en Debat, hvor der rettes en Mængde voldsomme og bitre Beskyldninger imod den²⁾.

Ja, i Anledning af, at Folketinget nægter Tilskuddet til K. F. U. M. i København (Andragendet derom lyder paa 25,000 Kr.), som arbejder paa at faa en ny Bygning til sin store, stadigt voksende Virksomhed, fremkommer et heftigt Angreb paa den indre Mission fra en Side, hvor man unægteligt ikke havde ventet det.

Det er Bestyrelsesmedlem i den københavnske indre Mission, Provst G. Schepelern, som i et af Københavns store, kendte Dagblade skriver en Artikel »fuld af glødende Bitterhed mod Danmarks Indre Mission, »den saakaldte indre Missions Retning«, overfor hvilken han som Medlem af Københavns Indre Missions Bestyrelse med stor Omhyggelighed ryster Støvet af sine Fødder³⁾.

Vilh. Beck vil slet ikke indlade sig i Ordveksel med Provst Schepelern, men til Arbejderne i Københavns Indre Mission og til K. F. U. M. i København retter han offentligt i Missions-tidenden det Spørgsmaal: »Kan I tie til dette bitre Angreb paa eders Brødre fra Landet og ved eders Tavshed samtykke deri?⁴⁾

Vilh. Beck kan ikke tro det, »men efter det bitre Ord fra Bestyrelsen maa vi« — skriver han — »have et godt Ord — et højt

*TILLIDS-
ERKLÆ-
RINGER.*

¹⁾ I. M. T. 1899, S. 342—343. ²⁾ Annekset 1898. S. 113. ³⁾ I. M. T. 1898, S. 269, 271. ⁴⁾ S. St., S. 270.

og lydt udtalt Broderord fra eder, dersom Broderskabet og Broderfølelsen skal bevares⁽¹⁾).

Og det faar han.

Først udsender Bestyrelsen for K. F. U. M. med Formanden, Fuldmægtig C. Bangert, i Spidsen: »Svar fra K. F. U. M. i København paa Pastor Becks Spørgsmaal«. Og heri udtales, at uagtet det var dem klart, at Provst Schepelern skrev sin Artikel i de venligste Følelser overfor K. F. U. M., kunde den selvfølgelig ikke andet end gøre dem ondt, idet de aldeles ikke kan godkende hans Bedømmelse af »den saakaldte indre Missions Retning«. Og med Glæde gives følgende Erklæring: «Vi er og bliver eders Brødre i Herren, som ikke blot har faaet betroet det samme Arbejde for de Unges Frelse som I, men ogsaa glæder os over at være kommen med i den samme store og velsignede Livsbevægelse, som i vore Dage gaar hen over vort Land, og som væsentlig skyldes det trofaste Arbejde, som nu i mange Aar er øvet af »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«. Derfor skal det ogsaa siges, at det Had til »den indre Mission«, som ved Behandlingen af vort Andragende om de 25,000 Kr. er kommet til Orde baade i Rigsdagen og i den vantro Presse, lige saa godt maa gælde os som eder, saa sandt som det samme Jesu Liv lever i eders og vor Mission«. ⁽²⁾)

Dernæst kommer en Udtalelse, henvendt »til Indre Missions Venner paa Landet«, fra 15 Missionærer under »Kirkelig Forening for Indre Mission i København« (deriblandt R. B. Clausen og V. Wright), som ikke vil lade denne Lejlighed gaa ubenyttet hen til at række Missionens Venner paa Landet Broderhaand og sige dem hjærtelig Tak for al Kærlighed, og de udtaler den Forvisning, »at det Broderbaand, som hidtil har knyttet os sammen i det fælles Arbejde for Menneskesjæles Omvendelse og Helliggørelse, ogsaa vil blive bevaret i Fremtiden, naar vi alle blot altid staar faste paa Ordets og Sakramenternes Grundvold⁽³⁾).

Endelig lader ogsaa Bestyrelsen for Indre Mission i København høre fra sig i denne Sag. Med Undtagelse af Professor P. Madsen, som for Tiden opholder sig i Udlandet, vedtages af den samlede Bestyrelse, — ogsaa Provst G. Schepelern er med —, en Fællesudtalelse, hvori bl. a. staar følgende: »Vi glæder os over det store Arbejde for Guds Rige i Danmark, som virkelig er og bliver gjort af Indre Missions Venner paa Landet«. . . . »Det ligger os fjernt at rose os eller vort Arbejde paa andres Bekostning. Ej

¹⁾ I. M. T. 1898, S. 271. ²⁾ S. St., S. 272. ³⁾ I. M. T. 1898, S. 318.

heller sætter vi Pris paa at modtage saadan Ros fra anden Side, naar dette sker for at nedsætte kristne Brødres alvorlige Arbejde⁽¹⁾).

Der fremkommer endnu en Tillidserklæring, nærmest formet som et dygtigt, klart og alvorligt Forsvar for den indre Missions Arbejde paa Landet, dens Prædikemaade og den Form, hvori de helliges Liv fremtræder. Det er de 24 københavnske Præsters »Redegørelse« til Forsvar for den indre Mission.

Denne Redegørelse er en bestemt Protest imod den i Blade og Bøger saa almindelige Omtale af den indre Mission, der gaar ud paa at belære det danske Folk om, at Missionen er noget moralsk forkasteligt, man vel skal vogte sig for, og som i denne Bestræbelse er saa hidsig, at den i Valget af sine Udtryk er nær ved at overgaa den hidsigste politiske Agitation i Voldsomhed. Og ud fra den fulde Overbevisning, at den offentlige Mening i Folket er vildledt i sin Opfattelse af, hvad Indre Mission er og vil, søger da disse Mænd, som af Selvsyn kender Missionen og dens Folk, ved denne Redegørelse paa alle Punkter at retlede sine vildledte Landsmænd og bibringe dem et sandt, fuldt ud paalideligt Billede af den indre Mission og dens Liv i det danske Folk.

Med Rette kan Vilh. Beck hertil svare: »Vi, som arbejder i den indre Mission, er stærkt fornøjet med de 24's Erklæring og siger dem hjærtelig Tak derfor. Og det er ikke en hoven eller barnagtig Glæde over at blive rost, men fordi denne Erklæring og aabne Tilslutning til vort Arbejde fra saa mange Præster i Hovedstaden umuligt kan undlade at have sin Indvirkning paa en Mængde Mennesker, som hidtil kun har kendt Indre Mission som noget forfærdeligt af den Omtale, som de verdslige Blade har tudet dem Ørene fulde af⁽²⁾).

I det hele maa han sige, at han har faaet en god Løn for det Spørgsmaal, han i sin Tid stillede Københavns K. F. U. M. og Indre Missions Arbejdere derinde. Først det skønne Svar fra K. F. U. M., saa den gode Erklæring baade fra Missionens Arbejdere i København og fra selve den københavnske Bestyrelse og nu tilsidst de 24 Præsters Redegørelse.

Biskop Rørdam var derimod mindre vel fornøjet med de 24's Redegørelse. Han sammenkalder samtlige Underskrivere til et Møde hos sig i Bispegaarden, hvor han udtaler, at han, hvis han endnu havde været Præst, vilde have betragtet deres Redegørelse »som en Dom over sin egen Forkyndelse« og forlanger, at de offentligt skal af-

¹⁾ I. M. T. 1898, S. 318—319. ²⁾ Annekset 1898, S. 127.

give en mildnende Erklæring. Dette bliver efter en længere og ret skarp Forhandling nægtet. Man kan ikke tage noget tilbage eller i det hele indlade sig paa nogen yderligere offentlig Forklaring.

Vilh. Beck opholdt sig den Gang i Brunnen i Schweiz. I et Brev derfra til en af Underskriverne udtaler han sin Glæde over, at de 24 stod fast.

Nu, man dømme om dette med disse Tillidserklæringer, hvad man vil og kan. Et synes de klart at vise, at den indre Mission, der staar i sin fulde Kraft, ogsaa erkendes for at være en Virksomhed indenfor Guds Rige, som man skylder at tage Hensyn til.

KAMPEN
MOD BIBEL-
KRITIKKEN.

I 1898 udsender A. Schack et Skrift: »Den indre Mission som kirkelig Fremtoning«, og her skriver han bl. a. om Missionen: »V. Beck har som bekendt altid paastaaet, at den slet og ret er et Arbejde; og at den er et saadant, kan fornuftigvis ikke bestrides. Men det lader sig neppe nægte, at den tillige er en Retning med et vist aandeligt Særpræg. Det lod sig vel ogsaa vanskeligt tænke, at et stort kirkeligt Arbejde kunde udføres gennem en længere Aarrække, uden at de, der udførte det, fik et vist aandeligt Fællesmærke¹⁾).

Her et Vidnesbyrd om, at Samlingen af Missionens Venner, som er den aandelige og for en stor Del ogsaa den timelige Bærer af dens forgrenede Arbejde, betragtes og fremtræder som »en sluttet Enhed«.

Det er i Begyndelsen af 90-erne, at Spørgsmaalet: Bibelkritikken d. v. s. Angrebet paa G. T.s Troværdighed i den Skikkelse, vi har det, dukker op. Og hurtigt bliver det et brændende Spørgsmaal, som sætter Sindene i heftig Bevægelse og afføder en Mængde Artikler (og Pjecer), baade i og udenfor de kirkelige Blade, baade for og imod.

Med sin enestaaende Evne til i god Forstand at følge med Tiden og dømme om Tidernes Tegn ser Vilh. Beck straks, at her truer en stor Fare Guds Menighed; trods sin Alder er han vaagen paa sin Post som en tro Zions Vægter og aabner ufortøvet et Felttog imod denne onde Fjende, som vil saa Klinte i Hvedemarken.

Paa to af Indre Missions Præstemøder fører han Spørgsmaalet frem til Forhandling.

Ved Præstemødet i Forbindelse med Efteraarsmødet i Nykøbing, M. 1893 indleder han Forhandlingen om: Angrebet paa det gamle Testamente, hvorefter flere har Ordet, men Bibelkritikken finder her ingen Forsvarere.

¹⁾ Anf. Skr., S. 4.

Ogsaa paa Præstemødet i Holbæk det følgende Aar (8. Novbr. 1894) peger han paa »to store Fremtidsfarer for Kirken«, Rationalismen, særlig i dens nye Skikkelse, den sønderlemmende Kritik af G. T.s hellige Bøger, og den konfessionsløse Kristendom.

Begge disse Foredrag findes trykt i »Annekset«, hvor der føres en langvarig og til Tider meget skarp Forhandling mellem Professorerne P. Madsen og J. C. Jakobsen paa den ene Side og Vilh. Beck, N. P. Madsen, J. S. Deichmann Branth o. fl. paa den anden Side.

Men Hovedslaget imod denne gammeltestamentlige Kritik fører Vilh. Beck dog paa Kirkemødet i København 13.—15. Oktbr. 1896, hvor han under Forhandlingen den sidste Dag om »Brugen af den hellige Skrift i Hjemmet« i Tilslutning til et Træk, As-schenfeldt-Hansen havde fortalt om en Fisker i Skagen, der havde sagt til ham, at »han læste sin Bibel paa Knæ« — retter det Spørgsmaal til Universitetets Professorer, om de læste deres Bibel paa Knæ og slutter med at sige: »Paa Knæ for Guds Ord, Professorer!«¹⁾

Nu, enhver faar tænke og dømme herom, hvad han maa efter sit Standpunkt, — men Vilh. Beck er sig bevidst og kræver det troet af troende Mennesker, at han kun har handlet af Samvittighed overfor Guds Riges store Sag, for hvilken alle andre Hensyn maa vige²⁾.

Neppe vil det undre nogen at høre, at Vilh. Beck efter dette ret uhyggelige Optrin bl. a. skriver, at han for sin personlige Deltagelse i disse Kirkemøder maa kræve: »Bibelkritikken frem som Forhandlingsemne paa næste Møde! Vi maa have en ordentlig Forhandling om denne for Menigheden saa vigtige Sag«³⁾.

Og da han nu af Programmet for Bethesdamødet i Aarhus 1898 ser, at man ikke vil have denne Sag frem til Forhandling, saa er det en Selvfølge, at han ikke kan deltage i Mødet, og han raader alle Venner af den indre Mission til at blive borte, »saa kan Grundtvigianerne og de andre have det saa rart fredeligt, men saa skal de ogsaa ene bære Ansvaret for, at denne onde Sag faar Lov til uhindret at drive sit Uvæsen«⁴⁾.

Dersom det ikke vilde være blevet betragtet som en Hævn fra hans Side for den Medfart, han fik ved Kirkemødet i København,

¹⁾ Annekset 1896, S. 181. ²⁾ S. St., S. 185. ³⁾ Annekset 1896, S. 187. ⁴⁾ I. M. T. 1898, S. 235.

vilde han allerede den Gang have raadet Indre Missions Venner til for Fremtiden at blive helt borte fra disse Kirkemøder.

Men nu, 2 Aar efter, gør han det altsaa.

Og man gør ikke Bethesdamøderne Uret ved at sige, at nu sygner de hen — for en Tid i alt Fald, fra at være kirkelige Forhandlingsmøder bliver de nærmest til en Slags »fredelige Familiesammenkomster«¹⁾.

Naar vi saa i denne Sammenhæng har faaet at vide, at ved Præstemødet i Nykøbing, F. (Efteraarsmødet 29. November—1. December 1898) drejer Diskussionen sig om »Præstens Brug af Bibelen« (indledet af Vilh. Beck), saa kan vi roligt lade dette Aar vandre til sine Fædre — og begynde paa et nyt.

ATTER ET
DØDSFALD.

Natten forud for det store Fællesmøde for de Unge, 24.—25. Maj 1899 i Herning, afgaar pensioneret Lærer Bransholm i Struer efter længere Tids Svaghed ved Døden.

Saa længe Udvalget har bestaaet (siden 1883), har han været Medlem deraf, Kasserer og Sekretær for Børnegudstjenestesagen. Og endnu har han trods sine faa Kræfter staaet for Ordningen af dette Møde, hvilket kræver megen Omtanke og i det hele ikke er noget let Arbejde.

I mange Aar var han Lærer i Asp ved Struer, og siden 1885, da han traadte ind i Indre Missions Arbejdsskare, ja ogsaa før den Tid, har han anvendt al sin Fritid til Arbejde for Guds Rige, særlig blandt Børnene og de Unge. 1897 tager han sin Afsked og flytter til Struer og kan da give al den Tid og Kraft, han har tilbage, til Missionens Arbejde.

Vilh. Beck udtaler i Anledning af hans Bortgang: »Den indre Mission har i ham mistet en fuldtro Ven og flittig Arbejder . . . Vi skylder ham megen Tak for den Iver og Dygtighed, hvormed han samlede Børnegudstjenesterne ind til en Fællessag under den indre Missions Ledelse«²⁾.

H. F. Poulsen giver ham det Vidnesbyrd, »at han har varetaget de ham overdragne Hverv med stor Omhu og Dygtighed«. Og videre skriver han om ham: »Han var et Arbejdsmenneske, der aldrig vilde høre Tale om at spare sig selv og derfor ogsaa maatte blive ved til faa Dage før sin Død. Hans Bortgang er for os og vort Arbejde et stort Tab, som det bliver vanskeligt at faa erstattet. Men lad os da ikke glemme at takke for, hvad vi har haft i ham, og at bede Herren styrke og trøste hans efterladte Hustru og Børn«³⁾.

¹⁾ Kr. Dagblad ^{12/10} 1909. ²⁾ I. M. T. 1899, S. 391—392. ³⁾ De Unges Blad 1899, S. 96.

Og med Rette bemærker E. With, idet han omtaler Bransholms Død: »Børnegudstjenestesagen havde dog hans særlige Kærlighed, derfor vil dens Venner mindes ham med Tak for hans trofaste og omhyggelige Arbejde for denne Sag«¹⁾.

Mandag 29. Maj foregaar Begravelsen under megen Deltagelse fra Struer Kirke, hvor begge Bransholms Sognepræster, baade den nuværende (Provst Christensen) og den tidligere (Provst Møller, da i Ølby) vidner om hans Arbejde »mens det er Dag«, for Guds Riges Komme til Mennesker, baade i Skole og Hjem og uadtil i »Missions- og Ungdomssagen«. Udvalgets Sekretær for Ungdomsarbejdet fremhæver tilsidst »den Taknemlighedsgæld, hvori vi staar til Bransholm for hans trofaste og utrættelige Arbejde«, og ude ved Graven taler Bransholms 2 gamle Venner og Medarbejdere, Anders Stubbjær og Kr. Jakobsen, gribende og hjerte-lige Ord²⁾.

Mødet i Herning er ikke blot et stort Møde med mange Deltagere men tillige øjensynlig benaadet med en stor Velsignelse fra Gud; 6,200 Adgangskort bruges, og Mødet giver et Overskud til Ungdomssagens Fremme af c. 2000 Kr.

FÆLLES-
MØDET
I HERNING.

Men i Modsætning til sine Forgængere »med straalende Sommervej« er dette Fællesmøde ingenlunde begunstiget af Vejret: vedholdende Regn foraarsager ikke liden Forvirring. Den første Dag tager Regnen fat, just som Mødet skal begynde, men trods Regnen holdes det dog paa Mødepladsen under aaben Himmel. Eftermiddagsmødet maa derimod, hvor nødigt man end vil til det, holdes inde, da Regnen bliver ved — og paa Grund af Menneskemængden endda paa 4 forskellige Steder: i Kirken, i begge Missionshusene (baade det gamle og det nye) og i Teatersalen i et Hotel; hvorved unægteligt Mødet mister ikke saa lidt Præget af et Fællesmøde.

Dette Møde har et mere nationalt Præg end de foregaaende Fællesmøder. Trods nogen Misfornøjelse med, at dette Emne kommer frem, forhandles nemlig om: Kristendom og Nationalitet, indledet af H. Chr. Beck (da i Odense). Forhandlingen er velvillig og afsluttes af Indlederen med følgende varme Ord: »Gud velsigne den danske Ungdom, at vi ret maa glædes over Borgerskabet i Himlen, men tillige ogsaa elske vort Folk baade inden og udenfor vort Lands Grænser«³⁾.

Og paa Forslag af Dirigenten, Biskop V. Gøtzsche, afsendes følgende Telegram til Landets Konge (ogsaa noget nyt og hidtil uhørt):

¹⁾ Raadgiveren 1899, S. 120. ²⁾ De Unges Blad 1899, S. 100. ³⁾ De Unges Blad 1899, S. 108.

»Fællesmødet i Herning for Danmarks kristelige Foreninger for Unge tillader sig at sende Deres Majestæt en allerunderdanigst Hilsen med den Bøn: Gud bevare vor Konge og vort Færdeland!

Gøtzsche, Biskop.«

Et Par Timer efter indtræffer Kongens Svar af følgende Indhold:

»Jeg takker hjærteligt for Deres og Danmarks kristelige Foreningers venlige Hilsen og haaber, at Fællesmødet maa blive til disses Velsignelse«¹⁾).

Og da Biskop Gøtzsche oplæser dette Svarteleggram, blotter alle Mænd i den store Forsamling Hovederne, og Sangen: »Gud, sign vor Konge god« lyder som Svar fra Tusind Struber.

Skal vi saa ikke herefter holde inde med den Beskyldning, at Indre Missions Venner mangler Nationalfølelse og Fædrelandskærlighed!

Ogsaa Himmelbjergturen, Udflugten i Forbindelse med Mødet, lider noget under Vejrets Ugunst; men trods »øsende Regnvejr« møder der dog c. 800 Unge Fredag Morgen paa Herning Banegaard og tager af Sted. Fra Silkeborg befordres Deltagerne i Dampbaade med Slæbebaade op ad Silkeborgsøerne til »Bjerget« — og her oppe, vel nok det skønneste Sted i Danmark med den friske, lysegrønne Skov for sig i uoverskuelige Strækninger, med Bakker, Søer og Dale til alle Sider, samles man endnu en Gang om Guds Ord. Ved denne Lejlighed taler — endda paa Dansk, saa ofte har han været her i Landet, at han har lært Sproget — Generalsekretæren i Verdensforbundet, Oberstløjtnant Ch. Fermaud fra Genf, som for denne Gang her tager Afsked med de danske Unge i kærlige og varme Ord. Henad Aften lander Ungdomsskaren igen i Silkeborg, og faa Timer senere spredes de for alle Vinde og drager bort, hver til sin vante Gerning, beriget med stor aandelig Velsignelse og med megen Tak i Hjærterne baade til Gud og Mennesker og forøget Tro paa en skøn og lys Fremtid for Danmarks Ungdom.

Saa forlader vi dette Møde og sender endnu en Gang ham, den flittige Kasserer og Sekretær, en venlig Tanke, — mon ikke hans sidste Bønner har kredset om dette Møde? —, idet vi spørger: hvem bliver hans Eftermand?

NY SEKRE-
TÆR FOR
BØRNEGUDS-
TJENESTE-
SAGEN.

Udvalget henvender sig til Joh. Vibe-Petersen, da Præst i Grindsted, med Anmodning om at overtage Pladsen, hvilket han ogsaa indvilliger i paa Betingelse af, at han alene faar med Børnegudstjenestegerningen at gøre og bliver fritaget for Kassererposten²⁾.

¹⁾ De Unges Blad 1899, S. 101. ²⁾ Joh. Vibe-Petersen: Et Mindeblad, S. 28.

Og samme Aar bliver han Medlem af Fællesudvalget, hvor der bl. a. er sket den Forandring, at Mads Lind er udtraadt i 1897, 1. Juli d. A. bliver han Forstander paa Holsteinsminde.

Og som en Følge af, at Sekretær- og Kasserergerningen saaledes skilles fra hinanden, vedtages paa Udvalgs-mødet i Odense 19. Juli 1899: »At overdrage Bestyrelsen af begge Fælleskasser, baade Foreningernes og Børnegudstjenesternes, til Indre Missions Forretningsfører, Kaptajn Thor Pontopidan, og ligeledes fra Nytaar af at overdrage denne Ekspeditionen af »De Unges Blad«, Salget af Foreningsmærker, Traktater o. s. v.«¹⁾.

Men her ser vi altsaa det glædelige, at en ung Præst stiller en Del af sin Arbejdskraft til Børnegudstjenestesagens Raadighed, ikke blot ved at udføre Sekretærgerningen, men ogsaa ved flittigt at holde Møder for Sagen rundt omkring, hvor hans Hjælp paakaldes baade til Oprettelse af nye Børnegudstjenester og til Oplivelse af de gamle.

Noget lignende sker ogsaa i Ungdomsarbejdet.

Mens det lakker mod Enden med Stiftsprovst Halls Virksomhed her i Landet (siden 1890), — i Foraaret 1899 modtager han nemlig en fast Stilling som Garnisonspræst i Kristiania, saa han ikke længere som før kan arbejde for den kristelige Ungdomssag i Danmark —, lykkes det derimod nu at faa et længe næret Ønske opfyldt: en Rejsepræst (en ordineret Mand) for de Unges Sag.

Det er Th. Biering, vel kendt i Ungdomsarbejdet.

I September 1895 antages han til Sekretær i Horsens K. F. U. M., som siden December 1893 har haft sit »nye Hjem« i Allégade Nr. 2. Det er Chr. Gads Plan (han flytter just det Aar fra Horsens) paa denne Maade at faa en theologisk Kandidat knyttet til Foreningen, og Horsens K. F. U. M. er den første danske Provinsforening, der faar sin egen Sekretær, — senere følger andre Købstæder efter: Aarhus, Esbjerg, Frederiksberg (i 1898) o. s. v.

I 1897 overdrages det Biering i sin Fritid at virke for Ung-

JOH. VIBE-PETERSEN.

EN REJSE-
PRÆST FOR
DE UNGES
SAG.

¹⁾ De Unges Blad 1899, S. 130.

TH. BIERING.

UD
PAA DØDE
EGNE.

Tilfældet med Missionens Arbejde ved sine Udsendinge, hvis Antal i 1899 er naaet til 157 (iberegnet 11 Lærere), rundt i Sognene.

I sit Foredrag i Assens 1893 (som før er nævnt) oplyser O. C. Ipsen, at det i den indre Missions Bestyrelse gentagne Gange er taget under Overvejelse, hvad der muligt kunde gøres for at pløje nyt Land op¹⁾. Og første Gang der for Alvor er Tale om at se at komme bedre ud paa de døde Egne er, som tidligere omtalt, paa Sommermødet i Randers 1886, hvor de saakaldte »Feltture« første Gang ordnes. Siden den Tid er det en staaende Regel ved hvert Sommermøde, hvor Bestyrelsen samles med Missionens Udsendinge, at bestemme og aftale, hvilke Egne der i Vinterens Løb saaledes skal besøges af dertil udtagne Missionærer.

Men trods dette, at der paa denne Maade tages et Vækselsesarbejde op paa 10—12 forskellige Egne af Landet hver Vinter, — og det er ikke de samme Steder hver Vinter —, klages der dog bestandigt over, at store Dele af Landet aldrig faar Besøg af Missionens Udsendinge.

Saaledes fortæller en Indsender i Missionstidenden fra en Rejse i Jylland, at »der findes Strækninger paa flere Mil, hvor der saa godt som aldrig holdes Møder, og hvor de har stakkels vantro Præ-

domssagen i det østlige Jylland, og i 1899 udnævnes han til ordineret Medhjælper hos Sognepræst Grove-Rasmussen ved St. Hans Kirke i Odense. Efter Overenskomst med denne vil han i sin Fritid arbejde som Rejsepræst for Ungdomssagen¹⁾, og særligt vil han have sin Opmærksomhed henvendt paa Arbejdet i Købstæderne. Fra 1. September kan Vennerne henvende sig til ham med Anmodning om Besøg i Foreningerne og Møder for Sagen.

Saaledes ser vi, at baade i Børnenes og de Unges Verden sættes der Kraft paa med at søge at vinde Indgang i stedse videre Kredse af Landet, »pløje Nyland.«

Det samme kan ogsaa siges at være

¹⁾ Fra 1. Novbr. 1901 arbejder han udelukkende som Rejsepræst og lønnes helt af Fælleskassen. ²⁾ Annekset 1893, S. 152.

ster, som ikke selv kender Sandhedens Vej og derfor heller ikke kan vejlede andre. Dér har Djævelen sit Bytte med Fred¹⁾).

Og i sin Efterskrift slutter Vilh. Beck sig hertil, idet han bl. a. skriver: »Raabet lyder bestandig højere fra de enkelte troende paa de døde Egne, om at der kommer ingen til dem. Det kan være svært for Indre-Missionærene at overkomme de store Strækninger. Men de bør hellere forsømme de levende Egne for at opsøge det fortabte, og de hellige, som vistnok nu i god Mening hindrer dem i at komme til de døde Egne ved at kalde og holde paa dem, bør tilskynde dem til at gaa derhen, hvor Døden regerer²⁾).

Paa Sommermødet i Odense, 18.—21. Juli 1899, kommer Spørgsmaalet da frem. Ved Bestyrelsens Møde med Indre-Missionærene føres en længere Forhandling om, hvorledes de mange Klager over, at store Egne af Landet forsømmes af den indre Mission, bedst kan afhjælpes. Og Resultatet af denne Forhandling er, at Bestyrelsen beslutter at sende følgende Skrivelse til hver enkelt af samtlige Indre-Missionærer:

»For at Missionens Arbejde kan blive saa frugtbringende som muligt og komme bestandig flere Egne af Landet til Gode, har Bestyrelsen, som Frugt af Forhandlingen i Odense, besluttet at opfordre Missionærene til konventvis eller i større Kredse at samles og aftale med hverandre, hvorledes de bedst kan dele Sognene imellem sig og skiftevis besøge dem i bestemte Maaneder — for et Aar ad Gangen. Og naar de er bleven enige om dette da at sende Formanden en Meddelelse herom, hvorefter der vil blive sendt hver Missionær et Skema til Udfyldning i saa Henseende ved Aarets Slutning. Det vil derfor være nødvendigt, at Missionæren bestandig optegner hvert Møde, han holder, med Vedføjelse af Datum og Sognets Navn. Hvor man ikke kan faa alle Sogne med, bør det anføres, hvilke hidtil forsømte Sogne man vil tage op i Aarets Løb. Bestyrelsen ønsker herved at faa en Oversigt over, hvilke Dele af Landet der bliver besøgt, og hvor meget besøgt.

Meningen hermed er ingenlunde at lægge et snærende Baand paa Missionærens frie Virksomhed. Men mens Missionæren saaledes binder sig til bestemte Møder i bestemte Sogne, kan han godt have en Del af Aaret til friere Rejser andetsteds«.

En Følge af denne nye Ordning, hvorved alle Sogne, saa vidt muligt, bliver besøgt i Aarets Løb, er, at »de gamle Ekstra-Rejser« paa enkelte Egne maa indskrænkes noget. For Vinteren 1900—1901 beholdes dog 6 — det samme Tal, hvormed man begyndte i 1886—

¹⁾ I. M. T. 1897, S. 618. ²⁾ S. St., S. 619.

1887 —: 1 paa Sjælland (Stevns) og 5 i Jylland, bl. a. ogsaa Øerne Samsø, Tunø og Anholt.

MISSIONEN Imidlertid viser der sig en Fare, som truer med i ikke ringe Grad at lamme Missionens Arbejde; det nye Aarhundrede oprinder med en mørk og ildevarslende Uvejrssky, hængende over den indre Mission: Pengetrang.

MISSIONEN
NØDES TIL
AT GØRE
GÆLD.

Straks i Aarets (1900) første Maaned lader Forretningsføreren høre fra sig, og det er meget langt fra at være et lysteligt Billede, han giver af Missionens økonomiske Tilstand for Tiden.

Fra Udgiftssiden meldes: »Faste, stigende Udgifter«, og fra Indtægtssiden: »Uvisse, formindskede Indtægter«; den Indtægtskilde, som flyder rigeligst, giver c. 4000 Kr. mindre end forrige Aar. En i Længden ganske uholdbar Stilling at være i, saasom Udgifterne ikke kan sættes ned, uden at Virksomheden maa indskrænkes!

»Vi staar«, — skriver han —, »i Øjeblikket med en næsten tom Kasse og med store Udgifter i Vente, saa det vil vist blive nødvendigt at stifte Laan, hvis der ikke indtræffer en Forhøjelse af Indtægten«¹⁾.

Og i Aarets 3.) Maaned læser man med blandede Følelser i Missionstidenden følgende fra Vilh. Becks Haand: »I Marts Maaned har vi en stor Del Udbetalinger, navnlig for Bøger, og vi maa altsaa foreløbig laane, indtil Pengene kommer ind igen. Da det nu er saa dyrt at laane i Bankerne med de høje Renter, spørger jeg: *»Har Missionen ikke en god Ven, som har Penge i Lommen og Hjærte til at laane den 15,000 Kr. for et Aars Tid?»*²⁾.

Ikke underligt, at denne for Missionens Fremtid saa vigtige Sag kommer frem til Forhandling paa Aarsmødet i Aalborg 17.—20. Juli 1900, hvor Missionærerne mindes om, at der er meget at takke Gud for, fordi han har velsignet Arbejdet i det forløbne Aar, men ogsaa meget at bede om, og 'da særligt ét: Midler til at fortsætte Missionen i dens nuværende Omfang. Stillingen er nemlig saaledes, at der er saa stor Mangel i Kassen, at $\frac{1}{3}$ af Missionærerne maa afskediges, dersom der ikke kommer rigeligere Indtægter, — eller ogsaa maa deres Løn formindskes med $\frac{1}{3}$.

Det er første Gang, at Missionen bliver nødt til at stifte Gæld, idet den maa optage et Laan paa 15,000 Kr.; Aarsagen hertil er just ikke, at Vennerne har begyndt at trække deres Haand tilbage, saa Gaverne gennemgaaende er mindre, men ene og alene, at Udgiften er forøget. Indtægten er nu oppe paa c. 170,000 Kr. om Aaret, —

¹⁾ I. M. T. 1900, S. 21. ²⁾ I. M. T. 1900, S. 176.

men selv denne store Sum forslaar ikke til den store og mangeartede Virksomhed med de mange lønnede Missionærer og de c. 400 Missionshuse, hvis Drift navnlig er en slem Udgiftspost. Hertil kommer, at »Grenene«, som dels er vokset ud af Træet, dels sammenvokset dermed, tærer meget paa Stammen: Ungdomssagen, Magdalenesagen, Børnehjemssagen¹⁾, Børnegudstjenestesagen o. s. v.

Navnlig denne sidste Gerning har paa Grund af Mangel paa Forstaaelse fra Menighedens Side været dyr at holde paa Benene; lige fra Begyndelsen af har Pengespørgsmaalet her været »det ømme Punkt«, og i flere Aar har der maattet arbejdes med Underskud — i 1899 endda paa ikke mindre end 1475 Kr., som da dækkes af Indre Missions Hovedkasse og Ungdomsarbejdets Indtægter med Halvdelen til hver²⁾. Forøvrigt hjælpes Børnegudstjenestegerningen nu ud over disse trykkende Pengevanskeligheder — ved en Udvalgsbeslutning. Paa Udvalgsmødet i Ørsløv Præstegaard, 26. April 1900, vedtages nemlig at opfordre Børnegudstjenesterne til at yde et aarligt Bidrag til Kassen, og det henstilles til Arbejderne i

¹⁾ Saa vidt vides, opstaar Tanken om Oprettelsen af Indre Missions Børnehjem først hos Diakon Mortensen, nu i Svendborg, men som dengang opholdt sig hos en Familie i Bredballe. Han taler derom med C. Thomsen, da Præst i Vejle, og denne, der føler varmt for sine Medmenneskers Nød og er en foretagsom Mand og tillige en stor Børneven, griber Tanken med stor Begejstring og tager straks fat paa dens Virkeliggørelse. En af hans Idéer gaar ud paa, at Søndagsskolebørnene er de hjemløse og forældreløse Børns rette Hjælpere, hvorfor han i Foraaret 1896 henvender sig til H. Ussing og E. With, men af flere Grunde ser de sig ikke i Stand til at hjælpe ham. Derefter gaar han saa til Vilh. Beck, som straks giver Tanken sin fulde Tilslutning.

I 1897 fremkommer da en Henvendelse fra c. 50 Præster og Lægmænd til Udvalget for den indre Missions Børnegudstjenester med Anmodning om, at dette vil tage denne Sag i sin Haand at faa rejst: »Et nyt Børnehjem«, der kan afgive Tilflugtssted for stakkels vanrøgtede Børn, som dér kan opføres i Herrens Tugt og Formaning. Og Planen er, at Midlerne skal tilvejebringes ved, at Børnegudstjenesternes Børn giver 2 Øre dertil hver Uge i 3 Aar. Udvalget siger ja til denne Opfordring, og der udsendes Anmodning til Ledere og Medarbejdere i Børnegudstjenesterne om at opfordre Børnene til at yde disse 2 Ører hver Søndag.

I Juni 1898 købes en Gaard ved Vejle Fjord (i Bredballe) paa 60 Tdr. Land, Ager, Eng og Skov, for 23,000 Kr., og omtrent ved samme Tid skænker en Kvinde, Enkefru Søndergaard i Aarhus, den hende tilhørende Villa ved Aarhus til Værdi af c. 25,000 Kr.; den skal være »et Anneks« til Børnehjemmet ved Vejle.

En Bestyrelse paa 9 Medlemmer (5 Lægmænd og 4 Præster) med Biskop Gøtzsche til Formand dannes, og 29. November 1900 indvies Hjemmet af denne. (Se herom: Meddelelse fra Indre Missions Børnehjem ved Vejle Fjord og Aarhus 1910, S. 5—8.)

²⁾ Vibe-Petersen: Et Mindeblad, S. 19.

disse, at enhver af dem skaffer en Krone hos dem, der ikke arbejder, hvilket vil sige, at der kan paaregnes en aarlig Indtægt paa c. 2000 Kr. Vilh. Beck anbefaler dette indtrængende som et Forslag, der er saa lempeligt som muligt og et saadant, at Sagen dermed er hjulpen, og E. With giver det praktiske Raad, »at det mellem Arbejderne i Børnegudstjenesten indsamlede Bidrag af Lederen indsendes til Kredsformanden samtidig med den aarlige Indberetning til denne«.¹⁾

Men her paa Sommermødet i Aalborg paalægges det da indstændigt Indre-Missionærerne at gøre, hvad de kan for at skaffe Missionen forøget Indtægt. Og der peges paa forskellige Ting, der i den Henseende maa agtes paa: Indskrænkning af Udgifterne ved Missionshusenes Drift, større Sparsommelighed med Mødernes Avertering i Aviserne, længere Ophold paa det enkelte Sted, hvorved der spares Rejseudgifter, et ihærdigere Arbejde for Udbredelsen af Missionens Blade og at gøre mere end hidtil for at faa Gaver ind ved Møderne. I denne Henseende kan oplyses, at Vilh. Beck sidste Efteraar ved 42 Missionsmøder kun ved de 23 fik Gaver til »Moderen«, ved de 19 Møder beholdt »Børnene« Gaverne. Endvidere paalægges det Missionærerne, at de ikke maa deltage i Missionsuger, uden at de ved disse modtager Gaver til Missionen, ligesom det indskræpes dem at indsende Regnskabet paa den aarligt bestemte Tid, for at Missionen ikke skal have Penge udestaaende i længere Tid. Og endelig, men ikke mindst, gives der Missionens Udsendinge kraftigt Paalæg om at arbejde for Oprettelsen af flere Missionskredse.

Chr. Sørensen opfordrer Missionsvennerne til paa Aarsfesten, 16. September, at gøre Gaven mindst dobbelt saa stor i Aar, og paa den Maade yde en Hjælp til at faa Missionens Underskud dækket. Og Vilh. Beck trættes ikke af i sin »Pengeprædiken« ved sine mange Missionsmøder rundt omkring at minde Vennerne om, at naar de giver Gaver til den indre Mission, skal de ofre det fede som et Takoffer til Herren (3. Mos. 3), det magre maa de selv beholde og leve af.

Naturligvis mangler det ikke paa gode Raad fra andre med Hensyn til at hjælpe Missionen ud af Pengevanskeligheden.

En unævnt Brevskriver raader saaledes til at nedsætte Indre-Missionærernes Løn, som han mener for en Dels Vedkommende er for høj. Hvilket Middel Vilh. Beck dog bestemt maa afvise, og han giver i den Anledning følgende Oplysning om Missionærernes Lønforhold, som jeg ikke undlader at meddele.

¹⁾ Raadgiveren 1900, S. 131—132.

Han skriver: »Disse (Indre-Missionærerne) er højst forskelligt lønnet efter enhvers økonomiske Stilling. Nogle faar kun en ubetydelig Erstatning for at kunne lønne en Mand i deres eget Sted ved Bedriften i Hjemmet. Dette gælder navnlig dem, som har en Gaard. Andre er kun lønnet for en Del af Aaret med en mindre Løn, mens de maa søge Arbejde den øvrige Tid. Atter andre, hvis Stilling, navnlig som Haandværkere, gør det umuligt for dem at fortsætte deres Erhverv, naar dette afbrydes en stor Del af Aaret, lønnes for hele Aaret, hvilket ogsaa er Tilfældet med saadanne, hvis Arbejde Bestyrelsen ønsker at have uden Afbrydelse Aaret rundt«¹⁾.

Vistnok er det ikke let at maatte virke under et økonomisk Tryk, men der er en anden Vanskelighed, som vel ikke direkte lammer og svækker Missionens Vækkelsesarbejde, men som rammer Samfundene og Livet dér, — og det er ulige værre. Jeg mener, hvad Vilh. Beck paa sin djærve Maade kalder: »Det ulykkelige, vanvittige Syndfriheds- og Fuldkommenhedsvrøvl«, som i 1899 trænger sig ind og bringer Forvirring mellem Missionens Venner, og som i 1900 har nogen Fremgang — desværre.

Det er navnlig i København, i det sydlige Jylland, Brørup-Egnen, og paa en enkelt Egn paa Sjælland — underligt nok samme Steds, hvor Fransson i sin Tid huserede, — at denne falske Lære faar Indpas og bringer sørgelig Splittelse mellem Guds Børn, som efter Frelserens Ord skal være ét.

Gamle Indre-Missionær Jakob Jensen, som i 1892 udtraadte paa Grund af Svagelighed, men atter indtraadte i Tjenesten 1899, og som nu bor i Brørup, beklager sig meget herover, »vor Stilling«, skriver han, »er vanskelig her formedelst de indbildte syndfri Mennesker, og snart ingen af mine Venner forstaaer, hvor farlig den forvildede Lære er.«

Og hør en Gang om følgende Optrin fra et Møde i Tvede Missionshus paa Sjælland.

En af de fuldkomne udtaler: »Jeg kender ikke nogen Synd, som jeg ligger under for«. Og paa Forespørgsel, om han dermed mener en Skødesynd, — saa kan de andre forstaa ham —, svarer han: »Jeg mener Synd i Almindelighed; thi hvad, som er født af Gud, synder ikke.«

Og videre siger vedkommende »fuldkomne« Mand: »Ja, hvordan var det, jeg sagde her i Missionshuset for et Aars Tid siden?«

En Mand i Forsamlingen rejser sig op og siger: »De sagde, at

EN FARE
FOR SAM-
FUND-
LIVET.

¹⁾ I. M. T. 1901, S. 350.

De gerne vilde se den Djævel, der kunde faa Dem til at synde«.

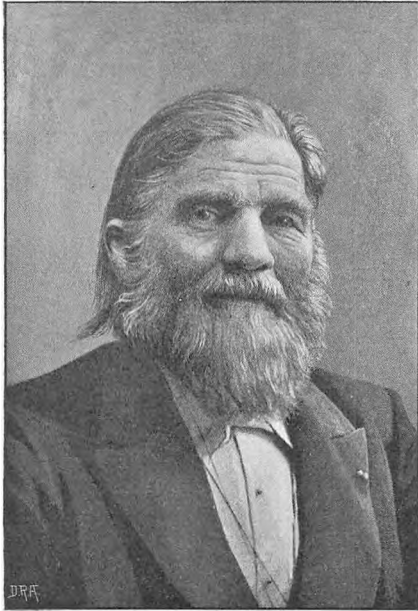
»Ja,« svarer han, »det er rigtigt; Satan har ingen Magt over mig, thi den, som Sønnen har frigjort, er virkelig fri. Mange forstaar mig ikke, jeg maa lide meget, men jeg ønsker at være Martyr for at forherlige Herrens Gerning i mig«.

Men trods disse Vanskeligheder, Gælden, der trykker, og denne indbyrdes Splid paa sine Steder mellem de hellige, gaar Missionens

Arbejde sin støtte Gang, og Herren stadfæster Ordet ved medfølgende Tegn: ogsaa i dette Aar (1900) sker der Vækkelser paa forskellige Steder, saa Mennesker gaar over fra Døden til Livet og jubler over den Frelser, de før ingen Brug havde for.

Ser vi nu paa Arbejdet i de Unges Verden, da bringer det nye Aarhundredes første Aar i dets tvende første Maaneder et Par Dødsfald. 2 kendte Mænd i Ungdomsarbejdet gaar bort.

Efter nogen Tids Svaghed dør 13. Januar 1900 Professor P. Waage i Kristiania og begravet 18. Januar. Og det er et Dødsfald, som ikke alene vækker Sorg blandt de Unge i hans Fædreland, fordi det er deres trofaste Ven og Ungdomssagens

P. WAAGE.

varme Forkæmper, der er gaaet bort, men paa Grund af den livlige Forbindelse, just i Ungdomsarbejdet, imellem Norge og Danmark føles Sorgen og Savne ogsaa her.

Paa et Par Udenlandsrejser havde Waage i Paris og Berlin lært Ungdomssagen at kende og hjembringer derfra Interesse for og Kærlighed til Sagen; det er ham, som tilskynder sin Ungdomsven P. Hærem til at begynde et saadant Arbejde i Norge. Hvorfor Waage i Norge kaldes K. F. U. M.s »Fader«, mens Hærem selv spøgende holdt mest af at kalde ham deres »Bedstefader«. Efter Hærems Død allerede 1879 er P. Waage i mange Aar Formand for Kristiania Ynglingeforening, og siden 1880, da de norske Foreningers Fællesforbund oprettes, er han tillige dettes Formand.

Her i Danmark var han vel kendt fra de store Fællesmøder:

det var endnu i frisk Minde hos mange, hvorledes han paa det store Møde Aaret i Forvejen i Herning havde bragt Hilsener fra Norges kristelige Ungdomsforbund, hvortil han knyttede Paulus's Ord til Menigheden i Thessalonika: »Herren styre eders Hjærter til Guds Kærlighed og til Kristi Udholdenhed!« (2. Thes. 3, 5).

Det blev altsaa hans Afskedsprædiken til de danske Unge.

Det andet Dødsfald, som berører Arbejdet for Ungdomssagen, er Biskop i Aalborg, V. C. Schousboes Død 26. Februar 1900. V. Schousboe er Grundlæggeren af Københavns K. F. U. M. og var Foreningens første Formand i 10 Aar indtil 1888, da han udnævnes til Biskop i Aalborg og altsaa maa opgive denne Stilling. I Verdensforbundet var han de danske Foreningers Repræsentant, det er først i 1898, at det lykkes at faa de danske Foreningers Forhold til Verdensforbundet endeligt ordnet. Navnlig ved Forhandlinger, som indledes af Vilh. Beck paa Verdenskonferencen i Basel og senere fortsættes skriftligt, lykkes det endelig at komme til Overenskomst, saa at Ynglingeforeningerne nu indtræder i Verdensforbundet og ligestilles med de andre Landes Foreninger. Den danske Hovedbestyrelse antager nemlig Pariserbasis og erklærer herved Danmarks Indtræden i Verdensforbundet. I Anledning af V. Schousboes Bortgang — han, der med »sin ligefremme Personlighed«, »sin hjertelige og vindende Optræden« og »sin naturlige Livlighed« egnede sig saa godt til at arbejde blandt de Unge — skriver H. F. Poulsen: »Vi er ham taknemlige for, at han vedblev (efter at han var bleven Biskop) at repræsentere os i Verdensforbundet, og der skyldes ham Tak for det banebrydende Arbejde i de første Aar, da der skulde slaas til Lyd for den den Gang her hjemme helt ukendte Sag⁽¹⁾).

Men det, som ellers bevirker, at dette Aar (1900) er noget af et Mærkeaar i K. F. U. M.s Historie, er, at det tillige bringer 2 glædelige Begivenheder: 2 Festdage.

Fra Udvalgsmødet i Ørsløv Præstegaard 29.—30. April 1891 foreligger bl. a. følgende Udtalelse: »Det er nødvendigt, at Arbejdet i Købstæderne efterhaanden udvides, saa at flere Unge kan drages ind i Foreningerne. Særligt anser Udvalget det for særdeles nødvendigt, at Foreningerne søger at faa deres eget Lokale, der staar aabent hver Aften, og hvor et Bestyrelsesmedlem maa være til Stede hver Aften⁽²⁾).

Allerede i Efteraaret 1893 var der ikke mindre end 4 Købstadforeninger, som naaede at faa indviet deres egne hyggelige og rum-

TO
FESTDAGE.
(KØBEN-
HAVN-
ODENSE)

¹⁾ De Unges Blad 1900, S. 44. ²⁾ De Unges Blad 1891, S. 109.

melige Lokaler, der skal være aabne for de Unge hele Dagen: nemlig Foreningerne i Vejle, Odense, Næstved og Horsens.

Og nu i Efteraaret 1900 er det, at K. F. U. M. i København og Odense kommer et godt Skridt videre frem paa samme Vej, idet de faar indviet og taget i Brug nye, store Hjem, der er tidssvarende i enhver Henseende.

16. September 1900, paa Foreningens 22-aarige Fødselsdag, er der stor Fest i København, idet K. F. U. M.s nye skønne Byg-

K. F. U. M.s BYGNING I KØBENHAVN.

ning med dens mange store, rummelige Værelser, hvor »der er højt til Loftet og vidt til Siderne«, med dens særlige Lokaler til den yngre Afdeling og til Soldatermissionen og med dens talrige Pensionatsværelser, indvies med stor Højtidelighed.

Hvad her er naaet, er Frugten af mange Aars utrættelige Arbejde og vedholdende Bøn, og med Ære, Lov og Tak til ham, vor kære Gud, »som formaar over alle Ting at gøre langt ud over det, som vi beder eller forstaar«, udbryder man uvilkaarligt: ja, hvilken Forandring fra Hjemmene i Fiolstræde og i Vendersgade!

1897 var det meget betydningsfulde Skridt bleven gjort, at der erhvervedes en Byggegrund med

den gunstigste Beliggenhed og for en Pris, der vel var høj — 110,000 Kr. — men alligevel meget rimelig i Sammenligning med, hvad andre havde maattet give i samme Kvarter.

1898, 14.—20. Februar, har den københavnske Ynglinge-forening sin første Missionsuge med Talere fra Vestjylland, fra København, ja endog en Prins, Præsidenten for de svenske Foreninger, Oscar Bernadotte, deltager deri. 20,000 Løbesedler spredes ud over Byen, og foruden den Velsignelse, som efter O. Ricards Mening ogsaa ellers følger med en Missionsuge, »at de modne Frugter bliver rystet ned af Træet«¹⁾, opnaas tillige, hvad der har en mægtig Betydning, at Sagen gøres bekendt: »Hele Byen taler jo om K. F. U. M. og denne mærkelige Prins«¹⁾.

¹⁾ De Unges Blad 1898, S. 42.

1898 i Juni opfordrer Indre Missions Udvalg for kristelige Ynglingeforeninger, samtlige 11 Medlemmer med Vilh. Beck i Spidsen, til snarest muligt at foranstalte en Indsamling til Byggeforetagendet i København blandt Foreningens Medlemmer og Venner, og det foreslaas at faa afholdt et offentligt Missionsmøde for denne Sag første Søndag i Juli, kan det ikke ske den Dag, saa den nærmest følgende Søndag.

1898, 16. September, lægges Grundstenen af Biskop Schousboe, og Byggearbejdet begynder.

1898, 15.—16. November, afholdes »et Høstmarked« til Fordel for »vor Fremtidsbygning«, Planen er paa den Maade at faa de endnu manglende c. 29,000 Kr.

I Foraaret 1900 er Bygningen under Tag, og omsider oprinder Dagen, der er imødeset med saa megen Forventning: Søndagen 16. September.

Der begyndes med Festgudstjeneste i 2 af Københavns Sognekirker: Trinitatis Kirke, hvor Stiftsprovst Hall besørger Gudstjenesten, og Garnisons Kirke, hvor Vilh. Beck prædiker over Dagens Evangelium.

Kl. 1 samles man i Festsalen, der straalere i fineste Puds og er pyntet med Efteraarets Blomster. En, som man siger, repræsentativ Forsamling er til Stede, her er Kirkeministeren, Universitetets theologiske Professorer og mange i det københavnske Missionsarbejde og Menighedsliv kendte Personer, baade Mænd og Kvinder.

Under Ledelse af et stort Orkester lyder Takkepsalmen: »Lover den Herre, den mægtige Konge, med Ære«, hvorefter Foreningens Formand, C. Bangert, indleder Festen med Bøn og Tale, hvori han mindes K. F. U. M.s første Formand, V. Schousboe, og giver en Udsigt over Foreningens Vækst og Fremgang i de forløbne 22 Aar.

Saa synges første Del af den i Dagens Anledning af Jakob Paulli forfattede smukke Kantate, der gør en gribende Virkning paa Forsamlingen, ledsaget, som den er, af henrivende Musik (af Chr. Geisler). Hvorefter Sjællands Biskop, Dr. Skat Rørdam, bestiger Talerstolen og holder den egentlige Indvielsestale, der drejer sig om den Hovedtanke, at en god Alderdom (som Patriarken Abraham, Kong David og gamle Simeon) har til Forudsætning et trofast Arbejde og en ærlig Kamp i Ungdommen. Biskoppen slutter med at nedbede Herrens Velsignelse over Hjemmet og Arbejdet, som skal øves dér, og han fremsiger tilsidst Trosbekendelsen. Derefter afsynges Kantatens anden Del, hvorefter den store For-

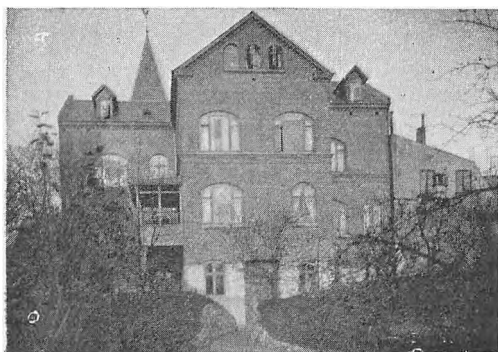
samling, som helt fylder Festsalen, opløses, og mange benytter Lejligheden til at bese de smukke Lokaler.

Ved Aftenmødet, hvor Kantaten gentages, taler Næstformanden Chr. Gad, idet han gaar ud fra Indvielsen af Tabernaklet ved Sinais Fod, og derefter gives Ordet til forskellige tilstedeværende Repræsentanter for K. F. U. M.'s Arbejde baade i Norge, Sverig, Finland og Danmark, Telegram afsendes til Kongen, Lykønsknings-telegrammer fra Ind- og Udland oplæses o. s. v. Der afsluttes med en Fællesspisning i Lokalerne nedenunder, hvor Serveringen forestaas af en Komité af Damer, der med utrættelig Opofrelse i disse Dage har stillet sig til Foreningens Raadighed.

Saaledes forløber denne Festdag — samme Dag, som Indre Missions Venner er samlet, store og smaa Samfund Landet over, for med Forbøn for og Offer-gave til den aldrende »Moder«, K. F. f. I. M., at fejre dennes Fødselsfest:

Men vi maa skynde os over til Odense for at naa Festen der.

Det er ikke nogen Smaa-bygning, her er opført paa den Grund, som Foreningen købte Aaret før i Nedergade 19. Her

K. F. U. M. I ODENSE.

er Forhus, Sidehus, Mellembygning og Baghus, hvor selve Forenings-hjemmet findes med umiddelbar Adgang til Haven, der skraaner ned mod Aaen, hvor 2 Baade staar til Raadighed for Foreningens Medlemmer, om de ønsker sig en Tur paa den smukke Odense Aa.

Det er Dagen efter Festen i København, Mandag 17. September, at Indvielsen foregaar — for Resten en i Missionens Historie berømt Dag. 17. Septbr. 1853 er selve Indre Missions Fødselsdag, da ser den lille Forening for den indre Mission Dagens Lys derovre i den sjællandske Landsby. 17. Septbr. 1856 holder Indre Mission første Gang et af sine Halvaarsmøder i en Provinsköbstad, Ringsted, og 17. Septbr. 1858 vælges Danmarks første Missionspræst, C. F. Rønne, ind i Bestyrelsen og bliver Foreningens Formand.

Saa vi er her paa historisk Grund, hvad Dagen angaar.

Med en Gudstjeneste om Middagen i Frue Kirke, hvor Stiftsprovst Hall prædiker over en Tekst fra Joh. Ev. Kap. 14 med særlig Anvendelse af Herrens Ord: »Jeg lever, og I skal leve« (V. 19),

begynder Festen, og selve Indvielsen finder Sted Kl. 5 i Hjemmets Festsal, der kan rumme c. 300 Mennesker; den overværes af en indbudt Kreds: her er Stiftamtmanden, Byens Præster, en Del Præster fra Fyn og mange Repræsentanter fra Foreninger nær og fjern foruden selvfølgelig mange af K. F. U. M.s Venner i Odense.

Formanden, Kordegn Aksel Nielsen, byder velkommen, og efter at en Kvartet har afsunget den af Stiftsprovst Hall digtede Sang: »Kom, Brødre, lad os stævne frem«, indvies Hjemmet med Tale og Forbøn af Fyns Biskop, V. Sthyr.

Om Aftenen er der igen festlig Sammenkomst i Foreningens store Sal, hvør nu navnlig de Unge har givet Møde, og hvor der bringes Foreningen en Mængde Hilsener baade mundtligt af Repræsentanter fra Norge og Danmark og gennem Telegrammer nær og fjern fra. Og til allersidst staar den paa »Kaffe og Hvedebrød« i Lokalerne nedenunder, »et Samvær« i »glad og festlig Stemning«.

Alt i alt, som man ser, et formindsket Aftryk af Festen i Hovedstaden!

Knap en Maaned efter er vi atter til Fest, igen i København, og denne Gang angaar den Børnegudstjeneste-arbejdet.

Men lad os først gaa lidt tilbage i Tiden og standse i Slagelse, hvor Fællesmødet for Indre Missions Børnegudstjenester holdes 6.—7. Juni 1900 under stor Tilslutning (5—600 Deltagere).

Foruden Forhandlingerne, hvor alle de sædvanlige Hovedspørgsmaal vedrørende Gerningen behandles baade livligt og alsidigt, gøres her et Forsøg paa praktisk at anbefale Gruppesystemet, idet Arbejdere ved Børnegudstjenesten i Vejle holder Børnegudstjeneste med Klasselæsning med Børn fra Slagelse.

Og trods de mindre heldige Pladsforhold og det ret uvante ved at tale med fremmede Børn i de voksnes Paahør lykkes Forsøget gennemgaaende godt.

Saa rejser vi til København for at være med til en 3 Dages Fest i Anledning af de københavnske Søndagsskolars 25 Aars Jubilæum. Her er meget at takke for: 25,000 Børn har i de Aar

Fru TH. KEYPER.

1875 — 1900.
BØRNE-
GUDS-
TJENESTE-
GER-
NINGEN
I KØBEN-
HAVN.

gaaet i Søndagsskole, 170,000 Søndagsskolepsalmebøger har Udvalget i de 25 Aar spredt ud over By og Land, og Indre Missions Børneblad udgaar ugentligt i 18,000 Eksemplarer.

Allerede Søndag 14. Oktober holdes rundt omkring større eller mindre Festligheder paa Indre Missions Søndagsskoler. Og den følgende Dag om Aftenen samles i Bethesda forhenværende og nuværende Arbejdere i Børnegudstjenestegerningen. Her er H. Stefensen fra Ørsted, der kan se tilbage paa en 27-aarig Søndagsskolevirksomhed, E. Paludan, Søndbjerg (Medlem af I. M.s Udvalg) og den kendte Børneven og -Arbejder Kr. Jakobsen; Oberstinde Th. Keyper, som begyndte Gerningen i 1875, er ogsaa til Stede tilligemed flere af hendes Medhjælpere fra den første Tid. Der afsluttes med en Fællesspisning (i et Antal af 600), hvor den københavnske indre Missions Formand, Professor P. Madsen, bringer en Hilsen fra Missionsbestyrelsen, og flere, ogsaa »fra Landet«, har Ordet — alt under den bedste og fornøjeligste Stemning ved de mange, lange Borde.

Men Glanspunktet i Festdagene er dog den store Børnegudstjeneste i Frue Kirke Tirsdag 16. Oktober.

Mellem 1 og 2 samles Børnene, der strømmer sammen fra alle Sider, paa Frue Plads, hvor de opstilles i 2 Rækker. Hvert Barn faar et lille Festtegn, og ordnet afdelingsvis om 30 vimpelsmykkede Mærkestænger gaar saa de 3500 Børn (med c. 500 voksne) ind i Kirken, der fyldes til sidste Plads. Imponerende er det at se »dette Hav af Barnehoveder fylde den mægtige Kirke fra Kor til Indgang og flokkevis titte frem fra Stolestaderne mellem Piller og Søjler langs op ad Kirkens Sider«. ¹⁾ Stiftsprovst Paulli taler over Math. 6, 19.—21: »Saml eder ikke Skatte paa Jorden, hvor Møl og Rust fortærer, og hvor Tyve bryder ind og stjæler; men saml eder Skatte i Himlen, hvor hverken Møl eller Rust fortærer, og hvor Tyve ikke bryder ind og stjæler. Thi hvor din Skat er, der vil ogsaa dit Hjærte være«, og han betoner særligt, at det er Søndagsskolens Opgave at lære Børnene at samle sig Skatte i Himlen.

En saadan Stilling har Indre Mission altsaa nu, i alt Fald i København, at denne Jubilæums-Børnefest kan holdes i selve Frue Kirke, hvor Ordet føres frem af »Kongens Præst«, — kan man saa forlange mere — i den Retning?

Som man kan vente og tænke, afsluttes hele Festen med Aften-

¹⁾ Raadgiveren 1900, S. 182.

møder for Sagen: i Helligaands Kirken (H. Ussing og Chr. Gad), i Nazareth Kirken (C. Holt og H. Steffensen) og i St. Marie Kirkesal (Bartholdy og E. With).

Foruden meget andet, — som vi har hørt om —, bringer det nye Aarhundredes første Aar ogsaa en ny Slags Møder: Helliggørelsesmøder, hvorved »der tages Sigte paa det allerdybeste og inderste i Guds Børns Liv i Væksten i Tro og Kærlighed«.¹⁾

Disse Møder er en Frugt af den Bevægelse i Retning af Uddybelse og Helligelse af Gudslevet, som udefra ogsaa naar hertil, og som ganske naturligt følger efter Opvækkelsestiden.

Som det er Lov i Guds Rige, begyndes ogsaa her smaat.

Naar vi skal finde Udgangspunktet for Indre Missions Helliggørelsesmøder, skal vi ud til Gjentofte ved København. Her har i flere Aar i Slutningen af 90-erne hos Grosserer V. Adolph været samlet en lille Kreds af Venner 3 Dage sidst i Januar Maaned. Her er Kammerherre S. Barner, Frøken Th. Esche, Pastor Friis Hansen,²⁾ Greve, Hofchef J. Moltke, Kaptajn A. Levinsen, Grosserer Th. Plum, og cand. theol. O. Ricard. Hensigten med disse Møder er

»at styrke Deltagerne til Hellighed ved Troen paa Jesus, Guds Søn, korsfæstet og opstanden for os.«

I Efteraaret 1899 kommer den Tanke at udvide Kredsen, for at flere kan faa Del i den rige Velsignelse, Deltagerne har erfare af disse Møder, samtidig op hos Th. Esche og Friis Hansen. Hvilket fører til, at en Vennekreds efter Frøken Esches Forslag begynder et aarligt Helliggørelsesmøde i Tisvilde i Nordsjælland, — hvilke Møder er fortsat siden og bestaar endnu

HELLIG-
GØRELSES-
MØDER.

FRIIS HANSEN.

¹⁾ I. M. T. 1902, S. 318. ²⁾ Den som Kirkefondets Stifter og Sekretær og første Formand for Præsteforeningen saa kendte og afholdte Mand.

—, samt at der efter Friis Hansens Forslag gøres forberedende Skridt til Afholdelse af det første Indre Missions Helliggørelsesmøde.

Dette Møde, hvortil kun en mindre direkte indbudt Kreds har Adgang, holdes da i S. Bjert ved Kolding 23.—27. Juli 1900; man henvender sig til den derværende Præst, Carl Wied, med Anmodning om Gæstfrihed, fordi Friis Hansen mener, at her i S. Bjert er særlig gode Betingelser for at faa den uforstyrrede Stilhed, der just saa meget ønskes.

I Indbydelsen til denne Sammenkomst, som udsendes af Friis Hansen, hedder det, — og her er Mødets Plan og Karakter klart udtalt —, »Livets Vækst lægger det som en alvorlig Formaning til alle de vaagne: stræb alvorligt efter Dybde i Syndens Erkendelse og Naadens Tilegnelse og efter Inderlighed i Samlivet med Herren, for at vi ikke paany skal opleve den Ulykke, der saa ofte har gentaget sig i Guds Menigheds Historie, at den indvortes Kraft blev mindre, alt som Menighederne voksede udvortes.«

Og han tilføjer: »Det gælder om ved disse Møder at sigte ikke paa andre, men udelukkende paa os selv«.

I 4 Dage er Deltagerne, c. 30 i Tallet, da sammen Formiddag og Eftermiddag; Emnet, man fordyber sig i, er: »Guds Ords Brug for vore egne Sjæle« (I: Livet i Bøn, den Bøn, som bøn høres, II: Vorder forvandlede ved eders Sinds Fornyelse og III: Ydmyghed som Grundbetingelse for Fremgang i Helliggørelse), og navnlig de sidste Dages Samvær er forunderligt rigt velsignet af Gud.

Hør et Vidnesbyrd derom fra en af Deltagerne (Anton Pedersen, Præst i Aalborg) c. en halv Snes Aar efter. »Jeg havde den Lykke«, skriver han, »at være med til det første Helliggørelsesmøde i S. Bjert. Jeg tænker endnu paa dette Møde med Glæde og Taknemlighed. Jeg ser for mig Friis Hansen staa med sin opslaaede Bibel. Jeg hører ham udlægge Luk. 18, 1 ff. med den aandelige Myndighed, som denne af Herren saa rigt benaadete Tjener sad inde med«.¹⁾

Til at varetage lignende Møders Ordning næste Aar vælges her et Udvalg, bestaaende af: Bachevold, Dr. Busch, Gaardmand P. Hedegaard, C. Wied og Friis Hansen, — hvilket supplerer sig med S. Barner.

Disse Helliggørelsesmøder, som fra nu af holdes hvert Aar — i 1901 paa 3 Steder: i Bøvling og Ikast i Jylland og i Hyllested

¹⁾ Kr. Dagblad ³/₁ 1910.

paa Sjælland, i 1902 paa 7 Steder: 2 paa Sjælland, 1 paa Lolland, 1 paa Fyn og 3 i Jylland, og siden 1903 paa 9 Steder — naar Vilh. Beck ikke at komme med til, — hans Tid rækker ikke saa langt. Han naar kun at faa Lov til at glæde sig over deres Fremkomst, — han, som i al sin Forkyndelse og hele sit omfattende Arbejde netop, og ikke mindst i de senere Aar, har taget Sigte paa Guds Børns Helligelse, baade til Sjæl og Aand og Legem, utrættelig har formået hertil og peget klart paa Midlerne, ved hvilke dette Mål alene kan naas.

Men vi bør ikke lade Vilh. Becks sidste fulde Leveaar (1900) gaa ud uden at omtale et Par Begivenheder, som viser, at han trods Alder og Svagelighed til det sidste var besjælet af brændende Nidkærlighed for Guds Hus og i sin Kamp for at hævde Guds Ords aabenbarede Sandheder den djærve Stridsmand, der ikke kendte til Personsanseelse.

31. August 1900 offentliggør han i »Kristeligt Dagblad« en Artikel (samtidigt fremkommer den i »Annekset« f. 1. September) med Overskriften: »Hvor meget kan der taaes af en Præst i den danske Folkekirke?« Særlig anker han her over, at der taaes saadanne Præster som Valgmenighedspræst V. Brücker i Aagaard, som i »Højskolebladet« »har ladet os vide, at man kan drikke sig fuld i Jesu Navn, ja bede Gud være sig behjælpelig derved, saa at alt det skønne og elskværdige kan komme frem hos en under Fuldskaaben, idet han dog oplyser os om, at dette kan ikke lade sig gøre i en Kro med Brændevinsflasker, men kun dér, hvor Champagneflaskernes Propper knalder; og han har yderligere vidtløftigt forsvaret, at Gud kan være med i at synde«. ¹⁾ Ogsaa Præsten paa Harboøre, A. M. Jensen, der »i offentlige Foredrag har udtalt sig saa bestemt imod, hvad den danske Folkekirke som luthersk Kirke lærer og kræver af sine Præster at lære«, ²⁾ afgiver et slaaende Bevis paa, hvor meget der kan taaes af en Præst i den danske Folkekirke.

VILH.
BECK
OG DE
UVÆRDIGE
PRÆSTER.

Kammerherre S. BARNER.

¹⁾ Annkset 1900, S. 230—231. ²⁾ S. St., S. 231—232.

Foruden at nævne disse to Præster udtaler Vilh. Beck sig i Artiklen i større Almindelighed saaledes: »Det er jo ingen Hemmelighed, at der endnu findes Præster, som lever et aldeles uværdigt Liv, hvis Drukkenskab eller utugtige Liv er vel bekendt, sikkert ogsaa af den kirkelige Øvrighed, og overfor hvem der intet gøres, især dersom vedkommende er i Besiddelse af en Licentiat- eller Doktorgrad«. ¹⁾

I Anledning af denne Artikel og ikke mindst denne sidst anførte Udtalelse anmoder Kirkeministeriet nu Biskoppen over Sjællands Stift, Dr. Skat Rørdam, om at afæske »Sognepræst Beck« en Erklæring om, hvilke Præster han sigter til, og hvad han sigter dem for.

8. Oktober afgiver Vilh. Beck derefter sin Erklæring, hvori han først bemærker, at naar han har skrevet: »At der endnu findes Præster, som lever et aldeles uværdigt Liv o. s. v.«, saa har han med dette »endnu« tænkt paa Nutiden i Modsætning til Fortiden, Rationalismens Tid, altsaa vor Levetid, og ment ikke blot Præster, som nu er i Embedet, men ogsaa Præster, som i vor Tid er afgaaet. Og da det, — som han allerede bemærkede i sin Artikel og senere gentager —, er »saare vanskeligt at føre juridiske Beviser for den Slags Sigtelser, især da de fleste Folk, som kunde vidne, ofte viser sig umaadeligt fejge, naar det kommer til Stykket«, ²⁾ maa han indskrænke sig til at nævne 4 Præster, hvor Beviserne var uomstødelige, — men om hvilke det dog senere blev ham bekendt, at der fra den kirkelige Øvrigheds Side var gjort alvorlige Skridt for om muligt at gøre Ende paa Forargelsen.

Tillige udtaler Beck, at »han ingenlunde har sigtet til vort nuværende Kultusministerium eller til nogen af de nuværende Biskopper, ej heller til nogen af de paagældende Provster«. Og han slutter sin Erklæring saaledes: »Idet jeg beklager, at min Artikel har kunnet forstaas som en Beskyldning imod den nuværende kirkelige Øvrighed, haaber jeg dog, at saavel det høje Ministerium som min Biskop vil tro, at det ikke har været mig en Glæde at fremkomme med denne Anklage over uværdige Præster, men at mit lange Præsteliv maa være tilstrækkeligt Vidnesbyrd om min Kærlighed til den danske Folkekirke og godtgøre, at hvad jeg har gjort udelukkende er gjort af Omsorg for den og for at bidrage til, at hvad der er til Vanære for den maa blive fjernet. Det høje Ministerium maa være overbevist om, at mange af Danmarks bedste

¹⁾ Annekset 1900, S. 230. ²⁾ S. St., S. 230 og Annekset 1901, S. 7—8.

Præster staar bag ved mig i denne Sag, hvorom jeg har modtaget mange Vidnesbyrd, og ligesaa den troende Menighed«.¹)

Ministeriet finder ikke Anledning til at forelægge denne Sag for »Det kirkelige Raad« til Betænkning, men de i Anledning af Kirkeraadet forsamlede Biskopper — alle med Undtagelse af Biskop Swane, der ved Sygdom var forhindret i at deltage i Raadets Samling — henvender sig til Kultusministeriet med Beklagelse over Pastor Vilh. Becks Anklage mod visse Præsters Sædelighed og Biskoppernes Forsømmelighed i Tilsynet. De udtaler Haabet om, »at Ministeriet overfor V. Beck vil udtale sin Misbilligelse af, at han har dristet sig til at rette et saa graverende og vidt rækkende Angreb paa den danske Præstestand og dens Tilsynsmænd uden at støtte dette paa noget som helst Bevis og uden nærmere at betegne, hvem Anklagen gælder«. Men »Biskopperne tvivler ikke om, at det er Nidkærhed for Herrens Hus, der har ledet Sognepræst Beck, men de mener, at en Præst, især i hans Alder og med hans Indflydelse, ikke bør handle med Fremfusenhed men med kristelig Besindighed, og at han ikke burde have dristet sig til uden Bevis at udkaste en Anklage af en saa alvorlig Natur og af en saadan Rækkevidde«.¹)

Som en Følge heraf anmoder Kultusministeriet 13. November Sjællands Biskop om at tilkendegive Sognepræst Beck, »at Ministeriet vilde have fundet det rigtigere og værdigere, om han, før han offentliggjorde sin Artikel i »Kristeligt Dagblad«, havde søgt de Oplysninger, han i sin senere Erklæring meddeler at være i Besiddelse af, og paa Grundlag af hvilke han paa væsentlige Punkter tilbagekalder eller ændrer, hvad han har skrevet, samt om han i det hele havde undgaaet at give Anledning til de Misforstaaelser, som han mener er bleven hans Artikel til Del, men da Pastor Beck i sin sidste Erklæring har beklaget at have udtalt sig som sket, har Ministeriet ikke fundet Anledning til at foretage videre i Sagen.«¹)

Med Rette kan Chr. Sørensen, som nu ved Afslutningen anstiller nogle Betragtninger angaaende hele denne Sag, udtale: »Det blev altsaa Resultatet. Beck fik en Irettesættelse.«²)

Hermed er Striden med Biskopperne dog ikke endt.

Omtrent ved samme Tid, som Beck retter sin Anklage mod de uværdige Præster og det biskoppelige Tilsyn, er en anden Sag paa Dagsordenen: — en ny Harboøresag.

Præsten paa Harboøre, A. M. Jensen, angriber Læren om »de evige Helvedesstraffe«. Han begynder med at fremsætte sin

OGSAA EN
HARBOØRE-
SAG.

¹) Efter Kr. Dagblad. ²) Kr. Dagblad, 23. Novbr. 1900.

Lære hjemme i den snævre Kreds i sine Sogne, men derefter gaar han videre og fortsætter sin Polemik imod Kirkelæren i de offentlige Blade, — hvilket indbringer ham en Tilrettevisning baade fra hans Biskop og fra Ministeriet.

Trods dette forstærker han sine Angreb, navnlig i en Artikel: »Skal vi saa sove videre?« der samtidig tilgaar »Berlingske Tidende« og Dagbladet »København« men kun optages af sidstnævnte Blad (for 1. Septbr. 1900). Her bruger han Udtryk om den Lære, han er sat til at forkynde, som »denne modbydelige Lære« og udtaler sig i det hele med Vilje meget skarpt.

15. September anmoder Ministeriet saa det kirkelige Raad om at meddele det sin Betænkning i denne Sag, hvilket Raadet gør i Skrivelse af 5. Oktober.

Denne Indstilling fra Kirkeraadets Flertal til Kultusministeriet indledes med følgende Udtalelse:

»Vi er enige om, at den hellige Skrift i sine Udtalelser om de sidste Ting lærer, at de, som paa Dommens Dag staar som vor Herres Jesu Kristi Modstandere, skal hjemfalde til evig Fordømmelse, og at det derfor er i fuld Overensstemmelse med den hellige Skrift, at den augsburgske Bekendelse fastholder Læren herom. Men paa den anden Side er vi ogsaa enige om, at denne Lære hverken i den hellige Skrift eller i vor Kirkes Bekendelsesskrifter behandles som henhørende til det grundlæggende (fundamentale) i den kristne Tro, at man tør stille enhver udenfor Kirken, som nærer Haab om, at tilsidst skal alle omvende sig og komme til Sandhedens Erkendelse. Det er ogsaa bekendt, at der i vor lutherske Kirkeafdeling har været Mænd, med godt Navn i Menigheden, som har ment at kunne støtte et Haab om alles Frelse ikke alene paa Tankens Grunde men ogsaa paa enkelte Udsagn i den hellige Skrift.«¹⁾

Henstillingen gaar iøvrigt ud paa, »at det af Ministeriet overdrages Pastor Jensens Biskop at give ham en alvorlig Irettesættelse, fordi han trods den tidligere tildelte Tilrettevisning har fortsat sin Agitation mod Kirkens Lære i en Form, som er aldeles uforvarselig for en Præst i Folkekirken, samt at tilholde ham for Fremtiden at afholde sig fra at optræde saaledes.«²⁾ Og der tilføjes, at dersom Pastor Jensen desuagtet er dette Tilhold overhørig, vil han derved selv gøre sin Forbliven som Præst i Folkekirken umulig.

Her er ikke Stedet til at skildre denne Sags videre Forløb, men mod disse før anførte Udtalelser af Kirkeraadet er det, at der fra Indre Missions Side gøres Indsigelse.

¹⁾ Annekset 1901, S. 88—89. ²⁾ Efter Kr. Dagblad.

Udelukkende efter egen Tilskyndelse, uden nogensomhelst Paa-virkning af Præster, fremkommer en Erklæring, som underskrives af en Mængde Lægfolk rundt om i Landet.

Som kendte Mænd, der er Førere her, kan eksempelvis nævnes: P. Hedegaard, Sønderøkse; P. D. Koch, København; Ernst Kjærsgaard, da i Frederikshavn; Anders Vrist, Harbøre; Kammerherre S. Barner, København og Amtsvejsinspektør R. W. Winkel, København.

Og i denne »Erklæring fra Lægfolk til Biskopperne« forekommer bl. a. følgende Udtalelse: »Vi fastholder, at man ikke med mindste Ret kan tale om, at Læren om alle Menneskers endelige Frelse har nogen Støtte i Bibelen«, ligesom man udtaler sin Bedrøvelse over, at 5 af vore Biskopper ved at udtale sig paa den Maade, som er sket (sikkert uden at ville det), har givet Anledning til den Opfattelse, at menneskelige Meninger kan stilles ved Siden af Guds Ord.¹⁾

I Anledning af, at et »større Antal Lægmand« derefter henvender sig baade til Sjællands Biskop og til de 4 andre Biskopper »med« — som det hedder — »Anmodning om at give en udførligere motiveret Fremstilling af vor Opfattelse,«²⁾ besvarer Biskop Rørdam for sit Vedkommende denne Anmodning ved at skrive og udgive sin Bog: »Evig Frelse og evig Fortabelse«. Og Biskopperne Joh. Clausen, Aarhus, V. Sthyr, Odense, Chr. Leunbach, Nykøbing, F. og Fr. Nielsen, Aalborg besvarer den til dem rettede Henvendelse ved offentligt i »Kristeligt Dagblad« at udtale, »at de ganske kan tiltræde Grundtrækkene i Biskop Rørdams Fremstilling«, ligesom ogsaa I. Swane, Viborg, som ikke deltog i Raadets Samling i Efteraaret 1900, ikke undlader at udtale sin fulde Tilslutning til Grundtrækkene i Biskop Rørdams Skrift.

Vilh. Beck, der betragter dette Lejlighedsskrift som et Forsvar for Biskoppernes »uklare og uheldige Udtalelse i Harbøresagen«, gør kraftig Indsigelse, navnlig imod et Par Lærdomme, som findes i Bogen, idet han anmelder den og indrømmer, at der er meget i den, han læser med stor Glæde. Den ene er »Biskoppens uforbeholdne Lære om Omvendelse efter Døden, denne ulykkelige grundtvigske Kæphest, noget nær den største Hindring for Omvendelse før Døden,«³⁾ og den anden: Paastanden om, »at Ordet om Fortabelsen skal indtage en meget tilbagetrukket Stilling i vor Forkyndelse.«⁴⁾

¹⁾ Annekset 1901, S. 89. ²⁾ I. M. T. 1901, S. 185. ³⁾ I. M. T. 1901, S. 178. ⁴⁾ S. St., S. 182.

Væsentlig disse samme 2 Punkter tager ogsaa Chr. Sørensen under dygtig og indgaaende Behandling i et af ham udgivet Modskrift imod Biskop Rørdams Bog: »I Anledning af Biskop Dr. Rørdams Bog: Evig Frelse og evig Fortabelse«. — 4 Artikler fra »Kristeligt Dagblad«, som her er samlet og udsendes gennem den indre Mission.

Ogsaa de 5 Biskoppers »mærkelige Tilslutning« til Grundtrækene i Biskop Rørdams Fremstilling angribes af Vilh. Beck, idet han udkaster det Spørgsmaal: »Er vore Biskopper bleven Grundtvigianere?« og besvarer det med Ja, »thi hvad man saa end mener om Biskop Rørdams Bog, er det uimodsigeligt, at den ogsaa i sine »Grundtræk« er helt og holdent en grundtvigiansk Bog«. ¹⁾

Den eneste af Biskopperne, som ikke gik med her, er V. Gøtzsche i Ribe, som heller ikke ønskede at udtale sig, da Kirkeraadet afgav sin Betænkning i Harboøresagen, men sluttede sig til Fler-tallets Henvendelse til Ministeriet. Og da der nu er fremkommen en Erklæring fra de andre Biskopper om deres Stilling til Biskop Rørdams Bog, hvor hans Navn alene savnes blandt Underskriverne, finder han ingen Grund til ikke at fremkomme med en Udtalelse om hans Stilling her. I »Kristeligt Dagblad« udsender han da: »En personlig Redegørelse«, hvori han klart og bestemt tager Afstand særligt fra de af Vilh. Beck og Chr. Sørensen paaankede Udtalelser.

VILH. BECKS
DØDSAAR.

Men hermed er vi nu naaet ind i Mærkeaaet i den indre Missions Historie: Vilh. Becks Dødsaar.

Længe har hans Helbred været nedadgaaende, men nu staar det klart baade for ham selv og for hans Venner, at det er mod Aften, og at hans lange og travle Arbejdsdag hælder. Hans ubøjelige Vilje og Jernenergi staar længe imod, og Arbejdslysten svækkes ingenlunde, — men tilsidst maa han give tabt.

Paa Vilh. Becks 70-aarige Fødselsdag (30. December 1899) vises ham megen Kærlighed og Deltagelse alle Vegne fra, han faar flere Hundrede Breve og Telegrammer og værdifulde Gaver.

Stor er særlig hans Glæde ved gennem nogle Indre-Missionærer at faa overrakt et smukt Album med Billeder af den indre Missions Bestyrelse og alle Indre-Missionærerne. Skønnere Gave kan han ikke modtage, fordi den er ham et synligt Bevis paa Tilstedeværelsen af et uløseligt Kærlighedsbaand mellem ham og hans Medarbejdere i den indre Mission.

Fra en Kreds af jydskke Præstekoner faar han det smukke,

¹⁾ I. M. T. 1901, S. 185—186.

velkendte Billede: Golgatha, »hvor man i straalende Lys ser Skyggen af de tre Kors hen over Klippen«, ¹⁾ — og det er ham et Vidnesbyrd om, at hans Besøg i deres Hjem har været kært for dem.

I Anledning af denne Højtidsdag udsendes Opfordring (netop dateret 30. Decbr. 1899) fra en Kreds af Vilh. Becks Venner til troende Søskende i Danmark om ved fælles Bestræbelse at samle Midler til Oprettelsen af et »*Pastor Vilh. Becks og Hustrus Legat*«, og det henstilles til Beck og hans Hustru, at de frit kan tage Bestemmelse om Legatets Anvendelse, »dog med den Indskrænkning, at Renterne af Legatet først skal anvendes til Fordel for Fru Pastorinde Beck, saafremt hun maatte overleve sin Mand«. ²⁾

30. December 1901 møder en Deputation i Ørsløv Præstegaard, og med daværende Redaktør af »Kr. Dagblad«, P. C. Dyekjær, som Ordfører overrækker den Fru Nina Beck en Sum paa godt og vel 10,000 Kr., der skal bære baade V. Becks og hendes Navn.

Paa Vilh. Becks 71-aarige Fødselsdag (den sidste) modtager han ogsaa mange Beviser paa Venners trofaste Kærlighed, saa han levende forvisser sig om, at han bor midt i Guds Folk.

Vinteren gaar — med meget Arbejde for Guds Rige og ikke faa Rejser.

Hellig tre Kongers Dag 1901 indvies Brorsons Kirken, og Dagen efter aabner C. Asschenfeldt-Hansen og Vilh. Beck en Missionsuge i den nyindviede Kirke, »det var«, skriver Vilh. Beck, »med Hjærtet fuldt af Tak, at det blev mig forundt at forkynde Ordet fra den Prædikestol, under hvilken jeg 2 Aar før havde lagt Grundstenen«. ³⁾

I Vinterens Løb indvier han ogsaa et Par Missionshuse: i S. Stenderup ved Kolding 24 Januar og Skjære Mølle i Nord-sjælland 6. Februar, alt i alt holder han 27 Møder i 1901 — Af-tenstunden før Natten, i hvilken ingen kan arbejde.

I Maj Maanedes Begyndelse rejser han for 13. Gang til Karlsbad for, om Gud vil, endnu en Gang at vinde Sundhed og Kræfter. Syg og svag er han.

Den første Efterretning, dateret Karlsbad 16. Maj, lyder ingen-lunde foruroligende. »Jeg ved,« skrives der, »at I gerne vil have mig i Arbejdet igen; nu faar vi se, hvad vor Herre og Mester, vor store Arbejdsgiver, vil.« ⁴⁾

Den anden fra Brunnen i Schweiz af 30. Juni heller ikke. Dog faar vi at vide, at Kuren i Karlsbad ikke denne Gang har

¹⁾ I. M. T. 1900, S. 18. ²⁾ I. M. T. 1900, S. 44. ³⁾ I. M. T. 1901, S. 74. ⁴⁾ I. M. T. 1901, S. 335.

haft en saa stærk Virkning som tidligere, »Hytten er nu gammel og ikke saa nem at reparere«¹⁾, men tillige, at »Pennen arbejder, mens Munden holder Ferie«. »En lille Julegave 1901« (udsendt hver Jul siden 1887) er færdig til Trykning, og en ny Bog paabegyndt: »Min Konfirmandforberedelse«, Vilh. Becks sidste Arbejde, som han dog naar at faa fuldført. (Fortalen er dateret 8. August).

Men den 3. Meddelelse til Indre Missions Venner bringer Sorg og Bekymring viden om. Nu kan den Tanke ikke længere stænges ude: det er kun et Tidsspørgsmaal, naar vor kære Vilh. Beck ikke længere er iblandt os. Under Opholdet i Schweiz bliver han pludseligt en Nat angreben af en hel ny Sygdom, i høj Grad smertefuld, som i Løbet af et Par Dage tager næsten alle hans Kræfter; først efter en halv Snes Dages Forløb lykkes det med stort Besvær at naa hjem.

Og nu skriver han: »Jeg er glad ved at maatte faa Lov til at kunne deltage i det 4 Dages Aarsmøde i Slagelse. Men nu kan jeg ikke mere. Kræfterne er borte, saa at jeg kun med stort Besvær kan gaa nogle Skridt. Under disse Forhold maa jeg forholde mig stille i Hjemmet. Al Rejsen er for Øjeblikket en Umulighed.

Har Herren mere Brug for mig og giver mig nye Kræfter til Arbejde, skal jeg straks melde mig til Tjenesten.«²⁾

Aarsmødet i 1901 — det sidste i den lange Række af Sommermøder, i hvilke Vilh. Beck har deltaget — holdes saa i Slagelse 16.—19. Juli.

Som han har gjort de mange, mange Gange, prædiker han den første Mødedag i Kirken, St. Mikkel's Kirke, — men det er sidste Gang, han staar paa en Prædikestol, hvor det var hans Lyst at være.

Jeg husker saa tydeligt den første Gang, vi i Ørsløv blev alvorligt mindet om, at den Stund, der var saa tung at tænke paa, hastig kunde være for Haanden, da vi aldrig mere skulde høre hans veltalende Røst iblandt os. Det var Langfredag, 23. Marts 1894, — da tog Herren ham, som han selv sagde det, ned af Prædikestolen.

Om Morgenens kommer der Bud til mig om ogsaa at besørge Gudstjenesten i Ørsløv Kirke, — Beck var bleven syg. Da jeg kommer ind i Præstegaarden for at tage Kjolen paa, sidder Beck paa sin vante Plads ved Skrivebordet. Og da jeg spørger til hans Befindende, trækker han noget paa det med Svaret — men følger saa til med Eftertryk: »Men jeg vil nu prædike selv alligevel.«

¹⁾ I. M. T. 1901, S. 463. ²⁾ I. M. T. 1901, S. 496.

SOMMERMØDET I FREDERIKSBORG 1889.

1. A. M. Nielsen. 2. A. C. Nissen. 3. Mynzberg. 4. N. Rasmussen † 5. J. Fisker †. 6. S. Hansen. 7. Ravens. 8. A. S. Christensen. 9. J. Pedersen. 10. F. Nielsen. 11. Mads Lind. 12. Henriksen. 13. Pedersen, Have †. 14. Enggrøb †. 15. L. N. Trug. 16. P. Ron †. 17. Grummesgaard. 18. Køhn †. 19. Skinnerholm. 20. A. C. Nielsen. 21. Lars Hansen. 22. L. Nielsen †. 23. J. Kjær †. 24. P. Pedersen. 25. Christoffer Hansen †. 26. J. Holt. 27. Chr. Hansen †. 28. H. Nielsen. 29. F. Jensen. 30. Rasmussen. 31. Chr. Jakobsen. 32. N. Eriksen. 33. Blomberg. 34. Olsson †. 35. H. Hansen. 36. Sparre. 37. J. Christensen †. 38. Christiansen. 39. U. Henriksen. 40. B. Sørensen †. 41. C. Hansen, Sjølle. 42. J. Nielsen †. 43. H. Sørensen †. 44. Moe. 45. H. C. Beck. 46. Høyer †. 47. Poul Jensen. 48. H. Christensen. 49. Iversen. 50. Riishjerg. 51. P. Andersen. 52. Lauritzen. 53. J. C. Sørensen. 54. Rechnagel. 55. R. Fastrup. 56. Jørgen Nielsen †. 57. Mathiassen. 58. J. Mortensen. 59. R. Jensen †. 60. Olander. 61. H. Larsen. 62. S. Jensen. 63. H. Andersen. 64. N. Andersen. 65. Skvdsgaard. 66. Bransholm. 67. L. Ange.

Nuvel, paa Prædikestolen kommer han og begynder ogsaa at prædike over det vidunderlige Kapitel hos Esaias, Kap. 53, — men det gaar smaat, meget smaat, og lige paa én Gang bryder han af og siger: »Jeg er saa syg, jeg kommer til at gaa ned igen.«

Ja, ned maatte han og hjem og i Seng.

Og bagefter kom »det tynde Øl« — Kapellanens Prædiken.

Naa, undskyld denne lille Afstikker, — den Dag i Slagelse kneb det nok at komme op paa Prædikestolen.

Hør, hvad A. Fibiger fortæller derom: »Kun med Besvær, støttet ved 2 Stokke, gik han op paa Prædikestolen, men næppe var han kommen der, før, — som han selv siden sagde —, Herren tog al Svaghed fra ham, og med sin gamle, djærve Kraft holdt han en Prædiken, den sidste han holdt offentlig her paa Jord: I Enrum med Jesus«. ¹⁾

Hvor betegnende er det dog, at han, som har arbejdet saa meget paa andre Menneskers Frelse, afslutter sin Prædikegerning med at pege paa det, som er og bliver Hovedsagen ogsaa for en Arbejder i Vingaarden: at være i »Enrum med Jesus« (Tekst: Mark. 4, 33—34). ²⁾

Intet Under, at den Prædiken griber Tilhørerne stærkt, ikke mindst under de Forhold, at den Tanke sidder i mange: vi kommer vist aldrig til at høre ham prædike mere.

Hør, hvad Fr. Zeuthen vidner derom i sin Nekrolog over Vilh. Beck: »Hvor var Beck glad ved at staa midt i vor Kreds! Hvor følte han sig lykkelig, da han sidste Gang ved Missionens Aarsmøde i Slagelse var omringet af en stor Skare Venner. Skønt han lige havde været syg og daarlig, og man frygtede for, at han ikke vilde kunne komme til Mødet, saa talte han dog i Kirken med den gamle Kraft og Friskhed og maaske med endnu større Varme. Den første Prædiken, jeg hørte af ham, greb mig mægtigt; den sidste greb mig ikke mindre. Hvad der gjorde saa dybt Indtryk paa mig var, at man mærkede, at han i Lidelsernes Skole havde lært Lydighed, og at han kom til de mange Venner som den, der havde været ene med den bedste af alle Venner, Jesus«. ³⁾

Altergangen den anden Dag besørgedes af Fr. Zeuthen (233 Nadvergæster), men ved det forenede Præste- og Missionærmøde i Missionshuset holder Vilh. Beck selv det indledende Foredrag over Emnet: »Forsoningen som Grundlag for Helliggørelsen«, ⁴⁾ hvori

¹⁾ Det nye Aar, 1906, S. 47. ²⁾ Prædiken findes trykt i I. M. T. 1901, S. 544—553. ³⁾ I. M. T. 1901, S. 644. ⁴⁾ Trykt i Annekset 1901, S. 257—266.

han stærkt betoner Korsets Betydning ikke blot til Retfærdiggørelse men ogsaa til Helliggørelse, idet han hævder »Forsoningen og Genløsningen som Baggrunden for Muligheden af et nyt og helligt Liv.«

Men han er syg, syg til Døden.

Lad os høre, hvad A. Fibiger fortæller herom: »Tiden trak ud, men han kom ikke. Provst Blume besteg Talerstolen og fortalte nogle Erindringer fra et Møde, som han havde overværet i Wandsbeck. Paa én Gang gik der som et Brus igennem Forsamlingen, — alles Hoveder vendte sig, og uvilkaarligt rejste vi os op: henne i Døren kom Vilh. Beck, støttet til sin Søn Filip, og gik langsomt op paa Talerstolen.

Da jeg havde en Følelse af, at det var sidste Gang, jeg saa ham, søgte jeg ret at indprente mig hans Udseende. Jeg syntes, jeg kunde se, han var mærket til Døden. Han var bleven saa underlig indfalden baade i Kinderne og ved Tindingerne; Kraniet traadte saa stærkt frem.

Da han var kommen til at staa oppe paa Talerstolen, begyndte han at meddele, at han havde været meget syg om Natten, men Bevidstheden om, at vi ventede ham, havde drevet ham ud af Sengen, og nu var han her altsaa. Uden nogen nærmere Overgang gik han, — som han saa tidt plejede —, over til at indlede sit Foredrag med Bøn. Jeg sad endnu hensunken i Betragtning af ham og lagde knap Mærke til, at han var begyndt at bede. Jeg blev egentlig først opmærksom paa det ved at se det forandrede Udtryk i hans Øjne. Det var paa én Gang et hvast, sammensluttet, maalbevidst Blik, hvormed han ligesom saa tværs igennem Murene og ind til Guds Trone, for hvis Ansigt han bad.

Da han havde holdt sit Foredrag, og Forhandlingen var sluttet, flokkedes vi alle sammen om ham. Han var bragt til Sæde i en Lænestol og sad og saa frem for sig med sit milde, kære Smil, som især straaledede ud af hans klare, brune Øjne.¹⁾

Men lad os nu høre lidt fra Bestyrelsesmødet i Slagelse. *MISSION*

3 nye Missionærer antages: Konrad Kornmann, Gaardmand i Pannerup ved Aarhus, Lærer Nikolajsen i Blovstrød ved Frederiksborg, og Ernst Knipschildt i Kolding, — og en ny Arbejdsmark optages: Island. *PAA ISLAND.*

Gennem flere Aar var den indre Mission bleven opfordret til at udvide sin Virksomhed ogsaa til Island, hvor alt aandeligt Liv syntes at være gaaet til Grunde i Rationalisme og Fritænkeri; men

¹⁾ Det nye Aar 1906, S. 48—50.

paa Grund af de store Vanskeligheder ved en saadan Missions Iværksættelse lykkes det først nu.

Paa Efteraarsmødet i Helsingør 1900 besluttes efter Forslag af H. Bjarnesen »at forlægge et Skrift af Provst Blume i islandsk Oversættelse, besørget af en theologisk Kandidat.«¹⁾

Og her i Slagelse vedtages det »at lønne for et Aar theologisk Kandidat Sigurdbjørn A. Gislason, der havde været i Huset hos Pastor Bjarnesen i Gudum i længere Tid, til at arbejde for Indre Mission paa Island.«²⁾ Kandidat Gislason gør en god Begyndelse med Missionsarbejdet. I Islands Hovedstad, Reykjavik, (med c. 7000 Indbyggere) holder han Forsamlinger flere Gange om Ugen, og den øverste Gejstlighed stiller sig ret venligt til hans Gerning. Han arbejder her sammen med Pastor Fr. Fridriksson, som siden 1897 har taget et Arbejde op, særligt for de Unge paa sin Fødeø; bl. a. er denne Leder af en Ynglingeforening med 170 Medlemmer, ligesom han ogsaa har dannet og leder en Pige-forening.

Ogsaa ved Rejser »ude paa Landet« virker Gislason for Guds Rige.

DEN FEMTE
HØJSKOLE.

Som Resultat af Bestyrelsens Overvejelser i Slagelse kan endvidere meddeles, at Rønde Højskole i Jylland efter Vennernes Ønske der paa Egnen anerkendes som hørende til Indre Missions Højskoler.

Denne Højskole havde for Resten allerede været i Gang i nogle Aar.

1894 var Tanken om at oprette en Indre Missions Højskole kommen op dér paa Egnen (Frands Pallesens, Vilh. Becks, P. E. Blumes og A. Buschs Egn); maaske var den fremkaldt ved, at 2 Højskoler i en helt anden Retning — imod Vækkelsen — netop da havde begyndt deres Virksomhed i og ved Rønde. Disse 2 Højskoler faar dog ikke synderlig Tilslutning, og det ender med, at de begge udbydes til Salg.

Herved kommer Spørgsmaalet for Alvor frem igen mellem Missionens Venner, og det kommer til at staa for dem: skal vi nu ikke tage fat og se at erhverve en af disse? Men — man mangler en Forstander, og Sagen maa af den Grund foreløbig hvile.

Snart bliver det alligevel Alvor.

1897, 3. Februar, samles i Rønde Missionshus Repræsentanter fra forskellige Samfund paa Djursland og Mols (40 Mænd ialt) efter Indbydelse af daværende Forpagter Heilmann paa Mølle-

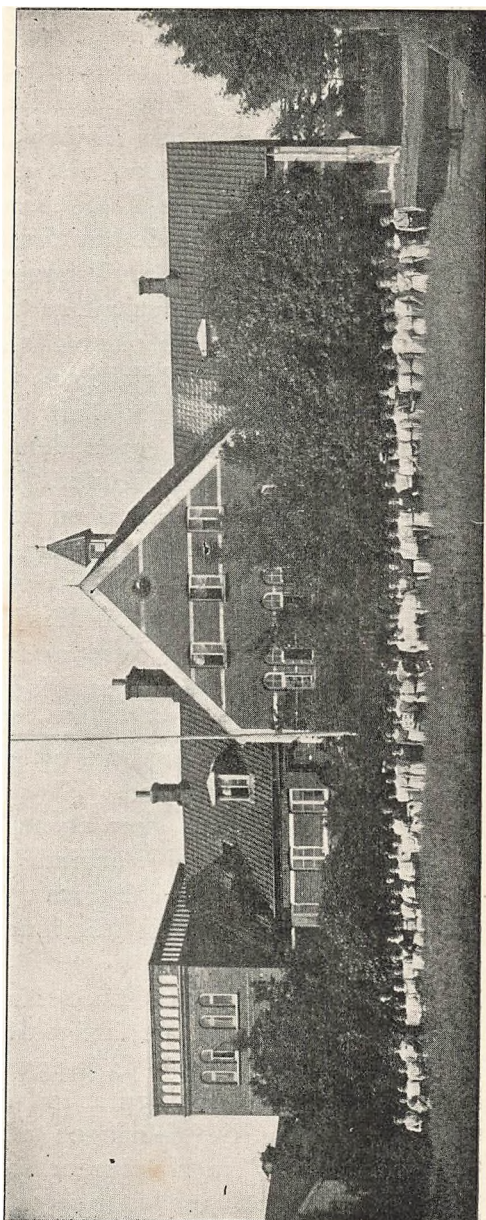
¹⁾ I. M. T. 1900, S. 787. ²⁾ I. M. T. 1901, S. 515.

rup for at drøfte Oprettelsen af en Indre Missions Højskole. Og her meddeler Heilmann, at cand. phil. K. Herskind, da Lærer paa N. Nisum Højskole, mulig er villig til at overtage Gerningen her. Forsamlingen beslutter da, hvis det er muligt, at leje den ene af de 2 Højskoler paa 5 Aar, Vennerne paa Egnen vil betale Lejen. Og der nedsættes et Udvalg paa 13 Mænd med Pastor Windfeld i Nimtofte til Formand for at forhandle med Ejeren af Højskolen (Skolebestyrer O. H. Laage), træffe Aftale med Herskind og varetage Indsamlingen i de forskellige Kredse.

2 Dage efter lejes saa Rønde Højskole for 600 Kr. aarligt, og Udvalget faar Forkøbsret paa den for 16,000 Kr. (senere købes den), og nogle Dage efter erklærer Kandidat Herskind sig villig til at overtage Gerningen som Forstander. Saa 2. November 1897 begynder Skolen sin Virksomhed med et Hold Karle, og et Par Aar senere bliver den statsanerkendt. Elevantallet var da c. 35 halvaarligt.

Ved Efteraarsmødet 1899 i Silkeborg foreligger til Bestyrelsens Afgørelse et Andragende fra bemeldte Udvalg ved Formanden, Pastor Windfeld, om at faa Rønde Højskole betragtet og anerkendt af Bestyrelsen — ogsaa nævnt i Missions-tidenden i den aarlige Beretning om Virksomheden — som det, den er: »De helliges Højskole paa Djursland og Mols«.

Men allerede da Vilh. Beck i 1897 meddeler i den indre Mis-

RØNDE HØJSKOLE.

sions Tidende, at Indre Missions Venner paa Rønde-Eggen i Jylland har lejet Uffe Birkedals tomme Højskole for at begynde en Indre Missions Højskole i Stedet, er han imod dette Foretagende. Han skriver: »Jeg vilde meget ønske, at dette ikke var sket«. ¹⁾ Saa det undrer en i Grunden ikke, at Bestyrelsen ved Mødet i Silkeborg giver følgende Svar: »Vi har hidtil anset det for tilstrækkeligt at have 4 Indre Missions Højskoler, og da det har vist sig, at dette endog har været mere end tilstrækkeligt, saa at nogle af dem lever under meget vanskelige Kaar, tør vi foreløbig endnu ikke efterkomme det Ønske at anerkende en femte, hvorved Vanskelighederne for vore 4 Skoler yderligere vil forøges.«

Imidlertid sker det altsaa nu, 1½ Aar efter, paa Slagelse-mødet, — inden Vilh. Beck lukker sine Øjne i Døden, staar den indre Mission med 5 Højskoler.

I denne Forbindelse kan oplyses, at mens det gaar saaledes med den 5. Højskole, gaar den første i N. Nisum i September 1901 over paa andre Hænder, idet Ad. L. Hansen sælger baade Højskole og Seminarium til en af Lærerne, J. Andreassen.

Ved Efteraarsmødet i Helsingør 1900 var det bleven vedtaget og offentliggjort, at Bestyrelsen varmt vil anbefale N. Nisum Højskole og Seminarium til Menigheden. Underligt nok, at en saadan Anbefaling skulde være nødvendig! Det var nok ikke økonomiske Vanskeligheder, men Pinagtigheder af aandelig Art, Miskendelse o. s. v. der trykkede. Og Enden bliver altsaa, at Pastor Ad. Hansen afhænder det hele og giver den Gerning fra sig, som han har ofret sine bedste Aar.

ST. LUKAS. Her i Slagelse sker ogsaa dette, at St. Lukas Stiftelsen i København træder i Forbindelse med »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, saaledes at den fremtræder i hjertelig Tilknytning til Missionen og som et selvstændigt Led i dennes Virksomhed.

1886 havde Frøken Isabella Brockenhuus Løwenhjelm begyndt et Arbejde blandt fattige Børn og Koner paa Nørrebro. En 2 Værelses Lejlighed i Elmegade var bleven lejet, og her samles en Flok fattige Børn, hentet ind fra Gaden, de faar et Maaltid varm Mad hver Dag og tilbringer ellers Tiden med Leg og Arbejde. Mødrene hentes fra Hjemmene for at lære Orden og blive undervist i Haandarbejde: lappe, stoppe og strikke.

Senere flyttes Virksomheden hen i Nørre Allé 11, hvor Børnene i Alder fra 4—14 Aar samles, fordelte i 2 Hold, et om For-

¹⁾ I. M. T. 1897, S. 143.

middagen og et om Eftermiddagen. Desuden modtages ogsaa spæde Børn (Vuggestue), for hvilke Forstanderinden er Plejemoder.

Efter i et Aarstid at have lært Sygepleje paa Kommunehospitalet opretter Frøken Løwenhjem saa i 1894 en Klinik, der begynder med 10 Patienter. Dygtige Læger knyttes hertil (Dr. Arendrup, Dr. I. Kaarsberg), og for at faa Plads til alle de syge, som vil indlægges, udvides Klinikken til et helt Hospital med Plads til c. 80 syge, dels paa Fællestuer, dels paa Eneværelser — et kristeligt Hospital. Samtidig fortsættes Gerningen blandt de fattige Børn som tidligere.

Hele denne Virksomhed er sat i Gang og ledes af Frøken Løwenhjem, men efterhaanden modnes den Tanke hos hende, at den levende Menighed bør overtage Anstalten og dens Gerning. Hun faar da 19 Præster og Lægmand, Venner af den indre Mission og taget fra alle Egne af Landet, til at træde sammen og danne en Bestyrelse for Anstalten; paa den Maade faas et Repræsentantskab, fordelt over hele Landet. Af disse 19 Bestyrelsesmedlemmer dannes saa igen et Forretningsudvalg paa 5 Medlemmer, hvem den egentlige Ledelse tilkommer. Kammerherre Oxholm bliver dette Udvalgs Formand. Ejendommen i Nørre Allé 11 købes, og hele Huset med alle dets forskellige Afdelinger kaldes St. Lukas Stiftelsen (Evangelisten Lukas var jo Læge).

Denne Stiftelse vil være baade et Hospital med anerkendte dygtige Læger og troende Sygeplejersker og tillige et Moderhus eller Hjem, hvor troende Kvinder uddannes for derefter at sendes ud som Diakonisser (St. Lukassøstre).

Ved Efteraarsmødet i Helsingør 1900 blev der fra St. Lukas Stiftelsen, i hvis Bestyrelse 2 af Missionsbestyrelsens Medlemmer: O. F. Moe og A. Bülow har Sæde, fremført Ønske om at staa i Tilslutning til den indre Mission, — og dette Ønske bliver altsaa opfyldt paa Slagelsemødet det følgende Aar.

Efter dette Sommermøde følger en trang Tid i Ørsløv Præstegaard, det gaar stadigt ned ad Bakke med Vilh. Becks Helbred, og det er svært for en saa virkelysten Mand at gøre sig fortrolig med den Tanke, at Arbejdstiden er endt.

Underligt nok, at Vilh. Beck ikke skulde komme til at deltage i det første skandinaviske Indre Missions Møde, som afholdes i København 6.—8. August 1901.

I September 1900 udgik Indbydelse til en saadan »nordisk Indre Missions Kongres« fra Formændene for de betydeligste Indre Missions Foreninger i de nordiske Lande — 2 danske, 3 nor-

ske og 3 svenske —, for Danmarks Vedkommende er den underskrevet af Formændene for vore 2 Indre Missions Foreninger: Vilh. Beck og Prof. P. Madsen.

Det 19. Aarhundredes sidste Halvdel vil i det hele med Rette kunne kaldes »den indre Missions Tidsalder«. I det Tidsrum har Indre Missions Virksomhed gennem Ordets Forkyndelse og Kærlighedsgerninger bredt sig ud over den evangeliske Kristenhed. Rundt omkring i Landene mødes saa godt som alle levende Retninger i Erkendelsen af et saadant Arbejdes Nødvendighed, ligesom det klart ligger for Dagen, at Guds Rige derved mægtigt er bleven fremmet i Folkene.

Saa det er da ganske naturligt, at Tanken om at holde et Møde af Mænd og Kvinder, som tilhører de nordiske Folkekirker og arbejder i Indre Missions vidt forgrenede Arbejde, er kommen frem.

Vilh. Beck er — sammen med en svensk Kyrkoherde — opført som Taler ved Eftermiddagsmødet, Onsdag 7. August: Diskussionsmøde om Nødvendigheden af at fastholde den lutherske Bekendelse, — men det er kun paa Programmet, paa Papiret. Paa Grund af Sygdom kan han ikke give Møde. Savnet af ham føles dybt, og han bliver mindet af mange.

Ved samme Kongres er det, at Tanken vækkes om en »Nordisk Bibelforening« til Værn mod den nedbrydende Bibelkritik. En Komité paa 7 Medlemmer fra hvert af Nordens 3 Lande vælges. For Danmarks Vedkommende bliver C. Åsschenfeldt-Hansen Formand og Kasserer. Foreningens Formaal er ved Udgivelsen af populære Skrifter, ved at benytte Dagspressen og de kirkelige Blade og ved Afholdelse af Møder »i Menigheden at befæste den hellige Skrifts Troværdighed og Anseelse.«

SJETTE NORDISKE BØRNEGUDSTJENESTEMØDE. Umiddelbart efter denne Kongres har København et andet stort Møde: det 6. nordiske Børnegudstjenestemøde 9.—11. August.

Ikke mindre end 1440 Deltagere (10 finske, 238 norske, 278 svenske og 914 danske) tæller dette Møde, som byder paa fyldige Beretninger om Gerningen i de forskellige Lande (for Danmarks Vedkommende af Vibe-Petersen, Hygum), indholdsrige Foredrag og ansporende Forhandlinger. Lørdag Eftermiddag foretages en Udflugt til Roskilde, hvor Domkirken beses, hvorefter der er Fællesspisning i »Trægaarden«. Og om Søndagen afsluttes Mødet bl. a. med en velsignet Fællesaltergang i Andreas Kirken og Helligaands Kirken med c. 500 Nadvergæster.

Men mens Vilh. Beck, som tidligere omtalt, med Liv og Lyst tog Del i det 4. nordiske Børnegudstjenestemøde i Stockholm 1895, saa maa han ved dette Møde — ligesom ved det foregaaende (i Kristiania 1898), da han var i Karlsbad — nøjes med at være til Stede i Aanden. Legemet er nedbrudt af ihærdigt Arbejde gennem de mange Aar og Sygdom. Paa Forslag af E. With afsendes Telegram til ham fra Mødet, og følgende smukke og karakteristiske Svar indløber: »Inderlig Tak for Hilsenen! Vogt mine Lam. Vilh. Beck«.¹⁾

Heller ikke naar han at komme med til et 3. stort Møde i *I.M.s LÆRER-* August, denne Gang paa en helt anden Kant af Landet: Indre *og LÆRER-* Missions Lærer- og Lærerindemøde i Bøvling 14.—15. *INDEMØDER.* August.

Det er nu nogle Aar siden, disse Møder begyndte. Under det nordiske Skolemøde i København 1890 gjordes et Tilløb til saadanne Møder, idet en lille Kreds af troende Lærere og Lærerinder, baade fra Danmark, Norge og Sverig, kom sammen for at oplive og styrke hverandre. Men det første blev holdt i Fredericia og Bredstrup 25.—28. August 1894, og der mødte c. 40 Lærere og enkelte Lærerinder fra forskellige Egne af Landet. I Fredericia blev Mødet indledet Lørdag 25. August, idet Deltagerne bødес velkommen i det store og smukke Missionshus, hvorefter Byens Seværdigheder toges i Øjesyn. Om Søndagen samledes man til Gudstjeneste i Bredstrup Kirke (Pastor L. C. Petersen) og om Eftermiddagen til Missionsmøde i Spang Skov. Det egentlige Lærermøde holdtes saa om Mandagen med Forhandlingsmøder i Missionshuset baade Formiddag og Eftermiddag, 2 Forhandlingsemner til hvert Møde. Og naar hertil føjes, at om Aftenen var der Slutningsmøde i Missionshuset og Dagen efter en Fællestur til Munkbjerg, vil Læseren forhaabentligt faa et Indtryk af, at det har været et meget righoldigt Møde. Alle er enige om at prise »den forunderlig skønne Broderlighedens og Fordragelighedens Aand, der drager Hjærterne mod hverandre og lokker Glædens og Tilfredshedens Smil frem paa alle Ansigter«²⁾, og det er en fælles Mening: et saadant Møde maa vi have igen ad Aare. For at forberede det nødvendige i denne Henseende nedsættes da et Udvalg, der kom til at bestaa af følgende Mænd: Andersen, Tersløse (Sjælland), Bransholm, Asp (Jylland), Sekretær, Jeppesen, Kongsted (Bredstrup Sogn), Fr. Thomsen, Gislev (Fyn) og N. M. Tophøj, Horne Højskole.

¹⁾ Raadgiveren 1901, S. 141. ²⁾ I. M. T. 1895, S. 93.

Efter i de følgende Aar at have været holdt paa forskellige Steder i Landet, bliver Lærermødet af Indre Missions Venner i 1900 (2.—3. August) afholdt i Græsted i Nordsjælland og er besøgt af c. 70 Lærere og Lærerinder. Og her er Vilh. Beck med, idet han besørger Gudstjenesten i Kirken, med hvilken Mødet begynder.

Men, som sagt, næste Gang i Bøvling, hvor han skulde have holdt Gudstjeneste med Altergang, maa han blive hjemme.

*1. M.s
40-AARIGE
JUBILÆUM.*

Og allersværest for ham er det vel nok, at han heller ikke kån være med paa 40 Aarsdagen for Stiftelsen af »Kirkelig For- ening for den indre Mission i Danmark« 13. September 1901. Festen holdes i Viborg, og det føles som et stort Savn, at Vilh. Beck, den eneste af Bestyrelsen fra 1861, som endnu har Sæde i den, og som har været Sjælen og den fremragende Arbejdskraft i den indre Missions omfattende Gerning i alle de 40 Aar, ikke er der.

Missionens Næstformand, Fr. Zeuthen, Fredericia, prædiker ud fra Joh. Aab. 3, 1—6 (Skrivelsen til Menigheden i Sardes) om »Kampen mellem aandeligt Liv og aandelig Død¹⁾ og betegner de svundne 40 Aar som Kampaar, den Kamp, der føres med »Aan- dens Sværd, som er Guds Ord«; det er den indre Missions Ære i disse mange Aar, at den uimodsigelig i det danske Folk har kæmpet i forreste Række paa Livets Side. Og ikke alene er selve denne Kamp en Begyndelse til Sejr, men, Gud være lovet, den indre Mission kan ved Siden heraf ogsaa pege paa mange afgjorte Sejre. Ikke mindst de mange Sjæle, som er frelst ved Missionens Arbejde, hvorom en Gang den yderste Dag vil kunne fortælle.

Desuden holdes Eftermiddagsmøde ved Borgvold (Lensgreve Holstein, H. Chr. Beck og Johannes Clausen, som fremdrog gamle Minder) og Aftenmøde i Menighedshuset.

*VILH. BECKS
DØD.*

Mange Tanker kredser i denne Tid om Ørsløv Præstegaard, dette saa enestaaende gæstfri Hjem, hvorfra saa mange rundt om- kring i hele Landet gemmer dyrebare Minder om kortere eller længere Besøg. Mange Bønner opsendes til ham, der sidder paa Tronen, for den syge Præst, sikkert ogsaa ydmyge Begæring om at maatte faa Lov til at beholde ham endnu en Tid. Og skønt Vilh. Beck egentlig er for svag til at kunne modtage Besøg, er der ikke faa, som alligevel drager did for at se ham endnu en Gang i levende Live, skifte Ord med ham og sige ham det sidste Farvel paa denne Jord.

Her kommer N. P. Madsen, hans Medarbejder ved Missionens

¹⁾ Findes trykt i I. M. T. 1901, S. 626—633.

Blade. Hør en Gang, hvorledes han skildrer sit sidste Besøg, det hvorom han siger, at det hører til et af hans Livs skønneste Minder.

»Han var saa svag, at han ikke kunde gaa. Men han var fuldstændig aandsfrisk. Mens jeg var der, blev han en Times Tid kørt rundt i Haven i en Rullevogn. En af hans Sønner eller Svigerdøtre skiftedes til at skyde Vognen frem, mens jeg gik ved Siden af og talte med ham.

Han fortalte om de to sidste Altergange i Kirken.

»Det var de to mest velsignede Øjeblikke, jeg har oplevet. Da min Søn havde prædiket, blev jeg kørt hen i Kirken. Jeg kunde jo kun gaa ved at støtte mig til en anden. Hele Menigheden græd, og jeg græd med. De kan tænke Dem, — jeg gamle tørre Pind, jeg græd virkelig. — Ja, er det ikke underligt, — jeg, som ikke har grædt i mange Aar, og som i Grunden slet ikke kan lide denne Vanden Høns, — jeg græder nu for ingen Ting. — Se, nu græder jeg igen.«

Og saa løb Taarerne ned ad hans Kinder.

Jeg har set saa meget skønt i Pastor Becks talende, milde Ansigt; men jeg har aldrig set noget saa skønt som disse Taarer i denne gamle, prøvede Oldings Øjne.

Mens han tørrede Øjnene, fortsatte han: »Men det er ogsaa yndigt at mærke al denne Kærlighed. Og jeg møder saa megen Kærlighed i denne Tid. Professor P. Madsen herovre har givet mig denne Vogn. Ja, det er nu egentligt Professorinden. Hun er saa god ved mig og saa omhyggelig for mig. Hun sender mig saa megen Frugt.«

Vi rullede videre.

»Ved De ellers, hvad mit Ideal er?«

»Nej!«

»Det var at faa Lov til at beholde saa mange Kræfter, at jeg endnu i nogen Tid kunde sidde her i Ørsløv og redigere mine 3 Blade. Og saa være den indre Missions Formand. Det kunde jo sagtens gaa. Vi kunde jo holde Møderne her. — Men det faar jeg maaske ikke Lov til.«

Han talte ogsaa om de syndfri.

»Det faar ingen Magt,« sagde han. »Det er for vildt. Saa længe man kan mærke paa de syndfri, at de ikke er syndfri, saa er der ingen Fare. Han, der i »Sandhedsvidnet« gjorde mig syndfri paa Vers, han er da i alt Fald ikke syndfri. For Resten, — naar saadant noget kommer frem, saa det altid et Bevis paa, at der er for sømt noget i Forkyndelsen.

Ved en Omdrejning i Haven kom vi til at tale om Døden og Tilstanden efter Døden.

Der var ikke Spor af Frygt. Han var nu som altid Barnet, der hviler trygt i Ordet uden Kritik og uden Tvivl. Han var frelst, — han skulde hjem. Han havde stridt den gode Strid, og Retfærdighedens Sejrskrans laa rede til ham, — det vidste han.

»Men jeg har nu for Resten i den sidste Tid tænkt meget paa »Søvnen«, som De ved. Og jeg er egentlig ikke saa ganske vis paa denne Søvn. — Men noget virksomt Liv kan der da ikke være mellem Døden og Opstandelsen; thi vi er jo nøgne, — vi har jo ikke noget Legeme.«

Jeg bemærkede, at vi i det mindste maatte faa det godt, thi naar Herren havde gjort os salige paa Jorden og havde en evig Salighed til os i Himlen, saa kunde der da ikke været noget usaligt mellem Døden og Opstandelsen for hans hellige.

»Nej, vi faar det nok dejligt,« svarede han, idet han saa paa mig med sit yndige Smil.⁽¹⁾

Og her kommer Vennen fra de unge Dage, Johannes Clausen, — de to andre af Firkløveret er borte: O. C. Ipsen (død 4. Februar 1897) og V. Gøtzsche (død 24. Juni 1901).

Hvem husker ikke fra Vilh. Becks Begravelse Joh. Clausen, da han fortalte om sit Afskedsbesøg i Ørsløv Præstegaard!

Lad os opfriske det i Hukommelsen. Han siger: »Da jeg sidste Gang besøgte min dyrebare Ven for at sige ham Farvel hernede, sang vi den gamle norske Digtets Svanesang:

Om alle mine Lemmer
var fuld af idel Sang,
om de saa højt istemmer,
at det i Skyen klang,
og sang jeg Dag og Nat,
jeg kunde dog ej gælde
med Tak Guds rige Skat.

Jeg ved vel, at den Sommer
ej vare kan altid,
en Vinter efter kommer,
som mig vil farve hvid;
jeg ser, mit Levned-Træ
alt tager til at knoppes,
min Styrke gaar i Knæ!

Se, skal jeg alt fortælle
fra mine Ungdoms-Aar,
hvad Skæbne og Tilfælde
mig da for Haanden var,
jeg kan dog andet ej
end i Forundring falde
ved Guds Husholdnings Vej.

Herfra med mine Fædre
en Gang jeg vandre bør,
det Kald er og langt bedre
end det, jeg havde før.
Er end jeg fro som Gæst,
er ude længe fristet,
dog vorder hjemme bedst.

¹⁾ Annekset 1901, S. 308—309.

O Gud, som har din Kirke
grundfæst paa dette Sted,
du selv alt godt udvirke
her i din Menighed!
Lad her os i dit Hus
i Troskab med dig vandre
og følge Ordets Lys!

Lad Livets Kilde flyde,
at ingen stopper den,
lad Folkene sig fryde,
mens Tiden farer hen.
Lad lykkes Jesu Navn,
at Sulamith maa tage
sin Salomon i Favn!

Peter Dass*).

Saa sad vi to gamle Venner, han den store, jeg den lille, og sang denne Svanesang. Jeg sang for; Vilhelm kendte den ikke før; men jeg tror sikkert, den lød i hans Hjærte og gav Udtryk for meget, som rørte sig i hans Bryst af Tak, Lov og Pris for Herrens store Naade mod ham. Vore Minder løb sammen, da jeg sang om vor Forundring over Herrens Husholdnings Vej med os begge fra vore Ungdomsaar. Han følte sikkert, at det nu legemligt stundede mod Vinter for ham, at hans Styrke gik i Knæ, og at han snart skulde farves hvid, men ogsaa, at Kaldet snart vilde komme til ham om at rejse hjem til Fædrene, og at der bliver hjemme bedst. Og i sin Glæde over, at Herren havde benyttet ham til at grundfæste sin Kirke i Danmark, har han sikkert bedt i sit Hjærte, at Herren fremdeles vil udvirke alt godt i den danske Menighed, holde sin bevarende og velsignende Haand over den, at Guds Børn maatte faa Naade til at vandre i Troskab med Jesus og følge Ordets Lys. Og naar det i Sangen lyder: »Lad Livets Kilde flyde, at ingen stopper den«, da tænker jeg mig, at han særlig har tænkt paa den Strøm fra Livskilden, som Gud i sin Naade har ladet flyde ud over den danske Kirke gennem den indre Mission, og bedt om, at ingen, ikke onde, vildfarende Aander, ikke Kiv og Strid skal tilstoppe den, men at den maa blive ved at flyde i den danske Kirke i henfarende Tider.

Ved mit Afskedsbesøg hos min gamle Ven mærkede jeg, at

trang for ham paa mangan Vis
var Rejsen til Guds Paradis.

Han sagde: »Jeg skulde vist have levet lidt mere i Haabet.« Det er let forstaaeligt, at han, som havde arbejdet saa meget for andres Salighedssag, som endnu havde sine aandelige Kræfter usvækket, — kun de legemlige var nu bristet for ham —, kunde føle Trang til Hvile i Haabet om den Guds Hvile, som er beredt for dem, som lever og gaar bort i Troen. Hans sidste Brev af 16. September til

*) »Er mest kendt af sin Digtsamling: »Nordlands-Trompeten«. Han var samtidig med Kingo og døde 1708«.

mig vidner om, at der var stor Kamp i hans Hjærte. Men var dette end uroligt under Trætheden og Smerterne, maatte han kæmpe og stride lige til det sidste, saa sagde han dog stille og fast: »Men det maa jo blive godt.« Det var det sidste Hjærteord, jeg hørte af min Ven.⁽¹⁾

Og et Par Dage før Dødsdagen følges H. Chr. Beck og Kr. Moustgaard ad paa et sidste Besøg hos deres Foresatte og gode Ven derovre i Ørsløv.

Skønt han er meget svag, faar de Lov til at komme ind til ham.

De taler med ham om Jesu Kærlighed til sine egne indtil Enden og om Vennernes Kærlighed og Forbøn, der følger deres syge, døende Ven lige til Porten. De bringer Hilsen fra deres Hustruer og Moustgaard tillige fra Fr. Zeuthen, hvortil Beck svarer: »Ja, det er saadanne Venner, vi gerne vil have Hilsen fra, de tror paa, hvad der er skrevet, og det skal nok passe.« Og de minder hverandre om, at Herren er nær. Saa tør de ikke trætte ham længere men byder Farvel.

»Han rakte Haanden ud til os,« skriver H. C. Beck, »for sidste Gang paa denne Jord og bad os hilse vore Hustruer og »hils Søren« (min Broder i Assens), sagde han til mig. Hans Øjne fulgte os, lige til vi lukkede Døren efter os. Aldrig vil jeg glemme det trofaste Smil, hvormed han sagde os Farvel. Det var tilvisse et gribende Øjeblik for os; thi vi maatte sige til os selv: det er sidste Gang, vi faar Lov til at tale med vor kære gamle Ven paa denne Jord; men Gud ske Lov for, at hvert et saadant Farvel gemmer i sig Haabet og Forjættelsen om et skønt »Velkommen hisset.«⁽²⁾

At den indre Mission, som i 40 Aar havde haft Vilh. Becks Hjærte, ligger ham alvorligt paa Sinde nu, da hans Bortgang nærmer sig, er en Selvfølge. I Missionstidenden for 22. September udsender han sit bekendte Opraab til Indre Missions Venner om at være den indre Mission tro nu, da det ser ud til, at hans Dage snart kan være talte, og der i hvert Fald ingen menneskelig Udsigt er til, at han kan komme til at optage sit gamle Arbejde med de stadige Rejser for den indre Mission. Troskaben skal vise sig i, at Missionens Venner »ikke for at faa Magt men af Kærlighed til Missionen — af Kærlighed til Guds Rige — af Kærlighed til Jesus og hans dyrekøbte Menneskers Frelse«⁽³⁾ opretter en Masse Kredsforeninger over hele Landet, at paa den Maade de Penge kommer ind, som Vilh. Beck nu ikke mere kan hente hos dem.

¹⁾ Fra Vilh. Becks Begravelse. S. 13—16. ²⁾ I. M. T. 1902, S. 748—749. ³⁾ I. M. T. 1901, S. 594.

Denne Henvendelse er nok hans sidste Ord til Missionens Venner, i det næste Nummer af Missionstidenden for 29. September — det sidste i hans Redaktørtid — findes intet fra Vilh. Becks Haand.

Længe har det været ventet, nu kommer det, det Sorgens Budskab om Vilh. Becks Død, ud over Landet flyver det, gaar fra Mund til Mund. Hvem har ikke hørt Vilh. Beck prædike, hvem kender ikke hans karakteristiske Skikkelse, hvem har i hvert Fald ikke hørt hans Navn i Forbindelse med den indre Mission! Hvor underligt, nu er han død, denne Danmarks mest kendte Præst! Hvor mange gik det mon ikke, da Budet kom ind ad Døren, som Friis Berg, der synger paa Vilh. Becks Dødsdag:

»Der blev saa stille i min Stue,
da bævende Budskabet lød:
Nu er den slukt, den klare Lue,
der tændte tidt vor Sjæl i Glød.
Nu tier Smilet i hans Øje,
der lyste lunt af Herrens Fred.
Nu maa vi søge i det høje,
naar han endnu skal tælles med.«¹⁾

Ja, efter en haard Dødskamp, der varer $\frac{1}{2}$ Døgn, »sover han hen i Tro paa den Frelser, der har velsignet ham til al hans Gerning i Guds Rige«²⁾, Mandag Morgen Kl. 5³⁰ 30. September 1901.

I Aviserne Landet over og i alle kirkelige Blade omtales Vilh. Becks Bortgang, — han er jo landskendt som ingen anden dansk Præst; alle har de deres Dom over ham og hans Gerning fiks og færdig, og selvfølgelig er den højst forskellig alt efter det Udgangspunkt, der gaas ud fra. Men selv fra Sider, hvor man ikke havde ventet det, lyder anerkendende Ord om ham og hans mægtige Betydning for den danske Menighed og hele det danske Folk.

I Missionstidenden skriver Chr. Sørensen og Fr. Zeuthen Mindeord om Vilh. Beck; den første betegner hans Levnedsløb som »et Liv i urokkelig Tro, utrætteligt Arbejde og aldrig svigtende Kærlighed til Herrens og hans Folks Sag«, og kalder ham »Guds Riges frygtløse Stridsmand, Herrens tro Tjener, hans helliges fuldtro Ven«.³⁾

Fr. Zeuthen, som i over 20 Aar har siddet i Missionsbestyrelsen sammen med Beck, vidner om ham som den trofaste Ven, der var værd at elske, som Faderen for mange Guds Børn, »de tro-

¹⁾ Fra Vilh. Becks Begravelse, S. 61. ²⁾ Fru Becks Bekendtgørelse i »Kr. Dagblad«. ³⁾ I. M. T. 1901, S. 625.

endes Fader«, som Manden med den faste Vilje og det uforfærdede Mod, som den paa én Gang myndige og ydmyge Fører i Missionens Arbejde.¹⁾

H. F. Poulsen kalder ham »de Unges trofaste Ven med det store Hjærte« og udtaler, at ogsaa fra de Unges Skare, der samles nær og fjern i Foreningerne, vil der lyde en inderlig Tak til Gud for, hvad han gav dem i deres »kære Formand«.²⁾

Og E. With giver i sin Nekrolog over Vilh. Beck et Par Smaatræk til Belysning af ham som »en stor Børneven«, der elskede Gerningen blandt de Smaa og har bidraget umaadeligt til dens Udbredelse ved at »tage den saa kærligt op i Indre Missions Arme«. Han skriver: »Hvem der har set Vilh. Beck midt under alle de Krav, hele hans Gerning eller de fremmede i Præstegaarden stillede til ham, dog faa Tid til at spille Dam med sin yngste Søn eller Krokett med sine store Dreng, hvem der hørte ham ved hint Søndagsskolemøde i Vejle Kirke prædike om, at naar man talte Guds Ord til Børnene, gjaldt det om at bygge et Sølvslot for dem (Højs. 8, 9), eller saa ham bagefter ved Børnegudstjenesten i Missionshuset selv gaa rundt imellem Børnene og hjælpe dem at slaa op i Psalmebøgerne, kunde ikke tage fejl af, at han var en Børneven«.³⁾

BE-
GRAVELSEN.

Mandag 7. Oktober foregaar Vilh. Becks Begravelse, og den former sig til en ganske enestaaende, storstilet Højtidelighed, uforglemmelig for Deltagerne.

Mon nogen anden Landsby i Danmark har været Vidne til en saadan Jordefærd?

I folkekirkelig Henseende naar Vilh. Beck ikke højere end til at være »Landsbypræst« — men hvilken anden Mand i Danmark har formaaet i over en Menneskealder at øve en saa mægtig Indflydelse ud over hele Landet, Gang paa Gang i 40 Aar at dræge alles Øjne hen paa sig, saa saare han lukkede sin Mund op eller skrev et Ord med sin Pen!

Begravelsen i Ørsløv vidner højt om, at en Stormand i Israel er falden. Her strømmer de sammen, Udsendinge fra alle Indre Missions Samfund, »fra Skagen til Kongeaa, fra Lemvig til Bornholm«, i Tusindvis. Ligfølget anslaaes til 5—6000 Mennesker.

Her er c. 200 Præster og c. 150 Indre-Missionærer, ligesom ogsaa enkelte ret højtstaaende Personer har givet Møde (Kultusministeriets Departementschef, et Par Biskopper o. s. v.). Men hvad der unægtelig vejer adskilligt mere, kirkeligt set og set fra Guds Riges Arbejde

¹⁾ I. M. T. 1901, S. 642—643. ²⁾ De Unges Blad 1901, S. 153. ³⁾ Raadgiveren 1901, S. 170.

i vort Fædreland, er, at mange forskellige, man kan vel sige de fleste Institutioner, vedrørende dette udstrakte og forgrenede Arbejde, er repræsenteret her ved deres Formand, Næstformand, Bestyrelsesmedlemmer, Sekretærer o. s. v. Foruden »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, hvis Bestyrelse er mødt fuldtallig, er her Repræsentanter for den københavnske indre Mission, K. F. U. M., Københavns Kirkefond, D. M. S., de københavnske Søndagsskoler, Magdalenehjemmet, Indre Missions Højskoler, Kristeligt Dagblad, Børnegudstjenesteudvalget, Menighedskonventet af 1891, Diakonissestiftelsen, Studenterhjemmet, Lukas Stiftelsen, K. D. F., o. fl.¹⁾

Selve Sørgehøjtiden falder, saa at sige, i 3 Afdelinger.

Foran Verandaen, udenfor Havestuen, staar den blomstersmykkede Kiste, og ude i Haven lejrer den store Menneskemængde sig, som ikke alene lægger Beslag paa Gangene men ogsaa paa Plæner, ja, der er endog dem, der søger op i Træernes Grene. »En frisk Vind suser gennem den minderige Haves gamle Træer, hvis endnu grønne Løv synes at synge en Afskedssang, mens Solen sender sine varmeste Straaler ned over Verandaen, Kisten og den forsamlede Mængde, som med fuld Stemme deltager i Sangen«,¹⁾ Vilh. Becks Yndlingspsalmer, og med Opmærksomhed hører paa Talerne, — hvis Ord ikke alle er lige lette at opfange.

Her taler først Ungdomsvennen, Joh. Clausen, varmt og forstaaende om sin dyrebare Ven og slutter med at bringe ham et bevæget Farvel og en Tak for al hans trofaste Kærlighed.

Efter ham faar Sjællands Biskop, Dr. Skat Rørdam, Ordet, og han faar Naade til at tale saaledes, at det griber Forsamlingen dybt; kort, men hjærteligt, fremstiller han Beck som det udvalgte Redskab i Herrens Haand til at bringe hans Navn frem baade for de troende og for dem, som er fremmede for hans Navn.

Endnu taler herude i Præstegaardshaven Indre Missions Næstformand, Fr. Zeuthen, der fremhæver den Sandhed, at Beck taler endnu, efter at han er død, og ønsker, at han maa blive ved at tale gennem den indre Mission og den Menighed, som Herren har brugt ham til at samle.

Saa bringes en Hilsen fra Hjemmet ved den ældste Søn, Chr. Beck, og fra Missionen i København ved Formanden, Prof. P. Madsen, og tilsidst frembærer H. Chr. Beck Indre-Missionærernes Tak til Gud for deres »trofaste Vejleder og Ven«, deres »kære gamle

¹⁾ Efter Kr. Dagblad 8. Oktbr. 1901.

Formand«; fra alle Indre-Missionærerne lægger Taleren en Sølvkrans paa Vilh. Becks Kiste.

Under Psalmesang og Klokkeklang bæres Kisten nu fra Haven over i den smukt pyntede og oplyste Kirke, der selvfølgelig ikke nær kan rumme det mægtige Følge. Kirkegaarden er sort af Mennesker, der ikke kan komme ind.

Og herinde i den Kirke, hvor Vilh. Beck har forvaltet Sakramenterne og prædiket Rigets Evangelium i de mange Aar, taler hans Provst, C. F. Dahlerup fra St. Fuglede, hans gamle, gode, mangeaarige Ven Anders Stubkjær og hans yngste Søn, Aksel Beck.

Baaren af Præster føres Kisten derpaa ud til Graven, der er pyntet med friske Grankviste. Og efter at A. Busch har bragt en Hilsen fra D. M. S., i hvis Bestyrelse Beck har siddet i 16 Aar, og Sønnen, Kapellan Filip Beck, har talt, forretter denne Jordspaakastelsen og lyser Fred over Vilh. Becks Støv og Velsignelsen over Forsamlingen. Paa sin Moders Vegne bringer han endnu en hjertelig Tak for den store Ære og inderlige Deltagelse, der er vist hendes Mand, og Tak til Menigheden i Ørsløv og Solbjerg for, hvad den har været for dem i disse Dage.

Til Slutning istemmer Forsamlingen den gode og velkendte Psalme, som saa ofte har sunget Trøst og Haab ind i bedrøvede Menneskehjærter: »Herrens Venner ingen Sinde mødes skal for sidste Gang.«

Og det store Følge spredes, — en og hver tagende med sig Mindet om en enestaaende Sørgehøjtid, baaren af Guds Aand og bygget paa Guds Ord.

2. Aarsdagen, 30. September 1903, for Vilh. Becks Død afsløres paa hans Grav et anseligt Mindesminde, »rejst af taknemlige Venner«: en c. 5 Alen høj poleret Sten af grønsprængt Granit, hvori er indsat en Broncemedajon af Vilh. Beck i Ornat, og som er forsynet med Indskrift.

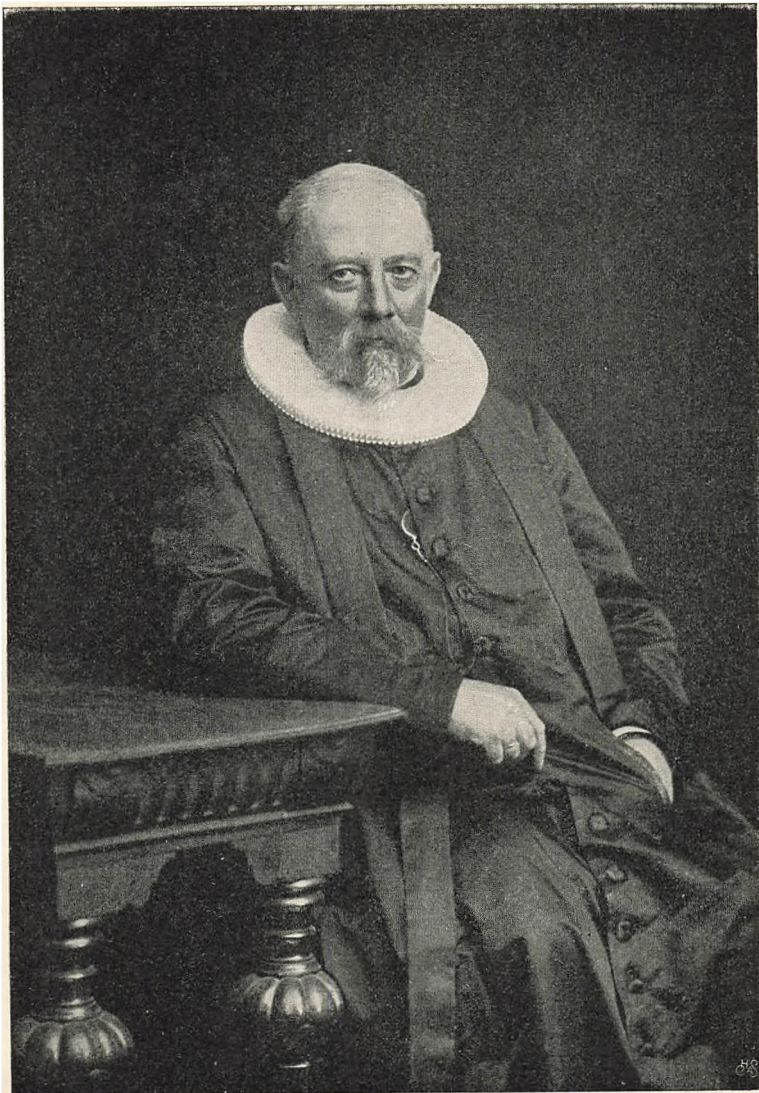
Ved Afsløringen af denne Mindesten er der igen Fest i Ørsløv baade i Kirken (Jak. Møller og P. E. Blume) og ved Graven (Fr. Zeuthen, som foretager Afsløringen, Filip Beck, H. Chr. Beck og Pastor Storjohann fra Kristiania, der som eneste Nordmand faar Lov at »sige et Takkens Ord til den kære Vilh. Beck«).¹⁾

FRU BECKS
DØD OG BE-
GRAVELSE.

Ikke længe overlever Fru Beck sin Mand, kun 3½ Aar. Det er, som om hun efter hans Død knap rigtig hører til hernede, Mindet om svundne Dages rige Liv lægger en mild Fred over hendes sidste Tid, som for Resten er trang nok; ogsaa »hendes Styrke er

¹⁾ A. Fibiger: En Mindekrans fra Pastor Vilh. Becks Grav. S. 48.

gaaet i Knæ«, og en tiltagende stærk Svækkelse af Synet gør sit til, at hun fordyber sig i den usynlige Verden, der blandt andet ogsaa

VILH. BECK.

indeholder det herlige Haab om Genforening i de evige Boliger med hendes kære Husbond.

30. Januar 1905 — ogsaa en Mandag — bliver hendes trætte Sjæl taget bort og ført ind til Gud. 3. Februar foregaar Bisættelsen

i København, — hvor Fru Beck har boet siden sin Mands Død —, Chr. Sørensen, som hyppigt har været Gæst i Ørsløv Præstegaard, holder Mindetalen i St. Andreas Kirken. Og 6. Februar foregaar Jordefærden i Ørsløv, hvor hun stedes til Hvile ved sin Mands Side.

FRU NINA BECK.

Hvor passede de to vidunderlig godt sammen! Og hvor var det skønt at se, at »Arne-flammen« var Kærlighed, selv da de var »graa«! Det Ægteskab var visselig ikke — for at bruge et Udtryk af Vilh. Beck — efter Formlen: $1 + 0 = 1$ — Konen et Ekko, et mer eller mindre vellykket Aftryk af Manden, heller ikke efter Formlen: $\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$ — Manden og Konen blot et Plus til hinanden, »saa at hver beholder sine særlige Egen-skaber for sig selv, uden at den ene faar nogen Indflydelse paa den anden«.¹⁾

Nej, her ser vi to Mennesker, to karakterfulde Personligheder, i Ægteskabet smelte sammen til ét i den indbyrdes Kærlighed og den fælles Tro paa Frelseren, de respekterer hinandens Meninger, agter gensidigt hinanden, og — vil begge det samme.

Og nu staar der paa Gravpladsen ved Ørsløv Kirke, hvor ogsaa Sønnen Vilhelm hviler, tvende Mindesten²⁾ som et gennem Tiderne talende Vidnesbyrd om, at herunder hviler et Par Præstefolk, som den danske Menighed sent, vel aldrig, vil glemme.

ET TILBAGE-
BLIK.

Naar vi nu i Missionens Historie staar ved Enden af Vilh. Becks Tid, er det paa sin Plads igen at give en Oversigt, et Tilbageblik paa de Aar, han var den indre Missions Formand.

LÆGMANDS-
VIRKSOM-
HED.

Just for Aaret 1900, det sidste, hele Aar, Vilh. Beck er Formand, er der sørget for, at det er muligt at faa en paalidelig Over-

¹⁾ I. M. T. 1905, S. 130. ²⁾ 24. Juni 1908 afsløres ogsaa — ved Chr. Sørensen — et Mindesmærke, rejst af Venner, paa Fru Nina Becks Grav.

sigt over den indre Missions Lægmandsvirksomhed i de forskellige Dele af Landet, saaledes at det ikke blot ses, hvor mange Møder der er afholdt, men tillige hvor og i hvilken Maaned hvert Møde er afholdt.

Som vi har set, bestemtes ved Sommermødet i Odense i 1899 en ny Ordning af Missionærernes Virksomhed, og som en Følge heraf blev der til hver Indre-Missionær, foruden det sædvanlige Skema til Brug ved den aarlige Beretning om Virksomheden, tillige udsendt et nyt Skema angaaende Arbejdet i Aaret 1900. For Østifternes Indre-Missionærers Vedkommende skulde disse Skemaer i udfyldt Stand sendes til H. Bjarnesen, og for de jydskes til A. Bülow til Bearbejdelse.

I Følge denne Fortegnelse har da, efter hvad H. Bjarnesen oplyser i Missionstidenden, Missionærerne i alt i Aaret 1900 holdt c. 20,000 offentlige Møder (foruden Samtalemøder, Husbesøg, Ynglinge- og Pigemøder samt Børnegudstjenester). De færreste Møder er afholdt i August (959), de fleste i Januar, Februar og Marts (gennemsnitlig c. 2000 i hver Maaned).

Af disse 20,000 Møder falder c. 4,000 paa Købstæderne, færrest i Ringsted (3), flest i Odense (130). Resten, c. 16,000, holdes altsaa i Landsognene. Og her er Forholdet dette, at c. $\frac{3}{4}$ af samtlige Landsogne besøges med Møder, flere eller færre, mens c. $\frac{1}{4}$ kun faar 1 eller slet ingen Møder. I det store Ribe Stift er der kun 6 Sogne, hvor der slet ikke har været afholdt noget Møde, mens der i Aarhus Stift er 75.

Glædeligt er det at se, at Virksomheden i Sjællands Stift (Missionens Fødested) stærkt nærmer sig til Virksomheden i Ribe Stift, saa den Trøst hos Missionens Fjender, at den indre Mission egentlig kun har nogen Magt i Jylland, »i det yderste Vesten eller Norden for Lands Lov og Ret«, maa berøves dem som uholdbar.

Disse mange Tusinde Møder er afholdt af de 147 Indre-Missionærer, som Missionen i 1900 havde i sin Tjeneste foruden 11 Lærere, som deltog i Arbejdet. Disse 158 Udsendinge var fordelt saaledes: 47 paa Sjælland og Bornholm, 4 paa Lolland-Falster, 12 paa Fyn med omliggende Øer og 95 i Jylland (48 i Ribe Stift, 17 i Aarhus Stift, 13 i Viborg Stift og 17 i Aalborg Stift).¹⁾

Hertil kommer endnu 86 Bogsælgere, som udelukkende arbejder ved Husbesøg og Bogsalg indenfor bestemte Sogne i den Tid, der levnes dem fra deres sædvanlige Arbejde.

Endnu skal her tilføjes, at i Vilh. Becks Formandstid er i alt

¹⁾ I. M. T. 1901, S. 289.

antaget 157 Indre-Missionærer — 1881: 2, 1882: 10, 1883: 0, 1884: 10, 1885: 4, 1886: 9, 1887: 5, 1888: 12, 1889: 6, 1890: 6, 1891: 5, 1892: 7, 1893: 10, 1894: 13, 1895: 12, 1896: 9, 1897: 19, 1898: 8, 1899: 5, 1900: 3, 1901: 2 — og 20 Lærere — 1885: 2, 1886: 3, 1888: 1, 1889: 2, 1890: 1, 1892: 1, 1893: 2, 1894: 2, 1897: 1, 1898: 2, 1900: 2, 1901: 1 — altsaa ialt 177 Udsendinge.

PRÆSTE-
VIRKSOM-
HED.

Vilh. Beck holder i 1900 71 Missionsmøder i Kirker, Skove og Missionshuse, han er mange Steder paa Sjælland, endvidere paa Fyn, Langeland, Falster, Lolland, ikke at tale om Jylland, hvor han naar helt op i Vendsyssel. Kun et Par Møder paa Sjælland i Marts er han forhindret i at deltage i paa Grund af Sygdom. Naar man erindrer, at han i Forsommeren er paa sin aarlige Karlsbaderrejse, er dette særdeles mange Møder. Han er sit Valgsprog tro indtil Enden: »Saa længe jeg lever, vil jeg gale.«

Desuden har 18 Præster paa Sjælland, Fyn og i Jylland anmeldt at have holdt tilsammen 763 Møder. Men dette vil ikke sige, at den indre Mission ikke en Gang har haft 20 Præster Landet over, som har taget virksom Del i dens Arbejde. Der er mange flere, som har holdt Indre-Missionsmøder, men af en eller anden Grund, somme maaske uden Grund, har de undladt at give Meddelelse derom.

MISSIONS-
HUSE.

Inden Vilh. Beck lukker sine Øjne i Døden, staar den indre Mission med godt og vel 400 Missionshuse rundt omkring i By og paa Land. Og deraf er de allerfleste opført i hans Formandstid, ved Udgangen af 1880 var der, som før nævnt, kun 10.

Af *Sjællands* 19 Købstæder (udenfor København) har i 1900 de 13 Missionshuse: i de 6 Byer ved Vestbanen er der Missionshuse i de 5: Frederiksberg (1894), Roskilde (1894), Sorø (1900), Slagelse (1894) og Korsør (1889) (intet i Ringsted), i de 7 Byer nord for Vestbanen er der Missionshuse i de 3: Frederiksborg (1890), Holbæk (1897) og Kalundborg (1892) (ikke i Helsingør, Frederiksværk, Frederikssund og Nykøbing), og i de 6 Byer syd for Vestbanen er der Missionshuse i de 5: Kjøge (1897), Storehedinge (1898), Præstø (1895), Vordingborg (1889) og Næstved (1886) (ikke i Skjelskør).

I Stege paa *Møen* findes intet Missionshus, men af *Bornholms* 7 Byer har de 6 Missionshuse: Rønne (1886), Hasle (1899), Allinge (1895?), Sandvig (1899?), Svaneke (1897), Neksø (1898) (ikke Aakirkeby), af *Lollands* 5 Byer de 4: Sakskøbing (1896), Maribo (1898), Rødby (1898) og Nakskov (1898) (ikke i Nysted), og af *Falsters* 2 Købstæder den ene: Stubbekøbing (1900) (ikke i Nykøbing).

I *Fyns* 8 Byer findes der i 1900 Missionshuse i de 6: Odense

(2: Bethania [1883] og Elim [1891]), Kjerteminde (1897), Svendborg (1895), Assens (1893), Middelfart (1896), Bogense (1899) (ikke i Faaborg og Nyborg), paa *Ærø* i begge Byer: *Ærøskøbing* (1885) og *Marstal* (1889), derimod intet paa *Langeland* (Rudkøbing).

I *Jylland* har i nævnte Aar Aarhus Stift Missionshuse: i Aarhus (Eben-Ezer 1877), Silkeborg (1882), Grenaa (1889), Randers (nyt 1891), Hobro (1895) og Skanderborg (1900) (ikke i Horsens, Mariager og Æbeltoft), Viborg Stift: i Skive (1897) (ikke i Viborg, Løgstør og Nibe), Aalborg Stift i alle Byer: Sæby (1879, 1884, 1894), Skagen (1884), Thisted (1887), Aalborg (1894), Hjørring (1895), Frederikshavn (1897) og Nykøbing (1897), og Ribe Stift ligeledes i alle Byer: Lemvig (1880), Esbjerg (1880, 1895), Kolding (1883), Ringkøbing (1884), Vejle (1885), Struer (1886), Varde (1891), Holstebro (1891), Fredericia (1892) og Ribe (1900).

Og foruden disse Købstadhuse har ethvert Samfund ude paa Landet af nogenlunde Livskraft og Størrelse sit Missionshus, paa Grund af de mange forskellige Arbejder for Guds Rige paa Stedet, som Samfundene tager op, er et saadant Værksted en Nødvendighed. De mindre Samfund hjælpes af Missionens Venner Landet over, saa ogsaa de kan komme med.

Selv ude paa Smaaøer findes Missionshuse, saaledes paa Sejrø (1890), paa Læsø (endda 2: Vesterø [1892] og Byrum [1893]), paa Endelave (1895) og paa Gjøl i Limfjorden (1896).

Som før omtalt, er der i 1900 indmeldt 106 Missionskredse, flest paa Sjælland og i Ribe Stift.

Med Hensyn til Indre Missions Blade stiller det sig saaledes, at »Den indre Missions Tidende« (fra 1854) i 1900 har 16,050 Abonnenter (i 1880: c. 13,000). Og af de nyere Blade, som er kommen til i Vilh. Becks Tid, har »Annekset« 3,800 Abonnenter, »Illustreret Familieblad« 4,350, »De Unges Blad« c. 7000, »Indre Missions Børneblad« c. 18,500 og »Raadgiveren« 1750.¹⁾

Og naar vi nu tilføjer, at Aarsindtægten i Regnskabsaaret 1900—1901 andrager c. 192,000 Kr — deraf Gaver over 140,000 Kr. (til Sammenligning anføres, at i 1880—1881 var Indtægten c. 65,000 Kr., 1890—1891: 85,000), kan vi forlade den egentlige Stamme paa Senneps-træet med Tak til Gud for god, ja mægtig Vækst i Becks Formandstid.

Ser vi saa paa Grenene, som er kommen til i samme Tidsrum, skal ogsaa her anføres nogle Tal, som vil tale i samme Retning.

Indre Missions Børnegudstjenester beløber sig i 1900 over

MISSIONS-
KREDSE.

BLADENE.

AARS-
INDTÆGT.

GRENE.

¹⁾ I. M. T. 1901, S. 305.

hele Danmark til 525 med 2,288 Arbejdere og 35,681 Børn — en Forøgelse fra det foregaaende Aar af 40 Børnegudstjenester, 179 Arbejdere og 772 Børn.

1. Januar 1900 er Antallet af Ynglingeforeninger 238 og af Pigeforeninger 280, for saa vidt da de ældre Foreninger alle be-
staar; Medlemsantallet i K. F. U. M. andrager 7,700, i K. F. U. K. 8,300, 5 Foreninger har deres eget Hjem, en Del andre Foreninger i Købstæderne har mer eller mindre smukt og hyggeligt indrettede lejede Lokaler (ogsaa Pigeforeninger), og ialt er 24 Mænd i Arbejde i denne Gerning (Indre-Missionærer, som enten helt eller delvis arbejder for Ungdomssagen, 1 Lærer, 1 Højskoleforstander, theologiske Kandidater, der virker som Sekretærer i Købstadforeningerne og vedkommende Bys nærmeste Omegn, samt 1 Rejsepræst [Biering]).

Og hvorfor ikke ogsaa tage Kvistene med!

Inden Vilh. Becks Bortgang har den indre Mission 5 Højskoler: N. Nisum, Børkop, Horne, Haslev og Rønde, den har sit eget Trykkeri og Bogbinderi (indbringer i 1900—1901 c. 11,000 Kr.), sit Forretningskontor med Boghandel i Siloam (i 1900 sælger Indre-Missionærene Bøger for c. 76,000 Kr.), den har et Arbejde blandt Sømændene i Søkøbstæderne ved 2 Missionærer, en Mission blandt de Danske og Norske paa New Zealand ved 5 Præster, den staar i Forbindelse med den forenede danske evangelisk-lutherske Kirke i Amerika ved et Udvalg paa 3 Præster og 2 Lægmænd, og der er lige optaget et Missionsarbejde paa Island. Endelig er Missionen kommen i Forbindelse med et kristeligt Hospital, der tillige er Diakonisseanstalt, i København, St. Lukas Stiftelsen.

Da Vilh. Beck i 1861 kom ind i den indre Missions Bestyrelse, saa det for menneskelige Øjne slet ikke ud til, at denne lille ubetydelige Forening skulde faa nogen Betydning i dansk Menighedsliv.

20 Aar senere, da han efter gamle Rønne overtog Formands-
posten, var den indre Missions Betydning som en livgivende og samfundsbyggende Bevægelse i Folkekirken forlængst anerkendt.

Og nu, igen 20 Aar længere hen, da Vilh. Becks Livsdag er endt?

Ja, hvormed skal vi nu ligne dette Arbejde for Guds Rige blandt vore Landsmænd — endog udenfor Landegrænsen, eller under hvilken Lignelse skal vi fremstille det?

Mon det ikke er fuldt ud forsvarligt at sige?

»Det er som et *Sennepskorn*, som, naar det *saas i Jorden*, er *mindre end alt andet Frø paa Jorden*, og naar det er saaet,

vokser det op og bliver større end alle Urterne og skyder store Grene, saa at Himlens Fugle kan bygge Rede i dets Skygge» (Mr. 4, 31–32).

Træer og Buske knoppes og grønnes derude paa Gravene paa Ørsløv Kirkegaard, Rosen blomstrer, dufter og visner, Løvet falder af, drysser saa stille ned — Aar efter Aar. Men i Aanden ses et stort og mægtigt Træ med en kraftig Stamme, tykke Grene, grønne Kviste og Blade, skønne Blomster og dejlig Frugt hvælve sin brede Krone over Gravstedet. I Træets Bark staar ridset de kendte Bogstaver, lette at tyde:

K. F. I. M. D.

Og i Træets Skygge hviler Vilhelm Beck og hans Nina.

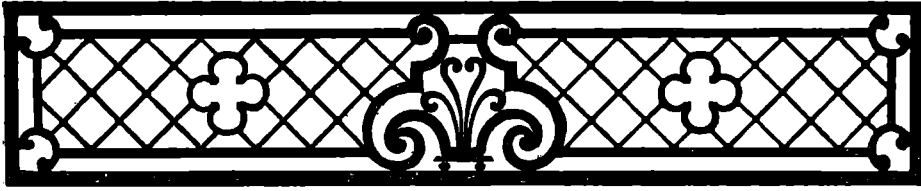

GRAVSTEDET PAA ØRSLØV KIRKEGAARD.

TREDIE AFDELING.

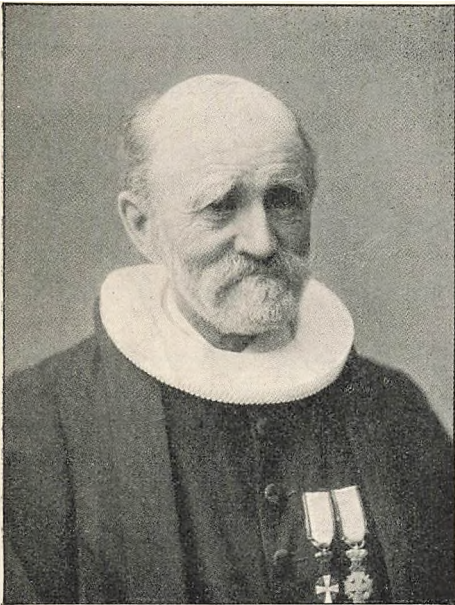
FREDERIK ZEUTHENS FORMANDSTID.

1901—

8. ENDNU BÆRER SENNEPSTRÆET FRUGT.

(1901—1911).

FR. ZEUTHEN.

Tirsdag 8. Oktober 1901, Dagen efter Vilh. Becks Begravelse, samles Bestyrelsen til et ekstraordinært Møde i Ørsløv Kapellanbolig, og her træffes vigtige Afgørelser. Nu gælder det, saa godt som muligt, at udfylde de tomme Pladser efter Vilh. Beck.

Til at være Bestyrelsens Formand vælges Fr. Zeuthen, som i mange Aar har været dens Næstformand og er den af Bestyrelsens Præster, der længst har haft Sæde i den, P. E. Blume indtager hans Plads som Næstformand, og der oprettes en ny Slags Tjeneste, idet der gives Formanden en »Fuldmægtig« til Hjælp ved Ledelsen af det store Arbejde, til denne Bestilling antages Vilh. Becks Søn, Filip Beck.

*FRA DET
FØRSTE BE-
STYRELSES-
MØDE EF-
TER BECKS
DØD.*

Foreløbigt vælges derimod intet nyt Bestyrelsesmedlem til at indtage den Plads, som var bleven ledig ved Vilh. Becks Død.

Med Hensyn til Missionens Blade og disses fremtidige Redaktion bestemmes følgende: »Den indre Missions Tidende« overtages af H. P. Bjarnesen i Gudum med Filip Beck som Redaktionssekretær, »Annekset«, paa hvilket der for Fremtiden skal staa: »Udgivet af Kirkelig Forening for den indre Mission

i Danmark«, af N. P. Madsen, Vorupør, som i Becks sidste Leveaar var fast Medarbejder ved Bladet, og »Illustreret Familieblad« fortsættes med den tidligere Medredaktør, Th. Jerne, som Redaktør under Tilsyn af Fru Nina Beck.

For øvrigt forelaa der ved Bestyrelsesmødet en Skrivelse fra Vilh. Beck, et Slags Testamente, hvori han udtaler sin sidste Vilje med Hensyn til Missionens Fremtid.

Skrivelsen kommer som: »Et Afskedsord til mine kære Venner i Bestyrelsen om de Tanker, som fylder min Sjæl om Missionens Fremtid«, og den er dateret Ørsløv 28. August 1901, altsaa skreven en lille Maanedstid, før Døden kom.

Først gives tvende »Raad«, det ene: »Gør endelig saa lidt Forandring¹⁾ som muligt i Missionens Ordning. Der har været Raad nok i de forløbne Aar i den Henseende, som alle sikkert vilde have lagt Arbejdet øde. Men Herren¹⁾ har vedkendt sig Arbejdet vidunderligt i den Ordning, som nu er 40 Aar gammel. Lad det ikke blive glemt, men lad det have Myndighed til at skyde alle personlige Meninger og Paafund til Side.« Og det andet: »Lad Bestyrelsens Stilling til Missionærerne endelig fremfor alt være frisindet¹⁾. Und dem saa megen Frihed som muligt i deres Arbejde og tag blot Myndigheden, naar den er aldeles nødvendig. Derved vindes deres Kærlighed, som er højst nødvendig at eje for Bestyrelsen, som jeg har ejet i rigt Maal. Bestyrelsen maa ikke være deres Hersker i første Linje men først af alt deres Brødre og Venner.«

Dernæst fremfører Vilh. Beck med Hensyn til al anden Forandring ved hans Afgang sine »Tanker til Henstilling«, særligt med Hensyn til Missionens 3 Blade, som skal have nye Redaktører, — og herom kan siges, at Bestyrelsen i sine Beslutninger, som vi har hørt, i Hovedsagen følger disse.

Skrivelsen slutter med følgende hjærtelige Ord: »Bliver dette mit sidste Farvel til eder, saa Farvel med inderlig Tak for det Ven-skab, jeg fandt blandt eder, og den Kærlighed, I altid har vist mig, for hver god Stund, vi sad sammen i Herrens Gerning. Og jeg mindes kun gode Timer.«

Missionen fortsætter altsaa nu sin Gerning, og det vedtages paa dette første Bestyrelsesmøde efter Becks Død »at lede Virksomheden i samme Spor som hidtil uden væsentlige Forandringer«.²⁾ Klart udtaler den nye Formand sig i saa Henseende, idet han skriver: »Da jeg talte ved Becks Kiste, var min Tekst Hebr. 11, 4, hvor

¹⁾ Udhævet af Vilh. Beck. ²⁾ I. M. T. 1901, S. 683.

der staar, at ved Troen taler den retfærdige Abel, efter at han er død. Og jeg udtalte det Haab, at ogsaa Beck maatte tale efter sin Død, det vil sige, at Missionen og de ved Missionen samlede Menigheder maatte fortsætte Becks Gerning, maatte vedblive at lade det samme Vidnesbyrd lyde, som Beck havde aflagt, og at Beck saaledes maatte blive ved at tale, skønt hans Røst var forstummet. Jeg har dermed givet mit Program, nemlig at Formandsvalget ikke betyder, hvad man i Politikken kalder et Systemskifte.«¹⁾ Og Missions-tidendens nye Redaktør gør lige saa ved i sin Henvendelse: »Til den indre Missions Venner« bl. a. at erklære: »Bladet vil blive fortsat i samme Spor, hvori det nu i en lang Aarrække har været redigeret.«²⁾ Saa her er altsaa heller intet »Systemskifte«.

Som det vil erindres, gik Vilh. Becks sidste offentlige Henvendelse til den indre Missions Venner ud paa Oprettelsen af en Masse Kredsforeninger over hele Landet med frivillige Bidrag til Missionskassen. Paa den Maade mente han, at Missionens Eksistens i økonomisk Henseende bedst kunde betrygges. DER DANNES
KREDSFOR-
ENINGER.

Ved omtalte Bestyrelsesmøde i Kapellanboligen i Ørsløv tiltraadtes denne Vilh. Becks Opfordring, og nu tages der fat paa at danne saadanne Missionskredse rundt omkring.

Præsteverner, hvis Ord har Vægt, opfordrer og opmuntrer Missionens Venner hertil, saaledes: Asschenfeldt-Hansen, A. Bülow og H. P. Bjarnesen, og en Hovedtanke, som gøres gældende, er, at man ikke alene maa se denne Foranstaltning med at oprette Missionskredse som et Middel til at skaffe Missionen de fornødne Penge-midler, men hermed lægges Ansvar for den indre Missions Fremtid mere over paa dens Venner, især nu da Herren har taget den Mand ud af Arbejdet, som hidtil drog Læsset.

Et godt Resultat udeblev da heller ikke.

Som vi har set, var der ved Vilh. Becks Død kun c. 100 Missionskredse, nu vokser Antallet baade hurtigt og stærkt, i Løbet af Aarets 3 sidste Maaneder oprettes Kredsforeninger i Hundredevis rundt omkring i Landets forskellige Egne. Som Svar paa Becks før omtalte Opraab, hvori han bad om 1000 saadanne Kredse, det vil sige 1 i hvert Pastorat, henstillede A. Bülow til Missionsvennerne, at disse 1000 Kredse maatte blive »den indre Missions Julegave til gamle Pastor Beck.«³⁾ Dette naas nu hverken paa den ene eller den anden Maade. »Gamle Pastor Beck« holder Jul i »Himmelby«, hvor vi ikke kan give ham Julegaver, og det lykkes ikke at naa Tallet, end ikke Halvdelen deraf.

¹⁾ I. M. T. 1901, S. 684. ²⁾ I. M. T. 1901, S. 685. ³⁾ I. M. T. 1901, S. 640.

Men dog maa det siges at være et godt Resultat, som meddeles i Aarsberetningen for 1901, at den indre Mission da ialt har 477 Missionskredse, fordelte saaledes: i Sjællands Stift: 117, paa Lolland-Falster: 13, i Fyns Stift: 50 og i Jylland: 297.¹⁾

Og ikke blot dannes der saaledes en Mængde Kredse for den indre Mission rundt omkring, men nogle Steder slutter et større eller mindre Antal Kredse sig sammen i en mere omfattende Sammenslutning: Kredsforbund, som har deres aarlige Fælles- og Forhandlingsmøder for Egnens Missionsvenner. Saaledes hører man om et Kredsforbund paa 40 Kredse i Himmerland, og der meldes om lignende Sammenslutninger i Omegnen af Holstebro og Struer, i Omegnen af Lemvig og i Thy, og alle Vegne spores der Velsignelse ved saadanne større Sammenkomster.

Ved Vilh. Becks Død fik Bestyrelsen af en god, gammel Missionsven (R. Volf) det Raad: »Arbejd nu paa en fast og kraftig Organisation af Indre Missions Arbejde.« Her, i Dannelsen af de mange Kredse og Oprettelsen af Kredsforbund har vi Begyndelsen til en Organisation paa et andet Omraade; senere udvides den.

DET FØRSTE
ODENSE-
MØDE

Et stærkt Vidnesbyrd om, at, — som Fr. Zeuthen skriver —, den indre Missions Venner saa langt fra er bleven adsplittede ved Becks Død, men netop staar sammen som én Hær,²⁾ har vi i det saakaldte første Odensemøde, som blev holdt samme Efteraar. Tillige afgiver dette kirkepolitiske Møde Bevis for, at der hos Missionens Venner er Tanker oppe om Nødvendigheden af »overfor kommende vanskelige Forhold at faa Samfundsformerne fæstnet og organiseret mere end hidtil.«³⁾

Allerede inden Rigsdagens Sammentræden (i Efteraaaret 1901) maner Chr. Sørensen i Missionstidenden kraftigt Missionens Venner til Aarvaagenhed og Agtpaagivenhed i Anledning af det politiske Systemskifte, som havde fundet Sted. Derved var nemlig den Mand bleven Kirkeminister, som i Efteraaaret 1900 indbragte til Behandling i Folketinget et privat Forslag om Oprettelse af Menighedsraad. Og nu var der da en meget stor Sandsynlighed for, at han som Minister vilde forelægge Rigsdagen et Lovforslag af ganske lignende Indhold i den kommende Samling. Men en saadan Lov, i Følge hvilken »Flertallet, det vil sige den store, aandeligt døde og ligegyldige Mængde skal have Magten paa Livets Bekostning og, vel at mærke, have den med Lovens Ret«⁴⁾ — den kan hverken »Livet« eller »Døden« i den danske Folkekirke paa nogen Maade være tjent med.

¹⁾ I. M. T. 1902, S. 286. ²⁾ I. M. T. 1902, S. 317. ³⁾ I. M. T. 1902, S. 249. ⁴⁾ I. M. T. 1901, S. 635.

Mødet i Odense afholdes 29. og 30. Oktober; det er ikke sammenkaldt af Bestyrelsen for den indre Mission men af nogle Venner i København, og Hensigten med det er at faa vedtaget en Indsigelse imod de nye kirkelige Love, især Loven om Menighedsraad, som er forelagt Rigsdagen.

Og dette naas fuldstændigt.

Her samles da 14—1500 Udsendinge fra c. 750 Menighedskredse tilligemed 150 Præster for at forhandle med hverandre, og det mærkes, at der hviler en særlig Velsignelse over Mødet. »Aandens Enhed i Fredens Baand giver sig under denne Sammenkomst saaledes til Kende, at der vist ikke var mange af Deltagerne, som ikke følte sig styrket og velsignet derved.«¹⁾

Chr. Sørensen holder Indledningsforedraget, hvori han fastslaar og begrunder Punkt for Punkt, at »det af Kirkeministeren i Lørdags indbragte Forslag til Oprettelse af Menighedsråd er en aandelig og kristelig Umulighed, fordi det i sin Grund hviler paa en *Usandhed*.«²⁾ Og han slutter med at anbefale til Vedtagelse den forelagte Resolution, som tænkes indgivet til Regering og Rigsdag, og som indeholder 3 Ting: »1) den Skade, en saadan Lov vil gøre; 2) at skal der lovgives, maa Livets Ret kræves sikret, og det ganske anderledes end det vil ske efter det foreliggende Lovforslag; 3) at er dette ugørligt, beder vi om, at alt maa blive ved det gamle.«

Selve Resolutionen lyder saaledes:

»Undertegnede Udsendinge fra 744 Menighedskredse rundt om i Landet udtaler herved:

Det er med den dybeste Bekymring, at vi i disse Dage har set det bebudede Forslag til Lov om Menighedsraad blive forelagt Rigsdagen.

Vor Bekymring hidrører fra, at vi ikke kan se andet, end at Menighedsraad, valgte paa én Gang over hele Landet efter den almindelige Valgret, saaledes som i Forslaget angivet, og med en aldeles overvejende Indflydelse paa en saa vigtig Sag som Præstembedernes Besættelse, vilde blive til ubodelig Skade for det Menighedsliv, som Herren saa kraftigt har kaldt frem i vort Folk i den sidste Menneskealder, og, foruden at hemme dettes videre Udbredelse, give den aandelige Død og Ligegyldighed en Ret, som paa ingen Maade tilkommer den, og som vilde kunne blive i høj Grad faretruende for en rolig Udvikling indenfor vor Folkekirke.

Vi andrager derfor paa det indstændigste om, naar der skal

¹⁾ I. M. T. 1901, S. 730. ²⁾ Kr. Dagblad, Novbr. 1901.

lovgives paa dette Omraade, hvad vi i og for sig maa anse for overordentlig vanskeligt, at dette da maa ske paa en nænsommere Maade end efter det forelagte Lovforslag og saaledes, at Menighedens og dermed Livets Ret bliver sikret, saa der ikke skal fremkomme den Meningsløshed og kirkelige og kristelige Uretfærdighed, at de aandeligt ligegyldige bliver de raadende dér, hvor det gælder Kristenlivets dybeste og højeste Interesser.

Og skulde en saadan Sikring efter en grundig og aandeligt forstaaende Drøftelse vise sig ugørlig, da beder vi lige saa indstændigt om, at alt maa blive ved det gamle. Hellere ingen Kirkeordning end en Ordning, der lægger Magten paa urette Sted og paa det dybeste krænker Livets Ret, og som i gunstigste Tilfælde kun vil afføde Sognebaandsløsning og Stiftelse af Valgmenigheder i en saadan Udstrækning, at det vilde bringe Forvirring og Opløsning ind i alle folkekirkelige Forhold.

Vi fremkommer saaledes med denne vor Bøn ikke blot for Guds Riges Skyld men ogsaa for vor gamle evangelisk-lutherske Folkekirkes Skyld, den vi alle har kær, fordi det er indenfor den, vi har fundet Livet, og hvis rolige Udvikling det derfor vilde være os en virkelig Sorg at se truet.«¹⁾

Mødet forløb saaledes, at Diskussionen aabenbarede en fuldstændig Enighed i denne Sag iblandt Missionens Venner, og Forslagene om Henvendelse til Regeringen og Biskopperne, det sidste forelagt og anbefalet af H. Ussing, vedtoges tilsidst enstemmigt. Ovenstaaende Resolution fik 1198 Stemmer (1056 Lægsmænd og 142 Præster).²⁾

Endnu ét naaedes paa dette Møde.

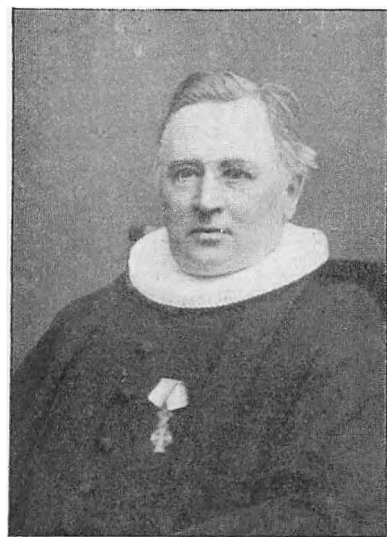
Til at varetage Missionsvennernes Interesser under disse vanskelige kirkepolitiske Forhold nedsattes et staaende Udvalg, bestaaende af: S. Barner, Julius Friis Hansen, C. J. Holt og Chr. Sørensen, og ved Efteraarsmødet i Ribe tiltraadtes det af Fr. Zeuthen, C. C. Holstein og E. Nyeborg, som valgtes af den indre Missions Bestyrelse.³⁾

¹⁾ Kr. Dagblad, Novbr. 1901. ²⁾ S. St. ³⁾ I 1902 lader dette Udvalg afholde Delegeretmøder omkring i Stifterne, nemlig i Maribo, Slagelse, Odense, Hjørring, Thisted, Holstebro, Viborg, Randers og Kolding. 30. September 1904 opløser det sig paa Grund af de nye Forhold, der er fremkommet ved Udstedelsen af de nye kirkelige Love (de saakaldte kirkelige Maj-Love) og det kirkelige Udvalgs Sammentræden. Dets Hverv maatte nu paahvile de Tillidsmænd, som af Indre Missions Venner var valgt ind i dette Udvalg.

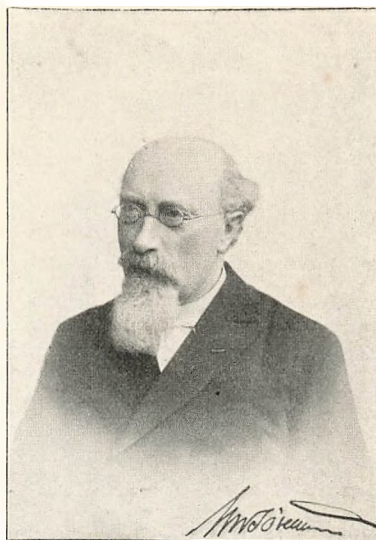
Uvist af hvilken Grund afholdes dette Efteraarsmøde først sent paa Aaret, 3.—5. December. Her stedes Præstemøderne til Hvile for en længere Tid, E. Nyeborg indleder ved dette sidste Møde en Forhandling om »Missionens Arbejde og Stilling til Folkekirkenes Præster«, hvorpaa følger »en ret livlig Diskussion«.

Hele Bestyrelsen er forøvrigt samlet i Ribe, og ved dens Møde den tredie Dag forøges den med 3 nye Medlemmer, 3 Præster. Kun én Plads var ledig, og dog vælges 3, — »men«, som Fr. Zeuthen skriver, »Pladsen er heller ikke let at udfylde, thi det var — Vilh. Becks.«¹⁾

Præsterne Chr. Sørensen og A. Fibiger i København og A. Busch i Odense opfordres til at lade sig indvælge, og alle modtager Valget. Paa denne Maade faar Bestyrelsen 12 Medlemmer (9 Præster og 3 Lægmænd), hvorfor det bestemmes, »at ved indtrædende Vakance nedbringes Tallet til 11, hvoraf mindst 3 skal være Lægmænd.«

A. BUSCH.

CHR. SØRENSEN.

NYE BESTYRELSES- OG UDVALGS MEDLEMMER.

Ogsaa Udvalget for Børnegudstjenester og de Unges Sag samles her i Ribe, og i Stedet for Vilh. Beck vælges Fr. Zeuthen til Udvalgets Formand, ligesom Udvalget for Ungdomssagen supplerer sig med 2 nye Medlemmer: Grev J. Moltke, København (som Repræsentant for Danmark i Verdensforbundets Bestyrelse) og T. Biering.

Naar der nu ved Aarets Slutning ses tilbage, springer det straks i Øjnene, at, som Fr. Zeuthen skriver, »Hovedbegivenheden i det forløbne Aar er vor kære Pastor Vilh. Becks Død«²⁾; men »en vigtig Begivenhed i Aaret« var Mødet i Odense, hvis bedste Udbytte for Deltagerne sikkert nok var den

BEGYNDENDE UENIGHED.

¹⁾ I. M. T. 1901, S. 813. ²⁾ I. M. T. 1902, S. 315.

A. FIBIGER.

varmende og styrkende Følelse af Enhed imellem Missionens Venner, som de bragte med sig hjem.

Desværre holder »Endrægtigheden« ikke ganske, ret hurtigt fremstaar Tegn paa begyndende Splid og Tvedragt. Og det er ikke kirkepolitiske Spørgsmaal, der skiller, nej Stridsspørgsmaalene er af langt dybere Art, idet de angaar selve Livet i Gud, Guds Børns Helliggørelse.

Anledningen til, at disse Spørgsmaal kom frem, maa vel nærmest søges i en Artikel, N. P. Madsen først paa Aaret 1902 skrev i Annekset, betitlet: »Rom. 7, 14—25, Lovens Stilling. Under Loven — under Naaden.«

Her gør han gældende som den Opfattelse af dette Skriftstykke, han er kommet til, ikke ved theologiske Overvejelser men ad Erfaringens Vej, i det praktiske Liv, Samlivet med Gud, »at her kun er Tale om et Liv under Loven og ikke et Liv under Naaden.« Og han tror, »at det vilde blive til stor Velsignelse for mange Guds Børn, om Herren kunde faa Lov til at kaste det rette Lys over dette Afsnit af Guds Ord. Det vilde tage en blød Sovepude bort fra mangen en lunken og trælbundet Natur og gøre mange Hjærter fri.«¹⁾

Han mener altsaa, at Paulus her ikke taler om et troende Menneske, som har modtaget Guds Aands helliggørende Kræfter, men at han skildrer det naturlige Menneskes Tilstand under Loven. Men N. P. Madsen gør dog i bemeldte Artikel den Indrømmelse, »at et Guds Barn kan komme ind i den Tilstand, som Paulus i dette Afsnit har skildret, men kun som en Sygdom i Troslivet, man maa helbredes fra, ellers dør Patienten.«²⁾

Fra den anden Side gøres den modsatte Opfattelse af dette Skriftafsnit gældende, — saaledes som det for Resten er gaaet i Menighedens Historie lige fra Oldkirkens Dage.

Efter Augustin og den ældre lutherske Kirke hævder saaledes Missionens Formand, Fr. Zeuthen, »at Paulus ikke taler om et troendes Menneskes Fortid, men om hans Nutid«,

¹⁾ Annekset 1902, S. 82. ²⁾ Annekset 1902, S. 273 (A. Bülow).

hvoraf Meningen i det praktiske Liv bliver, at ogsaa det omvendte og troende Guds Barn maa sige: »Det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke.«¹⁾

Ogsaa Missionstidendens Redaktør, Bjarnesen, synes at være af denne Mening, men han hævder, »at det ikke for vor Forstaaelse af Troslivet har saa stor en Betydning, som mange mener, hvilken Opfattelse man har om Forstaaelsen af dette Kapitel,«²⁾ *»og i hvert Fald«*, saaledes skriver han videre, *»saa meget er det nye Lys og den nye Klarhed, som mulig arbejder sig frem, ikke værd, at det kan betale sig for den Sags Skyld at faa Strid og Splid i noget eneste Samfund. Thi Striden og Spliden vil fortære meget mere Kraft, end det nye Lys vil give.«³⁾*

Imidlertid ses det let, at her ikke er Tale om en theologisk Strid om et Fortolkningsspørgsmaal, som hører hjemme i de lærdes Verden, nej, det forholder sig, som Bjarnesen skriver: »Det, som egentlig er Hovedsagen, er, at vi ikke, hvad Opfattelse vi end har af Romerbrevets 7. Kapitel, drager falske Følgeslutninger ud fra vor Opfattelse«. Det samme gør ogsaa Fr. Zeuthen opmærksom paa i følgende Ord: »Begge Opfattelser tages til Indtægt af Folk, der er paa Vildspor, den ene af Sværmere, den anden af sløve kristne. Dersom Ordene: »Det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke«, blot skal kunne passe paa det Menneske, der staar under Loven, ikke paa dem, som er kommen ind under Naaden, saa siger »de fuldkomne« og de, som mener, at de kristne ikke har mere med Loven at gøre, at disse Ord nu ikke længere gælder dem, at nu gør de det gode, som de vil, og undlader det onde, som de ikke vil. De kan med Overlegenhed tale om, at de er vokset fra Rom. 7 ind under Rom. 8. Men dersom Ordene derimod skal gælde det troende Menneske, bruger man dem maaske som Hovedpude for Sløvhed, som Undskyldning for, at man synder paa Naade, idet man siger: vi bliver nu engang ikke bedre, og vi kommer aldrig ud over dette: »Det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke«, over dette: »Nu i Fald og nu i Sæde«.«³⁾

Ud herfra er det forstaaeligt, at Striden ikke undgaas, Spørgsmaalet bringer Røre og sætter Bevægelse i Sindene, alt eftersom Guds Børn tiltales af den ene eller den anden af disse 2 Opfattelser, saaledes som de aabenbarer sig i det daglige Liv. N. P. Madsen skriver om den Tid: »Lang Tid forinden (Randersmødet) maatte

¹⁾ I. M. T. 1902, S. 499, 498. ²⁾ I. M. T. 1902, S. 412, 413. ³⁾ I. M. T. 1902, S. 498, 499.

jeg Dag for Dag forundre mig. Jeg kunde jo umulig undgaa at lægge Mærke til den Bevægelse og Nervøsitet, der var i Gemytterne, og jeg maatte atter og atter spørge hvorfor. Hvad var der dog paa

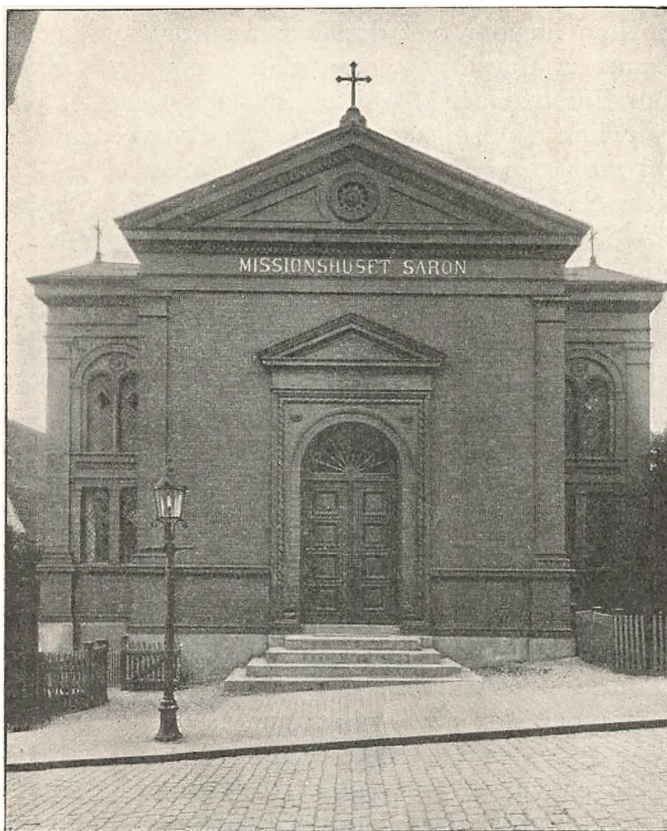
Færde? Det var jo »Annekset«, det drejede sig om, og hvad havde »Annekset« gjort?¹⁾

Under disse Forhold var det ganske naturligt, at Spørgsmaalet blev taget op til Forhandling paa Aarsmødet i Randers 17.—20. Juni. Ved Forhandlingsmødet, hvor der var c. 60 Præster og 150 Indre-Missionærer til Stede, holder Fr. Zeuthen det indledende Foredrag over Rom. 7, 7—25, efter hvilket der, som man kunde vente, følger en livlig Forhandling.

N. P. Madsen

var til Stede men kun som Tilhører, han tager slet ikke Del i Forhandlingen. Længe forinden Mødet, ja endog paa selve Forhandlingsdagen, 18. Juni, havde det lydt til ham: Madsen, ti stille, helt stille! Og særlig Blumes Skriftetale over 1 Kor. 2, 16: »Vi har Kristi Sind« og Mødet med saa mange Brødre ved Herrens Bord gør, at det bliver saa let for ham selv at tie og være stille. Under Forhandlingen klang det bestandig for ham: Jesu Sind! Jesu Sind! Et Øjeblik syntes han, at Misforstaaelserne hobede sig saa meget op, at han maatte bede om Ordet. Men da mødte han en saa stærk

AARS-
MØDET I
RANDERS.

RANDERS MISSIONSHUS.

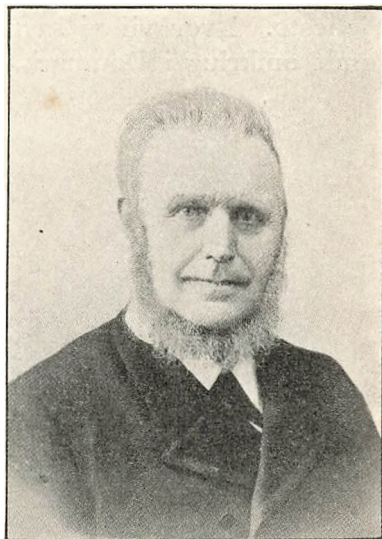
¹⁾ Annekset 1902, S. 209,

Protest med Øjnene fra en Præsteven, samtidig med at hans Hustru lige saa energisk lægger Fingeren paa Munden, at han tager Begæringen om Ordet tilbage.¹⁾

Ogsaa et andet Emne, som optager adskillige troende Mennesker, kom frem ved dette Forhandlingsmøde, idet C. Holt fra København holder Foredrag om: Menighedssamfunds Nødvendighed og rette Ordning.

Dette Sommermøde i Randers er særdeles godt besøgt, St. Mortens Kirke er »stuvende fuld« ved Aabningsgudstjenesten, hvor Fr. Zeuthen prædiker over rigtig en Indre Missions Tekst, Menighedsbrevet til Sardes (Joh. Aab. 3, 1—7). Og særlig glædeligt er det at mærke, at den omtalte Strid aldeles ikke skønnes at virke splittende mellem Missionens Arbejdere, ved Bestyrelsens Møde med Indre-Missionærerne opleves en rigtig skøn Forhandling, der viser hele det gamle gensidige Tillidsforhold, som i mange Aar har været en af Kilderne til Missionens Styrke.

Ved dette Forhandlingsmøde tredie Dag savner vi ellers mellem Indre-Missionærerne 3 kendte Skikkelser: Jens Enggrob, Anders Stubkjær og Sigvardus Høyer.

JENS ENGGROB.

Efter et langt Sygeleje, under hvilket det »udvortes Menneske« hentæredes lidt efter lidt, mens »det indvortes« fornyedes Dag for Dag, hensov gamle Jens Enggrob i Aalborg Torsdag 31. Oktober 1901. Mandag Aften, 4. November, samles en Skare Guds Børn i hans Hjem, inden Liget føres hen i Missionshuset »Tabor«, hvorfra Begravelsen foregaar Onsdag 6. November. Denne var ret en Højtidsdag, 2 Indre-Missionærer, 1 Præst og 1 Provst taler, og tilsidst henvender Biskop Fr. Nielsen et hjerteligt Ord til de tilstedeværende, idet han minder om, »at Herren i indeværende Efteraar havde høstet flere af vore bedste Mænd hjem, Vilh. Beck, Børresen og — fra vor Kreds — vor hjemgange Broder.«²⁾

Fr. Zeuthen giver denne sin gamle Krigskammerat fra 1864

¹⁾ Efter Annekset 1902, S. 209—210. ²⁾ I. M. T. 1901, S. 747.

og senere gennem de mange Aar i den indre Missions Hær følgende Bedømmelse:

»Han var en af den indre Missions bedste Mænd. Om han særlig havde Vækkelsens Naadegave, véd jeg ikke, men han var en Mand, som man fuldt ud kunde stole paa, fordi han selv fuldt ud stolede paa Herren. Han har været med i Missionen om ikke fra den allerførste Begyndelse saa dog fra dens første Tider, har kendt Missionen fra, da den var lille, indtil den havde vokset sig stor. De Unge saa op til ham som til en Fader, og vi gamle saa op til ham som en af de Ældste baade i Leveaar og i Troen og i Missionens Tjeneste. Hvor vil vi savne ham i vor Kreds, naar vi samles! Og rundt omkring i Danmark, men særlig i Vestjylland og Aalborg, vil man ogsaa føle Savnet af ham. Men hans Minde vil leve iblandt os, og det være velsignet.«¹⁾

ANDERS STUBKJÆR.

Store Bededag, 25. April 1902, er Anders Stubkjærs Dødsdag, da kom Englene til hans lille, lykkelige Hjem i Holstebro Missionshus og bar hans frelste Sjæl hjem til Paradis.

Hjemkommen fra en længere Missionsrejse fejrede han sin 78-aarige Fødselsdag 18. April sammen med flere trofaste Venner. Om Aftenen var der Møde i Missionshuset, hvor 3 tilrejsende Brødre førte Ordet, og hvor de Unges Sangkor derefter gav en lille Koncert til Ære og Glæde for Fødselsdagsbarnet. Det var ret noget for Anders, som selv elskede Musik og Sang. »Aa, maa vi ikke høre den Sang en Gang til«, raabte han op til Koret, som havde sin Plads paa Pulpituret ved Siden af Orglet. Hans sidste Ord i Festsalen var: »Tak, Tak, Tak!«²⁾

Næste Dag var han syg, og faa Dages heftig Lungebetændelse nedbrød Hytten, der ellers var saa stærk. Men Gud gav ham et forunderlig skønt Sygeleje, hvorfra der er opbevaret mange herlige Ord, som vidner højt om det, der boede og levede i Manden, og hvilke himmelske Skatte han har taget med sig ind i den anden Verden. Saaledes det karakteristiske Træk, hvorledes hans Hustru³⁾

¹⁾ I. M. T. 1901, S. 745—746. ²⁾ I. M. T. 1902, S. 627. ³⁾ Død 10. August 1908 under et Ophold i Lønborg Præstegaard, hvor hendes Svigersøn var Forpagter.

staar ved Sengen — og græder; da vender Anders sig hen imod hende og siger: »Ja, kære Inger, hvis der skal grædes her, saa maa du besørge det. Jeg kan ikke, jeg er saa glad, saa glad.«

1. Maj var Holstebro Vidne til en Begravelse under saa stor Deltagelse, som vist nok aldrig før var bleven vist ved en Jordefærd der i Byen, da den ejendommeligste og mest fremragende af de Lægprædikanter, den danske Menighed har frembragt, blev flyet til Jorde.

2. Maanedersdagen (Onsdag 25. Juni) efter Anders Stubkjærs Død hjemkaldes efter lang Tids Svaghed men kun faa Dages Sygeleje hans gode Ven og medrejsende i mange Aar, Sigvardus Høyer i Aarhus.

Ved Efteraarsmødet i Ribe 1901 gav Bestyrelsen ham Tilladelse til paa Grund af Alder og Svagelighed at indskrænke sin Virksomhed til Aarhus. Og det vilde have været en stor Glæde for ham at deltage i Sommermødet i *Randers*, men længe i Forvejen var han klar over, at det kunde ikke ske. Hans Brødre og Medarbejdere i Indre Missions Gerning sender ham en »hjertevarm Broderhilsen« fra Mødet, og faa Dage efter lukker han sine Øjne, godt og vel 80 Aar gammel.

Om denne Missionens »gamle trofaste Arbejder«, som med usvækket Nidkærhed i mange Aar arbejdede for Guds Rige baade med Mund og Pen, skriver Fr. Zeuthen:

»Høyer var en ivrig, energisk Natur, der i alt hellere vilde være blandt de første end blandt de sidste. Men ved Siden heraf havde han et varmt og blødt Hjærte, aabent for de Mennesker, som han mødte i Livet. Hans altfor gode Tro til Mennesker bragte ham mange Skuffelser, der smertede ham. Han var en trofast Søn af den lutherske Kirke og stod fast paa Sakramenternes Grund; han var en Fjende af alt Sektvæsen og var ængstelig, undertiden for ængstelig for Paavirkning fra reformert Side.

Med hele sit trofaste varme Hjærte var han knyttet til den indre Mission. Hans Navn skal ikke glemmes af den indre Missions Venner; hans Minde være velsignet.«¹⁾

S. HØYER.

¹⁾ I. M. T. 1902, S. 444.

Og H. Bjarnesen slutter sin Omtale af Høyer særlig som Skribenten, der var saa flittig lige til det sidste med at nedskrive sine Prædikener, med disse Ord: »»Den indre Missions Tidende« skylder Høyer Tak for hans utrættelige Udholdenhed i at sende Bidrag til Bladet i en lang Aarrække, — som vi tror og haaber —, til Velsignelse for mange.«¹⁾

Men tilbage til Randersmødet, derfra er mere at fortælle.

Den ved Anders Stubkjærs Død ledigblevne Plads i Bestyrelsen besættes med Indre-Missionær H. Chr. Beck, og i de Unges Udvalg, hvor A. Stubkjær havde Sæde lige fra først af, indvælges i hans Sted A. Bülow.

H. CHR. BECK.

Med Hensyn til Indre-Missionærenes Aarsberetninger, som jo for en stor Del laa til Grund for den aarlige Beretning om Missionens Virksomhed i Missionstidenden, foretages en Forandring, idet Bestyrelsen vedtager, at »Antallet af Husbesøg opgives slet ikke, heller ikke til Bestyrelsen. For hvor mange Penge, der er solgt Bøger af hver enkelt, opgives kun til Bestyrelsen, der offentliggør det samlede Beløb.«

Denne Bestemmelse var formentlig foranlediget ved et Andragende til Bestyrelsen fra samtlige Øernes Missionærer, vedtaget paa deres Foraarsmøde i Frederiksborg 9.—10. April

1902 og indsendt ved Formanden for deres Konvent, Hans Sørensen i Eskebjerg. Denne Skrivelse gik dog et Skridt videre endnu, idet man ønskede, at Missionærerne maatte fritages for at faa offentliggjort i Missionstidenden, hvor mange Møder hver enkelt havde holdt i Aarets Løb. Dette Ønske begrundedes ved at vise hen til det uheldige i, at Folk var tilbøjelige til at anstille Sammenligninger og bedømme Arbejderne efter Antallet af Møder, ja verdslige Blade havde endog drevet Spot dermed. Ogsaa paa Missionæren selv kunde det have en daarlig Virkning: den, der kunde møde op med det højeste Antal af Møder, kunde fristes til Hovmod, og den, der kun havde et lille Tal at opgive, kunde fristes til Mismod. Og begge Dele var skadelige for hans Gerning.

¹⁾ I. M. T. 1902, S. 445.

Endnu kan meddeles, at ved dette Randersmøde nedsattes et Udvalg for Missionen blandt Mormonerne, og det kom til at bestaa af Præsterne: Fr. Zeuthen, A. Busch, C. Asschenfeldt-Hansen og H. Matthiesen samt Indre-Missionær H. Chr. Beck; senere tiltrædes det af Proprietær Heilmann, Kalbygaard. Tanken var, at man vilde forhandle med Venner i Amerika og anmode dem om at skaffe en Mand, der var skikket til Missionsarbejdet blandt vore Landsmænd i Utah. Denne Mand skulde saa komme til Danmark for at blive kendt med Menigheden herhjemme, inden han blev sendt ud til Arbejdet.

Allerede i Slutningen af 80-erne havde den danske evangelisk-lutherske Kirke i Amerika gjort et Forsøg paa at komme de mange Danske i Saltsøstaden til Hjælp. Og Modernemenigheden i Danmark var ogsaa saa smaat begyndt at støtte Sagen. Men den Mand, man havde valgt til Missionær, skuffede ganske den Tillid, man havde vist ham, og derved fik Mormonmissionen et slemt Knæk.

1897 henvendte »Den forenede danske evangelisk-lutherske Kirke« sig igen til sin danske Modernemenighed og tilbød at ville begynde en Mission i Utah, hvis man hjemme i Danmark vilde skaffe de fornødne Pengemidler. Det kom frem i »Den indre Missions Tidende« men uden Resultat.

Men saa i 1901 udkom der en Bog: »Blandt Mormoner«, som gav en gruopvækkende Skildring af Livet i Saltsøstaden. Lærer ved Præsteseminariet i Blair, Frimødt-Møller, medgav Bogen sin Anbefaling, idet han tillige oplyste, at der fandtes mindst 25,000 Danske i Utah, og at der intetsomhelst blev gjort for at bringe dem ind under Evangeliet. Og Vilh. Beck føjede hertil en Efterskrift, skreven lige en Maaned før hans Død (30. August 1901), hvori han rettede en kraftig Opfordring til den indre Missions Venner om dog nu her at tage fat.

Dette hjalp, knap et Aar efter var Udvalget, som før nævnt, dannet.

Men nu maa vi bort fra Randersmødet, — godt og vel et Par Maaneder efter dette Sommermøde afholdes det første Kursus for Indre-Missionærer paa Haslev Højskole.

FØRSTE
KURSUS FOR
INDRE-MIS-
SIONÆRER.

Denne Sag har sin Forhistorie.

Trangen til at udvide deres Kundskaber og paa den Maade dygtiggøres til Gerningen havde i lange Tider været fremme hos Indre-Missionærer.

Man gik gerne den Vej, at Missionæren i kortere eller længere Tid tog Ophold hos en kundskabsrig, troende Præst, som da

vejlede ham i hans Læsning og tillige ved Samtaler med ham søgte at bibringe ham flere Kundskaber paa forskellige Omraader af Theologien.

Saaledes hører vi allerede i 1870, at Peder Larsen opholdt sig 7 Uger hos Præsten Adam Bülow i Hjortshøj ved Aarhus for, som det hed, »at opklare sin aandelige Stilling«, mens Missionen betalte for hans Ophold og tillige underholdt hans Familie i Hjemmet. »Ved den Lejlighed,« skriver Peder Larsen, »fik jeg Tid til at læse Kirkehistorie og andre nyttige Ting, hvorved jeg fik klarere Syn paa Kirkens Grundlæggelse og Herrens Gerning gennem Naademidlerne.«¹⁾

Senere haves ikke faa Eksempler paa noget lignende. H. Chr. Beck opholdt sig saaledes i 1887 i Sommerhalvaaret hos John Hansen, da i Viby ved Kjerteminde. Denne gennemgik Hammerichs Kirkehistorie med ham, Skat Rørdams »Den kristelige Lære« dannede Grundlaget for Undervisningen i Dogmatik, og ud fra Apostlenes Gerninger, som læstes med Forklaringer, havde de mange rige Samtaler, hvor de kom ind paa mange Spørgsmaal vedrørende baade den indre og den ydre Mission. Vel omtrent ved samme Tid var Lars Aage hos J. Vahl i Nørre-Alslev, og Poul Jensen vides en Tid at have haft Ophold hos P. E. Blume.

Ved Sommermødet i Randers i 1886 drøftedes Spørgsmaalet om Indre-Missionærernes Uddannelse, og der fremførtes forskellige Meninger om denne Sag. Vilh. Beck var ikke særlig stemt for den, han var bange for, at de paa den Maade kun skulde blive »halv-studerede Røvere«, hvilket igen efter hans Mening vilde skade deres Gerning.

Paa Indre-Missionærernes Foraarsmøde i Hobro 17.—18. April 1894 fremsatte Jens Enggrob et Spørgsmaal til Drøftelse, som fandt enstemmig Tilslutning: at fremkomme med et Andragende til Bestyrelsen om at maatte faa en aarlig Ferie paa 4 Uger i den Maaned af Aaret, som Bestyrelsen maatte finde heldigst.

Henvendelsen vedtoges af samtlige tilstedeværende 28 jyske Indre-Missionærer, underskrevet af Fr. Moe og S. Høyer og indsendtes til Bestyrelsen til Afgørelse og Svar paa det kommende Sommermøde.

I Skrivelsen tilføjes, at dette Ønske hovedsageligt var fremgaaet af en Trang hos Missionærerne til at nyde godt af den Undervisning, som bødes paa Missionens Højskoler; de Missionærer, som paa den Maade vilde anvende deres Ferie, ønskede at samles, dels paa Haslev, dels paa N. Nissum Højskoler efter eget Valg.

¹⁾ Peder Larsen: Erindringer S. 38.

Bestyrelsens Svar, affattet under Sommermødet i Aarhus 1894, var gunstigt og lød saaledes: »Bestyrelsen tilbyder Missionærerne en 4 Ugers Ferie i August og Begyndelsen af September, og den ser gerne, at de benytter Ferien til et Ophold paa en af Missionens Højskoler. Paa Haslev Højskole er man villig til at modtage dem.«

Sagen er, at allerede før det omtalte Missionærmøde i Hobro havde Højskoleforstander Davidsen i Haslev ved Samtale med et Par Missionærer (Søren Beck og C. B. Kjær) faaet den Tanke, om det ikke kunde lade sig gøre at have nogle Missionærer en Maanedstid paa Skolen, hvor de saa kunde høre Foredrag, maaske ogsaa skrive Stil og Retskrivning og leve sig sammen, saa de i det hele kunde faa en aandelig Forfriskning til deres Gerning. Dette meddeler han Vilh. Beck, ja forelægger ham en hel Plan til Sagens Udførelse: nogle Præster i Forening med Forstanderen og 2 af Skolens Lærere skulde holde Foredrag for Missionærerne om »N. T.s Breve«, om »en af G. T.s Profeter«, om »Sekterne«, »Belysning af et af Tidens brændende Spørgsmaal« o. s. v. Men paa en eller anden Maade maa Sagen være strandet, den Gang blev det i alt Fald ikke til noget med et saadant Kursus — først 8 Aar efter, i 1902.

Samme Aar var der forøvrigt Tale om et Ophold for Indre-Missionærer, som maatte ønske det, paa N. Nisum Seminarium. Fra Forstander Andreasen i Forening med Venner paa Stedet forelaa der et Tilbud til Bestyrelsen, hvorefter der tilbødes Missionærer, dog kun et Par ad Gangen, frit Ophold med Adgang til Seminariets Undervisning i en af følgende Tider: 1. Septbr.—15. Marts eller 15. Marts—1. Juli.

Men man hører intet om, at dette er gaaet i Orden. Som først paatænkt, var det paa Haslev Højskole, at det første Missionærkursus blev afholdt i Dagene 26. August—5. Septbr. 1902.

Tilslutningen kan ikke siges at være stor: af 147 Indre-Missionærer møder 18, og dog bydes der paa et baade righoldigt og afvekslende Program:

»10 Foredrag af Præsterne Asschenfeldt-Hansen og Levinsen over Tysklands og Englands Kirkehistorie efter Reformationen.

8 dogmatiske Foredrag over 1. Artikel, Nadveren og Bønnen af Provst Blom, Provst Blume og Pastor Friis Hansen.

13 eksegetiske Foredrag over Filemon, Jakob, Filipenserbrevet, Romerbrevet og Joh. Evangelium af Præsterne Busch, Asschenfeldt-Hansen, Levinsen, Fibiger, Stricker og Kandidat Ricard.«¹⁾

¹⁾ I. M. T. 1902, S. 560.

Siden har der været holdt saadanne Kursus hvert Aar og med et stedse stigende Antal Deltagere, i 1909 er der saaledes c. 40 Indre-Missionærer og 10 mandlige og kvindelige Herregaardsmissionærer; Udgiften derved afholdes i Reglen af Missionens Venner som en Paaskønnelse af deres Missionærs Arbejde.

Hvorledes de c. 10 Dage forløber, og hvilken Velsignelse de rummer for Deltagerne, derom skriver en af disse, Indre-Missionær Peter Andersen i Aalborg:

»Der begyndes i Reglen paa en Tirsdag. Mandag Eftermiddag og Tirsdag Morgen har Fragtmanden travlt med at køre Sække med Sengetøj og Kufferter op til Højskolen, hvor Frøkenene Davidsen med stor Glæde tager imod Sagerne og har Værelserne gjort i Stand til at tage imod de velkomne Gæster.

Mandag Aften og Tirsdag Morgen kommer saa gerne de fleste af Deltagerne, der veksles kærlige Haandtryk, og gensidigt lyder det: velkommen til Haslev igen, og de nye Deltagere faar jo en særlig varm Velkomsthilsen.

Tirsdag Morgen begynder altsaa Kursuset. Kl. 8 Morgen ringer Klokken, det betyder, at Frokostbordet er dækket i den store Spisesal, hvor alle snart møder og finder sig en Plads ved et af Bordene. Naar Frokosten er indtaget, holdes der Andagt, som skiftevis ledes af en af Deltagerne og slutter med fælles knælende Bøn. Saa er der et Kvarter til at puste i, før der tages fat paa Arbejdet. Kl. 9 præcis ringer den som fast »Klokker« ansatte Deltager med Klokken, og alle samles i Højskolens store Foredragssal, hvor en Time forbavsende hurtig løber, medens der lyttes til et godt Foredrag, og Blyanten bruges saa meget, som man kan overkomme det. . . .

Præcis Kl. 10 ringer Klokken, og Timen er forbi; der er Fri-kvarter til Kl. 11, hvilket benyttes omkring i Gaard og Have, hvor man samles for at drøfte Dagens eller Tidens mest brændende Spørgsmaal, eller man underholder hinanden med at fortælle Op-levelser og lignende. Nogle søger hen til Kroketpladsen og slaar til Kuglerne, medens andre interesseret ser til.

Kl. 11 ringer Klokken, og næste Time begynder. Kl. 12½ spises til Middag, og efter denne holdes Hvil til Kl. 3. Fra 3—4 og fra 5—6 holdes igen Foredrag. Kl. 6½ drikkes The, og dermed er Dagens Gerning endt.

Aftenen tilbringes i Reglen omkring hos de mange kære Venner i Haslev By, som gerne vil se Missionærerne hos sig til et lille hyggeligt Samvær med en Kop Kaffe i Tilgift. Kl. 9 holdes Andagt paa Skolen for Skolens Personale og dem af Deltagerne, som er blevet

hjemme, hvorefter man søger til sit Værelse for at hvile ud og samle Kræfter til næste Dag.

»Men« — spørger maaske en og anden — »hvad faar I nu ud af det?« »Ja, jeg vil helst sige: Kom og se!« Men to Ting vil jeg dog nævne som det særlige Udbytte af et saadant Kursus. Først det, at vi faar vor Bibel lukket bedre op, eller rettere, vi hjælpes dybere ind i de herlige Skatte, som vor Bibel indeholder, ligesom vi ogsaa hjælpes til lidt mere Kendskab til Kirkens og Missionens Historie o. m. a. Men det største Udbytte er dog maaske, at Broderkærlighedens Baand bliver knyttet fastere og inderligere fra Dag til Dag og fra Aar til Aar.«¹⁾

Dette Aar (1902) er ellers, om man saa kan sige, Børnenes Aar, skiftevis hvert andet Aar har jo Børnegudstjenestesagen eller Ungdomssagen deres Fællesmøde. Mens Missionens Venner med større eller mindre Iver debatterer Rom. 7 og hvad deraf følger, har Børnegudstjenestesagen, endda nogen Tid forinden Missionens nylig omtalte Hovedmøde i Randers, sit Aarsmøde, denne Gang i Struer, 21.—22. Maj.

*FÆLLES-
MØDET (for
Børneguds-
tjenestesagen)
I STRUER.*

Fra og med Begyndelsen af 1902 har Børnegudstjenestearbejdet 10 Indre-Missionærer (i Jylland: 7, paa Sjælland: 2 og paa Fyn: 1), ansatte til at rejse nogle Maaneder af Aaret og virke for Sagen foruden Sekretæren, som rejser overalt efter Indbydelse, saa vidt han kan naa (i 1901 holdt han 45 Møder dels med, dels uden Børnegudstjeneste).

Et Vidnesbyrd om Udvidelse og Vækst baade i denne Sag og i Ungdomsarbejdet er, at det oprindelige Fællesudvalg, der ved Udvalgsmødet i Fredericia 14.—16. April havde antaget et nyt Navn: »Den indre Missions Udvalg for de Unges Foreninger og Børnegudstjenestesagen«, nu maa deles.

Dette havde været paatænkt før, men sker nu paa Udvalgsmødet i Dalum Præstegaard ved Odense 28. November 1902. Saaledes fremkommer altsaa 2 Udvalg, et for Børnegudstjenestesagen og et for de Unges Sag, dog har de begge en fælles Formand, Fr. Zeuthen, og det vedtages, at begge Udvalg, saa vidt muligt, skal holde Udvalgsmøde samtidigt og samlede en Gang om Aaret.

Udvalget for Børnegudstjenestearbejdet faar følgende Medlemmer: E. Nyeberg (Stenmagle), N. M. Lind (Hانبjerg), E. With (København), E. Paludan (Søndbjerg), Kr. Jakobsen (Kolding) og som Sekretær Joh. Vibe-Petersen.

Men vi kom lidt bort fra Mødet i Struer; det er godt besøgt,

¹⁾ Kr. Dagblad 1909, Nr. 290.

der er indtegnet 300 Deltagere, men ved Møderne samles c. 1000 Mennesker, saa Kirken ved Aabningsgudstjenesten ikke kan rumme dem, som vil ind, men der samtidigt maa holdes Møde i Missionshuset, og dette kan heller ikke huse Deltagerne i Forhandlingsmødet om Eftermiddagen, saa der maa samtidigt tales i Kirken.

Den ene Dag forhandles om Forældremøder, indledet af E. With, en meget lang og indgaaende Forhandling, der fortsættes næste Dag, paa hvilken der tillige diskuteres om det andet Emne: Barnedaaben og Børnegudstjenesten, indledet af Vibe-Petersen.

Mødet afsluttes med en vellykket Udflugt til Toftum Bjerge, nogle Skrænter ud mod Limfjorden; pr. Ekstratog befordres til Humlum Station c. 500 Deltagere, og Forsamlingen derude, ved hvilken forskellige har Ordet, tæller 7—800 Mennesker.

STRIDEN
VEDVARER.

Imidlertid vedbliver Uenigheden indenfor Missionen, i Stedet for at tage af tager den til. Og bestemtere maa den nu karakteriseres som en Strid, der føres imellem de 2 Redaktører af Missionens Blade: »Annekset« og »Den indre Missions Tidende«, idet »disse 2 Blade fører modstridende Lærdomme om Helliggørelsen.«¹⁾

Sidst paa Aaret 1902 og først paa Aaret 1903 fremkommer i »Annekset« bl. a. et Par Artikler af »En Præstekone«, som mange opfattede som misvisende i Retning af Syndfrihedslære, og som i hvert Fald indeholdt nogle Sætninger, der let kunde misforstaas.

Bjarnesen forespørger, hvad »Præstekonen« mener, N. P. Madsen svarer, og Bjarnesen skriver igen, idet han navnlig gør gældende, at disse Artikler ikke burde have været optaget uden nogen Bemærkning eller noget Forbehold fra Redaktørens Side. Kort sagt, her føres en ret uhyggelig Bladkrig, endda imellem 2 af Missionens ordførende Mænd.

Hertil kommer, at »Annekset« har skiftet Karakter og mere og mere bliver et udelukkende Helliggørelsesblad, — hvilket ikke var Meningen, da Vilh. Beck i sin Tid begyndte at udgive det.

Dette er derimod ganske i Overensstemmelse med den nye Redaktørs Tanke og Mening. I Foraaret 1902 hævder han udtrykkeligt, at »Annekset« vil være »et Opbyggelsesblad«, »et Helliggørelsesblad«, »et Samfundsblad« og »et Forhandlingsblad«.²⁾ Her er ikke særlig Tale om Oplysning, og dog var det just Bladets oprindelige Bestemmelse ved Siden af »Den indre Missions Tidende« som Opvækkelses- og Opbyggelsesblad at være et kirkeligt Oplysningsblad.

Nægtes kan det ikke, at det er meget uheldigt for Missionens

¹⁾ I. M. T. 1903, S. 437. ²⁾ Annekset 1902, S. 111.

Stilling og Trivsel, at dens 2 Redaktører saaledes bekriger hinanden, og at »Annekset« er blevet ført bort fra sin oprindelige Bestemmelse; paa denne Maade kan det ikke være »et Følgeblad« til Missions-tidenden.

Og i Længden kan hele dette Forhold ikke blive ved at bestaa.

Paa det aarlige Sommermøde, denne Gang i Næstved 17.—19. Juni, hvor Præste- og Missionærmødet maa opgives, da man paa Grund af det uforudsete Rigsdagsvalg kun kunde faa 3 Dage til Mødet, forhandler Bestyrelsen indgaaende med N. P. Madsen om denne Sag. Men da denne mener ikke at kunne gøre Forandring i den Maade, hvorpaa han hidtil har redigeret »Annekset«, og da Bestyrelsen ikke kan fravige sin Anskuelse om Planen, hvorefter Bladet skal ledes, maa han fratræde sin Stilling som Redaktør, idet man enes med ham om, at den offentlige Meddelelse herom skal lyde saaledes:

»Da undertegnede Bestyrelse for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« har ment at burde kræve, at »Annekset« til »Den indre Missions Tidende« skal føres tilbage til dets oprindelige Bestemmelse: at være et kirkeligt Oplysnings- og Forhandlingsblad, hvorunder selvfølgelig ogsaa Helliggørelsesspørgsmaal faar deres Plads, kun at Vægten ikke saa ensidigt som nu bliver lagt paa disse, og da Redaktøren af »Annekset« ikke har ment at kunne gaa ind derpaa, har vi anset det for rettest og sandest, at Samarbejdet mellem ham og os paa dette Punkt bliver hævet, hvorfor vi meddeler, at Pastor N. P. Madsen fra 1. Oktober fratræder Ledelsen af »Annekset«.«

Dette Skridt af Bestyrelsen medfører bl. a., at Grev Holstein for en Tid, godt og vel $\frac{1}{2}$ Aar, er udtraadt af Bestyrelsen. Efter Sommermødet i Næstved fremkommer han med en Erklæring, i hvilken han udtaler følgende:

1) at han inderlig fortrød, at han var gaaet med til at afskedige Pastor N. P. Madsen som Redaktør af »Annekset«, da han derved havde handlet imod sin Overbevisning;

2) at han for at bevare en god Samvittighed saa sig nødsaget til at afgive en offentlig Erklæring herom;

3) at Følgen af et saadant Skridt maatte blive den, at han traadte ud af Bestyrelsen.¹⁾

»Annekset« skal altsaa nu have ny Redaktør, og det bestemmes paa Bestyrelsesmødet i Næstved, at Redaktionen fra 1. Oktober 1903 overtages af Formanden, Fr. Zeuthen, som Redaktionschef

¹⁾ I. M. T. 1904, S. 177.

med Præsterne Chr. Sørensen og A. Bülow som faste Medarbejdere.

Men at denne N. P. Madsens Vægning ved at efterkomme Bestyrelsens Ønske angaaende »Annekset«s Redaktion, — som Fr. Zeuthen skriver, — »let vil kunne fremkalde en Rift i Missionens Vennekreds,«¹⁾ — det er sikkert nok. Mangt et Sted har hele denne Sag til Følge, at der opstaar aandelige Brydninger og Rivninger mellem Missionens Venner, som her deler sig for eller imod Bestyrelsens Beslutning. Dette sker selvfølgelig ikke mindst oppe i Thy, hvor N. P. Madsen bor. Et Vidnesbyrd herom har vi i den Omstændighed, at Bestyrelsen lader dette Aars Efteraarsmøde afholde i Thisted 10.—12. November just for ved Selvsyn at lære de aandelige Forhold deroppe at kende.

Ved dette Møde gøres Forsøg paa at faa Grev Holstein til at vende tilbage til Bestyrelsen. Og det lykkes.

I sit Svar paa Grev Holsteins Meddelelse om Udtrædelsen havde Formanden allerede erklæret, at hans Plads i Bestyrelsen stod tom, og udtalt det Ønske, at han atter vilde indtage den, og denne Udtalelse bekræftes nu ved Mødet i Thisted af den samlede Bestyrelse. Endnu lader Grev Holstein Sagen staa hen i nogen Tid, men da Spørgsmaalet om hans Genindtrædelse igen møder ham, har han nu intet andet Svar end dette: »Det er Menneskehensyn og Frygten for at blive kaldt en Vendekaabe eller et svajende Siv, som holder mig tilbage. Men et saadant Svar gælder jo ikke i Guds Rige. Jeg har ikke en eneste Grund til vedblivende at afslaa Opfordringen undtagen Hensynet til mig selv og min egen Ære, og dette er jo ikke en gyldig Grund.«²⁾ Og saaledes modtager han da paany det Hverv, som for 7 Aar siden blev betroet ham ved Vilh. Beck.

MISSIONS-
ARBEJDET
SVÆKKES
KKE.

Hele denne sørgelige Strid, hvor det som saa ofte gaar saaledes, at »Tilhængerne er mere kamplystne end Førerne«³⁾, synes dog ikke at have nogen paaviselig skadelig Indflydelse paa selve Missionsarbejdet.

Det gaar sin vante Gang med de 160 Indre-Missionærer og Lærere samt ikke faa Præster, som er i stadig Virksomhed med at forkynde Ordet, — og Arbejdet bærer Frugt.

For 1902 kan berettes det glædelige Resultat af Virksomheden, »at der er sket ikke ubetydelige Vækkelser baade i Jylland og paa Sjælland«⁴⁾, og idet Formanden slutter Beretningen om Arbejdet i 1903, skriver han: »Først vil jeg sige Gud Tak, fordi han

¹⁾ I. M. T. 1903, S. 437. ²⁾ I. M. T. 1904, S. 180. ³⁾ I. M. T. 1903, S. 329. ⁴⁾ I. M. T. 1903, S. 327.

ikke er bleven træt af at høre vore Bønner og ogsaa i det forløbne Aar har brugt den indre Mission til at vække og styrke det aandelige Liv i vort kære Fædreland. Men dernæst vil jeg minde om Herrens Ord: Høsten er stor, men Arbejderne er faa, bed derfor Høstens Herre, at ha'n udsender Arbejdere til sin Høst«. ¹⁾

Missionens Blade gør ogsaa deres Gerning og har omtrent samme Antal Abonnenter som hidtil; fra 1902 udgiver Missionen et nyt Blad, et Traktatblad »Et Ord med paa Vejen«, som redigeres af N. C. Hansen, Præst ved Apostelkirken i København (nu i Brænderup paa Fyn). Det er en Afløser af C. B. Kjærs »Søndagsmissionæren«, som Missionen var holdt op med at udbrede.

Børnegudstjenestearbejdet er i jævn Vækst, særlig hvad Børneantallet angaar, i 1902 forøges det med c. halvtredie Tusinde. I 1903 faar denne Gerning sin Rejsesekretær, idet cand. theol. J. Høher i Slemminge ved Sakskøbing paa Udvalgsrådet Dalum Præstegaard 28. November 1902 antages som saadan; med Bopæl i Odense begynder han sin Virksomhed i Marts 1903. Sekretærgerningen har nu naaet et saadant Omfang, at den maa deles: Høher bliver rejsende Sekretær, mens Vibe-Petersen er »korresponderende Sekretær«.

Aaret 1903 er ellers et Jubilæumsaar Søndagsskolernes Historie. 13. Juli 1903 er Hundredaarsdagen for Stiftelsen af den ældste af Verdens store Søndagsskoler, den første egentlige engelske Søndagsskole i London. Den var oprettet af troende Lægfolk og havde igennem 100 Aar understreget Lægfolks Arbejde i denne Gerning. Betegnende i saa Henseende er det, at Præsidenten altid havde været en Lægmand — lige indtil 1902, da for første Gang en Præst valgtes, den bekendte F. B. Meyer. I Jubilæumsaaret indtager dog igen en Lægmand Hæderspladsen. ²⁾

Ogsaa Ungdomsarbejdet gaar usvækket fremad, uanfægtet af Helligørelsesstriden, som føres mellem nogle af Missionens Venner.

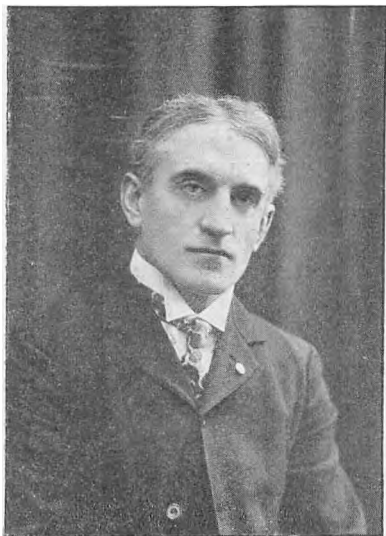
Fra dette Aars Begyndelse (1903) er O. Ricard Generalsekretær og som saadan kaldet til at arbejde ikke blot i Hovedstaden men overalt, hvor man ønsker hans Bistand, særligt da i Købstæderne.

Det første Aar naar han saaledes at besøge c. 30 Købstæder 2 à 3 Dage. Denne sin Gerning beskriver han selv saaledes: »Det

¹⁾ I. M. T. 1904. S. 298. ²⁾ 17. Septbr. 1903 var det 50 Aar, siden den indre Mission blev stiftet. Men dette Jubilæum gik saa stille af, at det, saa vidt jeg véd, slet ikke blev nævnt og endnu mindre fejret.

har været en ligesaa stor Glæde at sidde i Raad med Ledere og Medarbejdere som at tale til Hundreder af unge Mænd, som ingen i Aaringer har faaet i Tale, snart i Hoteller og Theatersale, snart paa Raadhuse og i Latinskoler. Der har været Lejlighed til at føre Ungdomssagen frem ved et Stiftskonvent og to Præstekonventer, og ved Højmessetjenester i talrige Købstæder har mange Menigheder faaet Kendskab til Sagen.«¹⁾

FÆLLES-
MØDET (for
de Unge) I
FREDE-
RICIA. EN
HOVED-
BEGIVEN-
HED.

O. RICARD.

Men Aarets Hovedbegivenhed er uimodsigeligt Fællesmødet i Fredericia i Pintseugen 3.—5. Juni — »det prægtigste Fællesmøde, vi endnu har haft«, som Sekretær V. Buch kalder det²⁾.

Mødet fandt en saa stor Tilslutning af Unge som ingen Sinde før ved saadanne Sammenkomster. Det dannebrogssfarvede Adgangstegn bæres her af 6,800 unge Mænd og Kvinder, og 2,100 indkvarteres i Fredericia og nærmeste Omegn. Særligt stærkt er Aarhus Stift repræsenteret, ikke mindre end c. 350 Deltagere møder derfra.

Man har en fortrinlig Festplads, hvor alle Møderne holdes. Men den er ganske vist af en egen Art. Hele Eksercerpladsen er omdannet til et mægtigt Telt, overdækket som den er med et Lærredstag, 100 Alen langt og 35 Alen bredt.

Biskop G. Koch indleder, og A. Busch prædiker. Missionens Formand byder de c. 5000 tilstedeværende velkommen, idet han minder om, at ligesom Navnene paa Krigergraven i Fredericia er samlet fra alle Danmarks Kanter og fra Norge og Sverig og Sønder-Jylland med, saaledes er der nu i disse Dage her samlet en Kristi Hær fra de samme Egne. Beretning om Arbejdet aflægges af Udvalgets 2 Sekretærer: H. F. Poulsen og C. Moe, og Foredrag uden og med Forhandling holdes af C. Skovgaard-Petersen, Maarum, og Fr. Zeuthen, henholdsvis om: Sand og falsk Storhed og om: Fortidens Arv — Fremtidens Maal.

Men »Mødets Højdepunkt« naas dog først Torsdag Formiddag: H. Ussings Foredrag og den efterfølgende Forhandling om: Den kristne Ungdoms Ansvar for Hedningeverdenens Ungdom.

¹⁾ De Unges Blad 1904, S. 35. ²⁾ De Unges Blad 1903, S. 108.

Saa stærkt som aldrig før lyder Raabet: »Kom over og hjælp os« ude fra den store Hedningeverden, ikke mindst fra de 300 Millioner unge Mænd og Kvinder, som beder om Redning ud af deres Elendighed.

Men Ansvarer for den hedenske Ungdom falder paa den kristne Ungdom.

Ogsaa de Unge maa da med i Missionens Gerning. De to Ting: det stærke Liv blandt de Unge herhjemme i de gamle kristne Lande og den store Nød derude i den hedenske Ungdom passer saa ypperligt sammen. Missionen maa ogsaa ind i de Unges Foreninger.

Dette er i Korthed Hovedtankerne i Ussings Foredrag, som efterfølges af en Forhandling, hvori en Række Talere deltager, »alle grebne og betagne af Aanden, som i stærk Grad laa over dette Møde«. ¹⁾

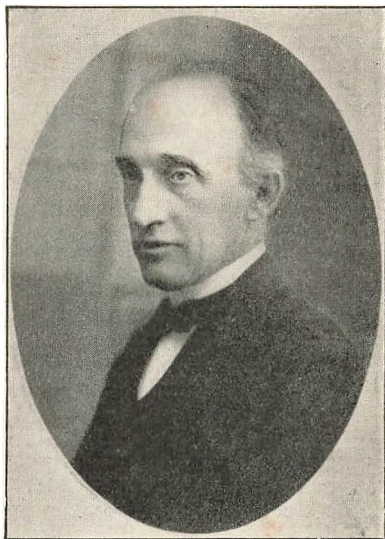
Foredraget sluttes med følgende Henvendelse til de Unge: »En Gang naar Dampen rigtig braser paa, naar Missionskærligheden er bleven rigtig varm og stærk, faar I vel ogsaa særlige Former for Missionen.« ²⁾

Og saaledes gaar det. Gnisten fra Fredericiamødet fænger: Missionskærligheden slaar ud i klar Flamme og bærer Frugt. Som vi senere skal se, faar ogsaa K. F. U. M. sin egen Missionsgerning i Hedningeland at understøtte, paa lignende Maade som K. F. U. K. havde haft sin allerede i nogle Aar (paa C. Moes Opfordring underholder K. F. U. K. Ellen Nielsen og Kathrine Nielsen, udsendte til Kina af D. M. S. i 1898) og »Børnene« ligeledes deres (C. Hornbech, udsendt til Indien af D. M. S. i 1902).

Men ligesom der er Tider i ens Liv, hvor man bliver særlig H. F. POULSEN SYG.
mindet om Kingos gamle Psalme:

»Sorrig og Glæde de vandre til Hobe,
Lykke, Ulykke de gange paa Rad,
Medgang og Modgang hinanden tilraabe,
Solskin og Skyer de følges og ad,
O. S. V.«,

saaledes gaar det ogsaa i Missionens Historie.

H. USSING.

¹⁾ De Unges Blad 1903, S. 100. ²⁾ S. St.

Meget glædeligt er det at høre om dette Fredericiamøde, der træffende betegnes som »en stor Konge-Revu over vort unge Mandskab lige for Verdens Øjne«. ¹⁾ Men sørgeligt er det at erfare, at den Mand, som Herren havde brugt til at rejse hele den kristne Ungdomssag, Bladets Redaktør og Udvalgets Sekretær fra Begyndelsen af, H. F. Poulsen, bliver alvorlig syg.

Et Ophold paa en Klinik i Slagelse og derefter hos en Læge paa Fyn bringer nogen Bedring. Omsider bliver han saa rask, at han tør vove en Rekreatjonsrejse til Middelhavet, og efter Hjemkomsten herfra har han godt Haab om at kunne overtage sin Præstegerning igen. Under sin Sygdom har han paa mange Maader erfaret Herrens Nærhed og Hjælp.

»For Hjemadgaaende« skriver han fra Algier: »Uden Tvivl har jeg haft Gavn af Sørejsen og den lange Hvile og venter at være rask nok til at tage fat, naar jeg kommer hjem.« »Dog«, tilføjer Redaktøren, »er det vist desværre ikke os, han foreløbig vil tage fat paa, men Præstegerningen.« ²⁾

Efter Hjemkomsten overrækkes ham en Hædersgave paa 1400 Kr. fra Medlemmer af de danske kristelige Foreninger for unge Mænd og unge Kvinder. Gaven sendes ham, den egentlige Grundlægger af Ungdomsbevægelsen paa Landet, med Tak for hans flittige og selvopofrende Arbejde for Sagen gennem 20 Aar.

Vel kan han nu igen overtage sit Præsteembede uden fremmed Hjælp, men baade sin Redaktørstilling og sin Virksomhed som Udvalgets Sekretær maa han nedlægge, om end han selvfølgelig bliver ved at være Medlem af Udvalget.

Det er nemt at forstaa, at det slet ikke er let saaledes at blive taget bort fra den Gerning, man har været med i fra først af og set vokse op fra en ringe Begyndelse til en stor Bevægelse. I den »Tak«, som Poulsen gennem de Unges Blad retter til de kære Venner, som gav ham den rige Kærlighedsgave, skriver han bl. a. saaledes:

»De 20 Aar, jeg har faaet Lov til at arbejde for vor kære Ungdomssag, er gaaet hurtigt, og jeg synes, at det er saa lidt, jeg har kunnet udrette, saa jeg har slet ikke fortjent nogen Paaskønnelse. Mange Gange har jeg med Sorg følt min egen Udygtighed og ønsket, at Herren vilde sende andre og dygtigere Kræfter til Arbejdet. Nu har han selv gennem den svære Sygdom løst mig fra denne Gerning og lagt den paa andre med yngre og friskere Kræfter, og I har med eders store Gave bidraget væsentligt til, at jeg med Glæde

¹⁾ I. M. T. 1904, S. 295. ²⁾ De Unges Blad 1904, S. 118.

og Tak, — om end der blander sig Vemod deri —, kan slippe den Virksomhed, hvortil jeg gennem de mange Aar var bleven knyttet med saa stærke Baand.«¹⁾

Nu skal altsaa baade Bladet have en ny Redaktør og Udvalget en ny Sekretær, og begge Bestillinger overtager Ricard, hvem ellers?

Fra Nytaar 1904 møder »De Unges Blad« baade med en ny Redaktør, — kun de første Numre besørger en anden —, og et nyt Hoved med Motiv fra Psalmens Ord: »Du det ser, jeg har i Sinde Rosenkrans om Kors at vinde«, tegnet af Maler K. D. Mygind i Odense. Og paa Udvalgsmødet 20. April i Fredericia træffes følgende Bestemmelse: »Efter Pastor Poulsens Fratrædelse som Sekretær for Udvalget varetager Generalsekretær Ricard som hidtil hans Arbejde, foreløbig til Efteraaret, og rejser indtil videre kun 5 Dage maanedlig.«²⁾

Mens vi er ved Omtalen af disse Sekretærforhold maa meddeles, »at Udvalget for de Unges Sag efter moden og alvorlig Overvejelse har optaget en ung Kvinde, Frøken Olga Andersen, til fra 1. Januar (1904) at virke ved Pastor Moes Side som Sekretær for K. F. U. K., foreløbig for ét Aar.«³⁾

Og Ricard, som meddeler dette, anbefaler hende saa forstaaende, idet han beder hendes Søstre om 3 Ting:

»Først at de vil optage hende i deres Forbøn; thi uden dette bliver vort Arbejde til en Byrde i Stedet for en Glæde;

dernæst at de vil skaane hende lidt og ikke stille alt for urimelige Krav til hende; mere end højest 14 Dage om Maanedens gaar det ikke paa nogen Maade an at rejse;

endelig at de vil tage søsterligt og overbærende imod hende; thi det er et helt nyt Arbejde, her optages, og hvo er dertil dygtig lige paa en Gang?«³⁾

Ved dette Skridt, som Udvalget her gør, er man i K. F. U. K. naaet frem til, hvad der havde været Genstand for mange og lange Overvejelser.

OLGA ANDERSEN.

EN KVIN-
DELIG SE-
KRETÆR

¹⁾ De Unges Blad 1904, S. 138. ²⁾ De Unges Blad 1904, S. 77. ³⁾ De Unges Blad 1904, S. 3.

Fra Udvalgsmødet i Fredericia 15.—16. April 1902 meddeles saaledes som Punkt 6: »Udvalget er stemt for at antage en kvindelig Rejsesekretær, naar en dertil skikket Person kan findes.«¹⁾

Og blandt de Bestemmelser, som tages ved Udvalgsmødet det følgende Aar i Odense 28. April (1903) findes ogsaa følgende som Punkt 8: »Der forhandlede paany indgaaende om Arbejdet for K. F. U. K. ved lønnede kvindelige Arbejdere — denne Gang med Haab om snarlig Løsning.«²⁾

Nu er det altsaa lykkedes at finde »den dertil skikkede Person«; først paa Aaret 1904 begynder den nye kvindelige Rejsesekretær sin

Virksomhed med en Række Møder i Landforeningerne i det sydligste Jylland; i Begyndelsen kaldes hun »Hjælpe-sekretær«, men ved Udvalgsmødet 26. Oktober 1904 i Odense vedtages at antage hende »som fast Rejsesekretær for K. F. U. K.«³⁾

I det hele synes K. F. U. K. ret at tage Opsving i disse Aar.

Ved Verdenskonferencen i Genf blev vore kristelige Pigeforeninger 28. Juli 1902 optagne i Verdensforbundet for disse Foreninger, og i dette Foraar 1904 lykkes det at faa afholdt det første Leder-møde for K. F. U. K.

Paa det før omtalte Udvalgsmøde i Odense 1903 overdroges det Sekretæren for K. F. U. K., Pastor Biering,

Komtesse Knuth og Frøken Møller at foranstalte Sammenkomster for Lederne af K. F. U. K., hvor det kunde lade sig gøre.

Og efter Indbydelse af Lederen af K. F. U. K. i København, Komtesse H. Knuth, samledes Dagen før Fredericiamødet i 1903 i K. F. U. K.s Hjem i Fredericia Ledere af K. F. U. K. baade i og udenfor København for at lære hverandre at kende og for at tale sammen om det Arbejde, som de alle elskede, og som de saa gerne vilde modnes til at røgte bedre.

Noget senere end fra først af paatænkt afholdes saa det første Fællesmøde for K. F. U. K. Ledere og Bestyrelsesmedlemmer i København i Pintseugen 26.—28. Maj 1904.

Og det er meget indholdsrige Dage. Her opfordres til grundigt

¹⁾ De Unges Blad 1902, S. 75. ²⁾ De Unges Blad 1903, S. 75. ³⁾ De Unges Blad 1904, S. 174.

1. LEDER-
MØDE FOR
K. F. U. K.

H. KNUTH.

Bibelstudium og Bibelkundskab som en nødvendig Betingelse for at kunne arbejde til Velsignelse blandt de unge Kvinder, K. F. U. K.s Historie baade hjemme og ude gennemgaas i store Træk, og der holdes Foredrag og Forhandling om Emner, der direkte gaar ud paa Ledernes Dygtiggørelse til deres Gerning. Komtesse Knuth indleder det ene Emne: »Hvorledes skal vi selv blive bedre Arbejdere?« og Fru Marie Ussing det andet: »Hvorledes skal vore troende Medlemmer blive sig deres Opgave bevidst og lære at tage den op?« Men det mest spændende Emne paa Programmet er aabenbart H. Ussings Foredrag om Spørgsmaalet: »Maa Kvinden tale i offentlige Forsamlinger?« Unægteligt et meget aktuelt Emne, hvor selvfølgelig Paulus' bekendte og omstridte Ord i 1 Kor. 14, 34 kommer for. Indlederen henfører dette Ord under det almindelige Præstedømmet, hvor Vidnesbyrdet for Mænd og Kvinder er lige, og hævder, at Kvinder maa tale i offentlige Forsamlinger. Kun Lærerembedet maa ikke betros hende. Gud har i Tidernes Løb brugt mange Kvinders Vidnesbyrd til Sjæles Frelse, og naar Herren udgyder sin Aand over sine Sønner og Døtre, saa de profeterer, maa de ogsaa have Lov dertil.

I Forbindelse med Mødet foretages en Udflugt til Ulvedalene — det minderige Sted, hvor Vilh. Beck i en Række af Aar havde holdt de store Sommermøder — og et Besøg paa Diakønisestiftelsen, og med en Gudstjeneste med Altergang i Jesus Kirken afsluttes disse Mødedage, fra hvilke Deltagerne rejser hjem berigede, styrkede og opmuntrede til deres Gerning.

Omtrent samtidigt med dette Møde i København afholdes i Svendborg Fællesmødet for Børnegudstjenestesagen (25.—26. Maj).

Her er ikke saa mange tilrejsende Deltagere (2—300) som i Struer for 2 Aar siden, og med Hensyn til Tilslutningen til Mødet fra Omegnen mærkes det tydeligt, at man er paa Sydfyn og ikke i Vestjylland. Ved Børnegudstjenesten i Frue Kirke, hvor endda gamle Kr. Jakobsen taler til Børnene, er ikke flere samlet, end at Koret kan rumme dem (c. 150 Børn), mens Kirken forøvrigt er fuld af voksne.

Betegnende er det, at som andet Forhandlingsmøde findes: Hedningemissionen i Børnegudstjenesten, indledet af H. L. Larsen (da i Nørre-Snede); saa vidt vides, er det første Gang, at denne Sag lægges frem til Behandling ved et saadant Møde — et Vidnesbyrd om, at Kærligheden til Hedningemission griber om sig i Menigheden. Nu ønsker man, at den gennem Børnegudstjeneste-

FÆLLES-
MØDET (for
Børneguds-
tjenestesagen)
I SVEND-
BORG.

gerningen skal bringes nær til Børnene og indpodes dem. Fra 1905 udgiver Udvalget for Børnegudstjenestesagen: Missions-Bibliotheket, der indeholder en Række Karakteristikker af Hedningemissionærer samt Skildringer af forskellige ejendommelige Missionsmarker og er beregnet paa Børnegudstjenestens Arbejdere.

Man forstaar let, at det ikke er muligt at gæste det naturskønne Svendborg uden med det samme at se sig lidt om. En Udflugt til Troense og Valdemarsslottet med det prægtige Slotskapel vinder da ogsaa god Tilslutning. 2 Dampere fyldes med c. 300 Mennesker.

I Følge Beretningen, som paa Mødet aflægges klart og grundigt af Sekretæren, Vibe-Petersen, er Sagen i det hele i Fremgang.

42 Børnegudstjenester er kommet til i det sidste Aar. Men Fremgangen er ikke ligelig fordelt over hele Landet: i Jylland under ét er der en lille Fremgang, paa Fyn og omliggende Øer en forholdsvis større og paa Bornholm forholdsvis den største; paa Sjælland og Lolland-Falster maa noteres en lille Tilbagegang i Børneantallet trods det, at Antallet af Børnegudstjenester er vokset noget.

1. KURSUS
FOR ARBEJ-
DERE I
BØRNEGUDS-
TJENESTEN.

Ogsaa et andet Vidnesbyrd om denne Sags Fremgang kan fremføres, nemlig dette, at Udvalget i dette Efteraar 1904 for første Gang lader afholde et Kursus for Arbejdere i Søndagsskoler og Børnegudstjenester.

Man indser Nødvendigheden af, at de Mænd og Kvinder, som arbejder i denne Herrens Gerning, maa søge at dygtiggøre sig saa meget som muligt, — særligt som Tiden nu er.

»At forstaa Børnenaturen, at lære at kende sin Bibel, at komme til at bruge den ret overfor Børnene er Maalet for de forskellige Foredrag, Øvelser og Anvisninger, som vil holdes eller gives under Kursus'et«¹⁾, saaledes hedder det i Indbydelsen.

2 Mødesteder vælges: for Øernes Arbejdere Næstved og for Arbejderne i Jylland Skjern; Møderne holdes samtidigt i 2 Dage (25.—26. Oktober) og med samme Program. Deltagelse i Mødet koster 1 Kr. for hver, og Vennerne i Næstved og Skjern giver Deltagerne frit Ophold.

Her bydes paa Tekstforklaring, Bibeltimer, Foredrag om forskellige Emner, Klasselæsning o. s. v., ligesom der i Forbindelse med Mødet holdes et offentligt Forældremøde den ene Dag og Børnegudstjeneste den anden; der afsluttes med Gudstjeneste med Skriftemaal og Altergang i Kirken.

Disse 2 første Kursus betegnes som »aaenbart vellykkede«²⁾,

¹⁾ Raadgiveren 1904, S. 151. ²⁾ Raadgiveren 1904, S. 175.

i Næstved møder 150 Deltagere og i Skjern 200, og der udtales et almindeligt Ønske om til næste Aar at faa saadanne Møder igen, hvilket ogsaa sker, i 1905 holdes de i Odense og i Horsens, i 1907 i Roskilde og i Randers o. s. v., men Deltagelsen er knap saa stor som ved det første Kursus.

Af T. Biering, Redaktør af »De Unges Blad« 1905, betegnes dette Aar 1904 som »et stille Aar«¹⁾, hvad Ungdomsarbejdet angaar. SOMMER-
MØDET I ES-
BJERG.

Imidlertid har vi dog sét, at det er ret rigt paa Begivenheder, — endnu et Par maa omtales.

Ved den indre Missions Sommermøde i Esbjerg 28. Juni—1. Juli var det første Gang, at Ungdomsarbejdere efter Indbydelse deltog i Forhandlingsmødet med Præster og Indre-Missionærer.

Efter Aftale med E. Nyeberg og A. Bülow havde Formanden indbudt dem til at komme til Stede og lovet, at Missionen skulde betale deres Rejse. Forholdet mellem Indre-Missionærerne og Sekretærerne var ikke alle Steder helt godt, saa det var af stor Vigtighed, at disse 2 Slags Arbejdere førtes sammen og kom til at lære hverandre at kende.

Det indledende Foredrag holdes af Fr. Zeuthen om: Den kristelige Verdensbevægelse og den danske indre Mission, »hvorefter følger en længere livlig og god Forhandling, hvori baade Præster, Missionærer og Sekretærer deltager, som virker sit til, at det gode Forhold og den indbyrdes Forstaaelse mellem disse tre Slags Arbejdere befæstes.«²⁾

Ved et Aarsmøde er det ret naturligt at se lidt tilbage paa det svundne Aar. Og da er der kun Grund til at takke Herren, fordi han stadigt vedkender sig og bruger den indre Mission.

I de nærmest foregaaende Aar havde der blæst som et Pintsevejrs med store Opvækkelser hen over Verden; baade fra den gamle Verden (England, Wales, Norge) og fra den nye (Nordamerika) havde man hørt, hvorledes Folk i Massevis var bleven grebne af Ordet, saa det gamle Pintsespørgsmaal: »I Mænd, Brødre, hvad skal vi gøre?« kom op i Hjærterne. Denne Bevægelse mærkedes da ogsaa her i Danmark; i Vinteren 1903—1904 skete der betydelige Opvækkelser i Sydjylland, ikke mindst blandt Ungdommen: »Skarer af Unge finder ind i Frelserens Favn«³⁾, i Vinteren 1904—1905 viste Opvækkelsen sig mere i Nordjylland.

1904 holder »Den indre Missions Tidende« 50-Aars Jubilæum, idet Bladets 1. Nummer udkom Januar 1854. Men Bjarne- sen, som holder sin Jubilæumstale allerede i Januar 1903, skriver i

I. M. T.
1854—1904.

¹⁾ De Unges Blad 1905, S. 31. ²⁾ I. M. T. 1904, S. 482. ³⁾ De Unges Blad 1905, S. 31.

Anledning af Bladets Jubilæum: »Der kunde vistnok siges en Del, der baade var kønt og sandt om, hvad Betydning Bladet i de mange Aar har haft i forskellig Retning. Vi vil imidlertid hellere »glemme det, som er bagved og række efter det, som er foran«. Den indre Mission har ikke Tid til at hvile paa sine Laurbær; for den indre Mission maa det bestandig hedde »fremad«, ogsaa hvad Missions-tidenden angaar.«¹⁾

Og paa Esbjergmødet oplyses, at den »ikke er gaaet fremad, men endog har tabt nogle Abonnenter«²⁾.

Mange holder for, at Aarsagen hertil nærmest maatte søges i den Omstændighed, at fra 1. Januar 1904 havde N. P. Madsen begyndt at udgive: »Filadelfia«³⁾, et Vækkelses- og Helliggørelsesblad, som han selv kalder sin »Prædikestol«. Og om dette Blads Abonentantal hedder det mod Slutningen af dets første Leveaar, at det »er vokset fra Kvartal til Kvartal, ja saa at sige fra Dag til Dag«⁴⁾.

Imidlertid oplyser Bjarnesen, som paa Grund af Sygdom ikke var i Esbjerg, at da han overtog I. M. T. ved Vilh. Becks Død, havde Bladet 15,800 Abonnenter, og omkring dette Tal havde Abonentantallet stadig uforandret bevæget sig i den Tid, han havde haft med Bladet at gøre — undertiden lidt over, saa lidt under, i Sommerhalvaaret gerne lidt mindre end i Vinterhalvaaret. I Følge indhentet Oplysning fra Forretningskontoret havde Bladet for Tiden (d. e. Septbr. 1904) 15,750 Abonnenter. Og med Rette gør han opmærksom paa, at fordi et Blad med saa mange Abonnenter har 50 færre i et Sommerhalvaar, kan man egentlig ikke sige, at det er gaaet tilbage. En anden Sag er, at Bladet burde have langt flere Abonnenter, og at Missionens Venner arbejder for lidt for dets Udbredelse.

NY Paa Bestyrelsens Møde i Esbjerg vedtoges bl. a. at omredigere
INSTRUKS. Instruksen for Indre-Missionærerne; den nye Instruks tilstilles dem i August.

Det er Missionærens Stilling til Præsten, det her drejer sig om. Instruksen af 1886 indeholdt følgende 2 Punkter: »Uden Sognepræstens Tilladelse maa Missionæren ikke afholde Forsamlinger efter offentlig Indbydelse i Pastoratet. Heller ikke maa han ytre sig angribende og nedsættende om Præsten og saaledes skade samme i hans Virksomhed.«

Disse 2 Punkter medtages ikke i de nye Instrukser.

¹⁾ I. M. T. 1903, S. 1. ²⁾ I. M. T. 1904, S. 543. ³⁾ Bladet er antaget af Indre Missions Bogudvalg og kan altsaa bestilles hos Missionens Udsendinge. ⁴⁾ Filadelfia 1904, S. 257.

Med Hensyn til det første Punkt henvises til, »dels at Forskellen mellem Forsamlinger efter offentlig Indbydelse — altsaa f. Eks. ved Bekendtgørelse i Bladene — og Forsamlinger, bekendtgjorte ved privat Bud fra Dør til Dør, er illusorisk, dels at efter Loven om »Brugen af Kirkerne af 15. Maj 1903« er Forudsætningerne andre, end de var i 1886.«

Og hvad det andet Punkt angaar, da er det ingenlunde Meningen nu at give Missionæren Lov til at skade Præsten i hans Virksomhed. Men Grunden til Udeladelsen af denne Sætning er, at den har udøvet et Tryk paa ømme Samvittigheder. »Det maa staa Missionæren saa vel som alle andre frit at have en Mening om Præstens Person, Lærdom og Virksomhed og at udtale denne, naar det sker paa en sømmelig Maade.«

Det er ellers Helliggørelsesspørgsmaalet, der stadigt optager Missionsvennerne i større eller mindre Grad paa de forskellige Egne. Ved Efteraarsmødet paa Holsteinborg 8.—10. November kommer det frem igen, idet Forhandlingen ved Præste- og Missionærmødet i Rude Missionshus drejer sig om Emnet: Fuldkommenhed, indledet af Fr. Zeuthen.

EN REDE-
GØRELSE
FRA BE-
STYRELSEN.

Et endnu klarere Vidnesbyrd i samme Retning er, at Bestyrelsen først i det nye Aar (Jan. 1905) i Missionstidenden udsender en Redegørelse angaaende hele dette Spørgsmaal, saalydende:

»Hvad vi kan bifalde og gaa med til, og hvad vi maa forkaste og tage Afstand fra.

En kort Redegørelse og Fællesudtalelse angaaende et Par Punkter i Helliggørelseslæren.«¹⁾

Grunden til, at dette Aktstykke fremkommer offentligt, er, at der enkelte Steder i Landet var begyndt at komme Misforstaaelse og Misstemning imellem Missionsvenner i Anledning af de mange Slags Røster, der lød angaaende de troendes Fremgang i Helliggørelse.

Med Grund maatte da den indre Missions Venner vente et vejledende Ord fra Bestyrelsen om denne vigtige Side af Troslivet og om de Lærdomme, som for Tiden førtes herom.

Det er 2 Punkter, denne Redegørelse omhandler.

Det ene er Helliggørelse ved Tro. Og skønt man ganske kan samstemme i Hovedtanken, at al sand og virkelig Helliggørelse er en Helliggørelse ved Tro, saa det er »Kristus i mig« og »jeg i Kristus«, der her udretter alt, maatte der dog tages Afstand fra den ensidige Fremhævelse af Helliggørelsen som Guds Værk alene, saa

¹⁾ I. M. T. 1905, S. 17.

der slet ikke maatte tales om noget Arbejde fra Menneskets Side. En saadan Udtalelse f. Eks. som den, at vi Mennesker under Helliggørelsen kun har ét at gøre nemlig »at ligge stille«, ligesom naar et Menneske er lagt op paa Operationsbordet, maatte afvises som ubibelsk og stridende mod troende Menneskers Erfaring gennem Aarhundreder¹⁾.

Det andet Punkt er Frigørelsen. Her protesteres paa det bestemteste imod den nye Frigørelseslære, der gaar ud paa, at den gamle Adam er død, bogstavelig død, »saa at man er ganske færdig med sig selv, helt kommen til Ende med sig selv og saaledes altsaa ogsaa helt frigjort fra Jeg'et, Selv'et, det vil sige det gamle Menneske«²⁾.

Ret mærkeligt er det, at Bjarnesen, som selv sammen med de øvrige Bestyrelsesmedlemmer er Underskriver, forsyner denne Redegørelse med en Efterskrift, hvori han udtaler, at man uden at fornærme dem, som havde affattet den, gerne kunde indrømme, at den paa sine Steder var noget uklar eller i hvert Fald noget vanskelig at forstaa i sine Udtryk. Og efter Sigende var han selv Hovedfatteren af den!

Saa vidt vides, er det første Gang, at Bestyrelsen saaledes fremkommer med en Vejledning til Missionens Venner i et bestemt Spørgsmaal, — man kan ikke undgaa at lægge Mærke til denne Redegørelse, saa snart man faar I. M. T. og Annekset for 1905 i Hænde.

NY REDAK-
TØR AF
»DE UNGES
BLAD«. Og dersom man saa griber efter »De Unges Blad« samme Aar-
gang, opdager man hurtigt, at »Hovedet« er det samme — men
Redaktøren en anden.

Sagen er, at det blev for meget for Ricard baade at være Generalsekretær med de til denne Gerning hørende mange Rejser, Redaktør og Sekretær i Udvalget, — alt dette taalte hans Nerver ikke.

I Oktober 1904 blev han saa medtaget, at han foreløbig maatte lægge alt Arbejde til Side. Og ved 2 af sine gamle Venners Offervillighed blev han sat i Stand til at kunne tage Ophold paa en bekendt Nerve-Kuranstalt i Schweiz. Meningen var, at han skulde komme hjem til Julen, men i Konstanz blev han standset af Sygdom og af Lægerne dér raadet til at vente mindst 2 Maaneder endnu med Hjemrejsen. I Slutningen af Marts 1905 kom han saa hjem med nye Kræfter til Arbejdet.

Ved Bestyrelsesmødet i Odense 26. Oktober vedtages, »at Pastor Biering skal besørge Arbejdet som Sekretær og Redaktør

¹⁾ I. M. T. 1905, S. 19. ²⁾ I. M. T. 1905. S. 21.

af D. U. Blad under Gencralsekretærens Fraværelse og fremdeles indtil 1. Maj 1905.«¹⁾)

Men det blev endda længere.

Fra Udvalgsrådet i Svendborg 26. Oktober 1905 meddeles, at Sekretær- og Redaktørposten fremdeles skal varetages af Pastor Biering med Hjælp af Pastor Ivertsen, Ejstrup, og cand. theol. Sigurd Madsen. Ricard kunde i Øjeblikket ikke efterkomme en Henvendelse om at overtage Gerningen, men vilde arbejde med særlig ved enkelte Rejser til Latinskolerne og de større Købstadforeninger.

Her ved dette Udvalgsråd deles for Resten det gamle Forretningsudvalg i 2: et for K. F. U. M. (Poulsen, Ricard og Biering) og et for K. F. U. K. (Komtesse Knuth, Olga Andersen og C. Moe).

I Følge den gennem en lang Aarrække fulgte Ordning skulde dette Aar (1905) have haft sit Fællesmøde for de Unge. Men det viste sig uoverkommeligt at skaffe Plads til disse store Ungdomsmøder hvert andet Aar. Der var kun faa Steder i Landet, som kunde rumme det store Antal Gæster, hvis Antal endda forøgedes Aar for Aar. Fra en Side set var dette jo glædeligt men fra en anden Side ret bedrøveligt, idet mange Unge paa den Maade blev afskaarne fra at kunne deltage i saadanne Møder, hvorfra de ellers altid medbragte saa stor Velsignelse.

I Stedet for Fællesmødet havde Udvalget da bestemt at lade afholde et Delegeretmøde, hvor Udsendinge fra samtlige Foreninger kunde mødes. Foreninger med indtil 50 Medlemmer fik Ret til at sende 1 Repræsentant, med over 50 men under 100: 2, med over 100 men under 150: 3 o. s. v.

Mødet holdes i Aalborg i Pintseugen 14.—16. Juni, men det forløber ikke ganske efter Programmet, idet ikke mindre end 3 af de ordførende Mænd: Fr. Zeuthen, Poulsen og Ricard er fraværende, den første forhindret af Embedsvirksomhed, de 2 andre af Sygdom.

C. 450 Repræsentanter giver Møde, og følgende Emner tages frem, dels med, dels uden Forhandling: Oplysning, indledet af Fr. Moe og P. Hedegaard, Missionskærligheden, indledet af T. Løgstrup, og Vækkelse, hvorom Harald Jensen holder Foredrag.

Om Fredagen drager mange af Mødets Deltagere paa en dejlig Skovtur til Rold Skov og Madum Sø, hvor der holdes Møde

1. DELEGERETMØDE
FOR DE
UNGE.

¹⁾ De Unges Blad 1904, S. 174.

med korte Taler af forskellige, og er rig Lejlighed til at stifte personligt Bekendtskab og faa talt rigtigt ud med hinanden.

For dem, som havde ordnet dette Møde, »var Barometret gaaet fra »Foranderligt« ned paa det helt tvivlsomme¹⁾, dels var Mødet forberedt med alt for kort Varsel, og dels var det meget vanskeligt at skaffe Talere; et stort Antal svarede Nej, fordi de var optaget af andet, og mange af dem, som havde lovet at komme, fik i sidste Øjeblik Forfald. Men — alligevel, Mødet blev godt, ikke mindst fordi Repræsentanterne mødte «med Bøn og ikke med Kritik»²⁾.

NY FESTDAG
FOR BØRNE-
GUDSTJENE-
STESAGEN.

Ogsaa Arbejdet for Børnegudstjenestesagen møder frem med noget nyt.

Det er en Selvfølge, at Søndagsskolen maa slippe Børnene ved Konfirmationsalderen, men nu kommer den Tanke frem at se at faa fat igen paa saa mange som muligt af dem, som har gaaet til Børnegudstjeneste, og i det hele søge at bevare Forbindelsen med dem.

Tanken fremsættes af cand. theol. C. J. Scharling, og formes nærmere saaledes, at Alle Helgens Søndag vælges som Samlingsdag for gamle Søndagsskoleelever.

Denne Plan drøftes nu først i Søndagsskoleudvalget i København, og senere forhandles Forslaget paa Udvalgsrådet i Fredericia 5. April, og begge Steder vinder det almindelig Tilslutning, ligesom ogsaa E. With anbefaler det i »Raadgiveren«.

Saaledes gøres da Alle Helgens Søndag til en aarlig tilbagevendende Festdag for Børnegudstjenestesagen. Første Gang holdes Festen 5. November 1905, og alle Vegne fra, hvor man saaledes havde forsøgt at samle forhenværende Søndagsskolebørn og paa forskellig Maade gjort Dagen saa festlig som muligt, meldes om rigtig Glæde over dette første Forsøg, som opmuntrer til Gentagelse.

Et Sted var ikke mindre end 25 forhenværende Elever mødt, et andet Sted vakte en Gardist i fuld Uniform ikke mindst Drengenes særlige Opmærksomhed, et tredje saas en Moder, der selv som Barn havde gaaet i den samme Søndagsskole, hvor nu hendes Børn gik o. s. v.³⁾.

INDRE MIS-
SION OG
BLAA KORS.

Henimod Slutningen af samme Maaned er det bedst, at vi begiver os op til Frederikshavn for dér at overvære den indre Missions Efteraarsmøde, som afholdes 21.—23. November 1905.

Særligt maa vi ikke forsømme at deltage i Præste- og Missionærmødet, hvortil der er fri Adgang for alle Missionens Venner,

¹⁾ De Unges Blad 1905, S. 110. ²⁾ De Unges Blad 1905, S. 111. ³⁾ Raadgiveren 1905, S. 178.

og hvor Chr. Sørensen indleder den lange og gode Forhandling med et Foredrag om: »Det særlige og den deri liggende Fare for det fælles«¹⁾.

Efter først at have mindet om Guds Børns aandelige Fællesskab i Kristus og om det fælles Arbejde for Guds Rige, der er en Frugt af det vakte Liv, vises hen til »det særlige«, nemlig dette, at Arbejdet nødvendigt specialiserer sig, hvorved fremkommer de særlige Arbejder for Guds Rige.

Og idet der peges paa 2 saadanne: Det blaa Kors og K. F. U. M., paavises Faren ved saadanne specielle Virksomheder; man bliver let selv noget særligt, noget for sig selv, og mister Sansen for Fællesskabet og dets Betydning.

Blaa Kors — hvad er det for noget? Det har vi ikke før hørt om. Nej, det er første Gang, det kommer paa Tale udenfor Bestyrelsens Kreds ved et af Missionens Halvaarsmøder.

Det blaa Kors er en kristelig Totalafholdsforening, som i Jesu Navn og ved Kristi Kors's Kraft »ved Siden af det bevarende Arbejde har stillet sig til Opgave at redde Drukkenskabens og Værts-huslivets Ofre fra timelig og evig Undergang«²⁾.

Det er en international Forening, der stammer fra Schweiz, hvor den første Blaa Kors Forening stiftedes med 27 Medlemmer 21. September 1877 af Præsten Louis L. Rochat i Genf og den bekendte Generalsekretær i K. F. U. M.s Verdenskomite, Ch. Fermaud.

Den første, som her i Landet bringer Det blaa Kors offentligt frem, er Diakonissestiftelsens Præst, N. Dalhoff, som i 1893 holdt Foredrag derom i Københavns Præstekonvent.

Et Par Aar senere føres Sagen ud i Praksis, idet den første danske Blaa Kors Forening ser Lyset ude paa Østerbro i København i Januar 1895, stiftet af H. O. Lange og H. P. Møllerup.

En Maanedstid efter, Februar 1895, dannes den første Bestyrelse for Blaa Kors, bestaaende af 5 Medlemmer: 3 Mænd (H. P. Møllerup, Formand, H. O. Lange og N. Juhl) og 2 Kvinder (Charlotte Sannom og Anna Sørensen), og det første Blad (»Meddelelser fra Det blaa Kors«) udsendes.

Og nu tages der fat paa Arbejdet med Iver og Kraft, — men det gaar her som saa ofte, naar noget nyt indenfor Guds Riges Arbejde bryder frem, der skal Tid til, inden der kommer rigtig Fart i

¹⁾ Trykt i Annekset (1906, S. 161—176), som fra 1. Oktober 1905 blev overtaget af Chr. Sørensen som Eneredaktør, saaledes som det var bleven bestemt ved Sommermødet i Nyborg 27.—30. Juni 1905. ²⁾ Mindeskrift i Anledning af »Det blaa Kors« 10. Aarsfest i Danmark, S. 5.

det: i det første Aar, 1895, findes 3 Lokalforeninger (i St. Jakobs, Kapernaums og Valby Sogne i København), i 1896 kommer 2 til (i Aarhus og i Thisted), i 1897 1 til, i 1898 2 til, i 1899 1 til, saaledes at der ved Aarhundredets Slutning ikke en Gang fandtes 10 Blaa Kors Foreninger her i Landet.

Straks da Foreningen stiftedes, vedtoges det, at naar der var dannet mindst 10 Lokalforeninger i Landet, skulde den første Generalforsamling sammenkaldes, bestaaende af Delegerede fra hver Lokalforening. Dette naas lige i det nye Aarhundrede (i 1900: 11 Foreninger), og den første Generalforsamling holdes da i København, Landets Hovedstad, den næste i Aarhus, Jyllands Hovedstad, saa i Odense, Fyns Hovedstad, 1903 i Vejle, 1904 i Næstved o. s. v.

Og nu kommer der Vækst og Fart i Arbejdet, ja »en rivende Udvikling«.

Ikke blot sker der en betydelig Tilvækst af Lokalforeninger, — ved Udgangen af 1904 er der over 100, hvoraf c. Halvdelen er i Jylland, — men meget andet tyder ogsaa paa Fremgang.

1904 begyndes der saaledes af Lokalforeninger et Arbejde blandt Børn, saa der ved Aarets Udgang er 9 Børneforeninger med c. 700 Børn (hovedsagelig Drengene).

Fra 1. Januar 1904 oprettes Hovedkontoret i Gothersgade i København, hvorfra alle Ekspeditioner besørges, og Kammerassessor S. Edholm antages til Forretningsfører.

Fra 1. Januar 1904 forandres Bladets Navn, som 1900—1903 var »Evangelisk Afholdstidende« til »Det blaa Kors«, og Redaktionen overtages af H. P. Møllerup, som det følgende Aar (1905) afløses af N. Juhl i Forening med S. Edholm.

Og paa Aarsmødet i Herning 1905 kommer Tanken om et Blaa Kors Redningshjem for drikkældige Mænd frem. I November samme Aar købes hertil Kjærshovedgaard, beliggende paa den jyske Hede i det nordvestlige Hjørne af Vrads Sogn, 1 Mil fra Bording Station. Og 1. April 1906 aabnes dette »Det blaa Kors Optagelses- og Redningshjem«, »der«, som det hedder i Hjemmets Regler, »er grundlagt for at yde Mænd, der vil udfris af de berusende Drikkes Magt, et Tilflugtssted, hvor de under et kristeligt Hjemms Velsignelse kan vinde Kræfter til at føre et nyt Liv. Livet i Hjemmet søges derfor grundlagt paa Herren Jesus Kristus og hans Ord«¹⁾.

Men vi maa nok standse her, at følge Blaa Kors stadigt fremadskridende Udvikling ligger udenfor denne Bogs Plan.

¹⁾ Aarbog 1906, S. 36.

Netop da Blaa Kors Arbejde, der er et Indre Missions Arbejde, er ude over de første Aars Vanskeligheder, kommer det i Forhold til den indre Mission.

Ved Efteraarsmødet i Ribe 1901 vedtager Bestyrelsen, at det overlades til de lokale Bestyrelser, om Møder for Blaa Kors maa afholdes i Missionshusene¹⁾.

I Anledning af en Indsenders Artikel om K. D. F. og K. F. U. M. skriver Redaktøren af »De Unges Blad« 1902 i en Efterskrift: »Vore K. F. U. M. har det direkte Formaal at vinde og bevare de Unge for Kristus og kan derfor ikke uden videre sammensmeltes med Foreninger, der, om de end er kristelige, dog tillige har andet Formaal, hverken K. D. F., Blaa Kors eller lign.«²⁾

Ved Udvalgsmødet i Odense 24. November 1903 svares paa en Henvendelse fra Blaa Kors Hovedbestyrelse om at advare Børnene i vore Børnegudstjenester mere mod Drukkenskab, »at Udvalget finder ikke en saadan Henvendelse nødvendig, da det antager, at vore Arbejdere allerede gør dette i fuldt Maal.«³⁾

Og ved Udvalgsmødet i Fredericia 20. April 1904 faar en Henstilling fra Blaa Kors om at optage dette Arbejde som et direkte Led af Virksomheden det Svar, »at vore Foreninger maa stilles frit i denne Sag, medens Hovedledelsen kun som hidtil kan sigte paa sit Hovedformaal: Sjælenes Frelse.«⁴⁾

Det ser ud til, at paa de jyske Indre-Missionærers Foraaarsmøde i Aalborg i 1905 er Blaa Kors blevet ret stærkt angrebet.

Og paa Efteraarsmødet i Frederikshavn i 1905 bringes, som sagt, Sagen paa Bane, og Indlederen slutter sin Omtale af den med følgende Ord:

»Der klages fra ikke faa Steder over, at Blaakors-Bevægelsen bidrager til at splitte Samfundene eller dog til at kølne Interessen for de mere fælles Samfundsopgaver. Jeg véd ikke, hvor meget disse Klager har paa sig, — der er jo selvfølgelig stor Forskel paa de forskellige Steder, og meget kommer an paa Ledelsen. Men er der blot nogen Sandhed i disse Klager — enten saa Grunden er den af mig her berørte (at man over sit eget særlige fristes til at glemme det store fælles), eller den mulig paa sine Steder er den adskilligt værre: at Blaakorsfolkene ser skævt til dem, der ikke kan slutte sig til deres Syn paa Totalafholdets Nødvendighed, — da

¹⁾ Eksempel paa, at den lokale Bestyrelse nægter Blaa Kors Missionshuset til deres Møder, haves i Kjøge. ²⁾ De Unges Blad 1902, S. 123. ³⁾ Raadgiveren 1903, S. 190. ⁴⁾ De Unges Blad 1904, S. 77.

turde der her være en virkelig Fare til Stede, som det ikke gaar an at lukke Øjnene i for. Det særlige maa ikke have Lov til at sprede Kærligheden til det store fælles. Saa sker der Ulykker. Og det er Livet, det kommer til at gaa ud over.«¹⁾

EN ADRESSE
OM N. P.
MADSEN.

At Forholdet til N. P. Madsen ikke af alle betragtes som endelig ordnet, fik Bestyrelsen Bevis paa ved samme Møde.

Her foreligger nemlig til dens Afgørelse en Adresse, forsynet med c. 30 Underskrifter og dateret Hjørring den 10. og Aalborg den 11. Oktober, hvori der andrages om, at Bestyrelsen for den indre Mission vil genoptage N. P. Madsen som Medarbejder ved Missionens Blade.

H. P. BJARNESSEN.

H. P. BJARNES-
NESEN
DØR.

Bestyrelsen beslutter enstemmigt at tilstille den første af Underskriverne følgende Svar:

»I Betragtning af den Uoverensstemmelse, der paa væsentlige Lærepunkter er til Stede mellem Pastor N. P. Madsen og Bestyrelsen, kan denne ikke tage det fra Dem og flere Underskrivere modtagne Andragende til Følge om at antage Pastor Madsen som Medarbejder ved Missionens Blade. Hvilket man ikke undlader at meddele til Underretning for Dem og øvrige Andragere.«

Godt og vel en 14 Dage efter dette Møde i Frederikshavn lider den indre Mission et stort Tab: »En af vore allerbedste Mænd, en af dem, som vi kortsynede Mennesker syntes, at vi daarligst kunde undvære«²⁾ — som Fr. Zeuthen skriver — H. P. Bjarnesen, Præst i Gudum og Fabjerg ved Lemvig, kaldes bort.

En lang, haabløs Sygdom, som han havde lidt af i nogle Aar, medfører omsider Døden³⁾.

I Pintsen 1902 ramtes han paa Vejen hjem fra sin Kirke af et apoplektisk Anfald, hvis Følger han aldrig forvandt paa denne Jord.

I Julen samme Aar overræktes der ham en Pengegave fra Venner i en stor Del Sogne i Vestjylland. Meningen dermed var

¹⁾ Annekset 1906, S. 167. ²⁾ I. M. T. 1905, S. 833. ³⁾ En anden af Missionens kendte Præstevener dør ogsaa i dette Aar: Jul. Friis Hansen, der ender sine Dage her paa St. Lukas Stiftelsen 5. August 1905. Hans Gerning falder særligt i København (Kirkesagen).

at sætte ham i Stand til ud paa Foraaret at kunne foretage en Rejse for sit Helbreds Skyld.

Og i Sommeren 1903 finder vi ham paa Helsehjemmet Bethesda paa Bornholm, hvor han opholder sig i 2 Maaneder og søger at vinde Kræfter, her »hvor«, som han selv skriver, »svagelige, nervøse og overanstrengte Mennesker kan finde Hvile og komme til Kræfter ved at færdes ved Strand og i Skov, tage Søbade o. s. v.«¹⁾

Men Sygdommen lader sig ikke ophæve —, og den lammer hans Kraft.

Sin Artikel i I. M. T. »Fra Annekset« i 1903 slutter han saaledes: »»At kives med nogen paa Vejen«, som Pastor Madsen taler om, har jeg derimod ikke Lyst til, allermindst under min nuværende Helbredstilstand og under de Vanskeligheder og Bryderier af anden Art, som jeg ogsaa for nærværende Tid har at kæmpe med.«²⁾

Og selv ved han godt, at hans Sygdom er til Døden om kortere eller længere Tid.

I en Artikel, betitlet: »Den indre Missions Tidende og Annekset«, hvori han med Styrke gør gældende, at Missions-tidenden bør vedblive at være »ublandet et Opbyggelsesblad og Meddelelsesblad«, og Annekset »vedblive at leve som Oplysningsblad og Forhandlingsblad«, udtaler han i 1904, at han paa Grund af sin Helbredstilstand maa være belavet paa snart at have udspillet sin Rolle, og at han næppe mere kommer til at deltage i noget Bestyrelsesmøde³⁾.

Og op mod Julen det følgende Aar, Søndag 10. December, kommer det, et nyt Anfald af Sygdommen gør hastig Ende paa hans Jordeliv, — just som han sidder og sysler med sin Redaktørgerning: et lige færdigt Nummer af I. M. T. falder ud af hans Haand.

Han segner om paa sin Post, — Præstegerningen havde han næppe kunnet gøre stort ved i disse Sygdoms Aar, i c. 4 Aar havde det været ham forment at betræde Prædikestolen — han, som passede dér som kun faa.

Og nu gaar det ham, som han selv saa kønt og sandt har skrevet til Svar paa Spørgsmaalet: »Hvor kommer et troende Menneske hen efter Døden?« »Vi skal ikke til et mørkt, taaget, uhyggeligt Dødsrige, men vi skal være med Jesus i det lyse, dejlige Paradis, og Paradis er ikke en Afdeling af de dødes Rige — urimelige og taabelige Tanke —, men Guds Paradis er i Himlen (2. Kor. 12, 2; Joh. Aab. 2, 7), det ligger i langt højere Grad end den Verden,

¹⁾ I. M. T. 1904, S. 272. ²⁾ I. M. T. 1903, S. 111. ³⁾ I. M. T. 1904, S. 182.

vi lever i, i de levendes Land, og det er langt borte fra de dødes Rige og er adskilt fra dette ved et uoverstigeligt Svælg.«¹⁾

Tirsdag 19. December begravnes han paa Gudum Kirkegaard.

Hans Hovedarbejde for den indre Mission var at redigere Missionstidenden, — rejse omkring og holde Møder kunde han slet ikke i de senere Aar.

Redaktørgerningen, som jo blev ham overdraget ved Vilh. Becks Død, røgtede han med stor Flid og Dygtighed.

Jeg mindes, at Vilh. Beck en Gang morede sig kosteligt over et Brev, han havde faaet, hvori han blev gjort opmærksom paa noget, jeg husker ikke hvad, der havde staaet i Missionstidenden, og Brevskriveren bad ham læse det.

Som om han ikke selv læste det Blad, som han Uge efter Uge sendte i Trykken!

Bjarnesen skriver selv: »At Bladets Indhold har sine Mangler, er der vist nok ingen, der bedre har Øjnene opladt for end jeg, hvad jo ikke er saa underligt, da naturligvis ingen læser I. M. T. med den Grundighed som jeg, der nøje gennemlæser hvert indsendt Stykke i det mindste 3 Gange.«²⁾

Fr. Zeuthen karakteriserer ham som »den stille, tavse, dybe Tænker«. »Oppe i sin Ensomhed i Gudum Præstegaard«, skriver han, »har han bedet meget, læst meget i sin Bibel, tænkt og grundet meget i vaagne Nætter og lidt og stridt meget. Hvad han skrev og sendte ud iblandt os, bar Præget af en Personlighed, der aandede for Guds Aasyn, der maaske undertiden kunde synes stræng, fordi han var stræng imod sig selv, men hos hvem dog den naturlige Strængthed var gennemstraaet af Naaden og Sandheden fra Jesus og hans Kors.

Paa Grund af hans tilbageholdne og tavse Væsen og paa Grund af, at hans Sygdom tvang ham til at holde sig i Hjemmet, har Guds Børn i Danmark ikke kendt ham og paaskønnet ham, som han fortjente at kendes og paaskønnes.«³⁾

Jeg husker en Begivenhed, som gjorde et vist Indtryk paa mig, og som sikkert karakteriserer Bjarnesen.

Det var ved et Missionsmøde i Ring ved Brædstrup, det Sted, hvor han begyndte sin Præstegerning og blev Redskab til mange Menneskers Frelse, og hvor han følgelig havde mange gamle Venner⁴⁾. Bjarnesen havde prædiket i Kirken, grundigt og ypperligt

¹⁾ I. M. T. 1906, S. 9. ²⁾ I. M. T. 1904, S. 600. ³⁾ I. M. T. 1905, S. 835. ⁴⁾ Hans Afskedsprædiken i Ring og Føvling Kirker 2. Juledag 1882 findes trykt i I. M. T. 1906, S. 34 ff.

— men vel langt, Gudstjenesten var forbi, og selvfølgelig vilde mange hilse paa deres gamle Præst; men han gik lige ned i Præstegaarden og satte sig dér, vilde hans Venner ham noget, kunde de finde ham dér.

Chr. Sørensen kalder ham »en Personlighed, en Karakter — det, man kalder en Mand«, og fremhæver, at hans Livs Særkende var hans Troskab imod Sandheden, — den han levede i, prædikede og skrev om. »Kanter havde han. Og han kunde støde. Men det var i Virkeligheden kun Sandheden fra Gud, den, som saa afgjort og helt var bleven hans Liv, der stødte, — og den skal støde, — lad saa være, at den hos *ham* paa Grund af hans Naturs Ejendommelighed kunde støde noget haardere, end det sædvanlig er Tilfældet, og maaske ogsaa til Tider noget haardere, end det var nødvendigt.«¹⁾

Han efterlod sig Hustru og 9 uforsørgede Børn, — hvorfor først i det nye Aar (1906) en Kreds af Præster og Lægmænd i Missionstidenden opfordrede Venner (særlig Indre-Missionærer) til hver i sin Kreds at indsamle og indsende Gaver, store og smaa, enten én Gang for alle eller aarlige. Paa denne Maade indkom c. 1600 Kr., hvoraf c. 200 Kr. var 2—5 aarlige Gaver — et Vidnesbyrd om, at Bjarnesen havde mange Venner i den indre Mission, der skønnede paa hans Gerning.

Dette Aar, 1906, har en meget lovende Begyndelse: Gud bruger den indre Mission, hvis Budget siden Regnskabsaaret 1904—1905 er oppe paa over 200,000 Kr., til store Ting. I Vinteren 1905—1906 blæser Pintsevejret hen over Danmark, og ved Missionens Arbejde sker Vækkelser rundt omkring, enkelte Steder i stor Stil.

Allerede i Efteraaret 1905 begynder Bevægelsen, og den tager mægtigt til først i det følgende Aar. Lad os høre, hvad Missionens Formand skriver derom:

»Paa Grund af Jesu Forbud (mod at tale om Helbredelse ved Jesu Ord) skal jeg ikke gaa i Enkeltheder i min Omtale af Vækkelserne, ikke nævne enkelte Sogne, Byer og Personer, Begivenheder og Historier, men blot sige, at vi har haft en forunderlig Vinter i Aar. En Indre-Missionær sagde forleden til mig: »Saadan en Vinter har der ikke været i Danmark siden Kristendommens Indførelse«. Lad det nu ogsaa være overdrevet, saa har der dog ikke i Mands Minde fundet saa mange Vækkelser Sted som i det Efteraar og den Vinter, der nu er forløben; og det ikke blot inde i København, hvad der har været skrevet meget om, men ogsaa og endnu mere herovre i Jylland, baade ude ved Vesterhavet og inde paa Heden

EN SKØN
VINTER.

¹⁾ Annekset 1906, S. 1—2.

og endnu flere Steder; ja, Vækkelsen er mærket i de fleste Egne af Danmark.«¹⁾

Bag efter følger »en vis Træthed og Sløjhed«²⁾

Og mon det kan være anderledes?

C. H. Spurgeon har i sin ypperlige Bog: Præsten hjemme og i Kirken, ogsaa et Kapitel, der handler om: Præstens Afmagts-tider, hvorom han blandt andet siger, at efter hans Erfaring er de Perioder, der fortrinsvis egner sig til at fremkalde Anfald af Nedtrykthed og Afmagt »først og fremmest Tiden umiddelbart efter et eller andet stort Resultat«³⁾.

Mon der saa er noget mærkeligt i, at Tiden efter en saa stor Vækkelse præges af Træthed og Sløjhed?

ET FORRET-
NINGSUD-
VALG NED-
SÆTTES.

Men hvorfor nu ikke i Aarets 3. Maaned se et Øjeblik ind i »Siloam«, — dér er Bestyrelsen samlet til Møde 13.—14. Marts. Og her kan vi ønske Missionstidendens nye Redaktør P. E. Blume Lykke og Velsignelse fra Gud til Gerningen. Han er, som han selv skriver, ikke »en ny Mand i den indre Missions Tidende«, siden 1869, da han første Gang dristede sig til at sende et lille Stykke⁴⁾ til Vilh. Beck med en lønlig Frygt for, at det skulde »blive vejet og fundet for let«⁵⁾, har han i den lange Aarrække været en flittig og dygtig Medarbejder ved Bladet. Just i disse Dage, først i Marts, overtager han Redaktørgerningen, hvortil han enstemmigt er opfordret af Bestyrelsens Medlemmer, efter at den siden Bjarnesens Død har været midlertidigt besørget af Filip Beck.

Ved Sommermødet i Nyborg 1905 var det bleven bestemt, at der »hvert Aar i Begyndelsen af Foraaret efter Indsendelsen af Missionærernes Beretninger skulde afholdes et Bestyrelsesmøde«.

Arbejdsstoffet til Bestyrelsen var efterhaanden blevet saa overvældende, at den ikke kunde nøjes med at samles de 2 Gange om Aaret ved Halvaarsmøderne; hvad der tidligere var sket undtagelsesvis nogle faa Gange, at der var bleven afholdt ekstraordinært Bestyrelsesmøde, fastslaas nu som Regel.

Og ved dette Bestyrelsesmøde i »Siloam« gaar man af samme Aarsag endnu et Skridt videre; her nedsættes nemlig et Forretningsudvalg, »som behandler de løbende Sager, forbereder de Sager, som skal forelægges den samlede Bestyrelse, fastsatter Dagsorden o. s. v.«

Det kom til at bestaa af Formanden og 3 valgte Medlemmer af Bestyrelsen: A. Fibiger, C. Holstein og H. Chr. Beck.

¹⁾ I. M. T. 1906, S. 331. ²⁾ I. M. T. 1907, S. 301. ³⁾ S. 242. ⁴⁾ Om »de helliges« Synder (I. M. T. 1869. S. 487 ff.). ⁵⁾ I. M. T. 1906, S. 129.

Siden vi beskæftiger os med den Slags Anliggender, kan vi næste Maaned høre om interessante Nyheder fra Udvalgsrådet for de Unge i Fredericia 4. April 1906.

Her forhandles og vedtages, at Stillingen som K. F. U. K.s Sekretær overtages af Olga Andersen, til hvem altsaa alle Indmeldelser af Foreninger, Forespørgsler, Breve o. s. v. fremtidigt sendes. Efter 23 Aars Virksomhed i Sekretærgerningen fratræder altsaa C. Moe, mens han selvfølgelig beholder sin Plads i Forretningsudvalget.

En anden nok saa vigtig Beslutning tages paa dette Møde.

Ikke blot faar Udvalget »Navneforandring«, idet det for Fremtiden vil bære følgende Navn: *Fællesbestyrelsen* for de kristelige Foreninger for unge Mænd og for unge Kvinder i Tilslutning til »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«. Herom skrives: »Hovedgrunden til Navneforandringen er den, at det gamle Navn ikke var betegnende nok. Der er »Udvalg« for næsten alt paa Jorden, men der er kun én Fællesbestyrelse for K. F. U. M. og K. F. U. K. Det fulde Navn betegner ogsaa det sande Forhold til Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, saaledes som det er, og alt længe har været.«¹⁾

Men, som C. Moe skriver, »der indføres en delvis demokratisk Forfatning«²⁾, saaledes at de Unge selv i Fremtiden skal vælge nogle Medlemmer ind i Bestyrelsen gennem Delegeretmøderne, som derved faar fast Plads i hele Ordningen.

Den om denne Sag vedtagne Paragraf lyder saaledes:

»Bestyrelsen bestaar af 16 Medlemmer, hvoraf Bestyrelsen for K. F. f. d. i. M. i D. vælger 4 Medlemmer, Delegeretmødet og Bestyrelsen selv hver 2 Mænd og 2 Kvinder, K. F. U. M. og K. F. U. K. i København hver 1 Medlem. Repræsentanterne i Verdenskomiteerne er faste Medlemmer af Fællesbestyrelsen. Bestyrelsen vælger selv sin Formand, Viceformand, Sekretærer og Kasserer«³⁾.

Paa Sommermødet i Aarhus 26.—29. Juni 1906 sanktionerer den indre Mission saavel Navneforandringen som hele denne nye Ordning, idet den dog bemærker: »Man gaar selvfølgelig ud fra, at den med Verdensforbundet sluttede Overenskomst angaaende Betingelserne for Indgaaelsen paa Pariserbasis fremdeles opretholdes«⁴⁾.

Fra de Unge Sag vender vi os til Børnegudstjenestesagen,

¹⁾ De Unge Blad 1906, S. 142. ²⁾ De Unge Blad 1908, S. 211. ³⁾ De Unge Blad 1906, S. 142. ⁴⁾ Ved Bestyrelsesmødet i Aarhus anerkendes ogsaa et Udvalg, der er dannet for Herregaardsmissionen med Proprietær A. Galsgaard, Lille Købelev Gd. ved Nakskov, som Formand, og E. Nyeborg som den indre Missions Repræsentant.

BØRNEGUDS- som har sit Aarsmøde i Pintseugen, 7.—8. Juni, denne Gang i
TJENESTE- Herning.

SAGENS Mødet er præget af »den hjærtelige og glade Samfundsånd«
AARSMØDE I og betegnes derfor som et »rigtig dejligt Møde«. Dag efter Dag bliver
HERNING. det bedre og bedre. Første Dag indleder Kr. Jakobsen Emnet: Børn og Bøn, hvorpaa følger en »rar Forhandling«, anden Dag behandler P. Blomberg Emnet: Disciplin ved Børnegudstjenesten, og hans Foredrag¹⁾ efterfølges af en særdeles livlig Forhandling, hvorom »Raadgiveren« siger, at den »sikkert vil bære god Frugt i mange af de Børnegudstjenester, der havde Repræsentanter ved Mødet«²⁾.

Men »Perlen i hele Mødet« er Udflugten til Himmelbjerget, — og det skønt Vejret just ikke var det mest glimrende, det regnede af og til, saa Føret heller ikke var det bedste. Men her, hvor Gud taler gennem den smukke, ejendommelige, storslaaede Natur, kommer selv Blombergs Veltalenhed til kort.

Af Sekretærens Beretning, som aflægges paa dette Aarsmøde, fremgaar, at der er Fremgang i Arbejdet: en Forøgelse med over 30 nye Børnegudstjenester, over halv tredie Hundrede Arbejdere, og over 2000 Børn siden sidst.

Men tænk ogsaa, hvilken Arbejdsmark her foreligger: c. $\frac{1}{2}$ Million Børn mellem 7 og 14 Aar med ikke engang 50,000, som søger Børnegudstjenester og Søndagsskoler, c. 2000 Sogne med kun c. 700 Børnegudstjenester! Her er langt igen. Høsten er stor, men Arbejdet lille, og Arbejderne faa.

1. SÆRLIGE I Ugen efter dette Møde i Herning har vi et ekstraordinært
DELEGERET- Delegeretmøde, K. F. U. M.s første særlige Delegeretmøde i
MØDE FOR Esbjerg 13.—14. Juni 1906.
K. F. U. M.

Ved Afholdelsen af dette Møde betegnes »Fremskridt ved følgende Bevægelse: Fællesmøder for Børnegudstjeneste- og Ynglingesagen, særlige kristelige Ungdomsstævner, fælles Delegeretmøde for K. F. U. M. og K. F. U. K. og endelig nu: Delegeretmøde for K. F. U. M. alene. Det taler om Arbejdets Vækst.«³⁾

Og den ene Sag, som ganske behersker dette Møde, er Hedningemissionen og de Unge.

D. M. S. Formand, A. Busch, lægger Emnet frem: Hvorfor skal Hedningemissionen være os en Hjærtesag? og udtaler, »at Herrens Rigssag staar for K. F. U. M.s Dør og venter paa at blive lukket ind«⁴⁾. Til Stede er endvidere D. M. S. Sekretær, T. Løgstrup, Ejler Morthensen, som ved Siden af sin Gerning i K. F. U. M. i

¹⁾ Trykt i Raadgiveren 1906, S. 121—124, meget fornøjeligt at læse. ²⁾ Raadgiveren 1906, S. 90. ³⁾ De Unges Blad 1906, S. 119. ⁴⁾ S. St., S. 120.

København siden 1. Novbr. 1905 har taget en Gerning op for K. F. U. M.s — og K.s Hedningemission rundt om i Foreningerne, Kina-missionærer Vyff, Missionspræst L. P. Larsen fra Madras o. s. v. Kort sagt: »Spidserne« er mødt.

Et praktisk Resultat kommer da ogsaa ud af de mange Ord, idet der vælges et Udvalg paa 9 Mænd til at føre Missionssagen mere frem i Foreningerne, Formand bliver Grev J. Moltke, Danmarks Repræsentant i Verdenskomiteen, E. Morthensen bliver Sekretær, medens D. M. S. faar sin Repræsentant i P. Hedegaard. Til Kasserer for denne Missionskomite vælges P. Frandsen-Jørgensen i Vamdrup.

Paa sit første Møde i Esbjerg beslutter dette Udvalg at overtage D. M. S.s samtlige Udgifter ved Missionselev Nørgaards Uddannelse (c. 1400 Kr.) og hans Ophold i Odense (c. 500 Kr.), ligesom Formanden bemyndiges til at sætte sig i Forbindelse med Ledelsen af K. F. U. M. i Japan og forespørge, om de agtede at tage et Ungdomsarbejde op i Port Arthur, Dalni og An-dung.

Her sker altsaa dette, at »K. F. U. M.s Hedningemission« nu antager fastere Form og Skikkelse baade med Hensyn til Ledelsen, det hjemlige Arbejde, Pengenes Anvendelse o. s. v.

Her er det paa sin Plads at minde om, at et Led i den indre Missions Ungdomsarbejde er Højskolearbejdet.

I Efteraaret 1906 faar nemlig Missionen sin 6. Højskole.

DEN 6. HØJ-
SKOLE.

Af de 5 gamle Højskoler, som nu i en Aarrække havde fortsat deres Virksomhed, kan navnlig Haslev glæde sig ved et stort Antal Elever. Siden 1904 findes her ogsaa en Landbrugsskole, ledet af Landbrugskandidat K. Jensen, og siden 1905 et smukt tidssvarende Seminarium, hvis Forstander er Oskar Petersen; 22. August begyndte Undervisningen i Landbrugsskolens Lokaler, og Seminariet indviedes 1. December af Fr. Zeuthen.

Fra Maj 1905 bestaar desuden en Kvindehøjskole med Hus-holdningsafdeling i Guldborg paa Lolland, der ledes af Lærer Julius Petersen og Hustru¹⁾.

Og nu kommer altsaa den 6. Indre Missions Højskole til i Tommerup paa Fyn.

I flere Aar havde det været paa Tale iblandt Missionens Venner, at ogsaa Fyn burde have sin Højskole. Naar Sjællænderne havde deres store Højskole i Haslev og Jyderne ikke mindre end 4, hvorfor skulde saa Fynboerne ikke ogsaa have deres?

Da Spørgsmaalet om Oprettelsen af en Indre Missions Land-

¹⁾ Paa Sommermødet i Haslev 1907 anerkendes Guldborg Kvindehøjskole som et Arbejde i Tilslutning til den indre Mission.

brugsskole i 1904 kom op, traadte da ogsaa straks nogle Venner sammen for at faa udvirket, at den kom til at ligge paa Fyn, i Tommerup.

Denne Plan om Oprettelsen af en saadan Skole, som offentlig fremsattes af Lærer P. Sandbæk, allerede mens han var Lærer ved Haslev Højskole, er ellers ikke hel ny.

I April 1902 blev der nemlig i Børkop afholdt et Møde af Højskolelærere og Lærerinder (foruden nogle Lærere var de 5 Højskoleforstandere personlig til Stede), hvor Sandbæk fremkom med sine Tanker og Planer om Oprettelsen af en Indre Missions Landbrugsskole i den Hensigt at erfare, hvilken Stilling Missionens Højskoler vilde indtage hertil.

TOMMERUP HØJSKOLE.

Nu, som før sagt, blev det hverken Fynboer eller Jyder, som fik en saadan Skole, men derimod Sjællænderne i Haslev, hvor det forøvrigt fra først af havde været Meningen, at Virksomheden skulde udvides til ogsaa at omfatte en Landbrugsskole, saa snart Forholdene blev gunstige i den Henseende.

Men ved denne for mange noget uventede Afslutning paa Sagen: en Indre Missions Landbrugsskole, fik den gamle Tanke om en Højskole paa Fyn ny Næring.

Og omsider lykkedes det at faa Tanken ført igennem.

Odense Amtsraad besluttede nemlig at nedlægge og afhænde Tommerup Amtsfattiggaard med Opdragelsesanstalt for for-

sømte Børn (opf. 1886, Plads til 160), og den laa just nær ved det Sted, hvor man havde tænkt sig, at Landbrugsskolen skulde have ligget.

Herved opstod den Tanke hos flere, at her var en billig og bekvem Maade at faa den ønskede Højskole paa.

Præsten i Tommerup, Th. I. Petersen, indbyder da 14 Mænd fra forskellige Egne af Fyn til en privat Sammenkomst i sin Præstegaard Kristi Himmelfartsdag, 24. Maj 1906, for at drøfte denne Sag.

Og det viser sig her, at der var udelt Stemning for at erhverve denne Opdragelsesanstalt, hvis Bygninger var vel skikket til en Højskole og kunde bruges saa godt som uden nogen Forandring.

Der nedsættes derfor et Udvalg paa 5 Medlemmer, som allerede den følgende Dag henvendte sig til Stiftamtmanden, der stillede sig meget velvilligt til det eventuelle Køb af Anstalten. Og nu gælder det at faa Sagen sat i Værk, hvorfor der 7. Juni samles en større Kreds af Missionsvenner i Tommerup Missionshus »Salem« (opf. 1889) for at komme til Kundskab om, hvorvidt flere Venner vil være med. Ogsaa her vinder Tanken Tilslutning, saa nyt Møde holdes igen 19. Juni, hvor Repræsentanter fra fynske Samfund beslutter at købe Anstalten, som havdes paa Haanden til 1. Juli. Et Udvalg vælges til at ordne Købet, som afsluttes 13. Juli, idet disse Mænd køber Anstalten for 60,000 Kr. Samme Dags Aften vælges en foreløbig Bestyrelse, der kunde fungere, indtil et Aktieselskab var dannet, og det besluttet at træde i Forbindelse med daværende Lærer ved Lyngby Landbrugsskole, P. Sandbæk, om at overtage Forstanderpladsen ved Skolen. Paa et nyt Møde 20. Juli antages denne, og man beslutter at begynde Virksomheden Novbr. 1906.

Lørdag 3. November er der Fest i Tommerup, da indvies den første fynske Indre Missions Højskole, der ligger i et udpræget fynsk Landskab med Bakker, Skove og levende Hegn, og hvad bedre er, midt i et levende Samfund og paa et Sted, der fra gammel Tid har været Samlingsplads for Missionens Venner fra Fyn.

I den store, rummelige Gymnastiksal, der er tæt pakket af siddende og staaende, som er strømmet sammen, særlig fra det sydvestlige Fyn, byder først Udvalgets Formand, Gaardejer P. Nielsen, Dærup, velkommen, hvorefter A. Busch som Medlem af den indre Missions Bestyrelse holder Indvielsestalen; endnu taler Skolens Forstander og Stedets Præst, der minder om, at en Draabe af Guds Naades Flod er mægtig til at stille Tørsten i et Synderhjerte og til at fremkalde nyt Liv og ønsker, at mange unge Mænd og Kvinder maa opleve dette under deres Højskoleophold.

Skolen, der ejes af et Aktieselskab, og hvis Bestyrelse vælges, dels af Aktionærerne, dels af Bestyrelsen for den indre Mission, begynder med 19 Elever den første Vinter, er fra 1909 statsanerkendt og saaledes ude over de første Vanskeligheder, og har et jævnt stigende Elevantal.

DEN
2. THYSKE
KRIG.

Vender vi os nu fra »Grenene« til selve Stammen, da er Helliggørelsesstriden ingenlunde forbi. Siden N. P. Madsens Afskedigelse som Redaktør af Annekset og Bjarnesens Død føres den dog ikke saa meget som en Bladkrig, men udkæmpes mere i det skjulte rundt omkring i Samfundene, hvor disse aandelige Brydninger i alt Fald for en Tid virker Splittelse.

Og efter at Baalet, som var lagt til Rette og forlængst antændt, havde ulmet en Tid, slaar det nu ud i lys Lue.

Anledningen hertil er, at det oppe i Thy kommer til et stærkt Sammenstød mellem den gamle indre Mission og det nye, som var sat i Bevægelse ved N. P. Madsens Virksomhed.

Særligt staar Striden mellem de ældre Indre-Missionærer og deres Venner paa den ene Side og Indre-Missionær Aagaard fra Hadsund, der foretager hyppige Missionsrejser i Thy, og hans Venner, som holder med »Frigørelseslæren«, paa den anden Side.

De thyske Indre-Missionærer indgiver til Bestyrelsen en meget alvorlig Klage over Aagaard, hvem de ønsker helt fjernet, idet de formener, at Frigørelseslæren og den Forvirring og Tvedragt, som er dens Følge, faar Næring igennem hans Virksomhed i Thy.

Fra den modsatte Side fremkommer fra N. P. Madsens Tilhængere en med talrige Underskrifter fra mange Sogne i Thy forsynet Adresse til Fordel for Aagaard, idet man henviser til betydelige Vækkelser, som skal være bleven fremkaldt ved hans Møder.

Saaledes er Sagernes Stilling, da Bestyrelsen samles ved Efteraarsmødet i Nakskov 20.—22. November 1906¹⁾.

Her fremstiller sig efter Bestyrelsens Opfordring Udsendinge, der repræsenterer begge Sider, og der anvendes en hel Dag til Forhandling med dem — alt i Fordragelighed og Kærlighed.

Det er ikke let for Bestyrelsen at tage Beslutning i denne Sag; dels behøves hertil et grundigt Kendskab til Forholdene i Thy, som det er ret vanskeligt at faa, og dels vil Bestyrelsen helst saa meget som muligt undgaa at blande sig i saadanne Stridigheder.

¹⁾ Her antages for øvrigt den første kvindelige Indre-Missionær: Emilie Hækkerup af Vettørslev. Hun tages paa Prøve fra 1. Jan. 1907 med Bopæl i Hørsholm og skal i sin Gerning raadføre sig med P. Blomberg.

Den vælger da at stille sig paa det Standpunkt, at den hverken holder med den ene eller den anden af de stridende Parter.

Aagaard faar Tilhold om foreløbig ikke at holde Møder i Thy, idet følgende Skrivelse udfærdiges og sendes til ham:

»Saa længe Indre Missions Arbejde ledes af en Bestyrelse, der antager Missionærerne og tildeler disse Virkekredse, maa Bestyrelsen, der har Ansaret for Arbejdets Udførelse, forlange, at dens Ønsker med Hensyn til Missionærernes Arbejde bliver opfyldt af disse.

Bestyrelsen ønsker derfor, at Missionær Aagaard foreløbig afholder sig fra de Steder, hvor der har været Splid om ham, og paabyder ham herved at lægge sit Hovedarbejde i sit eget tildelte Arbejdsdistrikt.«

Missionærerne i Thy paalægges det at sætte al Kraft ind paa Arbejdet i den dem anviste Virkekreds, og de formaneshes til at vise Fredsommelighed og Fordragelighed; Skrivelsen, som tilstilles dem fra Bestyrelsen, har følgende Ordlyd:

»Idet Bestyrelsen herved meddeler vore Missionærer i Thy og paa Thyholm, at det er paabudt Missionær Aagaard, at han maa lægge sit Hovedarbejde i sit eget Arbejdsdistrikt, maa den tillige paalægge vore Missionærer at tage et energisk Arbejde op i alle Sognene i Thy og paa Thyholm uden Hensyn til, om de er indbudte eller ikke.«

Og med Hensyn til N. P. Madsen og hans Forhold til den indre Mission sendes ham gennem Pastor Nielsen og Munk-Poulsen »den Hilsen og det Bud fra Bestyrelsen, at det var dens Hensigt at knytte ham til den indre Mission og give ham en Gerning i den, og at den vilde antage ham, »saadan som han var«,« — som N. P. Madsen selv skriver¹⁾. Og herved vil Bestyrelsen give N. P. Madsen og hans Venner til Kende, »at Missionen gerne paa en eller anden Maade vil knytte Forbindelsen med ham og tage ham i sin Tjeneste«²⁾, uden at der endnu er sagt, hvori denne Tjeneste skulde bestaa.

For nu at faa og give Lejlighed til paa Stedet at drøfte disse vanskelige Forhold i Thy lader Bestyrelsen afholde et Missionsmøde i Hvidbjerg paa Thyholm 19.—20. Marts 1907; og her samles »en større Kreds af særlig indbudte thyske Brødre med Bestyrelsen, baade saadanne, der særlig har følt sig tiltalte af Pastor N. P. Madsens Forkyndelse, og saadanne, som har været betænkelige ved denne«³⁾.

I det omtvistede Helliggørelsesspørgsmaal faar Bestyrelsen ved Forhandlingen det Indtryk, at der trods unægtelige Modsætninger i

¹⁾ Filadelfia 1907, S. 99. ²⁾ S. St. S. 99—100. ³⁾ I. M. T. 1907, S. 209.

Samfundskredsene dog fra mange Sider næres Ønske om broderlig Forstaaelse og Fred, og den stiller sig sammen med de thyske Missionærer paa Missionens gamle Standpunkt, om den end ønsker betonet af alle sine Udsendinge, at i Helliggørelsen opnaas intet, dersom man kæmper i egen Kraft.

Og for N. P. Madsens Vedkommende bliver Mødets Resultat, at Haabet brister, det viser sig umuligt at finde en Form, hvorunder Samarbejdet kunde ske. De Forslag, der fremkom, blev afviste som uantagelige enten af Bestyrelsen eller af Madsen.¹⁾

Et direkte Samarbejde med N. P. Madsen kunde saaledes ikke komme i Stand. Stillingen er som før. »Filadelfia« vedbliver at udkomme, og der gives fremdeles Tilladelse til, at Bladet maa kolporteres af Missionens Udsendinge, ja Bestyrelsen henstiller endog til N. P. Madsen at skrive Smaapjecer, som den beredvillig vil lade udkomme paa Missionens Forlag. Som hidtil beholder N. P. Madsen sin Stilling som Redaktør af »Hjemmets Bibliothek«, ligesom han kan tale i Missionshusene, hvor den lokale Bestyrelse giver sit Samtykke dertil.

Hermed er Krigen dog ikke endt.

Ved Sommermødet i Haslev 25.—28. Juni 1907 afskediges Aagaard af Missionens Tjeneste dog med Løn indtil Nytaar. Sammen med ham afskediges ogsaa en anden Indre-Missionær, som havde sluttet sig til den fra Vorupør udgaaede Bevægelse, L. Knudsen, før i Brande, nu i Høng ved Slagelse. Der forelaa »Klage over ham fra Vestsjælland«, og efter Forhandling med nogle sjællandske Missionærer afskediges han som Missionens Udsending, men beholder sin Løn til Nytaar.

Om Aarsagen til dette Skridt skriver Fr. Zeuthen i Beretningen om Virksomheden i 1907: »Vi har desværre maattet afskedige 2 Missionærer, fordi deres Virksomhed delte Guds Børn i Partier«²⁾; og han forklarer dette nærmere i Missionstidenden, hvor han om Missionærerne Knudsens og Aagaards Afskedigelse erklærer følgende: »Den er ikke begrundet i nogetsomhelst, der i mindste Maade sætter en Plet paa deres gode Navn og Rygte. Vi betragter dem som Brødre i Kristus.

Afskedigelsen er heller ikke begrundet i den Uoverenstemmelse i Helliggørelseslæren, som maaske nok er til Stede. Den indre Mission har aldrig kørt og vil aldrig køre med overdrevent stramme Tømmer med Hensyn til Læren.

Men Grunden er, at der ved de 2 Missionærers Virksomhed

¹⁾ Filadelfia 1907, S. 100. ²⁾ I. M. T. 1908, S. 288.

INDRE MISSIONS BESTYRELSE (SOMMERMØDET I HASLEV 1907).

ikke blot blev sat det Skel, som den indre Mission altid har sat mellem Guds Rige og Verden, men ogsaa blev draget en bestemt Skellinie indenfor Guds Rige, nemlig mellem fuldkomnere og mindre fuldkomne, mellem »aandsfyldte« og saadanne troende Menesker, der endnu ikke har Aanden; Samfundene blev delt i 2 Flokke.¹⁾

Svaret paa denne Afskedigelse udebliver ikke.

Nogle Venner af de 2 afskedigede Missionærer samles med dem i Vorupør for at drøfte Situationen.

Man er ganske klar over, at den indre Missions Bestyrelse ved dette Skridt har »tvunget« til Handling. Men man vil ikke i nogen Henseende Krig med Missionen eller lave noget, der i nogen Henseende skal være en Konkurrence. Det eneste, man ønsker, er — uden at forhindre en mulig Genoptagelse af de 2 Arbejdere i Missionens Tjeneste — at finde en foreløbig Form, under hvilken de kan fortsætte deres Virksomhed med et betryggende Udkomme.

Og da det anses for utilfredsstillende, ja farligt, at de 2 Missionærer fortsætter deres Gerning og tager imod Gaver uden nogen som helst Kontrol, besluttet det at nedsætte et Udvalg til at varetage det fornødne i saa Henseende.

Dette Udvalg kom til at bestaa af G. A. Olsen, Provst og Præst i Lyngby ved Sorø, Købmand M. C. Petersen, Lindbjerg Mølle ved Ølgod St. og Lærer J. Munk-Poulsen i Vorupør.²⁾

Det lader sig ikke nægte, hvad ogsaa baade Fr. Zeuthen, der 2. Jan. 1907 naar »Støvets Aar«, og Chr. Sørensen hævder, at hermed er i alt Fald foreløbig dannet en ny indre Mission i Mod-sætning til den gamle. Men begge disse Missionens Ordførere gør ogsaa opmærksom paa, at der nu er kommen Klarhed i Sagerne: »Hele Stillingen er bleven klarere end før«³⁾ (Zeuthen) — »det nye Vorupørudvalg har paa én Gang bragt Klarhed i Sagerne. Og Klarhed er en god Ting«⁴⁾ (Chr. Sørensen).

Saaledes ender »den anden thyske Krig«, ikke med Fred men med Spaltning.

ORGANISA- Ogsaa en anden Sag, som er oppe i de Dage, faar en fore-
TION. løbig Afgørelse ved Haslevmødet: Organisationsspørgsmaalet.

For at faa Forstaaelse af denne Sag er vi nødt til at gaa lidt tilbage i Tiden. 13. Februar 1907 afholdtes det andet Odense-møde, der blev et værdigt Sidestykke til det første Indre Missions Fællesmøde i Odense for 6 Aar siden og udfyldte dette. Paa For-

¹⁾ I. M. T. 1907, S. 488—489. ²⁾ Efter »Filadelfia« 1907, S. 241—242. ³⁾ I. M. T. 1907, S. 564. ⁴⁾ Annekset 1907, S. 277.

anledning af den indre Missions Formand, Fr. Zeuthen, udsendes 19. Januar gennem »Kr. Dagblad« Indbydelsen til dette Møde. Og den blev i stor Udstrækning efterkommet ikke blot af Indre Missions Samfund Landet over men ogsaa af et stort Antal Præster, der slutter sig til den indre Mission. I Mødet deltog 1097 stemmeberettigede Repræsentanter, hvoriblandt over 100 Præster.¹⁾

Aftenen forud indlededes Mødet med Gudstjenester i Byens 4 Sognekirker; i St. Knuds Kirke prædikede Fr. Zeuthen ud fra Lignelsen om Enken og den uretfærdige Dommer (Luk. 18, 1—8) om: »Hvorledes Livet kommer til sin Ret i Verden?«

Og mens det første Kirkemøde i Odense ganske naturligt paa Grund af de Forhold, under hvilke det var sammenkaldt, indskrænkede sig til det negative: at være et Protestmøde, havde dette Møde en mere positiv Karakter.

3 Emner forhandlede.

Det første Spørgsmaal paa Dagsordenen var Kirkeforfatningssagen; H. Ussing indledede. Under Forhandlingen herom blev fra Mødets moderate Side gjort gældende og foreslaaet, at man skulde give Afkald paa at fremkomme med nogen offentlig Udtalelse i denne Sag. Imidlertid sejrede den modsatte Anskuelse, at man netop burde gøre dette for ikke at komme til at staa som »Mænd uden Mening«. Omtrent enstemmig²⁾ vedtoges, dog først ved Aftenmødet, følgende Resolution:

»1. Vi ser det som en Grundbetingelse for den danske Folkekirkens Bevarelse, at den vedblivende staar paa den evangelisk-lutherske Bekendelses Grund, og at der ikke aabenlyst eller stiltiende sker nogen saadan Afsvækkelse af denne Bekendelse, at aabenbar Kristusfornægtelse derved faar en lovlig berettiget Plads i Forkyndelsen.

2. Vi nærer vedblivende den største Betænkelighed ved Indførelsen af lovbefalede Menighedsraad.

Vel erkender vi, at det kirkelige Udvalgs Forslag indeholder et Fremskridt fra den nugældende Ordning, men ogsaa saaledes vil dog Afgørelsen af vigtige Livsinteresser for Herrens Menighed, og da navnlig Præstevalget, væsentlig komme i Hænderne paa et Flerstal, der ofte vil staa ligegyldigt, i mange Tilfælde maaske endog fjendtligt overfor Livet.

3. Hvad angaar det forelagte Udkast til Kirkeforfatning, staar vi delte ligesom vore Repræsentanter i det kirkelige Udvalg. Men naar en stor Del af os er imod Udkastet, da er Grunden hertil ikke

¹⁾ I. M.s Fællesmøde i Odense, S. 3—4. ²⁾ Med alle Stemmer mod 2 (54 stemte ikke).

Uvilje imod en Kirkeforfatning med Kirkeraad i og for sig, men Mistillid til det usande Grundlag. Og ingen af os vil kunne bifalde en Ordning, der lod Menighedsraad som de nuværende med Præstevalg bestaa, medens et Kirkeraad bortfaldt.«¹⁾

Det næste, der forhandlede, var om Organisation, altsaa i denne Sammenhæng Spørgsmaalet om, hvorvidt man overfor de paatvungne, lovbefalede Menighedsraad skulde sætte frivillige Menighedsordninger.

Ogsaa her var der ikke hel Enighed, navnlig gjordes der Indvendinger imod de af Indlederen, C. J. Holt, København, opstillede Betingelser for Optagelse i Menighedssamfundene og imod Organisationens øverste Trin: Landsforbundet og dets Stilling til Bestyrelsen for den indre Mission. Men man enedes om en Udtalelse, der ikke indlod sig paa disse Enkeltheder, og overgav Sagen i Missionsbestyrelsens Haand.

Denne Resolution, der vedtoges med alle Stemmer mod 6, lød saaledes:

»Idet Mødet udtaler sin Tilslutning til Grundtankerne i Pastor Holts Indledningsforedrag om Organisation, anmoder det Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« om at tage under nærmere Overvejelse, hvorledes disse Grundtanker bedst skal virkeliggøres.«²⁾

Vedtagelsen af denne Resolution betegnes som »afgjort Mødets Hovedbegivenhed« og som »dets positive Frugt«.³⁾ Angaaende det sidste Forhandlingsemne om Oprettelsen af Valgmenigheder vedtog Mødet i Odense derimod ingen offentlig Udtalelse, hvilket var ganske naturligt, fordi dette Spørgsmaal slet ikke laa for endnu og i hvert Fald ikke kunde løses, før Organisationsspørgsmaalet var løst. Under Forhandlingen herom, som indlededes med et Foredrag af A. Schack om: Hvad skal vi gøre for at bevare Folkekirken? havde over en halv Snes Talere, baade Præster og Læg-mænd, Ordet. Og der faldt Udtalelser baade for og imod Tanken om Oprettelsen af Valgmenigheder.

Spørgsmaalet om Organisation er altsaa nu overgivet til Bestyrelsen for den indre Mission og dens Overvejelser, og i den Anledning anmoder Formanden om, »at man vil lade sine Ønsker og Forslag med Hensyn til denne Sag enten komme offentlig frem til Forhandling eller i det mindste komme til Bestyrelsens Kundskab.« Ligeledes foreslaar han, »at man ved Møder baade i mindre Samfund og i større Kredse tager denne Sag op til Forhandling og

¹⁾ Annekset 1907, S. 66—67. ²⁾ Annekset 1907, S. 69. ³⁾ S. St.

meddeler Bestyrelsen, hvad der er bleven Resultatet af Forhandlingen.«¹⁾)

Ved Bestyrelsens Møde i Hvidbjerg Præstegaard undergives Spørgsmaalet en foreløbig Behandling; hvad der videre skal foretages i denne Sag, udsættes til Afgørelse paa Sommermødet.

Ved Aarsmødet i Haslev behandles da dette for Missionens Fremtid ikke uvigtige Spørgsmaal ikke blot af Bestyrelsen, men ogsaa ved Præste- og Missionærmødet bringes det frem. Grev Holstein indleder Forhandlingen med et meget klart Foredrag om: »Organisation — hvorfor, hvormegen og hvorledes«, hvori han hævder, at en frivillig Menighedsordning er nødvendig, fordi Bestyrelsen maa have Adgang til at komme i Forbindelse med Samfundene, og disse maa paa den anden Side ogsaa have deres Repræsentation; de tre Trin fra Indledningsforedraget i Odense: Menighedssamfund, Menighedsforbund og Landsforbund foreslaar han, at man bibeholder — dog saaledes, at i Stedet for Landsforbundet sættes Bestyrelsen for den indre Mission.

En længere Udveksling af Tanker om disse for mange af Missionens Venner ret nye og uvante Spørgsmaal paafølger, og denne Forhandling fører til, at der ved Bestyrelsesmødet i Henhold til Odensemødets Beslutning nedsættes et Udvalg til at udarbejde et Forslag om Organisation. Dette Udvalg kom til at bestaa af følgende Bestyrelsesmedlemmer: Præsterne Fr. Zeuthen, Chr. Sørensen og A. Bülow samt Grev Holstein og H. Chr. Beck.

Hermed forlader vi Haslevmødet og vender os til Ungdomsarbejdet — en af de Virksomheder for Guds Rige, som baade aandeligt og timeligt bæres af den Livsbevægelse, Gud har fremkaldt ved den indre Mission.

UNGDOMS-
MØDET I
AARHUS.
VALGET.

Igen en ny Sekretær og Redaktør, — det lægger man her straks Mærke til!

Efter i c. 2 Aar at have varetaget denne dobbelte Stilling ved Siden af sin Præstegerning i et udstrakt og besværligt Pastorat maatte T. Biering af Mangel paa Tid fratræde, medens han vedbliver at være Medlem af Fællesbestyrelsen og dens Forretningsudvalg for K. F. U. M.

Fra 1. November 1906 bliver E. Frederiksen i Holstebro, senere i Aarhus, Sekretær og fra 1. Januar 1907 tillige Bladets Redaktør.

Men Hovedbegivenheden i 1907 er aabenbart det store Møde i Aarhus i Pintseugen (22.—24. Mai) — et Dobbeltmøde, baade et fælles Ungdomsmøde for K. og M. og et Delegeretmøde.

Stiftsprovst Chr. Hall, Kristiania, havde lovet at deltage i Mødet,

¹⁾ I. M. T. 1907, S. 264.

men der kom Telegram fra ham, at han var forhindret paa Grund af Sygdom.

Tilslutning mangler Mødet forøvrigt ikke: godt og vel 1400 er indtegnet til frit Ophold i Byen, og i det store Ridehus, hvor Møderne holdtes, regnede man, at der var 3—4000 Mennesker til Stede.

Vel bringer Forhandlingerne egentlig ikke noget særlig nyt, Emnerne er tildels »Gengangere« fra tidligere Fællesmøder: Hedningemissionen, de Unges Fædrelandskærlighed, men det gaar, som Meddelelsen af Mødet skriver: »Hver af Forhandlingerne bringer sin Rigdom med sig, og hvert Foredrag sætter sine Tanker i Bevægelse«. ¹⁾

E. FREDERIKSEN, Aarhus.

En Glæde for mange baade unge og ældre er det, at H. F. Poulsen nu er saa rask, at han kan deltage i Mødet, ja endog indlede et af Emnerne (»det fælles Ansvar«), mange føler det som et Savn ved saadanne Møder, naar »Ynglinge-Poulsens« energiske Skikkelse ikke ses.

Noget ganske nyt byder Mødet iøvrigt paa: — en dejlig Koncert, baade Musik og Sang, i den store Domkirke, hvor mindst 3000 Mennesker er til Stede.

Dagen efter Fællesmødets Afslutning samles de Delegerede til Møde i K. F. U. M.s »imponerende Bygning«; bl. a. skal her foretages Valg af 4 Medlemmer til Fællesbestyrelsen, 2 for

K. F. U. M. og 2 for K. F. U. K.

Dette er første Gang, at man ved saadanne Valg forlader Selvsuppleringen og er demokratisk.

Men Vælgernes Glæde over saaledes at skulle være medvirkende og medansvarlige ved Fællesbestyrelsens Sammensætning bliver nok kun saa som saa, i hvert Fald ikke uden Skaar.

24. April 1907 afholdtes i Fredericia et Kredsformands-, Sekretær- og Missionærmøde, som forløber paa bedste Maade med to livlige Forhandlinger om Emner, der særligt er beregnet paa Ungdomsarbejdere. ²⁾ Og her enedes man om at opstille Lister til

¹⁾ De Unges Blad 1907, S. 96. ²⁾ Ved Indre-Missionærernes Foraarsmøde 1907 i Lemvig forhandlede om: »Vort Forhold til Ungdomsarbejdet«. En Frugt af denne Forhandling var, at det enstemmigt blev vedtaget for

Bestyrelsesvalget i Aarhus, en for K. F. U. M. og en for K. F. U. K., — hvilke Lister offentliggjordes i »De Unges Blad« for 15. Maj.

Selvfølgelig har ogsaa andre Ret til at opstille Lister, og det bekendtgøres i samme Nummer af Bladet, at saadanne maa indleveres gennem Formand, Sekretær eller Delegeret til Pastor E. Frederiksen, Aarhus, saa betids, at han kan have dem inden Pintse. Og der tilføjes, at ved Delegeretmødet diskuteres der ikke om Listerne, men foretages kun Afstemning.¹⁾

Men ikke ganske uden Grund hævder en Indsender i »De Unges Blad«, at »den af Fredericiamødet opstillede Liste kommer til at virke som et Indgreb i Delegeretmødets frie Valgret, da den har en stor Overvægt ved at være offentliggjort en Maaned før andre Lister. At forbyde at diskutere om Listerne er en uretfærdig Bestemmelse, som bør ophæves.«²⁾

Selve Valget skulde afgøres ved simpel Stemme flerhed», mens det dog vedtages, at man for Fremtiden vil bruge »Forholdstalvalgmaaden«.³⁾

Udfaldet bliver, at følgende 4 vælges ind i Fællesbestyrelsen: Sekretær A. Christensen, Randers (Nr. 2 paa Fredericialisten) og Soldatermissionær Kühle, København (senere Aarhus) for K. F. U. M. og Frøken Ida Biering, Svendborg (Nr. 2 paa Fredericialisten) og Frøken Margrethe Andersen, Nykøbing, F., for K. F. U. K.

P. FRANDSEN-JØRGENSEN.

Endnu kan meddeles, at K. F. U. K. i 1907 faar sin første kvindelige lokale Sekretær, Frøken Thyra Ræder i Aarhus, og at Kredsinddelingen ændres og udvides, saa at der nu er 31 Kredse, hvor der de allerfleste Steder er valgt Kredsbestyrelser.

Desværre lider Ungdomsarbejdet ogsaa følelige Tab ved to kendte Mænds Død. Den ene er Kantor Aksel Nielsen i Odense, en af Ungdomssagens bedste Venner, i 23 Aar Medlem af Bestyrelsen for K. F. U. M. i Odense og Formand den allerstørste Del af Tiden;

Fremtiden at indbyde alle Sekretærer for K. F. U. M. til disse Møder. Et Vidnesbyrd om et godt Forhold mellem Missionærerne og Ungdomsarbejderne!

¹⁾ De Unges Blad 1907, S. 81. ²⁾ De Unges Blad 1907, S. 84. ³⁾ Dette gælder dog ikke for K. F. U. K. (De Unges Blad 1907, S. 129).

11. Maj 1907 dør han. Den anden er Indre-Missionær P. Frandsen-Jørgensen i Vamdrup, som hjemkaldes 13. Juli i sine bedste Aar. Som Indre Missions flittige Udsending gennem 16 Aar, som mangeaarig Kredsformand og Ungdomsarbejder i Syd- og Vestjylland og som Medlem baade af Fællesbestyrelsen og af K. F. U. M.s Missionskomite for Hedningemissionen havde han udført et stort og velsignelsesrigt Arbejde for Guds Rige. Med fuld Ret kunde derfor Missionens Formand skrive ved hans Død: »Baade den gamle indre Mission, den kristelige Ungdomssag og den ydre Mission har i

FAAREVEJLE HØJSKOLE.

Frandsen-Jørgensen mistet en af deres bedste Arbejdere, og vi føler Savnet af ham.«¹⁾

DEN 7. HØJ-
SKOLE.

I Efteraaret 1907 indviedes Indre Missions 7. Højskole i Faarevejle paa Sjælland.

Anledningen hertil var følgende.

Nogle Venner havde hørt, at en Husholdningsskole i Asnæs var til Salg, hvorfor de kom paa den Tanke, at den mulig kunde købes til en Indre Missions Højskole. De henvendte sig til Indre-Missionær Peder Larsen og Præsten i Faarevejle, P. C. Dye-kjær, og Følgen heraf blev, at der 18. December 1906 holdtes et

¹⁾ I. M. T. 1907, S. 506.

Møde af troende Venner fra Ods-Herred og de tilgrænsende Sogne i Asnæs, — og her gøres det første Skridt, idet der vælges et Udvalg med det Hverv at virke for Oprettelsen af en Indre Missions Højskole i Ods-Herred.

Udvalget, hvis Formand var P. C. Dyekjær, bestod af 9 Medlemmer, alle Lægsmænd undtagen Formanden, deriblandt 2 Indre-Missionærer (P. Larsen og S. M. Kristensen).

Paa et følgende Møde 18. Januar 1907 i Faarevejle Præstegaard udpegedes Herredets sydligste Sogn: Faarevejle som det Sted, hvor Højskolen burde ligge, efter at man ved Undersøgelsen var bleven klar over, at Husholdningsskolen i Asnæs ikke egnede sig til Højskole. Her antoges ogsaa J. Andreasen til Forstander.

Man forment, at da Haslev Højskole var saa overfyldt, at den maatte afvise Elever, maatte der være Plads for endnu en Indre Missions Højskole paa Sjælland, endda i den modsatte Del af Øen, — hvorfor man først paa Aaret 1907 indbød Guds Riges Venner til at tegne Aktier i dette Foretagende.

7. Juni 1907 i Hørve vedtog Aktionærerne paa en konstituerende Generalforsamling Love for Faarevejle Højskole og Haandværkerskole; bl. a. bestemtes der, at Bestyrelsen skulde bestaa af 25 Medlemmer, valgte dels af Aktionærerne (15), dels af den indre Missions Bestyrelse (6) og dels af Hovedbestyrelsen for K. D. F. (4).

Senere valgte Bestyrelsen et Forretningsudvalg paa 5 Medlemmer med Dyekjær til Formand og et Byggeudvalg paa 3 Medlemmer.

19. Juli 1907 nedlægges Grundstenen, og i Sommerens Løb rejser den store, smukke, imponerende 3-fløjede Bygning sig med Plads til 120 Elever paa en af de 4 fordums Øer i den nu udtørrede Lammefjord (Flintholm). Og allerede Søndag 3. November indvies Skolen og bliver taget i Brug af det første Hold Elever.

Det var en Festdag ikke alene for Faarevejle men for langt videre Kredse: der er Glæde og Tak til Gud, fordi Maalet er naaet.

En meget stor Skare Mennesker samles, langt flere end man havde gjort Regning paa; fra saa godt som alle Stationerne paa Holbæk-Nykøbingbanen bragte Formiddagstogene Deltagere.

Festen indledes med en Gudstjeneste i den gamle, smukke Faarevejle Kirke, som før Udtørringen laa ved Fjorden. Dyekjær holder Skriftetale og forretter Altergangen, mens Fr. Zeuthen prædiker over Dagens Evangelium.

Efter Gudstjenestens Slutning begynder Folk at strømme gennem Æreporten foran den flagsmykkede Vej, som fører op til Høj-

skolen, men det viser sig snart, at det er ganske umuligt, at Menneskemængden, der er kommen sammen, kan rummes i den for øvrigt store Gymnastiksal. Selve Indvielseshøjtideligheden maa derfor henlægges til den endnu rummeligere Gaardsplads.

Efterat Bestyrelsens Formand, Dyekjær, har budt Forsamlingen velkommen og indledet med Bøn, holder Fr. Zeuthen Indvielsestalen, hvori han gaar ud fra Søndagsskolernes Alle Helgendags Tekst (Festdagen er Alle Helgens Søndag): Daniel og hans 3 Venner ved det babyloniske Hof, og han udtaler det Ønske, at de Unge, som samles i denne nye Højskole, maa ligne Daniel og hans Mænd; sluttelig indvier han Skolen i den treenige Guds Navn.

Med Psalmens Ord: »Af Herren er dette sket, det er underligt for vore Øjne« (118, 23) anslaa derpaa Dyekjær den Tone, som klinger i manges Hjærter ved Tanken om, at man virkelig allerede er naaet saa vidt. Og til Slutning besvarer Forstanderen, J. Andreasen (tidligere i N. Nisum), Spørgsmaalet: hvad vi vil paa Faarevejle Højskole, med 2 Ord: kristelig Oplysning og kristelig Opdragelse.

Dagen for Indvielsen af denne, d. 7. af Indre Missions Højskoler, sluttede med et Aftenmøde i den med Grønt og Flag smykkede Gymnastiksal, hvor forskellige havde Ordet.

Et halvt Aar efter, da Skolen staar fuldt færdig, og Pigeskolen for Sommeren begynder (3. Maj 1908), er der igen Fest derude: Aabningsfest og Indvielse nok en Gang. Paa den indre Missions Vegne er Chr. Sørensen til Stede, besørger Gudstjenesten i Kirken og holder Tale til en Forsamling paa c. 2000, der er samlet i den aabne Gaard, hegnet af Bygningernes hvide Mure.

MISSIONENS LOVEIEN NY SKIKKELSE. Men tilbage til Novbr. 1907. I Maanedens Slutning har vi nemlig Efteraarsmødet i Viborg 19. — 21. Novbr., og der kan vi høre nyt fra Udvalget, der ved Sommermødet i Haslev blev nedsat angaaende Organisation.

Men forinden gør vi bedst i at se paa Missionens Love, som netop i den forløbne Sommer havde været forelagt Missionens Venner i en ny Skikkelse.

Ved Efteraarsmødet paa Holsteinborg 1904 havde man gennemgaaet Lovene, som var bleven revideret af Chr. Sørensen, i den nye Skikkelse, og det var bleven vedtaget, at de, naar de havde været forelagt Missionens juridiske Konsulent, skulde omsendes til Underskrift af Bestyrelsens Medlemmer. Efter at dette var sket, vedtoges det saa paa Haslevmødet 1907 at offentliggøre dem i Missionstidenden.

Disse Love — af 10. November 1904 —, hvoraf der ved Efteraarsmødet paa Holsteinborg 1908 fremlægges et Eksempplar for Bestyrelsen, og som altsaa nu gælder og formentlig vil staa ved Magt i en Aarrække, lyder saaledes:

»Love

for Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark.

§ 1. *»Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« er en Forening af troende Præster og Lægfolk indenfor den danske Folkekirke med det Formaal: paa evangelisk-luthersk Grund og saa vidt muligt i Forbindelse med Folkekirkens Præster at virke til Troslivets Vækkelse og de troendes Sammenslutning i de helles Samfund.*

§ 2. *Dette Maal tilstræbes, dels ved Afholdelse af offentlige Missionsmøder rundt om i Landet, dels ved Arbejde i Husene af Missionens Udsendinge, dels ved Udgivelse og Udbredelse af Blade og Skrifter.*

§ 3. *Den indre Mission udsender:*

1) Rejsepræster; 2) Vidnende Lægfolk — Indre-Missionærer —, som foruden at virke ved Husbesøg og Bogsalg tillige afholder offentlige Møder og Forsamlinger; 3) Bogsælgere, som udelukkende virker ved Husbesøg og Bogsalg.

§ 4. *Foreningens Udsendinge antages af den samlede Bestyrelse efter nøje Prøvelse og i Henhold til foreliggende Vidnesbyrd.*

§ 5. *Indre-Missionærerne og Bogsælgerne maa ikke udbrede andre Skrifter end de af Bestyrelsen gennem dens Bogudvalg antagne. Over disse medføres en Fortegnelse med vedføjede Priser. Forsyningen maa kun ske gennem Missionens Forretningsfører.*

§ 6. *Indre-Missionærerne bør i ethvert Sogn, hvor de begynder at virke, personlig henvende sig til Stedets Præst og i det hele søge, om muligt, at arbejde sammen med denne.*

De maa ikke lade Personer, som ikke har Bestyrelsens Tilslutning til at tale i Missionshusene, følge med paa deres Rejser, saa at de faar Udseende af at være Missionens Udsendinge.

§ 7. *Enhver Indre-Missionær eller Bogsælger skal have en af Folkekirkens Præster i den ham særlig anviste Virkekreds til nærmeste Vejleder og Raadgiver. Tillige skal enhver Indre-Missionær som Regel have en Regnskabsfører som Mellemand mellem sig og Bestyrelsen.*

§ 8. *Foreningen driver Boghandel, Bogtrykkeri og Bogbinderi*

samt udgiver Bladene »Den indre Missions Tidende«, »Annekset til den indre Missions Tidende« og »Et Ord med paa Vejen«.

Forøvrigt skal den, ved Siden af hvad der indkommer ved dens Udsendinges Bogsalg, være henvist til at søge sine Indtægter gennem frivillige Gaver. Indre-Missionærerne er pligtige til ved de af dem afholdte Møder at opfordre til at yde saadanne. Ligeledes skal de jævnlig anbefale Missionens Blade.

§ 9. Til Foreningens faste Ejendomme hører de den af Missionens Venner skænkede Missionshuse rundt om i Landet. Den lader sig ordentligvis intet saadant Missionshus tilskøde, saa længe der endnu hviler Gæld paa samme. De med Missionshusenes Drift forbundne Udgifter bør som Regel de lokale Bestyrelser søge uddede.

§ 10. Bestyrelsen bestaar af mindst 9 Medlemmer. Over Halvdelen af disse, deriblandt Formanden, skal være Præster i Folkekirken.

Bestyrelsen varetager og afgør alle Foreningens Anliggender og er berettiget til at disponere over alle dens faste og rørlige Ejendomme uden nogens Mellekomst.

Den nuværende Bestyrelse bestaar af disse Loves Underskrivere. Ved Afgang af Medlemmer supplerer Bestyrelsen sig selv. Dens Beslutninger vedtages med simpel Stemme flerhed, undtagen hvor det gælder Lovforandringer, Optagelse af nye Medlemmer i Bestyrelsen eller Forslag om Foreningens Ophævelse, i hvilke Tilfælde der udkræves $\frac{2}{3}$ af de afgivne Stemmer.

Formanden varetager den daglige Virksomhed udadtil og underskriver de i den Anledning nødvendige Ekspeditioner. Ved Køb eller Salg af faste Ejendomme, Optagelse af Laan, Udstedelse eller Udslettelse af Obligationer med eller uden Pant, Transporter samt Kvitteringer, er Formanden bemyndiget til at underskrive alene paa Bestyrelsens Vegne.

Der kan gives Formanden lønnet Medhjælp.

§ 11. Foreningens Værneting er Frederiksberg Birk, og Formanden repræsenterer Foreningen overfor Trediemand. Alle Forlyndelser kan retsgyldig foretages paa Foreningens Forretningsførers Kontor. For Tiden er dette »Siloam«, Grundtvigsvej 37, Frederiksberg.

§ 12. Under Bestyrelsen hører ogsaa de særlige Udvalg, der med dens Billigelse nedsættes til forskellige kirkelige Formaaals Fremme, og som ønsker at staa i Forbindelse med Foreningen som Led i dens Virksomhed. Overfor Foretagender, der iværksættes

af disse særlige Udvalg, har Foreningen intet Ansvar ud over den i hvert enkelt Tilfælde givne Bemyndigelse.

§ 13. Bestyrelsen holder ordinært Møde 2 Gange aarlig — Foraar og Efteraar. Ved det første samles alle Indre-Missionærerne med Bestyrelsen. Begge Gange holdes der, foruden offentlige Missionsmøder, som Regel ogsaa et Forhandlingsmøde — Præste- og Missionærmøde —, til hvilket alle Præster, der ser venligt til den indre Mission, har Adgang.

§ 14. Til at lede Missionens Boghandel, forestaa Ekspeditionen af dens Blade, føre dens Kasseregnskab o. s. v., er der ansat en fast lønnet Forretningsfører, der har Fuldmagt til at modtage og kvittere for alle indkommende Bidrag. Forretningsføreren staar Bestyrelsen til Regnskab for Ledelsen af alle Forretningsanliggender. Han er ikke Medlem af Bestyrelsen, men skal være til Stede ved dennes Møder.

§ 15. Forretningsføreren aflægger Regnskab en Gang om Aaret. Regnskabet revideres af en af Bestyrelsen valgt Revisor og forelægges derefter Formanden tillige med et andet af Bestyrelsens Medlemmer, som dertil er valgt af den samlede Bestyrelse, til Decision. Derefter offentliggøres det summariske Regnskab og Foreningens Status i »Den indre Missions Tidende«. Regnskabsaaret gaar fra 1. Maj til 30. April.

§ 16. Bestyrelsen vælger af sin Midte en Sekretær, som ved Bestyrelsesmøder fører Forhandlingsprotokollen. I denne indføres de Forandringer, der maatte indtræde i Bestyrelsens Sammensætning.

§ 17. Forandringer i disse Love kan foretages af den til enhver Tid værende Bestyrelse.

§ 18. I Tilfælde af Foreningens Ophævelse er Bestyrelsen berettiget til at træffe Bestemmelse om Anvendelse af dens Midler i den nærmest mulige Overensstemmelse med Foreningens oprindelige Formaal.¹⁾)

En anden Sag, som ogsaa afgøres ved denne Tid, maa omtales i Forbindelse med Lovene: Provste-Institutionen.

»PROVSTER-
NE« BLIVER
BISKOPPER.

Fra Efteraarsmødet i Nakskov 1906 meldes bl. a., at Listen over Provsterne er gennemgaaet. Og »da den hele Institution er forældet og betydningsløs, foreslaar Forretningsudvalget, at den ophæves, og at Missionen i Stedet for søger at faa betroede Tillidsmænd rundt om i hver Landsdel, saa disse kan være Bestyrelsens Raadgivere og Mellemmænd mellem den og Missionærerne.« Der

¹⁾ I. M. T. 1907, S. 467—470.

udarbejdes en Liste over saadanne Tillidsmænd, men iøvrigt udsættes Sagen til Sommermødet næste Aar.

Ved Bestyrelsesmødet i Haslev 1907 godkendes da Forretningsudvalgets Forslag, der gaar ud paa, at Missionen faar ialt 18 Præster som »Tillidsmænd for en større Kreds af Missionærer«, fordelte saaledes, at Sjælland faar 4, Bornholm: 1, Lolland: 1, Falster: 1, Fyn: 2 og Jylland: 9. Og mellem disse Tillidsmænd fordeles Missionærerne »landsdelsvis« med særlig Hensyn til de under Missionærkonventerne oprettede Kredse.

I Henhold til denne Bestemmelse modtager saa »de gamle Provster« en Skrivelse fra Bestyrelsens Formand (dat. 4. Juli 1907), hvori de »takkes hjærteligt«, fordi de har været Indre-Missionær N. N.s Vejleder og Raadgiver, men da Bestyrelsen nu har omordnet hele Institutionen, bedes de om ikke at »opfatte det som Uskønsomhed«, at Hvervet overgives i andre Hænder.

Ogsaa »de nye Provster« faar en Skrivelse fra Bestyrelsen ved dens Formand (dat. 10. Juli 1907), hvori der gøres Rede for denne nye Ordning, og deres Stilling bestemmes saaledes: at være Mellemmænd mellem Bestyrelsen og Missionærerne for større Kredses Vedkommende. »Paa den ene Side skal de være Vejledere og Raadgivere for Missionærerne i denne Kreds, og paa den anden Side bedes de at være Bestyrelsens Raadgivere med Hensyn til Virksomheden i deres Kreds.«

UDVIDET
SAMFUNDS-
ORDNING.

Herefter kan vi saa gaa over til at omtale Resultatet af Organisationsudvalgets Arbejde.

Dette foreligger i følgende Bestemmelser, dat. Viborg 21. November 1907:

»Udvidet Samfundsordning indenfor Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark.

§ 1. Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« udgør Hovedbestyrelsen. Dens Medlemmer vælges som hidtil ved Selvsupplering.

§ 2. De bestaaende Indre-Missionskredse, som er anmeldte for Hovedbestyrelsen, tages som Udgangspunkt for den udvidede Samfundsordning. Naar nye Kredsforeninger dannes, maa de med Angivelse af Formandens Navn og Adresse anmeldes for Hovedbestyrelsen til eventuel Anerkendelse.

§ 3. Kredsforeningerne opfordres til at danne større Sammenlutninger — Kredsforbund — afpassede efter de stedlige Forhold.

Kredsforbund, som allerede er dannede, eller nye, som maatte blive dannede, maa anmeldes for Hovedbestyrelsen med

Angivelse af, hvem Kredsforbundets Bestyrelse er, og hvilke Kredsforeninger det omfatter. Samtidig indsendes et Eksempplar af Forbundets Vedtægter. Hovedbestyrelsen tager derefter Bestemmelse om, hvor vidt vedkommende Kredsforbund kan anerkendes som et Led i den indre Missions Organisation.

§ 4. *Hvert Kredsforbund bør afholde et fast Aarsmøde, til hvilket Kredsforeningernes Medlemmer indbydes i det Omfang, som Forbundets Bestyrelse finder tjenligst.*

Endvidere vil der blive givet Repræsentanter for alle anerkendte Kredsforbund Lejlighed til én Gang om Aaret at samles med hverandre og med Hovedbestyrelsen (se nærmere under § 6).

Paa dette aarlige Repræsentantmøde kan der fremføres Forslag og gøres Henvendelser til Hovedbestyrelsen.

§ 5. *Kredsforbundenes Bestyrelser vælges herefter af Formændene for de under Forbundene hørende Kredsforeninger. Antallet af en Kredsforbundsbestyrelses Medlemmer sættes til 5 eller 7 efter Kredsforeningernes Antal. Hvert 3. Aar afgaar henholdsvis den større eller mindre Del af Forbundsbestyrelsens Medlemmer. Genvalg kan finde Sted.*

Ethvert nyt Bestyrelsesvalg i anerkendte Kredsforbund maa godkendes af Hovedbestyrelsen.

§ 6. *Formændene for Kredsforbundene er disses og Kredsforeningernes Tillidsmænd og Repræsentanter overfor Hovedbestyrelsen og indbydes som saadanne (sml. § 4) til at overvære den indre Missions aarlige Sommermøde. En Formand kan sende et andet af Kredsforbundsbestyrelsens Medlemmer i sit Sted.*

Desuden kan Hovedbestyrelsen, naar den maatte finde det ønskeligt, sammenkalde disse Tillidsmænd som Repræsentanter for Indre-Missionskredsene i Landet til Raadslagning i saadanne Tilfælde, hvor særlig vigtige Spørgsmaal maatte foreligge.

§ 7. *Aarsbidragene til Indre Missions Hovedkasse fra de anerkendte Indre-Missionskredse indsendes, for saa vidt Kredsene har indmeldt sig i et af Hovedbestyrelsen anerkendt Kredsforbund, gennem dettes Bestyrelse. Bidragene for hvert Aar maa være indsendte fra Kredsforbundene til Missionens Hovedkasse inden Aarets Udgang. Fortegnelse over, hvad hver Kredsforening har ydet i Aarsbidrag, maa medfølge til Offentliggørelse i Gavelisten i Indre Missionstidende.*

Kredsforeninger, som ikke har sluttet sig til noget Kredsforbund, indsender deres Aarsbidrag direkte til Missionens Hovedkasse.¹⁾

¹⁾ Annekset 1907, S. 369—371.

Hertil føjer saa Bestyrelsen nogle Bemærkninger, som dels gaar ud paa at opfordre til Oprettelse af Kredsforeninger og Dannelsen af Kredsforbund, og dels er en Vejledning med Hensyn til Bestyrelsesvalg baade i Kredsforeningerne og Kredsforbundene. Ved nye Valg til Kredsforeningernes Bestyrelse anbefales »at bruge Selvsupplering ved Siden af direkte Valg i det Forhold, som Kredsforeningens Medlemmer paa hvert enkelt Sted maatte finde tjenligst«, ¹⁾ hvorimod Bestyrelsesvalg i Kredsforbundene altid finder Sted ved direkte Valg (§ 5).

Og efter Forslag af Organisationsudvalgets Formand, Chr. Sørensen, vedtages paa Bestyrelsesmødet 10.—11. Marts 1908 i Fredericia følgende Tilføjelse:

»1) *Hvor et Kredsforbund til Formand maatte have en Præst eller Indre-Missionær, kan det foruden denne tillige sende en Lægmand af Forbundets Bestyrelse som Repræsentant til Møder med Hovedbestyrelsen.*

2) *Alle Skrivelser m. m. vedrørende Organisationens tilstilles Udvalgets Formand, Sognepræst Chr. Sørensen, København, som ordinært har Fuldmagt til at anerkende saavel Kredsforeninger som Kredsforbund.*«²⁾

Som Følge af disse Bestemmelser tages der nu fat paa baade at oprette nye Kredsforeninger og at danne Kredsforbund, — uden at det dog kan siges at gaa strygende dermed, saaledes som f. Eks. da D. M. S. i sin Tid fik sin nye Ordning med Missionskredse og Kredsforbund.

I Maj 1908 meldes fra Organisationsudvalget om 4 anerkendte Kredsforbund, alle i Jylland: Forbundet af Indre Missions Samfund i Vendsyssel og Hanherred, Kredsforbundet for Ø. Himmerland og Hobro med Omegn, samt Kredsforbundet for Sydvestjylland, og om 12 nye Kredsforeninger: 2 i Sjællands Stift, 2 i Fyns Stift, 7 i Ribe Stift og 1 i Aalborg Stift.

I Juli kommer 1 nyt Kredsforbund til, atter i Jylland: Viborg og Omegn, omfattende 15 Kredsforeninger (deraf 2 nye), i December hører vi om 4 nye Kredsforbund, igen i Jylland: Vorbasse og Omegn, Holstebro-Struer-Egnen, Hammerum-Herred og Thy, og i Januar 1909 meddeles om 2 nye Kredsforbund, det ene paa Sjælland: Roskilde og Omegn, det andet i Jylland: Grindsted og Omegn.

DE DØDE
EGNE.

Fra disse Lovanliggenders, som, hvor betydningsfulde de end er,

¹⁾ Annekset 1907, S. 372, ²⁾ I. M. T. 1908, S. 294.

dog hører til Missionens Udenværker, vender vi os til selve Missionsarbejdet.

Skønt Missionens Virksomhed trykkes noget af Pengevanskeligheder: c. 3000 Kr.s Underskud, er Vinteren 1908—1909 god for Missionsarbejdet, Gud bruger fremdeles den indre Mission til Menneskers Frelse.

I sin Nytaarsbetragtning 1908 skriver vel P. E. Blume: »Det forekommer mig, at der er Stilstand i den indre Missions Folk. Trods de ikke faa lokale Vækkelser, der har været i de sidste Aar, er der gennemgaaende Stilstand. Ikke Tilbagegang; der er i Sandhed et skønt og kraftigt Menighedsliv i mange Egne af vort kære Fædreland, — men jeg synes, at der burde være en kendeligere Fremgang.«¹⁾

Men i sine Bemærkninger til Beretningen om Virksomheden i 1908 og den forløbne Vinter 1908—1909 udtaler Fr. Zeuthen, at det fremgaar af Indre-Missionærernes Indberetninger, at Hørelysten paa de fleste Steder i Landet, navnlig i Jylland og til Dels paa Fyn, har været i Tiltagende. »Jeg tør«, skriver han, »med Hensyn til Opvækkelse ikke sætte Vinteren 1908—1909 ved Siden af den skønne Vinter 1905—1906, men Høsten har for vore Øjne at se til været betydelig bedre end i de to sidste Vintre, og om den nu snart forløbne Vinter ikke kommer paa Linje med Vinteren for 3 Aar siden, minder den dog i ikke ringe Grad om den.«²⁾

Og i én Henseende overgaar Vinteren 1908—1909 Vinteren 1905—1906 nemlig med Hensyn til et særligt Arbejde paa de døde Egne.

Af og til i Missionens Historie dukker denne Tanke om ikke at forsømme de døde Sogne op. Og saaledes ogsaa nu.

Der mindes om, at selv om Herren rigeligt har velsignet Missionsarbejdet gennem de mange Aar, saa Vantroens Død og Mørke har maattet vige for Troens Liv og Lys, saa gælder dette endnu langt fra alle Dele af vort Fædreland. Hør en Gang en Beskrivelse af den aandelige Død fra et af Østjyllands Herreder. »Jeg kom«, skriver vedkommende, »sidste Sommer (1907) i Høstens Tid til et Sogn i Hads-Herred. Det var Søndag. Denne Dag, som Herren har gjort, og som skal hans Tjenere fryde. Men her saas ikke noget Tegn paa, at Beboerne vilde fryde sig i Gud, deres Frelser. Thi overalt, hvor jeg kom og saa mig om, arbejdedes der som paa en Hverdag. Høstmaskinerne snurrede, og Høstvognene rullede, og Ploven skar sine dybe Furer i det fede Muld. Men Herrens Kirke-

¹⁾ I. M. T. 1908, S. 3—4. ²⁾ I. M. T. 1909, S. 277.

hus stod tomt. Jeg spurgte en Mand, om der ikke var hellige Folk der i Sognet; han forstod mig ikke. Om der da var Missionsfolk? Nej, den Slags Folk havde de heldigvis ingen af. Jeg forhørte mig nærmere; men samme vemodige Svar. Jeg stod og saa ud over det smilende Landskab, som laa badet i Sommersolens varme Straaler, — hvor det saa rigt og velsignet ud med de rige Kornmarker, med velbyggede Gaarde og Huse omgivet af Haver med prangende Frugttræer, og fra Skoven strakte de levende Hegn sine Arme ud, som vilde de favne og beskytte de fede Kornmarker og de smilende Landsbyer. — Jeg maatte sukke til den Herre, som lader sin Sol opgaa over onde og gode, at han dog i sin Naade vilde lade sin Naades Sol opgaa over disse Folk, der bor i disse Egne, og at han selv vilde lukke Dørene op til disse døde Egne.«¹⁾

Særligt i »Kristeligt Dagblad« men ogsaa i »Den indre Missions Tidende« rettes endda ret kraftige Bebrejdelser og Klager imod Indre-Missionærerne, at de forsømmer Arbejdet paa de døde Egne; de vil hellere »have det godt« hos troende Venner, hvor de er velkommen ved »de vel dækkede Borde, de snurrende Kaffe-kander og de gode Senge«, hvilket er langt behageligere for Kød og Blod end at skulle omkring i de døde Sogne, hvor de, naar de skal »gøre en Evangelists Gerning«, næppe undgaar i mer end én Henseende at »lide ondt«.

Og med Rette gøres gældende, at netop de »bedste Mænd« bør sendes ud paa de døde Egne i Stedet for at ligge under for den Fristelse, som ligger nær for troende Mennesker, at beholde dem for sig selv.

Men fra den anden Side fremhæves ogsaa med god Grund af »En Indre-Missionær«, at Aarsagen til, at det ser ud, som om de døde Egne bliver forsømte, for en stor Del maa søges deri, »at Arbejdsomraadet er saa stort, og Kravene, der stilles til Missionæren, saa mange, at Tid og Kraft ikke kan række saa langt, som de gerne vil.«²⁾ I den Henseende viser han hen til Samfundenes Røgt og Pleje, en Missionær maa ikke »blive rodløs i det Samfund, hvor han bor«, Missionshusenes Betjening (de fleste Missionærer har fra 5 til 10 Missionshuse i deres Kreds) og frem for alt til Missionsugerne med deres 6—8 Talere (nogle Steder endda flere) i den bedste Arbejdstid, Vinterens maanelyse Uger. Ganske vist tager troende Præster og andre Talere her deres Part, men der holdes maaske ikke en eneste Missionsuge i alt Fald paa Landet, uden at Missionærer er medvirkende derved; og alt dette lægger saaledes

¹⁾ I. M. T. 1908, S. 158. ²⁾ I. M. T. 1908, S. 172.

Beslag paa Missionæren, at det gør det vanskeligt for ham at komme ret meget ud paa de døde Egne.

Som man næsten kan forudsige, kom dette Spørgsmaal, som *AARSMØDET* forud var drøftet Mand og Mand imellem, til Forhandling paa Aars- *I KOLDING.* mødet, som afholdtes i Kolding 30. Juni—3. Juli 1908.

Ved dette Sommermøde sker det for øvrigt for første Gang i Missionens Historie, at en Kvinde taler Ordet ved en af Mødets offentlige Forsamlinger, idet nemlig Magdalenehjemmets mangeaarige Forstanderinde, Frk. Th. Esche, ved den første Dags Eftermiddagsmøde paa »Alhambra« holder en meget gribende Tale om det sørgelige sædelige Forfald i vort Folk.¹⁾

Ved Forhandlingsmødet den anden Dag om Eftermiddagen i Missionshuset, hvortil var indbudt Præster og Indre-Missionærer, de Unges Sekretærer og Repræsentanterne for Kredsforbundene samt Indre-Missionærernes »Provster«, bliver saa Spørgsmaalet: »De døde Egne« debatteret.

Men forinden denne Sag kom for, afgøres en anden, der ret uventet for mange pludselig dukker op. Efter en ganske kort Forhandling, der indledes med faa Ord af Chr. Sørensen, enes man nemlig om følgende *Protest*:

»Den indre Missions Aarsmøde, bestaaende af Bestyrelsens Medlemmer, Indre-Missionærerne, Præster, Repræsentanter for Kredsforbundene samt Sekretærer ved Ungdomsforeningerne, nedlægger i Anledning af den af Landets Biskopper udsendte Prøveudgave af en gennemset Oversættelse af Luthers lille Katekismus en bestemt Indsigelse imod, at Side 20 under fjerde Hovedstykke om »den hellige Daabs Sakrament« den Forandring er foretaget, at der i Stedet for »daglig Anger og Bod« staar i Prøveudgaven: daglig Anger og Omvendelse.

Mødet udtaler, at det maa anse Udtrykket »daglig Omvendelse«, foruden at være sproglig urigtigt, for at være baade ubibelsk og misvisende, og at, hvis det gamle Udtryk »Bod« skal erstattes med et andet, bør det være med et Udtryk, der peger ikke i Retning af Omvendelse men i Retning af Helliggørelse«.

Af Missionens Formand sendes denne Udtalelse straks til Sjællands Biskop, idet denne tillige gøres opmærksom paa, at Protesten vilde blive offentliggjort. Ligeledes indsendes Udtalelsen til Kirke-

¹⁾ I udvidet Skikkelse udgives Talen senere. Og dette lille Skrift betitlet: Rejs dig, mit Folk! der former sig som et kraftigt Opraab til det danske Folk om Kamp imod Usædeligheden, vækker betydelig Opsigt, — udgaaet som det er fra en Kvinde, der i over 30 Aar har ofret sit Liv til Kamp mod Utugtens skrækkelige Synd.

ministeriet. Ved Autoriseringen af den nye Udgave af Katekismen bliver der da ogsaa taget Hensyn til Indre Missions Protest, idet Prøveudgavens »daglig Anger og Omvendelse« forandres til »daglig Anger og Fortrydelse«.

Selve Emnet: »De døde Egne« indledes derefter af Missionens benaadede Opvækkelsesprædikant, C. Moe i Skanderup, og af Præsten L. Münster i Uggerløse (Sjælland), der i sine Artikler i »Kristeligt Dagblad« havde rejst Spørgsmaalet. Og mens Moe i sit Foredrag først paaviser, hvad der maa forstaas ved de døde Egne i vort Land, og dernæst viser, hvorledes Arbejdet dér bør gribes an, peger Münster paa »de døde Egne, der kan være i et troende Menneskes Hjærte«¹⁾. Hvilket vel nok kom noget uventet for mange af de tilstedeværende, som huskede hans stærke Udtalelser imod Indre-Missionærerne.

Det maa i denne Forbindelse have sin store Interesse at høre Bestyrelsens Bedømmelse af og Udtalelse om dette Koldingmøde. »Det var«, skrives der, »et vellykket Møde, hvor der ikke alene saas mange Venner fra hele Kongeriget men ogsaa fra Sønderjylland. Den Misstemning, der fandtes før Mødet hos en Del af Indre-Missionærerne særlig i Anledning af nogle Artikler i »Kr. Dagblad«, en Misstemning man mærkede ved Onsdagsmødet, jævnedes ganske ud ved Torsdagsmødet, hvor det gamle gode Tillidsforhold mellem Missionens Udsendinge og deres Bestyrelse kom til at skinne igen, saa man styrket ved alle de gode Ord, der blev udvekslet i en god Aand og med et godt Sind, atter kunde rejse til gammelt og nyt Arbejde med nyt Mod.«

Ja, denne Misstemning lagde sig, men derimod afgav Koldingmødet Vidnesbyrd om, at Helliggørelsesstriden endnu var »standende«, Bestyrelsen bestemmer nemlig her, at Bladet »Filadelfia« ikke længere maa udbredes af Missionens Udsendinge.

»Endelig«, udbryder mange af Missionens Venner, »sørgeligt, at det er nødvendigt«, tænker og siger andre.

K. F. U. M.
ET EKSTRA-
ORDINÆRT
DELEGERET-
MØDE.

Fra Koldingmødet bør vi gaa nogle Maaneder tilbage i Tiden; dette Aar (1908), som »staar i 25-Aars Jubilæernes Tegn«²⁾ (Vejle K. F. U. M., Everdrup og Odense K. F. U. M. og K. F. U. K.s Landsjubilæum i Vejle 29. Novbr.), bringer nemlig for Ungdomsarbejdets Vedkommende en lille Overraskelse: et ekstraordinært Delegeretmøde i Odense 24.—25. Marts.

Dette Møde betegnes som »et Mærkepunkt i K. F. U. M.s Historie«³⁾;

¹⁾ Annekset 1908, S. 225. ²⁾ De Unges Blad 1909, S. 29. ³⁾ De Unges Blad 1908, S. 78.

den i flere Aar ulmende Missionskærlighed giver sig nemlig her et kraftigt og tydeligt Udslag, saa Odensemødet bliver et Vidnesbyrd om, at der indenfor K. F. U. M. er en Skare af unge Mænd, som har faaet Øje for Hedningemissionens Storhed og er rede til at bringe Ofre for den.

Mødet blev et Slags Supplement til Esbjergmødet i 1906 og samler c. 170 Delegerede fra c. 130 Foreninger.

Missionskomiteens Formand, Grev Moltke, holder et meget interessant Foredrag om K. F. U. M.s Arbejde og Stilling i Østen, og Sekretæren, Ejler Morthensen, aflægger Beretning om Komiteens Arbejde, der er gaaet jævnt fremad fra Aar til Aar; men Mødets Højdepunkt er vel nok, da Missionskandidat P. Nørgaard under stor Højtidelighed ordineres i St. Knuds Kirke, D. M. S.s Formand, A. Busch, holder Indledningstalen, og Fyns Biskop foretager Ordinationen.

Hele Mødet afsluttes med Udsendelsesmøde for Nørgaard i Frue Kirke, der er fyldt til sidste Plads, og faa Dage efter afrejser han til Kina, til An-dung, hvor han skal virke som K. F. U. M.s Missionær.

Hermed har Hedningemissionen vundet fast Plads i Arbejdet, K. F. U. M. har nu »sin egen Missionær« baade i Indien (Bittmann) og i Kina.

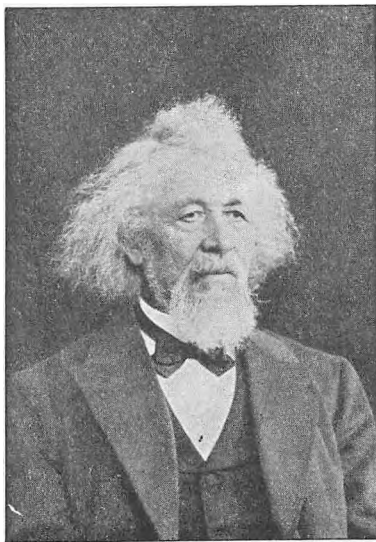
I Pintseugen er der atter stort Møde i Odense. Børneguds-**BØRNEGUDS-** tjenestearbejdet, som ogsaa i 1908 »staar i 25-Aars Jubilæernes **TJENESTE-** Tegn«, idet Udvalget dannedes i Sorø 1883, holder Aarsmøde der. **SAGEN.**

Det er knap saa talrigt besøgt som de tidligere Fællesmøder, **AARSMØDET.** Forhandlingsmøderne overværes af c. 200 Deltagere. Men der føres en interessant Forhandling, indledet af E. With, der fra 1908 er Eneredaktør af »Raadgiveren«, om Børnegudstjenestens Forhold til vore Ungdomsforeninger og frivilligt Drengesforbund.¹⁾

¹⁾ Frivilligt Drengesforbund (F. D. F.) er et Led i Arbejdet for de store Børn, en Sammenslutning af Dreng paa 10—17 Aar. Det gaar ud paa »at berede Vejen for Kristi Riges Udbredelse blandt Dreng ved at bringe dem under kristne Mænds Paavirkning«. ²⁾ Der tones altsaa klart kristeligt Flag, og der arbejdes med 1) en ugentlig Gymnastikaften med bunden Mødepligt, hvormed er forbunden Eksercits, 2) 14. Dags Møder med Foredrag og afsluttende Andagt med frivillig Mødepligt. Hertil kommer, som Tid og Lejlighed gives, Marchture, Roning, Svømning, Musik og Sang, Sommerlejr (Landkolonier) o. s. v. Stifteren af F. D. F. er Arkitekt Tornøe, Frederiksberg, og Forbundet har sit Forbillede i lignende Sammenslutninger i England, hvor Bevægelsen har en særlig Form i »Boys (Dreng) eller Girls (Piger) Life Brigade«, som er udgaaet fra Søndagsskolen og danner et Slags Supplement til den.

²⁾ Raadgiveren 1908, S. 107.

Forhandlingen kommer navnlig til at dreje sig om, hvorvidt det kan siges med Rette, — som af Indlederen paastaaet —, at K. F. U. M.s Yngsteafdelinger og F. D. F., som særlig tager sig af de store Børn, mest Drengene, derved »gaar Børnegudstjenestearbejdet i Bedene«. Forholdet mellem K. F. U. M. og Søndagsskolen er ikke altid og alle Vegne saa helt godt. Fra K. F. U. M.s Side benægtes, at der skulde være bleven vist Kølighed imod og Overseen af Søndagsskolens Arbejde, og der hævdes, at det jo da ikke gælder om at faa vore egne Rammer saa vide som muligt men at føre Børnene til Herren. Og fra F. D. F.s Side gøres gældende, at Søndagsskolen umulig kan være ked af F. D. F.s Arbejde: »Der er jo Drengene nok, saa der er nok at gøre for hver især«. ¹⁾

PEDER LARSEN.

6 DØDS-
FALD.

For øvrigt klager senere en Indsender (»En Søndagsskolearbejder«) fra Landet over, at der ved saadanne Fællesmøder er for lidt Plads til »det belærende Element«, — i Odense holdtes f. Eks. 7 opbyggelige Taler og kun 2 Forhandlingsmøder, hvoraf endda det ene kun havde praktisk Betydning for Byfolk. Og det henstilles til Overvejelse, om der ikke kan raades Bod herpaa.

Naar man ellers betragter det Aar (1908), vi nu beskæftiger os med, mindes man uvilkaarligt om Prædikerens Ord: »Alting har sin Stund; og en-

hver Idræt under Himlen har sin Tid« (Præd. 3, 1).

Aaret rummer ikke mindre end 6 Dødsfald af kendte Mænd. Døden tynder stærkt ud i Rækkerne, — de bliver efterhaanden mange, hvis Tid og Gerning er omme.

1. PEDER
LARSEN.

I Aarets 2. Maaned bortkaldes Veteranen blandt Indre-Missionærerne: Peder Larsen, der 9. Februar efter et halvt Aars Sygdom med mange Lidelser lukker sine Øjne i sit Hjem i Abildøre ved Nykøbing paa Sjælland, hvor han havde boet i mange Aar.

Fr. Zeuthen karakteriserer ham saaledes:

»En selvstændig Mand med sit eget ejendommelige Præg var Peder Larsen. Han var vor ældste Missionær og havde været med i Missionen fra dens første Tider. En smuk Skikkelse var han, naar

¹⁾ Raadgiveren 1908, S. 108.

vi saa ham med det kraftige, hvide, krusede Haar mellem Missionærerne. Med trofast Kærlighed bevarede han Mindet om dem, som han i sit lange Liv havde faaet en velsignet Paavirkning af. Særlig nævnede han Vilh. Beck, Ipsen, Anders Stubkjær, Hoff og Trier i Vallekilde. Han hang ved det gamle, ogsaa ved den gamle Tarvelighed, men fremfor alt ved den gamle Trosgrund og den gamle sakramentale Kristendom, som han frygtede for, at de Unge i Begejstring for det reformerte skulde glide bort fra. Men trods det, at han hørte til de gamle, var han dog ungdommelig og frisk og bevarede sin Kraft ogsaa i Forkyndelsen af Ordet indtil det sidste. . . . Vi savner gamle Peder Larsen og beder Gud om Tilgivelse, hvis vi, fordi han ikke altid vilde gaa i de samme aandelige Klæder som vi andre, stundom har miskendt ham.«¹⁾

Et kønt Træk fortælles om ham fra Sommermødet i Haslev 1907: »Bestyrelsen havde glemt at lykønske ham til hans 40-Aars Jubilæum; men Formanden bad nu saa hjærteligt om Undskyldning. Den gamle, som havde talt saa mange Gange i sit Liv, vilde sige Tak; men Stemmen svigtede, saa han maatte sætte sig uden at faa sagt noget. Først senere fik han atter Ordet i sin Magt og fik blandt andet ogsaa sagt, »at han altid havde været et uroligt Hoved«.²⁾

JOHANNES CLAUSEN.

Den følgende Maaned bringer Budskabet om Johannes Clausens 2. JOHANNES Død, — den sidste af Fædrene fra Stenlillemødet i 1861. CLAUSEN.

Ganske vist havde han i en lang Række af Aar været uden direkte Forbindelse med den indre Missions Arbejde. Men det er, som Fr. Zeuthen skriver i Anledning af hans Død: »Hvor bevægelig og omskiftelig end Clausen i mange Henseender kunde være, saa var der dog paa Bunden af hans Sjæl en sjælden Trofasthed, og den Sag eller den Mand, der havde vundet hans Kærlighed, beholdt den. . . . For os, der elsker den indre Mission, lyser Navnene Beck og Clausen med en uforgængelig Glans³⁾, og de to Venners Navne kan aldrig udslettes af vore Hjærter«.⁴⁾

I. M. T. 1908, S. 130—131. ³⁾ En lille Julegave 1908, S. 64. ⁴⁾ Udhævet af Fr. Zeuthen. ⁵⁾ I. M. T. 1908, S. 227.

Missionens Venner vil da holde det 4. Bud og ære vore Fædre, ogsaa skønne paa dem, som har arbejdet iblandt os, og agte dem højt for deres Gerning Skyld.

I en Alder af c. 76 Aar¹⁾ dør Johs. Clausen pludselig, ramt af et Slagtilfælde, Lørdag Aften 21. Marts 1908, i sin Stue i Vonsild Præstegaard ved Kolding, umiddelbart efter at han havde læst med sine Konfirmander.

Betegnende for hans Virksomhed var det, at han paa den sidste af sine mange, mange Rejser rundt om i Landet baade talte ved et Ungdomsmøde (i Varde), prædikede Guds Ord (Joh. Aab. 3, 15—16) i en Kirke (Naur Kirke ved Holstebro) og talte ved et Møde i »Danske Kvinders Forsvarsforening« (i Lemvig). Af en Mand, der kendte Johs. Clausen meget godt paa hans gamle Dage, blev der ved Jordefærden træffende sagt: »Denne sidste Rejse samler ligesom hele hans Arbejde: for Guds Rige, for Fædrelandet, for den unge Slægt, den han — trods alt — saa hen til med et stort Haab.«²⁾

Bisættelsen i Vonsild Kirke formede sig som en overordentlig smuk Sørgehøjtidelighed. Vejret er prægtigt, Solen skinner fra en skyfri Himmel, og de mange Flag i Kolding og Vonsild samt ved Gaarde og Huse mellem de 2 Byer smelder for Vinden.

Ved Indgangen til Kirkegaarden er rejst en Æreport, og mellem Indgangen og Kirken er anbragt en Allé af Flag. I Kirken staar Kisten foran Alteret og lige under Prædikestolen, og meget passende er den omvundet med et Dannebrog'sflag, — den gemmer jo Støvet af en Mand, der til sit sidste Aandedræt havde en dyb og virksom Kærlighed til sit Fædreland.

Blandt andre taler ogsaa her Formanden for den indre Mission, Fr. Zeuthen, der sammenligner Vilh. Beck og Joh. Clausen med Paulus og Barnabas og udtaler en Tak for og Paaskønnelse af, hvad Joh. Clausen havde været for den indre Mission i dens første Tid, og priser Herren for, hvad han havde brugt Joh. Clausen til, til Bedste for Folk og Fædreland.

Torsdag 26. Marts foregaar selve Begravelsen fra Ryslinge Sognekirke, — her hvor Johs. Clausen var Præst 1866—1877, og hvor han havde sin rigeste Præstetid. Efter eget Ønske, som han fastholdt gennem Aarene, kom han til at hvile i Læ af denne Kirke og nær den Præstegaard, som, alt som Aarene gik, fik »en forunderlig Solglans« over sig for ham, — som Sønnen, Chr. Clausen, Korinth, vidner det i sin Tale.³⁾

¹⁾ Johannes Carl Emil Clausen er født i Adslev 20. April 1832. ²⁾ Mindeord i Anledning af Johannes Clausens Død og Begravelse, S. 24. ³⁾ Mindeord, S. 35.

Midt i 4. Maaned mistede de sjællandske Indre-Missionærer Formanden for deres Konvent: Hans Sørensen i Eskebjerg, der hensov 15. April. Hans Død og Jordefærd er omtalt tidligere, her skal kun tilføjes, at Aarsdagen derefter ($15/4$ 1909) satte Vennerne ham et smukt Minde paa Bregninge Kirkegaard.

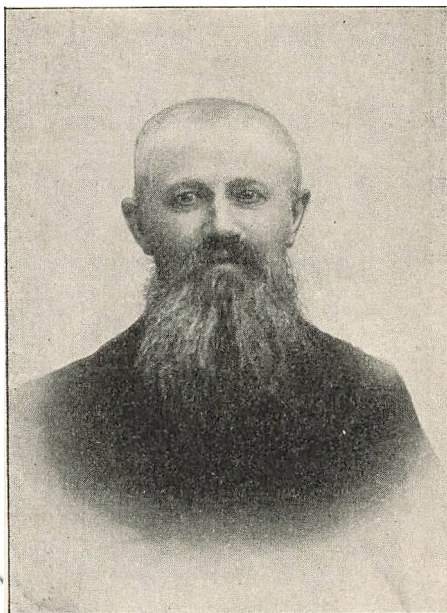
3. HANS
SØRENSEN.

Den næste i Rækken, der falder for Seglen, er en af de jyske Indre-Missionærer, en Mand, om hvis Navn der havde staaet ikke liden Strid: Jens Andersen Fisker. I de 26 Aar, han havde staaet i Missionens Tjeneste, havde han i Modsætning til Hans Sørensen, der virkede paa samme Sted, flyttet meget; sine sidste Aar arbejdede han i Løgstør, hvor han døde 18. Juni og blev begravet 24. Juni; Aarsdagen efter hans Død afsløredes paa Kirkegaarden en Mindesten, en stor Granitsten, »rejst af taknemlige Venner«.

4. JENS
FISKER.

Jens Fisker maa sikkert betegnes som afgjort Opvækkelsesprædikant — atter i Modsætning til Hans Sørensen, som i alt Fald i de senere Aar var meget for Guds Børn ved sin klare, alvorlige og dybe Helliggørelsesprædiken.

Jens Fiskers Navn er særlig knyttet til Vækkelsen i Vest-Himmerland i Slutningen af 80-erne, — hvorom det vel kan siges, hvad Paulus skriver om Vækkelsen i Efesus: »En Dør staar mig aaben, stor og virksom«, men ogsaa maa tilføjes: »Og der er mange Modstandere« (1 Kor. 16, 9). Præsterne med Provsten i Spidsen drog til Viborg for at klage over Missionæren til Biskop Swane, og da det maatte indrømmes, at Jens Fisker og de hellige gik frem med større Nidkærhed end Forstand, gav Bestyrelsen omsider efter for Biskoppens Ønske og forflyttede Jens Fisker til Fyn (Nyborg), hvor han, »hvad enten det var hans egen eller de gejstlige Autoriteters eller Fynboernes Skyld, vist ikke udrettede meget«. ¹⁾

JENS FISKER.

Ved Udvalgmødet i Ribe 1901 opfordredes han til at være

¹⁾ I. M. T. 1908, S. 435.

rejsende Prædikant for Børnegudstjenestesagen, hvilken Gerning han udførte siden 1902; dog lammedes hans Arbejde i det hele i de sidste Aar meget af Svagelighed.

5. KR. JAKOBSEN.

Endnu i samme Maaned, som Jens Fisker døde, lider Børnegudstjenestearbejdet et stort Tab: »gamle« Kr. Jakobsen i Kolding hjemkaldes 26. Juni.

En stor Børneven var han — ganske sikkert en Hovedbetingelse for at være brugbar i Herrens Gerning blandt Børnene; ved Herningmødet 1906 sagde han bl. a. paa sin ejendommelige Maade: »Til Lykke, I, som har mange Børn! Har I 10 Børn, har I ogsaa mindst 10 Engle hos jer derhjemme«. ¹⁾

KR. JAKOBSEN.

Og han var en benaadet Børneprædikant, P. E. Blume, der kendte ham saa godt gennem mange Aar, skriver ved hans Død om ham som Ordets Forkynder: »Faa kunde tale om Jesus til Børnene som han. Men ogsaa til os gamle kunde han tale om Naaden i Korsets Blod med sin kærlige Røst, mens hans underligt lyse og milde Øjne saa os helt ind i Sjælen, saa vore Hjærter kom til at brænde«. ²⁾ Betegnende for hans trofaste Kærlighed især til »Herrens dyrekøbte smaa« er det, at faa Maaneder før Døden skrev han et Afskedsord til baade voksne og Børn og lagde det i en lukket Konvolut med Udskrift til Vibe-Petersen, —

han ønskede at faa det trykt efter sin Bortgang, hvilket da ogsaa skete i Missionstidenden ³⁾. Han havde en sjælden Gave til at faa Børnene med, naar han talte til dem. Fra Fællesmødet i Svendborg 1904 berettes saaledes om hans Børnegudstjeneste i Frue Kirke: »Han fik Børnene udmærket med, betog dem ganske med sin originale Fremstillingsevne og sit varme Hjærte«. ⁴⁾ Ja, original var han. Fra samme Møde fortælles følgende Træk. Han spørger Børnene: »Hvor gammel tror I, jeg er, Børn? Jeg er akkurat 900 Aar yngre end det ældste Menneske, der har levet paa Jorden. Ved I saa, hvor gammel jeg er?« »Ja, ja,« siger Børnene ⁵⁾, — Methusalems

¹⁾ Raadgiveren 1906, S. 106. ²⁾ I. M. T. 1908, S. 450. ³⁾ I. M. T. 1908, S. 450—453. ⁴⁾ Raadgiveren 1904, S. 92. ⁵⁾ Raadgiveren 1908, S. 120.

Alder er jo noget af det, der allerlettest hænger ved fra ens Børnelærdom.

Siden 1902 var han Anders Stubkjærs Eftermand i Udvalget for Børnegudstjenestearbejdet, og ved Udvalgsmødet 24. November i Odense overrakte der ham en Erkendtlighedsgave: Biskop Rørdams Oversættelse af N. T. med Billeder.

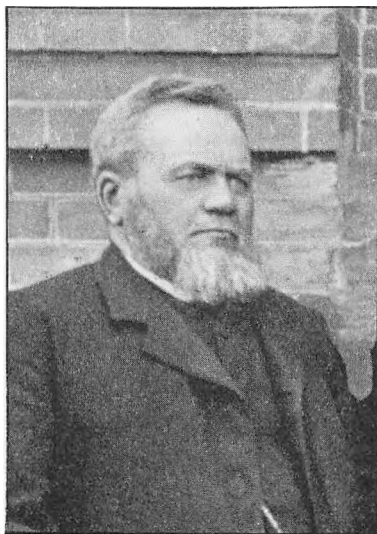
En skøn Jordefærd faar han, den gamle trofaste Indre Missions Arbejder. Ligesom i sin Tid med Bertel Sørensen i Vejle falder hans Begravelsesdag under Aarsmødet i Kolding; i Kirken holder 3 Præster Mindetaler over ham (Fr. Zeuthen, Vibe-Petersen og Haslund, Kolding), og ved Graven lyder varme og inderlige Ord fra 2 Lægmænd (H. Chr. Beck og Lars Hansen, Vildbjerg, nu Veteranen blandt Indre-Missionærerne). Kr. Jakobsen følges til sit sidste Hvilested af næsten hele Missionens Bestyrelse, af det store Flertal af Missionens Udsendinge og af nogle af Missionens Præster.

Endnu i Aarets sidste Maaned bortriver Døden en af Missionens kendte Præster: Jakob Møller, Vilh. Becks Eftermand som Præst i Ørsløv og Solbjerg.

I 27 Aar havde han haft Sæde i Bestyrelsen, idet han var en af de 6 Præster, som indvalgte i 1881 efter den thyske Krig, og P. E. Blume, som kom ind samtidig, giver ham den Ros, at »han var en ærlig Mand, som blev sit kirkelige Standpunkt tro til det sidste«. ¹⁾

Lørdag Aften, 28. Novbr., skrev han, som han plejede, sit Udkast til Prædikenen den følgende Søndag, 1. S. i Adv. — hvorm han et Par Dage i Forvejen havde sagt: »Saa har vi nu paa Søndag den dejlige Adventssøndag, som jeg altid glæder mig til, og som jeg i Aar særlig glæder mig til, da vi med den begynder Kirke-aaret med de gamle Prædiketekster, og dem elsker jeg«. ²⁾

Prædikenen, som, udfyldt med Tanker fra tidligere Udkast (fra 1904 og 1906), er trykt i Missionstidenden ³⁾, fik han aldrig

JAKOB MØLLER.

6. JAKOB
MØLLER.

¹⁾ I. M. T. 1908, S. 817. ²⁾ I. M. T. 1909, S. 342. ³⁾ I. M. T. 1909, S. 337—341.

holdt, Lørdag Nat bliver han syg, og den paafølgende Tirsdag (8. December) sover han hen.

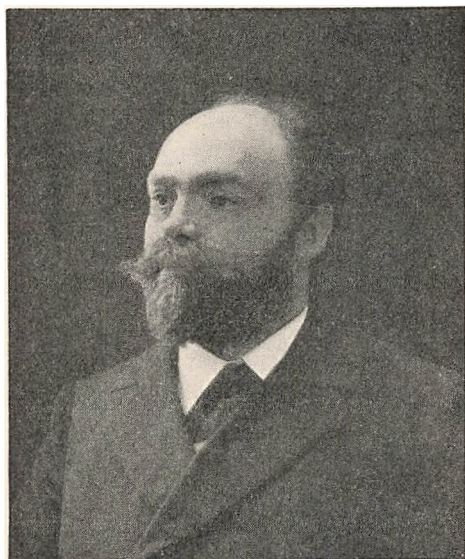
»Da er vort fattige Hosianna bleven til et Halleluja«,¹⁾ saaledes slutter hin Prædiken, og dette Ord er forlængst opfyldt paa ham selv, »den lille Vilhelm Beck«, — som han hed paa Lolland —, der nu har sit »Sovekammer« paa samme Kirkegaard som den store Vilh. Beck.

Ogsaa paa anden Maade end ved Dødsfald sker der Forandringer.

Efter 5 Aars Arbejde fratræder 1. Marts Rejsesekretæren for Børnegudstjenestesagen, J. Høher, sin Stilling for at indtræde i Ar-

bejdet paa Læge A. Sells Epileptiker- og Sindssygeanstalt »Filadelfia« ved Sorø som Inspektør og Medhjælper.

I den Anledning skriver E. With: »Vi bringer ham herved Udvalgets bedste Tak for det trofaste og dygtige Arbejde, som han har udført i de 5 Aar, han har rejst og talt Søndagsskolens og Børnegudstjenestens Sag rundt om i hele vort Land, og vi ønsker ham og hans Familie Guds rige Velsignelse i den nye og betydningsfulde Gerning, han gaar ind til. Vi er overbevist om, at mange gode Ønsker og kærlige Tanker vil følge ham over i hans nye Stilling fra de Venner, han vandt

P. BLOMBERG.

ved sit Arbejde for vort Udvalg.«²⁾

Som man næsten kunde vide paa Forhaand, erstattes han med P. Blomberg, som fra 1. Juni 1908 overtager Stillingen som Rejsesekretær og Konsulent for Sagen med Bopæl i København, — en Gerning han paa Grund af sin gennem de mange Aar indvundne rige Erfaring var ganske særlig skikket til. Desuden er der nogle Præster — 2 paa Sjælland, 1 paa Bornholm, 1 paa Lolland, 1 paa Fyn og 2 i Jylland, — der lover foreløbig for et Aar fra 1. Juli at holde hver 10 Møder for Sagen, særlig Forældremøder.

I denne Forbindelse kan her meddeles, at Udvalget for Børnegudstjenestesagen — underligt nok først nu i en Gerning, hvor

¹⁾ I. M. T. 1909, S. 341. ²⁾ Raadgiveren 1908, S. 24.

Kvinder dog havde været i Arbejde lige fra først af, — optager en Kvinde i sin Midte. Ved Udvalgsmødet i Fredericia 2. April 1908 vedtages en Henvendelse til Indre Missions Hovedbestyrelse om dennes Billigelse af, at man optager Kvinder i Udvalget. 9. Juli svarer Hovedbestyrelsen, at den intet har derimod, og Udvalget henvender sig da til Frøken U. Koch i Ribe, som 1. Oktober svarer Ja til at indtræde som Medlem.

Ved Efteraarsmødet paa Holsteinborg 27.—29. Oktober lider ikke alene Bestyrelsen men den indre Mission som Helhed et stort og føleligt Tab ved, at A. Busch træder ud af Bestyrelsen for helt at ofre sig for *D. M. S.*, hvis Formand han havde været siden 1904. »Jeg behøver ikke at sige«, skriver Fr. Zeuthen i Beretningen om Virksomheden i 1908, »at det er en Kraft af Betydning, Bestyrelsen derved kommer til at savne«. ¹⁾

A. BUSCH
GAAR UD AF
BESTYRELSEN.

Ved Bestyrelsesmødet forelaa der følgende Skrivelse fra ham, dateret Odense 23. Oktober 1908:

»Til

Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission
i Danmark«!

Meget er jeg nu ved at give Afkald paa for at gøre det Skridt, jeg ikke kan andet end gøre, hvor underligt det end kan se ud ogsaa i Venners Øjne, det Skridt, hvorved jeg i hvert Tilfælde for en Tid stiller mig ganske til »Det danske Missions-selskabs« Tjeneste i dette Afsnit af Selskabets Virksomhed, hvor Vanskelighederne maaske alene ret kan føles og forstaas af selve Bestyrelsen.

Blandt det meget, jeg giver Afkald paa, er der særlig to Ting, jeg har ejet med en inderlig Tak til Gud og Mennesker og nu giver fra mig. Det ene er min Stilling som Sognepræst i den danske Folkekirke, en Stilling, jeg har elsket af et ærligt Hjærte og været saa lykkelig i, saa jeg mangen Gang har tænkt: »Hvor er en lykkeligere Præst end jeg!«

Det andet er min Plads i Bestyrelsen for Indre Mission. Megen uforskyldt og ufortjent Ære blev mig vist ved mangt og meget, der blev mig betroet af Gud og Mennesker i forskellige Grene af Arbejde i Guds Rige; men aldrig har noget staaet for mig som mere ufortjent og dejlig Ære end Pladsen, jeg fik i Indre Missions Bestyrelse. Selv er jeg et Barn af Livet i den Kirkelejr, Livet dér og Forkyndelsen dér førte mig til Troen

¹⁾ I. M. T. 1909, S. 279.

paa Jesus, og hvad jeg blev som Præst, det blev jeg først og fremmest ved Guds Velsignelse gennem Indre Mission og dens Venner. Det er da ikke underligt, at Pladsen som Medlem af Indre Missions Bestyrelse har været mig mere dyrebar end Pladsen i meget andet.

Jeg kan ikke uden at synde imod min egen Samvittighed løbe bort fra Formandspladsen i D. M. S., men skal jeg være paa den Plads en Tid endnu, saa maa jeg give Afkald paa alt andet, hvorfor jeg beder den kære Bestyrelse tage imod denne min Anmodning om at træde ud af Bestyrelsen.

Jeg beder Dem alle tilgive de Forventninger, jeg har skuffet, og de mange Gange jeg ved min Uforstand har bedrøvet Dem under Forhandlinger eller ved andre Lejligheder, men jeg beder Dem ogsaa en og hver tage imod et oprigtigt Hjertes Tak for hver Kærligheds- og Tillidsbevisning.

Gud velsigne »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« — sandelig, vort Folk trænger til en af Gud velsignet Indre Mission! Gud velsigne Bestyrelsen og hvert enkelt af dens Medlemmer!

Jeg synes for Tiden: jeg er alles Skyldner.

Med hjærtelig Hilsen.

Eders hengivne

Busch.«¹⁾

I Anledning af A. Buschs Udtrædelse af Bestyrelsen sendtes der ham følgende Taksigelsesskrivelse, undertegnet af samtlige tilstedeværende Bestyrelsesmedlemmer (Chr. Sørensen og Jak. Møller var fraværende paa Grund af Sygdom):

»Kære Busch!

Det er med Sorg, vi erfarer, at De maa træde ud af Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«. Vi synes, at De efter hele Deres Stilling i Menigheden og i Menighedens Hjærte samt paa Grund af de Naadegaver, Gud har givet Dem, havde Deres naturlige Plads iblandt os, derfor vil baade vi og adskillige med os savne Dem i Bestyrelsen. Nu siger vi Dem Tak baade fra os selv og mange andre for den Tid, De har været iblandt os, og for det Arbejde, som De har gjort.

¹⁾ I. M. T. 1908, S. 723—724.

Gud være med Dem og velsigne Dem i den store og betydningsfulde Gerning, som De nu overtager! De tager med Dem ind i den Guds Menigheds Tillid, Forbøn og Kærlighed. Gud give Dem Visdom og Kraft og Bestandighed! Saa længe som De er i Spidsen for D. M. S., ved vi, at der vil være den rette Forbindelse mellem indre og ydre Mission.«

Efter adskillige Aars Forløb faar Missionen i dette Efteraar (1908) igen en Rejsepræst: Johs. Olsen i Fredericia. Navnlig siden Haslevmødet i 1907, hvor det besluttedes at opfordre nogle Præster til at optage en Virksomhed som Rejsepræster, havde man bestræbt sig for at faa saadanne. Nu lykkes det.

EN 6. REJSE-
PRÆST.

Johs. Olsen er barnefødt i Næstved, tog som Student Del i Arbejdet i K. F. U. M. og Børnegudstjenester i København, var en Tid Sekretær for Ungdomssagen i Vestsjælland med Bopæl i Slagelse, derefter Indre-Missionær i Nordsjælland med Bopæl i Frederiksborg, og paa Sommermødet i Kolding 1908 bestemtes det, at han til Efteraaret skulde flytte til Fredericia som Kapellan hos Formanden og som Indre Missions Rejsepræst.

Særligt ønskede han at arbejde paa de døde Egne i Fyn og i Østjylland, dog ogsaa i andre Egne og paa levende Steder, »naar der er særlig Trang til Stede eller ved særlige Lejligheder.«¹⁾

Vi har hørt, at Bestyrelsen mistede 2 af sine Medlemmer, 2 Præster, den ene ved Udmeldelse, den anden ved Død.

BESTYREL-
SEN: 2 NYE
MEDLEM-
MER, 1 AF DE
GAMLE
GAAR UD.

Efter Forslag af Forretningsudvalget supplerer Bestyrelsen sig ved sit Foraarsmøde i »Siloam« 9.—10. Marts 1909 med 2 nye Medlemmer.

Valget falder paa den af Missionens Venner højt skattede C. Moe i Skanderup og Haslev Højskoles mangeaarige Forstander, P. C. Davidsen, — et beroligende Budskab for alle, som ængstedes for, at Missionen skulde vige et Haarsbred fra »de gamle Stier«.

Knap en Maanedstid efter formindskes Tallet paa Bestyrelsens gejstlige Medlemmer dog igen, idet A. Bülow træder ud.

Grunden hertil er ikke Alder eller Svagelighed, — Bülow er en Mand i sine bedste Aar —, heller ikke, som Formanden udtaler det ved Sommermødet i Odense 1909, »nogen Strid mellem ham og den øvrige Bestyrelse, men maaske en for overdreven Samvittighedsfuldhed«.

I alt Fald lyder den Skrivelse, han omsender til Cirkulation

¹⁾ I. M. T. 1908, S. 624.

mellem Bestyrelsens Medlemmer, og som offentliggøres i Missions-tidenden saaledes:

»Da min Præstegerning i mit herværende Embede i stedse stigende Grad lægger Beslag paa min Tid og Kraft, anser jeg det for rettest at nedlægge mit Hverv som Medlem af Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« og derved give Plads for en ny Medarbejder, som har mere Tid til sin Raadighed.

Jeg kan ikke i min nuværende Stilling vedblivende overkomme at være, hvad jeg gerne vilde være: et virksomt Medlem af den indre Missions Bestyrelse; og at være et mindre virksomt Medlem af en Bestyrelse, til hvilken der med Rette stilles saa store Krav, som den nævnte, tiltaler mig ikke.

Men den indre Mission vil altid beholde en stor Plads i mit Hjærte, og jeg vil gerne fremdeles arbejde med, saa godt jeg kan, idet jeg stiller mig i de Meniges Geled.

Holstebro, 2. April 1909.

A. Bülow.«¹⁾

EN SANG-
BOG.

Som noget, der har almindelig Interesse for Missionens Venner, kan meddeles fra det før omtalte Bestyrelsesmøde i »Siloam«, at dér nedsættes et Udvalg til Udgivelse af en Sangbog »med aandeligt Indhold«, nærmest til Afløsning af »Hjemlandstoner«. Udvalget kom til at bestaa af A. Fibiger, H. C. Beck og P. C. Davidsen samt udenfor Bestyrelsen A. Kastrup, Præst i Ørsløv, som var den, der havde opfordret Bestyrelsen til at udgive en saadan Sangbog, og Redaktøren af »Kristeligt Dagblad«, H. Matthiesen. Og det udførte sit Arbejde saaledes, at Sangbogen udkommer i Januar 1910, indeholdende 459 Sange, og til den fabelagtig billige Pris, 35 Øre.

FRA AR-
BEJDS-
MARKEN.

Imens gaar Missionsarbejdet ud over Landet sin vante Gang. Af de 173 Missionærer, de 14 Lærere i Missionens Tjeneste og de mange Præster udføres stadigt et stort Arbejde med Ordets Forkyndelse, og »Nyland pløjes« ude paa de døde Egne. Med Missionens Arbejdsmark sker der den Forandring, at Frederiksberg overgaar til den københavnske indre Mission. En venskabelig Forhandling mellem Bestyrelserne for de 2 Missionsforeninger fører nemlig til det Resultat, at Landmissionen afstaar Frederiksberg til Københavns Indre Mission, som altsaa fremtidig vil stræbe efter at organisere et Arbejde derude i Lighed med det, som fra »Bethesda«

¹⁾ I. M. T. 1909, S. 285.

øves i København. Landmissionen opretholder dog sin Ejendomsret baade til »Siloam« og til Missionshuset »Sindshvile« i St. Lukas Sogn, men Lokalerne er til Raadighed for den københavnske Mission mod sædvanlig Leje.¹⁾

Aaret 1909 er ikke særlig rigt paa Vækkelser.

Kun paa et enkelt Sted sker en større Vækkelse, nemlig i det nordlige Vendsyssel. Den begynder i en Missionsuge i Februar og varer hele Aaret, og det er især i Uggerby, Tversted og Bindslev Sogne, at Mennesker vaagner op, men ogsaa fra Nabo-sognene strømmer mange til og finder Frelse. Ingen af de hellige paa disse Egne kunde mindes en saadan Vækkelse.

Fra andre Steder meldes om mindre Vækkelser saaledes f. Eks. Østjylland, baade i Byer (Randers, Aarhus) og paa Landet (Mols), Nordsjælland (Helsingør) og Bornholm (Klemensker, Gudhjem).

Derimod stemmer saa godt som alle Missionærernes Indberetninger overens i dette: »At der i 1909 har været frit Løb for Ordet og ikke mindst paa de døde Egne.«²⁾ Eksempelvis kan i den Henseende nævnes: Salling, Næstved-Eggen, Byer som Ringsted og Frederikssund, Langaa-Eggen o. s. v.

Ungdomsarbejdet har sit Delegeretmøde i Pintseugen (1. Uge i Juni) i Vejle. Og det karakteriseres saaledes:

»Vejlemødet gav os meget at sige Tak for; vel var Tilslutningen ikke særlig stor, efter som der jo kun var mødt c. 500 Udsendinge fra c. 700 Foreninger; og man kan heller ikke sige, at det var noget Arbejds møde, idet det saglige: Arbejdets Stilling, Maade, Midler og Fremtid havde en beskeden — maaske noget for beskeden — Plads paa Programmet.³⁾ Men Vejlemødet fik sin Betydning ved, at det — som alle den Slags Møder — rystede de forskellige Bestanddele, hvoraf vi bestaar, godt sammen, saa at den indbyrdes Broderkærlighed og Forstaaelse øgedes, og mange modtog rige og dybe Indtryk, der nok skal spire og sætte Frugt til Gavn for Arbejdet rundt om i Foreningerne.«⁴⁾

Missionens Aarsmøde holdes i Odense 22.—25. Juni, og det blev et stort Møde, stærkt besøgt.

Navnlig var det en meget anelig Forsamling, der var kommen til Stede ved den første Dags Eftermiddagsmøde i Næsbyhoved Skov, Antallet ansloges til c. 3000. ET AFBRUDT
MØDE.

Dette Møde blev forøvrigt brat afbrudt, hvilket, saa vidt vides, aldrig før var sket ved noget af Missionens Aarsmøder.

¹⁾ Efter: Sæd og Høst 1909, S. 214. ²⁾ I. M. T. 1910, S. 402. ³⁾ Det bød paa: 5 Foredrag og 1 Forhandling. ⁴⁾ De Unges Blad 1909, S. 136.

Allerede fra Mødets Begyndelse, mens C. Moe talte over 1 Pet. 2, 11—20, havde man hørt Tordenen rulle i det fjerne. Og lige med ét, da det syntes at klare op, saa mange tænkte, det vilde drage forbi, brød det løs med stor Voldsomhed, just som Prædikanten var i Færd med at karakterisere visse moderne Fremtoninger: det blaa Kors, Kvindebevægelsen o. s. v. Lynene knitrer, Tordenen ruller uafsladeligt, Stormen rusker i Træerne, og Regnen styrter ned i Spandavis. En Psalme foreslaas, men inden den er sunget til Ende, er Forsamlingen, der tappert havde holdt Stand en Tid, i fuldstændig Opløsning, slaaet paa vild Flugt. Moe faar ikke endt sin Prædiken,

H. C. Beck kommer slet ikke til at tale, Mødet er afsluttet med det samme.

Ved dette Sommermøde i Odense, hvor ligesom det foregaaende Aar i Kolding Spørgsmaalet om de døde Egne forhandlede (indledet af A. Fibiger: »Pløjer eder Nyland«¹⁾), forretter P. E. Blume for sidste Gang Nadvertjenesten den anden Dags Formiddag i St. Hans Kirke.

Forinden den hellige Handling begynder, træder han frem i Kordøren og formaner alvorligt Nadvergæsterne til at være stille under hele Guds-tjenesten, — hvad han før har gjort —, og derefter holder han en af sine mesterlige Nadvertaler, som saa mangen en Gang havde været en god Beredelse

P. E. BLUME.

for Missionens Arbejdere og Venner til Mødet med Jesus ved Naadebordet. Denne Gang er Talen særlig skøn, holdt med Kraft og Inderlighed over Hebr. 11, 13—16; ingen vidste da, skønt maaske ikke faa har tænkt det, at Blume snart efter skulde ombytte Stillingen hernede som »fremmed og Udlænding paa Jorden« med Pladsen hjemme i det himmelske Fædreland.

Faa Maaneder efter faar han Rejsepas.

I Missionstidenden for 8. August bekendtgør han, at han for Øjeblikket befandt sig som Patient paa St. Lukas Stiftelsen, og at Overlægen havde forbudt ham at give sig af med Bladets Redaktion i den første Maaned. »Kære Venner«, slutter han, »vil nok bede for mig, at jeg maa faa en lille Arbejdstid endnu.«²⁾

¹⁾ Trykt i Annekset 1909, S. 208—209. ²⁾ I. M. T. 1909, S. 497.

13. August udsender han: »Aabent Brev til Præster i Danmark«, med den Hilsen til sine kære Præstebrødre, om der ikke iblandt dem skulde være en, der kunde føle det som et Kald fra Gud at tage Præstegerningen op ved St. Lukas Stiftelsen. Selv vilde han nemlig »paa Grund af Alder og Skrøbelighed« fratræde sin Stilling som Præst ved denne unge Diakonissestiftelse 1. April 1910, »hvis jeg lever saa længe«, føjer han til i en Parentes.

Ved Indre-Missionærernes Efteraarsmøde for Øerne i Tjustrup ved Sorø skulde han have prædiket og i det hele været til Stede som Bestyrelsesmedlem, — men da var han ikke længere blandt de levendes Tal.

Mandag 4. Oktober strider han den sidste Strid i sit Hjem i København.

Et lille Indblik i den gamle Tjeners sidste Timer her paa Jorden faar vi ved at læse følgende, som A. Fibiger skriver derom:

»Jeg var et Par Gange oppe at besøge ham i hans Hjem under hans sidste Sygdom, da han var sendt hjem fra Hospitalet for at dø.

Han var for svag til at kunne tale med nogen; men hans Hustru og jeg bøjede vore Knæ sammen, og jeg hørte hende prise Gud for en saa vidunderlig Højtidsfred, som Gud lagde over sin gamle Tjeners sidste Leje. Hun havde aldrig, sagde hun, set et Dødsleje, hvorover der hvilede en saadan himmelsk Fred, og heller ikke kendt hans Lige i Gudhengivenhed og Taalmodighed.

Den sidste Gang, da jeg var deroppe, fik jeg Lov til at titte ind til ham. Hans Hustru stod og bøjede sig over ham, og bag Dørens Portiére fik jeg saa Lov bare at se ham.

Han laa der ganske stille med lukkede Øjne.

Men han smilede lidt, da han saa op og saa, at det var hende, der stod ved hans Hovedpude og klappede ham. »Kommer du snart ind til mig?« hviskede han.

»Ja, nu kommer jeg snart«, svarede hun.

— — Saa maatte jeg gaa.

Men det var det sidste Ord, jeg hørte af Blumes Mund her paa Jord. Og det blev for mig et Varsel, — et Udtryk for hans Længsel efter Hvilen hos Jesus: »Aanden og Bruden siger: Kom, Herre Jesus!« — »Ja, jeg kommer snart og bliver hos dig! Thi hvor jeg er, dér skal ogsaa min Tjener være.«¹⁾

Fredag 8. Oktober samledes en stor Skare i St. Johannes Kirken paa Nørrebro til Sørgefest om Blumes blomstersmykkede Baare.

¹⁾ I. M. T. 1910, S. 72—73.

Først taler den indre Missions Formand, Fr. Zeuthen, Blumes gode Ven gennem de mange Aar, i hvilke de havde arbejdet sammen i den indre Missions Tjeneste; han skildrer Blume som den store Prædikant med Korsets Ord og som den erfarne Vejleder op til Herrens Bord.

Ud fra Ps. 115, 1 bringer dernæst A. Stricker, Græsted, en Hilsen og Tak fra St. Lukas Stiftelsen, hvis første Præst Blume havde været i 4 Aar (1905—1909). Hvorefter Sønnen, A. Blume ved Helligaands Kirken, forrettede Jordspaaastelsen efter at have mindet sin Fader som »den store Stridsmand, der havde sejret«. ¹⁾

Dagen efter føres Kisten til Tikjøb Kirkegaard og sænkes i Graven dér — det Sted, hvor Blume i sit lange Præsteliv havde virket længst (1892—1905).

Med Peter Emil Blume er en af den indre Missions ældste og mest bekendte Præster gaaet bort.

Fr. Zeuthen »regner ham blandt Danmarks bedste Prædikanter«. »Andre har«, skriver han, »som Vækkelsesprædikanter faaet større Gaver end Blume, men faa har som han kunnet forkynde det Ord, at Gud saa kærligt lod sig ved sin Søn forsone, »det Ord om Jesu Død og Blod«. ²⁾

Anders Stubkjær, som kendte Blume allerede fra den Tid, han var Præst i Bording, skal engang have sagt: »Vi har adskillige, der kan prædike lige saa godt som eller maaske bedre end Blume, men jeg kender ikke hans Lige til at holde Bibellæsninger«. ³⁾

Et Vidnesbyrd om hans store Fortrolighed særligt med Apostelen Paulus' Breve har vi i hans Epistelpredikener, og Prøver paa hans Bibellæsninger haves i Mængde fra næsten hvert Nummer af Missionstidenden i den Tid, han var Bladets Redaktør.

Bekendt for mange af Missionens Venner er Anders Stubkjærs Ord om Blume, »at han havde en stor og kold Entré, som man først maatte igennem, men naar man var kommen igennem den, var der lyst og dejligt i hans Stue«. ⁴⁾ A. Fibiger, som anfører dette Ord, tilføjer: »Men jeg vil dog gerne sige, at vi var mange, der var kommen indenfor, ind i hans varme Hjærtekammer, og dér var godt at være; og han kunde somme Tider slaa Dørene saaledes op, saa Hjærtevarmen strømmede ud imod alle dem, der var til Stede, og det saa det mærkedes, at der blev varmt omkring ham«. ⁴⁾

P. E. Blumes Navn skal »mindes blandt Guds Børn ved Siden af Becks, Jeanssons og Anders Stubkjærs«. ⁵⁾

¹⁾ I. M. T. 1909. S. 675. ²⁾ I. M. T. 1909, S. 657—658. ³⁾ Kr. Dagblad 5. Oktober 1909. ⁴⁾ I. M. T. 1910, S. 67—68. ⁵⁾ I. M. T. 1909, S. 658.

Og et til de kommende Slægter talende Vidnesbyrd herom har vi i den Omstændighed, at paa Aarsdagen efter hans Død, Tirsdag 4. Oktober 1910, afsløredes paa Tikjøb Kirkegaard en Mindesten af Granit, 3 Alen høj og forsynet med Provst Blumes Portrætmedaillon i Bronze, Fødsels- og Dødsdag samt Navnet paa de Virksomheder, han særlig havde taget Del i: Den indre Mission, Santhalmmissionen og Lukas Stiftelsen.¹⁾

Denne Mindesten var tilvejebragt ved Indsamling blandt Missionsvennerne hele Landet over, og Komiteen, der forestod Indsamlingen, bestod hovedsagelig af kendte Præster og Lægmænd indenfor den indre Mission samt af Repræsentanter fra Blumes gamle Menigheder i Bording (1868—1876), Vistoft (1876—1883), Bøvling-Flynder (1883—1892) og Tikjøb.

Endnu i samme Maaned som Blume hjemkaldtes en anden af den indre Missions kendte Mænd: Præsten Adolf Laurits Hansen.

Som bekendt var denne meget energiske, arbejdsdygtige og iderige Mand den første, der oprettede en Indre Missions Højskole og Seminarium — et godt Stykke Ungdomsarbejde for Guds Rige at sætte i Gang.

Med Rette mindes han derfor i »De Unges Blad« i følgende sympatetiske Ord:

»Han har haft stor Betydning som Banebryder for Højskolesagen og Seminariesagen indenfor Indre Mission, og fra hans Højskole og Seminarium er udgaaet en talrig Skare af Unge, der i Livets praktiske Forhold har udnyttet, hvad de hentede paa N. Nissum, og som endnu bevarer Forstanderen i taknemlig Erindring.«²⁾

Ingen maa tro, at han paa Grund af sin Forstander- og Lærergerning forsømte Præstegerningen i sit Sogn. Hans Eftermand i Embedet, C. Asschenfeldt-Hansen, giver ham i sin Ligtale følgende Bedømmelse:

»Han blev en ivrig Præst, og det blev, hvad personligt og umiddelbart Arbejde angaar, hans Hovedarbejde. Den anden Gerning øvede han jo mest gennem Hjælpere. Sit største personlige Arbejde lagde han sikkert i sin Præstegerning. Ofte har jeg mærket hans Spor, som han færdedes her omkring i Nissum Pastorat. Hans Præstesind viste sig ogsaa ved de Indskrifter, han holdt af at sætte over de Huse, han rejste. »Bed og arbejd« (»ora et labora«) staar der over Højskolens Dør. Og over det fordums Missionshus staar Indskriften: »Land, Land, Land, hør Herrens Ord!« Han var ikke bange for at sige Folk Sandheden og vidne stærkt imod Synden.

¹⁾ Hjemlandsposten 1910, S. 364. ²⁾ 1909, S. 222.

Og særlig blandt syge og gamle som ogsaa blandt hans Konfirmander er hans Minde dybt indprentet.«¹⁾

I de senere Aar mødte hans Virksomhed adskillig Modgang, man tillægger ham den Ytring til en af sine Medarbejdere: »De kan tro, det er svært at være miskendt.«

1901 solgte han Skolen og Seminariet og søgte andet Præstembede. Og som i sin Tid Jeansson kom ogsaa han til Førslev og Sneslev paa Sjælland som en tildels nedbrudt Mand, opslidt, miskendt og med tiltagende Sygelighed.

28. Oktober 1909 døde han, ikke mere end 53 Aar gammel, og 4. November foregik hans Jordefærd i N. Nisum — dér, hvor hans Manddoms Gerning faldt.

Aar og Dag efter Døden kommer Anerkendelsen. I Begyndelsen af 1911 træder en Kreds af 5 Mænd (2 Præster og 3 Lægmand) sammen for at arbejde hen til, at der kan blive rejst »et Mindesmærke for Pastor Ad. L. Hansen«. I Sommeren 1911 agtedes der bygget en ny Seminariebygning i N. Nisum, og ved denne tænktes Mindesmærket rejst og afsløret samtidig med Bygningens Indvielse 5. September.²⁾

Samtlige forhenværende Elever paa N. Nisum Højskole og Seminarium og alle, som skønnede paa Ad. L. Hansens banebrydende Arbejde, opfordredes til at yde deres Bidrag til Mindesmærket.

NY NÆST-
FORMAND.

Af det foregaaende er det bekendt for Læserne, at da Blume døde, var han Næstformand i Bestyrelsen (siden 1901) og Redaktør af »Den indre Missions Tidende« (siden 1906).

Ved Efteraarsmødet i Ringkøbing 15.—18. November vælges da C. Moe til at indtage Pladsen som Bestyrelsens Næstformand, medens den var frit stillet med Hensyn til at indvælge et nyt Medlem og ikke foreløbigt gjorde noget Skridt hertil.

NY
REDAKTØR
AF I. M. T.

I Ringkøbing forhandlede Bestyrelsen det meget vigtige Spørgsmaal om Ordningen af Missionstidendens Redaktion, uden at man dog dér kom til noget endeligt Resultat.

Først ved Bestyrelsens Møde i »Siloam« 15.—16. Marts 1910 ordnes Sagen saaledes, at Formanden, Fr. Zeuthen, efter indtrængende Opfordring fra hele den øvrige Bestyrelse fra Maj overtager Stillingen som Bladets Redaktør med Filip Beck som Redaktionssekretær.

¹⁾ I. M. T. 1909, S. 738—740. ²⁾ Paa Grund af Forsinkelser ved forskellige Arbejder har Udvalget besluttet at udsætte Afsløringen til Højskolens 25 Aars Jubilæumsfest i 1912.

Og den nye Redaktør sikrer sig en god, fast Medarbejder, idet Johs. Gøtzsche, Præst i Herning, lover at levere maanedlige Bidrag til Bladet.

Ringkøbingmødet fik forøvrigt et lille Efterspil, som just ikke var saa fornøjeligt.

Ved Forhandlingsmødet i Missionshuset den anden Dag om Eftermiddagen indledede P. C. Davidsen med et Foredrag om: »Maalet og Vejen«, og her rettede han et ganske vist maskeret men dog ret tydeligt Angreb paa »Vækkelsesmøderne« og »Det blaa Kors«.

ET ANGREB
PAA »VÆK-
KELSES-
MØDERNE«
OG »BLAA
KORS«.

Og da Foredraget offentliggøres i »Annekset«¹⁾ henimod Aarskiftet, tager »Kristeligt Dagblad« til Genmæle imod Davidsens mørke Syn paa de 2 nævnte Sider af Missionsarbejdet i vort Land, idet man mener, at dette Syn »ikke deles af Indre Missions Bestyrelse som Helhed, og at der er store Kredse af Indre Missions Venner i vort Land, der heller ikke deler det«.

Heraf udvikler sig en Avisfejde, som der ikke her nærmere skal gaas ind paa, saa meget mindre som baade Vækkelsesmødernes og det blaa Kors' Arbejde for Guds Rige i det hele og store forlængst er almindelig anerkendt.

Derimod dukker nu et andet Spørgsmaal op, som er af langt yngre Datum, og hvis Besvarelse maaske kan faa indgribende Betydning for Missionens Fremtid, nemlig Spørgsmaalet om Valgmenighedsdannelse indenfor den indre Mission.

VALGMENIG-
HEDS-
SPØRGSMAA-
LET.

I 1907 var det stærkt paa Tale blandt den indre Missions Venner paa Børkop-Egnen at oprette en Valgmenighed med A. Schack som Præst.

Ved Efteraarsmødet i Viborg (1907) ønskede en Deputation dernede fra at høre Bestyrelsens Mening herom. Og der svaredes: »Bestyrelsen omfatter Tanken med Sympati og overdrager Forretningsudvalget at arbejde paa Tankens Virkeliggørelse.«

Men paa næste Møde i Fredericia 10.—11. Marts 1908, hvor der forhandles videre med Vennerne fra Børkop, vedtages følgende Udtalelse:

»Bestyrelsen mener, at man ikke kan gaa ind en enkelt Valgmenigheds Dannelse som paatænkt i Børkop, men at man for at tage denne i sin Haand maatte være klar over at ville gaa videre ad den Vej, altsaa optage Valgmenighedsdannelse som et fast Led i den indre Missions Arbejde. Og om dette sidste er der ikke Enighed indenfor Bestyrelsen. Man er ikke enig om, at Tiden hertil

¹⁾ 1909, S. 373—379.

endnu er kommen og beklager derfor ikke at kunne imødekomme den fra Vennerne i Børkop og Omegn fremkomne Begæring.«

Herved er altsaa Sagen afvist af den indre Mission — men ingenlunde opgivet af sine Talsmænd.

Paa et Møde i København 2. Juni 1909 bliver der nedsat et Udvalg med det Formaal at overveje, hvad der under de nuværende just ikke særlig gunstige Forhold kan gøres i Retning af en bedre Præstebetjening i den danske Folkekirke.

Udvalget kom til at bestaa af Præsterne A. Schack (Vonsild), N. B. Hindhede (Kappel) og C. Asschenfeldt-Hansen (N. Nissum) samt Trikotagehandler P. Lauritsen (Middelfart), Prof. H. Westergaard (København), Købmand A. Stengaard (Herning) og Høj-skoleforstander Fr. Thomsen (Børkop).

Under Sommermødet i Odense 1909 henvender denne Komite sig til Bestyrelsen for den indre Mission med det Ønske, at den vil vælge 2 Medlemmer ind i Komiteen; men der svares: »Bestyrelsen kan ikke opfylde dette Ønske, da den fremdeles staar paa sit gamle Standpunkt.«

Saa kommer Mødet i Fredericia 29. November 1909, hvor en privat indbudt Kreds af Præster og Lægmænd kommer sammen og danner det saakaldte »Dansk Kirkefond« med følgende Program:

»1. At kunne hjælpe et Menighedssamfund med Ansættelse af en Kapellan, hvor en ældre Præst maatte være villig til at modtage en saadan;

2. at hjælpe en Præst til at blive, hvor man gerne vil beholde ham, saa han ikke af økonomiske Aarsager skal søge Forflyttelse;

3. at hjælpe en Præst til at søge en Plads, hvor man gerne vil have ham, men hvor Indtægterne er for smaa;

4. at hjælpe en dygtig Præst til at holde Kapellan, naar hans Arbejde i videre Kredse maatte gøre dette formaalstjenligt;

5. og endelig at hjælpe en Menighedskreds til at faa en Valgmenighedspræst, naar dette efter Omstændighederne er den eneste fremkommelige Vej, idet vi dog gaar ud fra, at det missionerende Moment altid maa være en Hovedsag i en saadan Valgmenigheds Arbejde.«¹⁾

Op det vedtages paa dette Fredericiamøde, inden man foretager sig videre i Sagen, at rette en Henvendelse til: »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« for at søge tilvejebragt et Samarbejde i denne Sag.

Skønt Spørgsmaalet ikke var sat paa Dagsordenen, behandles

¹⁾ I. M. T. 1910, S. 11.

dog foreløbigt Valgmenighedssagen paa Bestyrelsens Møde i Ringkøbing ved Efteraarsmødet i 1909, og det fremgaar af Forhandlingen, »at det overvejende Flertal af Bestyrelsens Medlemmer er imod Valgmenighedsdannelse i det mindste for Tiden«. ¹⁾)

Fr. Zeuthen beklager, at Chr. Sørensen paa Grund af Sygdom ikke var til Stede i Ringkøbing, saa meget mere som han i Spørgsmaalet om Valgmenigheder ser anderledes paa Sagen end de fleste af de andre Bestyrelsesmedlemmer.

Og som sin egen personlige Mening i denne Sag udtaler Formanden i Missionstidenden, at han ikke kan gaa med til en almindelig Valgmenighedsdannelse, før han hører ude fra Guds Folk ikke blot et enkelt men et nogenlunde enigt: »Gud vil det.« Og skal han gaa med til Oprettelsen af en enkelt ²⁾) Valgmenighed, saa skal det være en bestemt missionerende ³⁾), i hvilken en Rejsepræst kunde have sit Hjem, og hvorfra han kunde have sit Udgangspunkt. ³⁾)

Men nu til Sagens videre Forløb.

Efter at først et Underudvalg — 2 fra hver Side — privat har forhandlet med hinanden, forelægger Udvalget for »Dansk Kirkefond« officielt sit Program for den indre Missions Bestyrelse ved dens Foraarsmøde i »Siloam« 15.—16. Marts 1910.

2 af Bestyrelsens Medlemmer er fraværende, O. F. Moe og Grev Holstein, der 4. Marts i en Skrivelse til Bestyrelsen gør Rede for sit Standpunkt i denne Sag og erklærer, at han med Hensyn til det sidste Punkt paa »Dansk Kirkefond«s Program: Oprettelse af Valgmenigheder, ikke tør følge D. K.s Fortalere, men maa blive paa de »gamle Stier«. Skrivelsen oplæses ved Bestyrelsesmødet, og et Uddrag af den offentliggøres i Missionstidenden.

Efter en lang og indgaaende Forhandling, der føres dels ene og dels sammen med D. K.s Udvalg, og som særligt kom til at dreje sig om det femte Punkt paa D. K.s Program, enes Bestyrelsen om at give Udvalget følgende Svar:

»Med Hensyn til Punkt 5 paa »Dansk Kirkefond«s Program, Valgmenigheders Dannelse, kan Bestyrelsen for Tiden ikke udtale sig, da det har vist sig umuligt at opnaa Enighed.

Derimod ønsker den samlede Bestyrelse »Dansk Kirkefond« Lykke og Guds Velsignelse til Gennemførelse af dets Programs 4 første Punkter.« ⁴⁾)

I Overensstemmelse hermed beslutter saa D. K.s Udvalg, saa vidt muligt, at begynde med disse.

¹⁾ I. M. T. 1909, S. 771—772. ²⁾ Udhævet af Zeuthen. ³⁾ I. M. T. 1909, S. 772.

⁴⁾ Efter I. M. T. 1910, S. 203, og Annekset 1910, S. 129—130.

Og paa et Møde af Præster og Lægfolk i Fredericia Onsdag 27. April 1910 konstituerer »Dansk Kirkefond« sig med et Repræsentantskab paa 30 Medlemmer (17 Præster — deriblandt 2 af I. M.s Bestyrelse: Chr. Sørensen og A. Fibiger — og 13 Læg-mænd) fra Landets forskellige Egne til at staa ved Siden af den tidligere valgte Bestyrelse — dog med den Forandring, at Prof. H. Westergaard paa Grund af sin Stilling som Formand for »Københavns Kirkefond«s Forretningsudvalg er traadt over blandt Repræsentanterne, og Boghandler O. Lohse, Varde, i hans Sted ind i Bestyrelsen.

D. K. udsender derefter Opraab til Menigheden, — Gud velsigne dets Arbejde!

Men vi maa tilbage til Bestyrelses-mødet i »Siloam«, Marts 1910.

Blandt meget andet forhandlede nemlig her ogsaa Spørgsmaalet om Bestyrelsens Sammensætning.

Og det vedtoges, at Formanden skulde opfordre Johs. Gøtzsche, Herning, og Gaardejer Hans Hansen, Snøde (Langeland), til at indtræde i Bestyrelsen som nye Medlemmer.

Som Svar paa denne Opfordring modtager Fr. Zeuthen fra Johs. Gøtzsche »et overordentlig smukt Brev, af hvilket hans store Kærlighed

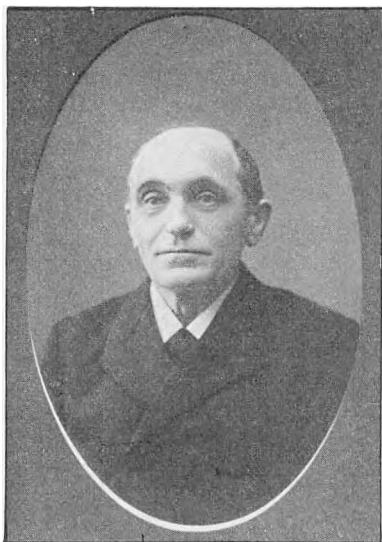
til Missionen og hans Tro paa dens Betydning fremlyser«. ¹⁾

Desværre havde han af forskellige Grunde maattet afslaa Opfordringen. »Jeg er vis paa«, skriver Fr. Zeuthen, »at det ikke alene er Bestyrelsen men grumme mange troende Mennesker hele Landet rundt, der i høj Grad beklager, at vi ikke kunde faa Præsten i Herning med ind i Bestyrelsen. Gid de Forhold, der nu træder hindrende i Vejen, blandt andet hans Helbred, maatte forandre sig, saa at vi engang i Fremtiden maatte kunne faa ham med«. ¹⁾

Hans Hansen (i sin Tid en af den indre Missions Repræsentanter i »Det kirkelige Udvalg«) havde ogsaa sine store Betænkeligheder ved at svare Ja til Opfordringen. Men han erklærede sig dog villig til at indtræde i Bestyrelsen, hvis ikke nogen bedre haves. »Og da vi nu ikke«, skriver Formanden, »har nogen bedre, glæder

¹⁾ Kr. Dagblad, ²⁸/₈ 1910.

BESTYREL-
SEN FOR-
ØGES MED
1 LÆG-
MAND.

HANS HANSEN.

vi os hjærteligt over, at vi dog fik Ja paa det ene af de 2 Steder, hvor vi henvendte os.«¹⁾

Endnu ét i Forbindelse med Bestyrelsesmødet i »Siloam«, Marts 1910.

Foruden Valgmenighedsspørgsmaalet er der nemlig en anden Sag, som i høj Grad tiltrækker sig Missionsvennernes Opmærksomhed: »Kristeligt Dagblad«s Kamp for Sandheden og Renheden i Anledning af den store Bedragerisag og den overhaandtagende Usædelighed af allermodbydeligste Art (læs Rom. 1, 27).

Som et Vidnesbyrd om, at Bestyrelsen for den indre Mission her anerkender og støtter »Kristeligt Dagblad«s Bestræbelser og Handlemaade, sendes fra omtalte Bestyrelsesmøde følgende Telegram til Bladets Redaktør, underskrevet af de tilstedeværende 8 Bestyrelsesmedlemmer og Sekretær Filip Beck:

»Redaktør Matthiesen,
»Kristeligt Dagblad«,
København.

Bestyrelsen for »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«, samlet til sit sædvanlige Foraarsmøde, sender »Kristeligt Dagblad« sin Hilsen og Tak for Udholdenhed i Kampen for Ret og Sandhed.«²⁾

Og ikke blot dette.

Paa Aarsmødet i Silkeborg 28. Juni—1. Juli kommer denne for Land og Folk saa indgribende Sag for.

Interessant at mindes, at ved Efteraarsmødet i Silkeborg for 23 Aar siden (1887) var, som vi tidligere har hørt om, ogsaa Sædelighedssagen til Behandling (Sædelighedsadresserne)!

Ved Præste- og Missionærmødet, hvor Formanden indledede en Forhandling om »Sakramenternes Betydning«, og hvor man enedes og samledes i det Ønske, at »de 4 store B'er« (Bibelen, Badet, Bordet og Bønnen) ret maatte skattes højt og bruges flittigt af Missionens Arbejdere og Venner, bringer Fr. Schepelern, Aarhus, udenfor Dagsordenen Sagen frem.

Han fortæller, at for en Tid siden var en Kreds af Missionsarbejdere i Aarhus samlet om denne Sag, og det blev besluttet at rette en Henvendelse til den indre Missions Bestyrelse og de forskellige store Møder, som skal holdes i Sommerens Løb rundt om i Landet. Han hævder, at dersom nævnte Straffeparagraf enten lige-

STRAFFE-
LOVENS
§ 177.

¹⁾ Kr. Dagblad, ²⁶/₃ 1910. ²⁾ Kr. Dagblad, ¹⁶/₃ 1910.

frem eller ad Omveje skal sættes ud af Kraft, ligger heri en meget stor Fare baade for det kristelige og det folkelige Arbejde i Folket. Og han udtaler Ønske om Samarbejde med Missionen i denne saa betydningsfulde Sag.

Den 3. Mødedag ved Bestyrelsens Forhandling med Missionærer, Sekretærer, »Provster« og Formænd for Kredsforbundene faar Redaktør H. Matthiesen — ogsaa udenfor Dagsordenen — Ordet for at give en Fremstilling af sin Handlemaade, der faar Forsamlingens fulde Tilslutning.

Baade Schepelerns Henstilling og denne klare og udtømmende Fremstilling af hele Sagens Forløb havde til Følge, at forhenværende Folketingsmand, Indre-Missionær Karl Kristensen, Tørring, ved dette Møde indbringer og anbefaler en Resolution, der efter en ganske kort Forhandling vedtages.

Resolutionen lød saaledes:

»Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark«: dens Bestyrelse, Præster og Missionærer, Formændene for Missionens Kredsforbund og Sekretærerne for dens Ungdomsforeninger, som er samlet til det aarlige Sommermøde i Silkeborg, udtaler følgende:

Den klare Ordlyd af Straffelovens § 177 (Omgængelse imod Naturen straffes med Forbedringshusarbejde) kan ikke fortolkes saaledes, at Strafansvar kun skulde kunne gøres gældende overfor ganske enkelte Former af denne skændige Synd, lige saa lidt som Strafansvar kan indskrænkes til kun at gælde dem, der har forset sig mod Børn og mindreaarige.

Naar man vil bortfortolke eller tilsidesætte Lovens klare Ord, maa dette nødvendigvis virke nedbrydende paa Retsbevidstheden i Folket.

Men det vil ogsaa virke til, at den afskyelige Last, som § 177 vil ramme, en Last, der er den frækkeste Forhaanelse af guddommelige og menneskelige Love, en Last, der har været Aarsag til saa mange Folks moralske Ødelæggelse, vil snige sig dybere og dybere ind i det danske Folk og træde frækkere og frækkere frem.

Vi appellerer ikke mindst til alle Fædre og Mødre i vort Land, hvis Sønner, medens de aftjener deres Værnepligt, er udsatte for at falde som Ofre for Vellystningens Efterstræbelser.

Vi tror, at der endnu findes saa megen moralsk Ansvarsfølelse og folkelig Selvopholdelsesdrift hos det danske Folk, at det vil rejse sig til Protest mod de nuværende utaaelige og ødelæggende Tilstande.

»Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« opfordrer alle danske Mænd og Kvinder, der vil vort Folks Vel, til at støtte

vort Krav om, at Straffelovens § 177 fremtidig maa blive bragt i Anvendelse overfor de Forbrydelser og de Forbrydere, den er sat til at ramme, og den danske Ungdom saaledes blive værnet mod denne samfundsødelæggende Last.«¹⁾)

Ved Silkeborgmødet nedsættes nu et Udvalg med Chr. Sørensen som Formand for at føre Sagen videre. Og 25. November udsendes til Underskrift et Andragende til Regering og Rigsdag. »For ikke at skabe unødigt Omtale af denne i sig selv saa modbydelige Sag« ønsker man ikke »en Masseadresse«, og der sker derfor kun Henvendelse til »repræsentative Mænd og Kvinder paa Landets forskellige Egne«. 31. Januar 1911 havde denne Adresse faaet 7047 Underskrifter — deriblandt — foruden en Mængde Sogneraadsmedlemmer — 592 Præster, 1290 Lærere og Lærerinder og 115 Indre-Missionærer. 24. Februar indbringes den i Folketing og Landsting.

Mens vi er ved Sommermødet i Silkeborg, kan det meddeles, at efter at Præstemøderne havde hvilet i c. 9 Aar, genoptages de her. *PRÆSTEMØDERNE GENOPTAGES.*

Ved forrige Aars Sommermøde i Odense fremsattes Ønske derom, og senere fremkom offentligt Forslag (af Louis Blauenfeldt) om paa en noget anden Maade end tidligere at foranstalte Præstemøder afholdt.

Ved Efteraarsmødet i Ringkøbing 1909 besluttede Bestyrelsen da at genoptage dem men udelukkende for Præster.

I Silkeborg Missionshus, hvor Mødet holdes 29. Juni om Aftenen, samtidig med at Indre-Missionærerne har et privat Møde i Højskolehjemmet, møder c. 65 Præster. H. Chr. Beck indleder med et livligt og dygtigt Foredrag om »den indre Missions Stilling til Præsteembedet i Folkekirken«, og Hovedindholdet af Talen og den derpaa følgende Forhandling gaar ud paa, at Præster og Lægfolk ikke kan undvære hinanden i Arbejdet.

Blot ét endnu fra Sommermødet i Silkeborg: 4 Indre-Missionærer, hvis Prøveaar var til Ende, »ordineres« her. *INDRE-MISSIONÆRER »ORDINERES«.*

I Foraaret 1909 fremkom Louis Blauenfeldt i Missionstidenden med: »Et Forslag at tænke paa« i den Retning.

Hans Tanke var at gøre den Dag, da Indre-Missionærerne antages til Evangelistgerningen, saa højtidelig og virkningsfuld som muligt. Og han foreslog, at dette kunde ske saaledes: »At den indre Missions Formand ved det aarlige Sommermøde oplæste Navnene paa dem, der er antaget siden sidst, fortalte lidt om deres Liv og

¹⁾ I. M. T. 1910, S. 472—473. En Resolution i Tilslutning hertil vedtages ogsaa paa Blaa Kors' Aarsmøde 3.—5. Juli 1910 i København.

Levned, henvendte nogle hjertelige og alvorlige Ord til dem og sluttede med at opfordre de forsamlede Trosvenner, baade »læg og lærde«, til nu paa Stedet at være med til at nedbede Guds Velsignelse over dem.«¹⁾ Og han mente, at denne højtidelige Handling helst maatte foregaa ved Begyndelsen af Nadvergudstjenesten anden Mødedag. Saa kunde Missionæren ligesom Præsten paa sin Ordinationsdag modtage Beseglingen paa Kaldet til Gerningen af Herren selv ved Naadebordet.

I en Efterskrift giver P. E. Blume Forslaget sin Tilslutning og er endda tilbøjelig til at gaa et lille Skridt videre, idet han kan ønske Indre-Missionærene indviet til Tjenesten ved Haandspaalæggelse foran Herrens Alter.

Senere, ligeledes i Missionstidenden, udtaler Indre-Missionær H. Juul i Holstebro sin Glæde over Forslaget og Blumes Bemærkning dertil.

Ved Bestyrelsens Møde i Ringkøbing i Efteraaret 1909 behandledes da Spørgsmaalet. Og efter et Forslag af Grev Holstein, som fandt Tilslutning hos Flertallet af Medlemmerne, vedtoges det, »at Udsendelsen skal ske alene ved Sommermødet og i Bestyrelsens Møde med Missionærene og Provsterne«. »Ordinationen« gaar saaledes til, at Formanden nævner Navnene paa de nu fast antagne Indre-Missionærer, som rejser sig op i Forsamlingen, henvender en lille Tale til dem over et Guds Ord og slutter med sammen med de forsamlede Missionsarbejdere at nedbede Guds Velsignelse over de nye Udsendinge og deres Gerning.

DEN NYERE
THEOLOGI.

Vi har nu behandlet 2 vigtige Emner: Valgmenighedsspørgsmaalet og Sædelighedssagen, tilbage staar endnu for dette Aars Vedkommende at omtale og belyse et 3. Spørgsmaal, som i høj Grad berører Missionsarbejdet ude i Folket og særligt de yngre Præsters Stilling dertil: gammel og nyere Theologi i Forhold til hinanden.

Midt i November 1908 offentliggøres i »Annekset« et Foredrag af Fr. Zeuthen fra Missionærkursus'et i Haslev: Tro og Viden. Og den Opfattelse hævdes af dette gamle Problem, at Modsætningen mellem Tro og Viden ikke er absolut uløselig men kun tilsyneladende, Sandheden er kun én, vi staar her ikke overfor en absolut Modsigelse men overfor en Gaade, som vi ikke kan løse, fordi vi her erkender stykkevis; men engang, naar alle Gaader løses, og hvert Hvorfor besvares, vil ogsaa denne blive løst.

Først paa Aaret 1909 fremkommer her imod ogsaa i »Annekset«

¹⁾ I. M. T. 1909, S. 199.

en Artikel: Gaade eller Modsigelse af H. Drejø, Præst i Nørhaa i Thy. Han melder sig som Repræsentant for en betydelig Kreds af yngre Præster indenfor den indre Mission og søger at vise, at Begrebet »Gaade« ikke løser den Vanskelighed, der fremkommer, naar Bibelens Tale sammenlignes med Videnskabens Resultater. Her er en skærende, uforligelig Modsigelse til Stede. Og »der gives egentlig ingen Løsning; men den nyere Theologi hugger Vanskeligheden itu ved aabent at indrømme Modsigelsen og samtidig anlægge en ensidig Opfattelse af Bibelen: Bibelens Opgave er alene at kaste Lys over Vejen til Salighed«. ¹⁾)

Nu føres der om hele dette saa umaadelig vanskelige Spørgsmaal en længere Forhandling med Artikler fra begge Sider: Fr. Zeuthen: »Kan vi stole paa den hellige Skrift eller ej?« H. Drejø: »Gammel Theologi og ny«, Fr. Zeuthen: »I Anledning af Pastor Drejø's: gammel Theologi og ny« og Indre-Missionær Mathiassen, Nibe: »Om Problemet Tro og Viden«.

Og efter at der en Tid har været tilsyneladende Stilhed om Spørgsmaalet, dukker det pludseligt frem ved Præstemødet i Forbindelse med Efteraarsmødet i Middelfart 22.—24. November 1910, hvor H. Drejø efter Opfordring fra Formanden holder Foredrag og indleder en Forhandling om: »Indre Missions Ledelse og nyere Theologi og Praksis.«

»Da Pastor Drejø«, skriver Fr. Zeuthen, »er Talsmand for en vistnok ikke saa lille Kreds af Præster, vil Forhandlingen sandsynligvis blive af ikke ringe Betydning. Derfor indbydes Præster, hvad enten de er enige eller uenige med Pastor Drejø, til at give Møde«. ²⁾)

Dagen imødeses med ikke ringe Spænding, af nogle med Forventning om, at der maa ske noget meget betydningsfuldt, af andre med Ængstelse for et Rabaldermøde med paafølgende Sprængning o. s. v.

Men ingen af Delene sker; Modsætningen mellem den gamle og den nyere Theologi kommer vel upaaklagelig tydeligt frem fra begge Sider, men Diskussionen er ret fredelig, føres i hvert Fald i en god og fordragelig Tone.

H. Drejø's Indledningsforedrag er dygtigt, klart og fængslende, maaske vel abstrakt, i hvert Fald for langt. Først gør han Rede for, hvad den nyere Theologi er: ikke alene Bibelkritik men navnlig den nyere historiske Betragtning af Bibelen og Jesus Kristus som staaende indenfor deres Tids Kulturkreds. Og til de ledende Mænd

¹⁾ Annekset 1909, S. 44. ²⁾ I. M. T. 1910, S. 672.

i den indre Mission retter han det Spørgsmaal, om de anser det for Missionens Opgave at hævde Orthodoksien paa en saadan Maade, at de Præster, der hylder den nyere Theologi, nødvendigvis maa føle sig utrygge indenfor den indre Mission.

Særligt anker han stærkt over en Udtalelse fra Sommermødet i Kolding 1908 af Næstformanden, C. Moe, som i et Foredrag om de døde Egne bl. a. sagde om saadanne Præster, som »var bleven ødelagt ved Universitetet af Bibelkritik«: »Hvordan deres personlige Forhold til Herren er, véd jeg ikke; selv forstaar jeg ikke, hvordan virkelig Tro kan forenes med Bibelkritik, men jeg er overbevist om, at nogen Velsignelse ovenfra kan ikke følge deres Gerning.«¹⁾

Herpaa vil Drejø ikke svare med Anklager men med det Spørgsmaal: »Ønsker I. M.s Ledelse at bevare Samarbejdet med Præster af nyere theologisk Holdning?«²⁾

Og — sikkert til Forundring for adskillige — svarer han herpaa, at det troende Lægfolk praktisk talt har besvaret dette Spørgsmaal ved at give saadanne Præster gode Arbejdskaar iblandt sig.

Med Hensyn til Foredragets anden Del, Missionens Praksis, bebrejder han Ledelsen Svaghed og Planløshed i Missionsarbejdet og Mangel paa Initiativ og anbefaler som gode Virkemidler Bibel-læsninger og Foredrag.

Imidlertid er Tiden gaaet, Mødetiden, der var ansat til Kl. 2, blev udsat c. 3 Kvarter for at vente paa Københavnstogets Ankomst, Indledningsforedraget tog over 1 Time, den første Taler derefter over $\frac{1}{2}$, saa af de 46 Præster (baade fra Sjælland, Fyn og Jylland, en enkelt fra Lolland), som er mødt, naar kun 10 at faa Ordet, skønt Mødet varer til Kl. c. 6.

Navnlig paa Grund af det meget vidt omfattende Emne kommer Diskussionen væsentlig kun til at dreje sig om Foredragets første Halvdel, mens der ikke bliver Tid til at drøfte Missionsarbejdets Praksis. De fleste Præster, som har Ordet, udtaler sig afgjort imod at lukke nyere theologiske Strømninger ind i Missionen, dog faar Indlederen Støtte af et Par, endda ikke pur unge Præster.

Noget egentlig praktisk Udbytte bringer Mødet ikke, — hvilket vel heller ikke kunde ventes. Med Hensyn til sidste Del af Foredraget udtaler Formanden, at han ikke kan magte — særligt paa Grund af Tidens Knaphed — at svare derpaa. »Den Sag, der forhandles paa Middelfartmødet, er aabenbart ikke drøftet til Ende ved dette Møde. De yngre Præster har sikkert mere paa Hjærte, som det gælder om at faa talt ud om.«³⁾

¹⁾ Annekset 1908, S. 212—213. ²⁾ Annekset 1911, S. 28. ³⁾ Kr. Dagblad, $\frac{27}{11}$, 1910.

Men at Sagen havde vakt Opsigt imellem Missionens Venner, fremgaar blandt andet af, at et Par Maaneder efter fremkommer i Missionstidenden fra Klitmøller: »En Tak til den indre Missions Bestyrelse«, fordi den »ikke fandt Anledning til ved Middelfart-mødet at vige fra de gamle Stier«.

I Begyndelsen af 1911 offentliggør H. Drejø sit Foredrag i »Annekset«. Og her tages det under Behandling baade af Chr. Sørensen, som imødegaar begge Foredragets Dele, og af Fr. Zeuthen, der lader »Praksis ligge« og holder sig til »nyere Theologi«.

Endnu bør fra dette Efteraarsmøde meddeles, at Forhandlingen om de kvindelige Indre-Missionærer, som Bestyrelsen havde beskæftiget sig med baade i Ringkøbing 1909, i »Siloam« 1910 og i Silkeborg 1910, afsluttes i Middelfart. Det vedtages nemlig her, »at Frøkenerne Emilie Hækkerup i Hørsholm og Elna Ovesen i Præstø, der hidtil har arbejdet i Missionens Tjeneste, bliver for Fremtiden Sekretærer under Fællesbestyrelsen for de Unges Sag med Virkekreds henholdsvis i Nordsjælland og Sydsjælland«.¹⁾

Imens nærmer vi os nu med stærke Skridt til Jubilæumsaaret 1911; som en Overgang hertil kan maaske passende fortælles om en Jubilæumsgave til den indre Mission: Kvindeseminariet i Aarhus.

DE 2 KVIND-
DELIGE MIS-
SIONÆRER
AFSKEDIGES.

EN JUBI-
LÆUMS-
GAVE.

Tanken om Oprettelsen af et saadant Seminarium kom til Verden i Samfundsraadet i Aarhus i 1907. Det er Lærer P. Elbæk, som fremkommer med denne Tanke, og der nedsættes straks et Udvalg til dens Virkeliggørelse.

Ved Sommermødet i Kolding 1908 andrager man om og faar den indre Missions Billigelse af dette Foretagende, ligesom Missionsbestyrelsen ogsaa udtaler sig til Gunst for Aarhus som det rette Sted for et saadant Seminarium.

I Oktober samme Aar dannes en Landskomite paa 25 Medlemmer fra hele Landet (18 Lægmand og 7 Præster) med Pastor C. Jessen, Vejle, som Formand. Og i sit første Møde bestemmer denne Komite, at Pengene skal søges tilvejebragt ikke ved Aktietegning men ved Indsamling mellem Missionens Venner Landet over, og at Seminariet skal være en Jubilæumsgave til den indre Mission paa 50-Aars Festen.

Derfor udsender Landskomiteen nu et Opraab om Gaver — anbefalet af c. 200 bekendte troende Mænd og Kvinder fra hele Landet.

Under Ledelse af Frøken A. Blume (før i Silkeborg) og Pastor

¹⁾ I. M. T. 1910, S. 770.

Frimodt-Møller, Aarhus, begynder Undervisningen 1. September 1909 i et midlertidigt Lokale.

Ved en smuk Fest nedlægges Grundstenen til Seminariebygningen Torsdag 26. Maj 1910. Højtideligheden havde samlet c. 1000 Mennesker, deriblandt mange af Deltagerne i D. M. S.s Repræsentantmøde, som netop i de Dage holdtes i Aarhus. Ved Grundstensnedlæggelsen taler Seminariets Formand, C. Jessen, Vejle, som i Forening med Frimodt-Møller og Forstanderinden, A. Blume, indmurer de 3 Sten.

Og i Sommerens Løb rejser Bygningen sig »højt over Byens Larm og Taage — med de vide Udsigter«¹⁾; Onsdag 30. November 1910 foretages den højtidelige Indvielse af denne i enhver Henseende tidssvarende og smukke Skolebygning, der tillige rummer Bolig til Forstanderinden, Spisestue og Dagligstue for Eleverne samt Værelser til 24 af disse. Højtideligheden finder Sted i Overværelse af Medlemmer af Landskomiteen, Seminariets Lærere og Elever, samt en Række særligt indbudte. Sekretæren i Fællesbestyrelsen for K. F. U. M. og -K., E. Frederiksen, byder paa Seminariets Vegne Forsamlingen velkommen, Formanden, C. Jessen, er nemlig paa Grund af Sygdom forhindret i at være til Stede. Missionens Formand, Fr. Zeuthen, holder Indvielsestalen, og Aarhus Biskop, S. Sørensen, glæder Forsamlingen med en Tale, »der omhandler det Baand, der altid maa være mellem Folkekirken og Folkeskolen, saa længe de Børn, der søger denne sidste, for den allerstørste Del er døbte Børn«.²⁾

Maalet er bl. a., at Seminariet som gældfrit kan overgives til den indre Mission som en Festgave 13. September 1911.

JUBEL-
AARET.

1911 — ja, det er jo selve Festaaret, som vi nu gaar ind i, og det begynder godt.

Ganske vist udviser Aarsregnskabet for 1909—1910, som af Forretningsføreren forelagdes for Bestyrelsen ved Efteraarsmødet i Middelfart, et Underskud paa c. 15,000 Kr. Men dels er der allerede truffet Foranstaltninger til Gældens Betaling og mulige Forebyggelse i Fremtiden, idet der efter Bestyrelsens Bestemmelse er udsendt Skrivelser baade til de Samfund, der faar Tilskud af Missionens Kasse til deres Missionshuses Drift, med Opfordring til at tilstræbe Selvunderhold, saa Missionen mulig kunde befries for den Udgift, som sidste Regnskabsaar udgør over 12,000 Kr., — og til samtlige Indre-Missionærer med Anmodning om at søge at hjælpe Missionen til større Indtægter bl. a. ved at skaffe Missions-

¹⁾ De Unges Blad 1910, S. 134. ²⁾ I. M. T. 1910, S. 801.

tidenden flere Abonnenter. Og dels kommer Pengespørgsmaalet, hvor vigtigt det end er, jo da i anden Række.

Inden vi forlader dette Emne, bør vi endnu en Gang se lidt paa Regnskabet, der, som sædvanligt, er offentliggjort i Missions-tidenden. Det er ikke noget nyt, men kun hvad vi har set Aar efter Aar i lange Tider, at det melder sig som revideret og befundet rigtigt af V. Lund. Men ham bør vi sende en venlig Tanke i Forbindelse med en hjertelig Lykønskning. Det første Regnskab, Grosserer V. Lund reviderede, var nemlig for Regnskabsaaret 1886—1887, det næste, Missionsvennerne vil faa at se, Regnskabet for 1910—1911, bliver altsaa det 25. fra hans Haand. Dette er da ogsaa et Jubilæum — endda i Missionens Jubelaar!

Hvad ellers angaar Arbejdet for Guds Rige i Vinteren 1910—1911, kan der meldes gode Efterretninger.

Det har været Fr. Zeuthen en Glæde at læse Indre-Missionærernes Indberetninger, der gaar en frejdig Aand igennem dem. Vel tør han ikke sætte den forløbne Vinter paa Højde med Vinteren 1905—1906, men det var været en god Arbejdstid med tydelige Beviser paa, at Herren har arbejdet med og velsignet Missionens Virksomhed. »Der har«, skriver han, »været stærk Tilstrømning til Møderne; der er sket Opvækkelser rundt omkring, vel i Regelen kun enkelte men dog ogsaa et Par Steder af større Omfang.«¹⁾ En Missionær skriver: »Jeg har erfaret, at Lolland-Falster gaar frem i en forunderlig Grad som ingen anden Egn i Danmark.«²⁾ Paa den anden Side er der kun liden Fremgang paa en anden af de døde Egne, som ofte har været nævnt sammen med Lolland-Falster: Østthimmerland. Og der er meget Land endnu at indtage for Herren, mange døde Strækninger, f. Eks. Midtsjælland og Østfyn, og store Lag af Befolkningen, hvor Missionens Arbejde kun har vundet ringe Indgang: Købstadbefolkningen og Arbejderne i de store Byer og tildels ogsaa ude paa Landet.

Som rimeligt er, fordi det ligger saa nær i Jubelaaret, beskæftiger Missionens Arbejdere og Venner sig en Del med Spørgsmaalet om Indre Missions Fremtid. 18. Maj afholdes saaledes et Forhandlingsmøde i Tølløse Missionshus, hvor der samles Repræsentanter for c. 30 Samfund fra det nordvestlige Sjælland, og bl. a. forhandles her med Liv og Alvor det Spørgsmaal: »Hvilke Fremtidsmuligheder har den indre Mission?« Man faar Indtryk af, at det er et Emne, som optager Sindene. Faa Dage efter afholdes i Odense et lignende Møde med stor Tilslutning fra Fyns

¹⁾ I. M. T. 1911, S. 439. ²⁾ S. St., S. 440.

Indre-Missionærer og Missionsvenner. H. F. Poulsen, Dalum, indleder her en Forhandling om: »Den gamle Skure«, idet han peger paa den store Fare, der ligger i en for stærk Overholdelse af visse Former og Fremgangsmaader af ren menneskelig Oprindelse, og anker over, »at Missionærerne bliver ved at gaa i »den gamle Skure«, bruger den samme Arbejdsmaade og de samme Talemaader og Slagord, som kunde være gode for 30 Aar siden, men ikke passer nu, og at de ikke følger med Tiden, hvorfor Nutidsmennesker ikke bryder sig om at høre dem«. ¹⁾ »Der klages jo«, siger han, »fra Indre-Missionskredse over, at der er ingen Tilgang, at man sidder saa underlig fast, og Møderne har ingen Tiltrækning. Ligesom de ivrige Afholdsfolk er tilbøjelig til at give Spiritus'en og de ivrige Socialister Kapitalismen Skylden for alle Skader, saaledes var han ikke tilbøjelig til at sige, at disse Forhold skyldtes den gamle Skure.« ²⁾

Fr. Zeuthen, som i sin Beretning om Missionens Virksomhed omtaler disse Indvendinger særligt imod Indre-Missionærenes Arbejdsmaade, — det var jo ogsaa en af Indre Missions kendte Præster, der fremsatte dem —, vil ikke afvise denne Anke, men bemærker, at den modsatte Anke med lige saa megen Ret kan føres mod Missionen: at vi følger altfor godt med Tiden. »Der er virkelig«, skriver han, »en umaadelig stor Forskel paa Missionærenes Prædiken nu og for 30 Aar siden. Man kan vanskeligt nu blot med Skin af Ret kalde dem »Helvedes«- end sige »Svovlprædikanter«. De taler kun lidt om »de hellige« og tør knap nok nævne »de vantro Præster«. . . . Man savner undertiden den gamle Tordnen mod Dans, Kortspil og Theater. Ingen af disse tre Ting er vist bleven bedre, end de var i forrige Tider.« ³⁾

TELT-
MISSION.

Naa, alt gaar da heller ikke i »den gamle Skure«. Teltmission, — det er da noget nyt!

En af Vanskelighederne ved Arbejdet paa de døde Egne er at faa passende Lokaler til Møderne. Skolestuerne er nu om Stunder af flere Grunde næsten ubrugelige til Forsamlinger, og private Hjem er dels vanskelige at faa og dels mange Steder ikke heldige med Hensyn til at samle Folk om Guds Ord; de vil ikke komme der.

Men, som man siger, »Kærligheden gør opfindsom«: særligt til Brug ved Sommerarbejdet fremkommer en ny Arbejdsmaade ved Hjælp af Missionstelte.

I Sommeren 1910 forsøgte to sjællandske Indre-Missionærer, Chr. Christiansen, Storehedinge, og Anders S. Pedersen, Vridsløselille, ved Hjælp af et laant Telt at drive Mission paa denne Maade.

¹⁾ I. M. T. 1911, S. 440. ²⁾ Efter Kr. Dagblad. ³⁾ I. M. T. 1911, S. 440—441.

Og da denne Missionsvirksomhed viste sig baade praktisk og frugtbringende, — man kom vidt om paa Steder, hvor det ellers vilde have været vanskeligt, ja næsten umuligt at samle Folk —, besluttede de to Missionærer at gentage Forsøget ogsaa i Sommeren 1911.

Ved Hjælp af frivillige Gaver fra Missionens Venner anskaffes da et saadant vandrende Missionshus, et Telt, som vil blive Indre Missions Ejendom ligesom andre Missionshuse, og Stevns-Herred udses til Arbejdsmarken.

MISSIONSTELTET.

Teltet har kostet c. 700 Kr. med alt Tilbehør og kan rumme c. 150 Mennesker, hvoraf de $\frac{2}{3}$ kan faa Siddepladser. Det er i høj Grad praktisk indrettet, alt er beregnet paa Nomadeliv med hurtigt og let Opbrud fra Sted til Sted. Talerstolen kan skilles i 2 Stykker, hvoraf Fodstykket danner en Kasse, som Lamper, Flag og andet løst Tilbehør kan pakkes i. Ogsaa de 18 Bænke er til at slaa sammen, og Sejlene, hvoraf Loft og Vægge bestaar, pakkes simpelthen i nogle Sække. Det hele kan rummes paa en mindre

Vogn. Og da Missionærerne selv besørger baade Opsættelse og Nedtagelse, er Driftsudgifterne ved et saadant Missionslokale ganske ubetydelige.¹⁾

Søndag 18. Juni holdtes det første Møde i dette nye Missions-telt, som var rejst tæt ved Haarlev Station, ved Indgangen til Arbejdsfeltet.

Efter en Tale ud fra Hebr. 11, 9—10: »Ved Tro blev han (Abraham) Udlænding i Forjættelsens Land som i et fremmed og boede i Telte med Isak og Jakob, som var Medarvinger til samme Forjættelse; thi han forventede den Stad, som har fast Grundvold, hvis Bygmester og Grundlægger er Gud« og Hebr. 13, 14: »Thi her har vi ikke en blivende Stad, men vi søger den kommende« indvier Chr. Sørensen Teltet i den treenige Guds Navn til at være Missionstelt. Og Indre-Missionær Chr. Christiansen slutter Højtideligheden med at udtale Ønsket for dem, der skal rejse med Teltet, ud fra Ps. 90, 17: »Herrens, vor Guds, Livsalighed være over os, og gør du vore Hænders Gerning fast for os, ja, gør vore Hænders Gerning fast.«

De to Missionærers Tanke er nu at opholde sig 4—6 Dage paa hvert Sted og saa drage videre, og de har det Haab i Sommerens Løb at kunne naa at faa besøgt hele Stevns.

Ved at høre om, hvorledes Gud lader dette Arbejde lykkes, og som et Svar i Praksis paa Spørgsmaalet, hvad der kan gøres for de døde Egne, hvilket Spørgsmaal netop da blev ivrigt debatteret i Kr. Dagblad, er der 2 andre sjællandske Indre-Missionærer, som føler Kald til at tage fat paa samme Maade: Ad. Nielsen i Bregninge og Chr. Larsen i Skibby.

De opfordrer Missionens Venner til at sende dem Gaver til Anskaffelsen af endnu et Telt og beder om, at dette maa ske saa betimeligt, at de tidligt næste Foraar kunde begynde at berejse Horns-Herred paa Sjælland.

*FESTEN I
HOLBÆK-
STENLILLE.*

Imidlertid er vi naaet et godt Stykke ind i Jubelaaret, — vi er endda kommen forbi Ungdomsarbejdets Pintsemøde i Haslev 7.—8. Juni, K. F. U. M.s og K. F. U. K.s 3. Delegeretmøde med c. 400 Deltagere. Men her bør vi standse et Øjeblik og tænke paa, at det er Indre Missions Ungdomsbevægelse, som sender Jubilaren den første Hilsen.

I Beretningen om Virksomheden 1909—1910 skriver nemlig Olf. Ricard følgende i Anledning af Jubilæet: »Imellem Gratulanterne vil den kristelige Ungdomsbevægelse være mellem dem, der ankommer

¹⁾ Efter I. M. T. 1911, S. 478, og Kr. Dagblad.

tidligst om Morgen. Den vil takke Indre Missions Venner, fordi de forstaaende og offervilligt har staaet bag ved den med deres Venlighed, Forbøn og Støtte, og mindes med dyb Taknemlighed Vilhelm Beck, der som den ungdommeligste af alle saa uselvsk var dens Formand, til han ved sin Død afløstes af Provst Zeuthen.«¹⁾

Med stærke Skridt nærmer vi os nu den store Jubilæumsfest, som Bestyrelsen har bestemt skal holdes i Forbindelse med Sommermødet. Ganske vist er det et lille Fjerdingaar før selve Festdagen, der som bekendt og betegnende nok først indtræffer i »Fiskemaaned«, men ved Missionens Hovedmøde har unægteligt baade Indre-Missionærer og Præster lettest ved at kunne komme til Stede.

Formodentlig paa Grund af sin Beliggenhed, nær den Egn, hvor Indre Missions Vugge stod, er Holbæk valgt som Mødested for dette enestaaende Sommermøde, 27.—30. Juni.

Naar man ved Aabningsgudstjenesten den første Dag ser ud over den store Forsamling, som fylder Holbæk Kirke, og ser alle de mange glade Ansigter, faar man en levende Følelse af, at det er ikke en Flok mørke Pietister, der er kommen sammen, men en Skare Mennesker, der har følt Trang til at sige den kære Gud Tak, fordi han lod denne herlige Fest oprinde og gav dem Lov til at være med til den.

Her ses alle de mange kendte Præste- og Lægmandsskikkelser, som i en længere eller kortere Aarrække har plejet at deltage i Missionens Sommermøder. Interessant er det at lægge Mærke til, hvor forskelligt Alderen tager paa Folk. Paa nogle ser man let, at de er ældede, andre synes Aarene at være gaaet temmelig sporløst forbi. Selvfølgelig er det ikke nogen almindelig Forsamling, der optager Kirkestolene denne Gang, særlig er der ikke mange Kvinder, — de, som ellers plejer at udgøre Flertallet af Kirkegængere —, og ikke mange Unge; med et lille Suk opdager man dette sidste, idet man tænker paa Missionens Fremtid. Men man skynder sig med at sige til sig selv: væk med alle mørke Griller i Dag, det kan ikke være anderledes, det er jo ikke Brylluppet, vi er til, ikke en Gang Sølvbryllup men Guldbryllup, saa det er ikke de Unges Fest. — Derhenne under Prædikestolen sidder nogle fremmede, det er et Selskab af 23 finske Præster, som er paa en 2 Ugers Studierejse i Danmark; der er ogsaa 2 svenske Præster iblandt dem. Men hvor er de danske Præster henne? Ja, nogle er her vel ud over dem, der skal være her, men man kan ikke lade være at nære det stille Ønske: gid flere danske Præster, særligt af de unge, havde gjort som Finnerne og var taget paa en 2 Dages Studierejse til Holbæk!

¹⁾ S. 6.

Efter et indledende Ord af Byens unge Præst, Nørreslet (Sognepræsten, Provst Lebech, var fraværende paa Grund af Sygdom), holder Fr. Zeuthen Festprædiken.

Teksten er den samme, som Vilh. Beck havde i Stenlille Kirke den Dag, da »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« blev dannet: Evangeliet om Peters Fiskefangst (Luk. 5, 1—11), og Herren giver Missionens gamle Formand Naade til med næsten ungdommelig Kraft og Varme at udlægge Ordet saaledes, at de rette Strenge anslaaes fra først af.

I Modsætning til Verdens daarlige Maade at holde Jubilæum paa fremhæver Taleren, at det gælder om at holde Fest efter Herrens Sind og Vilje.

3 slemme Fejl gør Verdens Børn sig her ofte skyldig i: 1) de glemmer deres Synder, 2) de tager Æren selv, og 3) de ser saa længe paa Fortiden, at de glemmer Fremtiden.

I Modsætning hertil vil vi bekende som Peter: »Jeg er en syndig Mand.« Vi vil komme vore Synder i Hu, sige til Gud og Mennesker: »Vi og vore Fædre har syndet.« Vi vil give Gud hele Æren for Værket i de svundne Aar, gøre som Peter og de andre Fiskere, der ikke tilskrev deres egen Dygtighed Æren for den rige Fiskefangst den Dag paa Genezareths Sø. Og vi vil ikke hvile paa vore Laurbær men minde hverandre om, at den Fiskefangst, Evangeliet beretter om, var en Begyndelse til en Fremtid. »Fra nu af skal du fange Mennesker.«

Eftermiddagsmødet ude i Byens »Østre Anlæg« formede sig mere som en Folkefest, der samlede omtrent dobbelt saa mange Tilhørere som i Kirken, vel henimod et Par Tusinde Mennesker.

Gaaende ud fra Ef. 5, 14: »Vaagn op, du, som sover, og staa op fra de døde, og Kristus skal lyse for dig!« holder P. Blomberg |her i indtrængende Ord en Opvækkelses- og Helliggørelsesprædiken, isprængt med slaaende og gribende Træk fra Livet. Det er de gamle velkendte Toner, her lyder, og trods Vindens Susen i Træerne bag ved Talerstolen høres han med spændt Opmærksomhed af den store Forsamling. Det samme gælder Fr. Zeuthen, som slutter Mødet med efter Opfordring at fortælle nogle interessante Minder fra sin første Præstetid i Udby og Everdrup i Sydsjælland, særligt omtales den gamle Lægmandsbevægelse paa de Egne, og hvorledes han selv kom i Forbindelse med den indre Mission.

Dagen afsluttes med et Aftenmøde i Kirken, som er stuvende fuld af Mennesker. Ordet føres her frem af A. Fibiger (i Stedet for C. Moe, som paa Grund af Sygdom i Hjemmet ikke kunde

komme) og H. Chr. Beck — begge med stærk Understregning af det Arbejde, den indre Mission havde udført i de forløbne Aar, og indtrængende Opfordring til at holde fast ved det, vi har, at vi ikke forgæves maa have modtaget Guds Naade.

Festmødets anden Dag præges af tvende Begivenheder: Altergangen i Kirken om Formiddagen og Udflugten til Stenlille om Eftermiddagen.

Det er fra en Skare Mennesker, som véd, paa hvem de tror, og hvis Hjærte og Ansigt er vendt mod Alterbordet, at den kendte Psalme istemmes:

»Jesus, din søde Forening at smage,
længes og trænges mit Hjærte og Sind.«

Derefter holder Chr. Sørensen Nadvertale over Joh. 16, 28: »Jeg udgik fra Faderen og er kommen til Verden; jeg forlader Verden igen og gaar til Faderen.« Med dette Ord som Udgangspunkt mindede han os baade om Frelserens og Indre Missions Levnedsløb og betonedes som den eneste Betingelse, der kræves overfor Nadveren, at være i Forbindelse med Jesus Kristus.

Denne Gang — modsat saa mange andre Altergange ved Sommermødet — falder Tiden slet ikke lang, hverken for de ventende eller for de allerede betjente Nadvergæster. Megen Tid vindes ogsaa ved, at Tilsigelsen af Syndernes Forladelse udtales fra Prædikestolen over hele Forsamlingen under ét. Tre Præster hjælper med ved Uddelingen af de hellige Gaver, og under denne istemmes oppe fra Koret den ene efter den anden af vore dejlige Psalmer. Tiden gaar saa godt, — og dog er der stærkt henad en Snes Borde med over halvfemte Hundrede Nadvergæster at betjene.

Ved 3-Tiden afgaar Ekstratoget til Stenlille, medførende c. 400 Deltagere, som ved Ankomsten til Bestemmelsesstedet mødes af en Skare, mindst dobbelt saa stor, Missionsvenner fra hele Egnen. Et stort Savn er det, at Præsten i Stenmagle-Stenlille, E. Nyeborg, ikke er med, han er syg og kan slet ikke deltage i Festen.

Det er et helt Folketog, der fra Stationen ad 2 Veje bevæger sig op mod Skolen, der ligger et Stykke Vej borte, lige ved Kirken. Paa Vejen afsynges den ene Psalme efter den anden, — det Folk, der stævner til Fest paa det minderige Sted, kender Frydesangen.

Ved Indgangen til Skolegaarden gøres Holdt, her modtages Folkeskaren af Lærer Povelsen, hvis Fader var Lærer ved Stenlille Skole for 50 Aar siden, med ved Stiftelsesmødet og 3 Aar senere i nogle Aar Medlem af Indre Missions Bestyrelse. Sønnen, den nuværende Lærer, som selv var til Stede som Tilhører ved For-

handlingerne hin Dag, byder velkommen, udtaler et: »Velsignet være den, som kommer i Herrens Navn«, og slutter med det Ønske, at Mødet i Dag maatte blive til Velsignelse for den store Sag, som havde samlet os.

Efter at Fr. Zeuthen har takket for denne Velkomsthilsen, opfordrer han til at gaa ind i den gamle Skole, der er smykket med Blomster og Flag, med det Sind, som er udtrykt i Jakobs Ord til Herren: »Med min Stav gik jeg over denne Jordan, og nu er jeg bleven til 2 Hære« (1 Mos. 32, 10).

Og igennem den lille, uanselige Skolegaard, hvor Generalforsamlingen blev holdt, gaar vi saa ind i den lavloftede, gammeldags Skolestue, som er bevaret uforandret med det gamle Kateder, de gamle Skoleborde og Kakkelovnen midt paa Gulvet. Her var det, at Protokollen var fremlagt, hvori Navnene paa den kirkelige Forening for Indre Missions første Medlemmer blev indtegnet. Paa Væggen hænger Billeder af nogle af Missionens første Stridsmænd: Vilh. Beck, Joh. Clausen med sin lille Enspænder, gamle Lærer Povelsen, Jakob Jensen og Chr. Hansen. Ogsaa det Værelse i Lærerens Lejlighed forevises, hvor det første Bestyrelsesmøde holdtes, og hvor Udkastet til Foreningens første Love blev skrevet.

Med mange underlige Følelser, med tavs Ærbødighed og Hjærtet fuldt af Tak er vi gaaet denne Vandring. Nu flokkes den store Forsamling omkring Talerstolen, der er rejst paa en Del af Kirkegaarden, som endnu ikke benyttes til Begravelsesplads.

Ved at kaste et Blik hen paa Kirkegaarden fanges Øjet uvilkaarligt af 3 pyntede Grave, det er: J. Chr. Povelsens, Jakob Jensens og Chr. Hansens Gravmonumenter, — de tre har her faaet deres Hvilested. Men vi maa skynde os hen til Mødestedet for at faa en god Plads, saa vi kan høre de mange Talere, hvis Ord af den ret kraftige Blæst, som farer gennem de store Træer, bæres ud over Forsamlingen.

Her staar da Jubilaren paa sit Fødested og modtager de mange Gratulanter, en efter en.

Efter at Fr. Zeuthen med faa Ord har mindet Forsamlingen om, hvad det var, der skete ved Mødet i Stenlille Kirke og Skolegaard for 50 Aar siden, overtager Grev Holstein Hvervet som Ordstyrer og giver hver Taler 5 Minutter til at fremhæve sin Hilsen.

Og nu faar den lange Række af lykønskende Ordet, nu kommer de frem paa Talerstolen, hvorover Dannebrog vajer sammen med Sverigs gulblaa Korsbanner og Norges trefarvede Flag, den ene efter den anden: Stiftsprovst H. Hoffmeyer som Talsmand for

Københavns Indre Mission, Prof. H. Westergaard for Københavns Kirkefond, C. Asschenfeldt-Hansen for D. M. S. (Formanden, A. Busch, havde fra Udlandet sendt en varm Hilsen), Frøken Gautier for Magdalenehjemmet (Forstanderinden, Frøken Th. Esche, fraværende i Udlandet), Kammerherre Oxholm for Lukas Stiftelsen, H. Brandt for Soldatermissionen, Pastor Hasle for den indenlandske Sømandsmission, E. Frederiksen for K. F. U. M. og -K., Pastor N. Juhl for Blaa Kors, Sekretær H. Olsen for Missionen blandt hjemløse Mænd i København og Proprietær Lawaetz for Herregaardsmissionen. 293

Fremdeles bringes Bud og Hilsen fra Sønder-Jylland ved Landmand Nikolajsen, fra Kinamissionen ved Missionspræst C. Bolwig, fra Sverig ved Pastor Kihlstedt, fra Norge og Færøerne ved Pastor Aksel Moe, fra Finland ved Pastor Artur Malin og fra Rusland ved Missionær Verbitszky.

Endnu er Talernes Række ikke endt. Chr. Sørensen oplæser en Skrivelse fra »Kr. Dagblads« Redaktør H. Matthiesens Hustru¹⁾ og bringer Hilsen og Tak fra Redaktøren og Bladet, N. P. Madsen hilser fra Vorupør, P. C. Dyekjær fra Faarevejle Højskole, Pastor Magnusson fra Island og Indre Missions Arbejde dér ved Gislason, og Pastor L. C. Aaberg fra den forenede danske Kirke i Amerika.

Efter at have oplæst Telegrammer fra Indre Mission i Sønder-Jylland ved dens Formand, Pastor Tonnesen i Hoptrup, og fra Sjællands Biskop, Dr. P. Madsen, afslutter Fr. Zeuthen Mødet, fra hvilket der sendes Hilsen til de fraværende: E. Nyeborg, C. Moe og H. Matthiesen.

Og nu gaar Turen tilbage til Stenlille Station, — adskillige benytter dog forinden Lejligheden til at aflægge et Besøg i den lille, hyggelige Stenlille Kirke, der staar aaben for besøgende.

Med en hyggelig og stemningsfuld Fællesspisning i Stenlille Hotels store Sal og tilstødende Lokaler afsluttes derpaa denne ufor-glemmelige Udflugt.

Ogsaa her holdes Taler, og Telegrammer oplæses baade fra forskellige Institutioner, som føler sig i Taknemlighedsgæld til den indre Mission, bl. a. fra Frelsens Hær, og fra Enkeltpersoner, som ikke kunde være med. Pastor Wilhjelm, Randers, kommer med en forsinket men derfor lige velkommen Hilsen fra Børneguds-tjenestearbejdet, og mest gribes man vel om Hjærtet, da Indre Missions første Rejsepræst, gamle Pastor Buchwaldt, hjulpen op paa en

¹⁾ Under sin Kamp imod Homoseksualismen var han i Foraaret bleven idømt 3 Maaneders Fængselsstraf for formentlige Fornærmelser mod en Prins af Kongehuset.

Bænk og støttet af en yngre Præst, udtaler sin Tak til Bestyrelsen, fordi han blev indbudt til denne Fest, og en inderlig Formaning til sine yngre Brødre i Arbejdet om frem for alt at bevare den indbyrdes Kærlighed. Det var ret en Johannes Røst. En stor Glæde er det ogsaa at høre Vidnesbyrd om det gode Forhold, der bestaar imellem Præster og Indre-Missionærer, og en Tak fra disse sidste til Bestyrelsen for udvist Tillid og Frisind overfor deres Arbejde.

Festen er endt. Paa Pladsen foran Hotellet bølger Menneskemængden frem og tilbage, man fornyer gammelt Venskab og finder nyt. Paa én Gang falder der Stilhed over hele Forsamlingen, og — man lytter — til en underlig Sang. Det er de finske Præster, som istemmer nogle af deres Lands Psalmer med de ejendommelige, vemodige Melodier. Vi forstaaer ikke et Ord af Sangene, men de kraftige Stemmers dybe, vemodsfulde Klang griber os. Ogsaa Finlands Nationalsang synger de.

Saa, nu er Toget der, nu skal vi af Sted. Fra de tilbageblevne paa Perronen istemmes: »Herrens Venner ingen Sinde mødes skal for sidste Gang«, og straks lyder den samme kendte Psalme ud fra Kupeerne. Saa er denne skønne Valfart forbi — kun ikke i Deltagernes Erindring.

Fra Bestyrelsens Møde med Indre-Missionærerne og Præster den tredie Dag er der ikke noget særligt at meddele, det skulde da være, at der faldt kærlige og forstaaende Ord med Hensyn til de unge Præsters vanskelige Stilling til den nyere Theologi. I anerkendende Ord mindedes Formanden de 3 Missionærer, der var død siden sidst: A. P. Kristensen, Donskov, Jens Kristensen, Hinne-rup, og O. Olsson, Frederiksberg. Og efter Opfordring fra Formanden afsluttes Mødet med et fælles Bedemøde, ved hvilket mange, baade Lægmænd og Præster, frembærer Taksigelse og ydmyge Bø-gæringer for den indre Mission.

Ved Bestyrelsens Møde om Aftenen vedtages følgende Udtalelse: »Paa given Foranledning skal Bestyrelsen ikke undlade at udtale, at den ikke finder Oprettelse af nye Højskoler for betimelig, og at eventuelle Planlæggelser af saadanne ikke vil kunne vente Bestyrel-sens Anerkendelse.

Endvidere finder Bestyrelsen sig foranlediget til en almindelig Udtalelse om Ønskeligheden af, at Foretagender, der søger deres Tilslutning blandt Indre Missions Venner, ikke paabegyndes, forinden Bestyrelsens Erklæring herom er indhentet. I Tilfælde af, at Be-styrelsen ikke mener at kunne anbefale saadanne Foretagender, kan Hen- vendelse om Støtte for disse heller ikke ventes optaget i Missionens Blade.

Det kan ikke tillades Indre-Missionærerne at indsamle Gaver til eller virke for saadanne Foretagender, som ikke hører direkte ind under den indre Missions Bestyrelse, uden at dennes Samtykke er indhentet.

Vennerne anmodes om at være varsomme overfor omrejsende Prædikanter og Pengeindsamlere, med mindre disse kan fremvise skriftlige Vidnesbyrd fra Bestyrelsen.«¹⁾

Og fra Bestyrelsesmødet den fjerde Dag foreligger noget betydningsfuldt og i hvert Fald meget glædeligt: Bruddet med N. P. Madsen heles. Efter Forhandling med ham beslutter Bestyrelsen nemlig følgende: »Ved Siden af, at Pastor N. P. Madsen fortsætter sin Virksomhed som Redaktør af »Hjemmets Bibliothek«, antages han fra 1. Oktober d. A. at regne til en udvidet friere Virksomhed i Indre Missions Tjeneste efter nærmere Aftale med Bestyrelsen — særlig som fast Medarbejder ved »Den indre Missions Tidende«, — »Filadelfia« inddrages fra 1. Oktober.«

Ved Bibelrådet i Vorupør, 5.—7. Juli 1910, var det bleven vedtaget at opløse det staaende Udvalg, som i sin Tid blev dannet i Vorupør. N. P. Madsen skriver selv herom: »Efter Slutningsmødet Torsdag Eftermiddag samledes indbudte Venner til et Møde, paa hvilket »Filadelfia«s og Missionær Knudsens Virksomhed blev drøftet.

Efter en aandelig og velsignet Forhandling, under hvilken Kærligheden til Indre Mission fra flere Sider fik stærke Udtryk, blev det vedtaget at ophæve det staaende Udvalg.

Grunden til dette Skridt var Hensynet til Indre Mission, da der rundt om fra er faldet Udtalelser om, at dette Udvalg var en Foranstaltning, der virkede udæskende, ligesom det ogsaa hindrede Fremgangen af det, Gud har lagt paa vore Hjærter at kæmpe for.

For at Redaktør N. P. Madsen og L. Knudsen kan erholde det Vederlag, der engang er lovet dem for deres Arbejde, enedes man om blot at vælge en Kasserer til at modtage Gaverne hertil.«²⁾ Forbindelsen med Missionær Knudsen blev dog senere hævet.

I Beretningen om Virksomheden 1910—1911 skrev Fr. Zeuthen: »Den Splittelse, som den fra Vorupør udgaaende Bevægelse i nogle Aar fremkaldte, synes for en stor Del at være udjævnet; man har lært gensidig af hinanden og samler sig mod den fælles Fjende i Stedet for at strides.«³⁾ Og nu sker det altsaa paa Holbækmødet, at Samarbejdet mellem N. P. Madsen og Missionen, der ikke nogen Sinde har været helt afbrudt, idet Madsen har redigeret »Hjemmets

¹⁾ I. M. T. 1911, S. 471. ²⁾ Filadelfia 1910, S. 471. ³⁾ I. M. T. 1911, S. 439.

Bibliothek«, antager en fastere og mere omfattende Skikkelse. Paa sit Foraarsmøde i »Siloam«, 14.—15. Marts 1911, havde Bestyrelsen nemlig bestemt, at »Den indre Missions Tidende« fra Nytaar skal udgives i et andet og større Format, og at en Kreds af faste Medarbejdere skal knyttes til Bladet, medens Missionens Formand bliver ved at være Redaktør.

Med Gudstjeneste i Kirken den tredie Dags Aften (C. Asschenfeldt-Hansen og Hans Jensen, Billund) og med Aftenmøde i Missionshuset den fjerde Dag (Pastor Vilstrup, Rerslev, og Jens Holt) afsluttes den storslaaede Jubilæumsfest.

1861—13.
SEPTEMBER
—1911.

Men hermed er Jubilæumsfestlighederne ingenlunde til Ende. Det er en Selvfølge, at selve Jubilæumsdagen umuligt kunde forløbe i Stilhed, — hvad den da heller ikke gør. Nej, hele Ugen, i hvilken Festdagen indtræffer om Onsdagen, former sig som en Festuge for den indre Mission, en enestaaende Missionsuge; rundt omkring i Landet samles Missionsvennerne om Guds Ord med Taksigelse og Forbøn for den indre Mission til Ihukommelse af Herrens Velgerninger imod den i de 50 Aar. Og selve Dagen byder navnlig paa to store Fester, ved hvilke Medlemmer af Bestyrelsen medvirker.

Paa den flagsmykkede Plads paa Stenlille Kirkegaard samles under Septembersolens lysende og varmende Skær en Skare paa henad et Par Tusinde atter til Guldbryllupsfest for den indre Mission. Denne Gang altsaa paa selve den store Højtidsdag — Dagen »med de store Fortidsminder«.

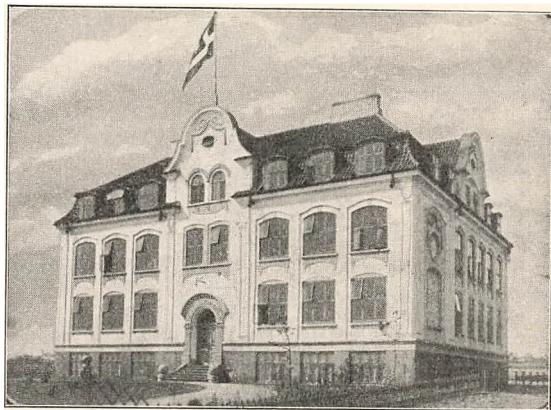
Her holdes baade et Formiddags- og et Eftermiddagsmøde, og, som det sig hør og bør ved en saadan Fest, kastes Garnet ud paa Herrens Ord baade af Præster og Lægmand.

E. Nyeborg, som denne Gang er rask nok til at kunne være med, begynder Mødet med at minde om den store Betydning for det danske Folk, det Arbejde, som blev begyndt hin Dag, har haft i de forløbne 50 Aar. Chr. Sørensen peger ud fra Josva 13, 1 tilbage paa det meget Land, som Indre Mission af Herren var brugt til at indtage, alle de mange Virksomheder, Missionen havde taget op, og alle de mange Mennesker, som ved den var bleven ført til Livet i Gud. Men tillige viser han fremad til de store Dele af Landet, som er bleven tilovers at indtage, de mange døde Egne og de Lag i Folket, hvor Missionens Arbejde kun i ringe Grad er naaet hen. Der skal her lyde et kraftigt »Fremad« til Guds Folk. C. Moe forelægger Forsamlingen Velsignelsen og Forbandelsen, — Velsignelsen, hvis Folket adlyder Guds Røst, Forbandelsen, dersom det ikke adlyder Herren. Og han ønsker, at Indre Mission maa gøre det sidste,

da vil Velsignelserne komme over den ogsaa i de kommende Aar. Grev Holstein betoner, hvad der altid har været den indre Missions Styrke: det klare og bestemte Skel, Aksel Beck betegner dens Stilling i Fortid og Fremtid som en Vægter paa Zions Mure, og H. Chr. Beck holder Slutningstalen, idet han paapeger den Velsignelse, som er udgaaet fra Lægprædikanterne derved, at de har stillet sig indenfor den danske Folkekirke; der ud fra har de talt til Folket.

Samtidigt med denne Fest jubileres der i Aarhus i Anledning af, at Kvindeseminariet overgives den indre Mission som en Jubilæumsgave. Seminariet, der har kostet 120,000 Kr., skal være en selvejende Institution med en Bestyrelse paa 9 Medlemmer, hvoraf Landskomiteen vælger de 4, og Indre Missions Bestyrelse de 5. Seminariets Værdier og eventuelle Overskud overdrages Missionen.

I Festsalen, der af Eleverne var pyntet med Blomster og Flag, foregaar Højtideligheden: efter en Tale, som indeholder en Tak til Indre Mission for dens Gerning i Løbet af de svundne 50 Aar og gode Ønsker for dens Fremtid, overgiver Landskomiteens Formand, C. Jessen, Skødet paa Ejendommen til

KVINDESEMINARIET I AARHUS.

Missionens Formand, Fr. Zeuthen, som i en længere Tale gør opmærksom paa det alvorlige og betydningsfulde Tidspunkt, paa hvilket Seminariet overgives den indre Mission, og retter en Tak til alle, som har medvirket til dets Opførelse.

Umiddelbart herefter afholdes et offentligt Møde i det nærliggende Missionshus, hvor der holdes Taler af Fr. Zeuthen om Indre Mission i de forløbne Aar, af Indre-Missionær Aksel Nielsen om Arbejdet blandt Børnene, af E. Frederiksen om Ungdomsarbejdet i K. F. U. M. og -K., af P. C. Davidsen om den aandelige Virksomhed paa Missionens Højskoler samt af Kvindeseminariets Forstander, Pastor Frimødt-Møller.

Senere finder en Fællesspisning Sted, hvori deltager Bestyrelsens Medlemmer og flere af Seminariets Venner, Lærere og Elever.

Højtideligheden afsluttes med en Aftengudstjeneste i Domkirken ved Fr. Zeuthen.

En Selvfølge er det, at der ved alle Møder rundt omkring i denne Uge indsamles Gaver til Fortsættelse af Missionens Arbejde, og det betones, at denne Gang maa der ydes en »Festgave«. Ogsaa paa anden Maade gives der Jubilaren Pengegaver. Eksempelvis kan nævnes, at der overrækkes Indre Mission en »Jubilæumskollekt« paa 3000 Kr., indsamlet ved Sommerens Helliggørelsesmøder.

Her er ogsaa stor Grund til baade at takke og ofre.

Jubilaren staar i en omfattende Virksomhed: 168 Indre-Missionærer, 13 Lærere, en stor Skare Præster, 146 Bogsælgere arbejder i Missionens Tjeneste, den har 481 Missionshuse, 580 Missionskredse og virker ved 7 Blade med Abonnenter i Tusindtal. Og Jubilaren er omgivet af en talrig Familie: 9 Højskoler, 3 Seminarier, en Herregaardsmission, talrige Børnegudstjenester, et blomstrende Ungdomsarbejde, en indenlandsk Sømandsmission, et Arbejde paa Island og Færøerne, Børnehjem ved Vejle og Aarhus, et Diakonissehus, St. Lukas Stiftelsen, et Redningshjem for Drankere, »Solhjem« ved Haslev, et Arbejde blandt hjemløse Mænd i København og en Mission blandt de danske Mormoner i Utah.

Endnu staar »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« i sin Kraft.

»Det er endnu ikke blevet Efteraar for Indre Mission.«¹⁾

Endnu bærer Træet Frugt.

»Lad Dagene tale, og Aars Mangfoldighed kundgøre Visdom« (Job. 32, 7) — det er den unge, fromme Elihus Ord til Job og hans tre daarlige Venner.

Lad de svundne 18,250 Dage tale, og de 50 Aar kundgøre Visdom!

De taler om gode Dage — men ogsaa om onde Dage. De taler om Frelsens Dage — men ogsaa om Nødens Dage. De taler om Dagens Byrde og Hede — men ogsaa om Arbejdsdagens Lykke og Glæde. De taler om frugtbare Aar — men ogsaa om ufrugtbare. De taler om Opgangstider — men ogsaa om Nedgangstider. De taler om Fred — men ogsaa om Strid. De taler om Sejr og Op-
rejsning — men ogsaa om Fald og Nederlag. De taler om »Helgen

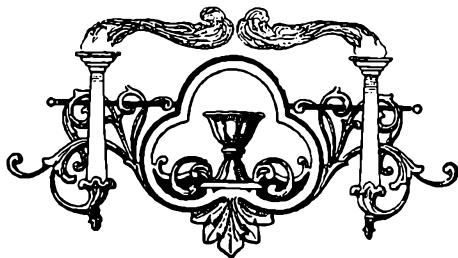
¹⁾ Kr. Dagblad, 14. Septbr. 1911.

her«, den indre Missions levende Menighed i Tiden, den lille salige Flok, som Jesus kendes ved, — men ogsaa om »Helgen hisset«, en Del, om end kun lille, af den sejrende Menighed i Evigheden, »den store hvide Flok som tusind Bjerger fuld af Sne«.

Men først og sidst taler de svundne Dage og Aar højt og lydt om Herren vor Guds forunderlige Naade og Miskundhed imod den indre Mission i det forløbne halve Aarhundrede. Herren er evig den samme, og hans Aar faar ingen Ende.

Og hvad skal vi saa sige? Hvad skal vor Tale være? —

Det ene Ord: Tak! »Tak tusinde Gang!«

III.

TIDSTAVLER.

(1853—1911).

MISSIONÆR JENS LARSEN (1853–1861) OG HUSTRU, født Salling.

I. Formænd.

1. *P. Pedersen*, Gaardmand i Nyrup v. Holbæk, 1853—1858.
 2. *C. F. Rønne*, Præst i Høve v. Skjelskør, 1858—1881.
 3. *Vilh. Beck*, Præst i Ørsløv v. Slagelse, 1881—1901.
 4. *Fr. Zeuthen*, Præst i Fredericia, 1901— (Med *Filip Beck*, Præst i Ryde v. Vinde-rup, til Sekretær.)
-

II. Bestyrelsesmedlemmer.

1. *P. Pedersen*, Gaardmand i Nyrup, 1853—1858 (udtraadt).
2. *A. Andersen*, Væver i Uggerløse, 1857—1858 (udtraadt).
3. *Jens Nielsen*, Tjenestekarl i Uggerløse, 1857—1858 (udtraadt).
4. *L. P. Møller*, Gaardmand i Skjørpinge, 1857—1858 (afsat).
5. *J. Jensen*, Skræder i Faarevejle, 1858—1862 (udtraadt).
6. *C. F. Rønne*, Præst i Høve, 1858—1881 (udtraadt).
7. *O. Nielsen*, Gaardmand i Fuldby, 1858—1861 (udtraadt).
8. *H. Chr. Rasmussen*, Gaardmand i Pedersborg, 1858—1861 (udtraadt).
9. *Peder Clausen*, Bolsmand i Ordrup, 1858—1860 (udtraadt).
10. *Vilh. Beck*, Præst i Uby, Ørum, Ørsløv, 1861—1901 (død).
11. *Johs. Clausen*, Præst i Stenmagle, Ryslinge, 1861—1872 (udtraadt).
12. *Jakob Jensen*, Tømrer i Skuerup, 1861—1869 (udtraadt).
13. *O. Lawaetz*, Kalundborg Ladegaard, 1862—1870 (udtraadt).
14. *J. Chr. Povelsen*, Lærer i Stenlille, 1864—1869 (udtraadt).
15. *Civilingeniør, Assessor Bruhn*, Randers, 1869—1875 (udtraadt).
16. *A. Stubkjær*, Missionær, Bording, Fovsing, Holstebro, 1869—1902 (død).
17. *Johan F. Jeansson*, Rejsepræst, Præst i Horne, Førslev, 1872—1878 (død).
18. *Fr. Zeuthen*, Præst i Everdrup, Stiftsprovst i Viborg, Præst og Provst i Fredericia, 1879—

19. *E. Nyeberg*, Præst i Vildbjerg, Stenmagle, 1880—
20. *N. M. Lind*, Lærer i Hanbjerg ved Struer, 1880—
21. *J. Vahl*, Præst og Provst i Karrebæk, Nørre-Alslev, 1881—1898 (død).
22. *Jakob Møller*, Præst i Radsted, Ørsløv, 1881—1908 (død).
23. *O. F. Moe*, Præst i Ærøskøbing, Skjern, S. Bjert, 1881—
24. *O. C. Ipsen*, Præst i Ø. Snede, Assens, 1881—1897 (død).
25. *P. E. Blume*, Præst i Vistoft, Præst og Provst i Bøvling, Tikjøb, København (St. Lukas Stiftelsen), 1881—1909 (død).
26. *P. Chr. Larsen*, Præst i Tversted, Høve, 1881—1885 (død).
27. *H. P. Bjarnesen*, Præst i Ryde, Gudum, 1890—1905 (død).
28. *Holstein-Holsteinborg*, Lensgreve, 1897—
29. *Aksel Bülow*, Præst, Vesterbølle, Holstebro, 1898—1909 (udtraadt).
30. *A. Busch*, Præst, Odense, 1901—1908 (udtraadt).
31. *A. Fibiger*, Præst, København, 1901—
32. *Chr. Sørensen*, Præst, København, 1901—
33. *H. Chr. Beck*, Indre-Missionær, Frederiksberg, 1902—
34. *C. Moe*, Præst, Skanderup, 1909—
35. *P. C. Davidsen*, Forstander, Haslev Højskole, 1909—
36. *Hans Hansen*, Gaardejer, Snøde (Langeland), 1910—

III. Rejsepræster.

1. *N. A. Buchwaldt*, Dronninglund, 1. November 1866—1. April 1868 (fratraadt).
2. *J. Krog*, København, 1868 (fratraadt).
3. *Joh. F. Jeansson*, Odense, Juni 1868—Oktober 1871 (fratraadt).
4. *Grove-Rasmussen*¹⁾, København, Oktober 1870—Maj 1871 (fratraadt).
5. *C. Asschenfeldt-Hansen*, Frederiksberg, Oktober 1892—Marts 1896 (fratraadt).
6. *Johs. Olsen*, Fredericia, 15. Oktober 1908—

¹⁾ 30. Marts 1904 døde han, der sidst havde sin Præstegerning ved St. Hans Kirke i Odense. Fr. Zeuthen skriver om ham: »Skønt han i den senere Tid af sit Liv arbejdede for ydre Mission (skrev mange fortræffelige Missionsskildringer, var til sin Død Redaktør af »Dansk Missionsblad« og holdt ikke faa Missionsforedrag), glemte han dog aldrig, at ydre Mission for at være, hvad den skal være, maa have sin Rod i indre Mission, i Arbejdet for Guds Rige her hjemme og i de helliges Kærlighed og Bønner. Han sluttede sig ogsaa til Guds Børns Samfund i Odense og var Formand for Bestyrelsen for Missionshuset »Bethania«.

»Han skal mindes med Taknemlighed og Kærlighed i den danske Menighed.« (I. M. T. 1904, S. 396—397.)

Ved Sommermødet i Nyborg 1905 antoges Pastor Halldorsson i Reykjavik til at være Missionær paa Island; men allerede 24. Juni 1908 døde han.

IV. Forretningsførere.

1. *Immanuel Clausen*, Kronprinsensgade 6, København, 1866—1868 (død).
2. *Fr. Bertelsen*, Kompagnistræde 20, København, »Bethesda«, 1868—1894 (fratraadt).
3. *Th. Pontoppidan*, »Siloam«, Frederiksberg, 1894—

V. Redaktører.

A. Den indre Missions Tidende.

1. *P. Sørensen*, Bolsmand i Ordrup, 1854—1855 (fratraadt).
2. *Jens Larsen*, Missionær i Kirkeværløse, 1856—1857 (fratraadt).
3. *Ludvig Mortensen*, Gaardmand i Marbjerg v. Roskilde, 1857—1859 (afskediget).
4. *Jens Sørensen Dyrholm*, Husmand og Missionær i Forlev v. Slagelse, 1860—1861 (fratraadt).
5. *Vilh. Beck*, 1862—1901 (død).
6. *H.P. Bjarnesen*, Præst i Gudum v. Lemvig, 1901—1905 (død).
7. *P. E. Blume*, Provst og Præst i København, 1906—1909 (død).
8. *Fr. Zeuthen*, Provst og Præst i Fredericia, 1910¹⁾—

B. Annekset til »Den indre Missions Tidende«.

1. *Vilh. Beck*, 1890—1901 (død).
2. *N. P. Madsen*, Præst, Vorupør, 1901—1903 (afskediget).
3. *Fr. Zeuthen*¹⁾, Præst og Provst, Fredericia, 1. Oktober 1903—15. September 1905 (fratraadt).
4. *Chr. Sørensen*, Præst, København, 1. Oktober 1905—

VI. Halvaarsmøder.

1854.
Holsteinsminde 16. Marts.
Holsteinsminde 26. September.
1855.
København, Pilestræde 91—92,
16. Marts.

Gandløse Mark (Gmd. *Ole Jensen*) 26. November.
1856.
Tystруп, Fakse Sogn (Gmd. *Lars Nielsen*) 20. Maj.
Ringsted (Vognmand *Andersen*)
17. September.

¹⁾ Ved Redaktørskifterne i 1901, 1905 og 1909 er Bladet bleven midlertidig redigeret i nogle Maaneder af Filip Beck, Ryde, Præst og Sekretær.

²⁾ Under Medvirkning af Sognepræsterne Chr. Sørensen i København og A. Bülow i Holstebro.

1857.
Dalby, Horns-Herred, (Gmd. *Niels Larsen*) 2. Marts.
Kværkeby v. Ringsted (Gmd. *Chr. Frederiksen*) 17. September.
1858.
Asnæs, Ods-Herred, (Gmd. *N. Rasmussen*) 8. Marts.
Ordrup (Bolsmand *Peder Clausen*) 17. September.
1859.
Høve v. Skjelskør 17. Marts (Kirken og Skolen).
Sjolte v. Præstø (Gmd. *Jens Olsen*) 15. September.
1860.
Hindholm Højskole 16. Marts.
Fuldby Skole v. Sorø 18. September.
1861.
Høve 21. Marts.
Stenlille Kirke og Skolegaard 13. September.
1862.
Havrebjerg v. Slagelse 16. Juli.
Vallekilde v. Holbæk 14. Oktober.
1863.
Hagested v. Holbæk 19. Maj.
Lyng v. Sorø 30. September.
1864.
Høve 15.—16. Juni.
Gyrstinge v. Ringsted 26. Oktober.
1865.
Uby v. Kalundborg 10.—11. Juli.
Slagelse 15. December.

1866.¹⁾
Aarhus 1.—2. August.
1867.
Sorø 19.—20. Juni.
Aarhus og Odense 8. og 10. Oktober.
1868.
Roskilde 24.—25. Juni.
Randers 21. Oktober.
1869.
Fredericia 25.—26. Maj.
Nykøbing, F., 13. Oktober.
1870.
Næstved 14.—15. Juni.
Aalborg 24. November.
1871.
Odense 14.—15. Juni.
Ribe 14. November.
1872.
Aarhus 4.—5. Juni.
Helsingør 20. November.
1873.
Sorø 17.—18. Juni.
Thisted 19. November.
1874.²⁾
Vejle 16.—17. Juni.
1875.
Nykøbing, F., 22.—23. Juni.
Ribe 23. November.
1876.
Aalborg 21.—22. Juni.
Sorø 17. November.
1877.
Svendborg 26.—27. Juni.
Horsens 23. Oktober.
1878.
Viborg 25.—26. Juni.
Præstø 21. November.

¹⁾ Saa vidt man kan se, holdtes intet Efteraarsmøde det Aar. Hvorfor vides ikke.

²⁾ Efteraarsmødet skulde have været afholdt i Nyborg, men udsattes paa Grund af Vilh. Becks Sygdom.

1879.
Ringsted 19.—20. Juni.
Ribe 18. November.
1880.
Aarhus 29.—30. Juni.
Næstved 2. November.
1881.
Odense 16.—17. Juni.
Randers 25.—26. Oktober.
1882.
Kolding 27.—29. Juni.
Helsingør 28. November—1.
December.
1883.
Sorø 17.—19. Juli.
Varde 13.—15. November.
1884.
Viborg 15.—17. Juli.
Odense 14.—17. Oktober.
1885.
Slagelse 2.—4. Juni.
Horsens 22.—23. Oktober.
1886.
Randers 6.—9. Juli.
Næstved 9.—11. November.
1887.
Odense 19.—22. Juli.
Silkeborg 8.—10. November.
1888.
Aalborg 12.—15. Juni.
Nykøbing, F., 23.—26. Oktober.
1889.
Frederiksborg 25.—28. Juni.
Kolding 19.—21. November.
1890.
Viborg 22.—25. Juli.
Kalundborg 11.—13. November.
1891.
Svendborg 26.—29. Maj.
Varde 27.—29. Oktober.

1892.
Hjørring 26.—29. Juli.
Helsingør 22.—24. November.
1893.
Sorø 27.—30. Juni.
Nykøbing p. Mors 21.—23.
November.
1894.
Aarhus 17.—20. Juli.
Holbæk 6.—8. November.
1895.
Næstved 23.—26. Juli.
Horsens 19.—21. November.
1896.
Randers 21.—24. Juli.
Assens 3.—5. November.
1897.
Roskilde 20.—23. Juli.
Herning 2.—4. November.
1898.
Vejle 26.—29. Juli.
Nykøbing, F., 29. Novbr.—1.
December.
1899.
Odense 18.—21. Juli.
Silkeborg 21.—23. November.
1900.
Aalborg 17.—20. Juli.
Helsingør 20.—22. November.
1901.
Slagelse 16.—19. Juli.
Ribe 3.—5. December.
1902.
Randers 17.—20. Juni.
Faaborg 25.—27. November.
1903.
Næstved 17.—19. Juni.
Thisted 10.—12. November.
1904.
Esbjerg 28. Juni—1. Juli.
Holsteinborg 8.—10. November.

1905.	1908.
Nyborg 27.—30. Juni.	Kolding 30. Juni—3. Juli.
Frederikshavn 21.—23. November.	Holsteinborg 27.—29. Oktober.
1906.	1909.
Aarhus 26.—29. Juni	Odense 22.—25. Juli.
Nakskov 20.—22. November.	Ringkøbing 16.—18. November.
1907.	1910.
Haslev 25.—28. Juni.	Silkeborg 28. Juni—1. Juli.
Viborg 19.—21. November.	Middelfart 22.—24. November.
	1911.
	Holbæk 27.—30. Juni.

VII. Missionærer, Kolportører, Indre-Missionærer og Lærere.

A. Missionærer.

1. *Jens Larsen*, Kirkeværløse, 1853—1861 (afskediget).
2. *Jens Sørensen Dyrholm*, Forlev, 1859—1866 (udtraadt).

B. Kolportører.

1. *Kristen Larsen*, Stenmagle, 1862—1863 (udtraadt).
2. *Kristen Hansen*,¹⁾ Skuerup, Tjørntved, 1862—1892 (død).
3. *Niels Jensen*, Kildeklinte, 1862—1869 (udtraadt).
4. *Jørgen Andersen*,²⁾ Uby, 1862—1876 (død).

¹⁾ Som ganske ung og ny i Troen optoges han i Missionens Tjeneste. »Men« — som Vilh. Beck skriver — »Kristen Hansen er et levende Eksempel paa, at det kan gaa, og at Herren ogsaa kan bruge den unge, som mener det ærligt med sin Tale og sit Arbejde. Vi har aldrig fortrudt, at vi optog ham i Missionen, har aldrig faaet Skam af denne Mand, ja, jeg tør næsten sige: aldrig haft Bedrøvelse over ham, og det er meget sagt« (I. M. T. 1892, S. 474).

Han udviklede sig smukt under sin Gerning og tilegnede sig ved Selvstudium mange Kundskaber, som ingenlunde opblæste ham. I Bestyrelsens og Missionærernes Hjærter havde han en stor Plads. — Under stor Deltagelse begravedes han 4. Juli 1892 paa Stenlille Kirkegaard. Præsterne E. Nyeborg og L. Wagner (Lyng), samt Indre-Missionærerne P. Larsen og H. Nielsen holdt Mindetaler over ham.

²⁾ Vilh. Beck skriver: »Han hensov Mandagen 2. Oktober 1876. Han har aldrig hørt til de meget begavede eller fremtrædende Kolportører; men hørte han til de smaa, saa skal det ogsaa siges, at han ikke søgte at gøre sig større, end han var, og søgte aldrig at virke ved større Midler end dem, vor Herre havde betroet ham; hans Gerning var ikke at kalde til Forsamling og træde frem med det offentlige Vidnesbyrd, hans Gerning var at gaa den stille Gang omkring i Husene og tilbyde Folk de hellige Skrifter og bekende sin Tro for dem. Og den Gerning nøjedes han med og blev ved, saa længe vor Herre gav ham Kræfter dertil« (I. M. T. 1876, S. 731).

5. <i>Niels Sørensen</i> , Kongsted, 1862—1863 (udtraadt).	8. <i>P. Pedersen</i> , ²⁾ Vejlbj (Fyn), Aarhus, 1862—1879 (død).
6. <i>Andersen</i> , Præstø, 1862—1863 (udtraadt).	9. <i>Johannes Vilbek</i> , Haderslev, 1862—1864 (?) (udtraadt).
7. <i>Frands Pallesen</i> , ¹⁾ Fladstrup, (Lyngby Sogn i Jylland) 1862—1890 (død).	10. <i>Knud Hansen</i> , ³⁾ Storelinde, Nørre-Ørsløv, 1863—1886 (afskediget).

¹⁾ Frands Pallesen er født i Sivested, Tøstrup Sogn ved Grenaa, 15. December 1803.

42 Aar gammel fandt han gennem en voldsom Opvækkelse med mange Sjæle-kampe Fred i Troen paa Frelseren, hvis trofaste Vidne han var i mange Aar.

Sammen med en Fynbo, Henrik Jensen i Homaa (»Homaa Præst«), rejste han meget og holdt Forsamlinger, hvor det mest var Henrik Jensen, som førte Ordet, mens Frands Pallesen havde sin Styrke og særlige Naadegave til at tale med og vejlede den enkelte. Paa deres Rejser besøgte de bl. a. ogsaa Peder Larsen Skræppenborg i Dons ved Kolding, og paa en Sjællandsrejse kom de i Forbindelse med »Foreningen for den indre Mission af 1853«, hvilket førte til, at først Jens Larsen og senere Jens Dyrholm kom over og holdt Forsamlinger paa Grenaa-Egnen.

Da »Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark« kom frem, sluttede Frands Pallesen sig straks til den og blev dens Udsending, og, som Vilh. Beck skriver: »En Udsending saa tro, saa nidkær, saa utrættelig, saa Missionen ikke har haft nogen trofastere Arbejder end ham« (I. M. T. 1890, S. 187). P. E. Blume fortæller, at han besøgte ham flere Aar i Træk nogle Dage ad Gangen, da han var Præst i Vistoft. »Og han var vist inde i hvert eneste Hus i Sognet«, siger Blume (I. M. T. 1907, S. 683).

24. Januar 1890 for gamle Frands Pallesen herfra med Fred, »Fred! Fred over alt« var hans sidste Ord.

²⁾ I mange Aar virkede han til stor Velsignelse paa Fyn, navnlig paa Middelfart-Egnen og den lige overfor i Jylland liggende Egn mellem Kolding og Vejle; han har udbredt en meget stor Mængde af Missionens Skrifter, vist nok flere end nogen anden Kolportør.

Da han blev syg og svækket, oprettede han og hans Hustru et lille Børnehjem i deres Hus for paa denne Maade at fortsætte den indre Missions Gerning mellem Børnene.

I sine sidste Aar arbejdede han i Aarhus og gjorde derfra stadigt kortere og længere Rejser ud i Landet.

Hans Styrke var at tale med de enkelte ved Husbesøg.

Natten mellem 6. og 7. December døde han i Aarhus efter mange og haarde Lidelser. Og Vilh. Beck slutter sit Mindeord om ham med følgende Ord: »Missionen har i ham ikke blot mistet en af sine ældste men ogsaa en af sine nidkæreste og trofasteste Arbejdere, og han vil savnes af mange Venner; det kan med Sandhed siges, at han har opslidt sit Liv i Missionens Tjeneste« (I. M. T. 1880, S. 43).

³⁾ Fynboen Knud Hansen (fra Kjærby, Fravde Sogn ved Odense) arbejdede først paa Sydsjælland derefter i mange Aar paa Falster og Lolland. Efter over 20 Aars Virksomhed maatte han tage sin Afsked. I Indre Missions Forhandlingsprotokol staar herom følgende, som synes at vise, at man optraadte strengt imod Kolportørerne. »Knud Hansen, som var sigtet for at have afgivet usandfærdig Erklæring til For-

11. <i>Niels Johansen</i> , ¹⁾ Vemmelev, 1863—1879 (udtraadt).	16. <i>Ole Nielsen</i> , ²⁾ Egense, Aarslev, 1863—1881 (død).
12. <i>Hans Olsen</i> , Hagested, 1863—1869 (udtraadt).	17. <i>A. Wippert</i> , Maarslet, Beder, 1863—1872 (udtraadt).
13. <i>N. P. N. Kamp</i> , Stege, 1863—1864 (?) (udtraadt).	18. <i>Harald Julius Dahlstrøm</i> , ³⁾ Galten, Bøvling, Randers, 1863—1880 (udtraadt).
14. <i>H. A. Petersen</i> , Onsbjerg, 1863—1869 (udtraadt).	19. <i>Anders Mortensen</i> , Them, 1863—1869 (udtraadt).
15. <i>Bertelsen</i> , Egense, 1863—1864 (?) (udtraadt).	

manden paa Slagelsemødet ifjor (Sommermødet 1885) i Anledning af en Beskyldning for at have spillet Kort paa sin Altergangsdag, blev efter Formandens Foranstaltning forhørt desangaaende af Provst Vahl og Pastor Møller. Resultatet heraf blev, at han begærede sin Afsked af Missionens Tjeneste, hvilken Afsked traadte i Kraft i April 1886.«

¹⁾ Niels Johansens Virkekreds var i Vestsjælland med enkelte Rejser til Fyn.

I Foraaret 1879 rejste han til Amerika for at leve sine sidste Aar sammen med sine Børn derovre. Præsten, i hvis Anneks-Menighed han boede, skriver om ham, »at han i den Tid ofte holdt Forsamlinger i Husene og Skolerne, hvor Folk samledes og var glade ved at høre den gamles Vidnesbyrd« (I. M. T. 1890, S. 780).

12. Oktober 1890 hensov han stille og rolig og blev jordet paa Soksville Kirkegaard 16. Oktober — just paa den Dag, da han kunde have fejret sin 50-aarige Bryllupsdag.

²⁾ Ole Nielsen, som var kendt af de hellige paa Fyn under Navnet »lille Ole«, var en ejendommelig Mand. Vilh. Beck karakteriserer ham saaledes: »Han indeholdt en meget livlig Aand, en god, sund Forstand, som opfattede med stor Klarhed, hvad han tog fat paa; og han indeholdt en ydmyg Sjæl, som jo er en Begyndelse til al Rigdom; og han indeholdt en stor Rigdom fra den Herre, som giver de ydmyge Naade, hans bedste Rigdom var hans faste, dybe Tro paa Jesus og hans store Frelserværk; men ved Siden deraf indeholdt han en for en Lægmand aldeles usædvanlig kristelig og kirkelig Kundskab, hvormed han mangen Gang gjorde os Præster til Skamme. Han var en Discipel af Luther helt og fuldt, og dersom nogen talte eller lærte noget, som stred imod den ved Luther og Reformationen overleverede Troslære, saa fik de med Ole at gøre; og det var ikke løs Snak, han mødte med, men blanke, skarpe Vaaben, hentede fra den hellige Skrift, den augsburgske Trosbekendelse og Luthers Skrifter« (I. M. T. 1881, S. 283). — Han endte sine Dage paa en Missionsrejse 10. Marts 1881. Under Ledsagelse af mange Venner blev han 17. Marts begravet fra sit Hjem, hvor Lærer Jak. Jørgensen fra Allerup talte, og ført til Nørre-Lyndelse Kirke, hvor hans gamle Ven og Medarbejder Johs. Clausen talte. En Hængeask, hvis Grene naar helt ned til Jorden, skærmer »lille Oles« Grav.

³⁾ I August 1884 rejste Dahlstrøm til Amerika, ordineredes af A. S. Nielsen Søndag 9. Novbr. 1884 i Kirken i Muskegon, Mich., til hvilken Kirke han havde faaet Kald, mens han var i Danmark. Siden har han virket i »Den forenede danske Kirke«s Tjeneste og virker endnu trods sine 75 Aar som Wisconsin-Kredsens Missionspræst med Bopæl i Racine, hvor han og hans Hustru tilbringer deres Livsaften i Børns og Venners Kreds.

9. Novbr. 1909 fejrede han 25 Aars Præstejubilæum, ved hvilket den gamle Præst og Familie blev hædret paa forskellige Maader. (Efter Kr. Folkeblad 1910, S. 23).

20. *Mads Hjort*,¹⁾ Bording, 1863—1869 (udtraadt).
21. *Lodberg*, Ringkøbing, Grenaa, 1863—1869 (udtraadt).
22. *Anders Stubkjær*,²⁾ Bording, Fovsing, Holstebro, 1864—1902 (død).
23. *Mikkel Jensen*,³⁾ Raarup, Ringgive, Ærø, Dreslette, 1865—1891 (død).
24. *Jens Pedersen*, Skjellebjerg, 1865 (?)—1869 (udtraadt).
25. *Lars Jensen*,⁴⁾ Vig, Asminde-rup, 1865 (?)—1869 (udtraadt).
26. *Kristen Larsen*,⁵⁾ Bisserup, Karrebækstorp, 1865—1886 (udtraadt).
27. *Jens Jaungyde*,⁶⁾ Vejle-Egnen, 1865—1868 (udtraadt).
28. *Køhler*, Horsens, 1865—1874 (død).
29. *O. Olsson*,⁷⁾ Sletten (Fyn), Vejle, Fredericia, Aalborg, Skanderborg, Horsens, Frederiksberg, 1866—1911 (død).
30. *Thomas Kristensen*, Ærø, 1866—1885 (udtraadt).

¹⁾ »Med stor Ihærdighed gennemrejste han med sin Bogtaske og tilsidst med Trækvogn det meste af Jylland, overalt bekendende Kristus paa den for ham ejendommelige, barnlige og frimodige Maade, overfor baade høje og lave. Sjældent kom han i Berøring med nogen uden at advare dem imod at gaa paa den brede Vej til Fortabelse. Der er mange Vidnesbyrd om den for ham egne Maade til at komme Folk i Tale. — De sidste 5 Aar henlevede han paa Viborg Sindssygeanstalt, hvor han var indlagt paa Grund af en i høj Grad nervøs Ængstelse«. (Væver L. N. Lauesen, Røgen).

²⁾ Er omtalt S. 83—84 og S. 424—425.

³⁾ »Han hørte ikke«, skriver Vilh. Beck, »til Missionens mest fremragende Arbejdere, hvad Begavelse til at forkynde Ordet angaar, men han var en bundalvorlig troende Mand og nidkær i at bruge de Gaver, som Gud havde givet ham, i sin Gerning« (I. M. T. 1892, S. 11—12).

30. November 1891 er hans Dødsdag, 8. December hans Begravelsesdag; hans Grav er paa Dreslette Kirkegaard, hvor O. C. Ipsen talte ved hans Kiste.

⁴⁾ Rejst til Amerika, hvor han døde 22. Oktober 1889, 64 Aar gl., og er jordet paa Waupaca Kirkegaard.

⁵⁾ Kristen Larsen hørte til den gamle sydsjællandske Vækkelse, som holdt sig længst i Bisserup og Omegn. »Han hørte til den tidligste Slags jævne Indre-Missionærer, der bevarede sit jævne Maal og Væsen uforandret.«

Efter over 20 Aars Arbejde traadte han tilbage paa Grund af Alder og Svagelighed, 30. Januar 1898 døde han, og »den indre Mission skylder ham at sætte en Tak paa hans Grav« (Vilh. Beck i I. M. T. 1898, S. 122).

⁶⁾ Gaaet i den nordslesvigske indre Missionsforenings Tjeneste.

⁷⁾ Efter faa Dages Sygeleje døde han St. Hansdag 1911.

Fr. Zeuthen skriver om ham: »Han var en stille, fin og nobel Personlighed, ikke af dem, der virkede meget udadtil, men en af dem, hvis rene, skønne Liv var til Guds Ære. . . . Netop paa Grund af det ejendommelige Præg, der var over ham, og fordi han ikke var ganske som de andre, fyldte han en Plads, der nu staar tom« (I. M. T. 1911, S. 475). — Paa Grund af Forbindelse med Methodisterne i Vejle var han i nogle Maaneder i 1871 udtraadt af Missionens Tjeneste.

31. <i>Niels Rasmussen</i> , Lolland-Falster, 1866—1868 (udtraadt).	Løgager, Klarup, 1866—1888 (udtraadt).
32. <i>Anders Laursen</i> , Lundby, Aars, 1866—1872 (udtraadt).	40. <i>Kristoffer Hansen</i> , ¹⁾ Snejbjerg, Hammerum, Silkeborg, 1866—1895 (død).
33. <i>Anders Iversen</i> , Løgstør-Egnen, 1866—1872 (udtraadt).	41. <i>Lars Kristensen</i> , Brejning, 1866—1874 (udtraadt).
34. <i>Niels Jørgensen</i> , Ørum (v. Grenaa), 1866—1868 (udtraadt).	42. <i>Rasmus Møller</i> , Aarhus-Egnen, København, 1866—1867 (?) (udtraadt).
35. <i>Rasmus Rasmussen</i> , Ramten, Vivild, 1866—1869 (udtraadt).	43. <i>Peder Larsen</i> , ²⁾ Stedstrup, Abildøre, 1867—1908 (død).
36. <i>Søren Højer</i> , Aarhus, 1866—1869 (udtraadt).	44. <i>Anders Bendsen</i> , ³⁾ Skippinge, 1867—1886 (udtraadt).
37. <i>Søren Johansen</i> , S. Galten, 1866—1869 (udtraadt).	45. <i>Rasmus Klausen</i> ⁴⁾ (<i>Sønder-skov</i>), Langeland, 1867—1890, (udtraadt).
38. <i>Bernth</i> , S. Galten, 1866—1869 (udtraadt).	
39. <i>Markus Sørensen</i> , Dallerup,	

¹⁾ Kristoffer Hansen er en af de mest bekendte af de gamle jyske Kolportører.

Vilh. Beck giver ham følgende Mindeord: »Han var kendt i mange af Jyllands Egne og elsket som en saare kær Broder og en saare dygtig Missionær, hvem mangfoldige Mennesker skylder, at de har fundet Livet i Kristus. . . Herren havde givet ham særdeles gode Gaver til at vidne om Frelsen i Kristus, klart og indtrængende lød hans Ord, og han brugte disse Gaver uden at spare sig selv, saa at det kan siges med fuld Ret, at han har slidt sig op i Missionens Tjeneste, ligesom han ogsaa skal have det Vidnesbyrd, at han var Missionen en billig Tjener, der med stor Uegenlytighed altid har arbejdet for en lille Løn« (I. M. T. 1895, S. 555).

13. August 1895 hensov han stille og blidt i Silkeborg, hvor han efter Bestyrelsens Ønske virkede de sidste Par Aar. 16. August begravedes han fra Gjellerup Kirke, hvor A. Kastrup holdt Ligtale over ham ud fra Ap. Gern. 4, 12. Paa hans Ligsten paa Gjellerup Kirkegaard staar der med Rette: »Han prædikede Kristus« (Det nye Aar 1911, S. 84).

²⁾ Er omtalt S. 109 og S. 486—487.

³⁾ »Hans væsentligste Gerning var at besøge Folk i Husene, og dette stille Arbejde udførte han med stor Troskab endnu i sin høje Alderdom, hvilket Vidnesbyrd enhver, som har kendt ham, vil give ham (Vilh. Beck i I. M. T. 1893, S. 45).

Tvungen af sin høje Alder udtraadte han i 1886 af Missionens Tjeneste. 20. December 1892 døde han i Lillemark ved Præstø, 81 Aar gl., og 27. December blev han begravet fra Hammer Kirke.

⁴⁾ Fratraadt 1890 paa Grund af Alderdom, død, 88 Aar gammel, i Rudkøbing 10. December 1891.

Han tilhørte den gamle Vækkelse, og hans Kristendom bar ogsaa Mærke deraf. Ogsaa hans Gerning var væsentlig Bogsalg, hans Vidnen i offentlige Forsamlinger mere tilbagetrædende.

46. *Kr. Larsen*, Vejle-Egnen, 1867—1868 (?) (udtraadt).
47. *Kristen Eriksen*, Mols, 1867—1868 (udtraadt).
48. *I. L. Vest*,¹⁾ Seminarist fra Bornholm, Ørum (v. Grenaa), 1867—1868 (udtraadt).
49. *Andersen*, Hobro, 1867—1868 (?) (udtraadt).
50. *Ole Christensen (Leth)*,²⁾ Randers, København, 1867—1887 (udtraadt).
51. *A. S. Nielsen*, Sølkjær (Vendssyssel), 1867—1869 (udtraadt).
52. *E. A. Lindholm*, Ballerup, 1868—1872 (udtraadt).
53. *Kristen Andersen*, Taarnby, 1868—1869 (udtraadt).
54. *Lars Nielsen*,³⁾ Vented, Tvede, 1868—1890 (død).
55. *Ole Nielsen*, Ovsted (Sjælland), 1868—1869 (?) (udtraadt).
56. *Niels Pedersen*, Brænderup, 1868—1869 (udtraadt).
57. *Lars Poulsen*, Bovenise, 1868—1869 (udtraadt).
58. *Lars Pedersen*, Hjortebjerg, 1868—1869 (udtraadt).
59. *Niels Andreassen*, Odder, 1868—1869 (?) (udtraadt).
60. *Rasmus Hansen*, Ørum v. Grenaa, 1868—1874 (udtraadt).
61. *Jens Jensen*, Ramten, 1868—1875 (død).
62. *Lars Hansen*, Møltrup, Vildbjerg, 1868—
63. *Søren Zveidorf*, Hald, 1868—1869 (?) (udtraadt).
64. *Niels Laursen*, Grølsted, 1868—1869 (?) (udtraadt).
65. *Kristen Sørensen*, Støvring, 1868—1869 (?) (udtraadt).
66. *Jens Nielsen Enggrob*,⁴⁾ Holmsland, Aalborg, 1868—1901 (død).

¹⁾ Oprettede en Højskole i Voldby v. Grenaa, død 1909.

²⁾ Gik i den københavnske indre Missions Tjeneste, Husfader i »Bethesda«.

³⁾ Villh. Beck skriver i sit Mindeord om Lars Nielsen: »Jeg tør sige for alles Øjne, som kendte ham, at han har gjort sin Gerning med utrættelig Troskab og ærlig brugt de Evner, som Herren havde givet ham, til at vinde Sjæle for Guds Rige. Jeg véd, at han af mange blev betragtet som en af de ringeste blandt Missionens Sendebud; men jeg véd dog noget stort at sige om ham, og det er, at han var en af de ydmygste iblandt os, og den Slags har jo den Forjættelse, at det er dem, som bliver de største i Guds Rige. Og jeg véd, at jeg betragtede ham ikke som en af de ringeste. Jeg har ofte hørt ham aflægge sit Vidnesbyrd offentligt, og jeg har altid været glad ved at høre det« (I. M. T. 1890, S. 540—541).

I sine sidste Aar havde han en vanskelig Plads omkring Tvede Missionshus efter den Forvirring blandt de vakte, som hidførtes ved Fransson og hans »Efterladenskab«. Helt magtede han vel ikke disse vanskelige Forhold.

Den sidste Søndag var en lille Kreds Venner samlet ved hans Dødsleje for at sige ham Farvel, Torsdagen efter, 31. Juli 1890, sov han stille hen, og 7. August jordfæstedes han paa Mørke Kirkegaard, — hvor ogsaa Haabets Lys er tændt.

⁴⁾ Er omtalt S. 116 og S. 423—424.

67. <i>N. B. Grønbech</i> , ¹⁾ Aarslev, S. Næraa, 1869—1880 (udtraadt).	73. <i>Jens Pedersen</i> , ⁴⁾ Tandrup (v. Løgstør), 1872—1884 (død).
68. <i>P. Kristian Kristensen</i> , Balslev, 1869—1874 (udtraadt).	74. <i>Jens Kristensen</i> ⁵⁾ (<i>Haasum</i>), Tandrup, Thisted, Hinnerup, 1872—1911 (død).
69. <i>Mads Sørensen</i> , Gjesing, 1869—1880 (død).	75. <i>Sigvardus Høyer</i> , ⁶⁾ Aarhus, 1873—1902 (død).
70. <i>Andreas Kristensen</i> , Dronninglund, 1869—1876 (fra-traadt ²⁾).	76. <i>Hans Knudsen Munk</i> , Karlebo, 1873—1875 (udtraadt).
71. <i>Knud Kristian Hansen</i> , Sal, Hjørring, 1871—1887 (afske-diget).	77. <i>Anton Kristensen</i> , Ørum (v. Grenaa) 1873—1874 (ud-traadt).
72. <i>Peder Madsen</i> , ³⁾ Hinge, Tobøl, Hinge, 1872—1876 (død).	

¹⁾ 1880 rejste Grønbech til Amerika, hvor han 19. Juni 1881 ordineredes til Præst for en dansk Menighed i Willow Creek, Jowa, i hvilken Stilling han virkede til sin Død 26. April 1893.

»Han var Indre Missions trofaste Ven til det sidste, og han maa ikke være glemt iblandt os. I mange Aar var han i Indre Missions Tjeneste, og han var en tro Tjener, og han var en dygtig Tjener, thi han havde 2 store Egenskaber til at være det: et stort Kendskab til Guds Ord og en rig Erfaring i Gudslivet. Naar han rejste sig i Missionærernes Forsamling under vore Forhandlinger, saa vidste vi paa Forhaand, at det var ægte, prøvede Varer, han kom med. Og siden han rejste til Amerika, hvor han i en Del Aar har øvet en Præsts Gerning i den danske Kirke, har jeg altid savnet hans kære Skikkelse, denne solide, gamle Sømandsskikkelse, naar jeg saa vore Missionærer samlet ved vore aarlige Sammenkomster« (Vilh. Beck i I. M. T. 1893, S. 459).

²⁾ »Paa Grund af afvigende Lærdomme« (I. M. T. 1877, S. 308).

³⁾ »Han skal have det Vidnesbyrd med sig ved sin Bortgang, at han har været en tro Arbejder, der havde Omsorg for Hjorden; med de gode Gaver til at vidne om sin Frelser, som var betroet ham, forenede han en stor Nidkærlighed for Guds Rige, og han skaanede ikke sig selv. Saa hørte han til den Slags hellige, der ikke blot vidner med Munden, men hans Liv vidnede troligt om det samme, som hans Mund prædikede, saa at selv Verden bøjede sig for hans Kristendom, og han var en anset Mand i sin Hjemstavn, mens han var de helliges trofaste og aabenlyse Ven« (Vilh. Beck).

En kort Tid boede han i Tobøl ved Ribe, hvor han havde købt sig en lille Gaard. Men da han fik at vide, at hans Sygdom var til Døden, flyttede han tilbage til Hinge, — dér mellem sine kære Venner vilde han dø (I. M. T. 1876, S. 301—302).

⁴⁾ Død 9. August 1884. »Han har det Vidnesbyrd, at han har ført mange Menesker til Frelseren« (Vilh. Beck i I. M. T. 1884, S. 601).

⁵⁾ Død pludseligt 10. Marts 1911. Fra Missionshuset i Hinnerup, der staar som et Minde om hans Gerning, fulgte mange ham til Graven paa Haldum Kirkegaard 16. Marts. 3 Præster og 6 Lægsmænd priste Gud for ham.

⁶⁾ Er omtalt S. 138 og S. 425—426.

<p>78. <i>Jesper Nielsen</i>,¹⁾ Ovtrup, Lyngs, Hvidbjerg, 1873—1896 (død).</p> <p>79. <i>Lars Birk</i>, Vonsild, Hvinde-
rup, 1874—1886 (udtraadt²⁾).</p> <p>80. <i>Anders Kristian Jensen Anne-
berg</i>,³⁾ Bøvling, 1874—</p> <p>81. <i>Mikkel Rasmussen</i>, Hald,
1874—1877 (?) (udtraadt).</p> <p>82. <i>Frederik Jensen</i>, Asminde-</p> | <p>rup, Jyderup, 1876—1897 (ud-
traadt).</p> <p>83. <i>Hans Sørensen</i>,⁴⁾ Eskebjerg,
1876—1908 (død).</p> <p>84. <i>Jakob Jensen</i>, Tavlov, Vejlbjy
(Fyn), Binderup, Holsted,
Brørup, S. Stenderup, Holsted,
1877—1892 (udtraadt paa Grund
af Svagelighed), indtraadt igen
1899—</p> |
|--|---|

¹⁾ »Han har«, skriver Vilh. Beck, »været en af den indre Missions dygtigste og mest trofaste Arbejdere. Med gode Kundskaber og gode Evner forbandt han en stor Frimodighed og indtrængende Alvor i sin Forkyndelse og hele Virken, hvorfor den ogsaa har baaret god Frugt, og de er sikkert mange, som takker Herren for ham og hans Ord, fordi det har ført dem til Frelse« (I. M. T. 1896, S. 395).

Fra »den thyske Krig« er han vel kendt, og Bestyrelsen blev den Gang stærkt tilskyndet ovenfra til at afskedige ham; godt, at den stod fast og beholdt sin dygtige Missionær. I de sidste Par Aar var han sengeliggende og sygnede hen af en haabløs Brystsygge; efter haarde Lidelser døde han 29. Maj 1896, og 6. Juni blev han jordfæstet.

²⁾ For at virke i den nordslesvigske indre Missions Tjeneste.

³⁾ Paa Grund af en Konflikt med P. E. Blume, da Præst i Bøvling, maatte A. K. Jensen Anneberg i Foraaret 1889 udmelde sig af Missionens Tjeneste.

12. Marts 1889 holdt P. E. Blume i Bøvling Missionshus en Bibellæsning over Rom. 9, 1—11, hvori han bl. a. udtalte, at det gjaldt for Guds Børn at se paa de vantrø med noget af den samme Smerte, som Paulus her omtaler. »Lad os«, fortsatte Provsten, »være fri for den raske, flotte, haarde Snakken om de vantrø, som med den største Sikkerhed i Forening med den hjærteløseste Ligegyldighed ofte kalder Mennesker vantrø, i hvis Sjæle der dog maaske ulmer en Troens Gnist under Asken.«

Navnlig disse Ord faldt A. K. Jensen saaledes for Brystet, at han efter Mødets Slutning i sit Hjem udtalte en meget haard Dom over denne Bibellæsning, bl. a. sagde han, at hvis der kunde siges Amen i Helvede til noget, maatte det gælde denne Bibellæsning.

Blume klagede nu til Bestyrelsen, og Enden paa Sagen blev, at A. K. Jensen saa sig nødt til at aflevere sine Papirer, idet han ikke helt kunde gaa ind paa Blumes Forlangende til ham.

Imidlertid faldt Sagen dog i Lave, Venner paa Holstebro-Egnen androg Bestyrelsen om hans Genindsættelse i Missionens Tjeneste, hvilket A. K. Jensen selv meget ønskede.

I Foraaret 1890 indtraadte han da atter i sin Plads. Bestyrelsen havde bestemt, at han i 1911 skulde flytte til Assens, men 491 Venner i Bøvling og Flynder indgav et Andragende til Bestyrelsen, om at A. K. Anneberg maatte forblive i Bøvling, fordi man ansaa hans Virksomhed paa dette Sted og dets Omegn for at være af meget stor Betydning. Saa blev han.

⁴⁾ Er omtalt S. 153—154 og S. 489.

85. *Simon Jensen*, Rom (v. Lemvig), Klovborg, Stenderup, 1877—1889 (udtraadt).
86. *P. O. Blomberg*,¹⁾ Dragør, Frederiksborg, Ordrup, Birkerød, København, 1878—
87. *H. F. Nielsen*, Odense, Lange-land, 1878—1881 (afskediget).
88. *Poul Kr. Poulsen*, Ørum (Thy), 1878—1881 (afskediget).
89. *Laurits Mathiasen*,²⁾ Randers, 1878—1888 (udtraadt).
90. *Hans Henrik Madsen*, Søtorup, 1879—1880 (?) (udtraadt).
91. *H. Chr. Beck*, Odense, Aarhus, Roskilde, Frederiksberg, 1879—
92. *Bertel Sørensen*, Smidstrup, Vejle, 1879—1892 (udtraadt).
93. *N. Kr. Risbjerg*, S. Felding, Klovborg, Ikast, Gjørding, 1879—
94. *Søren Laurits Madsen*,³⁾ Bøgeskov, 1879—1880 (død).
95. *Mynzberg*, Kongens Lyngby, Grenaa, Storehedinge, Borup, 1879—
96. *Jens Holt*, Tavlov, 1880—
97. *Jens Jensen*, Gimsing, Almind, 1880—1883 (?) (udtraadt).
98. *Anders Smith Kristensen*, Firkøje, 1880—1896 (fratraadt).
99. *Anders Kr. Nielsen*, Tvillum, Kjellerup, 1880—1896 (fratraadt).
100. *Mads Nielsen*, St. Dalby, Fastrup, Skovbølling, 1880—1885 (udtraadt).
101. *Napoleon Bang*, Amager, 1880—1903 (udtraadt).

C. Indre-Missionærer.⁴⁾

102. *I. M. Olander*, Strellev, Hjermind, Strellev, 1881—

¹⁾ Fra 1. Juni 1908 Rejsesekretær og Konsulent for Børnegudstjenestesagen med Bopæl i København.

²⁾ Efter at han, boende i Randers, i c. 10 Aar havde »udfoldet en velsignet Virksomhed i vid Omegn« (Vilh. Beck), rejste han i Foraaret 1888 med Hustru og 5 Børn til Amerika. Et Par Aars Tid var han først Præst i Hutchinson, Minn., og derefter siden 1890 i Council Bluffs, Iowa, hvor han fik Naade til at samle det splittede Menighedsliv og virke til Velsignelse. 1893 mistede han sin ældste Datter, og det følgende Aar ramte en endnu større Sorg ham. idet hans Hustru døde efter at have født en lille Pige.

Faa Aar efter »maatte han selv, den ellers saa kraftige Mand, bøje sig for Dødens skarpe Le«.

Paa Gravstenen, der af hans Menighed rejstes det følgende Aar, staar:

»Her hviler Herrens Tjener, de helliges Ven, Pastor L. Mathiasen, født 4. Maj 1849, død 15. Maj 1900.«

(Efter I. M. Hansen: En Guds Mand, nogle Mindeord om Præsten Laurits Mathiasen. 1903.)

³⁾ Død som ung, pludseligt efter faa Dages Sygeleje, 3. Januar 1880.

⁴⁾ Det følger af sig selv, at dette nye Navn overføres paa de tidligere nævnte Mænd, for saa vidt de er i Virksomhed efter 1881.

103. *Hans Christensen*, Maribo, Ringsted, Slagelse, Odense, Præstø, 1881—
104. *Ville Sørensen*, Kjøge, Nees, Gimsing, 1882—1910 (udtraadt).
105. *Peter Andersen*, Næstved, Vordingborg, Neksø, Svanke, Aalborg, 1882—
106. *Anders Larsen*, Vridsløsemagle, 1882—1883 (udtraadt).
107. *Poul Jensen Holk*, Aarhus, Viborg, Randers, Frederiksborg, Aarhus, 1882—
108. *Laust Nielsen Trug*, Vildbjerg, Aabjerg, Vinding, 1882—1897 (udtraadt).
109. *J. P. Malthasen*, Aarslev (Jylland), 1882—1883 (udtraadt).
110. *Jens Andersen Fisker*,¹⁾ Tvede, Farsø, Hobro, Nyborg, Esbjerg, Randers, Løgstør, 1882—1908 (død).
111. *Jens Hansen Iversen*, Hjelmstrup, Nørnbølling, 1882—1901 (udtraadt).
112. *Johan Bang*,²⁾ Nimtofte, 1882—1906 (død).
113. *Hans Hansen*, Bennebo, Syvendekøb, 1882—1887 (?) (udtraadt).
114. *Niels Andersen*, Havdrup, Roskilde, Holbæk, 1884—
115. *Hans Larsen Gudmund*, Verup, Asminderød, Fredensborg, Frederiksværk, Birkerød, 1884—
116. *Jørgen Nielsen*,³⁾ Rye (Sjælland), 1884—1894 (død).
117. *Chr. Fuglsang*, København, 1884—1885 (afskediget).
118. *Niels Rasmussen*,⁴⁾ Rønde, Sdr. Kongerslev, 1884—1905 (død).

¹⁾ Er omtalt S. 489—490.

²⁾ »Han bevarede Troen frisk og levende til det sidste og var fuld af Bøn og Tak, skønt han led store Smerter; hans Sygdom var Kræft i den ene Kind. Han glædede sig over Guds Riges Fremgang paa Egnen, og han glædede sig til snart at være hjemme hos Herren. Nu har Gud hørt sin gamle tro Tjeners Bøn« (Fr. Zeuthen i I. M. T. 1906, S. 225).

24. Marts 1906 døde han, 74 Aar gammel.

³⁾ Det var en ganske ejendommelig Dygtighed, som netop kom til sin Ret, fordi han havde, hvad saa mange ikke har, en klar Selverkendelse, han kendte sine Evner og Grænserne for disse, som han aldrig overskred. Han vidste, at hans Evner ikke var at forkynde Ordet offentligt og i Forsamlinger, men derimod havde han en stor Evne til at gaa om og vidne for den enkelte og tale jævnt og enfoldigt om Sjælens Frelse, og heri var han en tro Tjener. . . . Men mens Jørgen Nielsen selv ikke indlod sig paa at holde Forsamlinger, sørgede han med stor Ihærdighed for at skaffe en Mængde Præster og Indre-Missionærer til at tale i Rye Missionshus, saa der er udgaaet en stor Virksomhed fra dette Hus« (Vilh. Beck i I. M. T. 1894, S. 190).

21. Februar 1894 døde han, og 28. Februar blev han begravet paa Gjørlev Kirkegaard, hvor en meget stor Skare var samlet om hans Grav. »Kostbar i Herrens Øjne er hans helliges Død« (Ps. 116, 15).

⁴⁾ »Fra mange troende Mennesker paa den Egn, paa hvilken han sidst har virket, har Bestyrelsen faaet en »hjærtelig Tak, fordi den har forundt dem at have

119. *C. M. Rasmussen Skinnerholm*, Ungstrup, Silkeborg, 1884—1893 (udtraadt).
120. *P. Skydsgaard*, Kolding, S. Næraa, 1884—
121. *Fr. Moe*, Vejle, Ribe, Kongens Lyngby, 1884—
122. *Kristian Henriksen*, Odense, 1884—
123. *Hans Nielsen*, Næstved, Aalborg, Langaa, 1885—
124. *L. P. Lauritzen*, Rerslev, Næstved, Korsør, Viborg, 1885—
125. *Kristen Hansen*, Sjolte, Snesere, Tokkerup, 1885—
126. *Rasmus Fastrup (Pedersen)*, Vivild, Gjesing, Farsø, Nørager, Haverslev, Arden 1885—
127. *Peder Jensen Mathiassen*, Aarhus, Frederikshavn, Molbjerg, Nibe, Hasseris, 1885—
128. *A. C. Nissen*, Missionshotellet i Løngangsstræde (København), Grønnæssegård, 1886—1906 (udtraadt).
129. *Martin Rasmussen*, Odense, Svendborg, Hobro, Skanderborg, 1886—
130. *Frands Nielsen*, Vistoft, Vorde, Gudumholm, 1886—
131. *Rasmus Jensen*, Randers, 1886—1892 (død).
132. *Jens Kr. Sørensen*, Lyngby (v. Aalborg), Ejstrup (v. Terndrup), 1886—1904 (udtraadt).
133. *Jens Nikolaj Jensen Kjær*,¹⁾ Nørre-Felding, Brovst, Asaa, 1886—1891 (død).
134. *P. Grummesgaard*,²⁾ Harboøre, Nødager, Grundfør, Vorgod, Lem, 1886—1910 (død).
135. *Niels Eriksen*, Rom (v. Lemvig), Lemvig, 1886—
136. *Simon Hansen*, Skjern, Vamdrup, 1886—1891 (udtraadt).

den kære Mand iblandt sig«. Der er ikke saa lidt Frugt af hans Virksomhed, og man savner den stille Mand meget« (I. M. T. 1905, S. 785).

Død af et Hjerteonde 9. November 1905, 64 Aar gammel.

¹⁾ Død 1. December 1891 i Asaa.

»I hele sin ydre Fremtræden var han en grumme jævn Mand, en ægte Jyde i hele sit Væsen; men ogsaa hans Kristendom og hans Virken i Indre Mission var ægte, hvilket ogsaa kendtes derpaa, at Jesus har brugt denne jævne Mand til store Ting, til mange Menneskers Frelse. Endnu paa sit langvarige Sygeleje fortsatte han sit Indre Missions Arbejde, og Folk samlede stadigt om den dødsyge Missionær, der blev ved at bære Frugt indtil det sidste« (Vilh. Beck i I. M. T. 1891, S. 816).

²⁾ Død Natten mellem 24. og 25. Februar 1910, begravet 4. Marts fra Lem Missionshus til Dejbjerg Kirke, paa hvis Kirkegaard han efter eget Ønske er jordet; hans Grav er lige ved Pastor Norups Grav.

P. Grummesgaard »var en trofast Arbejder i Guds Rige. Han virkede vel bedst ved Husbesøg og Sygebesøg og skaanede ikke sig selv. Ydmygt gik han med det Vidnesbyrd, Gud havde betroet ham, saa længe han kunde. Det sidste Aar skrantede han, og det var tydeligt, at han skulde dø. Rolig, stille og glad laa han paa sit Dødsleje; sine kære, sin Hustru og Børn, betroede han til Herren, og med Frimodighed saa han hen til den Dag, da han skulde gaa herfra« (S. Søbye, Dejbjerg, i I. M. T. 1910, S. 219).

137. *Andr. G. Lind*, Frederiksberg, 1887—1888 (udtraadt).
138. *Lars Hansen Aage*, Nørre-Ørslev, Nørre Alslev, Kjøge, Slagelse, Kjøge, 1887—
139. *Johannes Pedersen*, Vejlbj (Fyn), Nyborg, Ringe, 1887—
140. *Rasmus Hansen*,¹⁾ Haastrup, 1887—1888 (død).
141. *Mads Lind*, Struer, Odense, Aarhus, Holsteinsminde, København; 1887—1906 (udtraadt).
142. *C. Ravens*, Frederiksberg, Silkeborg, Vejle, København, 1888—
143. *C. B. Kjær*, Frederiksberg, 1888—1900 (udtraadt).
144. *C. Hamre*, København, Kongens Lyngby, København, 1888—1903 (udtraadt).
145. *Køhn*, Frederiksberg, 1888—1895 (død).
146. *A. M. Nielsen*,²⁾ København, 1888—1892 (udtraadt).
147. *Georg Sparre*, Birkerød, 1888—1901 (udtraadt).
148. *Hans Hansen*, Levetofte, Nakskov, Roskilde, 1888—
149. *Ulrik Henriksen*,³⁾ Rode, Fuglebjerg, Rude, 1888—1910 (udtraadt).
150. *P. Pedersen*, Kustrup, Fredenslund (v. Middelfart). 1888—
151. *Rechnagel*, Tarm, 1888—1892 (udtraadt).
152. *Jens Mortensen*,⁴⁾ Bedsted, Skinnerup, Tved, 1888—
153. *Peter Kristensen Røn* (*Skjødt*), Harboøre, Nykøbing, M., 1888—
154. *Laust Bruun*, Harboøre, Løkken, 1888—
155. *Peter Kristensen*, København, Frederiksberg, 1889—1897 (udtraadt).
156. *Anders Larsen*, Sandby, 1889—1898 (?) (udtraadt ?).

¹⁾ »Han skal have et skønt Eftermæle i alle vore Hjærter, som kendte og elskede ham. Som han gik iblandt os: en skøn Sjæl i et skønt Legeme, saadan fik han en skøn Udgang, fri for Dødens Rædsler, baaren af Englene gennem den mørke Dør dybere ind i Faderens Hus med de lyse Værelser. Han har glædet os saa ofte med sin skønne Sang til Frelserens Pris; endnu i Døden skulde han glæde sine Venner med Sang; syngende gik han gennem Livet, syngende gik han gennem Døden til Vidnesbyrd om, hvilken Fred vor Frelser kan fylde et Menneskehjærte med« (Vilh. Beck i I. M. T. 1888, S. 747).

^{1½)} Time, før han lukkede sine Øjne, sang han med en forunderlig Kraft, næsten som i de sunde Dage, det første Vers af Psalmen: Dejlig er Jorden.

²⁾ Rejst til Amerika.

³⁾ Udtraadt af Missionens Tjeneste 1. Maj 1910 paa Grund af svækket Helbred og efter egen Begæring.

»Han har i denne Tjeneste gjort et trofast Arbejde i 22 Aar, og vi siger ham hjærtelig Tak derfor og beklager meget, at han har set sig nødt til at søge sin Afsked.« (Fr. Zeuthen i I. M. T. 1910, S. 257.)

⁴⁾ Fra 1895, da Missionen begynder en ny Virksomhed ved Antagelse af Bog-sælgere, hører han til disse.

157. *Johan Legarth*, Gamst, Rønde, Grenaa, 1889—
158. *Johannes Jensen Malle*, Ovtrup, 1889—
159. *Niels Peder Sørensen*, Farsø, Hvidbjerg, Ulfborg, 1889—
160. *S. H. Dalsgaard*, København, Kongens Lyngby, Glostrup, Frederiksberg, 1890—
161. *Vilhelm Andersen*, Herslev, Tvede, Herslev, Munkebjergby, 1890—
162. *Ole Hansen*,¹⁾ Eltang, 1890—1910 (død).
163. *Hans Jensen*, Daldover, Billund, Varde, Nykøbing, M., Karby, Billund, 1890—
164. *Jens Kristian Pedersen*, Hundskjær, 1890—
165. *And. Kr. Kristensen*, Asp, Odder, Tistrup, 1890—
166. *Hans Rasmussen Andersen*, Stavrby, Nørre-Aaby, Børgense, 1891—
167. *Joh. H. Fenneberg*, Vejle, 1891—
168. *Søren Hansen Beck*, Maderup, Assens, Esbjerg, Odense, 1891—
169. *Peter Frandsen-Jørgensen*,²⁾ Vejlbj, Vamdrup, 1891—1907, (død).
170. *Anders Mathiesen*, Viborg, Hobro, Svendborg, 1891—
171. *Lars L. Ulrik*, Ulfborg, Staby, Ringkøbing, 1891—
172. *Hans Andersen*, Kalundborg, 1892—
173. *Søren Damsgaard*, Snedsted, 1892—
174. *Anders Marinus Nielsen*,³⁾ Simsted, Guldager (i Himmerland), 1892—
175. *Kristen Johansen*, Sandby, Tvede, Kirke-Saaby, Hvalsø, 1892—
176. *Jens Hansen*, Uggerløse, Sorø, Frederikssund, 1892—

¹⁾ Ole Hansen var »en aandelig Søn« af den 1. Juni 1895 i København afdøde Pastor emer. K. Davidsen, som mens han var Præst i Tavlov, 1865—1880, blev det første Redskab til Vækkelsen dér og i hele Omegnen; 2 af hans »aandelige Sønner« er ogsaa Brødrene Jens Holt og Rasmus Hansen.

Ole Hansen »var ikke af de store og beundrede Talere, men han var af dem, der ligesom Englene glædede sig over Synderes Omvendelse, og som ved sin ydmyge Tro, sin inderlige Bøn, sit enfoldige Vidnesbyrd og sit gode Eksempel er bleven mange Folks Fader. Ja, ved Siden af Glæden over Synderes Omvendelse var der ogsaa noget andet, som han glædede sig over, det som Johannes nævner: »Jeg har ingen større Glæde end denne, at jeg hører, at mine Børn vandrer i Sandheden« (3. Joh. 4). (Fr. Zeuthen i I. M. T. 1910, S. 49—50.)

Efter nogen Tids Svagelighed (Sukkersyge) døde han 3. Januar 1910, og paa hans Begravelsesdag 9. Januar gik det efter hans eget Udsagn paa Sygelejet: »Frisk Mod! Vi maa aldrig se en Stridsmand forsagt! Sorg og Suk hører hjemme i Lønkammeret. Naar jeg skal begraves, skal det ikke være en Sørgefest men en Glædesfest« (I. M. T. 1910, S. 79).

²⁾ Er omtalt S. 471—472.

³⁾ Fra 1895 indtraadt imellem Bogsælgerne.

177. *Kr. Josef Sørensen*, Ertbølle, Lille-Binderup, Aars, 1892—missionær), København, 1893—
178. *Aleksander Lind*, Humlum, Struer, 1892—
179. *Kristen Jakobsen*,¹⁾ Varde, Esbjerg, Kolding, 1892—1908 (død).
180. *Jakob Larsen*, Vandløse, Stenmagle, 1893—
181. *Niels Kristian Nielsen*, Næstved, Bramminge, Holbæk, 1893—
182. *Niels Nielsen*, Stilbjerg, Tarm, Farre, 1893—
183. *Niels Kristian Jørgensen*, Andrup, 1893—
184. *Kristen Dahlsen*, Østerbølle, Hjerminde, 1893—
185. *Marius Sørensen*, Rye, Molbjerg, 1893—
186. *Hans M. Jensen*, Sandvig, Allinge, Grenaa, S. Bjert, 1893—
187. *Kristian Mogensen*, Kjellerup, Ranum, 1893—
188. *G. Sass*,²⁾ Skanderborg, 1893—1894 (udtraadt).
189. *H. H. Brandt* (Soldater-
190. *Andreas M. Dam*, Rønne, 1894—
191. *Hans Kristensen*, Skudersløse, 1894—
192. *Søren Mogensen Kristensen*, Sejro, Vig, Gjørlev, 1894—
193. *Niels Pedersen*, Jyderup, 1894—1905 (udtraadt).
194. *Anders P. Madsen*,³⁾ Aalstrup v. Brønderslev, 1894—
195. *Hans Kristensen Søndergaard*,⁴⁾ Nebel i Vorbasse Sogn, 1894—1896 (død).
196. *Bøje Bøjsen*, Holsted, Billund, Løsning, 1894—
197. *Ole Nielsen Poulsen*, Esbjerg, 1894—
198. *Peter Valentinus Madsen*, Fyrskibet »Trindelen« ved Læsø, 1894—1907 (udtraadt).
199. *Jens Nielsen*, Aalborg, 1894—
200. *Johs. Nyholm*,⁵⁾ Hjørring, Aarhus, 1894—
201. *Thorvald M. Sørensen*, Viborg, Løkken, Egtved, 1894—

¹⁾ Tidligere Lærer i Nøvling. Er omtalt S. 490—491.

²⁾ Fhv. Præst paa New Zealand.

³⁾ Fra 1895 indtraadt imellem Bogsælgerne.

⁴⁾ Antaget af Udvalget til Arbejdet for de Unges Sag i det sydlige Jylland og i Hedeegnene, men hans Arbejdstid blev kun kort, efter længere Tids Brystsygdom døde han 26. Maj 1896. »Vi lærte ham ikke meget at kende i denne korte Arbejdstid«, skriver H. F. Poulsen, »men han gjorde Indtrykket af at være en ydmyg og oprigtig kristen, der havde levende Kærlighed til Arbejdet for de Unge. De mange Vidnesbyrd, hvormed han anbefalede til Udvalget, viste tilfulde, at han havde Vennernes Tillid og var afholdt i sin Kreds. Uden Tvivl efterlader han et velsignet Minde og har ogsaa gennem Sygdom og Død baaret Vidnesbyrd om Herrens Naade« (De Unges Blad 1896, S. 99).

⁵⁾ Fra 1. Jan. 1908 Hjemmearbejder i D. M. S.s Tjeneste men samtidig ulønnet Indre-Missionær.

202. *Marius Jakobsen*, Ertbølle, Løgstør, Fjerritslev, 1894—
203. *Johs. Thorsen*,¹⁾ Frederiksborg, Kalundborg, Holbæk, Kalundborg, Vridsløse, København, Silkeborg, 1895—
204. *P. F. Hansen*, Frederiksborg, Ringsted, Give, 1895—1900 (udtraadt).
205. *Karl Jensen*, Maribo, Løgstør, Præstø, Fredensborg, 1895—
206. *Rasmus Nielsen*, Ørbæk, 1895—
207. *Rasmus Jensen*, Kjerteminde, 1895—
208. *Anders Bundgaard*, Andkjær, 1895—
209. *Kristian Moustgaard*, Struer, Fredericia, Silkeborg, 1895—
210. *P. Petersen*, Skanderborg, Aalestrup, 1895—
211. *Kristian Johs. Beck*, Bredballe, 1895—
212. *Kristian Aagaard*, Farsø, Hadsund, 1895—1907 (afskediget).
213. *Kristian Ørum*, Molbjerg, Dronninglund, Løgstør, 1895—
214. *Kristen Mikael Andersen*, Sinding, Hvidbjerg, 1895—
315. *Linder*, København, 1896—1898 (fratraadt).
216. *Johannes Hansen*, Græsted, Frederiksværk, Fredensborg, Frederiksborg, 1896—
217. *Kristen Kristensen*, Præstø, Vordingborg, Sorø, 1896—
218. *Valdemar Hansen*, Saks-købing, Skjern, Odense, Kejlstrup (Djursland), 1896—
219. *Andreas Andreassen*,²⁾ Vorbasse, Lejrskov, 1896—1906 (død).
220. *Niels L. Kring*, Søskov (v. Vejle), 1896—
221. *Søren Hansen*,³⁾ Gedsted, Store-Torup, 1896—1906 (død).

¹⁾ Er Utahmissionens Rejsesekretær.

²⁾ »Lille Drees paa Sønderhede«, hvem en af hans Præster giver det Vidnesbyrd: »Han var et af de Mennesker, man næsten var nødt til at elske, selv Verdens Mennesker maatte respektere hans Kristendom« (I. M. T. 1906, S. 732), døde 15. Oktober, kun 48 Aar gammel.

»Han var en stille, ydmyg Mand, der havde en stor Plads i de helliges Hjerter paa den Egn, hvor han færdedes, og vil sikkert blive mindet af disse som en Mand, hvis Tro og Liv var til Efterfølgelse. Og den indre Mission, som han tjente trofast, saa vidt hans, især i de senere Aar, svage Helbred tillod det, havde i ham en Mand, som beflittede sig paa, at Tjenesten ikke skulde lastes« (Filip Beck i I. M. T. 1906, S. 689).

³⁾ Død 6. Juli 1906 endnu i sine bedste Aar.

»Der var intet stærkt Bølgeslag i Søren Hansens Vidnesbyrd, men ærligt og troværdigt var det, derfor bar det ogsaa Frugt. Ikke saa helt faa er ved denne Broder ført til Mesteren. Endnu større var maaske hans Betydning for de smaa hjemlige Samfund paa Egnen. Man kunde ikke andet end holde af ham. Uden store, fremtrædende Evner havde han en venlig sammenknyttende Maade at omgaas Venerne paa. Han havde ikke saa lidt Kendskab til vor Hedningemission. Noget af det bedste, jeg har hørt af ham, var smaa, jævne Hedningemissionsforedrag« (A. Bülow i I. M. T. 1906, S. 502).

222. *Ernst Krogh*, Grenaa, Skive, Hadsund, 1896—
223. *Søren Peter Rasmussen*, Viborg, Hammel, 1896—
224. *Peter Nielsen Egelund*, Vordingborg, Nakskov, Skjelskør, 1897—1907 (udtraadt).
225. *Johan Madsen*, Vettterslev, Næstved, Helsingør, 1897—
226. *Peder Jensen*, Tjørntved, Skuerup, 1897—1903 (udtraadt).
227. *I. P. Laursen Bak*, Helsingør, Slagelse, 1897—
228. *Hans Larsen*, Herrestrup, 1897—
229. *Aage Krohn*, Frederiksborg, Frederikshavn, 1897—
230. *Jens Damsbo*, V. Tirsted, Avnede, Nakskov, Vig, 1897—
231. *Vilhelm Rasch*,¹⁾ Aarhus, Odense, Svendborg, 1897—
232. *Søren Knattrup Nikolajsen*, Sønderhaa, Karby, 1897—
233. *Johan Nielsen Kragh*, Randers, 1897—
234. *Aksel*²⁾ *Nielsen*, Skjern, Nykøbing, F., Aarhus, Bredballe, Esbjerg, 1897—
235. *Jens Andersen*, Vinderup, Odder, 1897—
236. *Søren Peder Olsen*, Herning, Hammel, Hjørring, 1897—
237. *Søren Kristensen*, Aarhus, 1897—1908 (?) (udtraadt ?).
238. *F. Kornerup-Bang*, Hjerm, 1897—
239. *Karl Kristensen*, Tørring, 1897—
240. *Kristian Pedersen*, Sindrup (Thyholm), Uglev, Søndbjerg, 1897—1909 (udtraadt).
241. *Knud Kristensen*, S. Omme, 1897—
242. *Ole Poulsen*, Kejlstrup, Vesterby (Klakring Sogn), 1897—
243. *I. P. Kristensen*, Christianshavn, 1898—1899 (udtraadt).
244. *Anton Bertelsen*, Slagelse, Maderup, Bogense, Næstved, 1898—
245. *Johs. Peter Frederiksen*, Kirke-Helsing, Skuerup, Steilille, 1898—
246. *H. C. Fischer*, Uby, 1898—1899 (udtraadt).
247. *Niels Nielsen*, Frederikssund, Helsing, 1898—
248. *Lars Nielsen*, Dragør, Sundby, 1898—
249. *H. Kristian Vandt*, Vejstrup, Maderup, Otterup, 1898—
250. *S. M. Hodneland*, Sømandsmissionær, Esbjerg, Odense, Aalborg, 1898—1909 (udtraadt).
251. *Niels Nielsen*, Odense, Rudkøbing, Kalundborg, 1899—
252. *Kristian Kjær*, Vorgod, Thisted, Randers, 1899—
253. *Jens Jensen Hedegaard*, Egebjerg, Mejrup, 1899—

¹⁾ Sømandsmissionær, Sekretær for indenlandsk Sømandsmission og Forstander for Sømandshøjskolen i Svendborg.

²⁾ Forstander ved Børnehjemmet ved Vejle Fjord (1. April 1908—1. April 1911).

254. *A. P. Christensen Donskov*,¹⁾ Try, 1899—1910 (død).
255. *Jens Jensby Pedersen*, Kaastrup (v. Thisted), 1899—1901 (udtraadt).
256. *Janus Dam*, Rønne, 1900—
257. *Anders Kristian Poulsen*, Hvidbjerg, Nykøbing, M., Kjellerup, 1900—
258. *Elias Prøvensen*, Ringkøbing, 1900—1902 (udtraadt).
259. *Ernst Knipschildt*, Kolding, 1901—
260. *Konrad Kornmann*, Mejlbj, Aarhus, Brabrand, 1901—
261. *Jakob Sørensen*,²⁾ Helsingør (Sømandsmissionær), 1902—1904 (død).
262. *Kristian Knudsen*, Eskildstrup, Bryrup, 1902—
263. *N. Kristian Andersen*, Vindkilde, Bjergene (v. Kalundborg), 1902—1906 (udtraadt).
264. *N. Overgaard Petersen*, Fredericia, 1902—
265. *Hans Jørgensen*, Stubbekøbing, Eskildstrup (Falster), Horsens, 1902—
266. *A. F. Kühle* (Soldatermissionær), København, Aarhus, København, 1903—
267. *Christen P. Sørensen*, Frederiksberg, 1903—1904 (?) (udtraadt ?).
268. *Søren Sørensen*, Sejro, Tvede, Mørkøv, 1903—
269. *Kr. Nielsen Kristensen*, Odense, Aarup, Gjelsted, 1903—
270. *Lauritz Knudsen*, Horsens, Brande, Høng, 1903—1907 (afskediget).
271. *Niels Peder Jensen*, Brovst, 1903—
272. *Otto Kinch*, Ringsted, 1904—
273. *M. Kr. Larsen*, Nykøbing, F., Borup, Skibby, 1904—
274. *Hans Chr. Clausen*, Rødby, Viet (Tirsted Sogn), 1904—

¹⁾ Død efter lang Tids Sygelighed, 28. November 1910, begravet fra Try Missionshus 6. December.

»Peter Donskov var kendt og elsket af Guds Riges Venner Vendsyssel over, og det var med Glæde, at de i sin Tid saa ham træde ind i Rækken af Guds Riges Arbejdere.

Hans Arbejdstid blev kortere dér, end man havde ventet, men hans troværdige, solide Vidnesbyrd vil ikke glemmes.

Han var en af dem, der ved sit Liv og nu ved sin Død herliggjorde Gud« (Kr. Dagblad 2. Decbr. 1910).

²⁾ Antaget som Sømandsmissionær med Station i Helsingør, men virkede kun et Aars Tid. 17. Februar døde han som en ung Mand i sit Hjem i Skagen, og Søndag 21. Februar lagdes hans Støv til Hvile paa Skagens Kirkegaard, fulgt af 500 Mennesker. Der var et Mylr af Kranse. Paa de sjællandske Missionærers Krans læstes: »Vi priser Gud for ham« (De Unges Blad 1904, S. 59).

»Hans Vidnesbyrd var saa friskt, saa djærvt, saa virkeligt; man mærkede, at det brændte i ham at være til Velsignelse« (Vilh. Rasch i De Unges Blad 1904, S. 58).

»Vi havde knyttet ikke saa ringe Forhaabninger til hans Virksomhed, og alle, der kendte ham, giver ham de bedste Vidnesbyrd om hans Missionærgerning« (Fr. Zeuthen i I. M. T. 1904, S. 145).

275. *N. C. Jepsen*, Assens, Skive, 1904—
276. *Niels Thuesen Nielsen*, Tavelov, Vejen, 1904—
277. *N. Kr. Nielsen*, Plagborg (Grindsted S.), 1904—
278. *Anders Nielsen*, Bording, 1904—
279. *Kristen Thomsen Iversen*, Horsens, Nykøbing, S., 1904—
280. *T. I. Ginnerup*, Kolind, 1904—
281. *Anders Olesen Hedegaard*, Gjøttrup, Bonderup, 1904—
282. *Aksel Fr. Moe*, cand. theol., S. Bjert (Indre-Missionær og Rejsepræst paa Færøerne), 1904—
283. *Hans Juul*, Frederikshavn, Nakskov, Holstebro, 1904—
284. *Kristian Nielsen*, Rerslev, 1904—
285. *Johs. Olsen*,¹⁾ cand. theol., Frederiksborg, Fredericia, 1905—1908 (udtraadt).
286. *N. N. Topholm*, Grejsdalen, 1905—
287. *Mikael Laursen*, Vejle, 1905—
288. *H. P. Jakobsen*, Vejle, 1905—
289. *Mads Peder Madsen*, Hobro, 1905—
290. *Hans Borup*, Bangsbostrand, Nørre-Sundby, 1905—
291. *Niels Andersen*, Sæby (Sømandsmissionær), 1905—
292. *C. P. Lønstrup*, Skagen, 1905—
293. *N. Kr. Nielsen*, Bred, 1905—
294. *Niels Rasmussen*, S. Kongerslev, 1906—
295. *Chr. Christiansen*, Brøndbyvester, Storehedinge, 1906—
296. *P. P. Thoreby*, Sakskøbing, 1906—1907 (udtraadt).
297. *Peder Jespersen*, Tarm, 1906—
298. *I. K. Back*, Thisted, 1906—
299. *Poul Nielsen*, København (Sømandsmissionær), 1906—
300. *Emilie Hækkerup*,²⁾ Hørsholm, 1907—1910.
301. *Adolf J. Nielsen*, Kjøge, Vig, Bregninge, 1907—
302. *J. Jensen*, Slagelse, Odense, 1907—
303. *Kristian Pedersen*, Svendborg, Rudkøbing, 1907—
304. *Anton Martinus Pedersen*, Ravnholt, Agerskov (Bording S.), 1907—
305. *Søren Andreas Sørensen*, Toftlund, Ikast, 1907—
306. *Jens Jensen*, Vorde v. Løgstrup St., 1907—
307. *Aksel Jonstrup*, Frederikshavn, V. Hassing, 1907—
308. *Ole Pedersen*, Bangsbostrand (Sømandsmissionær), 1907—
309. *Palle Agerbo*, Vordingborg, 1908—
310. *M. Madsen*, Faaborg, 1908—
311. *Anders Svend Petersen*, Vridsløselille, 1908—

¹⁾ Siden Efteraaret 1908 Kapellan hos Fr. Zeuthen og Rejsepræst for den indre Mission.

²⁾ Overgaaet til K. F. U. K., Sekretær under Fællesbestyrelsen for de Unges Samfund med Virkekreds i Nordsjælland.

312. *I. P. Petersen*, Ishøj (Sjælland), 1908—
313. *Martin Madsen*, Stubbekøbing, 1908—
314. *Jens Kristian Jensen*, Rødkjærsbro, Stege, 1908—
315. *F. Pedersen Estrup*, København (Sømandsmissionær), 1908—
316. *N. C. Nielsen*,¹⁾ cand. theol., Thisted, 1909—1910 (udtraadt).
317. *Elna Ovesen*,²⁾ Præstø, 1909—1910.
318. *Peder Jørgensen*, Brænøre (Taps S.), 1909—
319. *I. Eggert Hansen*, Rødby, 1909—1910 (udtraadt).
320. *Svend P. Jensen*, Allingaabrø, 1909—
321. *Rasmus Rasmussen*, Bangsbostrand (Sømandsmissionær), 1909—
322. *Jens Nielsen*, Brønderslev, 1910—
323. *Anders P. Rasmussen*, Sandved, 1910—
324. *Karl Jørgensen*, Holeby, 1910—
325. *Peder Hansen*, Skanderup, 1910—
326. *Peder Hansen*, Isenvad, 1910—
327. *Kr. Iversen Jørgensen*, Tapsøre, 1911—
328. *Niels Laurits Nielsen*, Aanum v. Skjern, 1911—
329. *Kr. Holm Jakobsen*, Thorshavn (Færøerne), 1911—

D. Lærere.

1. *Jakob Jørgensen*, Freltofte, Allerup, 1874—1883 (udtraadt).
2. *J. Jensen*, Vejle, Hadsten, Alling, 1874—1882 (udtraadt).
3. *N. M. Lind*, Hanbjerg (Medlem af Bestyrelsen), 1874—
4. *Kr. Jakobsen*,³⁾ Herborg, Nøvling, 1877—1892.
5. *Klausen*, Randers, 1877—1878 (udtraadt).
6. *N. Christiansen*, Kistrup, Gjørup, Svingelbjerg, 1880—
7. *Bransholm*,⁴⁾ Asp, 1885—1899 (død).
8. *L. P. Pedersen*,⁵⁾ Have (Gjellerup S.), 1885—1895 (død).
9. *J. C. Bonke*, Haslum v. Randers, 1886—1888 (udtraadt).
10. *Guldmann*, Lysgaard, 1886—1888 (?) (udtraadt ?).

¹⁾ Præst i København.

²⁾ Overgaaet til K. F. U. K., Sekretær under Fællesbestyrelsen for de Unges Sag med Virkekreds i Sydsjælland.

³⁾ Fra 1892 Indre-Missionær.

⁴⁾ Er omtalt S. 358—359.

⁵⁾ Endnu i sin bedste Alder, kun 46 Aar gl., døde han 13. September 1895 paa Frederiks Hospital i København. — »Han var Indre Missions trofaste Ven og brugte den Tid, han kunde faa tilovers fra sin Skolegerning, troligt i Missionens Tjeneste« (Vilh. Beck i I. M. T. 1895, S. 639).

11. *J. P. Andersen*, Hindborg, Vorbasse, 1886—1903 (udtraadt).
12. *H. M. Nielsen*, Oddense,¹⁾ Karrebækstorp, 1888—1907 (død).
13. *M. P. Jørgensen*, Kastbjerg, 1889—
14. *Hvorslev*, Almtofte, 1889—1890 (?) (udtraadt ?).
15. *J. Lund*, Brejning (v. Ringkøbing), 1890—1895 (?) (udtraadt ?).
16. *N. Kristiansen*, Hede, Nøvling, Sundby (Thy), 1892—
17. *Harald Ishøj*, Jelstrup, 1893—
18. *Møller-Frederiksen*, Løgeskov, Faaborg, 1893—1901 (afskediget).
19. *Carl Johansen*, Skagen, 1894—1899 (udtraadt).
20. *C. S. Stounberg*,²⁾ Donslund, 1894—1895 (død).
21. *I. P. Larsen*, Frederikshaab, Randbøl, Vannerup, 1897—
22. *B. P. Østerby*, Lomborg, Grønfeld v. Rønde, 1898—
23. *A. P. Andreassen*, Fur, Ribe, Vejle, 1898—
24. *N. M. Madsen*, Isenvad, N. Vorupør, 1900—
25. *N. M. Tophøj*, Horne, Bindsløv, 1900—
26. *Th. R. Nikolaisen*, Blovstrød, Bannebjerg, 1901—1911 (udtraadt).
27. *Samuel Cederskjold*, Humble, 1904—1911 (udtraadt).
28. *C. A. Bendiks*, Overlade, 1904—
29. *Th. Andersen*, Lunderskov, 1908—

»De gik ud og prædikede alle Vegne, idet Herren arbejdede med og stadfæstede Ordet ved de medfølgende Tegn« (Mark. 16, 20).

Men

»Høsten er stor, men Arbejderne er faa; bed derfor Høstens Herre om, at han vil sende Arbejdere ud til sin Høst« (Matth. 9, 37—38).

¹⁾ Efter et kort Sygeleje død 12. Marts 1907. — »Den indre Mission havde han elsket, lige siden han i sin første Ungdom fandt Livet ved Hjælp af den. Han var derfor i en længere Aarrække ansat som Indre-Missionær for i sin Fritid at kunne arbejde for den Sag. Med Iveren herfor forbandt han et mildt og kærligt Sind samt gode Evner; særlig var der altid noget ejendommeligt friskt og hjærteligt i hans Forkyndelse, og alle Vegne, hvor han blev ret kendt af Guds Børn, fandt han blandt disse forstaaende Venner« (Th. Mygind i I. M. T. 1907, S. 226—227).

²⁾ Død 15. Oktober 1895.

NAVNELISTE.

	S.
Aaberg, L. C., Præst	523
Aagaard, Kr., I. Miss.	462—464, 552
Aage, Lars Hansen, I. Miss. 258, 326, 385, 428, 549.	
Adolph, A., Grosserer	375
Agerbo, Palle, I. Miss.	555
Andersen, Vognmand	25, 535
Andersen, Lærer	393
Andersen, Kolportør	539
Andersen, Kolportør	543
Andersen, A., Væver	27, 35, 533
Andersen, Hans Rasmussen, I. Miss. 289, 550	
Andersen, H., I. Miss.	385, 550
Andersen, Jens, I. Miss.	553
Andersen, J. P., Lærer	557
Andersen, Jørgen, Kolportør . . 76, 125, 538	
Andersen, Kristen M., I. Miss.	552
Andersen, Kristen, Kolportør	543
Andersen, Margrethe	471
Andersen, Niels, I. Miss.	231, 385, 547
Andersen, Niels, Sømandsmissionær . . 555	
Andersen, N. Kr., I. Miss.	554
Andersen, Olga, Sekretær	439, 447, 457
Andersen, Peter, I. Miss. 231, 385, 430, 547	
Andersen, Th., Lærer	557
Andersen, Vilhelm, I. Miss.	276, 550
Andreassen, Andreas, I. Miss.	552
Andreassen, A. P., Lærer	557
Andreassen, J., Højskoleforstander 390, 429, 473, 474.	
Andreassen, Niels, Kolportør	125, 543
Anger, Præst	59, 78, 124
Anneberg, And. Kr. Jensen, I. Miss. 168, 250, 545.	
Arnold, Sekretær	213, 214
Asschenfeldt-Hansen, C., Præst 232, 241, 285, 289, 290, 293, 294, 296, 297, 301, 318, 323, 324, 336, 337, 357, 383, 392, 415, 427, 429, 501, 504, 523, 526, 534.	
Bachevold, Præst	351, 376
Back, I. K., I. Miss.	555
Baden, Bogbinder	294
Bagger, V., Præst	184, 185, 188
Baggesen, Præst	43
Bahnsen, Præst	257

	S.
Bak, I. P. Laursen, I. Miss.	348, 553
Balslev, C. F., Biskop	308—310
Balslev, L. N., Biskop	312
Bang, Johan, I. Miss.	231, 547
Bang, Napoleon, I. Miss.	546
Bangert, C., Fuldmægtig 294, 295, 354, 371	
Barner, Frøken	245
Barner, S., Kammerherre 375—377, 381, 418	
Bartholdy, Præst	375
Bartsch, Bogholder	274
Beck, Aksel, Præst	402, 527
Beck, Chr., I. Miss.	401, 552
Beck, Filip, Præst 332, 343, 387, 402, 413, 456, 502, 507, 533, 535, 552.	
Beck, H. Chr., I. Miss. 168, 170, 226, 241, 268, 289, 292, 312, 313, 315, 336, 339, 340, 359, 385, 394, 398, 401, 402, 426—428, 456, 469, 491, 496, 498, 509, 521, 527, 534, 535, 546.	
Beck, Nina 273, 383, 399, 402, 404, 409, 414.	
Beck, Søren, I. Miss.	289, 398, 429, 550
Beck, Vilh. 21, 22, 24, 25, 48, 57, 59, 61, 67—69, 74—78, 82, 85—87, 89—91, 93—95, 97—100, 102, 103, 105—107, 109—116, 118, 120—124, 126, 128—130, 132—134, 138—143, 145—148, 150—154, 157—164, 166—177, 181, 182, 184—186, 188, 190, 192, 194—201, 204, 205, 208—213, 215, 216, 219, 221, 223—225, 227, 228, 231, 232, 234, 235, 237, 239, 240, 246—248, 251—254, 256, 257, 259—263, 265—267, 269—274, 277, 278, 280, 282—288, 292—297, 299, 301, 307—312, 316—319, 321, 324, 325, 327, 330—335, 339—346, 348, 350—358, 363—367, 369, 371, 377, 379, 381—384, 386—409, 413—416, 419, 423, 427—429, 432, 434, 441, 444, 454, 456, 487, 488, 491, 492, 500, 519, 520, 522, 523, 535, 536, 538—549, 556.	
Beck, Vilhelm	404
Bendiks, C. A., Lærer	557
Bendsen, Anders, Kolportør 166, 168, 542	
Berg, Friis, Præst	399
Bernadotte, Oscar	370
Bernth, Kolportør	540

	S.
Eertelsen, Kolportør	540
Bertelsen, Anton, I. Miss.	553
Bertelsen, Carl	147, 204
Bertelsen, Fr., Forretningsfører	110, 318, 319, 535.
Biering, Ida	471
Biering, T., Præst	361, 362, 419, 440, 443, 446, 447, 469.
Birkedal, Vilhelm	100, 103, 132, 133
Birkedal, U.	390
Birk, Lars, I. Miss.	156, 163, 168, 257, 545
Eittmann, Missionær	485
Ejarnesen, H. P.	177, 189, 276, 388, 405, 413, 415, 421, 426, 432, 443, 444, 446, 452, 454—456, 462, 534, 535.
Elauenfeldt, Louis	326, 332, 350, 509
Elauenfeldt, V., Præst	330
Blom, H., Provst	177, 288, 429
Blomberg, P.	160, 166, 168, 203, 221, 240, 246, 256, 275, 292, 321, 343, 385, 458, 462, 492, 520, 546.
Blume, A., Præst	500
Blume, A., Frk.	513, 514
Blume, P. E.	84, 98, 128, 130, 148, 177, 189, 190, 194, 196, 198, 212, 289, 293, 343, 352, 387, 383, 402, 413, 422, 428, 429, 456, 481, 490, 491, 498, 499, 500—502, 510, 534, 535, 539, 545.
Blædel, N. G., Præst	8, 31, 53, 93, 94, 195, 274.
Boeck, O., Provst	335
Poesen, Stiftsprovst	72
Boisen, F., Præst	40, 42
Boisen, P. O., Præst	202, 203
Bolwig, C., Missionær	523
Bonke, J. C., Lærer	556
Borg, Elsa, Frk.	245
Borup, Hans, I. Miss.	555
Boye, F., Præst	26
Brammer, Biskop	72
Brandes, G.	137
Brandt, C. J., Præst	113
Brandt, H., Soldatermissionær	523, 551
Brandt, I. S., Præst	49, 92, 113
Bransholm, Lærer	209, 210, 222, 231, 249, 275, 279, 325, 330, 358, 385, 393, 556
Branth, J. S. Deichmann, Præst	357
Brown, Legationssekretær	202
Bruhn, Assessor	131, 132, 146, 148—150, 204, 533.
Bruun, Etalsraad	147
Bruun, Laust, I. Miss.	258, 549
Brunskov, Louise	203
Brücker, V.	377
Bryndum, M., Præst	312—317
Buch, V., Sekretær	436
Buchwaldt, N. A., Præst	105—108, 113, 116, 117, 523, 534.
Buddle-Lund, H. Præst	168, 177, 211, 227, 228.

	S.
Bundgaard, A. I. Miss.	552
Busch, A.	211, 227, 232, 286, 330, 339, 340, 388, 402, 419, 427, 429, 436, 458, 461, 485, 493, 494, 523, 534.
Busch, Dr.	376
Bülöw, Adam, Provst	83, 98, 111, 116, 129, 428.
Bülöw, Aksel	351, 391, 405, 415, 420, 426, 434, 443, 469, 495, 496, 534, 535, 552
Bøjsen, Bøje, I. Miss.	551
Børresen, H. P.	22, 262, 423
Cederskjold, Samuel, Lærer	557
Christensen, Provst	359
Christensen, Herregaardsmissionær	244
Christensen, A., Sekretær	471
Christensen, Hans, I. Miss.	166, 168, 231, 385, 547.
Christensen, Lars	31
Christensen, M., Præst	298
Christensen (Leth), Ole, I. Miss.	116, 125, 146, 148—150, 152, 154, 166, 168, 172, 197, 198, 543.
Christiansen, C., Præst	340
Christiansen, Chr. I. Miss.	516, 518, 555
Christiansen, N., Lærer	385, 556
Clausen, Chr., Præst	488
Clausen, Hans Chr., I. Miss.	554
Clausen, Immanuel, Forretningsfører	109, 110, 535.
Clausen, Johannes	21, 22, 24, 25, 49, 51, 57, 59, 68, 69, 75—78, 83, 85—87, 89, 91, 94, 95, 97—100, 102, 105, 106, 108—112, 116, 119, 120, 123, 124, 126, 131—134, 138—140, 155, 161, 162, 175, 177, 208, 215, 216, 224, 225, 239, 272, 276, 288, 293, 299, 347—349, 394, 396, 401, 487, 488, 522, 533, 540.
Clausen, Johs., Dr., Biskop	124, 204, 381
Clausen, Peder, Bolsmand	5, 10, 36, 37, 533, 536.
Clausen, Rasmus, Kolportør	125, 542
Clausen, R. B., Gaardmissionær	204, 246, 252, 275, 319, 320, 354.
Colliander, Præst	201
Cornelius, Jens, Gaardbestyrer	7, 10, 17, 41
Cour, la, Præst	22, 73, 74
Dahlerup, C. F., Provst	402
Dahlin, Præst	201
Dahlsen, Kr., I. Miss.	551
Dahlstrøm, Jul., Kolportør	82, 85—90, 95, 98, 125, 126, 129, 142, 155—157, 164, 167, 169, 170, 540.
Dalhoff, N., Præst	449
Dalsgaard, S. H., I. Miss.	276, 323, 550
Dam, Andr. M., I. Miss.	551
Dam, Janus, I. Miss.	554
Damsbo, Jens, I. Miss.	553
Damsgaard, Søren, I. Miss.	550

	S.		S.
Davidson, Frøkener	430	Ginnerup, T. I., I. Miss.	555
Davidson, K., Præst	550	Gislason, Sigurdbjørn A.	388, 523
Davidson, P. C., Højskoleforstander 250, 286, 287, 307, 429, 495, 496, 503, 527, 534		Gjellebøl, Præst	111
Deichmann, Præst	155	Gjølbye, Præst	99
Donskov, A. P., Christensen, I. Miss. 524, 554		Glahn, Præst	153
Drejø, H., Præst	511—513	Grove-Rasmussen, Præst 116, 131, 362, 534	
Dyckjær, P. C., Præst 383, 472—474, 523		Grummesgaard, P., I. Miss. 231, 385, 548	
Dyrholm, Jens Sørensen, Missionær 4, 11, 15, 30, 36, 40, 41, 44, 46, 47, 49, 50, 51, 54, 58, 71, 73, 74, 79, 97, 102—104, 113, 145, 535, 538, 539.		Grunnet, N. P.	72, 202, 214
		Grundtvig, N. F. S. 5, 10, 22, 55, 113, 202	
		Grønbech, N. B., Kolportør 121, 122, 140, 154, 168, 170, 544.	
Ebbesen, Sygehusforvalter	325	Gudme, Præst	98, 111
Edholm, S., Kammerassessor	450	Gudmund, Hans Larsen, I. Miss.	385, 547
Egelund, Peter Nielsen, I. Miss.	553	Guldmann, Lærer	556
Eggen, J. Müller, Præst	208	Gøtzsche, Johs., Provst	503, 506
Elbæk, P., Lærer	513	Gøtzsche, V., Biskop 124, 129, 204, 215, 216, 329, 359, 360, 365, 382, 396.	
Elmqvist, T., Provst	224, 256, 259, 260		
Enggrob, Jens Nielsen, I. Miss. 116, 125, 142, 152, 168, 317, 385, 423, 428, 543.		Hall, Provst	60
Eriksen, Kristen, Kolportør	543	Hall, Chr., Stiftsprovst 261, 262, 264, 266, 275, 281, 295, 296, 361, 371—373, 469	
Eriksen, Niels, I. Miss.	231, 250, 385, 548	Halldorsson, Præst	534
Esche, Th.	241, 252, 375, 483, 523	Hammerich, Fr.	9, 428
Éstrup, F. Pedersen, Sømandsmissionær	556	Hamre, C., I. Miss.	258, 549
		Hansen, Urmager	88
Fastrup, Rasmus (Pedersen), I. Miss.	385, 548.	Hansen, Præst	204
Fenger, I. F., Præst	3, 9, 39	Hansen, Provst	108
Fenger, lic., Provst	252	Hansen, Ad. L. 249, 251, 347, 390, 501, 502.	
Fenger, P., Præst	9, 39	Hansen, Chr., I. Miss.	231, 385, 548
Fenneberg, Joh. H., I. Miss. 289, 325, 326, 550.		Hansen, Hans, I. Miss.	258, 385, 491, 549
Ferdinandson, Hans, Kolportør	28	Hansen, Hans, I. Miss.	547
Fermaud, Ch., Generalsekretær	360, 449	Hansen, Hans, Gaardejer	506, 534
Fibiger, A. 139, 386, 387, 419, 420, 429, 456, 496, 498—500, 506, 520, 534.		Hansen, I. Eggert, I. Miss.	556
Fischer, H. C., I. Miss.	553	Hansen (Fisker), Jakob, Lægprædikant 4, 174	
Fischmann, J., Bogtrykker	292	Hansen, J., Lærer	116
Fisker, Jens Andersen, I. Miss. 231, 385, 489, 490, 547.		Hansen, Jens, I. Miss.	550
Fog, Dr., Biskop	273	Hansen, John, Provst 232, 243, 244, 246, 271, 428.	
Frandsen-Jørgensen, P., I. Miss. 289, 459, 472, 550.		Hansen, Johs., I. Miss.	550
Frederiksen, Christen, Gaardmand	31, 536	Hansen, Jul. Friis, Præst 279, 375, 376, 418, 429, 452.	
Frederiksen, E., Sekretær 469—471, 514, 523, 527.		Hansen, Knud, I. Miss. 77, 88, 95, 109, 125, 126, 128, 166, 168, 539.	
Frederiksen, Johs. Peter, I. Miss.	553	Hansen, Knud, I. Miss.	257, 544
Fridriksson, Fr., Præst	388	Hansen, Kristoffer, I. Miss. 125, 126, 156, 157, 168, 385, 542.	
Friis, Dr., Karl	295	Hansen, Kristen, I. Miss. 75, 111, 125—128, 139, 165, 166, 168, 170, 343, 385, 522, 538	
Frimodt-Møller, Præst	427, 514, 527	Hansen, Lars, I. Miss.	116, 168, 385, 543
Frimodt, Fru	199	Hansen, N. C., Præst	286, 435
Frimodt, R., Præst 90, 93—95, 118, 123, 137, 195, 199, 203, 205, 239, 240, 274		Hansen, N. M., Lærer	208
Fuglsang, Chr., Bogsælger	220, 547	Hansen, O., Konsul	214
		Hansen, Ole, I. Miss.	276, 550
Gad, Chr., Præst	281, 361, 372, 375	Hansen, Peder, Gaardmand	38
Galsgaard, A., Proprietær	457	Hansen, Peder, I. Miss.	556
Gautier, Frøken	523	Hansen, Peder, I. Miss.	556
Geisler, Chr., Musiker	371	Hansen, P. F., I. Miss.	552
		Hansen, Rasmus, Kolportør	543
		Hansen, Rasmus, I. Miss. 150, 258, 549, 550	

	S.		S.
Hansen, Simon, I. Miss.	385, 548	Iversen, Kristen Thomsen, I. Miss.	535
Hansen, Søren, I. Miss.	552	Iversen, Jens Hansen, I. Miss.	385, 547
Hansen, Vald., I. Miss.	552	Ivertsen, Præst	447
Hartvigsen, Læge	270		
Hasle, C., Præst	523	Jakobsen, Aksel V., Skolebestyrer	203, 204
Haslund, Præst	491	Jakobsen, H. N. P., I. Miss.	326, 555
Hass, Præst	9	Jakobsen, J. C., Professor	357
Hedegaard, And. Olesen, I. Miss.	555	Jakobsen, Kr., Lærer og I. Miss.	168, 170, 275, 276, 321, 359, 374, 385, 431, 441, 458, 490, 491, 551, 556.
Hedegaard, J. Jensen, I. Miss.	553	Jakobsen, Kr. Holm, I. Miss.	556
Hedegaard, P., Gaardejer	376, 381, 447, 459	Jakobsen, Marius, I. Miss.	552
Heiberg, Provst	232, 275	Jaungyde, Jens, Kolportør	116, 125, 541
Heiberg, G., Præst	291	Jeansson, Joh. Filip	116—122, 128, 130, 131, 140, 142, 147, 148, 160—163, 182, 227, 289, 500, 502, 533, 534.
Heilmann, Forpagter	388, 389, 427	Jensen, A. M., Præst	377, 379, 380
Helweg, L., Præst	42, 131, 208	Jensen, Frederik, I. Miss.	153, 166, 168, 385, 545.
Henriksen, Chr., I. Miss.	231, 317, 318, 385, 548.	Jensen, Hans, I. Miss.	276, 526, 550
Henriksen, H. L., Lærer	250	Jensen, Hans M., I. Miss.	551
Henriksen, Ulrik, I. Miss.	258, 385, 549	Jensen, Harald, Præst	447
Hermanrud, Præst	295	Jensen, Henrik, Lægprædikant	539
Herskind, K., Højskoleforstander	389	Jensen, Jakob, Lægprædikant	59, 69, 75, 83, 86, 89, 109, 131, 166, 170, 171, 240, 522, 533.
Hindhede, N. B., Præst	504	Jensen, Jakob, I. Miss.	168, 204, 367, 545
Hjort, Mads, Kolportør	83, 541	Jensen, J., Skræder	30, 33, 36, 59, 69, 76, 102, 533.
Hjort, W., Provst	292	Jensen, J., Lærer	154, 556
Hodneland, S. M., Sømandsmissionær	349, 553.	Jensen, J., I. Miss.	555
Hoffmeyer, H., Stiftsprovst	522	Jensen, Jens, Kolportør	154, 168, 543
Hoff, H. M., Præst	170	Jensen, Jens, Kolportør	546
Hoff, V., Præst	78, 88, 113, 487	Jensen, Jens, I. Miss.	555
Hohlenberg, O., Præst	203	Jensen, Jens Kr.	556
Holbek, C. O., Præst	93, 155, 236, 274	Jensen, Karl, I. Miss.	552
Holk, Poul Jensen, I. Miss.	231, 385, 428, 547.	Jensen, K., Landbrugs-kandidat	459
Holm, Hans, Skipper	92	Jensen, Lars, Kolportør	541
Holm, I. A. L., Præst	4	Jensen, M., Kolportør	125, 168, 541
Holm, Jak., Præst	103, 104	Jensen, Niels, Kolportør	76, 538
Holstein, Holsteinborg	346, 394, 418, 433, 434, 456, 469, 505, 510, 522, 527, 534.	Jensen, Niels P., I. Miss.	554
Holst, Amtsforvalter	345	Jensen, Ole, Gaardmand	22, 535
Holt, C. J., Præst	375, 418, 423, 468	Jensen, Peder, I. Miss.	553
Holt, Jens Hansen, I. Miss.	150, 182, 258, 268, 326, 385, 526, 546, 550.	Jensen, Rasmus, I. Miss.	385, 548
Hornbech, C., Missionær	437	Jensen, Rasmus, I. Miss.	552
Hvorslev, Lærer	557	Jensen, Simon, I. Miss.	168, 385, 546
Hækkerup, Emilie, I. Miss.	462, 513, 555	Jensen, Svend P., I. Miss.	556
Hærem, P., Præst	264, 368	Jeppesen, Lærer	393
Høher, J., Rejsesekretær	435, 492	Jepsen, N. C., I. Miss.	555
Højer, Søren, Kolportør	542	Jerne, Th., Redaktør	273, 414
Høyer, Møller, Provst	85	Jessen, C., Præst	232, 513, 514, 527
Høyer, P. A., Præst	138	Jespersen, E., Præst	155, 189, 195
Høyer, Sigvardus	99, 138, 147, 160, 163, 164, 168, 195, 198, 228, 385, 423, 425, 426, 428, 544.	Jespersen, Peder, I. Miss.	555
Ingerslev, Kapellan	44	Johansen,	220
Ipsen, O. C.	67, 129, 140, 189, 190, 195, 196, 212, 292, 312—316, 345, 346, 349, 362, 396, 487, 534, 541.	Johansen, Carl, Lærer	335, 557
Ishøj, Harald, Lærer	557	Johansen, I., Præst	102, 116, 204, 221, 235
Iversen, Snedker	10	Johansen, Kristen, I. Miss.	550
Iversen, Anders, Kolportør	139, 542	Johansen, Niels, Lægprædikant	7, 8, 16
		Johansen, Niels, Kolportør	125, 540
		Johansen, Søren, Kolportør	125, 542

	S.		S.
Jonsson, Margreta	245	Kristensen, Anders Smith, I. Miss. . .	385, 546
Jonstrup, Aksel, I. Miss.	555	Kristensen, Andr., Kolportør	154, 544
Jørgensen, Hans, I. Miss.	554	Kristensen, Anton, Kolportør	544
Jørgensen, Jak., Lærer	142, 204, 540, 556	Kristensen, Hans, I. Miss.	551
Jørgensen, Jens	15	Kristensen, I. P., I. Miss.	553
Jørgensen, Karl, I. Miss.	556	Kristensen (Haasum), Jens 139, 168, 190, 385, 524, 544.	
Jørgensen, Kr. Iversen, I. Miss. . . .	556	Kristensen, Karl, I. Miss.	348, 508, 553
Jørgensen, M. P., Lærer	557	Kristensen, Knud, I. Miss.	553
Jørgensen, N., Sognefoged	105, 150, 211	Kristensen, Kr., I. Miss.	349, 552
Jørgensen, Niels, Kolportør	542	Kristensen, Kr. Nielsen, I. Miss. . . .	554
Jørgensen, Niels Kr., I. Miss.	551	Kristensen, Lars, Kolportør	542
Jørgensen, Peder, I. Miss.	556	Kristensen, Mads, Præst	236
Jørgensen, Rasmus, Husmand	31	Kristensen, Peter, I. Miss.	549
Jørgensen, Skræder	9	Kristensen, P. Kristian, Kolportør . .	544
Juhl, N., Præst	449, 450, 523	Kristensen, Søren, I. Miss.	553
Juul, Frøken	220	Kristensen, Søren Mogensen, I. Miss. 473, 551	
Juul, H., I. Miss.	510, 555	Kristensen, Thomas, Kolportør	542
Jürgens, Præst	250	Kristiansen, N., Lærer	270, 271, 557
Kaae, Lærer	270	Krog, Jens, Præst	118, 124, 534
Kaarsberg, I., Dr.	391	Krogh, Ernst, I. Miss.	553
Kalkar, Dr., Præst	53, 213, 214	Krogh, K., Højskoleforstander	111
Kamp, N. P. N., Kolportør	540	Krohn, Distriktslæge	221, 279, 295
Kastrup, Præst	155	Krohn, Aage, I. Miss.	348, 553
Kastrup, A., Præst	496, 542	Kühle, A. F., Soldatermissionær . . .	471, 554
Keyper, Th., Oberstinde	203, 373, 374	Köhler, Kolportør	541
Kierkegaard, P. C., Biskop	107	Køhn, I. Miss.	385, 549
Kihlstedt, Præst	523	Laage, O. H., Skolebestyrer	389
Kinch, Otto, I. Miss.	554	Lange, H. O	449
Kirkeby, A., Præst	74, 97, 139	Larsen, cand. theol.	256
Kirketerp, Præst	50	Larsen, Anders, Kolportør	547
Kjær, C. B., I. Miss. 258, 278, 296, 323, 339, 340, 429, 435, 549.		Larsen, Anders, I. Miss.	549
Kjær, Jens N. Jensen, I. Miss.	385, 548	Larsen, Hans, I. Miss.	348, 553
Kjær, Kr., I. Miss.	553	Larsen, H. L., Provst	441
Kjærsgaard, Ernst, Forretningsfører .	381	Larsen, I. P., Lærer	557
Klavsén, Lærer	556	Larsen, Jakob, I. Miss.	551
Knipschildt, Ernst, I. Miss.	387, 554	Larsen, Jens, Missionær 4—6, 8, 9, 11, 13— 23, 25—27, 29—37, 40—44, 46, 48, 50, 51, 54—58, 60, 61, 67, 69, 73, 103, 141, 145, 535, 538, 539.	
Knudsen, Bager	15	Larsen, Johanne	223
Knudsen, Præst	48	Larsen, Kristen, Kolportør 75, 125, 166, 168, 257, 538, 541.	
Knudsen, Chr., Præst	345	Larsen, Kr., Kolportør	543
Knudsen, Kr., I. Miss.	554	Larsen, L. P., Missionspræst	459
Knudsen, L., I. Miss.	464, 525, 554	Larsen, M. Kr., I. Miss.	518, 554
Knudsen, Rasmus	17	Larsen, Niels, Gaardmand	26, 536
Knuth, H., Komtesse	440, 441, 447	Larsen, Peder, I. Miss. 109, 125—127, 129, 154, 166, 168, 220, 428, 472, 473, 486, 487, 538, 542.	
Koch, G., Biskop	436	Larsen, P. Chr., Præst 168, 190, 211, 225— 227, 277, 534.	
Koch, L., Provst 60, 185, 223, 309, 318, 349		Lauesen, L. N., Væver	541
Koch, P. D., Læge	381	Lauritzen, L. P., I. Miss.	231, 385, 548
Koch, U., Frøken	493	Lauritsen, P., Trikotagehandler	504
Kornerup-Bang, Præst	247	Laursen, Anders, Kolportør 125, 138, 139, 542.	
Kornerup-Bang, I. Miss.	348, 553	Laursen, Mikael, I. Miss.	555
Kornmann, Konrad, I. Miss.	387, 554	Laursen, Niels, Kolportør	543
Kousgaard, A., Boghandler	326		
Krag, Kapellan	15		
Krag, P., Præst 176, 189, 194, 195, 200, 274, 275.			
Kragh, Joh. Nielsen, I. Miss.	348, 553		
Krarup, N. Th., Præst	139		
Kring, Niels L., I. Miss.	552		
Kristensen, A. K., I. Miss.	276, 325, 550		

	S.
Lawaetz, Proprietær	523
Lawaetz, F.	99
Lawaetz, H., Præst 24	91, 92, 116, 257
Lawaetz, O. 76, 78, 82, 83, 86, 131, 132, 291, 533.	
Lebech, Provst	520
Legarth, Præst	298
Legarth, Joh., I. Miss.	550
Lendrop, E., Præst	228
Leunbach, Chr., Biskop	381
Levinson, Præst	429
Levinson, A., Kaptajn	375
Lind, Biskop	186
Lind, Aleksander	321, 551
Lind, Andr. G., I. Miss.	549
Lind, Mads 247, 248, 261, 273, 275, 276, 279, 321, 329, 338, 361, 385, 549.	
Lind, N. M., Lærer 154, 168, 170, 182, 204, 209, 223, 247, 431, 534, 536.	
Linder, I. Miss.	552
Lindberg, Jak. Chr.	10, 15, 22, 23
Lindhagen, Præst	295, 296
Lindholm, E. A., Kolportør 125, 141, 142, 543	
Lodberg, Kolportør	99, 121, 541
Lohse, O., Boghandler	506
Lund, Catrine	223
Lund, J., Lærer	557
Lund, V., Grosserer	201, 277, 342, 515
Lundén, Præst	263, 281, 283, 295
Løgstrup, T.	48, 270, 447, 458
Lønstrup, C. P., I. Miss.	555
Løwenhjeltn, I. Brockenhuus	350, 391
Madsen, Præst	286
Madsen, Anders P., Bogsælger	551
Madsen, C., Præst	304—307
Madsen, Christian, Gaardmand	150, 226
Madsen, Hans Henrik, I. Miss.	171, 546
Madsen, Joh., I. Miss.	348, 553
Madsen, M., I. Miss.	555
Madsen, Mads P., I. Miss.	555
Madsen, Martin, I. Miss.	556
Madsen, N. M., Lærer	557
Madsen, N. P. 357, 394, 414, 420—422, 432—434, 444, 452, 453, 462—464, 523, 525, 535.	
Madsen, P., Biskop 188, 232, 274, 354, 357, 374, 392, 395, 401, 523.	
Madsen, Peder, Kolportør	142, 154, 544
Madsen, Peter Valentinus, I. Miss.	551
Madsen, Sigurd, cand. theol.	447
Madsen, Søren L., Kolportør	546
Magnusson, Præst	523
Malle, Joh. Jensen, I. Miss.	206, 550
Malin, Artur, Præst	523
Malthasen, J. P., I. Miss.	547
Martensen, H. L., Biskop 22, 112, 186, 188, 199.	
Mathiasen, Anders, I. Miss.	289, 550
Mathiasen, Christen, Gaardmand	293

	S.
Mathiasen, L., I. Miss.	168, 258, 385, 546
Mathiasen, P. Jensen, I. Miss.	511, 548
Matthiesen, H., Redaktør 326, 339, 340, 427, 496, 507, 508, 523.	
Mau, E., Præst	49, 124
Meier, N., Præst	351
Meinert, Præst	84
Melbye, Præst	26
Meyer, F. B.	435
Moe, Aksel, Præst	523, 535
Moe, C. 204, 206, 209, 221—223, 232, 235, 246, 247, 275, 279, 301—310, 326, 436, 437, 439, 447, 457, 484, 495, 498, 502, 512, 520, 523, 526, 534.	
Moe, Fr. 206, 221, 222, 231, 256, 261, 270, 326, 338, 385, 447, 548.	
Moe, O. F. 190, 212, 289, 301, 391, 428, 505, 534.	
Mogensén, Kr., I. Miss.	551
Møllerup, H. P., Præst	449, 450
Moltke, A., Greve	252
Moltke, J., Greve 323, 375, 419, 450, 485	
Monrad, I. H., Præst	350
Moody,	342
Mortensen, Diakon	365
Mortensen, Anders, Kolportør	540
Mortensen, Ludvig, Gaardmand 23, 29, 30, 32, 37, 43—45, 535.	
Mortensen, Jens, Bogsælger	385, 549
Morthensen, Ejler	458, 459, 485
Moustgaard, Kr., I. Miss.	398, 552
Munk, Hans Knudsen, Kolportør	544
Munk-Poulsen, J., Lærer	463, 466
Münster, L., Præst	484
Mygind, Præst	342
Mygind, K. D., Maler	439
Mygind, Th., Provst	557
Mynster, I. P., Biskop	4
Mynzberg, I. Miss.	275, 385, 546
Møhl, Præst	124
Møller, Kolportør	125
Møller, Provst	325, 359
Møller, Præst	345
Møller, Frøken	440
Møller, Lærer	136
Møller, Chr., Lægprædikant	129, 283
Møller, Jak., Præst 190, 242, 350, 402, 491, 494, 534, 540.	
Møller, Joh., Præst	208
Møller, Lars Pedersen, Lægprædikant 7, 10, 15, 17, 27, 33, 36, 55, 60, 533.	
Møller, Otto, Præst	74, 97
Møller, Rasmus, Kolportør	542
Møller-Frederiksen, Lærer	557
Mølstedt, Præst	43
Mønster, G., Præst	206, 221, 326
Mønster, P.	3
Mørck, Tobias, Kateket	22
Nielsen, Præst	184, 185

	S.
Nielsen, Præst	257
Nielsen, Præst	463
Nielsen, Adolf J., I. Miss.	518, 555
Nielsen, Aksel, Kordegn	256, 266, 373, 471
Nielsen, Aksel, I. Miss.	348, 527, 553
Nielsen, And., Gaardmand	53
Nielsen, And., Bogsælger	550
Nielsen, And., I. Miss.	555
Nielsen, A. C., I. Miss.	385, 546
Nielsen, A. M., I. Miss.	258, 385, 549
Nielsen, A. S., Kolportør 107, 108, 113, 117, 122, 170, 540, 543.	
Nielsen, Chr., Højskoleforstander	249
Nielsen, Chr. L., Præst	129
Nielsen, Ellen	437
Nielsen, Frands, I. Miss.	231, 385, 548
Nielsen, F., Præst	189, 214, 223, 247
Nielsen, Fr., Biskop	260, 381, 423
Nielsen, Hans, I. Miss. 231, 266, 385, 538, 548.	
Nielsen, H. F., Kolportør	166, 168, 546
Nielsen, H. M., Lærer	258, 557
Nielsen, Jens, Tjenestekarl	27, 35, 533
Nielsen, Jens, I. Miss.	551
Nielsen, Jens, I. Miss.	556
Nielsen, Jesper, I. Miss. 138, 154, 168, 183, 190, 344, 385, 545.	
Nielsen, Johan, Lægprædikant	31, 32, 92
Nielsen, Jørgen, I. Miss.	231, 385, 547
Nielsen, Kathrine	437
Nielsen, Kristian, I. Miss.	555
Nielsen, Lars, Gaardmand	23, 535
Nielsen, Lars, I. Miss. 125, 166, 168, 385, 543.	
Nielsen, Lars, I. Miss.	553
Nielsen, Mads, Kolportør	546
Nielsen, N. C., I. Miss.	556
Nielsen, N. Kr., Plagborg, I. Miss.	555
Nielsen, N. Kr., I. Miss.	555
Nielsen, Niels, Snedker	147
Nielsen, Niels, I. Miss.	551
Nielsen, Niels, I. Miss.	553
Nielsen, Niels, I. Miss.	553
Nielsen, Niels, Kristian, I. Miss.	551
Nielsen, Niels Laurits, I. Miss.	556
Nielsen, Niels Thuesen, I. Miss.	555
Nielsen, Ole, Gaardmand 28, 37, 49, 55, 59, 533.	
Nielsen, Ole, Kolportør	88, 125, 168, 540
Nielsen, Ole, Kolportør	543
Nielsen, P., Gaardmand	461
Nielsen, Poul, Søndagsmissionær	555
Nielsen, Rasmus, I. Miss.	552
Nikolajsen, Landmand	523
Nikolajsen, Sør. Knattrup, I. Miss.	553
Nikolajsen, Th. R., Lærer	387, 557
Nissen, A. C., I. Miss. 231, 258, 341—343, 385, 548.	
Norup, Præst	548
Nyeborg, E. 155, 160, 166, 167, 182, 195, 196,	

	S.
198, 239, 240, 248, 256, 282, 318, 418, 419, 431, 443, 457, 521, 523, 526, 534, 538.	
Nyholm, Johs., I. Miss.	551
Nørgaard, Missionselev	459, 485
Nørregaard, J., Dr.	291
Nørreslet, Præst	520
Olander, I. M., I. Miss.	231, 385, 546
Olesen, O., Præst	270, 271
Olivarius, Præst	257
Olsen, G. A., Provst	466
Olsen, Hans, Kolportør	125, 540
Olsen, H., Sekretær	523
Olsen, Jens, Gaardmand	43, 536
Olsen, Johs., Præst	495, 534, 555
Olsen, Niels, Gaardmand	150
Olsen, Sør. Peter, I. Miss.	553
Olsson, O., I. Miss. 125, 139, 214, 385, 524, 541.	
Ottesen, Rasmus, Gaardmand	4
Ovesen, Elna, I. Miss.	513, 556
Oxholm, Kammerherre	391, 523
Pallesen, Frands	77, 126, 154, 388, 539
Paludan, Provst	97
Paludan, E., Provst	174, 374, 431
Paulli, J., Stiftsprovst	200, 275, 371, 374
Pedersen, Anton, Præst	376
Pedersen, Anton M., I. Miss.	555
Pedersen, Jens	88, 95
Pedersen, Jens, Kolportør . 139, 168, 385, 544	
Pedersen, Jens, Kolportør	541
Pedersen, Jens Jensby, I. Miss.	554
Pedersen, J. K. Hundskjær, I. Miss.	276, 530
Pedersen, Johs., I. Miss.	258, 315, 549
Pedersen, Jørgen, Slagter	7, 10, 16
Pedersen, Kristian, I. Miss.	555
Pedersen, Kr., I. Miss.	553
Pedersen, Lars, Kolportør	543
Pedersen, L. P., Lærer	231, 385, 556
Pedersen, Niels, Gaardmand	32
Pedersen, Niels, Kolportør	543
Pedersen, Niels, I. Miss.	551
Pedersen, N. P., Præst	337, 339
Pedersen, Ole, Søndagsmissionær	555
Pedersen, Peder, Gaardmand 3—8, 10—12, 15—17, 19, 23, 26, 27, 34, 35, 37, 47, 60, 94, 102, 533.	
Pedersen, Peder, Kolportør 77, 91, 126, 127, 154, 156, 169, 539.	
Pedersen, Peder, I. Miss.	258, 315, 385, 549
Petersen, And. Svend, I. Miss.	516, 555
Petersen, Chr., Kolportør	3
Petersen, H. A., Kolportør	540
Petersen, I. P., I. Miss.	556
Petersen, Julius, Lærer	459
Petersen, L. C., Præst	270, 393
Petersen, M. C., Købmand	466

	S.
Petersen, N. Overgaard, I. Miss.	554
Petersen, Oskar, Seminarieførster	459
Petersen, P., I. Miss.	552
Petersen, Peter Iver, Kolportør	257
Petersen, Th. I., Præst	461
Plesner, Godsforvalter	208
Plum, Th., Grosserer	375
Pontoppidan, Th., Forretningsfører	318, 319, 361, 535.
Poulsen, Præst	250
Poulsen, And. Kr., I. Miss.	554
Poulsen, H. F. 207, 210, 211, 223, 242, 253, 261, 273, 279, 329, 337, 358, 359, 369, 400, 436, 437—439, 447, 470, 516, 551.	
Poulsen, Lars, Kolportør	125
Poulsen, Ole Nielsen, I. Miss.	206, 551
Poulsen, Ole, I. Miss.	348, 553
Poulsen, P. Kr., I. Miss. 168, 183, 192, 546	
Povelsen, Lærer	521
Povelsen, J. Chr., Lærer 92, 93, 109, 131, 171, 240, 522, 533.	
Povlsen, Lars, Kolportør	543
Prip, Præst	87, 88, 124
Prøvensen, Elias, I. Miss.	554
Rasch, Vilh.	348, 349, 553, 554
Rasmussen, And. P., I. Miss.	556
Rasmussen, H. Chr., Gaardmand 37, 55, 59, 533.	
Rasmussen, Jørgen, Ungkarl	30, 31, 36
Rasmussen, Mads, Husmand	31, 536
Rasmussen, Martin, I. Miss. 231, 268, 385, 548.	
Rasmussen, Mikkell, Kolportør	545
Rasmussen, Niels, Gaardmand	32
Rasmussen, Niels, Kolportør	109, 542
Rasmussen, Niels, I. Miss.	231, 385, 547
Rasmussen, Niels, I. Miss.	555
Rasmussen, Rasmus, Kolportør	542
Rasmussen, Rasmus, I. Miss.	556
Rasmussen, Sør. P., I. Miss.	553
Rasmussen, Thomas, Skomager	147
Ravens, C., I. Miss.	258, 323, 385, 549
Rechnagel, I. Miss.	385, 549
Ricard, O. 370, 375, 429, 435, 436, 439, 446, 447, 518.	
Ries, Præst	298
Riis-Lowson, Præst	184, 185
Risbjerg, N. Kr., I. Miss.	170, 385, 546
Rochat, Louis L., Præst	449
Rohde, N. W., Provst . 183, 184, 188, 190, 192	
Rosenius, C. O.	129
Rothe, Stiftsprovst	351
Ræder, Thyra	471
Rønne, B. F., Præst	13, 202
Rønne, C. F. 13, 15, 17, 19, 20, 27, 35—37, 39, 41, 43—55, 57—59, 67—69, 71, 73, 75, 79, 90, 94, 96, 100, 103, 104, 108, 112, 113, 118—120, 123, 124, 134, 142, 148,	

	S.
151, 158, 159, 163, 171—173, 175—177, 181, 227, 239, 372, 408, 533.	
Rønne, K., Præst	176
Rønne, P., Præst	175
Røn, P. K., I. Miss.	385, 549
Rørørdam, Dr., Præst	13, 49, 53
Rørørdam, H., Præst	124
Rørørdam, P., Præst	13, 14, 86, 113
Rørørdam, Skat, Dr., Biskop 200, 260, 355, 371, 378, 381, 382, 401, 428, 491.	
Rørørdam, Th., Præst	253, 259
Salling, Christine	42, 60
Salling, S. C., Præst	42
Sandbæk, P., Højskoleforstander	460, 461
Sankey	342
Sannom, Charlotte	449
Sass, G., Præst 209, 210, 236, 297, 298, 551	
Schack, A., Præst	250, 356, 468, 503, 504
Scharling, C.J., cand. theol.	448
Schaumburg, Provst	177
Schepelehn, Fr., Præst	507, 508
Schepelehn, G., Provst 95, 111, 126, 200, 353, 354.	
Schjørring, J., Præst	176
Schou, Chr., Bogtrykker	8
Schousboe, V., Biskop 200, 205, 221, 274, 295, 369, 371.	
Schrøder, Elise	223
Scott, Dr.	129
Sell, A., Læge	292
Seidelin, F. E., Præst	147, 204
Sivert, Murmester	8
Skavlan, Præst	263
Skinnerholm, C. M. R., I. Miss.	385, 548
Skjoldager, N. H., Lærer	202
Skou, C., Provst	228
Skovgaard-Petersen, C., Præst	436
Skovmand, Andr., Gaardmand	89
Skræppenborg, P. Larsen	15, 42, 539
Skydsgaard, P., I. Miss.	231, 385, 548
Sommer, Mogens Abr.	55, 107, 108
Sparre, G., I. Miss.	385, 549
Sparrewohn, cand. theol.	109
Spies, Kobbersmed	201
Spurgeon, C. H.	300, 456
Steenbuch, Præst	119
Steen, Jul., Præst	252, 296
Steffensen, H., Præst 221, 248, 256, 258, 331, 374, 375.	
Stein, H., Biskop 186, 187, 194, 199, 200, 241, 274, 312.	
Steinthal, F. W., Sekretær	323
Stenggaard, A. Købmand	504
Stühr, V., Biskop	258, 326, 373, 381
Storjohann, Præst	402
Stounberg, C. S., Lærer	557
Stricker, A., Præst	429, 500
Strøm, G., Præst	131, 208

	S.
Stub, Kandidat	295
Stubkjær, Anders 82—84, 95, 98, 100, 109, 131, 133, 142, 148, 150, 152, 156, 163, 167, 168, 182, 186, 195, 198, 209, 211, 221, 231, 247, 251, 292, 330, 350, 352, 353, 359, 402, 423—426, 487, 491, 500, 533, 541.	
Stubkjær, Inger	425
Swane, I., Biskop	379, 381, 489
Søbye, S., Præst	548
Sønder, Præst	349
Søndergaard, Enkefru	365
Søndergaard, H. Kr., I. Miss.	344, 551
Sørensen, Anna	449
Sørensen, Bertel, I. Miss. 168, 170, 351, 385, 491, 546.	
Sørensen, Bodil, Sy pige	223
Sørensen, Chr. 152, 176, 189, 196, 214, 290, 345, 366, 379, 382, 399, 404, 416—419, 434, 449, 455, 466, 469, 474, 480, 483, 491, 505, 506, 509, 513, 518, 521, 523, 526, 534, 535	
Sørensen, Christen P., I. Miss.	554
Sørensen, Hans, I. Miss. 153, 166, 168, 343, 385, 426, 489, 545.	
Sørensen, Jakob, I. Miss.	554
Sørensen, Jens Kr., I. Miss.	385, 548
Sørensen, Kristen, Kolportør	125, 543
Sørensen, Kr. Josef, I. Miss.	551
Sørensen, Mads, Kolportør	125, 168, 544
Sørensen, Markus, Kolportør	125, 542
Sørensen, Marius, I. Miss.	551
Sørensen, Niels, Kolportør	539
Sørensen, Niels P., I. Miss.	550
Sørensen, Nielsine, Enke	223
Sørensen, Peder, Bolsmand 2, 3, 6, 8, 9, 15, 16, 19, 20, 60, 535.	
Sørensen, Rasmus, Lærer	4
Sørensen, S., Biskop	514
Sørensen, Søren, I. Miss.	554
Sørensen, Søren Andr., I. Miss.	555
Sørensen, Th. M., I. Miss.	551
Sørensen, Ville, I. Miss.	231, 325, 547
Temple, Dr., Biskop	322
Thaning, Præst	108
Thomsen, C., Præst	352, 365
Thomsen, Fr., Højskoleforstander 271, 393, 504.	
Thoreby, P.P., I. Miss.	555
Thorsen, Johs., I. Miss.	552
Thorstrup, Lærer	202
Tonnesen, Præst	257, 523
Topholm, N. N., I. Miss.	555
Tophøj, N. M., Højskoleforstander 285, 286, 393, 557.	
Tornøe, Arkitekt	485
Trandberg, P. C., Præst 48, 105, 129, 283, 300.	
Trier	487

	S.
Trug, L. N., I. Miss.	385, 547
Tørsleff, Præst	286
Ulrik, Lars L., I. Miss.	289, 550
Ussing, H. 202, 204, 221, 248, 278, 279, 292, 331, 365, 375, 418, 436, 437, 441.	
Ussing, Marie, Fru	441
Vahl, J. 73, 85, 97, 102, 111, 112, 115, 124, 140, 189, 190, 196, 197, 201, 204, 207, 208, 213—216, 237, 245, 253, 255, 258, 263, 266, 277, 291, 301, 326, 347, 350, 351, 428, 534, 540.	
Vandt, H. Kr., I. Miss.	553
Verbitzky, Missionær	523
Vest, I. L., Kolportør	111, 543
Vibe-Petersen, Joh., Provst 360, 361, 392, 431, 432, 435, 442, 490, 491.	
Viborg, Dr., Præst	100, 104
Vilbek, Joh., Kolportør	116, 539
Vilhelm, Kr., Skomager	195
Vilstrup, Præst	526
Volf, R. 45, 93, 129, 131, 142, 143, 170, 200, 273, 416.	
Vrist, Anders	381
Vyff, Missionær	459
Waage, Professor	281, 295, 368
Wad, Præst	104
Wagner, L., Præst	538
Waldbjörn, Snedker	146
Walnun, J., Præst	279
Westergaard, H., Professor 253, 275, 286, 288, 504, 506, 523.	
Wied, Carl, Præst	268, 269, 376
Wilhelm, Præst	232, 523
Willemoes, Præst	13, 15
Willer, B., Præst	336
Williams, George	322
Wilster, General	126
Windfeld, Præst	389
Winkel, R. W.	381
Winther, Skomager	9
Wippert, Aug., Kolportør 82, 85—89, 95, 107, 125, 126, 138, 540.	
With, Provst	17
With, E. 275, 279, 331, 359, 365, 366, 375, 393, 400, 431, 432, 448, 485, 492.	
Worm, Pouline	113, 114
Wright, V., Gaardmissionær	252, 354
Wulff, Kolportør	125
Zable, P. Chr., cand. theol.	22, 25
Zeuthen, Frederik 84, 111, 124, 129, 140, 163, 168, 177, 182, 184—186, 188, 212, 225, 228, 276, 318, 329, 386, 394, 398, 399, 401, 402,	

	S.		S.
413, 416, 418—423, 425, 427, 431, 433, 434,		Zeuthen, H. G., Professor . . .	255
436, 443, 445, 447, 452, 454, 459, 464, 466,		Zveidorf, Søren, Kolportør . . .	543
467, 469, 473, 474, 481, 486—488, 491, 493,			
500, 502, 503, 506, 510, 511, 513—516, 519,		Ørsted, Præst	72
520, 522, 523, 525, 527, 528, 533—535, 541,		Ørizen, v., Baron	257
547, 549, 550, 554, 555.		Ørum, Kr., I. Miss.	552
		Østerby, B. P., Lærer	557

